336

Hiſtoria Tripartita

33

N. T. 1. C. 14 338/33

5 Matador

Martius.

...um Ieſu ... m.

... Mari ... Oratio.

... Ioſeph ... coni-

... ſponſi, quæſumus Do... e, me-

...ur: vt quod poſſib... nostra non

... nobis interceſſione donetur. Qui

...nas.

... Abbatis. Oratio.

...us, quæſumus Domine, beati Be-

...atis commendet: vt quod noſtris

...lemus, eius patrocinio aſſequa-

...minum noſtrum.

...ntiatione Dominica. Oratio.

...qui de beatæ Mariæ Virginis vte-

Verbum tuum, Angelo nuntiante,

...nem ſuſcipere voluiſti: præſta ſup-

...s: vt qui vere eam Genitricem Dei

...ius apud te interceſſionibus adiuue-

...undem Dominum noſtrum.

A P R I L ...

...ncisci de Pa...

...humilit... ...tis, vt

...us, qui nos beati ... pontificis

S

ſapere, ſed tib... a humi...

praua deſpicie... ...que ...

ra exerceat cha...tate. Per Dominum.

16 S. Martialis Epiſcopi & Confeſſ.

O Mnipotens ſempiterne Deus, qui be...

Martialem confeſſorem tuum Eccleſ...

ſanctę præeſſe voluiſti: quęſumus, vt

fragantibus merit... pietatis tuę gratiam ...

ris. Per Dominu...

16 SS. Quirici & Iulittę martyrum.

D Eus, qui ... concedis ſanctorum m...

rum tu...m Quirici & Iulittę nat...

colere: da no...n ęterna beatitudine de e...

ſocietate ga...re. Per Dominum.

18 SS. M... & Marcelli martyr...

P Ręſta ...umus omnipotens Deus: ...

ſanc...m mar...rum tuorum M...

...nata... colimus, à cu...

Marcel...orum interceſſion...

immin...minum.

... Geruaſij & Protaſij mart...

...qui nos annua ſanctoru... nat...

...rum Geruaſij & Protaſ...

concede propitius ...

SS. ... V æſ... Don... um

i18513517

Cat. Inc. 62

1

Eccleſiaſtice ⁊ Tripartite hy=
ſtorie: Inſignia primitiue eccle
ſie virorum geſta feliciter
complectentis: li=
bri duode=
cim.

Auctoribus grecis. Theoderico. Sozomeno. Socrate.

Traductore. Latino Epiphanio.

Auſpicante. Caſſiodoro Senatore.

Ecclesiastice tripartite hystorie cunctis christianis valde necessarie: in qua narrant̃ gesta ⁊ dicta deuotorũ viroꝝ/qui floruerũt in primitiua ecclesia ⁊ his contrariorũ vsq; ad tẽpora Theodosij iunioris liber primus incipit feliciter.

Capitulum Primum.

Iunt antiq̃s principib⁹ diligentie studiũ fuisse. vt eis amatores quidem ornamentorũ. purpurã atq; coronã ⁊ his similia p̃pararẽt. libroꝝ vero habẽtes intentionẽ circa quasdã fabulas occupati cõscriptiões agerẽt que audientiũ corda mulcerẽt. Porro bella sectãtes vt sagittã oportune dirigerent. bestiã prosternerẽt. lanceam bene iacularent̃. aut equũ decẽter ascenderẽt. Prestabant̃ eñ singuli regalib⁹ eorũ studentes rebus illis q̃ forẽt gratissima dominãti. Alius itaq; lapides p̃ciosos difficilime compertos offerebat. alter tincturã purpure clariorẽ. plurimi poemata aut diuersas cõscriptiones insinuabãt. alius bona singula: aut optimũ armoꝝ pãdebat vsũ. Maxima vero ⁊ imperialis putabat̃ hui⁹ popularis v̾tutis pars illa. ad quã tũc amantis intẽtio declinabat. de pietate aũt q̃ est ver⁹ imperij ornatus. nulli studiose quodãmodo sermo fuit Sed tu potẽtissime theodosi (vt complexiue dicã) cũctã superasti (deo iuuãte) virtutẽ. Purpura q̃dẽ ⁊ corona q̃ videris ꝓpter inspiciẽtes: q2 est maiestatis signũ circũdari. pietatẽ tibi ⁊ clementiã intrinsecus sp̃ enutriuit. Unde ꝯscriptores ⁊ p̃fecti ac reliqui subiectoꝝ circa te tuosq; laborant actus. Decertator aũt positus iudexq; libroꝝ. nõ camerato eloquio caperis. aut qualibet figura furtũ pateris veritatis. sed p̃fecte metiris vtrunq; sermonẽ/propriũ aptans cause figurã quoq; dictionis. ⁊ p̃tes ⁊ ordinẽ ⁊ cõgruentiã ⁊ eloquiũ. ⁊ cõpositiões ⁊ collectiones ⁊ sensum ⁊ hystoriã profunde discutiẽs. Cõpensas aũt recitãtib⁹ ⁊ tuo iudicio ⁊ fauorib⁹ oportunis. necnõ aureis imaginib⁹ ⁊ positiõe simulacrorũ ⁊ donis ⁊ honorib⁹ vniuersis. Qualẽ vero te circa recitãtes p̃bes: tales dudũ fuerũt iudices circa dulciloquium homerũ. aut alenas circa simonidẽ. aut dyonisius sicilie tirãnus circa platonẽ socratis discipulũ aut philippus macedo circa theopompum hystoriographũ. aut seuer⁹ cesar circa appianũ: q̃ metris pisciũ genera ⁊ captiones naturasq; narrauit. Crete siquidẽ mille nũmismata carmine cõpensantes homerico. ⁊ tanq̃ de excellẽtissima largitate gloriantes. mihi publica statua munera cõscripserũt. Aleuas aũt ⁊ dyonisius ⁊ philippus nequaq̃ anio priores fuere cretensib⁹. de supba se republica phiacq; iactantib⁹. q̃ velociter illorũ statuã imitari potuerãt: nisi opere fuissent minores in munere Seuerus aũt pro metrico poemate p̃uersu vno aureo donãs appianũ tantũ p̃buit de largitate miraculũ. vt aurea carmĩa appiani hacten⁹ apud plurimos noient̃. Hec dona fuerũt olim amantiũ litteras ⁊ doctrinã. Tu vero potentissime principũ nulli priorũ excellẽtia minor inueniris. largitatib⁹ tuis circa dictiones exhibitis. Sed mihi videris non incongrue talia facere. Nam eñ cũ om̃es virtutibus euiceris studiose ad crementũ semp̃ que tua sunt euehis: quã hystoriã rerum olim gestarũ apud romanos ⁊ grecos integerriẽ cognouisti. Aiunt eteñ te p̃ diẽ quidẽ exercere armis ⁊ corpore subiectorũq; negocia discẽptare. iudicare simul ⁊ agere. modo seorsum. modo cõmuniter q̃ sunt agenda cõsiderare. noctibusq; libris incũbere. Fert̃ autẽ tibi ad eorũ scientiã ministrare candelabrũ arte mechanica factũ. ⁊ sponte fundẽs oleũ in lucernã: vt nullus circa regalia cõstitut⁹ in laboribus tuis cogatur affligi. ⁊ nature vim faciat somno repugnans. Sic q̃dẽ clemẽs ⁊ mãsuetus circa primos. ⁊ circa oẽs existis celestem regẽ tuũ imitando patronũ. cui gratũ est sup̃ iustos ⁊ iniustos pluere: ⁊ solem facere oriri. ⁊ alia simul inuidia recedẽte largiri. Per multã vero doctrinã audio te etiã lapidũ scire naturas. potestatesq; radicũ. effectusq; curarũ. non minus salomone dauid filio. magis autẽ pollere v̾tutibus. Ille siquidẽ fact⁹ libidinis seru⁹. pietatem nõ custodiuit ad terminũ. que illi cã fuerat bonoꝝ ⁊ sapientie. tu vero o potẽtissime negligenter abijciẽs rationẽ. videris nõ solũ hominib⁹ iuste: sed etiam corpis ⁊ aĩe passionib⁹ impare. Si aũt oportet ⁊ hoc dici audio te etiã totius cibi ⁊ poculi desideria supare. ⁊ neq; poma dulcia. ⁊ neq; aliud quicq̃ appetere: nisi q̃tũ ad tactũ cõuenit ⁊ solũmodo sapori ꝯgruerit. p̃mo tñ benedicere oĩm creatorẽ. Sitim vero estũ et frig⁹ ferre ꝯsuet⁹. q̃tidianis exercitatiõib⁹ iã ipsam cõtinẽtie putaris hẽre naturã. Dudũ siquidẽ

In pōto ciuitatē heracleā ab hercule noīatā videre feſtinās ⁊ laborantē lōgo tp̄e ſubleuare in eſtatꝭ ardore ꝑ bithiniā faciebas iter. Sole ꝟo circa diē mediū vehemēter vrēte vidēs te quidā iter agentiū ſudore multo. ſiml' ⁊ puluere ſqualentē. q̄ſi auxiliū p̄ſtatur⁹ occurrēs obtulit tibi poculū valde ꝑſpicuū. ⁊ velut radiis emicantē ſuauiſſimū in eū quendā potū mittēs ⁊ aquā frigidā ſupfundens. Tu ꝟo o potētiſſime ſumens. laudaſti q̄dem ꝓ ſua magnanimitate virum ⁊ largitate p̄ncipali poſt paululū cumulaſti. ſꝫ cūctis militib⁹ ad illi⁹ poculi claritatē nimis inhiātib⁹ ⁊ btificantibus q̄ eēt bibitur⁹ eū. rurſus eī poculū reddidiſti p̄cipiēs vt q̄ vellet vteret eo. Vn̄ mihi videt' iuſte tuis ꝟtutib⁹ ſuperatū etiā alexandrū: de q̄ narrat' ab eis q̄ opa illi⁹ mirant': q̄a ei dū ꝑ inaquoſa loca ꝑeraret cū macedonibus diligēs quidā miles aquā inueniēs hauſit ⁊ in galea obtulit ei. ille ꝟo nō bibit: ſꝫ corpus effudit. Ut ḡ abſolute dicat'. oīm priorū p̄ncipū pricipiorē. ſi dici fas eſt. te vocare debem⁹ ſm homerū. Alios eteni reges nihil dignū habuiſſe cōperimus. Alios aūt vna aut duab⁹ rebus ornaſſe imperiū. tu aūt o ſereniſſime oēs ſimul ꝟtutes amplectēs. vniuerſos dinoſcerꝭ euiciſſe pietate. clemētia. fortitudie. caſtitate. iuſticia. largitate. atꝫ magnanimitate. dignitate impiali ꝯueniēte. Sine ſanguīe aūt ⁊ purū a cede. ſup oīm priſcorū. tuū cūcti gl'iant' imperiū. Res ſtudioſas cū delectatiōe ſubiectos p̄cipis edoceri. fauorē q̄ꝫ ⁊ reuerentiā circa tu[illegible] amorē ⁊ cōmunem vtilitatē cūctos oſtēdere. Quapropter hoꝝ oīm cā neceſſariū videt' mihi eccl'iaſticā hyſtoriā cōſcribēti. te p̄mitus alloq. Cui nanq̄ꝫ hoc potius aſcribā. multorū ac venerabiliū ꝟtutes vtiq̄ꝫ narratur⁹ ⁊ ea q̄ circa catholicā eccl'iam prouenerūt. vel ꝑ q̄ntas ipſa trāſiens tēpeſtates. ad tuos parentūq̄ꝫ tuoꝝ port⁹ acceſſerit Age nūc oīa ſciens. oēmq̄ꝫ ꝟtutē habēs. ⁊ p̄cipue pietatē: quā principē eſſe ſapiētie ſermo diuinus docet. Suſcipe a me hanc ſcripturā ⁊ libent' examina tueq̄ꝫ integritatꝭ adiectiones ⁊ detractiōes adhibēs tuis eā laborib⁹ purga. Indubitant' eī quodcūq̄ꝫ tibi placuerit vtile legētib⁹ clarūq̄ꝫ videbit'. nec q̄libet rep̄hendet qḋ tu probauerꝭ. Procedit aūt mea cōſcriptio a tercio cōſulatu criſpi ⁊ cōſtantini ceſarū vſq̄ꝫ ad ſeptimūdecimū annū. viſumq̄ꝫ eſt mihi bene ſe habere in nouē deciſiōes opus omne diuidere. Cōtinebit autē primus ⁊ ſecūdus tom⁹ ea que ſub p̄ncipe cōſtantino eccleſie prouenerūt. tercius autē ⁊ quartus ea q̄ ſub eius filiis. quītus ⁊ ſextus q̄ ſub iuliano criſobrino filiorum maximi cōſtantini. et iouinieno. necnō valentiano et valente geſta noſcunt'. Septim⁹ aūt ⁊ octauus. nobis aperiet tomus q̄ ſub gratiano ⁊ valentiano fratrib⁹ acta ſunt vſq̄ꝫ ad tempora imperii iocūdiſſimi aui tui theodoſii. q̄ndo ſcꝫ veſter clementiſſime principū ſacratiſſim⁹ pater archadius paterno ſuccedēs impio vna cum p̄iſſimo patruo tuo honorio romanū orbē gubernare ſortitus eſt. Nonū vero libro xp̄iano ac venerabili vr̄o apici dedicaui. quē deus ſempiterne cuſtodiat magnanimitate incōuertibili. hoſtib⁹ preualentē ⁊ habentē ſub pedib⁹ vniuerſos ⁊ ad filioꝝ filios piū imperiū dirigentē. annuente xp̄o cū quo deo ⁊ patri gloria vna cū ſancto ſp̄ū in ſecl'a ſeculoꝝ. Amen.

Capitulum Secunduꝫ.

Cogitatio aliquando mihi prouenit. Cur putas aliis quidē hominib⁹ velociōr fuerit circa dei verbum fides. hebrei autē incredibiles. cū ab initio diuina mandata p̄ceperint etiaꝫ de chriſti p̄ſentia. et quomō hec forent implēda anteq̄ꝫ fierent didicerint per prophetas. Abrahā eteni princeps eorū generis ⁊ circūciſionis exiſtens: inſpector ⁊ cōuiua filii dei eſſe ꝓmeruit. Yſaac eius filius imitatione ſacrificii honorat⁹ eſt typo crucis a patre vinctus ⁊ oblatus altari: ſicut cōtigit ⁊ in chriſti paſſione: vt aiunt qui ſcripturas ſacras integerrime collegerūt. Jacob autē expectationē gentiū in eo nūc exiſtētem. necnō ⁊ tēpus quo venit p̄nūciauit vbi tunc ait deficere duces hebreorū ex genere iude principis trib⁹ eius. Significabat autem principatū herodis. q̄ cum ydume⁹ eſſet genere paterno. arabs auteꝫ a matre. cōmiſſa eſt ei gens iudeoꝝ a ſenatu romano ⁊ ceſare ſimul auguſto. Sed etiā quidā alioꝝ prophetarū xp̄i generationē p̄dicauerūt ⁊ illū ſacrū ineffabileq̄ꝫ cōceptū: matrē poſt ptū ꝟginē ꝑmanētē ⁊ gen⁹ ⁊ patriā. alii ꝟo paſſionē ⁊ reſurrectionē a mortuis ⁊ aſcēſionē in celos ⁊ euētū ſingularū p̄ſignauerūt rerū Sꝫ hec q̄deꝫ eos ignoraſſe ſcire poterit. q̄ ſacris litteris incumbit. Joſephus aūt matathie filius atq̄ꝫ ſacerdos vir apud iudeos nobiliſſimus: necnon apud romanos digniſſim⁹ erit teſtis de veritate xp̄i. Uocare eū virum nō audet tanq̄ꝫ factorē inſigniū operū. magiſtrūq̄ꝫ ſermonū veraciū. Xp̄m ꝟo apte noiat. ⁊ pena crucꝭ adiu

dicatū. ⁊ tercia diue apparuiſſe viuū. et alia in-
finita miracula de eo a ꝓphetis ſctis nō igno
rat eſſe ꝑdicta. ſed etiā multos tūc extitiſſe q̄s
elegit grecos atq̄ iudeos ⁊ permanere in ei⁹
dilectione. atq̄ gentē ab eo noiatam nequaq̄
defeciſſe teſtat᷑. Et mihi videt᷑ quoniā hec re
ferens q̄ſi clamare videt᷑ operib⁹ deū eſſe chri
ſtum. rerū q̄ppe miraculis obſtupeſcens. Cū
aūt hoc dixiſſet. etiā ipſe medi⁹ tranſcurrit. in
nullo tn̄ cōtradicens credentib⁹ in eū potiuſ-
q̄ conſentiens. Hec ḡ cogitanti mihi digne
mirabile viſū eſt. hebreos etiā ante alios ho
mines ad xp̄ianitatē nō potuiſſe cōuinci. Nā
licet ſibilla ⁊ alia reſponſa apud gentiles ea q̄
in xp̄o erant ventura ꝑdixerit. non tn̄ ob hoc
oēs greci de incredulitate culpādi ſūt. Pau-
ci tn̄ qui videbant᷑ eruditiores ꝑcipue hmōi
ꝓphetias intellexerūt plerūq̄ meretrices exi-
ſtētes ⁊ diſertiorib⁹ ꝟbis prolatas ad ꝑlm̄.
Erat itaq̄ ſic mihi videt᷑ ſupne ꝓuidentie. vt
ad ꝯcordiā futuroꝝ nō ſolū ꝓprijs ꝓphetie vē
tura cōmittere. ſed etiā ex pte gētilib⁹. veluti ſi
q̄s melodie ꝯpoſitor ꝓpt᷑ vtilitatē pegrini ſo-
ni alias cordas plectro diſcurrat. an ſup eas
q̄ ſūt alias adijciat. Hebrei ſiq̄dem plurib⁹ et
manifeſtiorib⁹ ꝓphetijs vincētes. in p̄ntia xp̄i
minores ſunt inuēti q̄ greci. Sed neq̄ h̄ ex
tra rationē videbit᷑. cur ex alijs gentib⁹ tm̄ ec
cleſia crediderit. Primū quidē q̄m deo gratū
eſt. ex miraclis naſci mutatiōes in diuis maxi
miſq̄ negocijs. Deinde q̄ nō fortuitis ꝟtuti
bus pſulū ei⁹ ab initio deſpata reperit᷑ eſſe re
ligio. Nam licz linguā ab elocutione aut pul
chritudinē ſermōis diſertā nō habuerint. ne
q̄ ꝟbis ⁊ approbatiōib⁹ phicis vterentur. ad
ſuadendū tn̄ non ob hoc min⁹ ſtudiū fuit eis
ſed exuti ſubſtātijs. ⁊ bona ꝓpria ꝯtēpnētes. ⁊
velut in alijs corpib⁹ pluria peſſimaq̄ tormē
ta ſuſcipientes. ⁊ neq̄ ciuitatū ꝑplis ſubmiſſi.
neq̄ iudicū blandimētis illecti. neq̄ terrori-
bus forte deterriti. clarū fecerūt vniuerſis q̄
p̄mijs hmōi certamia ſuſtineret. Quaprop᷑
neq̄ ſuaſiōe verboꝝ opus erat. dū p domos
⁊ ciuitates ad credendū res ipſe cōpellerent:
que nequaq̄ primitus videbant᷑ audire.

Capitulum Tercium.

Anta ḡ diuia ⁊ mirabili mutatiōe in or
be facta. ita vt p̄or religio ⁊ leges patrie
ſpernerent᷑. crudele nimis erat calidoniū qui
dē aprū ⁊ machoniū thauꝝ ⁊ alia ſilia p pro
uincias ⁊ ciuitates facta. aut fabulis diuul-
gata tāto nobilitari ſtudio vt multi grecoꝝ ⁊
ꝓbatiſſimi ꝯſcriptores circa talia laboraſſent
ſcribēdi hn̄tes ingeniū. Me ꝟo vim mee nō
inferre nature ⁊ hyſtorie eccl'iaſtice geſta nar
rare. Reor em̄ q̄m argumēto rei hui⁹ non ab
homib⁹ inſtituto cōſcriptor q̄q̄ inopinabili
ter apparebit nō inops deo. Viſus ſum eteni
p̄mo quidē hoc opus ab origine mūdi dige-
rere. ſed cōſiderās q̄m ⁊ alij talia fecerūt vſq̄
ad tp̄us ſuū vel clemēs ⁊ egeſipus viri ſapiē
tiſſimi ſucceſſionē ſequentes aploꝝ. Affrica
nuſq̄ cōſcriptor ⁊ Euſebius cognoīe pāphi
li vir in diuinis ſcripturꝭ ⁊ grecorū poetis at
q̄ rethorib⁹ pſcrutator erudititiſſim⁹/ tunc er-
go q̄cunq̄ in eccleſijs cōtigerūt poſt xp̄i aſcē
ſionē in celos vſq̄ ad licinij deiectionem col
ligens. redegi in duob⁹ libris. nūc aūt fauen
te deo que poſtea ꝓuenerūt apire temptabo.
Quo circa memorabo cauſas q̄bus interfui
⁊ a ſciētib⁹ aut cōtemplantib⁹ eas audiui. taz
in nr̄a q̄ ante nr̄am generationē geſtas. Ce
terorū ꝟo explanabo noticiā ex legib⁹ poſitis
cauſa religionis ⁊ ex cōſilijs p tp̄a cōſtitutis:
ac nouitatib⁹ factis. ⁊ im̄pialib⁹ et ſacerdotū
ep̄lis. quarū alie q̄dē hacten⁹ in pallacijs ec
cleſijſq̄ cuſtodiunt᷑. alie ꝟo paſſim apud di-
ligētes inueniunt᷑ quarundā rōne poti⁹ com
plecti. in hoc ope melius approbaui ꝓpter ma
gnitudinē lcōnis. vt ſenſus eaꝝ breuiter indi
cet᷑: niſi forte quedā venire poſſint in dubiū.
p quib⁹ apud multos eſt diuerſa ſn̄ia. Tunc
em̄ ſi quālibet ſcripturā inuenire potuero ꝓ
pter probationē veritatis: eā ponere nō omit
to. Ut aūt nullus ignoratiōe [illegible] accuſet mē
dacē eſſe cōſcriptionē contrarias legēdo for
ſan ep̄las. ſciendū eſt q̄m occaſione dogma-
tis arriani coꝝ qui poſtea ſunt oborti. diſcor
dantes inter alterutros pſules eccl'iaꝝ. ſingu
li de quib⁹ ſtudebāt ſuis cōſectatorib⁹ ſcribe-
bāt. ⁊ p cōcilia cōgregati decernebāt q̄ vellēt.
⁊ ſibi cōtraria ſapientes p abſentiā ſe ſepe dā
nabant. ⁊ p tēpora p̄ncipes ac proceres eorū
qua poterāt virtute flectebant ⁊ ſibimet vna
nimes fecerūt. vt eorū cōſenſu recte colere pu
tarent᷑. Alij ſiquidē iſtis. alij fauētes illis col
lectionē fecerūt epiſtolarū pro hereſi propria
directaꝝ. ⁊ eas ſibi cōtrarias dimiſerūt. Por
ro nobis difficile valde fuit. vt inueniremus
oia que de talib⁹ prouenerūt. Quia ꝟo preci
pua cura veritatis habēda eſt ꝓpter hyſtorie
puritatē mihi neceſſariū viſum eſt etiam lit-
teras hmōi vt fuit poſſibile pſcrutari Si igi
tur etiā ſeditiones eccleſiaſticas inter alteru
tros geſtas de pſulatu vel honore primatus

ꝓprie hereſeos explanauero. nō graue aut ma
le voluntatis eſſe videat᷑. Primo vt dictū eſt.
cōſcriptorē oīa decet veritati poſtponere. de
inde dogma eccl'ie catholice declarare Q.d.ſ.
inuenit᷑ ſepe quidē aduerſariorū inſidijs im
peditū. ⁊ tanq̄ diuinit⁹ roboratū in propria
māſiſſe virtute. ⁊ vniuerſas eccleſias et ppl'os
ad ſuā traxiſſe veritatē. Cū itaq̄ vellē. ſi tñ li
ceret ea ſola cōſcribere q̄ ad meā noticiā vide
bant᷑ pueniſſe de eccl'ia in romano impio cō
ſtituta. placuit tamē q̄ntum voluero. vt etiam
apud pſas ⁊ barbaros q̄ ſunt geſta de religi-
one cōſcribam. Nō autē abſurdū erit ab hy
ſtoria eccl'iaſtica ſi in hoc ope etiam illi referā
tur. q̄ quondā patres ac pceptores fuerūt mo
nachorū. aut q̄ poſt eos p ſucceſſiones vtiles
viſi ſunt. ſicut audiuim⁹ Nō nos ingrati eſſe
videbimur taciturnitati tradētes virtutē eo-
rū. nec exortes erūt hui⁹ hyſtorie. q̄ tante phi
loſophie exēpla reliq̄rūt. q̄bus vtentes poſte-
ri beatiſſimo ⁊ feliciſſimo fine potient᷑. Sed
hec q̄dem ſermo procedēs. vt potuerit obſer
uabit. Cōuertar nūc ad narrationē rerū. coo
peratorē inuocās deū. Hinc enī habebit ſcri
ptura principium.

Capitulum. Quartum.

Riſpo ⁊ cōſtantino ceſarib⁹ atq̄
conſulib⁹. romane q̄dem eccl'ie ſil
ueſter pſidebat. allexandrine aūt
allegat᷑. Hieroſolymorū macha-
rius. Anthiochie [illegible] vo q̄ eſt apud orientez poſt
romanū [illegible]onu quiſq̄ fuit ordinat⁹ pſecutio
nibus. ſ. prohibentib⁹. nō longo poſt tpe: hij
qui in nicea electi ſunt ammirātes euſtachiū
dignū approbauerūt ſede apoſtolica pſidere.
⁊ cū eſſet epus vicine borre. eū in anthiochiā
tranſtulerūt. Tūc ergo xpiani orietales q̄dez
vſq̄ ad terminos egypti circa libiā cōmoran
tes. nō preſumebāt aperte in eccl'ias cōueni-
re. cū licinius fauorē quē in eos habuerat p-
mutaſſet. ſed neq̄ p occidentē hellandici vel
macedones ⁊ illirij licenter in religione du-
rabunt pter conſtantinū. q̄ princeps erat in
his ptibus romanorū. Huic enī viro ⁊ alia
quidē plurima poſtea proueniſſe pcepimus.
q̄bus flexus eſt xpianorū dogma venerari. p-
cipue tñ ſignum qd̄ ei diuinit⁹ eſt oſtenſum.

Socrates.

Et qm̄ ad hec venim⁹ paulo latius ali-
q̄d referam⁹. Cū dyoclecianus ⁊ maxi
mian⁹ herculius puatā elegiſſent vitā ⁊ ma-
ximin⁹ galerius: q̄ cum eis imparauerat tenēs
italiā duos ceſares feciſſet: maximinū in oriē
te. ſeuerū in italia. tūc conſtantin⁹ in britania
pre mortuo ordinat᷑ impator pmo anno. cc.
lxxj. olimpiadiſis. xxvij. die iulij mēſis. rome
vo a pretorianis militib⁹ maxenti⁹ maximiani
herculij filius inſtituit᷑ impator. Hinc ei⁹ pa
ter imperandi cupidine voluit filiū regno p-
uare. qd̄ facere neq̄uit. Poſt hec aūt tharſo ci
licie morit᷑. Porro ſeuerus rome cōtra maxē-
tiū venit. ⁊ militū proditiōe pempt⁹ eſt. Ma
ximin⁹ aūt galeri⁹ inſtitus p liciniū auguſtū
morit᷑. Proinde maxentius rome velut tiran
nus habebat᷑. adulteria impudent᷑ exercēs. et
earū viros occidēs. Quē volēs cōſtantin⁹ op
primere ⁊ romanos a cladib⁹ liberare cogita
bat quē in bello deū hr̄et auxilio. ſciens nihil
prodeſſe deos: q̄s dyoclecianus venerabat᷑ ⁊
q̄ potius ei⁹ pater paganorū cōtempta reli-
gione feliciter adduxiſſet.

His ergo ſollicitudinib⁹ cōſtitut⁹ in
ſomnio vidit crucis ſignū celo ſplendi
de collocatū. Mirantiq̄ viſionez aſtiterunt
angeli dicētes. O cōſtantine in hoc vinces.
Fert᷑ aūt ⁊ ipm xpm appuiſſe ei ſignūq̄ mō
ſtraſſe crucis ac pcepiſſe vt figurā ſimilē face
ret ⁊ in plijs auxiliū hoc hr̄et. quo victorie iu
ra cōquireret. Euſebi⁹ itaq̄ pamphili ab im
patore audiſſe ſe refert. q̄ circa meridiē decli
nante iā ſole cruc̄ ſignū ex lumie factū ⁊ ſcri
pturā cōſertā ei dicentē. in hoc vices vidiſſet
ipſe ⁊ milites: q̄ cū eo tūc eſſent. pgenti nanq̄
aliquo cū exercitu. hoc inq̄t ei miraculum eſt
oſtenſum. Dumq̄ cogitaret q̄d eſſet. nox ſup
uenit. et dormiēti xpus appuit cū ſigno qd̄
vidit i celo. iuſſitq̄ vt fieret ei⁹ ſigni figuratio
que foret auxiliū in preliorū cōgreſſionib⁹.

Capitulum Quintum.

Vnq̄ iā nō opus eſſet interpte. ſed ap-
te impatori mōſtratū fuiſſet q̄d de deo
credere conueniret/ mox die facta ſacerdotes
xpi cōuocās. de dogmate cōſulebat. At illi ſa
cros libros offerentes de xpo loq̄bant᷑ ſuaq̄
dicta ex ꝓpheticis cōprobabāt. Signū vero
qd̄ apparuerat ei dicebant tropheū eſſe victo
rie aduerſus infernū. quā victoriā aſcendēs
in celos egit xpus. crucifixus ⁊ mortu⁹ ⁊ ter
cia die reſurgēs. ſcḋm q̄ ſperandū eſſe dixerūt:
quia poſt hui⁹ vite terminū circa finez ſeculi
pn̄tis. oēs hoīes reſurgant ⁊ immortales exi
ſtant. alij quidē ad pmia rerū quib⁹ bn̄ vixe-
rūt. alij ad ſupplicia: eo q̄ ab eis mala ſint ge-
ſta. Eſſe tñ etiā in delicijs que cōmitunt᷑ hic

occaſionē ſalutis purificationēq₃ pcti nōdū iniciatis q̄dem baptiſmatꝭ adeptionē ẜm eccleſiaſticā legē. iniciatis aūt cuſtodiā ne delinquāt. ſed q̄a hoc agere oīno paucoꝝ ſctōrūq₃ viroꝝ eſt. docebāt quoq₃ purificationē ſecūdā ex pn̄ia conſtitutā. clementē eīn eſſe deū. et veniā tribuere delinq̄ntibꝫ. ſi penitentiā agetes ſtudeant eā operibꝫ roborare. Hec ſacerdotibꝫ explanātibꝫ impatori ꝓphetias de criſto ita promiſſas. iuſſit viros eruditos ex auro ꝛ lapidibꝫ p̄cioſis in vexillū crucis trāſformare ſignū qd̄ labarū vocabatur. Hoc eīn ſignū bellicū inter alia p̄cioſius erat: eo q̄ imperatorē p̄cederet. ꝛ adorari eū a militibꝫ moris eſſet. Unde p̄cipue cōſtantinū reor nobiliſſimū dec⁹ imperij romani in ſignū mutaſſe crucis: vt frequēti viſiōe atq₃ cura deſueſcerēt a p̄ori more ſubiecti. ꝛ eū ſolū arbitrarenꝭ deū quē coleret impator. vl' quo duce atq₃ auxiliatore vterenꝭ aduerſus hoſtes. Semꝑ eīn hoc ſignū ꝓponebanꝭ ante ordines vniuerſos. qd̄ maxime laborantibꝫ aciebꝫ in ꝑlijs adeſſe p̄cipiebat. Cōſtituit itaq₃ certos ſigniferos: q̄ in eo laborarēt. quoꝝ opus erat vt vicibus humeris eū veherēt ꝛ oēs acies ita luſtrarent Ferꝭ eīn q̄ aliq̄n quidā ferēs hoc ſignū repēte hoſtibꝫ inuadētibꝫ expauiſſet. dediſſetq₃ illud alteri deuehendū. Cumq₃ ſe de ꝑlio ſubtraxiſſet. et iacula declinaſſet: ſubito ꝑcuſſus interijt. ille ṽo q̄ ſacrū cepit tropheū multiſq₃ ſe iaculātibꝫ ꝑmāſit illeſus. Mirabiliꝭ eīn diuina regēte ṽtute. ſagitte hoſtiū figebanꝭ in ſigno. a ſignifero aūt inter ꝑicula ꝑtin⁹ euolabāt. dr̄ autē. neq₃ aliū vnq̄ hu⁹ ſigni miniſtrū vt ſolet in bello vulnere mortuū. aut cladē captiuitatis perpeſſum.

Socrates.

Ongreſſus ḡ circa pontē moliuū vicit: in flumīe necato maxētio. Erat eīn annus ſeptimus imperij cōſtantini. Inter hec dyoclecianus ſalone defunctus eſt.

Capitulum Sextum.

On aūt ignoro q̄ greci referūt cōſtantinū: eo q̄ aliq̄s genere proximos occidiſſet. ꝛ cooperator extitiſſet in nece filij ſui criſpi pn̄ia ductū de purificatiōe cōſuluiſſe ph̄m ſopatrū: q̄ tēpore illo ꝑerat in ſede plotini illūq₃ rn̄diſſe nullā eſſe in hm̄ōi delictis purgationē. cōſtantinū ṽo hac iuriſdictione turbatū inueniſſe ep̄os q̄ pn̄ia ſeu baptiſmate promitterent eū ab vniuerſo poſſe purgari delicto: tūc gauiſum in illis q̄ dixerāt qd̄ volebat. ad miratū dogma factūq₃ deinde xp̄ianū ad ſui ſimilitudinē deduxiſſe ſubiectos. mihi aūt videnꝭ hec ficta ab eis q̄ ſtudēt religioni xp̄iane detrahere. Criſpus etēī ꝓpter quē dicūt cōſtantinū eguiſſe purgationē. xx. anno imperij paterni defunctus eſt. Qui cū adhuc viueret multas cū eo pro xp̄ianis poſuit leges. Sc̄do quippe loco honorat⁹ imperij ꝛ ceſar exiſtens. ſicut etiā nūc p̄ncipiū noīa ꝛ tēpora legibꝫ ſubiecta teſtanꝭ. Sopatrum ṽo nō eſt credibile ad colloquiū conſtantini venire potuiſſe in ſola occeani circa renū parte regnaturus. ꝓpter cōtentionē ṽo cōtra maxentium habitā degebat in ytalia. Tūc romana reſpublica turbabanꝭ ꝛ non erat facile: vt et britanij gallij cōuenirent cū illis tūc. apud quos conſtat xp̄iana cōſtantinū religione pticipatū: niſi dū contra maxentiū caſtra metarenꝭ ꝛ trāſiret ad romā. Teſtes aūt hoꝝ ſunt rurſus tp̄a ꝛ leges q̄s pro religiōe ſanxit. Ut aūt cōcedamus facile potuiſſe p̄ncipē loq̄ ſopatro. aut ꝑ ep̄lam ſuā cōſuluiſſe ꝓ quibꝫ vellet. nō eſt m̄ veriſile ignoraſſe ph̄m. q̄a hercules alemene purgat⁹ athenis eſt poſt filij necē in ceterꝭ ſacris. ꝛ q̄ poſt iphiti necē ꝑegrinū ꝛ amicū iniuſte ꝑemit. Cum ḡ greci in hm̄ōi delictꝭ purgatiōes adnūcient. ſufficiāt q̄ dicta ſunt. ꝛ accuſent de mēdacio eos: qui ſopatrū cōtraria ꝯſtantino rn̄diſſe finxerūt. Nō eīn credo hec ignoraſſe tunc nobiliſſimū apud grecos eruditione litterarum.

Capitulum Septimuꝫ.

Itur eccl'ie ſub regie cōſtantini atacrit agebāt. ꝛ q̄tidianis diebꝫ augebanꝭ. fauēte ꝛ vnaīe p̄ncipe: ac mulꝭ eius bn̄ficijs eleuate: q̄s etiā pri⁹ in cōcuſſas dn̄s a ꝑiculis turbiſq₃ ſeruauit: Nā cū ꝑſecutiōes diuerſas eccl'ie in alio terraꝝ orbe paterenꝭ. ſolus ꝯſtantin⁹ cōſtantini pr̄ licenꝭ xp̄ianis in ſua cōſiſtere religione ꝯceſſit. Deniq₃ tale aliqd̄ eū miraculū memoria dignū egiſſe cognoui. Is eīn ꝓbare volēs q̄ſdā in ſuo pallatio xp̄ianos ſi boni ꝛ ſolidi eſſent viri. euocās vniuerſos p̄cepit dicens. vt ſi quidē venirēt ad ſacrificandū. ꝛ eius colerēt deos q̄ circa eū eēnt ꝛ i ſuo ſinodo ꝑmanerēt. Si ṽo refugerēt egrederenꝭ de pallacio ḡras agentes q̄ minime punirenꝭ. Cūq₃ in vtroq₃ apparuiſſent. alij q̄dem religiōis deſertores. alij ṽo diuina p̄ntibꝫ preponētes: deliberauit eos amicos ꝛ ꝯſiliarios. vti q̄ in melioribꝫ fideles cōſtanteſq₃ ꝑmanſerāt. alios aūt velut effemīa-

tus aduerſat⁹ expulit a ſuo colloq̄o credens
eos nunq̄ circa principē deuotos fore: q̄ fue
rint dei ſui ſic paratiſſimi ꝓditores ⁊ ideo cō
ſtantino adhuc ſupſtite nō videbat̄ contra le
gē quēpiā eſſe xp̄ianū apud eos: q̄ vltra in yta
liā. galliaſq̄ ⁊ britaniā. ⁊ q̄ circa pireneū ha-
bitabāt mōtez. vſq̄ ad occeanū heſperiū. Cū
ꝟo cōſtantin⁹ in ei⁹ ſucceſſiſſet imperiū poti⁹
res eccl'ie defloruerūt. Maxētio em̄ herculij
filio pempto. cū eius ps cōſtantino ceſſiſſet iā
licent' in religiōe vigebāt q̄ circa tyberim flu
uiū ⁊ eridanū: quē padū ꝓuinciales appellāt:
cōmorabant̄. ⁊ q̄ circa aquilē cōmanebāt: in
quē ſermo fert̄ aduertā nauigo argo. ⁊ ad tyr
renū pelag⁹ fuiſſe ꝑductam. Argo nauto em̄
validū ventū declinātes. nō eodē nauigio in
regreſſione ſunt vſi. ſed trāſeūtes mare qđ ſu-
per ſcitas eſt. ꝑ hec flumina venerūt ad termi
nos ytaloꝝ. ⁊ hic hyemātes cōdiderūt ciuita
tē q̄ nuncupat̄ emona. Eſtate ꝟo ſupueniēte
coopantib⁹ eis ꝓuincialib⁹ fere q̄dringentos
ſtadios arte mechanica trahētes argo ꝑ ter-
rā ad fluuiū aquilē deduxerūt: q̄ ꝑmiſcet̄ heri
dano Heridan⁹ aūt fauces hȝ in ytalicū ma
re. Poſt pliū itaq̄ cibale: dardanij ⁊ macedo
nes ⁊ q̄ circa hiſtrū tūc morabant̄: necnon et
helias ⁊ illirioꝝ gens oīs ſub cōſtantinū re-
dacta eſt.

Capitulum Octauum.

Dero licinius hinc fatigat⁹ cum pri
us ſectator fuiſſet dogmatis chriſtia
ni mutata volūtate plurimos ſacer-
dotū in ſue partis afflixit imperio. multos q̄
dem ⁊ alioꝝ precipue tamē de collegio mili-
tari. Nimis em̄ erat xp̄ianis infenſus ꝓpter
cōſtantini bellū. eſtimās eū poſſe cōtriſtari ꝓ
pter calamitatē ſue religiōis. ſiml' etiā arbitra
tus: q2 orarent ⁊ ſtuderēt redigi ſub illius ſo
lius impio Sup hec autē pugnatur⁹ denuo
cōtra cōſtantinū. ſpem victorie habebat ꝑ di
uinationes ⁊ ſeduct⁹ ab aliq̄bus ꝑmittentib⁹
q2 bello vinceret cōſtantinū in paganitatē cō
uerſus eſt. Deniq̄ etiā greci dicūt tūc eū exp-
tū diuinatiōꝫ mileti gemiq̄ appolinis eiq̄ cō
ſulēti de bello rn̄diſſe demoniū ꝑ os homeri.
O ſenex valde te iuuenes pugtores abſ'uāt
tuaq̄ vita ſoluta eſt. ſeuaq̄ te ſenect⁹ excipiet
Ex plurib⁹ ḡ reb⁹ viſuȝ eſt mihi dogma xp̄ia
noꝝ diuia prouidētia cōſtituiſſe. tātoq̄ ꝓceſſiſ
ſe cremēto. maxīe m̄ ex pſecutiōe gentiliū. Fu
turo nāq̄ licinio perſeq̄ eccl'ias in ſuo impio
cōſtitutas. bellū in bithinia factū eſt. quo no
uiſſime pugnauerūt inter alterutros ipſe ⁊ cō
ſtantin⁹. tātoq̄ diuino ſuffragio iutus eſt cō
ſtantinus vt per terrā ⁊ per mare vinceret ini
micos ⁊ amiſſis licinius pedeſtrib⁹ ⁊ nauali-
bus ſemetipm̄ in nicomedia traderet. priua-
tuſq̄ theſſalonice aliquāto tp̄e ꝑmaneret ibi-
q̄ ꝑimeretur Uir ergo ꝓmordijs imperij ſui
pl'ijs alijſq̄ reb⁹ valde ꝓuectus ⁊ ſororis cō
ſtantini nupcijs honoratus huiuſmodi fine
defunctus eſt.

Capitulum Nonum.

Onſtantinus ḡ dum ad eū ſolū om̄e
romanoꝝ veniſſet imperiuȝ. edictis
publicis viſus eſt. vt oriētales ſubie-
cti īpauide religionē colerēt xp̄i ⁊ diuinitati
miniſtrarēt. diuinitatē quippe crederēt ſolaȝ q̄
⁊ reuera eſſet ⁊ ſufficient' haberet om̄i tp̄e po
teſtatē. ⁊ q̄m qui talib⁹ ſtuderent oīa bona eis
vbertīe accidereut. ⁊ q̄cunq̄ aduerſa putarēt
cū meliori poti⁹ ſpe fruerent̄. q̄ ꝟo circa deuȝ
delinq̄rent. cōmunit' ⁊ ſeorſuȝ in bellis ⁊ ī pa
ce oīa difficilia ꝓuenirēt grāſq̄ referēs. nō ſi
bimet arrogās adiecit meā legē dicens. q2 mi
niſtrū oportunū eū hr̄e dignat⁹ fuerit de⁹ ſui
cōſilij ⁊ a britanico mari vſq̄ ad loca oriētis
adduxit eū. q̄ten⁹ augeret̄ xp̄iana religio. ⁊ q̄
ꝓpter dei culturas durabilit' ꝑmāſerūt in cō-
feſſionib⁹ martyrij clariorib⁹ ei⁹ honorib⁹ ap
parerent. Hec itaq̄ cōcionat⁹ et alia m̄lta di
cēs: per q̄ credebat ſubiectos ad cultū religi-
onis adducere. infirma eſſe ſanxiūt q̄ cōtra re
ligionē fuerāt cogitata vel geſta ſub pſecuto-
rib⁹ eccl'iaꝝ. remiſſionēq̄ cunctos hr̄e decre-
uit. q̄ ꝓpter cōfeſſionē xp̄i in inſulis migrare
aut alibi ꝓpter volūtatē ꝓpriaȝ cōmorari iuſſi
ſunt. aut in metallis affligi. aut publicis ope
rib⁹ aut muliebrib⁹ aut lanificij miſtrare. aut
dari curijs: cū curiales ꝓmit⁹ nō fuiſſent. eos
aūt q̄s infames fecerāt ab infamia relaxauit.
militia ꝟa priuatos ī ſua volūtate reliq̄t. vtrū
eſſe in ſcemate q̄ fuerāt. an certe cū honorabi
li quiete liberāt vellent hr̄e vacationē. Cunq̄
oēs ad priorē libertatē. ⁊ conſuetos honores
reuocaſſet etiā ſubſtātias reformauit vniuer-
ſis. Si q̄ ꝟo morte dānati. ſuba q̄q̄ nudati. ſi
bi ꝓcepit ꝓximis eoꝝ generis deferēdas here-
ditates. Nullo aūt hoꝝ exīte vnaquāq̄ ꝓui
cialē eccl'iaȝ ad ius hereditatis accedere. ⁊ ſiue
apud ꝓuatū ſiue apud publicuȝ de tali ſuba
eſſet aliqđ reſtitueret. Eis aūt q̄ ex erario pu
blico aliq̄d cōpauerāt aut donatiōes accepe-
rāt ſm̄ poſſibilē decentēq̄ modū ſe prouide-

re pmiſit. Hec ḡ ſicut dictū eſt impatori pla-
cuerūt ⁊ lege firmata ſunt. inſigniterq̄ oīa
decēti fine cōpleta. Xpiani ṽo tunc oēs roma
norū dignitates amminiſtrabant. ⁊ de cetero
cūctis ſacrificare negabāt. immolationibus
aut diuinationib⁹ non erat locus. ſed nec ydo
la dedicare aut celebritates paganas agere li
cebat. Plura ṽo etiā per ciuitates gentiū de
antiq̄ conſuetudine mutabant. Ab illo deni-
q̄ tpe apud egyptios nequaq̄ ſcdm priores
ſolēnitates in paganorū tēpla cubitus. ſed in
eccleſias magis offert. quo ſignificat cremen
tū aque iuliace. apud romanos aūt tūc pmū
monachoꝝ ſpectacula ſunt remota. apd poe
meas ṽo q̄ in libano ⁊ heliopoli cōmorātur.
fas vlteri⁹ nō fuit ṽgines fornicari. anteq̄ le
gitimis iūgerent viris. nēpe poſt turpidinem
experimēti pmi nefande pmixtiōis. Scē ṽo
dom⁹ q̄ magnitudinē videbant hēe ſufficien
tē corrigebant. alie ṽo cremēto augebant. ali
bi autē cum nō eſſent a fundamētis edificate
fulgebāt. Pecuniā ṽo ex regijs theſauris im
perator affluenti⁹ impendebat. ſcribēs p ſin-
gulas ciuitates epīs ⁊ preſidib⁹ populi. vt ſa
cerdotes ſicut vellēt iuberēt. iſti aūt iubenti-
bus obedirēt q̄ten⁹ cito pficerent opus. Letā
ti ſiquidē ei⁹ impio etiā religio valde florebat
⁊ intantū etiā poſt bellū cōtra Liciniū geſtū
feliciſſim⁹ fuit in plijs aduerſus alienigenas
pparatis. vt etiā ſarmatas vinceret ⁊ q̄ vocā
tur gothi tūc nouiſſime cauſa gratie apud eū
federa celebrarent. Hec autē gens habitabat
q̄dem tunc trans fluuiū hyſtrū. Cūq̄ eſſet in
bellis pna et multitudine atq̄ magnitudine
corporū armis ſemp exercitata. alijs q̄dē bar
baris pualebāt. ſolos contra romanos hēbat
ſibimet repugnātes. Fert aūt hoc plio demō
ſtratū Conſtantino p ſigna vel ſomnia q̄nta
dei prouidentia regeret. Qui cū ſuparent oīa
bella q̄ ſub eo ſunt geſta. veluti repēſans xpo
in ei⁹ religionis ſtudio magis magiſq̄ ferue
bat. hāc ſolā fatēdā ⁊ ſalutarē exiſtimare ſub
iectos iubēs. Terra ṽo ex ſubiecta ſibi ⁊ vna
quaq̄ ciuitate detrahēs. publico certū vecti-
gal eccleſijs pūincialib⁹ atq̄ clero diſtribuit
⁊ donationē validā in perpetuū eſſe ſanxiuit.
Aſſueſcēs aūt milites vt ſicut ipe deū colerēt
ſigno crucis eorū arma ſignabat. In regali-
bus quoq̄ oratoriū fabricatus. etiā taberna
culum adinſtar eccleſie circūferebat: dum ad
uerſus hoſtes caſtra metaret. quaten⁹ nec in
itinere degens ipſe vel exercitus ſacro lumie
priuarent. quo deceret laudari deū ⁊ oratio-
nes offerri. Sequebant aūt pariter ſacerdo
tes ⁊ dyaconi tabernaculo ſeruiētes. q̄ ſcdm
legem eccleſiaſticam ſacrorū ordines adim-
plebant. Ex illo autē romanorū cohortes q̄
nunc nūeri vocant ſingule fecerūt tabernacu
lum propriū ⁊ ſacerdotes atq̄ dyaconos di-
ſtributos habebant. die ṽo qui dominic⁹ ap
pellat quē hebrei primū vocant. greci aūt ſo
li diſtribuūt. et qui ante ſeptimum eſt ſanxi-
unt a iudicijs alijſq̄ cauſis vniuerſos habe-
re vocationē ⁊ in eo tantū orationib⁹ occupa
ri. honorabat aūt dn̄icum diem: q̄r in eo chri
ſtus reſurrexit a mortuis. alium vero q̄r in eo
fuerat crucifixus Maximā nanq̄ culturā ſa
cratiſſime crucis habebat. tā pro hijs q̄ ei p-
ſpere prouenerāt ei⁹ in auxilio in plijs contra
aduerſarios inſtitutis. q̄ pro iudicio: qḋ ei di
uinitus pro ea videbat oſtenſū. Deniq̄ ſup
pliciū crucis quod pmitus apud romanos
erat in vſu. lege probibuit. in figuratiōib⁹ au
tē ſolidorū ⁊ in imaginib⁹ hoc ſignū iuſſit in
ſcribi ſemp ⁊ figurari ⁊ teſtant hacten⁹ eius
imagines hoc ſcemate decorate. In oībus ſi
quidē rebus. pcipue tn̄ in legis latiōib⁹ ſtude
bat placare diuinitatē. Appet em̄ valde fatu
as pmixtiōes ante eū non probibitas. tn̄ fuiſ
ſe correctas. ſicut ex ipſis quas poſuit legib⁹
inuenit. ſed nūc q̄ ad ſtatum religionis ab eo
ſanctita ſunt pādere neceſſariū eſt. cū ptes eſſe
eccleſiaſtice videantur hyſtorie. Apud roma
nos dudū fuit lex a. xxv. anno nō hn̄tes vxo-
rē prohibens a puilegijs habentiū cōiuges.
ſed ⁊ alia multa iubēs vt nihil de teſtamento
lucrarent. licet generis proximitate differrent.
q̄ ṽo filios nō habuiſſent medietatē relictoꝝ
ſibimet amittebāt. Poſuerunt aūt has leges
antiq̄. volētes eſſe romā populoſā ⁊ oēmq̄ ter
rā ſubiectā. ⁊ q̄r nō multū añ has leges pluri
mos ī ciuilib⁹ bellis amiſerāt. Uidēs igit im
pator idcirco male tractari eos. q̄ pter deū
ṽginitati ⁊ ſine liberis eſſe ſtudebāt. fatuū iudi
cauit diligētia ⁊ ſtudio hominū videri. eorū
augeri gen⁹ cū natura ſemp ſupna diſtributi
one diminutionē ſuſcipiat ⁊ augmentū ⁊ le-
gem populo ppoſuit vniuerſo. q̄tinus equali
bus priuilegijs fruerent qui ſine cōiugibus
⁊ liberis erant: quibus illi qui hec ſe habere
gaudebant. ſed etiam amplius habere ſan-
ciūt eos qui in continentie virginitate de-
gebant. licentiā eis prebens maſculis. femi-
niſq̄ licꝫ etate minorib⁹ teſtamentū facere cō
tra legē cōmunē. Oēs em̄ bene cogitare iu
dicauit quoꝝ opus eſſet deū placare ſemper

et philoſophie veraci vacare. Huius em̄ rei
cauſa ⁊ antiqui romanoꝝ licenter teſtari vir
gines veſtales: etiā ſexto etatis curriculo an=
no decreuerunt. Indiciū itaqꝫ maximū reue=
rentie pij principis circa religionez fuit. quia
vbiqꝫ adminiſtrantiū ſentētias imperfectas
eſſe voluit ⁊ ad epiſcopos per appellationē re
fugiendū eſſe ſantiuit. ſi q̄ vellent ciuiles iudi
ces refutare. firmā vero illoꝝ ſententiā iudi=
cans. potioremqꝫ iudicū aliorum. ⁊ tanq̄ ab
imperatore prolatā ab omnib⁹ obſeruandaz
⁊ incōuertibiles eſſe terminos ſynodales. Il
lud quoqꝫ nos relinquere dignū nō eſt quod
pro vtilitate ſancitū eſt eoꝝ q̄ in eccleſijs ma
nu mittunt̄. cum ꝓpter ſubtilitatē legū etiā in
uiti poſſeſſores difficultatē paterent̄ circa da
tionē melioris libertatis quā ciuilitatē roma
nā vocāt. tres poſuit leges decernēs oēs in ec
cleſijs manumiſſos ſub teſtionio ſacerdotū ꝑ
hanc piam adinuentionē romana ciuilitate
frui cuius indiciū p̄ſens etiam tēpus ſeruat.
Nā moris erat de libertate leges ſcriptas in
manumiſſionib⁹ ante poni. cōſtantinus igit̄
hanc ſane ſtudēs in oībus honorare religio=
nē. erat quippe ⁊ ꝑ ſemetipam glioſam et pro
pter virtutez plurimoꝝ tunc in ea pollentiū.
Itaqꝫ ꝑſecutionib⁹ iā ceſſantib⁹ adhuc multi
cōfeſſoꝝ ſupſtites eccl'ias exornabant vt fuit
ozius cordube pōtifex ⁊ amphion epiphanie
cilicie maximus. q̄ poſt macharium hieroſoli=
moꝝ tenuit p̄ſulatū ⁊ pafunti⁹ egyptius per
quē aiunt plurima miracula operatū deū de
moneſqꝫ ſubieciſſe. variarūqꝫ paſſionū cōdo=
naſſe [illegible]ates. Fuerūt aūt pafunti⁹ ⁊ ma=
ximus ex illis cōfeſſorib⁹ quos maximus im
perator ī metallis opa exercere dānauit. ocu=
los eoꝝ dextros euellēs ⁊ ſiniſtras ſuras in
cidens.

¶ De ſpiridione epō q̄ fures ligatos abſoluit

SEcundū eos aūt fuiſſe ꝑcepimus ſpiri
dionē tremitūtis ciprioꝝ epm̄: ad cui⁹
ꝟtutē demōſtrandā ſufficere puto. q̄ hacten⁹
de eo ſeruat̄ opinio. q̄nta ꝑ euz diuino p̄ſidio
geſta ſunt. Plura q̄dez nouere ꝓuinciales ego
aūt q̄ ad nos valuerūt ꝑuenire nō taceā. Fuit
em̄ iſte ruſtic⁹ habēs vxorē et filios. ſed nō ꝓ
pterea in reb⁹ diuis iunior. Aiūt aūt ꝑ noctē
veniſſe aliq̄n malignos viros ad caulas oui
um ei⁹ ⁊ cū rapere niterent̄ ſubito vinctos nul=
lo ligāte fures: tūc illū die facta venientē inue
niſſe ligatos eos ⁊ ſoluiſſe q̄dē ab inuiſibilib⁹
vinclis culpaſſe tn̄ ⁊ dixiſſe. Cur frēs dum li
cuiſſet q̄ deſideratis accipere elegiſtis poti⁹ ea ra
pere: ⁊ noctē ducere iugit̄ infelicē? Tum mi=
ſerat⁹ eoꝝ: magis aūt ad meliora eos crudiēs
ait. Abite. hūc ſumētes arietē. laboraſtis q̄p=
pe vigilijs ⁊ decet vos ſine querimonijs rece
dere ab ouibus meis. Quod quidez quilibet
iuſte poterit admirari.

¶ De filia eius mortua que de ſepulchro in=
terroganti reſpondit.

Ihilomin⁹ etiā illud apud filiā ei⁹ vir=
ginē nomīe herenē quidā not⁹ eius ſpe
ciē aliquā depoſuerat: que ſumens depoſitū
ſub terra recōdidit. vbi caute credidit cuſto=
diri. Contigit interea mori puellā nihil cōfeſ
ſam patri. Venit hō depoſitū repetens: igno
rante ſpiridione q̄d loqueret̄. Cunqꝫ in tota
domo requiſiſſet nec inueniret: flebat. capil=
loſqꝫ vellebat: ⁊ morti vicinos eſſe videbat̄ il=
le q̄ depoſuerat. Hec ſpiridion fieri videns ⁊
curſim veniens ad ſepulcrū vocauit noīe pu
ellā. Qua reſpondēte de cauſa depoſiti req̄ſi
uit. Et cū ab ea didiciſſet. reuerſus ⁊ inueni=
ens vbi puella ſignificauerat. reddidit homi
ni qđ petebat. Quoniā quidē ad hūc veni ſer
monē: non eſt incongruū etiā iſtud addicere.
Mos erat huic ſpiridioni ex fructib⁹ qui na
ſcebant̄ ei. alios quidē pauperib⁹ erogare. ali
os autē gratis mutuari volentib⁹. ſed neqꝫ ꝑ
ſe dabat. neqꝫ per ſe recipiebat. ſed ſolū cubi=
culū demōſtrabat inuitās petētes: vt q̄ntum
opus haberēt tollerēt. ⁊ denuo reuocarēt q̄n
tū ſe nouerāt abſtuliſſe. Quidā ꝟo dum mu=
tuū ꝑcepiſſet. reuerſus eſt poſt aliquātulū qđ
tulerat redditurus. Quē dū ſcđm cōſuetudi
nē iuſſiſſet reponere in cubiculo qđ exinde fu
erat mutuatus. ad iniuſticiā ille conuerſus ⁊
credēs latere ſpiridionē nō reddidit qđ debe
bat. ſed auferens debitū quaſi reddidiſſet ab
ſceſſit. Quod tn̄ lōgo tpe nō erat ignorandū.
Poſt certū nanqꝫ tēpus venit rurſus petens
ab eo mutuum. At ille miſit eum ad horreū:
data poteſtate vt ipſe ſibi metiretur: quantuz
opus haberet. Vacuū vero eundū locum in
ueniēs. et hoc occultata fide cognoſcēs ſpiri=
dion nunciauit. Ille reſpōdit ei. Mirum eſt
o hō qđ loqueris. Quō tibi ſoli viſuz eſt hor=
reum neceſſarijs defeciſſe? Sed cōſidera po
tius apud temetipſum: ne forte mutuatus a=
lia vice quod debueras primitus nō ſoluiſti.
Si em̄ hoc non eſt. indubitanter non priua
beris q̄bus eges: ſed rurſus accedens inueni
es. Sic igitur ille captus ei qđ deliquerat in
dicauit. Dignū eſt igit̄ huius ſacratiſſimi vi
ri mirari puritatez ⁊ eccleſiaſtici ordis valde

cuſtodiam. Dicitur itaqꝫ quodam tempore pro aliqua vtilitate in vnū cyprios epos conueniſſe ⁊ inter eos fuiſſe hunc ſpiridionem ⁊ triphilliū ledrenſem epiſcopū. virū eloquio ⁊ ſapientia. necnō perito legibus eruditū. Cū itaqꝫ collecta celebraret. iniunctū eſt triphillio vt faceret ſermonē in populo. Cumqꝫ ille locus veniſſet ad mediū tolle lectum tuū ⁊ ambula. cubile dixit pro lecto. mutans nomē Spiridion autē indignatus in eum ⁊ exiliens de cathedra ſacerdotali. tu melior es inquit ei qui lectū dixit. quia verbis eius vti cōfunderis? Hoc autē fecit populo inſpiciente: mediocriter docens eū qui eloquij ſupercilio pretumebat. Erat eñ ydoneus ad pudorem incutiendū. cum eſſet venerandus ⁊ operibꝰ glorioſus. ſimulqꝫ ſenex euo. atqꝫ ſacerdos officio. Qualis autē circa peregrinorū ſuſceptiones fuerit. hinc apparet. Inſtante iā quadrageſima quidā ex itinere venit ad eum: quibꝰ diebꝰ cōſueuerat cum ſuis cōtinuare ieiunia. ⁊ die certo comedere. medios dies ſine cibo conſiſtens. Uidens itaqꝫ peregrinū valde defectum. inquit ſue filie laua peregrini pedes. ⁊ cibos appone. Cumqꝫ virgo dixiſſet nec panē eſſe. nec alphita quarū rerum ſolebant nihil habere reconditū ꝓpter ieiunium. orās primū: veniāqꝫ petens. filie iuſſit vt porcinas carnes quas domi ſalitas habebat coqueret. Quibꝰ coctis: ſedēs cū peregrino poſitis carnibꝰ comedebat. ⁊ rogabat vt vna cū eo ederet peregrinus. Quo refutāte chriſtianūqꝫ ſe profitente. ꝓpterea magis inquit nō refutare debes. Omīa eñ mūda mūdis. ſicut ſermo diuinus edocuit. Hec quidē de ſpiridione dicta ſufficiant.

Capitulum Undecimū.

Recipue ꝟo inſigniſſimā eccleſiā demōſtrauerunt. ⁊ dogma dilatauerūt vite ꝟtutibus. qui cōuerſatione monachica illo tēpore fruebant. Utilima nanqꝫ res ad homies venit a deo iſta eſt philoſophia. que multarū doctrinarū ⁊ dyaletice artis ſtudia deſpicit. tanq̄ ſit munita. ⁊ melioris operis tēpus impediat. atqꝫ ad viuendū nihil oſtendat. Hec igitur philoſophia conuerſatione miranda. naturali ſimpliciqꝫ prudentia docet omnino que nequiciā perimāt: et operentur vtilia. Non eñ predicat virtutem. ſed magis exercet: nihil pendēs humanā gloriam. viriliterqꝫ reſiſtēs paſſionibꝰ anime: ⁊ neqꝫ nature neceſſitatibus ſe ſubdit. nec corporis infirmitati ſuccūbit. diuine virtutis mentē habens. ſemp cōtemplat omniū creatorē. ⁊ eum nocte dieqꝫ colens. orationibꝰ ⁊ letanijs placat indubitanter. Anime ꝟo puritate ⁊ bonorū actuū conuerſatione ad miniſteria diuina ſe componēs. purgatiōes aſperſioneſqꝫ cōtemnēs. ſolas ꝟo pollutiones peccata putās. extrinſecus irruētes caſus exuperat. ⁊ omniū abſolute huiuſmodi domiatur. non per ſtabilitatē neceſſitatēqꝫ vite qualibet voluntate mutat: non mala patiens vlciſcit. nō languore aut indigentia neceſſariorū cōpreſſa mordet: ſed potius gloriat in talibus. Patientiā māſuetudinē. mediocritatē in omni vita meditat. ⁊ q̄ntū nature humane poſſibile deo eſt eſſe vicinū. velut in trāſitu vtēs ꝑſentibus. neqꝫ circa poſſeſſionē rerum occupata conſtringit. neqꝫ vltra q̄ opus eſt in preſenti prouidere forſan vrget. Semp autem ſimplicitatē ⁊ exerciciū huiꝰ inſtructiōe laudans. beatitudinē contemplat eternā. ⁊ ad felicē terminū omni viuacitate feſtinat. Timore diuino ſine intermiſſione ſuſpirās. turpiloquia reſpuens. et nec vſqꝫ ad vocem emittere patiēs. quorū actiones ſuis actibꝰ noſcit exſoluere in breui cōprehendens neceſſaria nature. et cogēs corpus mediocribꝰ indigere. caſtitati luxuriā ſubdit. inſticia punit in inſticiam. ⁊ veritate mendaciū. Diſciplina rerū omniū menſuras participat cū proximis in vnanimitate ⁊ cōmunione cōſiſtit. amicorū prouida eſt atqꝫ peregrinorū. q̄ propria ſunt cōmunia facit egentiū. ⁊ tuet vtilia ſingulorū. neqꝫ gaudentibꝰ importuna ⁊ tribulantibꝰ remediū cōſolationis apportās. ad verū bonū diligentiā ſuam ſemp extendēs. ſermonibus caſtis ſapiētibuſqꝫ cōſilijs ornato ac vano eloquio remotis erudiens. atqꝫ curans. veluti q̄buſdam medicaminibꝰ audientes. cū honore ⁊ reuerentia diſpoſitiones ſuas celebrans. contentione. certaminibꝰ itaqꝫ priuata. Nā cum ſit rationalis omnē motū irrationalem fugit. generaliter paſſiōes corporis deuincit ⁊ anime. Huius itaqꝫ elegantiſſime philoſophie ꝑnceps quidē fuit ſicuti q̄dam dicūt helyas ꝓpheta. ⁊ baptiſta iohannes. Phylo autē pitagoricus ſuis tēporibus refert vndiqꝫ egregios hebreorū in quodā predio circa ſtagnum mariā in colle poſitum philoſophari. habitaculū vero eorū ⁊ cibos ⁊ cōuerſationē talem introducit. qualem ⁊ nos nunc apud egyptiorum monachos eſſe conſpicimus. Scribit eñ inchoantes eos ad philoſophi-

am accēdere.oĩbus ſibi cōpetentibꝫ rebus cū
ctiſq abrenunciare ꝑmixtionibꝫ. ⁊ extra mu-
ros in ſolitarijs agris ⁊ ortis inhabitare.do
mos autē eis eſſe ſacraria q̄ apud nos mona-
ſteria nūcupant. ⁊ in eis cōuerſatione ſaluta
ri honeſta celebrare myſteria.diligēterq pſal
mis ⁊ hymnis placare diuinitatē. ⁊ ante ſo-
lis occaſum nō guſtare cibū.Alios autē per
tres dies ⁊ amplius certiſq diebus in paui-
mēto habere cubilia.vino ſemp ⁊ ſanguinē
habētibꝫ abſtinere.cibū eis eſſe panis ⁊ ſalis
⁊ yſopi.⁊ potū aque.mulieres eis cohabitare
ſeniores virgines ꝓpter amorē philoſophie.
ſpontanea volūtate nupcijs abſtinentes.Et
phylo quidē hoc modo referēs.videt aperi-
re.quia hij q̄ ex hebreis ſcd̄m eū xpiani ſunt
facti . adhuc iudaice viuerēt:eorūq inſtituta
ſeruarēt.Apud alius em̄ nō inuenit hui⁹ vi-
te cōuerſatio. ¶ Vn̄ conicio ex illo apud egy-
ptios hanc philoſophiā habuiſſe principia.
Alij vero dicūt huic cauſam fuiſſe cōuerſati-
oni.pſecutiōes:que religionis cauſa ꝑ tēpora
ꝓuenerūt.Et qm̄ fugientes in montibꝫ ⁊ val
libus deſertiſq morabant.admodum ſe vite
huius aſſueuerūt.

¶ De Anthonio.

Ed ſiue egypcij ſiue alij quidā huic ab
initio philoſophie ꝓfuerūt. illud tamē
apud oēs conſtat.q̄a ad ſummā reuerentiā
atq perfectionē moribꝫ exercitatiōibuſq de
centibus hanc conuerſationē vſq perduxit.
Anthonius maximus monachoꝝ. quē tunc
in deſertis egypti morantē ꝓpter gloriā virtu
tis eius.impator Conſtantin⁹ amicū fecerat
litteris honorabat. ⁊ vt pro q̄bus vellet ei re-
ſcriberet expetebat.Fuit autē iſte vir Egypti
us genere ortus.inſigni vico in loco heraclie
apud egyptios conſtituto . Is puer relictus
orphanos. paternos donauit agros conui-
caneis ſuis.aliam ꝟo ſubſtantiam vendens.
ꝓcipiuꝫ pauperibꝫ erogauit.ſtudioſi eſtimās
eſſe philoſophi.nō ſolū ſemetipm̄ ſpoliare pe
cunijs.ſed eas diſpenſare proficue. Iunctus
autē ſtudioſis ſcd̄m ſe viris: virtutes zelabat
vniuerſorū.probans bonā vitā ſuauem fieri
ipſa conſuetudine.licet fuerit ꝓmo difficilis.
modos adinueniebat abſtinentie potioris: ⁊
quotidie exercitatione creſcebat . tanq̄ ſemp
incipiēs aliq̄d innouabat . afflictionibꝫ cor-
poris puniēdo libidinē. ſacre ꝟo ſapiētie vo
lūtate paſſionibꝫ aīe repugnādo.Erat em̄ ei⁹
eſca ſolus panis ⁊ ſal. pot⁹ aq̄. prādiūq tp̄us
ſolis occaſus.Freq̄nter em̄ duos ⁊ amplius
dies ſine cibo manebat.Vigilabat vt ita di-
cat ſp quidē iugi nocte ⁊ orōnibꝫ cōtingebat
q̄deꝫ diē.Si ꝟo ſomn⁹ incūberet. ſtādo pau
lulū dormiebat.plerūq pauimēto iacēs ſolā
q terrā ſtratū reqetioni hn̄s.Olei ſiq̄dem vn
ctionē.lauacroꝝ atq ſiliuꝫ vſuꝫ modis oībꝫ
euitabat.q2 humectatiōe ſua i mollicie robur
corpis imutarēt.Aūt em̄ neq nudū eum ali
q̄n viſuꝫ.Lr̄as ꝟo neq ſciēs neq mirabat.
ſed poti⁹ mentē bonā tanq̄ ſeniorē lr̄aꝝ q̄rū
tn̄ inuētorē laudabat iure.Fuit aūt clemētiſſi
mus ꝑcipue.caſt⁹.fortꝭ.ḡtus colloq̄ntibꝫ.ſi-
ne vlla triſticia.Et licet q̄ cū illo diſputarent
certatiue q̄ſtiones inferrent.tn̄ more ſolito ſa
pient ⁊ diſciplinabilit creſcentē ſedebat ſepe
ꝯtentionē. ⁊ ad menſurā debitā ꝓtin⁹ traſſere
bat:loq̄ntiūq ſibi ſtrepitū tꝑabat.eorūq mo
res veluti q̄dam regula cōponebat Tātus ita
q ꝟtutibꝫ diuīe prouidētie redūdās.eū futu-
ra ꝑſcire nō eſtimabat eē ꝟtutē. ⁊ ꝓpterea nec
laborandū inanit circa talia ſuadebat.q̄n nec
ignorantē future pene ſuccūbere. nec ſcientē
ꝓpterea ſctm̄ eſſe declarabat.Verā nāq bt̄i-
tudinē in cultura dei ⁊ legū eius obſeruatiōe
dicebat Si cui aūt h cēt cura docebat vt pur
garet aīam q̄ poſſet inſpicere ⁊ futuroꝝ noti-
ciā poſſidere deo videlicꝫ ꝑſcientiā declarāte.
Vacare aūt nec ipſe patiebat ⁊ bn̄ victuꝝ ſp
opari ꝑcipiebat.ac ſemetipm̄ diſcutere ⁊ ſecū
ponere rationē eorū q̄ geſſit die noctuq. Si
quid autē indecēs ageret.cōſcriberet vt de ce
tero parceret in delicto.ſemetipm̄ ſcilicꝫ eru-
beſcens.ſi plurima ſui delicta comperiſſet. ſi
mul etiā metuens.ne per cōſcriptionis indi-
ciū fieret alijs manifeſtus.Erat em̄ laborio-
ſus ⁊ maxime pro cōſulatu oppreſſorū.Quis
eteni alter ſic feruētiſſime fuit ſtudioſus. quo
ruꝫ grā ſepe veniebat ad ciuitates. Plurimi
nanq in cōpellente cogebant eū legatiōe fun
gi apud iudices ⁊ magiſtratus: quorū ſingu
li vel videre eū iudicabant nimis egregiū.lo
quentem audire ⁊ precipienti parere glorio-
ſum.Qui cū talis eſſe ſtudebat tamē ignora-
ri ⁊ latere per heremū.Si ꝟo neceſſitate faciē
te veniſſet in ciuitatem.diſpoſito negocio pro
quo venerat.ad deſertū continuo reuertebat.
Piſces nanq dicebat ꝑ humectā nutriri ſub
ſtantiam.monachis autē ornatū ferre ſolita-
riam vitaꝫ ⁊ ſicut illi terre tactu tabeſiunt.ſic
gloria monachorū ad vrbes accedendo feda
tur.Obedientem ꝟo ſe gratūq conſpitienti-
bus exhibebat. ſtudebatq vt neq haberet
tumentem ſuperbāq naturam, nec putaret

tur hmõi. Sȝ hec q̃dem pauca ṽtutũ anthonij dicere ſum ɔpulſus. vt tãti viri p̃ hec exẽpla ɔſideremus philoſophiã. Plurimos igit̃ atq̃ probatiſſimos habuit auditores. quoꝝ alij q̃dẽ in egypto ⁊ libia. alij ṽo in paleſtina ⁊ ſyria ⁊ arabia claruerũt. ⁊ vnuſq̃ſq̃ eorũ nõmin⁹ ſe q̃ doctor apud q̃s eſt cõmorat⁹ exercuit. multoſq̃ docuit ⁊ ad ſimilẽ virtutẽ philoſophiã q̃ ꝑduxit. ita vt q̃rundam hic laboꝛ eẽt circuire ciuitates ⁊ prouicias vl' p̃ agros. ⁊ diligẽter anthonij diſcipulos eoꝛũq̃ reqrere ſucceſſores. Sed quõ inueniri poterãt facile. q̃bus erat ſtudiũ diligẽtiſſimũ ſuã vitam latere. ⁊ nõ ſicut plurimi nunc hoim elati. p̃ gloriã ſemetipſos exponãt ⁊ cũctis inſinuant.

¶ De paulo ſimplice diſcipulo anthonij.

Verũt autẽ probatiſſimi diſcipuli. q̃s percepimus anthonij. alij quidẽ multi necnõ ⁊ paulus appellatione ſimplex. Hunc aiũt cũ eſſet ruſtic⁹ bona ſpẽ cõiugẽ habuiſſe. ⁊ ea in ipſo facinore adulterij dep̃henſa tacite ſubriſiſſe ⁊ iureiurãdo nunq̃ p̃ ſe cũ ea eẽ miſcendũ. Tum ad adulterũ habe inq̃t eam. ⁊ repẽte diſceſſit ad heremũ apud anthoniũ. Dicunt eñ eũ manſuetiſſimũ. ⁊ patientẽ valde fuiſſe. Deniq̃ cũ iam ſenex eſſet ⁊ ad vitam monachice ꝑduratiõis inſuetus. omnib' eũ anthonius experimentis in nullo inueniſſ cũ inferiorẽ. p̃fecte eum eſſe philoſophie teſtat⁹. ſeorſum p̃cepit habitare. tanq̃ nõ egentẽ doctore. Cõfirmabat autẽ deus anthonij teſtimoniũ. ⁊ operib' oſtẽdebat viruȝ glorioſum. ipſoq̃ doctore ſuperiorẽ. atq̃ ad affligẽdos ⁊ expellendos demões preparatũ.

¶ De Ammone egyptio.

Irca hoc itaq̃ tp̃us philoſaphabat̃ et ammon egypti⁹ de q̃ ſermo fert̃. q̃a egẽtib' parentib' duxiſſet vxorẽ. nec tñ eã fuiſſet expertus. In principio nanq̃ nuptiaꝝ ſponſam tanq̃ ſponſus in thalamo p̃cipiẽs. ⁊ ſolus cũ ea remanẽs ait. Nuptie quidem nr̃e o mulier. vſq̃ ad hoc celebrate ſunt tp̃s. Et q̃le bonũ ſit poſſe virginẽ p̃manere. ⁊ ſacris litteris edocebat. ac ſeorſum ſolus manere temptabat. Sed q̃m de ṽginitate q̃dem ſermones ṽgo laudauerat. diuidi autẽ ab eo graue d iudicabat. in alio cubiculo dormiẽs annis xviij. cũ ea mãſit. neq̃ tunc a monachica abſtinẽtia ſe ſuſpendẽs. Interea mulier viri zelata ṽtutẽ. eſtimauit nõ eſſe iuſtũ tãtũ virũ domi celari ꝓpter ſe. ſed oportere poti⁹ ſeorſum vtrũq̃ philoſophari. ⁊ ob hoc ſupplicauit viro. At ille gratias agẽs deo pro hmõi cogitatione mulieris. tu quidẽ inq̃t hanc habẽ domũ. ego mihi aliã fabricabo. Et in meridianã partẽ deſerti ſtagni marie veniens circa locũ ſcythi ad monteȝ qui dicit̃ nitrie. duob' ⁊ centũ annis ibi philoſophatus eſt. annis ſingulis viſitãs ſecũdo mulierẽ. Huius itaq̃ ſacratiſſimi p̃ncipis hoꝛũ monaſterioꝛũ multi fuerũt digniq̃ diſcipuli. ſicͭ ſucceſſiones oſtẽdũt. plurimaq̃ ⁊ veneranda p̃ eũ ꝑuenerũt. q̃ p̃cipue apud egyptios monachos p̃fecteq̃ ſeruant̃. Nam cũ maxima diligẽtia p̃ ſucceſſionẽ traditionis alterutre. curãt virtutes antiquoꝛũ memoꝛie tradere monachoꝛuȝ. ſȝ ad me illi memoꝛandi ſunt q̃ ad nos vſq̃ peruenerũt. Contigit igit̃ huic viro ⁊ theodoro ei⁹ diſcipulo euntib' aliquẽ tranſire fluuiũ: queȝ dicunt licũ. Ne ṽo ſe alteruter nudos videret. iuſſit ammõ vt recederet Theodorus. Cũq̃ etiã ſemetipm̃ nudũ erubeſceret intueri. repẽte diuia virtute trãſlatus eſt in vlterio rẽ ripã. Trãſiens ṽo theodor⁹ aquã. ⁊ vidẽs nec veſtẽ ei⁹ nec pedes infuſos. ſupplicabat ſeni vt cauſam rei depromeret. Cũq̃ ille dicere refutaret. ille ṽo non aliter ſe progreſſuꝝ niſi cognoſceret. ꝓmittẽte theodoro nulli ſe co viuo rem fore dicturũ. cõfeſſus eſt quid euenit. Proximũ ṽo miraculũ huic quoq̃ rei contigit q̃d narrabo. Inuiſti parentes alicui⁹ a cane rabido p̃cuſſum filiũ ⁊ pene moꝛtuũ obtulerũt ei. ⁊ eiulãtes dep̃cabant̃ vt curaret̃. Tũ ille ad eos nõ eget inq̃t mea curatiõe. ſed vos ſi vultis reddere bouẽ quẽ rapuiſtis dñis ſuis. egrot⁹ repente ſanabit̃. Q̃d etiam cõtigit. Nã vt reſtitut⁹ eſt bos. paſſio morbi receſſit a puero. Q̃n ergo ammõ iſte moꝛiebat̃ dr̃ anthoniũ vidiſſe aĩam ei⁹ in celũ ferri. diuis poteſtatib' cũ pſalmodia p̃cedentib' eã. cõſulẽtibuſq̃ eis q̃ circa eũ erãt. cauſam hui⁹ miraculi nõ abſcõdit. Sciebãt eñ q̃m aerẽ intento obtuitu reſpiciẽs. cũ ſtupoꝛe miraculi cuiuſpiã reſpiceret viſionẽ. Cũq̃ poſtea veniẽtes q̃daȝ de ſcythi nũciaſſent hoꝛã viſiõis anthonij. ⁊ ꝑueniſſet cũ trãſitu illi⁹ viri btı̃ficauerũt ambos. illũ q̃dem q̃ ad maifeſta bona trãſiſſet. illũ ṽo q̃ tantã a longe meruiſſet cernere viſionẽ. Multoꝝ eñ dieꝝ iter eſt locoꝝ in medio poſitoꝛũ: qui degebat alteruter. Et hec quidem ita relata ſunt.

¶ De Euthiciano monacho.

A hoc q̃dẽ de p̄ſulatu audiui ꝓbatiſſime p̄hatum euthicianũ. q̃ in bithimia circa olipuȝ moꝛabat̃. Erat q̃ppe gr̃a diuia repler⁹ ad curatiões paſſionũ. ⁊ miracl'a rerũ ⁊

operũ. ita vt ipſi conſtantino ꝓpter ꝟtutẽ vite
amicus eſſet Jllo ſiquidẽ tꝑe vinctꝰ quidam
ſpatarius q̄ in ſuſpitionẽ venerat q̄ſi pro aſ-
ſumpta tyrãnide fugit. ⁊ req̄ſitus circa olim-
pũ cõprehenſus eſt. Rogãtibꝫ aũt neceſſariȷ̃s
eiꝰ euthicianũ vt pro eo apud ꝑncipẽ legatio
ne fungeret̃. ꝑus inq̄t prouidenduȝ eſt. vt is
hõ liberet̃ a vinculis. ne crudelit̃ cõſtrictꝰ in-
tereat. Tũc dicit̃ ad vinculoꝝ direxiſſe custo
des. rogans vt eũ ab hmõi neceſſitate releua
rẽt. Qui cum hoc facere noluiſſent. ſponte ia
nue clauſe reſerate. ⁊ vincti cathene ſũt repẽ
te dirupte. Poſtea ꝟo ad principẽ veniẽs bi
zantio tũc degentẽ. paratiſſimũ beneficiũ ꝓ-
meruit qđ popoſcit. Nõ em̃ poterat cõſtanti
nus eiꝰ petitõibꝫ denegare. cũ ei ſũmi honorꝭ
cumulũ exhiberet. Hec itaq̃ȝ breuit̃ a nobꝫ di
cta de monachis q̄ tunc clare ſunt ꝓbati ſuffi
ciant. Cui ꝟo de his ſubtilior cura fuerit: q̄-
rens inueniet plurimorũ vitas hic non eſſe
conſcriptas. ¶ Theodericus.

Capitulū Duodecimū.

⁊ licet per oĩa ita floreret eccl'ia. nõ
tamẽ ꝑtulit inimicꝰ eleuatã ſimul at
q̃ȝ ſplendentẽ valde reſpiciẽs. ſȝ ma
liuola cepit mouere cõſilia. cõtendens guber
natã a dño. ⁊ vniuerſorũ creatore ſubmerge-
re. Uidebat itaq̃ȝ paganoꝝ errorẽ fuiſſe nu-
datũ. captaq̃ȝ varia demonũ machinamẽta.
⁊ creaturã a plĩmis iã nõ adorari. ſed creato-
ri hymnos decent̃ offerri. ea gr̃a iã nõ aperte
ꝯtra dñm ⁊ ſaluatorẽ nr̃m excitabat bellũ. ſȝ
viros inueniẽs xp̃ianos q̄deȝ ſe vocabulo ꝓ
fitẽtes. ſȝ amore honorꝭ ⁊ vane gl'ie ſeductos
ad ſeruitutẽ. organum eos ſue machinatiõis
habuit: ꝑ q̄s plĩmos ad p̄ſtinũ reduxit erro-
rẽ. nõ quidẽ creaturã rurſus adorari p̄cipiẽs
ſed ipm creatorẽ ⁊ mũdi opificẽ coequatũ a-
ſtruẽs creature. Ubi aũt hoc ꝑncipiũ ⁊ quẽ
admodũ hic inimicꝰ zizania ſemiauerit: enar
rabo. Alexãdria ciuitas eſt maxima et hoĩm
mltitudine copioſa. nõ egyptioꝝ ſolũmõ. ſed
etiã thebeoꝝ ⁊ libicorũ circa egyptũ obtinẽs
ꝑncipatũ. Jn huiꝰ itaq̃ȝ ciuitatꝭ p̄ſulatu. poſt
petrũ illũ inclytum ꝓpugnatorẽ. q̄ ſub impȷ̃s
tyrãnis diocletiano ⁊ maximiano nouiſſime
imperiũ ſpõte deponẽtibꝫ martyrȷ̃ coronam
ſuſceperat. ſucceſſit achillas. Js em̃ ſub illo
egregio petro arriũ ordinatũ diaconũ. captũ
q̃ȝ i melecȷ̃ nouitatibꝫ. ⁊ ab eccl'ia expulſuȝ ro
gatꝰ a fidelibꝫ denuo ſuſcipiẽs. miſtrare cepit
Poſt achillã ꝟo alexãder fortiſſimꝰ euãgelici
dogmatꝭ p̄dicator ordinat̃ ep̄us. Hoc tꝑe ar
rius in ordie q̄dẽ p̄ſbyteroꝝ erat et expoſitio
nẽ diuinaꝝ ſcripturaꝝ videbat̃ hr̃e cõmiſſaȝ
Uidẽs aũt alexandrũ põtificatꝰ gubernacu
la ſuſcepiſſe. euentũ tp̄is non portauit. ſed ⁊
mordacitate ꝯpulſus litis q̄rebat initiũ. Por
ro laudabilẽ vidẽs viri ꝯuerſatiõeȝ. nequaq̃ȝ
calũnias cõtexere p̄ualebat. verũ tñ q̄ſcere il
lũ ꝓhibebat inuidia. Hũc ḡ inueniẽs inimi-
cus veritatꝭ ꝑ eũ niſus eſt excitare in eccl'ia tẽ
peſtatẽ. Apoſtolicꝭ em̃ alexãdri doctrinis in-
ſtabat apte reſiſtere. ⁊ ille quidẽ diuina ſeq̄ns
eloq̄a. eq̄ honorꝭ cũ p̄re ⁊ eandẽ ſubſtãtiã hr̃e
cũ deo genitore filiũ p̄dicabat. arrius aũt edi
uerſo veritati repugnãs. creaturã filiũ factu-
rãq̃ȝ dicebat. adȷ̃ciẽs. erat aliq̄n q̄n nõ erat. et
alia q̄ ex illiꝰ lr̃is indicant̃ inſana. Hec ḡ nõ
ſolũ in eccleſia ꝑſiſtebat docẽs. ſed etiã in ex-
traneis cõuentibꝫ atq̃ȝ cõcilȷ̃s ⁊ domos cir-
cuiẽs quibuſcunq̃ȝ poterat ſuadebat.

¶ Zozomenus.

Exprehẽdentes quidã hmõi viros. ale-
xandrũ quoq̃ȝ culpabãt: eo q nõ vtilit̃
ſileret. dũ cõtra dogma fieret nouitates. At il
le arbitratꝰ melius eſſe de dubȷ̃s ſermonẽ ex
vtraq̃ȝ pte ꝓponendũ. vt nõ videret̃ ex neceſſi
tate. ſed potiꝰ ex ſatiſfactiõe certamẽ ablatũ.
iudex cũ clero reſidẽs ad altercationẽ addu-
xit vtraq̃ȝ partẽ. Ut aũt euenire ſolet circa cer
tamina verboꝝ. vtrũq̃ȝ ſupare nitebant̃. Ar-
rius tamen nullatenꝰ acquieſcere volebat. q̄a
conſubſtantialis filius ⁊ coeternus patri.

¶ Theodericus.

Lexander aũt apoſtolicorũ dogmatũ
p̄dicator ꝑus quidẽ eum reuocare am-
monitionibꝫ ⁊ cõſilȷ̃s nitebat̃. Cũ ꝟo eũ ſup
bire vidiſſet. ⁊ apte impietatꝭ facinora p̄dica
re ex ordie ſacerdotali remouit. Audierat em̃
clamãte diuina lege. ſi oclus tuꝰ dexter ſcan-
daliſat te: erue eũ ⁊ proȷ̃ce abs te. Hoc itaq̃ȝ
tꝑe romane q̄deȝ eccl'ie ſilueſter gubernacula
retiebat. melchiadi ſuccedẽs. q̄ poſt marcelli
nũ clarificatũ in ꝑſecutione gentiliũ ſuſcepat
iura põtificatus. Anthiochie ꝟo poſt tyran-
nũ eccl'ie inchoãte pte. vitalis p̄ſul extabat. q̄
etiã antiquã ex multꝭ tꝑibꝫ deſtructã a tyran-
nis edificauit eccl'iam Poſt quẽ phylogoniꝰ
põtificatũ ſumẽs ⁊ reliq̄ edificia ſup addidit
⁊ zelũ pietatꝭ licinȷ̃ tempibꝫ demõſtrauit. Jn
hieroſolimis aũt poſt hermonẽ macharꝰ or
dinatꝰ eſt vir noĩe ſuo dignꝰ. ⁊ oĩbꝫ bonis or
natꝰ. Eodẽq̃ȝ tꝑe cõſtãtinopoli alexãder põ
tificatũ ſacri miſterȷ̃ poſſidebat ap'icis do-

natiōibꝰ valde clarus. Tūc igit' alexādrinus vidēs arriū amorꝫ iudiciariꝫ aculeo ſtimulari. ⁊ multos ad blaſphemias deceptos erigere. cōciliaq; ꝓpria celebrare ecclīarū preſulibꝰ eius blaſphemiā ſuis litteris indicauit.

¶ Socrates.

Capitulum. xiij.

Dilectiſſimis atq; clariſſimis vbiq; catholice eccl'ie cōminiſtris alexāder in dn̄o ſalutē. Cū vnū catholice ſit corpꝰ eccl'ie. mādato exiſtēte in ſacrꝫ ſcripturꝫ vt ſeruet' viculū pacis ⁊ vnanimitatꝫ. cōſeqns eſt debere noſtris ſcribere ⁊ alterutris q̄ apud ſingulos agūtur inſinuare. vt ſiue patitur ſiue gaudet vnū mēbrū ꝯpatiamur aut ꝯgaudeamꝰ adinuicē. In nr̄a igit' prochia nūc egreſſi ſunt viri iniq ⁊ xp̄o rebelles docētes apoſtaſiā. quaꝫ recte q̄libet precurrere ſuſpicet' antixp̄o. ⁊ volui q̄dem h' taciturnitati cōtradere. ſi quō int' ſolos apoſtatas ꝯſumeret h' malū. ⁊ non loca alia penetrādo ſimplicitatē ſordidaret auditus. Sꝫ qm̄ euſebiꝰ nūc nicomedie. putās in ſe ꝯſiſtere cauſas eccl'ie. q2 cū reliq̄ſſet imperitioꝝ ciuitatē ⁊ ꝯcupiſſꝫ nicomedienſeꝫ ecclīā nō eſt in eo vltio ſubſecuta. ꝓcinat' etiā hꝫ apoſtatis. ⁊ ſcribere vbiq; molitus eſt cōmendās eos. ſi q̄ mō trahat aliq̄s ignrantes ad hāc peſſimā hereſim ⁊ xp̄o rebellē. ioq; neceſſariū indicaui ſciēs qd̄ in lege ſcp̄tū eſt vlteriꝰ non tacere. ſed vob oībꝰ indicare. q̄tinus etiā vos ſciatis apoſtatas. ⁊ eoꝝ hereſis v̄ba nequiſſima caueatꝫ. Si q̄ ſcribit vob euſebiꝰ ne recipiatis eū. nec eiꝰ ſcp̄ta ſuſcipiatꝫ Antiquā em̄ calliditatē tp̄e ꝯpreſſaꝫ nūc p iſtos renouare volēs. fingit q̄dē ſe q̄ſi pro iſtis ſcribere. ope v̄o demōſtrat. q2 pro ſemetipſo talibꝰ ſtudere feſtinat. Apoſtate v̄o ſūt iſti arriꝰ ⁊ achillas. Cū eis aūt apoſtauerūt arthalis. Caponius alter arriꝰ. ſarmatiꝰ. euſoius. lutius. iuliꝰ. menas ⁊ helladiꝰ. gauiſus ſcd̄us ⁊ theonas. qui epi aliq̄n ſunt dicti. Ea v̄o q̄ opinātes loquūtur hmōi ſunt. Nō ſp inquiūt deꝰ pat' fuit. ſꝫ fuit qn̄ deꝰ pater nō fuit. dei aūt verbū ex nō exiſtentibꝰ factū eſt. Exiſtēs em̄ deꝰ ex nō exiſtēte nō exiſtentē fecit. q̄ propter aliq̄n fuit qn̄ nō fuit. Creatura eſt em̄ ⁊ factura filiꝰ. nec ſimilis eſt pr̄i ſcd̄m ſubam. neq; verus eſt neq; vera eiꝰ ſapia eſt. neq; verū naturalit' pr̄is verbū eſt. ſꝫ vnꝰ quidē creaturaꝝ ⁊ facturaꝝ eſt. abuſiue aūt dr̄ v̄bū ⁊ ſapia factꝰ. ⁊ ipſe ⁊ exiſtens in ꝓprio dei verbo ⁊ in dei ſapiētia in q̄ ⁊ ipm̄ ⁊ oīa fecit deus. Unde ⁊ conuertibilis eſt ⁊ mutabilis p naturā. ſicut ⁊ vniuerſa rationalia. Peregrinū em̄ ⁊ extraneū ⁊ remotuꝫ eſt verbū a paterna ſubſtātia et inuiſibilis eſt filio pat'. Non em̄ ꝑfecte ⁊ integre nouit filiꝰ patrē. neq; eū ꝑfecte videre pōt. Nam nec ſuā ſubſtantiā nouit filius ſicut eſt. Propter nos em̄ factus eſt. vt nos p eū tanq; per inſtrumētū crearet deꝰ. et nequaq; ſubſtitiſſet niſi nos deꝰ facere voluiſſet. Requiſiuit g̃ quidā ſi poteſt dei verbū cōuerti ſicut dyabolus eſt conuerſus ⁊ nequaq; dicere timuerūt vtiq; potētiā qua nature cōuertibilis exiſtēs factꝰ aiūt ⁊ cōuertibilis eſt. Hec itaq; dicētes idē arriū ⁊ qui cū eo ſunt. ⁊ in hꝫ impudenter inſtantes ipſos ⁊ ſequaces eoꝝ. nos quidē cū epiſcopis egypti ⁊ libiarū pene centū cōueniētes anathematizauimus. Qui v̄o circa euſebiuꝫ ſuſceperūt miſcere ſtudētes veritati mendatiū ⁊ impietatē cū pietate ſociare. ſed nō ꝓualebunt. Uincet em̄ veritas nec vlla cōmunio eſt luci cū tenebris. neq; cōcordia chriſti cum belial. Quis etenim talia audiuit aliq̄n? Aut quis hec nūc audiens verba non metuet. aut aures cōtinuo nō obdurabit. ne ſordibꝰ taliū verboꝝ eius polluat' auditus? Quis audiens dicente iohāne. In ꝑncipio erat verbuꝫ. nō reprehendat iſtos dicētes. fuit aliq̄n quādo nō fuit? Aut quis audiēs in euāgelio vnigenitꝰ filius. ⁊ per ipm̄ oīa facta ſunt. nō odio habebit dicētes. quia vnꝰ creaturaꝝ eſt filiꝰ? Quō ergo poterimꝰ eſſe hoꝝ: q̄ per euꝫ facta noſcunt'? Aut quō vnigenitꝰ qui oībus v̄m ilios cōnumerat'? Quō etiaꝫ ex nō exiſtentibꝰ erit patre dicēte. Eructauit cor meū verbum bonū. et iterū: ex vtero ante luciferū genui te? Aut quō diſſimilis pr̄i ſubſtātia. cuꝫ eſt ymago ꝑfecta ⁊ ſplēdoꝛ patris. q̄ dicit. qui me videt videt ⁊ patrē? Quō ſi v̄buꝫ ⁊ ſapiētia dei eſt filiꝰ. fuit aliq̄n qn̄ nō fuit? Simile eſt em̄ ac ſi dicāt ſine v̄bo ⁊ ſine ſapiētia fuiſſe aliq̄n deū. Uel quomō eſt. ⁊ cōuertibilis ⁊ mutabilis. q̄ dicit p ſe. ego in pr̄e. ⁊ pat' in me. ⁊ iterū. ego ⁊ pater vnū ſumꝰ? Per ꝓphetā vero. videte inq̄t me videte. q2 ego ſum ⁊ non mutaboꝛ. Nā in eo v̄bo illo dictū ſit ap'li q2 factꝰ eſt hō tn̄ mutatꝰ nō eſt. ſed ſic dixit ap'lus: ieſus xp̄s heri ⁊ hodie. ipſe ⁊ in ſecula. q̄ putas cā ſuaſit eis vt dicerent. q̄a ꝓpter nos eſt factꝰ cū paulus ſcribebat ꝓpter quē oīa ⁊ p quē oīa? Unde v̄o blaſphemēt. q̄a neſcit ꝑfecte filiꝰ patrē. mirandū nō eſt. Nā ſemel habētes ꝓpoſitum rebellādi xp̄o. repcutiūt etiā voces eiꝰ dicētes Sicut nouit me pat' ⁊ ego agnoſco pr̄em Si

ergo ex p̄re pater nouit filiū. palā eſt qꝛ ⁊ fili⁹ nō pfecte nouit patrē. Si aūt hoc dicere impiū eſt. nouit eī pfecte filiū pat. palā eſt. q̄a ſicut nouit pat ſuū verbū. ſic ⁊ verbū nouit ꝓpriū patrē. ⁊ aliter nō eſt. Hec dicētes ⁊ reuoluētes ſanctas ſcripturas freq̄nter ꝯuincim⁹ eos. ⁊ rurſuʒ tanq̄ cameleōtes mutant. ſtudētes ad ſemetipſos trahere qđ ſcriptū eſt. cū venerit impi⁹ in ꝓfundū maloꝝ ſpernit. Multe ſiquidē ante eos hereſes fuerūt: q̄ pluſq̄ decet p̄ſumētes corruerūt in imprudentiā ſuā. iſti ṽo per oīa verba ſua nitētes erigi ad internitionē diuinitatis verbi. per hec illas hereſes firmare potius conati ſunt: antichriſto facti ꝓxĩquiores. Quapropt abdicati ⁊ anathematizati ſunt ab ecclīa. Cōtriſtamur itaq̄ ꝓ eorū ꝑditione ⁊ maxime qꝛ ⁊ ipſi aliq̄n q̄ eccleſie ſunt audierūt. ⁊ nūc ab eo prorſus exiliūt. nō tñ admiramur. Hoc enim ⁊ himeneus ⁊ philet⁹ paſſi ſunt ⁊ ante eos iudas. Qui cum eſſet ſecut⁹ ſaluatorē. poſtea proditor fact⁹ eſt ⁊ apoſtata. Sʒ de hijs q̄dem ipſis. nō ſum⁹ ignari. Dñs eī p̄dixit. Uidete ne q̄s vos ſeducat. Multi eī veniēt in nomie meo dicentes q̄a ego ſum. ⁊ tēpus ꝓpe multos errare faciēt. Ne ergo eatis poſt eos. Diſcens eī hec paulus dixit. q̄a nouiſſimis tēporib⁹ apoſtatabūt q̄dam a fide ſana: attendentes ad ſpūs erroris doctrinaſq̄ demonū: q̄ veritatē auerſant. Domino ſiquidē ⁊ ſaluatore noſtro ieſu chriſto ꝑ ſemetipm̄ ꝓnūciante. ⁊ ꝑ aplm̄ deſignāte de talib⁹ cōſequēter nos ꝑ noſipſos audiētes impietatē eoruʒ anathematizauimus eos. ſicut p̄dixim⁹. oſtendētes eos extraneos a fide. ecclīaq̄ catholica. Indicauim⁹ autē ⁊ vob⁹ dilectiſſimi atq̄ chariſſimi cōminiſtri. ne q̄s eoꝝ ſi forte tēptauerint etiā ad vos venire ſuſcipiat. neq̄ euſebio vel cuilibet aliorū ſcribēti pro eis obediat. Decet eī nos tā q̄ xp̄ianos vt oēs ꝯ xp̄m loquētes ⁊ ſapiētes q̄ſi deo rebelles ⁊ aīaꝝ corruptores. tot virib⁹ auerſemur. ⁊ neq̄ aue hmōi dicam⁹ hoībus. ne forte etiā pctis eoꝝ cōicare videamur ſicut btūs iohānes ait. Salutate frēs q̄ apō vos ſunt. ſalutāt vos qui nobiſcum ſunt.

¶ Theodoricus.

Non ſolū aūt hāc. ſed etiā ad alexandrū cōſtātinopoleos epm̄ miſſaʒ ei⁹ epiſtolā huic opi inſerere nō omittā. q̄ clare oīa ei⁹ oſtēdat. ne q̄s ſuſpicet hec me ficte ꝯſcribere. ⁊ poſt eaʒ ipſius arrij ⁊ ceteras q̄q̄ eplas. q̄b⁹ vtiq̄ narratio eget hyſtorie. q̄tin⁹ de ſcp̄ture veritate teſtent. vt apte q̄ ſupra geſta ſunt per doceant. Scripſit eī alexandrinus hec conſtantinopoleos alexandro.

Capitulum. xiiij.

Chariſſimo fratri ⁊ vnanimi alexādro alexāder in dño ſalutē. Appetit⁹ potētie hoim peſſimorū auariciecq̄ ꝑpoſit⁹ veritati. q̄ credit eſſe p̄cipua. ſolet inſidiari ꝑ varias ſcʒ occaſiōes reſiſtētes eccliaſtice pietati. Impulſi nāq̄ maliuoli a dyabolo in eis opante ad ꝓpoſitā ſibi libidinē ⁊ ab omni reuerētia reſiliētes ꝯculcāt iudiciū dei timorē. De q̄b⁹ mihi neceſſariū fuit patiētie ⁊ reuerētie vr̄e ſignificare. vt ab hmōi caueat. ne q̄s forte p̄ſumat eoꝝ in prochias vr̄as accedere vl ꝑ ſe vel ꝑ alios. Ualēt eī magi ad ſeducēdū figmētis vti vl litter falſitate cōpoſitis. q̄ poſſint facere p̄ſtigiū ſimplicē fidē puraq̄ reſpicientib⁹. Arri⁹ igit ⁊ achillas cōiuratione nup facta. colloti ſupbiā ⁊ multo deteri⁹ illo ſecuti ſunt. Ille nāq̄ hos impios culpās peſſime volūtat ſue inuenit occaſionē. Iſti vero dignā illi⁹ negociationē reſpiciētes nequaq̄ iuri ecclie ſubiacere ptulerūt. ſed ſpelūcas ſibimet latronū edificātes. inceſſabilia i eis cōciliabula celebrant noctib⁹ ⁊ dieb⁹ ꝯtra xp̄m agētes ⁊ cōtra nos. prauiſq̄ libidinib⁹ exercent. q̄ oēm piam ⁊ aplicā accuſantes gloriaʒ iudaico ſcemate xp̄o rebellare. inſtituerūt ſibimet officinā diuinitatē ⁊ equalitatē cū patre ſaluatoris nr̄i ieſu xp̄i negātes. oēſq̄ ei⁹ ſalutaris diſpenſatiōis ⁊ hūilitatis ꝓpter nos habite vocē decerpētes platiōe harū impietat ſue p̄dicationē exercere. nitunt quippe diuinitat ei⁹ rōneʒ ⁊ ineffabilis glīe quā a p̄ncipio habuit apud patrē penit⁹ euitātes paganorū ⁊ iudeoꝝ impiā de xp̄o ꝯfirmāt ſententiā ⁊ laudē propriā vt aſſolēt aucupātes oīa q̄dē q̄ ꝯ nos pñt deriſiōes afferre negociant. ſeditioneſq̄ nob q̄tidie ac pſecutiōes inſtituūt tam iurgia ꝓponētes ꝑ additiōes mulieꝝ impudētiū quas ſeducunt. q̄m ipi cōmuni chriſtianitati derogantes. dum eorū iuuencule omnes circueunt vicos. inſuper inerūpibileʒ chriſti tunicam quam milites diuidere noluerunt. iſti ſcindere nunc p̄ſumunt. Et nos quidē vitam ipſorum ⁊ nephanda conamina: eo qđ laterent tardius cognoſcentes. nunc generali decreto ab eccleſia adorāte chriſti diuinitatē eos expulimus. Conati ſunt tamen illi diſcurſionibus vti. ⁊ aduerſum nos machinari. qui apud vnanimes comminiſtros noſtros figuram pacis et vnitatis dignitatem

ſe exercere fingat. Qđ autē veꝝ eſt abripere. quoſdā eoꝝ ad peſtē ꝓpriam per vaniloquia ficta faſcināt. ⁊ lr̄as ab eis manifeſtas ⁊ indubitatas exigūt vt relegētes eas ſeductas a ſe ꝑſonis. ſine penitētia eos in delict͡ ſuis faciāt remanere. tanq̄ȝ vnanimes habētes eadem ſecū decernētes ep̄os. Non em̄ q̄ apud nos male docuerūt ⁊ egerunt ea fatent̄ ꝓpter que etiā ſunt expulſi. ſed hec aut taciturnitati cōtradicūt. aut fictis eos ratiocinationibꝫ et quibuſdā obumbrationibꝫ ſepiūt. veriſimilibꝫ ꝟbo ⁊ pompoſis corruptibilē doctrinam ſuā velātes eloquijs. attrahūt in deceptionē quēlibet incautū. nō abſtinētes etiam apud oēs noſtre pietati calūniari. Vn̄ ↄtingit q̄ſdam eoꝝ litteris ſubſcribētes in eccleſiā ſuſcipi. maximo ſicuti reor iminente ꝑiculo. ꝓſumētibꝫ talia cōminiſtris. eo q͡ neq̄ȝ apoſtolica hoc regula patrat̄. ⁊ effundūt ſuper eos dyabolicā efficaciā ↄtra xp̄m. Quapꝓpter in nullo ſegnis o chariſſimi ad inſinuandā vobis perfidiā eoꝝ memetip̄m erexi. Dicunt em̄ q͡ fuit aliq̄n q̄n nō fuit filiꝰ dei. ⁊ poſtea factus eſt. qui prius nō fuerat talis factꝰ. q̄a ⁊ aliq̄n factus eſt. qualē ⁊ oēm hominē eſſe ↄtingit. Cūcta em̄ inquiūt deus ex nō exiſtētibus fecit oīm rationaliū creaturis miſcere volētes ⁊ filiū dei. Quibꝫ verbis conſeq̄nter aiunt eū mutabilis eſſe nature. ꝟtutis maliciéq̄ȝ capabilē. cū ex nō exiſtentibꝫ eſſe dicat̄. diuinas quippe ſcripturas quibꝫ ōnditur eū ſemꝑ eſſe perimētes. quibuſdā palā deſignat̄ in cōuertibilitas verbi ⁊ ſapiētia atq̄ȝ diuinitas q̄ ſunt xp̄s Poſſumus ergo inquiunt iſti polluti ⁊ nos fieri filij dei. ſicut ⁊ ille. Scriptū eſt em̄. Filios genui ⁊ exaltaui. Cūq̄ȝ illatū fuerit eis qđ ſequit̄ id eſt ipſi autē ſpreuerūt me. qđ naturaliter nō eſt ſaluatoris cū nature ſit imutabilis. omni reuerentia ſpoliantes ſemetipſos aiunt. Nec aliquā habet ꝓprietatē ad deū. ſed cū ſit ip̄e natura mutabilis. ſciuit de illo deus p̄ſciētia ⁊ p̄contemplatione. q͡ cū nō eſſet ſpreturus eligēdus foret ex oibus. Nō em̄ inquiūt natura q̄ſi p̄cipuum inter alios filios aliq̄d habet. nā nec naturaliter dei filiꝰ eſt. nec aliquā habuit ad deum ꝓprietatē. q̄n etiā ipſum nature mutabil̄ exiſtentē ꝓpter moderationē diligentiā ⁊ virtutē nō mutatū ad deterius elegit deus. cū et ſi paulus ⁊ petrus ad hoc ꝑueniſſent. nihil ieſus potuerat hoꝝ filiatōe differre. Propter reprobationē igit̄ huiꝰ veſane doctrine. etiā diuinas lr̄as reuoluētes ꝓpoſuimꝰ illud qđ i pſalmis de xp̄o dictū eſt. Dilexiſti iuſticiā et odiſti iniquitatē. ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ ꝯſortibꝫ tuis. Quia vero filiꝰ dei neq̄ȝ ex nō exiſtentibꝫ factus eſt neq̄ȝ fuit aliq̄n q̄n nō fuit. ſufficit nos erudire iohannes euāgeliſta ſcribēs de eo. vnigenitus filius q̄ eſt in ſinu patris. Prouidēte quippe deo vt oſtēderet alterutriꝰ in diuiſas res nominauit patrē. ⁊ filiū exiſtentē in ſinu p̄ris. Sed q͡ inter hec q̄ ex nō exiſtētibꝫ facta ſūt verbū dei nequaq̄ȝ cōnumerat̄. oīa inquit ꝑ ip̄m facta ſunt. Propriā nāq̄ȝ eius ſubſtantiam deſignauit dicēs. In principio erat verbum ⁊ verbū erat apđ deū. ⁊ deus erat ꝟbuȝ Hoc erat in p̄ncipio apud deū. Oīa ꝑ ip̄m facta ſunt ⁊ ſine ip̄o factū eſt nihil. Si em̄ ꝑ ip̄m oīa facta ſunt. quō qui creaturis vt eēnt donauit. ip̄e aliq̄n nō fuit. Nō em̄ vlla ratō ē vt eiꝰ nature ſit. qui fecit cuiꝰ illa que fiunt. Si ipſe quondā erat in principio. oīa vero ꝑ eū facta ſunt. ex nō extātibꝫ fecit. ⁊ cōtrariū videt̄ his q̄ ex nō ſubſtātibꝫ facta ſūt hoc qđ exiſtat ⁊ valde diſcretū Inter patrē ſiquidē et filiū nullū demonſtrat̄ eſſe ſpatium. nec vſq̄ȝ aliquā cogitationē hoc aīe fantaſia ꝑcipiēte. Ex nō extātibꝰ aūt creatꝰ mundus nouelle habet ſubſtātie recenteq̄ȝ natiuitatē a patre per filiū. hm̄oi vtiq̄ȝ ſubſtātialitatē cunct͡ accipientibꝫ. Altiꝰ igit̄ adhuc ↄteplatus verbi diuinitatē ⁊ creaturaꝝ vniuerſam intelligētiā tranſcendentē. reuerēdiſſimꝰ iohānes geniturā eius nec facturā dicere voluit. nec per elemēta ſillabaꝝ factorē ingenitū Unus em̄ ingenitꝰ pater. Sed q͡ excedit euāgeliſtarū puto q͡ ⁊ angeloꝝ ꝑceptionē ⁊ tranſcendit vniuerſa vnigeniti filij ineffabilis ſubſtātia. nō ḡ reor q͡ de pietate cogitantes de hac aliquid interrogare p̄ſumāt. ꝓpter qđ dictū eſt. Altiora te ne q̄ſieris ⁊ difficiliora te noli examinare. Nā ſicut aliaꝝ plurimaꝝ et hm̄oi noticia hūane ꝑceptiōi celata eſt. q̄le eſt apđ paulū: nec ocl's vidit. nec auris audiuit nec in cor hoīs aſcēdit q̄ p̄parauit deꝰ diligētibꝫ ſe. Sed etiā ſtellas inq̄t deus ad abrahā nō potes enumerare. neq̄ȝ arenā maris ⁊ guttas pluuie q̄s enūerauit? Quis ḡ audeat exterius ꝑſcrutari ſubſiſtentiā dei verbi. niſi forte veſanus ſit? De q̄ ꝓpheticus ſp̄us dicit. Generationē eius q̄s enarrabit? Nā ⁊ ipſe ſaluator noſter p̄ſtare volēs oibꝫ i hoc mūdo colonis. huiꝰ noticiā ab eis exonerare feſtinauit. ſignificās vltra naturā eſſe oīm reꝝ hāc animaduerſionē. ſoli vero patri tantū adia=

cere huius ſcietie ſacramentū. nullus inquit
nouit quis eſt filius niſi pater ⁊ nemo nouit
patrem niſi filius. Nō reor ignorare ſapien=
tes. qꝛ veſanū eſt ſapere ex nō exiſtentibꝫ factū
filiū cū vtiq̧ habeat tꝑale principiū qđ oſtē=
ditur ex nō exiſtētibus factū. Nā ſi tēporibꝫ
ineſſe oporteret hoc qđ aiūt erat qn̄ nō erat.
aut ſpacio ſeculi cuiuſcūq̧ ⁊ ſi verū eſt. quia
omnia ꝑ ipſum facta ſunt. palā eſt qꝛ ⁊ omne
ſeculū ⁊ tēpus ⁊ ſpacia. ⁊ aliqn̄ inter q̄ reperi
tur qđ aiunt fuit qn̄ nō fuit ꝑ ipm̄ facta ſunt
Et quomō nō eſt incredibile eū qui et tꝑa fe
cit ⁊ ſecula ⁊ momenta. inter que eſt illud fuit
quādo nō fuit. dicere aliqn̄ nō fuiſſe: Stul=
tum em̄ eſt ⁊ omni peccato plenū. eū qui cau
ſa eſt alicuiꝰ eundē poſteriorē dicere illiꝰ ge
niture cuius cauſa eſt. Precedit enim ſcd̄m
eos ſapiētia dei qui creauit vniuerſa illđ ſpa
cium in quo dicūt nōdum factū filiū a patre.
mētiente ſcd̄m eos ex ſcriptura que dicit pri
mogenitū eū eſſe vniuerſe creature. Cōſonus
ſiquidē iſtis clamat ⁊ magniloquꝰ paulꝰ. di=
cens de eo. Quē poſuit heredē omniū ꝑ quē
fecit ⁊ ſecula. Sed etiā in ipſo creata ſūt om
nia que in celis ⁊ que in terra viſibilia ⁊ inui
ſibilia. ſiue principatus. ſiue poteſtates. ſiue
dn̄ationes. ſiue ſedes. oīa ꝑ ipm̄ ⁊ in ipō crea
ta ſūt. ⁊ ipē eſt ante oīa. Cū ergo impia mon
ſtreť argumentatio. qua dicūt ex nō exiſtenti
bus factū neceſſe eſt patrē ſemꝑ eſſe patrem.
Eſt em̄ pater ſemꝑ filio ꝑſente, ꝓpter quē ap=
pellatur pater. ſemꝑ ſibi ꝑſente filio. ſemꝑ eſt
pater ꝑfectus ⁊ ſine defectione ꝯſiſtēs. nō tē
poraliter neq̧ ex ſpatio neq̧ ex nō exiſtentibꝫ
generās vnigenitū filiū. Quid em̄ ampliꝰ ſit
ſceleſtū q̄ꝫ dicere nō fuiſſe aliquādo ſapienti
am dei que dicit. Ego erā apud eū coaptans
ego erā cui adgaudebat. aut dicere virtutem
dei aliqn̄ nō extitiſſe. aut verbū eius aliqn̄ ac
cepiſſe principiū. aut alia a quibꝫ filius agno
ſcitur. ⁊ figurať pater: Nā qui ſplēdorē glo=
rie nō dicit extare. vnā perimit ⁊ ꝓncipale lu
men cuiꝰ ſplēdor eſt. Si aūt ⁊ imago dei nō
fuit ſemꝑ. pater qꝛ nec cuiꝰ imago eſt. ſed etiā
cū nō eſt figura ſubſiſtentie dei vna puniť. et
ille qui in omnibꝫ ab eo figurať. ex quo appa
ret filietas ſaluatoris nr̄i nullā habens com
munionē ad ceteroꝝ filietatē. Queadmoduꝫ
ineffabilis eius ſubſiſtētia incōꝑabili excellē
tia trāſcendere ꝓbat vniuerſa quibꝫ ipſe do=
nanit vt ſint. ita ⁊ filietas eiꝰ naturalis exi=
ſtens paterne diuinitatis ineffabili ſublimi
tate differt ab eis qui ꝑ eum in adoptionem

adoptati ſunt filij. Is em̄ icōuertibilꝭ exiſtēs
natura ꝑfectus eſt ei nihil in omnibꝫ egens
hij vero in vtroq̧ mutabilitati ſubditi eius
egēt auxilio. In quo em̄, ꝓficere poterit ſapi
entia dei. aut in q̄ eſt veritas augeať. aut deꝰ
verbū quomō poteſt meliorari. cū ſit vita ve
rūq̧ lumē: Si aūt hoc eſt. quanto magis ve
cordis eſt dicere ſapientiā aliqn̄ aut dei vir=
tutē fuiſſe in infirmitate capabilē aut irratio
nabilitate verbū. ⁊ per hoc rationē obſcura=
tam aut ꝓo lumini tenebris eſſe ꝑmixtas apo
ſtolo dicente. queꝰ cōmunio luci ad tenebras
aut que cōcordia xp̄i a belial necnō a ſalomo
ne clamante impoſſibile eſt vel vſq̧ ad opini
onem inuenire ſerpētis vias ſuꝑ petrā q̄ ſcd̄m
paulū chriſtus eſt: Porro creature eius ho=
mines ⁊ angeli benedictiōes acceperūt. vir=
tutibus ꝓficere contendētes mādatiſq̧ legi
timis quatinus nō peccarent. dn̄s ꝓo noſter
naturaliter filius patris exiſtēs ab omnibus
adorať. Illi depon ētes ſpiritū ſeruitutis ex
bonis opibus ⁊ ꝓuectu. ſpiritū filiationis ac
cipientes ꝑ naturalē filium adiuti fiunt ⁊ ipſi
adoptionis filij. Iſtius aūt ꝓpriā ⁊ naturaleꝫ
precipuāq̧ filiationē paulus etiā manifeſta=
uit de eo dicens. Qui ꝓprio filio nō pepercit.
ſed pro nobis. id eſt que natura nō ſumꝰ filij
tradidit illū. Ad diſtintionē nāq̧ nō ꝓprioꝝ
illum ꝓprium filium eſſe dixit. In euangelio
aūt. Hic eſt filius inquit meus dilectus: in q̄
mihi bene cōplacui. In pſalmis ꝓo ſaluator
ait. Dn̄s dicit ad me filius meꝰ es tu. Herma
manitatē nature declarans ſignificat nō eſſe
eius naturales quoſlibet alios preter iſtum.
Quid eſt etiā ꝙ ait. ex vtero ante luciferū ge=
nui te: Nōne clare naturalē demonſtrat pa
terne generationis filiationē. quā nō moꝝ di
ligentia ⁊ exercitatiōe ꝓuectus. ſed ꝓprietate
nature ſortitus eſt: Vn̄ ⁊ intranſgreſſibilem
habet filiationē: vnigenitus patris. Ratio=
nabiliū vero filiationē non eius naturaliter
exiſtentē ſed oportunitate moruꝫ ⁊ dono dei
etiā mutabilē ratio mouit. Videtes em̄ inqͭt
filij dei filias hominū. acceperūt ſibi vxores
ex ipſis. Et iterum. Filios genui ⁊ exaltaui.
ipſi vero me ſpreuerūt. ꝑ eſaiā deū dixiſſe di
dicimus. Multa dicturꝰ dilectiſſimi trāſeo.
oneroſum putās eſſe pluribꝫ verbis vnani=
mes admonere doctores. Vos em̄ ipſi eſtis
diuinitus eruditi. nō ignorātes qꝛ doctrina
que nuper cōtra pietatē ſurrexit eccleſiaſticā
Hebionis eſt ⁊ Artemonis. zelꝰ pauli ſamo
ſetani de antiochia ſynodali omniū epiſco=

porũ iudicio ab eccleſia pulſi. Cui ſuccedẽs
lucianus extra ſynagogas manſit trium epi
ſcoporum plurimo tẽpore: quoꝝ impietatis
fecem. ſorbentes iſti nũc nobis ꝛ non exiſten
tibus illoꝝ plantatio. abſconſas pullulare fe
cerunt arri⁹ ꝛ achillas. ꝛ cũ illis conciliũ ma
lignantiũ. ꝛ neſcio quõ in ſyria tres ordina
ti epiſcopi eo ꝙ cõſenſerit eis. ꝛ ad peiora flã
mati ſunt. de quibꝫ in veſtra ſit ꝓbatiõe ſen
tentia repoſita. qui ſalutaris paſſionis humi
litatẽ ꝛ exinanitionẽ. volũtariã paupertatẽ. ꝛ
voces quas ꝓpter nos ſaluatoꝛ ſuſcepit. me
moria retinetis Igit ad oſtenſionẽ ſuperne
ꝛ antique diuinitatis ei⁹ hec cõgruũt. ſignifi
cantibuſqꝫ ſermonibꝫ eius naturalis gloria
ꝛ imperiũ. ꝛ apud patrẽ manſio clari⁹ expli
catur. quale eſt illud. ego ꝛ pater vnũ ſumus.
nõ patrẽ ſemetipſm appellãs. neqꝫ ſubſtãtia
liter duas naturas. que eſt vna declarãs. ſed
ꝙ paternã ſeruãdi plenitudinẽ filius habet
ꝑfecte naturã. ꝑ omnia ſimilitudinẽ patris ge
rens ꝛ imutabilis imago eius exiſtens. atqꝫ
principalis cauſe expreſſa figuratio. Vñ eti
am tũc philippo cupiẽti videre patrẽ. dñs ſi
ne inuidia ſe demonſtrat. Nã cũ diceret oſtẽ
de nobis patrẽ. ait. qui videt me videt ꝛ pa
trem. tanqꝫ ꝑ ſpeculũ ſine macula ꝛ animat⁹
per diuinã eius imaginẽ cõtemplaret patrẽ.
quem ſimiliter in pſalmis ſanctiſſimi viri ca
nũt. dicẽtes. In lumine tuo videbim⁹ lumẽ.
Quaꝓpter ꝛ ꝗ honorat patrẽ honorat ꝛ filiũ
ꝛ ꝗ honorat filiũ honorat ꝛ patrẽ. Et recte.
Omis nãqꝫ vox impia que in filio dici pſumi
tur. ad patrẽ quoqꝫ refert. Sed mirũ non eſt
ꝙ ſcriptur⁹ ſum o chꝛiſtiſſimi. ſi falſas aduer
ſum me derogatiões. ꝛ ꝯtra pijſſimũ noſtrũ
populũ delatas inſinuo. Hij em̃ qui contra
deitatẽ filij dei caſtrametati ſunt. neqꝫ cõtra
nos ingratas calũnias exercere formidant.
quoniã nec priſcoꝝ quẽpiam dignant ſibi
met compare. neqꝫ preceptoribꝫ a quibꝫ ab in
fancia eruditi ſum⁹ equare patiunt. neqꝫ cũ
miniſtroꝝ queqꝫ nũc vbicũqꝫ cõſiſtentiũ in
menſura ſapientie reputãt. quaſi ſoli ſapien
tes ꝛ nihil habẽtes atqꝫ nouoꝝ dogmatũ in
uẽtores. ꝛ quibꝫ ſolis reuelata ſunt que a nul
lo altero ſub ſole intellecta noſcunt. O ſcele
ſta ſuperbia. imẽſa veſania vane glorie. furo
re ſapiẽtie ſathane in animas eoꝝ nequiſſi
mas vehemẽter inſiliẽs. Non deterruit eos
antiquaꝝ ſcripturaꝝ deo amabiliũ explana
tio. nõ cõminiſtroꝝ cõſors reuerẽtia de chꝛi
ſto ferocitatẽ eoꝝ manſuefecit. quoꝝ ſceleſta
opera nec demões ferre patiuntur. qñdo vo
cem blaſphemã cõtra filiũ dei ꝓmere nõ pre
ſumunt. Hec igit iacula ſm preſentẽ virtu
tem. dirigant aduerſus eos ꝗ in erudita ma
teria cõtra epiſcopũ exacuunt ad bellũ. ꝛ ad
uerſus pietatẽ eius calũnias inferre conten
dũt. Aiũt em̃ nos auerſantes fabulas. ex qui
bus inuentũ eſt dici ex nõ exiſtantibꝫ impiam
ꝛ nõ ſcriptã cõtra chꝛiſtũ blaſphemiã predi
care. id eſt. duo ingenita. ipſi potius duoꝝ al
terũ neceſſario eſſe oportere dicẽtes inerudi
ti: aut nõ exiſtentibꝫ filiũ eſſe ſapiendũ aut in
dubitanter dicere ingenita duo. ignorantes
imperiti ꝙ multũ eſt inter patrẽ ingenitũ. et
ea ꝗ ab eo ex nõ exiſtãtibꝫ ſit creata rationalia:
ꝛ irrationalia: quoꝝ media exiſtẽs natura vnige
niti ꝑ quã vniuerſa ex nõ exiſtãtibꝫ fecit pater
dei verbi: ex ipſo vero patre natiuitatẽ habet:
ſicut ꝛ ipſe dñs alicubi teſtat⁹ eſt dicẽs. Qui
diligit patrẽ: diligit filiũ qui ex eo natus eſt.
De quibꝫ nos ita credim⁹. ſicut apl'ice placet
eccleſie. in vnũ ingenitũ patrẽ. nullã haben
tem cauſam vt eſſet. incõuertibilẽ ꝛ imutabi
lem. ſemp idẽ ꝛ ſimiliter ſe habentẽ. nec ꝓue
ctum nec iminutionẽ recipientẽ. legis ꝓphe
tarũ euangelioꝝqꝫ datorẽ. patriarcharũ ꝛ
apoſtoloꝝ dñm omniũqꝫ ſanctoꝝ. ꝛ in vnũ
dñm noſtrũ chꝛiſtũ filiũ dei vnigenitũ. non
natũ ex nõ extante ſed exiſtẽte patre. nõ ſm
corpoꝝ ſimilitudines inciſionibꝫ aut diuiſi
onũ effluxionibꝫ. ſicuti ſabellio ꝛ valentino
placet. ſed ineffabiliter ꝛ inenarrabiliter ſm
eũ qui dixit ſicut ſupra poſuim⁹ generationẽ
eius quis enarrabit. ſubſtãtia videlicet eius
omni create nature inſcrutabili exiſtẽte. ſi
cut ꝛ ipſe pater inſcrutabilis eſt. eo ꝙ nõ ca
piat rationaliũ natura ſcientiã. qua pater ge
nuit deum. Hõ quidẽ nõ a me cõuenit diſce
re. viros ſpiritu veritatis plenos. erudiẽte ꝗꝑ
pe nos chꝛiſti voce qua dicit. null's nouit ꝗs
eſt pater niſi filius. ꝛ nullus nouit ꝗs eſt fili
us niſi pater. ꝛ aſſerente eũ incõuincibilẽ ꝛ
imutabilẽ. ſe ſicut patrẽ nihil egentẽ. ꝑfectũ
filium equalẽqꝫ patri ſoli ingenito. Imago
eſt em̃ integerrima ꝛ imutabilis patris. ꝛ om
nino imaginẽ cõuenit eſſe plenã. ꝑ quã non
deſit aliquid ab equalitate eius cuius imago
eſt. ſicut ipſe dñs docuit dicens. pater meus
maioꝛ eſt. ſm qđ ſemp etiã eſſe filiũ ex patre
credimus. Splẽdoꝛ eſt em̃ glie. ꝛ figura pa
terne ſubſtãtie. Sed nullus hoc ſemper ad
ſuſpitionẽ ingeniti ſumat. ſicut putãt ꝗ ſen
ſus anime cecatos habẽt Nã neqꝫ erat neqꝫ

ſemper necꝫ ante ſecula.et quod eſt ingeni-
tum. ſed nec quilibet humanus intellectꝰ ab
hominibus nominatus indicare valet hoc qđ
dicimus ingenitū.ſicut ⁊ vos eſtimare credo
⁊ de omniū veſtroꝝ confido ꝓpoſito.nullo
modo quibuſlibet nominibꝫ ingenitū decla-
rantiū. Videnť eñ hec noīa veluti temporū
eſſe productiua.digne tamē ipſius vnigeniti
diuinitatē ⁊ veluti dicā antiquitatē nequaꝗ̄
ſignificare valentia.cum ſancti videlicet viri
ſm̄ ſuam vnuſquiſꝗ virtutē ſacramentū hoc
apire conati ſint. veniā poſcētes ab auditori
bus p ſatiſfactiones rationabiles dicēdo.de
ſe. Protulimꝰ qđ pertingere pualuimꝰ. Si
quid aūt vltra hominē expectant.quicūꝗ vi
ri ⁊ ad maiꝰ initunť eloquiū:illud qđ ait ex
pte cognoſcimꝰ.iam putātes eſſe deſtructum
palā eſt ꝙ multū ſpe ſua deficiunt. Igiť erat
⁊ ſemp.et ante ſecula quodcūꝗ ſit.nō tamen
eſt id quod ingenitū. Ergo ingenito quideꝫ
patri ꝓpria dignitas eſt ſeruāda.nullā dicen-
tes cauſam fuiſſe vt eſſet. filio vero congruꝰ
diſtribuatur honor. Sine pricipio eñ a pa
tre ſciamus eſſe natiuitatē.culturā ei ſicut p
diximus tribuētes pie.atꝗ cū bona opinio
ne ſuper eo erat ⁊ ſemp ⁊ ante ſecula predi-
cātes:diuinitatē quippe eius pſcrutātes. ſed
imagini ⁊ pſcrutationi patris pfectā equali
tatem per omnia deuouētes.ꝓprium vero ſo-
lū dicētes pr̄is qđ ingenitꝰ eſt.cum ⁊ ipſe ſal-
uator dixerit pater maior me eſt. In hac ita-
ꝗ pia de patre filioꝗ ſententia. ſicut nos di-
uine ſcripture docent vnū ſanctū ſpiritū cō-
fitemur.qui repleuit ⁊ veteris teſtamenti ſan
ctos homines ⁊ noui ſacratiſſimos pcepto-
res in vnā ⁊ ſolam catholicā apoſtolicamꝗ
ſemper eccleſiam.que ⁊ inuincibilis eſt. licet
oīs mūdus aduerſus eā pugnet. ⁊ victrix
totius aduerſe impietatꝭ exiſtat.ſecuros nos
faciente patrefamilias eius cū clamat. Ha
bete fiduciā.ego vici mundū. Hoc nouimꝰ
actum poſt reſurrectionē a mortuis: quoꝝ
primitie factus eſt dñs noſter ieſus chriſtus
carne vera indutus.⁊ nō putatiue ex dei ge-
nitrice maria qui in nouiſſimis temporibꝫ p
dānatione peccati ad humanū genus adue-
niens.crucifixus ⁊ mortuus eſt ſed nō ꝓpte-
rea diuinitate ſua minor factus eſt. Reſurre
xit eñ a mortuis.aſſumptꝰ in celo eſt.ſedet ad
dextrā maieſtatis. Hec igiť ex pte in hac epi
ſtola figuraui oneroſum credēs ſingula ſub
ſcrupuloſitate cōſcribere.eo ꝙ ſciam ſanctuꝫ
ſtudium veſtrū talia nō latere. Hec docemꝰ.
hec etiā predicamus.hec ſunt eccleſie apoſto
lice dogmata.p quibꝫ etiā morimur ⁊ deſtru
ere ea volentes nullatenus formidamꝰ. Qui
licet verberibus nobis extorqueant.nos ta-
men ſpem nō auerſamur noſtrā. Hoꝝ igiť
aduerſarij.idem arrius ⁊ achillas ⁊ qui cum
eis ſunt veritatis inimici.ab eccleſia ꝓcul ſūt
expulſi.alieni facti a pia doctrina noſtra ſm̄
beatū paulū dicentē. Quicūꝗ vobis annū-
ciauerit preter id qđ accepiſtis anathema ſit
licet angelū de celo eſſe ſe fingat. Sed etiā ſi
quis alijs ſermonibꝫ dñi noſtri ieſu ⁊ doctri
na que ſm̄ pietatē eſt inflatur nihil ſciēs ⁊ re
liqua. Hos igiť anathematizatos a fraterni
tate nullus veſtrū ſuſcipiatur.aut habere pa
tiatur ea que ab eis vel dicunť vł pſcribunť.
Cuncta eñ velut magi homines intuimur.
quia veritatem loqui non poſſunt. Circueūt
deniꝗ ciuitates nihil ſtudentes aliud ꝙ̄ vt
amicicia pſcemate ⁊ nomine pacis per figmē
ta ⁊ blandimenta litteras dent ⁊ accipiant:
vt errare faciāt per hec deceptas a ſe mulier-
culas. Hos ergo qui cōtra chriſtū tanta pre
ſumunt.quiꝗ chriſtianitati tam publice de-
rogauerunt.ꝗ̄ui intra iudicia perſecutiones
nobis quantū in ipſis eſt excitare nō ceſſant
⁊ ineffabile ſacramentū natiuitatis chriſti e-
neruare moliunť. auerſamini dilectiſſimi. et
vnanimes ac cōcertatores nobiſcū cōtra eo
rum veſanam eſtote preſumptionē. ad ſimili
tudinem cōminiſtroꝝ noſtroꝝ. qui indigna-
ti ſunt.⁊ aduerſus eos mihi ſcripſerunt ⁊ in
thoma quem etiam vobis direxi per filium
meū Archidiaconū ſubſcripſerunt tam toti
us Egypti ⁊ thebaidis.ꝙ libie ⁊ pentapolis
Syrie. Licie. Pamphilie. Aſie. Capadocie
ſacerdotes.aliarūꝗ prouinciarū. ad quoꝝ
inſtar etiam vos confido eū ſuſcipere. Mul
tis itaꝗ mihi.contra nocentes remedijs ex-
iſtentibus etiā hoc inuentū eſt vtile medica-
men.quia conuertunť ſeducti ab eis populi.
nunc noſtris ſacerdotibꝫ obedientes ⁊ ad pe
nitentiā per eos accedere feſtinātes. Salu-
tate adinuicē fraternitatē que apud vos eſt.
Valere vos in dño opto chariſſimi. Sunt
autem qui anathematizati ſunt ex preſbyte-
ris quidē arrius ex dyaconibꝫ aūt Achillas
Euzoius. Arthlis. Lucius. Sarmatꝰ. Ju
lius. Aienas.alter arrius. ⁊ Helladius.

¶ Theodoricus.

Onſona his dixerit ⁊ Phylogonio an
tiochene preſuli ciuitatis ⁊ Euſtachio
qui circa bero eam gubernabat eccleſiam et

alijs apoſtoloꝝ dogmatũ defenſoribꝫ. Sed
neqꝫ Arrius quieſcere paſſus eſt. ſcripſit em̃
ꝛ ipſe cõcordibus ſuis. Quia ꝓo nihil falſi
contra eũ ſcripſit ſacratiſſim⁹ Allexãder. ipe
Arrius litteris ſuis ſcriptis ad nicomedien
ſem Euſebiũ proteſtatus eſt. Quã epiſtolaꝫ
inſerere nõ omitto. vt cõmunicatores impie
tatꝭ ei⁹ ignorãtibꝫ poſſim facere manifeſtos.

Capitulum. xv.

Domino deſiderandiſſimo homini
dei fideli Orthodoxo. Euſebio Ar
rius qui perſecutionẽ ab Allexan-
dro Papa patiꝭ iniuſte, ꝓter vincentẽ omnia
veritatẽ. quaꝫ tu quoqꝫ defendis. in domino
ſalutẽ. Patri meo Armonio veniẽte ad Ni-
comediam. rationabile indicaui te ſalutare ꝑ
eum. ſciens dilectionẽ paritter ꝛ effectũ queꝫ
circa fratres ꝓter deum habere dinoſceris.
Uehementer nos vaſtat atqꝫ perſequitur et
omnẽ benignũ animũ mouet aduerſuꝫ nos
epiſcopus. ita vt etiam de ciuitate nos expu-
liſſet velut homines ſine deo. quoniã nõ con
cordamus ei publice dicenti. ſemꝑ de⁹: ſem-
per filius. ſimul pater. ſimul filius coexiſtit
ingenito deo filius ſemper genitus eſt. ab in-
genito genitus eſt. neqꝫ cogitatõe. neqꝫ atho
mo quodam precedit deus pater. ſemper fili
us ex ipſo deo eſt. Et quoniã Euſebius fra-
ter tuus ceſarienſis ꝛ theodotus ꝛ paulinus
ꝛ athanaſius et gregorius. ꝛ etius et omnes
per orientẽ dicunt quia preexiſtit deus filio
ſine principio. anathema facti ſunt. preter ſo
lum philogonium ꝛ belladicum. ꝛ machari
um, homines hereticos ineruditos. quorum
alij quidẽ dicunt filiũ eructuationẽ. alij vero
propoſitionẽ. alij coingenitum: quas impie-
tates nec audire poſſumus. licet innumeras
mortes nobis minentur heretici. Nos autẽ
quoniam dicimus. ꝛ ſapimus ꝛ docuimus.
et docemus quia filius nõ eſt ingenitus nec
ingeniti pars vllo modo. neqꝫ ex aliquo ſub-
iecto. ſed quoniam volũtate ꝛ conſilio ſubſi-
ſtit ante tempora ꝛ ante ſecula plenus deus
vnigenitus conuertibilis et anteqꝫ genera-
retur aut crearetur. aut predeſtinareꝭ aut fun
daretur non erat. ingenitus enim non erat. ꝑ
ſecutionem patimur quia diximus. princip
um habet filius. deus autem ſine principio
eſt. ꝛ quia diximus. ex non extantibus eſt. ſic
autem diximus ſcdm̃ ꝙ nec pars dei eſt. nec
ex aliquo ſubiecto perſecutionem patimur.
De cetero tu noſti. Ualere te ĩ domino opto
memorem tribulationũ noſtrarum concilia
miſta vere euſebie. id eſt pie. Euſebius ita-
qꝫ ceſarie erat epiſcopus. theodotus laodicie
tiri paulinus. athanaſius anazarbi ꝛ grego
rius heriti. etius autẽ lidde. Lidda vero eſt
que nũc dyoſpolis appellatur. Nos ergo ar-
rius cõcordes ſe habere gloriabatur. hoſtes
autem vocauit philogonium preſulem ciui-
tatis antiochene. belladicũ tripoleos. ꝛ ma-
charium hieroſolymoꝝ. aduerſus eos ſarci-
ando calumnias: quoniã eternũ ꝛ ante ſecu-
la filium. ꝛ cum patre equi honoris eiuſdem
qꝫ ſubſtantie predicabant. Hanc igitur Eu
ſebius dum ſuſcepiſſet epiſtolam ꝛ ipe vene
num ſue impietatis euomuit. ſcripſitqꝫ. ideꝫ
hoc modo paulino epiſcopo tiri.

Capitulum. xvi.

Domino meo paulino. euſebi⁹ in do
mino ſalutem. Neqꝫ domini mei eu
ſebij ſtudium pro veritate verbi ta-
citum eſt. ſed vſqꝫ ad nos peruenit. neqꝫ tuuꝫ
domine ſuper hac cauſa ſilentium. ꝛ vt cõſe-
quens erat de domino quidem meo euſebio
letati ſumus. de te vero triſtamur arbitrãtes
tanti viri noſtram eſſe deuotionem. Quapro
pter rogo te ſcientem: quoniam indecens eſt
virum ſapientem alia ſapere ꝛ tacere verita-
tem: vt ſpirituali ratione cõmotus ad cõſcri-
bendũ de huiuſmodi rebus incipias. cum ꝛ
tibi ſit vtile. ꝛ audientibus te. maxime dum
per conſequentiam ſcripture et veſtigia ſer-
monum eius ꝛ voluntatis ſcribere volueris
cuncta. quoniam neqꝫ duos ingenitos audi
uimus aliquando neqꝫ vnum in duos diui
ſos neqꝫ corporale aliquid paſſum eſſe didi-
cimus. aut credidim⁹ domine meus. ſed vnũ
quidem ingenitum. vnum vero ab eo vere et
non ex eius ſubſtantia factum ꝛ vniuerſali-
ter dicendum. nequaqꝫ eum cum ingenita na
tura participantem aut exiſtentem. aut ex ei⁹
ſubſtantia. ſed factum perfecte. aliud natura
atqꝫ virtute quantũ attinet ad integrã ſimili
tudinem. affectum. poteſtatemqꝫ factoris. fa
ctũ ſcilicet inenarrabiliter. quod etiam cogi-
tationi nõ ſolum humane. ſed etiam que vl-
tra omnes homines eſt incõprehenſibile iu-
dicamus ꝛ credimus. Et hec quidem nõ ra-
tiõibus noſtris obſtricti. ſed ex ſcriptura ſan

cta diſcentes. dicimus creatū eſſe ꝛ fundatū
ꝛ genitū ſubſtantia. ꝛ incōuertibili ꝛ ineffabi
li natura ſil'itudine factoris ſic̄ ipſe dn̄s ait.
Dn̄s creauit me in inicio viaꝝ ſuarū. in opa
ſua ꝛ ante ſeculū fundauit me. ante om̄es col
les genuit me. Si autē ex eo. h̄ eſt ab eo erat
quaſi pars ei⁹ vel ex fluxu ſubſtātie nequaq̄
creatus. aut fundatus eſſe diceretur. neq̄ tu
hoc ignoras dn̄e vere. quia quod ex ingeni-
to exiſtit. creatū iā ab alio aut ab eo. aut fun-
datum nō erit. ab inicio eū dicere oſtenſionē
quandā prebet. quaſi ex paterna ſubſtātia ſit
nat⁹ ꝛ habeat ex eo equalitatē nature. Sci-
mus em̄ quia nō de eo ſolo genitū dicit ſcri-
ptura: ſed etiā de ſimilibus ei natura per om
nia. Nam ꝛ de hominib⁹ ait. Filios genui et
exaltaui. ipſi vero me ſpreuerunt. Et iterum.
Deum qui te genuit dereliquiſti ꝛ oblitus es
domini creatoris. Et in alijs quidā ait. Qui
peperit guttas roris. nō naturam ex natura
narrans. ſed vniuſcuiuſq̄ nature ex eius vo
lūtate natiuitatē. Nō em̄ ex eius ſubſtantia
ſunt. ſed omnia volūtate eius facta ſicuti fa-
cta ſunt. Ille ſiquidē deus eſt. hec autē ad ſi-
militudinē eius verbo ſimilima futura. ſm
ſpontaneū motū facta ꝛ omnia quidē p eum
a deo facta. cūcta tamē ex deo. Que percipi-
ens ꝛ exponens ſm datā tibi diuinitus gra-
tiam ſcribere domino meo allexādro feſtina.
Confido em̄: quia ſi ſcripſeris illi cōuertitur.
Saluta omnes qui in dn̄o ſunt. Ualentem
te ꝛ pro nobis orantē gratia dei cuſtodiat.

Capitulum. xvij.

Alia ꝛ iſti alterutris ſcribebant con
tra veritatem ſe armantes ad preliū.
Socrates.

T peius fiebat malū ad contentiōis in
cendiū. per eos qui hec ſcripta ſuſcipie
bant. Conſentiētes igitur allexādro ꝛ in ei⁹
thomo ſubſcribebant. alij vero cōtraria fa-
ciebant. Precipue vero mouebat̄ ex aduerſo
nicomedienſis euſebius quoniā in epiſtola
ſua grauiter eius intentionē fecerat allexāder
Poterat autē illo tempore nimis allexander
quia tūc imperator nicomedie morabat̄. Nā
ibi ante paululū tempus dyoclecianus ꝛ qui
circa eū regalia cōſtituerāt. Propterea ergo
multi epiſcopoꝝ obediebāt euſebio. ꝛ ille fre
quenter ſcribebat. allexādro quidem: vt deſe
rens queſtionē: que mouebat tumultū ſuſci-
peret arriū ꝛ ſequaces eius. per ciuitates aūt
diuerſis epiſcopis: ne cōſentirent ſcriptis al
lexandri. Unde erant omnia valde turbata
Non em̄ ſolūmodo eccleſie preſules ratioci-
nationib⁹ inter ſe certare videbant̄: ſed etiam
populus diuiſus erat. Alij nāq̄ iſtis. alij cō
ſentiebant illis ꝛ ad tantū cauſa venit incen
dium. vt in publico ꝛ in theatris chriſtiani-
tati derogaret̄. Hij quidem in ipſa allexan-
dria poſiti. tanq̄ iam victores de ſuperiori-
bus perſecutionib⁹ factis potius armabant̄.
legationeſq̄ mittebāt ad prouinciales epiſco
pos. hi vero in alteram diuiſi partem. illorū
ſimili ſeditioni cōmunicabant.

Capitulum. xviij.

Iſcebant̄ igitur arrianis meliciani
qui dudum fuerāt ab eccleſia ſegre-
gati. qui vero ſint iſti: dicendum eſt.
Sub petro allexandrine ciuitatis epiſco-
po: qui ſuſcepit dyocleciano imperāte marty
rium. melici⁹ quidā epiſcopus vnius ciuita
tis egyptioꝝ depoſit⁹ eſt. ꝛ ꝓpter multas ali-
as cauſas ꝛ maxime quia in pſecutione fide
negata ſacrificauerat. Ergo damnatus mul-
tos habuit ſequaces ꝛ hereſiarchas fact⁹ eſt
eorum: qui hacten⁹ ab eo in egypto melicia-
ni vocant̄. nullā iuſticie ſatiſfactionē habēs.
cur remanſerit ab eccleſia ſepatus. Dicebat
quidē iniuſticiā ſe eſſe paſſum. ꝛ obloquebat̄
ſepius derogabatq̄ petro. ſed petrus in perſe
cutione percepta martyrij palma defunct⁹ eſt
Iſte vero retulit detractōes in achillam: qui
poſt petrū ſuſcepit epiſcopatū ꝛ rurſum in al
lexandrū: qui poſt achillā noſcitur ordinat⁹
Inter hec igit̄ ſuperuenit queſtio arriana. et
melicius vna cū ſuis defendebat arriū cōſpi
ratione facta cū eo aduerſus epiſcopū. Qui-
buſcunq̄ em̄ praua videbat̄ arrij ſecta ſuſci-
piebant ſup arrio allexandri ſententiā. tanq̄
iuſtum ꝯtra ꝯſentaneos arrij. eius videretur
eſſe decretū. Scribebant autē. ꝛ qui circa eu-
ſebiū nicomedie. ꝛ alij quib⁹ arrij opinio cō-
placebat. quatenus ſolueret̄ quidē premiſſa
damnatio. ꝛ in eccleſiā damnati reducerent̄.
quaſi nihil mali profiterent̄. Sic itaq̄ diuer
ſis epiſtolis ad allexandrinū epiſcopum de-
ſtinatis fecerūt harum epiſtolaꝝ collectiōes
arriū quidē earum: que pro ſe erant. allexan-
der aūt contrariū. Et hinc occaſio cōtentio
nis ſuborta eſt hereſib⁹. que nūc vbiq̄ circū-
uolant. hoc eſt arrianoꝝ. eunomianoꝝ: ꝛ qui
cunq̄ nomen habent a macedonio. Singu
li nanq̄ horum ꝓnominatoꝝ ipſis epiſtolis
teſtibus vſi ſunt in defenſionē hereſis ſue.

¶ Socrates.

Capitulum. xix.

Um vero ſepe ſupplicãtes allexandro qui circa euſebium: nõ inclinaſſent eũ tanq̃ iniuriã paſſi malignabant. ⁊ acriores ad roborandũ arrij dogma paſſi ſunt. conciliũq̃ in bithinia colligentes ſcripſerunt epiſcopis vniuerſis: vt tanq̃ recte credentibꝫ cõmunicarent arrianis ⁊ agerent vt allexãder q̃z cõmũicaret eis. Dũq̃ eoꝝ ſtudium de feciſſet: allexandro nequaq̃ conſentiente: legatiõe fungit arrius apud paulinum tiri epiſcopũ. ⁊ euſebiũ pamphili pontificem ceſarie paleſtine. ⁊ patrophilũ ſcitopoleos petens vna cum ſuis: vt iuberetur cum populo: qui cum eo erat ſolennia ſacramẽta eccleſie celebrare. tanq̃ ipſe prius preſbyterorum habuiſſet officium. eſſe dicens cõſuetudinem in allexandria. ſicut etiã nunc vt vno exiſtente ſuper omnes epiſcopo. preſbyteri ſeorſum eccleſias obtinerẽt ⁊ populus in eis collectas ſolenniter celebraret. Tunc illi vna cum alijs epiſcopis in paleſtina congregati. tale decretũ ſuper petitionẽ arrij protulerũt. iubentes eas collectas exercere ſicuti prius. eſſe tamen ſubditos allexandrino pontifici et deprecari ſemper: vt eius pace ⁊ cõmunione fruerentur. Cumq̃ etiam in egypto multiſ cõcilijs celebratis hereſis pullularet. ita vt ad regalia vſq̃ perueniret. nõ mediocriter conſtantinus imperator affligebat. eo q̃ religione nuper incboante creſcere. multos a chriſtianitate dogmatuz diſcordia reuocaret. Et ꝓpterea culpabat alexãdrũ ⁊ arriũ. eiſq̃ ſcribens arguebat. quia cũ latere poſſet hec queſtio eam deduxiſſent ad medium. ⁊ vehemẽti ſtudio contentiones mouiſſent: que nec q̃renda erat: nec ab initio cogitanda aut cogitata potius taciturnitati iure tradenda cum vtiq̃ ab alterutris non ſe iungi potuiſſent. licet ex aliqua parte dogmatis diſſonarent. Allexandro ſiquidem ⁊ arrio aliquando culpans. aliquando ſuadens talia ſcripſit. quarum litterarum partem hic poni non eſt incongruum. Tota enim epiſtola. in libris euſebij poſita eſt in vita conſtantini.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Ictor conſtantinus maximus pius. allexandro ⁊ arrio. Didici tunc natã preſentis queſtionis originem. quando tu o allexander a preſbyteris requirebas quid vnuſquiſq̃ eorum de quodaz loco in lege conſcripto. magis autem pro vane cuiuſdã queſtiõis parte ſentiret. tuq̃ o arri qđ neq̃ principio cogitari debuerat. aut cogitatũ taciturnitati tradi potius cõpetebat. illud inprouide protinꝰ obieciſti. vñ diſcordia nos emergente myſteria ꝯtemnunt. Sanctꝰ vero populus in vtraq̃ diuiſus cõmunis corporis cõgruentia ſeparat. Ergo vterq̃ veſtꝝ ex equo voluntatem prebens. in quo nos conſamulus veſter iuſte monet obediat. Hoc itaq̃ neq̃ requirere dignum eſt: neq̃ de talibus reſpondere querentibus. Huiuſmodi enim queſtiones: que nõ cuiuſdam legis neceſſitate ꝓponuntur. inutilis vacationis tẽpus exquirũt. Et licet cauſe cuiuſpiã naturalis exercicij fiat. tamẽ debemus eas intra ſenſũ claudere. ⁊ nõ ꝓpter in publica ꝯciliabula deportare nec omniũ auribus inconſulte cõmittere. Quantus eſt eñ vnuſquiſq̃ hominũ. vt poſſit ita magnaꝝ rerũ ⁊ valde difficiliũ virtutẽ aut ad ꝑfectũ inſpicere aut interꝑtari digne aut ſi quis hoc facere difficilime tamẽ poſſit quãte parti populi ſuadebit? Aut q̃s tantaꝝ queſtionũ ſubtilitates extra lapſus ſui periculũ ſuſtinebit? Ergo fugiẽda ſunt in talibꝫ multiloquia. ne forte cũ infirmitate nr̃e nature minime qđ ꝓponitur explicatur. mente diſcentium auditoꝝ pro tardiori intellectu ad perfectã queſtõnis perceptionẽ peruenire nõ valente. ad neceſſitatẽ blaſphemie aut ſciſmatis populus adducat. Quapropter ⁊ interrogationis incaute. ⁊ reſponſionis improuide. equam alterutris veniam tribuãt ex vtroq̃. Non enim pro ſummo legis mãdato apđ vos occaſio certaminis inflammata eſt. neq̃ noua quedam pro dei religione hereſis introducta. ſed vnam eandemq̃ rationem habetiſ. ſicut etiam vnuz cõmunionis ſignum. Uobis enim interalterutros ⁊ valde modicis cauſis contendentibus tantum dei populũ quez veſtris orationibus et prudentia cõuenit gubernare. diſcordare nõ decet: nec omnino fas eſſe. credibile eſt. Ut autem paruo quodam exemplo ſapientiam veſtram commoneam. Noſtis etiam ipſos philoſophos: quia in vno quidem dogmate cuncti conſentiant. cum vero in quadam ſententie parte diſcordãt. licet diſcipline virtute ſeparent. tñ ad inuicẽ corporis vnitate ꝯſpirãt. Cũ hec ita ſint q̃nto potiꝰ iuſtũ ē vos magni dei miſtros in volũtate religiõis alterutris eſſe ꝯcordes. Cõſi

deremus itaqꝫ ratione maiori ⁊ ampliori in⸗
telligētia cogitemus: ſi neceſſe ſe habeat pro
pter parua ⁊ vana ſermonū certamina. fra⸗
tres fratribꝫ reſultare. ⁊ honorem cōcilij per
vos impia contentiōe diſcerpere: dū ad inui⸗
cem ꝓ ſic paruis ⁊ nequaqꝫ neceſſarijs liti⸗
gatis. Uulgaria ſunt hec. ⁊ infantuꝫ magis
fatuitatibus cōmodanda. qꝫ ſacrorū virorū
⁊ prudentiū intelligentia conſona. Receda⸗
mus ergo volentes a temptatiōibus dyabo
licis. Magnus noſter dn̄s ſaluator vniuer
ſorum. cōmune omnibꝫ lumē effulſit. cuiꝰ ꝓ⸗
uidentia hoc meū miniſtri dei ſtudiū ad per
fectionē venire ꝑmittite: vt vos illius popu
lum mea allocutione ⁊ miniſterio ⁊ monitio
nis inſtantia ad ſynodalem poſſim reuocare
cōmunionē: quia ſicuti dixi vna quedam in
nobis eſt fides. ⁊ vnꝰ ſcd̄m vos hereſeos in
tellectus. legiſqꝫ preceptuꝫ cū ſuis patribꝫ in
vnius volūtatis ꝓpoſitum tendit. Hoc ergo
quod vobis inter alia contentionē excitauit
quoniā nō attinet ad totius legis virtutē: ſe⸗
ditionē quandā ⁊ ſeparationē inter vos non
debet efficere. Dico aūt hec nō tanqꝫ cogens
vos omnibꝫ modis huic ſatꝫ optime ⁊ qua⸗
liſcunqꝫ ſit conſentire queſtioni. poteſt enim
⁊ honor cōcilij a nobis integer cuſtodiri. et
vna atqꝫ eadem omnibꝫ cōmunio conſerua⸗
ri. licet aliqua in nobis ꝑticulariter ad inuicē
pro paruo quodā contentio generet. quoniā
nō omnes in omnibꝫ idem volumꝰ. neqꝫ vna
in nobis natura verſatur. aut voluntas vna
cognoſcit. De diuina ſiquidem prouidentia
vna quedā in vobis ſit fides. vna prudentia.
vnus in deo ſenſus. Que vero ꝓ hijs friuo⸗
lis queſtionibꝫ inter alterutros diſputata ſūt
licet non in vnā ſententiā colligantur. mane
re tamē intra ſenſum mētis ineffabilitate ſer
uata. Cōmune autē caritatis ꝑcipuum ſacra
mentū ⁊ veritatis fides ⁊ honor. circa deum
atqꝫ religionē legis apud vos incōcuſſe per⸗
maneat. Reuertimini ergo ad alterutras ami⸗
cicias. atqꝫ gratiā reddite vniuerſo populo ꝑ
veſtros amplexus. voſqꝫ ipſos velut ꝓprias
animas expiantes. alterutros rurſus agno⸗
ſcite. Suauiores enim ſunt crebro amicicie.
poſt inimiciciaꝝ cauſas ad cōcordiam reſti⸗
tute. Reddite ergo mihi tranquillos dies no
cteſqꝫ ſecuras. vt quedā iocunditas puri lu⸗
minis. ⁊ vite iam quiete apud me leticia con
ſeruetur. ſic nō fuerit ingemendi ⁊ ſemper la
chrymis neceſſitas ingrauari ⁊ neqꝫ ſeculuꝫ
libenter ferre viuendi. Dei nāqꝫ populos. id
eſt cōfamulos meos ſic iniuſte ⁊ noxia veſtri
contentiōe diuiſos. cōgregari iam tempꝰ eſt.
Ut aūt huiuſmodi triſticie mee magnitudi⸗
nem ſentiatis: audite. Dudū veniens ad nico
medienſem ciuitatē repente ad orientē perge
re feſtinabā. Cumqꝫ ad vos tenderem. ⁊ plu
rima iam parte vobiſcū eſſem huius rei nun
cio ſum retentꝰ: ne oculis videre compellerer
que impoſſibile iudicabā ad ſenſuꝫ poſſe au⸗
rium peruenire. Quapropter aperite iā mihi
per veſtrā concordiā orientis vias. quas cō⸗
tentione clauſiſtis alterutra. velociterqꝫ mihi
concedite noſqꝫ ipſos ⁊ alios vniuerſos po⸗
pulos videre letos: ⁊ ꝓ cōmuni omniū cōcor
dia ac libertate. deuotam gratiarūactionē fa
uorabilibus eloquijs deo perſoluere.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxi.

Lexādro ſiq̄dē ⁊ arrio: nūc culpan
do: nūc āmonēdo hec ſcꝑſiſſe dino⸗
ſcit. ꝑuiter aūt ferebat audiēs aliq̄s
cōtra omniū ſtatutū agere paſche feſtiuitatē.
Tūc etenim in vrbibꝫ orientis diſcordantes.
quidē ob hoc alterutra. quidē ſocietate diui⸗
ſi nō erant. iudaice tamen feſtiuitatē domini
cam celebrabāt. ⁊ vt aſſolet ſplendorē colle⸗
cte tali diſcretiōe fedabāt. Propter vtraqꝫ eti
am quietam eſſe eccleſiā feſtinabat princeps.
ſeqꝫ putās hoc malū poſſe preoccupare: an⸗
teqꝫ ad plurimos ꝑueniret dimiſit virū circa
ſe vita ⁊ fide ſimul inſignē ⁊ cōfeſſiōibꝫ prio⸗
rum temporꝝ ꝓ dogmate cōprobatū. qui cō⸗
placaret egyptios ꝓpter dogma tumultuan⸗
tes. ⁊ orientales ꝓpter paſca diſcordes. Fuit
aūt oſius cordube ciuitatꝫ epiſcopus. Cūqꝫ
preter ſpem cauſa ꝓcederet. ⁊ hereſis potius
qꝫ pax ſperata valuiſſet. nihil impetrans re⸗
meauit: qui fuerat ꝓ pace directus eccleſiaꝝ.
Tūc illud famoſiſſimū in nicea cōcilium fer
uor principis excitauit. publicis aſinis atqꝫ
mulis ⁊ curracibꝫ eq̄s ep̄os ⁊ qui cū eis erāt
ad ſynodum venire precipiens.

¶ Explicit liber Primus hyſto
rie eccleſiaſtice tripartite.

Incipit liber Secūdus.

Nomina epiſcoporum niceni concilij. Sozomenes.

Capitulum Primum.

Communicabāt ergo niceno concilio ex apoſtolicis quidem ſedibꝫ. macharius iheroſolimitanus euſtachius iam preſidens antiochene apud orientē eccleſie. ⁊ allexander allexādrie q̄ eſt apud ſtagnum mariam. Julius autem romanus epiſcopus propter ſenectutem defuit. erantq; pro eo preſentes vitus ⁊ vincentius preſ byteri eiuſdem eccleſie. Super hos autem ⁊ alij plurimi boni ⁊ optimi ex diuerſis gentibus conuenerunt. alij quidem ad intelligēdum ⁊ dicendum nimis ydonei. ſcietiaq; ſacrorum librorum ⁊ alia eruditione diſciplinati: viteq; virtute preclari. alij vero in vtroq; probatiſſimi viri. quorum vtile iudico etiam nomina memorare.

Theodoricus.

Antiq; ſtigmata domini ieſu in corpore circumferentium ſm ſacrum apoſtolum. Erat enim iacobꝰ antiochie migdonie: quam tyri ⁊ aſſirij niſibin appellant. qui mortuos reſuſcitauit. viuos curauit. ⁊ alia innumera probatur operatus eſſe miracl'a. Sed hec ſuperfluum arbitror huic operi rurſum inſerere: que in deo amabili hyſtoria latius enarraui. Paulus vero ceſarie quod eſt caſtrum poſitum iuxta ripas eufrate. is enim licinij rabie demolitus eſt. ambas enim manꝰ ligatas habuerat ignitoq; ferro combuſtas. quo fuerant nerui articulorū eius a ſua mobilitate ſiccati atq; mortificati. Alij vero dextros oculos effoſſos habuerūt. alij dextras ſuras abſciſas. Unus horum erat pafuntius egptius. ⁊ abſolute vbi videbatur populus athletarum chriſti ⁊ martyrū in vno loco congregatorum. de quibus ⁊ euſebius pāphili. tertio li. in vita conſtan. hec dicit.

Socrates ex euſebio.

Unctarum ergo eccleſiarum: que totā europam libiamq; ⁊ aſiam replebant. ſimul erant miniſtrorum dei congeſta cacumina vnaq; orationis domus tanq; a deo dilatata intrinſecus ferebat omnes in idem. ſiros ſimul ⁊ cilicos. pheniceſq; ⁊ arabes. atq; paleſtinos inter hos ⁊ egyptios. thebeos libias necnon ⁊ qui ex meſopotamia oriuntur ſed etiam perſa ad concilium venit epiſcopꝰ. Uero nec ſcitha defuit ex eorū choro. pontuſq; ⁊ aſia phrigia ⁊ pāphilia viros ꝓbatiſſimos ꝓbuerūt. Aderāt thraces ⁊ macedones chiui ⁊ epirote ⁊ hoꝝ q̄nq; interiꝰ habitātes. Ipſe autem hiſpanorum valde famoſus oſiꝰ vnus erat ⁊ ſimul plurimis aſſidebat. De regia vero ciuitate preſul allexander propter ſenectutē defuit. preſ byteri vero preſentes locum eius implebant. Talem itaq; ſolus a ſeculo vnus imperator conſtantinus chriſto coronam vinculo pacis exornans: ſuo ſaluatori de victoria inimicorum ⁊ hoſtiū deo decibilem dedicauit gratiarumactionis imaginem. ſm nos apoſtolica plauſione conſtituens. Tunc igitur ille ſermo completus eſt Collectos ex omnibus gentibus: que ſub celo ſunt viros religioſos: inter quos erāt parthi ⁊ medi. ⁊ elamite. ⁊ qui habitant meſopotamiam. iudeam ⁊ capadociam. ponthum ⁊ aſiam. frigiam. ⁊ pamphiliam. egyptum et partes libie ſecus cirenem. ⁊ aduene romani iudei. ⁊ proſeliti. cretes. ⁊ arabes. Uerūtamē hoc illis deerat. quod non ſicut iſti omēs ex dei miniſtris conſiſtebant. In preſenti ſiquidem choro multitudo epiſcoporum erat numerum trecentorum excedens. ſequentibus eos preſ byteris. dyaconibus. ⁊ accolitis. q̄rum numerus non poterat cōprehendi. Miniſtrorum vero dei alij ſermone ſapientie fulgebant. alij continentia vite ⁊ patientie choruſcabant. alij vero medio modo horum virtutibus ornabantur. Erant igitur inter eos alij temporis honorati longinquitate. alij iuuentute ⁊ animi robore premicantes. qui nuper venerāt ad huiꝰ myſterij curſum. Quibꝫ videlicet oībꝫ impator diebꝫ q̄tidianis cibaria largiſſime ordinarat expēdi. Hec itaq; de hijs q̄ ibi collecti ſunt pāphili recitauit euſebius. Cūq; celebraſſet imperator victricē cōtra liciniū feſtiuitatem ⁊ ipſe occurrit ad niceam. Clarebāt autē inter epiſcopos pafuntius ex ſuperiori thebayda. ⁊ ſpiridio ciprꝰ. Cuius autem rei cauſa horū memini poſtea ſum dicturus.

Sozomenes.

Capitulum Secundū.

Derant itaq; cū epiſcopis viri diſputationis experti. verbis ſtudētes prodeſſe

concilio. vt autē aſſolet fieri plurimi ſacer-
cerdotū: tanq̃ ꝓ cauſis ꝓprijs decertare col-
lecti: tēpus ſe inueniſſe putauerunt: quo cor-
rigeret quod cōtriſtauit eos. ⁊ de quibꝰ aliū
vnuſquiſqꝫ forte culpabat libellū offerēs pͥn
cipi que in eo fuerāt cōmiſſa narrabat. Cū-
qꝫ hoc quotidie facile ꝓueniret. p̄cepit impe
rator certo die: ſingulos: de quibꝰ aliū culpa
ret facere manifeſtū. Cūqꝫ dies cōſtituta ve-
niſſet libellos oblatos ſuſcipiēs. hee quidē ac
cuſatiōes inquit tēpus habebūt ꝓpriū. id eſt.
diem magni iudicij. iudicē vero illū qui tūc
futurus eſt oēs iudicare. Mihi ergo homi-
ni cōſtituto de huiuſmodi rebus nō licet ha
bere auditoriū ſacerdotū ſcilicet accuſantiū
ſimul ⁊ accuſatoꝝ: quis cōuenit minime ta-
les debere monſtrari: q̃ iudicent̃ ab alijs age
re. Nunc imitātes diuinā clemētiā in alteru
troꝝ veniam accuſatiōes aboleamus alteru
tras. ⁊ de hijs que ad fidē pertinent agere ſtu
deamus cuius huc gratia venimus. Hec ſi
quidē imꝑator dicens vniuſcuiuſqꝫ ſcriptu
ram vacuare ⁊ libellos iuſſit ardere. dieqꝫ dif
finiuit qua ſolui que erāt dubia conueniret.
Ante cōſtitutū vero diē cōuenientes apd̄ ſe-
metipſos epi euocauerunt arriū. ⁊ propoſitꝭ
in cōmunione ſuis opinionibus diſputabāt
Cūqꝫ vt aſſolet ad diuerſas queſtiones cau
ſa traheretur. alij quidē ſuadebant nihil īno
uandū circa antiquā fidei traditionē. ⁊ ma-
xime quia bonoꝝ ſimplicitas. ſine perſcruta
tione tradebatur accedentibꝰ ad fidei ſacra-
mentū. alij vͦo reſpondebant nō oportere ſine
examinatiōe ſequi ſentētias antiquoꝝ. Plu
rimi vͦo tunc cōuenientiū epiſcopoꝝ ⁊ ſequē
tium eos clericoꝝ ſcientes diſputare. huiuſ-
modi elocutionē arte exercitati claruerunt. ⁊
imperatori atqꝫ hijs qui circa eum erāt noti
facti ſunt. Ex illo em̄ ⁊ athanaſius tūc dya-
conus exiſtēs: dum cū allexādro eſſet epiſco
po. huius ſtudij pars eſſe maxima videbat̃.
necnō ⁊ quidā grecoꝝ philoſophoꝝ opor-
tune harum diſputationū queſtione partici-
pati ſunt. Alij quidē quale eſſet hoc dogma
ſtudentes agnoſcere. alij vero nuꝑ inchoan-
te grecorum religione deperire volētes chri-
ſtianis infenſi dogmatis ſacramenta ad ver
borum certamina protrahebāt. ita vt contra
ſe ſeditiones exercerent. certaminaqꝫ ſibimet
inferrent. ⁊ ſepius ex aduerſo cōtenderent.

¶ Socrates.

Capitulum Tercium.

Umqꝫ plurimi diſputationis dele-
ctatione traherentur. vnus quidē ex
confeſſoribꝰ laycis ſimplicē habens
ſenſum dyaleticis obuiauit dicens. Audite
igitur. Chriſtus ⁊ apoſtoli nō nobis artem
dyaleticam tradiderūt. vanāqꝫ verboꝝ falla
ciam. ſed purā ſcientiam fide ⁊ bonis operi-
bus obſeruandā. Hec dicente iuuene ⁊ ani-
mo ſene. preſentes quidē mirati ſunt dictum
qꝫ probauerūt. Dyaletici vero ſatiſfactiōe ſu
ſcepta ceſſarunt. rationē quippe ſimplicem ve
ritatis audientes.

Ertur enim ⁊ aliud. Dum quidam eo-
rum ſermonū magnificentia extollere-
tur ⁊ illud coram ſacerdotibꝰ. nō pertulit eiꝰ
faſtum quidam ſenex ſimplex et innocens ac
probatiſſimus confeſſorum. ſed acceſſit ad-
uerſus eum ꝓferre ſermonem. Hoc itaqꝫ fa-
ctum petulantibus quidē ⁊ ſimplicem ſcien
tibus confeſſorem riſum mouit. maturiorbꝰ
vero formidinē ꝓuidentibus. ne a viro ver-
bis artifice deduceretur ad riſum. verūtamē
cedentibus vt quod vellet ediceret. reſiſtere
nanqꝫ ei cum talis eſſet nimiū verebant̃. In
nomine inquit ieſu chriſti o philoſophe au-
di dogma veritatꝭ. Unus eſt deus celi ⁊ ter-
re oīmqꝫ viſibiliū ⁊ inuiſibiliū creator q̄ hec
oīa verbi ſui virtute fecit. ⁊ ſpiritus ſui ſan-
ctitate firmauit. Hoc itaqꝫ verbū quod nos
inquit filium dei nominamus. Habita miſe
ricordia ſuper homines ab errore eos ⁊ fe-
rali religione liberauit. paſſus ex muliere na
ſci et cum hominibus conuerſari ⁊ mori pro
eis. venietqꝫ denuo iudicaturus ſingulorum
vitā. Hec ita ſe habere ſine perſcrutatiōe cre
dimus. Noli igitur inaniter laborare que-
rens deſtruere ea que fide percepimus. No-
li inueſtigare modum quo fieri hec. aut non
fieri potuerunt. Si enim credis mihi conſu
lenti ad iſta reſponde. Obſtupefactus vero
philoſophus. credo inquit. Tunc gratias ꝓ
deuictione perſoluens ea que ſenior eque ſe-
ctatus eſt. et prioribus conſectatoribꝰ vt vna
nimes ſibimet eſſent perſuadebat. non im-
ꝓuide mutatū ſe iurās ſed ineffabili quadā
virtute ad chriſtianitatē protinꝰ inuitatū.

Capitulum Quartum.

Icitur autem proximum huic mira
culo quoddā geſtum per allexandrū
conſtātinopolitane ciuitatis epiſco-

pum. Cum enim veniſſet imperator conſtan
tinus byſantiū adeuntes cum quidā philo-
ſophi querebant quaſi nō deū coleret: vt de-
ceret ⁊ circa ſacra nouitates exerceret. nouaꝫ
iure publico introducendo culturā. preterq₃
eius maiorbus viſa ſunt. ⁊ grecoꝝ romano-
rumq₃ principib⁹: quos habuerūt trāſacta ſe
cula placuerūt. volebantq₃ cū allexandro epi
ſcopo diſputare de dogmate. Jlle vero huiuſ-
modi exercitatiōe verboꝝ inexptus erat de
vite qualitate cōfidēs. Fuit eñi vir magnus
⁊ cōuerſatione mirādus. Cunq₃ certamē im
peratore precipiēte ſuſcepiſſet. cōueniſſentq₃
philoſophi. omnib⁹ loqui volentib⁹: vt vnuꝫ
ex ſe quē vellēt eligerēt poſtulauit ſctē memo
rie pater noſter allexāder. ceteros vero quicū
q₃ eſſent ſilentiū tenere precepit ⁊ tātūmodo
his que ab vtroq₃ dicerent intendere. Suſci
piente ſiquidē vnus eoꝝ diſputationis imen
ſe negociū ad philoſophū ſanctus allexāder
in noīe inquit ieſu chriſti impero tibi in pri-
mis: ne loquaris. Et vna cū eius ſermōe op⁹
impletū eſt. Repēte nāq₃ ille homo vt ſermo
nem audiuit obligato ore cōticuit. Putaſne
iuſtū fuit conſiderare vtrū maius hoc mira-
culū videret: vt homo ⁊ hic philoſophus ſic
facile officiū locutiōis amitteret: an certe vt
lapis violentia verbi manu diuideret. Qđ
quidā aiūt iulianū feciſſe caldeū. Et hec qui
dem ſit acta referuntur.

Capitulum Quintum.

Pterea ſacerdotes ſepe cōuenientes
arriū ad mediū ꝯducebāt. ſubtilemq₃
eius exminationē ꝓpoſitionib⁹ agita
bāt. Petulanter aūt in qualibet parte metue
bāt ꝓferre ſententiā. Hec itaq₃ ſacra ⁊ vene-
rabilis turba permittiōe aduerſarioꝝ nō vi
debat aliena. Erant eñi inter eos quidā pau
ci quidē ſed callidi ⁊ breuia imitātes celanteſ
q₃ calliditatē. ⁊ arrij blaſphemiā nō defendē
tes aperte. Cōueniētib⁹ igit vniuerſis. maxi
mam domū preparauit in regalib⁹ imꝑator
ſedes ⁊ ſubſellia in ea poni precipiens: q̄ ſuf
ficeret ordini ſacerdotali ita decenteꝫ prepa
rans honorē. inuitauit ingredi ⁊ de preſenti
bus habere cōciliū. Introiuit aūt ⁊ ipſe prin
ceps vltimus cū paucis. laude dignā ſui ma
gnitudinē habēs ⁊ mirabilē ſpeciē. mirabili
oremq₃ gerens dignitatē pudoris in fronte.
Minore vero ſede q̄ alijs poſita in medio eo
rum ſedit. primo tamē petēs hoc ſibi epiſco-
poꝝ iuſſiōe cōcedi. Cum cū eo reſedit ſacra
tiſſimus ille chorus. Primus itaq₃ magnus
euſtachius antiochene eccl'ie ſortitus preſu
latum. nā philogonius cui⁹ dudū memini
mus ad meliorē trāſierat vitam ⁊ hunc mira
bilem virū etiam nolentē ad regimen eius ec
cleſie decreto cōmuni pontifices ac ſacerdo
tes ⁊ omnis populus chriſtianus venire cō
pulerat. Js ergo preconioꝝ florib⁹ caput pn
cipis exornauit. ⁊ ſtudiū ei qđ habebat circa
ſacras benedictōnes exhibuit. Poſt hūc au
tem euſebius cognomine pamphili. Quib⁹
iam reticentibus famoſiſſim⁹ imꝑator protu
lit de vnanimitate concordiā ſermonis. tiran
norum eoꝝ crudelitatē rememorās ⁊ honora
bilem pacē: que ſub eo collata eſt diuinitus:
ſimul ⁊ quia peſſimū ⁊ valde crudele videre
tur: vt deſtructis hoſtib⁹ nulloq₃ preſumen-
te reſiſtere. ſacerdotes in alterutros iacularē
tur atq₃ cōfunderent. ⁊ impijs atq₃ ſine deo
ꝑſonis delectationē riſumq₃ preberent. cum
vtiq₃ de diuinis tractarent reb⁹ ⁊ ſancti ſpiri
tus doctrinā in ſcriptis haberent. euangeli-
ci inquit ſunt libri. ⁊ apoſtolici. antiquorūq₃
prophetarum ſanctiones: que nos erudiunt
quid de ſacra lege ſapiamus. Expellētes igi
tur hoſtile certamē ex verbis diuinitus in-
ſpiratis. ſolutionē queſtionum mente capia-
mus. Hec ⁊ his ſimilia tanq₃ filius ⁊ ama-
tor patris ſacerdotib⁹ veluti patrib⁹ offere-
bat. apoſtolicoꝝ dogmatū ſtudens ꝓfliga
re concordiā. Concilij vero plurima pars
his que dicebantur obediebat ⁊ inter alteru
tros vnanimitatē ⁊ dogmatū ſalubritatē li-
bēter amplectebatur. Pauci vero quidā quo-
rum iam meminimus. ⁊ ſuper illos mino-
phantis epheſius ⁊ ſcitopolitis. patrophi-
lus. theoginus. nicenus epiſcopus ⁊ narciſ-
ſus neromadis. que eſt ſedes cilicie: quā nūc
hermopolim vocant. ⁊ cū his theonias mar
moricenus ⁊ ptolomaydis egypti ſecundus
apoſtolicis reſiſtentes dogmatibus arrium
defendebant. Dictantes autem fidei petitio-
nem. cetui cōmuni dederunt. Que cum le-
cta fuiſſet ab vniuerſis repente dirupta eſt.
et adultera fraudulentaq₃ pronunciata. Tur
ba ſiquidē tumultu contra eos ab omnib⁹
habito. cunctiſq₃ proditionē pietatis ab eis
factam accuſantibus. formidantes ſurrexe-
runt et primi arrium abdicarunt. excepto ſe
cundo ⁊ theona. Cum ergo fuiſſet impius il
le deſtructus: cōcorditer vniuerſi fidem glo
riamq₃ dictātes. que hactenus in eccleſijs ꝑ
manet ⁊ ſubſcriptionibus roborantes con-

cilium ſoluere. Dolo ſe tamē ⁊ nō ſalubriter predicti viri in fidei termino cōſenſerunt: qđ teſtat̄ tam q̄ poſtea ab eis machinata ſunt cōtra pietatis ꝓpugnatores: q̄ꝫ que ab ipſis conſcripta noſcuntur.

Capitulum Sextum.

Uſtachius itaqꝫ antiochenꝰ epūs: cuiꝰ primitus memini. hec de eis retulit docens q̄ facta ſunt eorūqꝫ redarguēs blaſphemiā. vbi illud ⁊ ꝓuerbiale interꝑtat̄ eloquiū. Dn̄s creauit me in principio viaꝝ ſuaꝝ in opera tua. Pergo itaqꝫ iam hinc. ⁊ ad ea q̄ geſta ſunt. Cū itaqꝫ ꝓpter hec ſinodus maxia in nicenā veniſſet vrbē ⁊ q̄reretur fidei modus. aperta quidē impudentiā euſebius ſcripturā ꝓtulit blaſphemie. q̄ corā oībus lecta. repēte cladē importabilē cauſam diuiſionis audiētibus irrogauit. ꝯfuſionem tamē incurabilē ſuo ꝓuidit auctori. Cūqꝫ officina capta fuiſſet indubitāter euſebij. dirupta iniquitatis ſcriptura in cōſpectu oim̄. quidā ex tractatu nomē exponētes pacis. cōpeſcuerūt omnes iuſtā querimoniā faciētes. Arriani aūt metuētes: ne cōgregato in idem tanto cōcilio pellerent̄. exilientes anathematiſauerūt inter dictū arrij dogma cōcorditer ſubſcribētes litteris. ſuaqꝫ manu cōſentiētes. ⁊ ſimiliter ſe ſicut oīs ſinodus ſapere ꝓfitentes. Cūqꝫ preſulibꝫ vt ita dicam mala caliditatis arte preualuiſſent. qui magis agere debuerāt penitētiā: tūc quidē latēter (poſtea vero damnata q̄ꝫ) ceperūt allegare ſentētias. ſepe ponētes inſidias eis a quibꝫ videbant̄ eſſe cōuicti volenteſqꝫ zizanioꝝ germina radicare. tunc timētes declināteſqꝫ tāti cōſilij cognitores. occulte poſtea pietatis ꝑdicatores debellare tēptabāt. Sed nō credimꝰ hoīes ſine deo poſſe preualere cōtra ſacrā adorandāqꝫ legē euāgelicāqꝫ doctrinā. Nā licet ad modicū roborēt̄. rurſus fortiter ⁊ magnifice deuincunt̄ ſm̄ ꝓphetam glorioſe vocis eſaiam. Hec itaqꝫ magnus euſtachius.

Capitulum Septimuꝫ.

Uius aūt cōcertator ⁊ veritatis ꝓpugnaculi turris. atanaſius ſucceſſor allexādri famoſiſſimi preſulis: q̄n ſcripſit ad afros etiā hec adiecit. Conuenientes em̄ epī ſtuduerūt verba quidē impietatis ab arrianis inuēta ꝑimere. hoc eſt ex nō exiſtentibus ⁊ qđ dicebāt creaturā ⁊ facturā filium ⁊ fuit aliquādo quādo nō fuit. ⁊ q2 mutabilis eſt nature. ſcripturaꝝ ꝟo manifeſtas ponere ductiōes: q2 ex deo filiꝰ naturaliter vnigenitus eſt. verbū. virtus. ſapiētia ſola patris deꝰ verus. ſicut Joh. ait. Et ſicut ſcꝑſit paulus ſplēdorē glorie. ⁊ figurā ſubſtātie vocēs eſſe filiū patrꝭ. Qui ꝟo circa euſebium ꝓtracti veſania loquebant̄ alterutrꝭ. ⁊ dicebāt Conſentiamꝰ nā ⁊ nos ex deo ſumus. Huiꝰ em̄ deus: ex quo oīa ⁊ vetera tranſierūt. ecce oīa noua ex deo ſunt facta. Cogitabant aūt et illud: qđ in paſtore conſcriptū eſt. Primū omniū crede quia vnus eſt deus. qui creauit vniuerſa atqꝫ ꝑfecit ⁊ cōſtituit ex nō exiſtente: vt ſint. Porro alij epiſcopi maliciā videntes illoꝝ ⁊ peſſimā impietatis artē. apertius vt ita dicat̄ manifeſtiꝰ dixerūt. Ex deo idem cōſcripſerūt ex ſubſtantia patris eſſe filiū vt creature quidē: eo q nō habeāt a ſe metipſis: vt ſint: ſed habeant principiū exiſtēdi. dicant̄ a deo. filius aūt ſolus ꝓprius ex ſubſtātia credatur patris. Hoc em̄ ꝓpriū vnigeniti eſt et veri ꝟbi patris. Hec itaqꝫ fuit occaſio vt ex ſubſtantia diceret̄ patris. Rurſus aūt inquirentibꝫ epiſcopis. paucos eoꝝ qui arriani eſſe putabant̄. ſi dicerent filiū nō eſſe creturam ſed virtutē ⁊ ſapientiā ſolā patris ⁊ imaginē ſempiternā. ⁊ in diſſimilē ꝑ oīa patri ac deuꝫ verū capti ſunt. qui circa euſebiū innuentes alterutris. q2 ⁊ hec etiā veniūt ad nos. nam ⁊ nos inquiūt imago ⁊ gloria dicimur dei. de nobis em̄ dicit̄. ⁊ dictū eſt. ſemper em̄ nos q̄ viuimus. ⁊ virtutes multe ſunt. ⁊ egreſſa q̄ꝫ dē eſt oīs virtus dei ex terra egipti. Campus q̄ꝫ et locuſta dicit̄ virtꝰ magna. Et rurſus. Dominus ꝟtutū nobiſcū. Sed etiam ꝓprij nos dei ſumꝰ. Habemus h̄ nō ſimpliciter. quādo ⁊ fratres vocauit nos. Si aūt ⁊ deū verū dicunt filiū. nō nos cōtriſtat. factus em̄ verꝰ eſt Hec eſt arrianoꝝ corrupta mēs. Sed etiam hic epi vidētes eoꝝ dolū. collegerunt ex ſcripturis ſplendorē. fontē ⁊ fluuiū. ⁊ figurā ad ſubſtantiā ꝑtinere. Et illō. In lumīe tuo videbimus lumen. ⁊ ego ⁊ pater vnū ſumꝰ. Et clarius iam ac breuiter ꝯſcripſerūt cōſubſtātialē patri filiū. Oīa nāqꝫ ꝑdicta hanc ſignificationē habēt. Murmuratio ſiquidē eorū quaſi verba hec nō fuiſſent ex ſcripturaꝝ auctoritate ꝑlata. ꝑ eos quoqꝫ inanis eſſe ꝯuincitur. Ex nō ſcripto nāqꝫ ipſi impie ꝓferētes quippe qđ nuſq̄ꝫ penitus inuenit̄ ex nō exſtātibꝫ. ⁊ fuit aliq̄n q̄n nō fuit. alios culpauit ꝓpterea ex nō ſcriptis ſermonibꝫ. pie tamē intellectis damnati ſūt. Ipſi nāqꝫ velut de ſter-

toꝛe repētes. hec vere de t̄ra locuti ſunt. Ve-
rū ep̄i non ſibimet adinueniētes ꝟba. ſed ha
bētes hec a patribꝫ teſtimonia cōſcripſerunt.
Veteres em̄ ſacerdotes an̄ eos pene. L.xxx.
magne rome ciuitatiſqꝫ nr̄e. accuſauerūt oēs
q̄ dicūt facturā aut creaturā eſſe filiū ⁊ nō cō
ſubſtantialē patri. Et hoc ſciebat euſebius ce
ſarienſis ep̄us: qui ꝑmū defendebat arriano-
rū ſectā. nouiſſime ꝟo ſubſcripſit niceno cōci
lio. Scripſit aūt ⁊ ciuibꝫ ſuis cōfirmantibꝫ:
qꝛ ⁊ antiquoꝝ aliqs doctos ⁊ illos tres epi-
ſcopos ⁊ cōſcriptoꝛes agnouiſſet noīe cōſub
ſtantialitatꝫ vſos in patris ⁊ filij deitate. Iſti
ḡ conſiliū metuentes expoſite fidei cōſenſe-
rūt. ſm̄ ꝓphete increpationē dicentis. Popu-
lus hic labijs me honoꝛat. coꝛ aūt eoꝝ longe
eſt a me. Theonas aūt ⁊ ſecūdus nolētes ac-
quieſcere condēnati ſunt. Poſtea ꝟo in cōci-
lium veniētes. xx. cōſcripſerūt de cōuerſatio-
ne eccleſiaſtica ſanctiones.

Capitulum Octauum.

Sabino itaqꝫ nō credamꝰ q̄ eos ydeo
tas vocat ⁊ imperitos. Sabinꝰ em̄
heraclie thracenſis macedonianoꝝ
ep̄us habita cōgeſtione eoꝝ: q̄ ꝑ diuerſa cōci
lia ſacerdotū ex ſcripto ꝓlata ſunt. eis q̄ ni
cea cōuenerunt velut ydeotis ⁊ ſimplicibꝫ de
rogauit nō ſentiēs: qm̄ ⁊ ipſi euſebio cū mul
ta probatiōe ꝯfitenti fidē velut ydeote noſcit̄
derogare. Et aliqua q̄dē volens p̄terijt. aliq̄
ꝟo mitigauit. cuncta tamē ſm̄ ꝓpriā ſum-
pſit intentionē. Et laudat q̄dem tanq̄ fide di
gnū teſtem euſebiū pamphili. laudat ſimul ⁊
ꝓncipē tanq̄ eis que ſunt xp̄ianoꝝ dogmati
ſantes. Culpat aūt expoſitā in nicea fidē. tā-
q̄ ab ydeotis. ⁊ nihil ſcientibꝫ traditā. ⁊ quez
velut ſapientē ⁊ ſine mēdacio teſtez vocare cō
ſueuit. eius voces ſponte cōtempnit. Ait em̄
euſebius. qꝛ ex viris dei nicea cōuenientibꝫ.
alij quidē ſapiētie ſermōe inmicuerūt. alij cō
tinentia vite laudati ſunt. ⁊ qm̄ imꝑatoꝛ pre
ſens ad vnitatē ſuā om̄es cōcoꝛdes ⁊ cōſecta
toꝛes eſſe ꝯſtruxit. Sic ergo cōtraria dicta ſa
bini necnō euſebij. atqꝫ cōſortiū eoꝝ ſibimet
agnoſcunt̄. Et ſi quidē alicubi opus fuit de
ſabino memoꝛabimꝰ. Concoꝛdia ergo fidei a
magno nicea ꝓlate cōcilio. ab euſebio clara
voce laudata hec eſt.

¶ Fides in niceno dicta conſilio.

Capitulum Nonum.

Credimus in vnū deū omnipotentē.
omniū viſibiliū ⁊ inuiſibiliū factorē
⁊ in vnū dominū ieſum chriſtū filiū
dei natū ex patre vnigenitū. hoc eſt ex ſubſtā
tia patris deū ex deo. lumē ex lumīe. deū vez
ex deo vero natū non factū cōſubſtantialem
patri: per quē oīa facta ſunt ⁊ que in celo ⁊ in
terra. qui ꝓpter nos hoīes. ⁊ ꝓpter noſtrā ſalu
tem deſcendit ⁊ incarnatꝰ ⁊ homo factus eſt.
paſſus ⁊ reſurrexit tercia die. ⁊ aſcendit in ce-
los. ⁊ venturus eſt iudicare viuos ⁊ moꝛtu-
os. ⁊ in ſpiritū ſanctū. Dicētes aūt. erat quan
do nō erat. aut nō erat anteqꝫ fieret: q̄a ex non
extantibꝫ factus. aut ex altera ſubſtantia vel
eſſentia dicētes eſſe. aut creatū. aut cōuertibi-
lem filiū dei. aut hoſtiales. anathemati a ca-
tholica ⁊ apoſtolica eccleſia. Hanc venerabi
lē fidē. ccc. quidē. x. ⁊. viij. ⁊ agnouerūt ⁊ am-
plexi ſunt. ⁊ ſicut ait euſebiꝰ cōſonātes ⁊ vna
nimes in ſcriptis explanauerūt. Quicqꝫ vero
nō receperunt verbū cōſubſtantialitatis rep̄
hendentes. Euſebius nicomedie p̄ſul. theo-
ginus nicenꝰ maris calcedonenſis. theonas
marmaricenus. ſecūdus ptolomaydis dicen
tes cōſubſtantialē eſſe quod ex aliquo eſt. aut
ex partitione. aut ex decurſione. aut ex planta
tione. Ex plantatiōe quidē ſicut ex radice ger
men. Ex decurſione ꝟo ſicut p̄ri cū filijs. Ex
partitione aūt ſic ex maſſa aurea annuli duo
vel tres. Scōm nullū aūt hoꝝ inquiūt eſt fi
lius dei. Propterea ergo dicebāt in fide non
eſſe conſentiendū. Plurimū ſiquidē verbo cō
ſubſtantialitatis derogātes p̄dicti viri. in ar-
rij depoſitiōe ſubſcribere noluerūt. ideoqꝫ ſi-
nodus arriū ⁊ cōſectatoꝛes eius anathemati
ſauit om̄es adijcientes: neqꝫ accedere eum in
alexandriā. preceptūqꝫ ꝓncipis repente eun
dem arriū ⁊ qui circa euſebium ⁊ theoginuz
et qui cum eis exilio depoꝛtauit.

Capitulum Decimum.

Euſebius igit̄ ⁊ theoginus poſt pau-
lulū tp̄us exilij. libellū penitētie poꝛ
rigentes in fide cōſubſtantialitatꝫ cō
ſenſerūt. qđ declarabimꝰ ꝓcedentes. Tūc au
tē in ſinodo euſebius cognomine pamphili ⁊
ceſarie paleſtine epiſcopatū ſoꝛtitus. paululū
aniaduertens atqꝫ ꝯſiderans vtrū opoꝛteret
ſuſcipi terminū fidei. vna cū alijs omibꝫ hoc
eſt vniuerſa multitudine ꝯſenſit atqꝫ ſubſcri
pſit. necnō ⁊ populo ſub ſua dyoceſi cōſtitu
to ſcripſit terminū fidei. ⁊ vbiqꝫ deſtinatꝰ ſer
monē ſubtiliter cōſubſtantialitatis interpre-

ſatus. vt nequaq̄ penitus ſuſpitionē aduer=
ſam de eo q̄libet habere potuiſſet. Sūt aūt q̄
ab euſebio ipſo conſcripta ſunt hmōi verba.
¶ Epiſtola euſebij pamphili de niceno con=
ſilio ⁊ fide ad ceſarienſes paleſtinos.

Capitulū Vndecimuꝫ.

Arbitramur ⁊ vos dilectiſſimi etiam
aliūde didiciſſe fama ꝯſueta ꝑcurrē
te. ꝑfectū de hijs q̄ ſunt geſta ſermo=
nē. Sed ne ex hmōi q̄ audiui veritas vobis
aliter nuncieť. neceſſario direximus vobis q̄
dem ſcripturā a nobis de fide propoſitā. Nā
⁊ dn̄s noſter mittēs ad predicandū diſcipl'os
ſuos. ait. Eūtes docete oēs gentes. baptiſan=
tes eos in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. De q̄=
bus ⁊ affirmamꝰ ita hr̄e ⁊ ita ſapere: ſed etiaꝫ
dudum ita habuiſſe et ita ſapuiſſe. et vſq̄ ad
mortē ꝓ hac inſtare fide. anathematizantes
oēm ſine deo hereſim. Hec oīa ex corde ⁊ aīa
ſapuiſſe. ex quo nouimꝰ noſmetipos ⁊ nūc ſa
pere ⁊ dicere corā oīpotente deo ⁊ dn̄o nr̄o ie=
ſu chriſto. cū veritate teſtamur oſtēſuri ꝓba=
tionibꝫ ⁊ ſatiſfacturi nobis. q̄a ⁊ p̄teritis tpi=
bus ita credidimꝰ ⁊ p̄dicauimꝰ. Hac a nob
expoſita fide nulli relictꝰ eſt reſiſtendi locus.
Sꝫ ⁊ ipſe p̄mꝰ deo amabilior impator nr̄ cā
rectiſſime hr̄e teſtatꝰ eſt. ⁊ ſic etiā ſe ꝓfeſſus eſt
ſapere ⁊ in hac oēs conſentire ⁊ ſubſcribere. ⁊
in hijs dogmatibꝫ cōcordare p̄cepit. imo ſolū
modo ſcripto ⁊ inſerto cōſubſtātialitatis ver
bo: qđ etiā ipſe interp̄tabať dicēs. q2 nō ſcđm
corporeas paſſiōes cōſubſtantiale diciť. neq̄
ſm̄ diuiſionē. neq̄ ſm̄ quandā deciſionē ex ꝑ
te ſubſiſtere. non em̄ poſſe naturā ſine marty=
rio intelligibilē in corꝑe. eāq̄ corꝑalē q̄ndā
ſubſiſtere paſſionē: ſed ſacris q̄buſdā infalli=
bilibuſq̄ rōnibꝫ magꝭ intelligendā. Et ſapiē
tiſſimꝰ quideꝫ ⁊ pijſſimꝰ impator ita ꝓbabať.
Fidei ḡ explanatiōe dictata: quēadmodū ab
eis dictū ſit filiū ex ſubſtantia p̄ris ⁊ p̄ri con
ſubſtantialē. nō eſt ſine examiatiōe derelictū.
Cōſultatiōes em̄ ⁊ reſponſiōes deinde moue
banť. ⁊ mens ꝑſcrutabať dictoꝝ ſenſuū. Et h̄
ergo qđ agebāt de ſubſtantia. cōſtabat apud
eos ſignificatiuū quidē eſſe ex ꝑte. nō tn̄ tan=
q̄ partē eſſe p̄ris. Propterea nob quoq̄ vide
bať bn̄ ſe hr̄e. vt mēte cōſentiremꝰ pie doctrīe
dictāti ex p̄re filiū eſſe. non tn̄ partē eiꝰ eē ſub
ſtantie. Quapropter ⁊ nos mēte cōſentimus.
neq̄ vocē cōſubſtantialitatꝭ refutātes. poſita
p̄e oculis noſtris pacis intentione. ⁊ ab intel
lectu rectiſſimo nō cadētes. Scđm hoc etiā
natū ⁊ non factū ſuſcepimus. quoniā factum
cōmune eſſe dicebant opus reliquarū creatu
rarū factarū per filiū. quarū nihil ſimile ha=
bere filiū confitemur ⁊ predicamꝰ. vnde non
eam eſſe facturā dicimꝰ. quod cōgruit hijs q̄
per eū eſſe facta noſcunť. ſed ſuꝑius q̄ factu=
re totius eſſe ſubſtantie. q̄ ex patre natā diui
na docere videnť eloquia. Modo quippe ge=
neratiōis inenarrabili ⁊ incogitabili exiſten=
te vniuerſe nature facte. ſic autē ⁊ conſubſtā=
tialē patri eſſe filium ratio examinata cogno
ſcit. non ſcđm corporū modū neq̄ mortalibꝫ
animalibꝫ proximū. Naꝫ neq̄ per diuiſionē
ſubſtantie. neq̄ per defectionē aut anie muta
tionē paterne ſubſtantie vel v̄tutis. hijs em̄
omnibꝫ ingenita. natura patris extranea eſt.
ſed predicandū eſt eſſe conſubſtantialē patri
filiū: eo q̄ nullam equalitatē ad creaturas fa
ctas dei filius habeat. ſed ſoli patri genitori
per omnē modū ſit ſimilis. ⁊ non ſit ex alia q̄
libet ſubſtantia vl' eſſentia ſed ex patris. Qđ
etiam ip̄m hoc modo interpretatū bene ſe ha
bere viſum eſt ad cōſentiendū quoniam ⁊ pri
ſcorū epiſcoporū aliquos ⁊ cōſcriptores elo=
quentes ⁊ nobiles agnouimꝰ in patris ⁊ filij
theologia idem diuina ratiocinatiōe noīe cō
ſubſtantialitatis vſos.

Hec itaq̄ de expoſita fide ſint dicta in q̄
immenſi nō ſine aniaduerſione ſed ſm̄
ſenſus expoſitos corā ipſo deo amabili exa=
minare imperatore. et predictis rationibꝫ cō=
cordantes anathematiſmū poſt fidem in eis
prolatū ſine triſticia eſſe credimꝰ. eo q̄ nō ſcri
ptis vti vocibus prohiberēt. vnde pene om=
nis facta eſt confuſio ⁊ indiſciplinatio cūctis
eccleſijs. Nulla ſiquidē ſcriptura diuinitꝰ in
ſpirata dicēte ex nō extantibꝫ. aut fuit aliq̄n
quādo nō fuit. ⁊ reliqua q̄ proferebat. irratio
nabile nobis viſum eſt hec dicere vl' docere.
quoniā neq̄ priori tēpori huiuſmodi cōſue=
uimus vti ſermonibꝫ. Hec vobis neceſſario
ſcripſimus dilectiſſimi. iudiciū noſtre exami
natiōis ſenſum nobis innoteſcētes. ⁊ quia ra
tionabiliter tūc quidē quoniā nos ſcripta q̄=
dam modis alijs offendebāt. poſtea v̄o indu
bitate ea que erant ſine contriſtatiōe ſuſcepi=
mus. Quapropter magnanimiter nobis ſen
ſum verborū diſcutientibꝫ. placuit cōcordare
in hijs q̄ a nobiſipſis a fidei expoſitione cō=
feſſa ſunt. Hec itaq̄ euſebius pamphili in ce
ſariam paleſtine litteris explanauit. Alexan
drine vero eccleſie egyptiacis ⁊ libie ⁊ pentha
poleos. ⁊ que vicine ſunt. Hec ſcripſit cōmu=

ni decreto conſilij.

Epiſtola Niceni concilij.

Capitulū Duodecimū.

Theodericus.

Sancte magneqꝫ ſummi dei gratia al
lexādrine eccleſie ⁊ dilectiſſimis fra
tribus per egyptū. ⁊ libiam. ⁊ pētba
polim conſtitutis. cōgregati ⁊ magnā ſanctā
ſinodū nicea celebrantes epiſcopi in dn̄o
ſalutem. Quoniā dei gratia ⁊ deo amantiſſi-
mi principis noſtri cōſtantini nobis congre-
gatis in vrbe predicta ex prouincijs diuer-
ſis ⁊ ciuitatibꝰ. magna ſanctaqꝫ ſinodus cele-
brata eſt. omnimodis neceſſariū viſum eſt ab
hoc ſacro ⁊ ſancto cōcilio etiam ad vos litte-
ras deſtinare. vt noueritis quedā quidē mo-
ta ⁊ examinata. que ꝓ placuerūt atqꝫ firma
ta ſunt. ante omnia ſiquidē exquiſita ſed im-
pia ⁊ iniqua. ⁊ ſine deo dogmata arrij et ea q̄
conſentientiū ſub preſentia deo amantiſſimi
imperatoris noſtri cōſtantini. ⁊ omniū decre
to placuit anathematizari impiam eius ſectā
⁊ iniqua atqꝫ ſine deo verba. ſimul et nomia
quibꝰ vtebatur de filio dei blaſphemās ⁊ di-
cēs. ex nō exiſtantibꝰ eſſe. ⁊ iterum. Fuit aliqn̄
quādo nō fuit. quomō em̄ fuit aut quomodo
vero non fuit. ⁊ pro libero arbitrio malitie at
qꝫ virtutis capabilē filiū dei dicentis et crea-
turam nominātis cum atqꝫ facturā. Hec igi
tur omnia fatua ⁊ inutilia ⁊ blaſphema ana-
thematizauit ſanctū ⁊ vniuerſale conciliū. et
necvſqꝫ ad auditū impie ſecte. atqꝫ humoris
huius intellectuū iniquorū ſenſum accomo-
dauit. Ea quidem q̄ de illis geſta ſunt qualez
terminū habuerit. oīa aut audiſtis aut au-
dietis. ne forte videamur nos viro obloqui
propter delictū ſuū improperia digna portā
ti. Tantū eteni valuit eius impietas. vt etiaz
theonas marmacenus. ⁊ ſecūdus ptolomai
dis ea vterent̄. idem em̄ ⁊ illi dānati ſunt. Sꝫ
quoniā ineffabilis gratia dei illas quidē ma
las ſectas ⁊ blaſphemias ⁊ diſcordiam et au-
daciā perſonarū ⁊ diuiſionē predicta cōmo
nitione deſtruens liberauit egyptū. relinque
bant̄ autē que ꝑ petulantiā melicij geſta ſunt
⁊ eorū qui ab eo ſunt ordinati. etiam ex hac ꝑ
te que placuerūt ſynodo vobis inſinuamus
fratres chariſſimi. Placuit ergo meliciū qui
clementi cōſilio dn̄i ſubtili veraqꝫ ratione nul
lam veniā mereret̄ manere q̇dem in propria
ciuitate. nullā vero omnimodis habere pote
ſtatē neqꝫ eligendi neqꝫ ordinandi. nec in pro
uincia nec in qualibet ciuitate videri. purūq;
qꝫ nomē tantummodo poſſidere. eos aūt qui
ab ipſo ſunt cōſtituti. myſtica ordinatiōe fir-
matos habere honorē ⁊ miniſteriū. vt tamen
ſequentes ſint modis omnibꝰ vniuerſoruz in
ſingulis parrochijs et eccleſijs chariſſimo et
cōminiſtro noſtro alexandro cōſecratoruz. ⁊
vt hijs nulla poteſtas ſit placitos ſibi eligere
aut nomia eoꝝ preferre. aut omnino aliquid
agere preter voluntatē eccleſie catholice pre-
ſulis alexandri. gratia nanqꝫ dei ⁊ orationi-
bus veſtris in nullo ſciſma repertos. ſed ſine
macula in catholica ⁊ apoſtolica eccleſia per
manentes dignū eſt poteſtatē habere et eligē
di quēlibet et noīa eorū dandi qui clero ſunt
dignitatis abſolute facere omnia ſcd̄m legez
⁊ ſanctiones eccleſie. Si quem vero contige
rit requieſcere in eccleſia. tunc prouehi in ho
norem defuncti eos. qui nuper aſſumpti ſunt
ſolummodo ſi videant̄ digni. ⁊ populos eos
elegerit condecernēte ſimul ⁊ conſignāte ma
xime alexandrie ciuitatis epiſcopo. Hoc ita
qꝫ alijs quidem cōceſſum eſt omnibꝰ. In per
ſona vero melicij nequaqꝫ eadem placuerūt
propter priorē indiſciplinationē eius. ⁊ pro-
pter procacitates eius. ac petulantie volunta
tem. ne vlla daretur auctoritas. vel poteſtas
homini qui poſſet rurſus eaſdē indiſciplina
tiones inſtruere. Hec ſunt ꝑcipua ⁊ compe-
tentia egypto ⁊ ſanctiſſime aleyandrinorū ec
cleſie. Si q̇d aliud ordinatū eſt aut dogmati
ſatum preſente dn̄o atqꝫ chariſſimo cōmi-
niſtro ⁊ fratre alexādro. ipſe preſens vobis po
terit ſubtilius aperire tanqꝫ auctor geſtorū et
cōmunicator exiſtens Euangelizauimus vo
bis ⁊ de conſonantia ſanctiſſimi paſce. quia
veſtris orationibꝰ eſt correctū etiā hoc opus.
ita vt omnes orientales fratres qui cū iudeis
primitus celebrabant. conſone cū romanis
et vobiſcū ⁊ cum omnibꝰ ab initio paſca cu-
ſtodientibus ex hoc tēpore debeant cuſtodi-
re. Exultantes itaqꝫ in hijs que geſta ſunt. et
in cōmuni pace atqꝫ concordia ⁊ in eo quod
oīs radicitus eſt hereſis auulſa. cum ma-
iori honore ⁊ ampliori charitate. ſuſcipite cō
miniſtrū noſtrū veſtrum pontificem allexan
drū: qui nos ſua preſentia letificauit. tantūqꝫ
laborē pro pace veſtra etiam in hac etate ſu-
ſtinuit. Orate ſimul ⁊ pro nobis omnibꝰ: vt
que bene placuerūt firma permaneāt per do-
minū noſtrū ieſum chriſtū ſcd̄m bonā volū-
tatē facta ſicuti credidimus deo ⁊ patri in ſpi
rituſancto: cui eſt gloria in ſecula Amen. Tri

nitas conſubſtantialis eterna eſt ieſus.

¶ Socrates.

X hac igitur epiſtola ſynodi manifeſtū
eſt:qꝛ non ſolū arrium ⁊ conſortes eius
anathematizauit:ſed etiam verba ſecte ipſius
et quia de paſca concordātes hereſiarchā me
letium ſuſceperunt.

Capitulum.xiij.

Ouet autē me feruor imꝑatoris etiā
ex alia re eius volūtatis habere me-
moriā. ⁊ queādmodū pro concordia
cogitabat. Habens enī prouidentiā pacis ec
cleſiarū. vocauit ad ſynodū ⁊ etium nouatia-
noꝝ religionis epiſcopū. Poſtq̄ꝫ vero ſcripta
et ſubſcripta eſt a cōcilio fidei diffinitio:req̄-
ſiuit imꝑator etium ſi ⁊ ipſe conſentiret in fi-
de ⁊ definitione paſcalis feſtiuitatis. At ille.
nihil inquit noui o imꝑator:q̄ ſynodus diffi
niuit. ſic enī olim ⁊ a tēporibus apoſtolorum
ipſe percepi. ⁊ terminū fidei. ⁊ tempus paſca
lis feſtiuitatis. Porro denuo imperatore req̄
rente. Cur ergo te a cōmunione ſepas. ille ea
que ſub decio geſta ſunt. perſecutiōis tēpore
replicauit ⁊ ſubtilitatē acerbiſſime regule de
duxit ad mediū:quia nō oporteat eos q̄ poſt
baptiſma peccant peccato: qđ mortē eſſe ſcri
pture diuine pronūciant cōmunicatione ſa-
cramentorū fieri dignos:ſed mutandos qui
dem ad penitentiā. ſpem vero remiſſionis nō
a ſacerdotibꝫ:ſed a deo ſolūmodo ſuſtinere:q̄
poteſtatē habet peccata remittere. Hec cum
dixiſſet etius imꝑator ait. O eti pone ſcalam.
⁊ ſi potes aſcende ſolus in celum. Hec nec eu
ſebius pamphili nec alij dixerūt. Ego ꝟo au
diui a viro nequaq̄ꝫ mentiente qui ⁊ valde ſe
nex erat. et tanq̄ꝫ qui viderat ea que fuerāt in
concilio geſta referebat.

Capitulum.xiiij.

¶ Sozomenes.

Jnodus aūt corrigere volens homi
nū vitam ⁊ in eccleſijs cōmorantiū
poſuit leges quas canones appella-
mus. in quorū tractatu videbat᷑ aliquibus in
troducere legez. vt epiſcopi ⁊ preſbyteri. dya-
coni ⁊ ſubdyaconi cū cōiugibꝫ:quas ante cō
ſecrationē duxerant nō dormirent. Surgēs
autē in medio paſuntius cōtradixit. bonora-
biles confeſſus nuptias ⁊ caſtitatē. eſſe dicēs
concubitū cū propria cōiuge. ſuaſitq̄ꝫ cōcilio
ne talem poneret. grauē eſſe aſſerēs cauſam.
que aut ipſis aut eorū cōiugis occaſio forni-
cationis exiſteret. Et hec quidē paſuntius li
cet nuptiarū inexpertus eſſet expoſuit. ſyno-
duſq̄ꝫ laudauit. eius ſententiā ⁊ nihil ex hac
parte ſanxiuit. ſed in hoc in vniuſcuiuſq̄ꝫ vo-
lūtate:non in neceſſitate dimiſit. Hijs a con-
cilio ita diſpoſitis:cōtingit vicēnalia cōſtan-
tini principis prouenire. Et eſt cōſuetudo ro
manorū vnūquodq̄ꝫ decenniū imperatorum
publica deuotione celebrare. Oportunū er-
go iudicans cōſtantinus inuitauit tūc ad cō
uiuia ſynodū ⁊ donis cōpetentibus honora
uit. ⁊ ammonitoſq̄ꝫ de ꝯcordia fidei ⁊ cōmu
ni inter alterutros pace. petita ab eis oratiōe
valedixit vniuerſis in nicea. ſcribēs abſenti-
bus que fuerint in ꝯcilio celebrata ⁊ inuitās
vt ab omni diſcordia recedētes. cōcordarent
in expoſita concilij fide. que nihil aliud niſi
dei ſententia videret᷑ ex conſonantia tantorū
⁊ talium ſacerdotū. ſancto ſpiritu cōſtituta ⁊
poſt inquiſitionē ſubtiliſſimā ⁊ aniaduerſio-
nē dubitationū omniū comprobata.

¶ De Arrio ⁊ ſcriptis eius.

Capitulum.xv.

¶ Socrates.

Jctor conſtantinus maximus augu
ſtus epiſcopis ⁊ populo. Malignos
⁊ impios arrius imitatus. dignū eſt
vt illorū quoq̄ꝫ ſuſcipiat vltionē. Sicut igit᷑
porphirius diuine pietatis inimicus. iniqua
volumina cōtra religionē proferēs. dignā ꝑ-
meruit inuenire mercedem. ⁊ talez per quam
in poſterū eſſet obprobrio ⁊ plurima cōplere
tur infamia. ⁊ nūc placuit arriū ⁊ conſectato
res eius vocari porphirianos. vt quorū mo-
res imitati ſunt eorū vocabulo ꝑfruant᷑. Su
per hec autē ſi qua conſcriptio ab arrio facta
reperit᷑ igni tradat᷑. vt nō ſoluz doctrīa praua
eius depereat. ſed neq̄ꝫ vlla ei⁹ poſſint rema-
nere documēta. Hoc etiā precipio. ſi quis cō
ſcriptiones arrij celaſſe cōperitur ⁊ nō repen
te proferēs igne conſumpſerit mortis ſuppli-
cio ſubiacebit. Mox enī cū in hoc fuerit ca-
ptus:capitalem ſuſcipiet vltionez. deus vos
cuſtodiat.

¶ De cōfectione ſacrorū librorū ſcriptum eu
ſebio paleſtine.

Capitulum.xvj.

¶ Theodericus.

Jctor cōſtantinus maxim⁹ pius eu
ſebio. Ut in noſtri noīs ciuitate co-
gnouimus ſaluatoris noſtri dei pro

ſpiciẽte ſolatio. maxima hominũ multitudo
ſanctiſſime ſe dicauit eccleſie. vt hoc cremẽto
valde proficiente dignũ eſſe videat̃ etiã eccle
ſias i ea plures edificari. Quapropter quod
viſum eſt noſtre volũtati. decuit nos tue no=
tũ facere ſapientie: quatenꝰ quadraginta mẽ
branacios codices bene cõfectos. ⁊ ad vſum
abiles ⁊ artificibꝫ antiquarijs et perfecte artẽ
ſciẽtibꝫ ſcribi precipias. diuinarũ quippe ſcri
pturarũ quarũ maxime confectionẽ ⁊ vſum
neceſſariũ eccleſijs eſſe noſti. Directe ſunt em̃
littere noſtra tranquillitate ad prouincie iu=
dicẽ. quatenus oĩa confectioni eorũ neceſ=
ſaria prebere curet. Ut em̃ citius codices cõ=
ſcripti cõficiant̃. erit opus diligentie tue. Nã
⁊ duo publica vehicula ad deferẽdos eos. ex
auctoritate reſcripti noſtri te ꝑcipere ꝯuenit.
Sic em̃ ⁊ maxime bene cõſcripti vſqꝫ ad no=
ſtrũ perducent̃ aſpectũ. vno quippe tue eccl'ie
hoc exequẽte dyacono. Qui dũ ad nos vene
rit. experiet̃ noſtre munificẽtie pietatẽ. Deus
te cuſtodiat frater chariſſime.

¶ Theodoricus.

Ufficiunt quidẽ hec ad cõijciendũ. ma
gis autẽ aperte ad noſcendũ. queãdmo
dũ famoſiſſimus impator ſuũ ſtudiũ circa ſa
cra cõſtituit. Attamẽ adijciam. q̃ etiã circa ſa
lutare ſepulchrũ geſſit. Agnoſcens em̃ quoni
am elati ⁊ circa culturã bachantes ydolorũ.
ſepulchrũ dñi ſordibꝫ operuerant. obliuioni
tradere tendentes memoriã ſalutarẽ. ⁊ deſuꝑ
templũ edificauerũt luxurioſiſſime demonis
id eſt veneris. vt illic virginũ cantibꝫ inſulta=
rent. ꝑcepit deſtrui ſceleratiſſimũ templũ. ip=
ſumqꝫ puluerẽ funeſtis ſacrificijs violatum
eijci. ⁊ procul a ciuitate diſpergi. deinde ſacra
riũ edificari deo maximũ atqꝫ pulcherrimũ.
ſicuti deſignat̃ ex eius epiſtola ad machariuꝫ
ipſius ciuitatis epiſcopũ deſtinata.

¶ De Euſebij nicomedienſis. ⁊ theogini ni=
ceni penitentia.

Capitulnm. xvij.

¶ Socrates.

Uſebius igitur ⁊ theoginus penitẽ
tie libellũ ſummis epiſcopis dirigen
tes. ab exilio reuocati ſunt imperiali
ꝑcepto. ⁊ ſuas eccleſias receperũt. expellẽtes
qui in eorũ locis fuerãt ordinati. id eſt. euſebi
us amphionẽ. chriſtũ vero theoginus. Cuiꝰ
libelli exemplar hoc eſt. Dudũ quidẽ ante iu=
diciũ reuerentia veſtra cõdemnati. patienter
ferre q̃ decreta ſunt a ſancto cõcilio veſtro de
buimus. Sed quia nimis abſurdũ eſt. cõtra
noſmetipſos dare calũniatoribꝫ de taciturni
tate probationẽ. propterea referimus quoni=
am nos ⁊ in fide vna cucurrimꝰ ⁊ ſenſum ex
aminãtes de cõſubſtantialitatis ſermone cũ
cti pacificati ſumꝰ. nequaqꝫ ſequẽtes hereſim.
ſed cõmemorantes ad cautelã eccleſiarũ: que
noſtre ſubueniebãt mẽti. ⁊ ſatiſfaciebat eis q̃
bus pro nobis ſuaderi debuerat in fide ſub=
ſcripſimus. anathematiſmo autẽ nõ ſubnota
uimꝰ. niſi tanqꝫ fidẽ accuſantes. ſed velut nõ
credẽtes talẽ eſſe eũ qui fuerat accuſatus. cer
ti de eius ad nos directis epiſtolis ⁊ int' nos
diſputationibus habitis. Si igit̃ ſatiſfactuꝫ
eſt ſancto veſtro cõcilio: nõ reluctãtes ſed cõ=
ſentientes decretis veſtrꝭ. etiã hac cõſcriptio=
ne ſatiſfacimus vobis. nõ exiliũ graue feren=
tes: ſꝫ ſuſpitionẽ abijciẽtes hereſeos. Si em̃
dignamini nũc in vultu veſtro nos recipere
habebitis in oĩbus cõſonãtes ⁊ veſtra ſequẽ
tes pariter inſtituta: quãdo etiã eũ qui accuſa
tus eſt in hijs placuit veſtre reuerẽtie clemen
tiã promereri atqꝫ reuocari. Abſurdũ nanqꝫ
eſt. ſi is qui putat̃ eſſe reus. reuocat̃ ad ſatiſfa=
ciendũ in quibꝫ ei derogabat̃. vt nos contra
noſmetipſos ꝓbeamꝰ ꝑ taciturnitatẽ increpa
tionis indiciũ. Dignamini ergo ſicut cõuenit
vr̃e venerationi ⁊ deo amãtiſſimũ principem
cõmonere. ⁊ ꝓces tractare nr̃as ⁊ velociter de
notis q̃ nobꝭ cõueniũt cogitare. Hic quidẽ li
bellus eſt reuerſionis euſebij ⁊ theogini. Ex
verbis aũt eius conijtio. qꝛ iſti quidẽ dictate
fidei ſubſcripſerũt. damnationi vero arrij cõ
ſentire noluerũt. ⁊ quoniã arriꝰ ante iſtos re=
uocatꝰ agnoſcit̃. Sed licet hoc ita ſe habere
videat̃. tñ allexandriã accedre prohibitus eſt
Hoc autẽ oſtendit̃ ex eius cogitatiõibꝫ. quas
poſtea molitus inuenit̃ figmẽto penitẽtie ſue.
ſicut oportune patefiet.

Capitulum. xviij.

¶ Socrates.

Mperator interea poſt cõcilium de
gebat lexꝰ. Celebrata ꝰ feſtiuitate pu
blica vicennaliũ ſuorũ mox ad erigẽ
das eccleſias feſtinꝰ acceſſit. hocqꝫ faciebat ꝑ
ſingulas feſtiuitates. ⁊ in vrbe cognoĩs ſui.

¶ Sozomenes.

Am cũ oĩa proſpere ei cederẽt propri
am voluit habitare ciuitatem. veniẽſqꝫ
ad campũ ante ilium poſitũ iuxta helleſpon
thũ ſuꝑ eantis tumulũ. vbi achiui ꝯtra troiã
pugnãtes habuerũt caſtra. ciuitatẽ deſigna=

uit. portaſq; fecit q̄ hactenus videntur a naui
gantib9. Hoc agenti deus p noctē apparuit:
monēs vt aliū quereret locū. eūq; monēs ad
byzantiū thracie illic eum habitare iuſſit.

Que cū primitus byzantiū vocaret̄: au-
xit ⁊ maximo eū muro circūdedit. ⁊ di-
uerſis ornatā fabricis equā impiali rome cō-
ſtituit. ⁊ denoiatam cōſtantinopolim appella
ri ſcd̄m romā lege firmauit. ſic̄ lex ipa in mar
morea platania noſcit̄ eſſe cōſcripta. ⁊ in ſtra
tegio iuxta equeſtrē ſtatuā etiā eſt conſtituta.
In hac quoq; ciuitate duas edificauit eccle
ſias. quarū vnā noiauit hyrenē. aliam vo no
minauit apoſtolorū. Non ſolū aūt ſicuti dixi
auxit cōſtantinus: xpianorū dogmata. ſed
etiā paganorū tēpla deſtruxit. Simulachra
nāq; ornata publice i cōſtantinopolitana vr-
be ꝓpoſuit ⁊ tripodas delphicos in circo ad
ſpectaculū dedit. q̄ cum ipo videant̄ aſpectu
ſuꝑflue referunt̄.

¶ Socrates.

Preterea mater impatoris helena cuius
cognomie deprani pnceps ciuitatē di-
cauit helenopolim ammonita p ſomniū ad
hieroſolymā preparauit. ⁊ quondā hieruſalē
deſerta ſicut pomorū cuſtodiā inueniēs. req̄-
ſiuit ſepulchrū xpi qd̄ licet difficilime tamen
inuenit. Ita repente deiici iuſſit templū illud
ſceleſtiſſimū. ⁊ palam facto dn̄i monumento.
apparuerūt circa eū ſuffoſſe tres cruces et cla
ues ſimul ⁊ titulus litteris hebreis. grecis. la
tiniſq; ꝯſcriptꝰ. ieſus nazarenꝰ rex iudeoꝝ.

¶ Sozomenes.

Igitur autē quia etiā mortuus cruc̄ ta
ctu reſurrexit. De h̄ ligno ſibilla apud
paganos dixit. O ter quaterq; beatū lignū:
in quo deus extenſus eſt. Tunc ergo q̄ crux
eſſet domini que latronū dubitare ceperunt.
Proinde macharius ciuitatis preſul huiuſ-
modi tractatu dubitationē ſoluit. Mulieri
nanq; nobilitate clare longa egritudine fati-
gate. vnam illarū crucū cum oratione prom-
ptiſſima adhibēs virtutē ſaluatoris agnouit.
Mox enim vt mulierē crux attigit. paſſionē
ſeuiſſime egritudinis effugauit. et femine ſa
lutem reſtituit.

¶ Theodoricus.

Hic itaq; mater imperatoris: quod cupi
ebat agnoſcens. de clauis quidem qui-
bus manus chriſti fuerant pforate. alios in
galeam miſit imperatoris filij. capitis proui
dentiā gerens vt iacula bellica ſubmoueret.
alios freno equino permiſcuit. ad cautelam
imperatoris agens. et veterem prophetiā ad-
implens. Olim enī zacharias propheta cla
mauerat dicēs. Et erit quod in freno eſt ſan
ctū domino omnipotēti. Salutaris vero cru
cis partē aliquā regalibus diſtribuit.

¶ Socrates.

Quam cōſtantinus ſuſcipiens ⁊ credēs
ſaluari ciuitatem. vbi hec particula ſer
uaretur in ſua ſtatua. ſicut fertur in foro con-
ſtantini poſitā ſuper calumniā porphiricam
deuote condidit.

Reliquam vo partem in argentea theca
clauſam.. ciuitatis tradidit ſacerdoti. et
vndiq; congregatis artificib9 maximas illic
ornataſq; edificauit eccleſias. Hijs ita ge-
ſtis. cōtinuo exhibitis virginib9 ſacris. ⁊ ipa
miniſteriū ancille gerens vltra octogeſimū
etatis annū agens: ⁊ hijs ſimilia faciens re-
dit ad filium. ⁊ cū leticia trāſiuit a ſeculo. mul
ta filio pietatis mandata cōmittens. nouiſſi-
mis benedictionib9 adimpleto.

¶ Socrates.

Poſt hec ergo imperator curā maximā
chriſtianorū habens. paganoꝝ ſuper-
ſtitiones auerſabat̄. remouitq; monachias
et ſuas imagines in templis poni precepit. et
cubitum quo menſurat̄ nilus nō iam in tem-
plum ſe rapidis annis ſingulis: ſed in eccleſi
as portari ſanxiuit.

¶ Sozomenes.

Hominib9 itaq; volens ſimilem mon-
ſtrare conſtantinopolim rome fruſtra-
tus non eſt. nam ⁊ corporibus ⁊ diuicijs ma
ior effecta eſt. Qd̄ ideo prouenisse credo pro
pter amorē dei quē ciuitas gerit. ⁊ habitato-
rū circa indigentes auxiliū. In tantū nanq;
fides creuit. vt multi quidem iudeorū ciuiū.
pagani vero omnes pene chriſtianā illic con
uerterent̄ ad fidem. in qua vrbe creſcēte. quo
tempore religio noſcit̄ ampliata. neq; are: ne-
q; pagana templa aut ſacrificia facta ſūt. ni-
ſi ſub iuliano breui tēpore quod mox proba
tur extinctum. Hanc igitur tanq; nuper cō-
ditam chriſti ciuitatē conſtantinus ſuo no-
mine dedicauit. multis eam ⁊ magnis hono
ribus ⁊ eccleſijs exornans. iuuabatq; diuini-
tas imperatoris vota. ⁊ apparitionibus mul-
tis indicabatur: quia ſancte ſalutareſq; eſſent
que illic edificabant̄ eccleſie.

Capitulum. xix.

Aſignis itaq; locus ex illo tempo-
re claruit peregrinis et vrbicis. vbi

olim quidem veſta colebatur. poſtea vero eccleſia eſt facta. Qui nunc locus michadium nuncupatur in dextera poſitus parte nauigantium a pontho ad conſtantinopolim. diſtās ab eo nauigio quidē ſtadijs fere .xxxv. per terrā vero circueūtib⁹ omnē ſinū vſqꝫ ad lxx. et amplius tendit̄. Sortitus eſt igit̄ is locus appellationē vſqꝫ nūc ſeruatam. eo ꝙ illic manifeſte cernitur apparere michael diuin⁹ archangelus. quod etiā ego intuitus eximie verū eſſe ↄfirmo. Oñdit igit̄ ħ ita eē etiā multis alijs virt⁹ diuina ꝑ ipſaꝝ rerū experimēta.

Quidā eñ in cauſis crudelib⁹ aut ineuitabilib⁹ periculis. alij vo in languoribus aut ignotis paſſionib⁹ incidētes. hic orātes ad deū liberari ꝓmeruerūt. Sed q̄ ſinguli ⁊ quomodo illic miracula cōtigerint: narrare longū eſt. Que vo ꝓuenerint aq̄lino nobis noto ⁊ i cauſis forenſib⁹ ſocio. partim ab eo audiēs. partim ipſe cognoſcēs neceſſario pandā. Cū eñ ardentiſſima febris rubeis coleris mota cōprehendiſſet. eſtuāti poculū dederūt medici qđ euomuit: moxqꝫ cū vomitu diffuſa colera ſuꝑficieʒ vultus eius ſimili ſui colore tinxerunt. Quobrem quicquid comederet ⁊ biberet euomebat. Cunqꝫ hoc diu pateret̄. nec eſca ad nutrimenta proficeret. heſitabat ars medicoꝝ. et dum morti vicinus eſſet. iuſſit ſuis vt eū ad hunc locū ducerēt. credēs aut illic ſe mori. aut languore ꝑuari. Jacentiqꝫ per noctē diuīa virtus apparens: p̄cepit: vt quicq̄d comederet in huiuſmodi potionē tingeret. que eſſet ex pipere. ⁊ vino. ⁊ melle confecta. Quo facto ab egritudīe liberat⁹ eſt. q̄ppe cū medicis ratione medicine videat̄ eſſe multū contrariū calida pocula colerib⁹ exhibere.

Udiui enim ⁊ probianū virū in pallatio habentē militiā medicorū. crudeli podagre paſſiōe detentū. ibi dolorib⁹ liberatū. eiqꝫ apparuiſſe ſanctā mirabiliter viſionē. Cum eñ dudū pagan⁹ eſſet fact⁹. poſtea chriſtianus. aliquaten⁹ dogma ſequebat̄. totius vero ſalutis cauſa. id eſt ſacratiſſimā crucem nolebat adorare. Hanc habēti ſententiā diuina vtus apparens ſignū monſtrauit crucis. quod erat poſituʒ in altario eius eccleſie et aperte palā fecit: quia ex quo crucifixus eſt xp̄us. oīa que ad vtilitateʒ hūani gener̄ facta ſunt q̄libet modo p̄ter vtutē adorādē crucis facta nō eſſent. neqꝫ ab angelis ſanctis. neqꝫ a pijs hominibus.

Capitulum Uiceſimuʒ.

Um itaqꝫ populi ⁊ ciuitates ad cultū chriſtianitatis accederēt. ⁊ ceteri pro filijs et vxorib⁹ metuētes ne q̄d mali paterent̄. ſi ↄtradicerent quieti vacarēt. nudati ſolatio. Multitudo tēplorū cultores ⁊ ſacerdotes. ſimulachra apud ſe repoſita p̄cioſiſſima tradiderūt. et qui iouis fulmia vocabant̄ et per ſemetipſos hec educebāt. ex aditis ⁊ templorū latentib⁹ locis. queqꝫ prius inuiſibilia apud ceteros erant et ſolis ſacerdotibus manifeſta. facta ſunt oīmibus valde viliſſima. Alie vo imagines ⁊ ſtatue ex precioſa cōfecte materia igne cremate ſunt. et pecunie publice ſociate. Que vo ex ere mirabiliter facta videbant̄ ad conſtantinopolim ſunt adducta. ornatus cauſa ⁊ hactenus in publico collocata ⁊ ꝑ plateas in circo atqꝫ regalib⁹. id eſt pythia diuinatoris appollinis. ⁊ muſe heliconides ⁊ delphice tripodes. ſpoliataqꝫ ſūt ianuis tēpla. et alia laquearib⁹ ſunt nudata. alia vo neglecta ad ſordes ruināqꝫ perducta ſunt. Tunc itaqꝫ perierūt ⁊ penitus ſunt euerſa. id eſt. in egeas cilicie templuʒ aſclepij. ⁊ in aphacis iuxta montē libanū. ⁊ adonem fluuium veneris dom⁹ vtraqꝫ apud illos inſignia eo ꝙ egeate glorient̄ quaſi languētes corpore curarent̄ apud eos demone noctib⁹ apparente atqꝫ curante. in aphocis autē quia ꝑ inuocationē quandā certo die de ſummitate libani mōtis ignis fulgēs veluti ſidus in proximū flumen velociter incumbebat. quod dicebant venerem eſſe.

Capitulum .xxi.

Sozomenes.

Alterca cū mltitudo nimia gētiū migadoꝝ ex trachia trāſiſſet i aſiā. et alij aliūde barbari ħ egiſſent ↄ romanos mlti ſacerdotū xp̄i captiuati cū eis erāt. Cūqꝫ lāguētes curarēt ⁊ demōes effugarēt xp̄m ſolūmō noīantes ⁊ īuocātes filiū dei. ⁊ inſuꝑ ⁊ ↄuerſatiōeʒ p̄hantes inculpabilē ⁊ oēʒ maculā vtutib⁹ euincētes. admirati barbari viroꝝ vitā ⁊ opa ſiml' egregia. bñ ſe ſaꝑe crediderūt. et deū hr̄e ꝓpiciū ſi meliores imitarent̄ hoīes. ⁊ ſic ipſi placarēt deum. ⁊ ↄſtituētes ſibimet ex eis bñ agēdi p̄ceptores edocebant̄ ⁊ baptiſabant̄. ⁊ conſeq̄nter in eccleſijs occurrebant.

Capitulum .xxij.

Theodericus.

Antores igit̄ arrij nequiſſima reliq̄re cōſilia. Hui⁹ eñ cā in ↄfeſſione fidei

etiā manib⁊ cōſenſerūt. q̇ poſtea imitati ſūt ge
ſta lupoꝝ. Nā cū ſctiſſim⁹ allexāder. qui ſuis
oꝛonib⁊ arriū fuerat iaculat⁹ idē bizācij pōti
fex ſic eñ tūc vocabaꝛ cōſtātinopolis ad me=
lioꝛē trāſlat⁹ fuiſſet vitā. euſebi⁹ defenſoꝛ ipie
tatis paruipendēs regulas q̃s ante paululū
cū alijs pontificib⁊ ipſe cōſcripſerat: repēte ni
comediā deſerens conſtantinopolitanā reli=
quit ſedē. regulis e diuerſis clamitantib⁊ epi
ſcopos ⁊ p̄ſbyteros nō licere ex alia trāſire ad
aliā ciuitatē. Sed mirū nō eſt. vt qui ſic inſa=
niūt aduerſus vnigeniti deitatē. licenter etiā
alias tranſgrediantꝛ leges. Non eñ tūc ſolū
modo hāc nouitatē fecit. ſed etiā olim aliud
ſimile ꝑpetrauit. Qui dum in byreto eſſet epi
ſcopus trāſiliuit in nicomediā. et ex eo denuo
poſt cōſiliū inſania apte impietatis exactus
eſt. ⁊ cū eo theogin⁹ nicenus: qꝺ impatoꝛ cō=
ſtantin⁹ manifeſtū litteris fecit. Ego ꝓo hu=
ic operi finē cplē inſerere iudicaui. Scripſit
eñ hec nicomedienſib⁊. Quis eſt q̇ hec ita po
pulū docuit innocentē? Euſebius vtiq̧ tyrā
nice crudelitatis excultoꝛ. Qui eñ vbiq̧ ty=
rāni noſcitꝛ eſſe cliens. ex multꝭ rebus apparet.
Hoc nāq̧ veraciū epoꝝ teſtatꝛ interitus. hoc
etiā xpianoꝝ crudeliſſima pſecutō clamat ap
te. Nihil eñ de iniurijs mihi factis nūc aio:
ꝑ quas qñ maxime aduerſarū partiū inſidie
diſcurrebant. iſte etiā cōtra me oculos habe=
bat intētos. cui hoc defuit ſolū ꝙ nō armatū
miniſteriū deo p̄buit. Neq̧ me quiſq̧ putet
ad hoꝝ probationē minus inſtructū. indiciū
nanq̧ manifeſtū eſt. q: preſbyteros et dyaco=
nos ſequētes euſebiū apte conſtat a me depre
hēſos: ſed hec quidē trāſeo. q̄ nūc nō indigna
tiōis gr̄a. ſed ad illoꝝ ꝯfuſionē a me prolata
noſcuntꝛ. hoc ſolū formido. h̄ cogito: q̇a vos
ad cōmunionē crimis vocari cōſpicio. Pro=
pter euſebij nanq̧ ſeductionē. ⁊ ſubuerſionē
cōſcientiā ꝑcepiſtis a veritate ſeparā. Sz erit
hui⁹ rei non tarda ſalubritas. ſi epm fidelē ⁊
integrū nūc ſumentes reſpiciatis ad deū. qꝺ
vtiq̧ ad pñs in vobis eſt. Iſtud ⁊ dudū opoꝛ
tuerat in vr̄o pendere iudicio: niſi p̄dictus eu
ſebius peſſima conſcioꝝ ſuoꝝ tuitione veniſ
ſet. hic ⁊ oꝛdinē rectitudis impudētiſſime cō
fudiſſet. ſꝫ qm̄ de memoꝛato euſebio apud ve
ſtrā charitatē nos breuiter loq̇ decet. audite.
Meminit vr̄a patientia factū in nicea ciuita
te conciliū. cui ⁊ egoipſe cōſcientie mee cultū
decenter exhibui. nihil aliud volēs q̃ʒ concoꝛ
diā oibus fabricari. ⁊ pre cūctis arguere. ⁊ re
mouere hāc cauſā q̄ principiū quidē habuit
ꝑ arrij allexādrini ſuperbiā. coꝛroboꝛata ꝓo
eſt ꝑ euſebij prauū peſtiferūq̧ votū. Sꝫ ipſe
euſebius. chariſſimi atq̧ amabiles. cū quāta
putatꝭ diſcurſione q̇ppe conſcia ſua victus. cū
quāta cōfuſiōe mēdacia vndiq̧ declarato de
gebat. immittēs q̇dē mihi diuerſos q̇ pro eo
depoſcerēt. petēs a me quoddā ſolaciū: ne tā=
to malo cōuictus ſuo honoꝛe p̄uaretꝛ. Teſtis
mihi eſt deus hui⁹ rei. q̇ ⁊ in me ⁊ in vob be=
nigno amoꝛe conſiſtit. Nā etiā me ille deuer
tit ⁊ indecentꝛ abripuit: qꝺ vos quoq̧ noſtis
Tūc eñ oia geſta ſunt. ſicut ip̄e deſiderabat.
q2 om̄e malū in ſua ꝯſcia recōdebat Sꝫ vt ce
tera ꝑuerſitatꝭ ei⁹ omittā. q̇d maxie cū theogi
no neq̇cie ſue ꝑticipe egerit audite depoſco.

Alexādrinos quoſdā nr̄a fide receden
tes illic deſtinari ꝑceperā. qm̄ hoꝝ mi=
niſterio mētis flāmas vrgebat. Sed iſti beni
gni ⁊ optimi nimis epi: quos ſimlꝛ cōcilij ve=
ritas ad penitentiā reſeruabat. nō ſolū recepe
rūt eos ⁊ apud ſe ſeruauerunt: ſed etiā malis
eoꝝ volūtatib⁊ cōmunicare decreuerūt. Qua
propter h̄ circa iſtos ingratos decreui ꝑage=
re. vt abrepti procul depoꝛtarentꝛ exilio. Nūc
itaq̧ veſtrū eſt ad deū illa fide reſpicere. q̄ ſem
per ⁊ fieri cōuenit. ⁊ eſſe decet ⁊ agere. Ep̄os
eñ purificatos ⁊ oꝛthodoxos. atq̧ clemētes
nos gaudem⁹ hr̄e. Si q̇s aūt ad memoꝛiā il
loꝝ peſtilentiū: aut ad laudē improuide p̄ſu=
mit foꝛſitan exercitari. repēte in ſua p̄ſumpti
one minis dei. hoc eſt meo ope cōprimetꝛ. De
us vos cuſtodiat fratres chariſſimi.

Capitulum. xxij.

Theodoricus.

Nunc igitꝛ iſti ⁊ damnati et ciuitatib⁊
ſunt expulſi ⁊ nicomedie quidē appi
on epus oꝛdinat⁹ eſt. in nicea autem
chriſtus. ſed rurſum cōſuetas machinatiōes
exercētes. ⁊ imperatoꝛis clementiā acceſſibi=
lē ſuis fallacijs inueniētes reſtituti ſunt. prio
remq̧ potentiā receperūt. Euſebius eteni ſi
cuti iā dixi etiā cōſtātinopolitanū tenuit. tyrā
nice p̄ſulatū. ⁊ potioꝛē ꝑcepit p̄ſumptionē fre
quentꝛ ad imꝑatoꝛē veniens. ⁊ fiduciā ex cre=
bra collocutiōe mercatus. cōtra veritatꝭ pro=
pugnatoꝛes ſeuas contentiōes inſtituit. ⁊ pri
mū quidē cupere hieroſolymoꝝ loca pfeſſus
eſt ⁊ imperatoꝛē tanq̃ʒ famoſiſſimū vitauit.
Quapropꝛ cū multo honoꝛe dimiſſus eſt. im
ꝑatoꝛe vehicl̄a ⁊ alia ei diſtribuēte ſolacia. P
fect⁹ igitꝛ eſt cū eo ⁊ theogin⁹ nicenus ꝑticeps
malignoꝝ ei⁹ cōciliorū. ſicuti iam diximus.

Capitulum.xxiiij.

Enientes em̃ in Antbiochiã. τ ami
ciciarũ induti vultum. maxima mul
ctatione potiti ſunt Ueritatis enim
ꝓpugnatoꝛ magn⁹ euſtachius. largã eius hoſ
ſpitalitatem fraternitatis exhibuit. Cũq; ad
ſacratiſſima loca perueniſſent τ cõcoꝛdes vi
diſſent ſuos. hoc eſt euſebiũ ceſarienſem ſcitho
poſitũ patrophilũ τ etiã lidde. laodice theo
dotũ. τ alios qui lepram arrij ſuſceperũt nun
ciauerũt eis quod cogitauerat. τ cũ eis vene
runt antbiochiam. τ imaginẽ quidẽ p̄mit
tebat ſub honoꝛe: ſed erat impietatis belluz.
Mulierẽ nanq; proſtantẽ mercede negocian
tes τ linguã eius ſibi impendi ꝑſuadentes ad
conciliũ venerunt. Proinde alios omnes fo
ras ire ꝑcipientes ter miſerã introducere mu
lierem. At illa infantulũ ſub mãmilla demõ
ſtrans. aiebat ex concubitu euſtachij illuz ſe
τ concepiſſe τ generaſſe: eum q; clamabat ſepi
us impudentẽ. Js autẽ. qui calũnie eius tam
manifeſte conſcius erat. iuſſit vt hanc rem ſi
qui ſcirent deducerẽt ad mediũ. Jlla ꝟo dicẽ
te nullũ ſe habere accuſationis teſtẽ. iuſiuran
dũ ei iuſtiſſimi iudices intulerũt. lege ſcilicet
aperte clamante in duob; aut tribus teſtibus
credi eſſe veracia que dicunt. necnõ et apoſto
lo precipiente: vt nullus aduerſus preſbyte
rũ inſcriptionẽ factam extra duos aut tres te
ſtes accipiat. Sed iſti ſacras cõtempnẽtes le
ges. contra talẽ virum accuſationẽ ſine teſti
monio receperũt. Cum ergo illa mulier iuſiu
randũ p̄buiſſet. adiecit affirmans quia ille
infans eſſet ex concubitu euſtachij. Tunc ita
q; tanq; aduerſus adulterũ illi amatores ve
ritatis protulerũt decretũ. alij quippe ex pon
tificibus cũ vtiq; multi adeſſent. et pro apo
ſtolicis dogmatibus repugnarẽt. τ omnimo
dis que fuerãt cõcinnata neſcirent. aperte re
clamantib;. τ magnũ euſtachium collaudan
tibus. decretũq; illorum iniquũ ſuſcipi p̄hi
bentibus. Hoc itaq; facto velociter hui⁹ vo
ce cõcinnatores ad imperatorẽ profecti ſunt.
eiq; ꝑſuaſerunt: quia vera eſſet inſcriptio τ de
poſitiõis euſtachij iuſta ſententia. quez tanq;
adulterũ atq; tyrannũ expelli fecerũt: exercita
tione pietatis ſimul τ caſtitatꝭ egregium. Et
ille quidẽ per thracias ad illirici deduct⁹ eſt
ciuitatẽ. iſti vero protinus quidẽ pro eo oꝛdi
nauerũt eulabiũ. Quo tempoꝛe pauco viuẽ
te euſebiũ paleſtinenſem illic migrare volue
rũt. Eoq; fugiẽte mutationẽ et ſimul impera
toꝛe p̄hibente fecerũt eufroniũ. Quo etiaz
anno τ paucis menſib; in epiſcopatu defun
cto. placito illius eccleſie tradidere pontifica
tũ. Jſti vero omnes peſtẽ arrij habuere cela
tam. propterea nanq; multi pie. τ caſte viuen
tium. τ ſacerdotũ τ reliquoꝛũ ſanctoꝛũ homi
nũ eccleſiaſtica relinquẽtes collegia. apud ſe
metipſos cõueniebãt. quos vniuerſos euſta
chianos appellabant. quia poſt egreſſum illi⁹
ſeoꝛſum cõgregabant. Poꝛro mulier illa ter
miſera paſſionẽ crudeliſſimi languoꝛis incur
rens manifeſtauit inſidias τ illã tragedie cõ
poſitionẽ pariter enudauit. non duob; vel tri
bus: ſed valde multis ſacerdotib;. que conti
nuata videbant inſinuãs. Ait em̃ pro pecu
nijs illam ſe facere ꝑſumpſiſſe calumniã. iuſ
iurandũ tamẽ oĩno non fuiſſe falſum. quia il
le infans de q̃ iurauerat filius erat cuiuſdam
euſtachij nomĩe fabri ferrarij.

Capitulum.xxv.

¶ Socrates.

Unc igitur antbiochi grauis ſedi
tio in euſtachij depoſitione ſurrexit τ
poſtea de epiſcopatus electione tan
tus ignis accenſus eſt. vt pene ciuitas vni
uerſa deperiret in duas ꝑtes populo diffidẽ
te τ alijs quidẽ euſebiũ paleſtine transferri cõ
tendentib; in antbiochiam. alijs autẽ ſtuden
tibus vt reuerteret euſtachius. Erat enim in
vtraq; parte τ populus ciuitatis τ militaris
manus τ tanq; aduerſus hoſtes. ita cũcti cõ
mouebant. vt pene ad gladios vſq; peruenĩ
rẽt: niſi deus τ timoꝛ ꝑ̃ncipis cohiberet. Naz
imperatoꝛ ſuis ep̃lis ſeditionẽ cõpeſcuit. Eu
ſebius autẽ paleſtine repedauit. Quod admi
ratus impatoꝛ ſcripſit ei. propoſitum laudãs
eũq; beatũ vocans. τ quia nõ vnius ciuitatis
ſed totius oꝛbis potius digne decerneret epi
ſcopus. De cetero autez per annos octo dicit
antbiochene eccleſie vacaſſe ſedem. tarde ve
ro ſtudio inimicoꝛũ nicene fidei oꝛdinatur eu
fronius. Hijs igitur in hoc volumie rite con
textis: tẽpus eſt. vt ſequẽtis libri oꝛdinamur
initium.

¶ Explicit liber ſcd̃us hyſtorie eccleſiaſtice.

Incipit liber Tertius Capitulum Primū.

In tēporibꝫ religioſi pꝛincipis cōſtantini ⁊ indoꝝ gentes et hiberoꝝ xpiani dogmatis rudimenta ſuſceperūt. ſed etiam tūc armenios primū audiui xpianos effectos. Aiunt eñ mitridatē regem tūc gentis illius ex quodā mirabili ſigno dei qđ circa domū eiꝰ euenit chriſtianū effectū fuiſſe. ⁊ oēs ſimul tūc eius ditioni ſubiectos vna pceptōne iuſſiſſe. vt ſimiliter deo colla ſubmitterent. Unde et apud ceteros cōfines xpianum dogma trāſiuit ⁊ multitudine dilatatuꝫ eſt. Apud perſas autē initiū chriſtianitatis eſtimo celebratuꝫ. dū quidam eoꝝ occaſione cōmercij ad oſtromos ⁊ armenios veniētes vt aſſolet ſanctis illic collo querent viris ⁊ eoꝝ vires experirentur. Cūq; tēpoꝛe procedēte creſcerēt eccleſias parit ⁊ ſacerdotes ceteroſq; miniſtros habere ceperunt.

Capitulum Secundum

Hoc autē factū nō mediocriter cōtriſtabat magos: q religionē perſarū veluti qdam ſacerdotalis tribꝫ per ſucceſſionē generꝭ ab initio cōmiſſam hꝛe noſcūtur. Afficiebat eñ etiā iudeos naturalit quodāmodo xpiaꝝ dogmatis inimicos. Quapropter accuſauerūt apud ſaporē tūc regē ſymeonem archiepm ſeleucie ⁊ theſi pontis in perſida regaliū tanq; amicus eſſet ceſari romanoꝝ eiq; perſaꝝ negocia propalaret: Credēs aūt hÿs derogationibꝫ ſapoꝛus. pmū qdē tributis imenſis xpianos afficiebat. eo q pluriōs eoꝝ agnoſceret. qꝛ pauptatē magꝭ diligerēt crudelibuſq; virꝭ hmōi iniūxit. qtenꝰ ex egeſtate pecūiaꝝ ⁊ nimietate exactoꝝ vim paſſi ꝓprie religiōis iura ꝯtemnerēt. Poſt hec aūt ſacerdotes miſtroſq; dei gladÿs minacibꝫ interemit. ecclias ſubuertit ⁊ vaſa eoꝝ oīa publicauit. Symeonē ꝓo deduci iuſſit ad ſe. tāq; pditoꝛē pſarū regni atq; religiōis. Magi ſiquidē auxiliātibꝫ ſibi iudeis cū feſtinatiōe ſctās ecclias deſtruebāt. Symeon cōpꝛehenſus ferroq; vinctꝰ ad regē vſq; deducit Quo vir effectꝰ magnꝰ oīuq; fortitudine pcioſus. nā cū eū toꝛqndū ſapoꝛus iuſſiſſet introduci. neq; timuit. neq; adoꝛauit. Pꝛo q re vehemētius efferatur rex inquiſiuit cur nō adoꝛaſſet: quippe quod pꝰus facere ꝯſueuerat. Ad quem ſymeon. Prius inquit vinctus non adducebar vt negarem veri dei culturam ⁊ nihil in hoc dubitans que ſunt ſolemnia regni implebam. nunc aūt fas mihi nō eſt hoc agere. Ueni nanq; pꝛo noſtro dogmate ⁊ pietate decertaturꝰ. Hec dicenteꝫ pꝛecepit rex adoꝛare ſolē. ⁊ facienti plurima daturū ſe cū maximo honoꝛe mūera compꝛomiſit. reluctantē vero iter. minatus eſt eſſe moriturū ⁊ omnē chriſtianoꝝ gentē. Cunq; nec terroꝛibꝫ potuiſſet mouere ſymeonē nec mulctare pmiſſionibꝫ. ſed fortit pmaneret nequaq; adoꝛaret ſolē ne pꝛoditoꝛ ſue religiōis exiſteret. pꝛecepit eū in vinculis retineri. credens eū poſſe lōgo tēpoꝛe declinari Cūq; duceret ad carcerē vidit eum vſtazadis ſenioꝛ qdaꝫ eunuchus. nutritoꝛ ſapoꝛis regis ⁊ maioꝛ regie domus ⁊ conſurgēs adoꝛauit eū. Sedebat nanq; ante ianuas regis. Quē ſymeon increpauit iniurioſe. ⁊ cū furoꝛe clamauit ⁊ auerſatus deſpexit. Is eñ dum chriſtianꝰ eſſet. non ante multū tēpus vim paſſus adoꝛauerat ſolem. Quo facto repente flens eunuchus cū gemitu. veſteꝫ quidē clarā qua indutus erat exutus eſt. ⁊ lugubꝛem accipiēs amictū ante domū regiam ſedebat flens atq; gemens. Heu inquit qualem credā circa me eſſe deuꝫ. quē ego negaui: dum pꝛo hac cauſa dudū amiciſſimus meus ſymeō neq; verbū mihi reddiderit ⁊ ſic auerſatus cū furoꝛe tranſiuit. Dumq; hec ſapoꝛꝭ audiſſet. euocās eū cauſam luctus inquiſiuit. aut ſi qua ei circa domum erumna cōtigerit. Reſpōdit vſtazadis ⁊ ait. O rex nihil in huiꝰ ſeculi domo impoꝛtuni paſſus ſum. vtinā p hÿs q nūc mihi euenerūt vniuerſas calamitates alias incidiſſeꝫ. Lugeo nāq; cur viuo. qui dudū moꝛi debuerā. Uideo ſolē. quē tibi parere volēs. nō voto mee volūtatꝭ adoꝛaui. Quapꝛopter pꝛo vtroq; me moꝛi iuſtiſſimuꝫ eſt: qꝛ ⁊ pditoꝛ ſum xpi. ⁊ te quoq; decepi. Et ille quidē hec dicēs iurauit p celi ⁊ terre creatoꝛē ſuā vlteriꝰ ſe nō mutare ſententiā. Sapoꝛis aūt cū hec audiſſet. ammiratꝰ eunuchi cōſtantiā ampliꝰ ſeuiebat aduerſuꝫ xpianos tāq; maleficÿs h agere pualerēt. Parcēs aūt ſenioꝛi nūc lenitate. nūc minis omni ꝟtute euꝫ ſe ſubuertere laboꝛabat. Cūq; nil ageret vſtazade pꝛofitēte. nunq; ſe foꝛe ſic fatuū. vti pꝛo deo creatoꝛe cunctoꝛum illa coleret potius q a deo creata ſunt. tunc ira conmotus iuſſit gladio eius caput abſcidi. Cūq; duceret ad

necem rogauit ſpiculatorē vt paululū ſuſtine
ret. tanq̄ aliq̄d regi mādatur⁹. Et vocās quē
dā fideliū eunuchorū iuſſit vt diceret hec ſa-
pori. Pro fauore quē hacten⁹ a iuuētute ha-
bui circa veſtram domū o rex patri tuo ⁊ tibi
miniſtrans ſtudio competenti teſtib⁹ nō indi
geo. tu nanq̄ bene noſti. Pro omibus ergo q̄
aliq̄n vobis impendi. redde mihi cōpenſatio
nē huiuſmodi. Ne q̄s ignorantiꝫ putet me
ſupplitiū ſuſtinere tanq̄ infidelem regni. aut
male cuiuſpiam volūtatis. ſed vt potius ma
nifeſtū fiat quod agitur. preco clamans de-
nunciet vniuerſis. quia vſtazadis capite trū-
cat᷑. non regis inimicus. ſed chriſtianū ſe eſſe
dicens ⁊ deum propriū apud regē negare cō
temnens. Hec quidē eunuchus regi nuncia
uit. Porro ſaporis ſcḋm petitionē vſtazadis
preconē clamare fecit. Eſtimabat enim alias
poſſe a chriſtianitate reuocare chriſtianos: q̄
ſenē nutritorē ⁊ deuotū ſue familiaritatis oc
cideret. Uſtazadis autē ſtuduit clamari cau-
ſam ſue necis. credens q̄a cū per terrorē ado
raſſet ſolē. multos chriſtianorū deduxerit ad
timorē. nunc autē cognoſcentes pro religio-
ne mortuū imitatores multos ſue virtutis ef-
ficeret. Hoc itaq̄ modo vſtazadis glorioſiſſi
ma morte tranſlatus eſt. Symeon aūt agno-
ſcens in carcere gratificatos pro eo hymnos
obtulit deo. Altera vero die que erat ſexta fe
ria ſeptimane maioris in quo ante reſurrecti
onis feſtiuitatē annua ſalutaris paſſiōis me-
moria celebrat᷑. etiā ſymeonē decreuit rex fer-
ro perimere. Deductus em̄ rurſum e carcere
ad palaciū regis nimis intrepide loquebat᷑ ſa
pori de dogmate. ⁊ nec illū nec ſolē paſſus eſt
adorare. Eademq̄ die ſimiliter interimi iuſſi
ſunt. ⁊ alij centū in carcere conſtituti. Nouiſ
ſime vero ſymeonē occidi preceptū eſt. ita vt
mortem videret vniuerſorū. Erant eteni ho-
rum alij quidē epiſcopi. alij preſbyteri. alij di
uerſorū ordinum clerici. Cunq̄ omnes du-
cerent᷑ ad mortē. adueniens ſummus p̄nceps
magorū interrogabat eos ſi vellent viuere. et
regis religionem colere ⁊ ſolem pariter ado-
rare. Cunq̄ nullus hanc eligeret mortem vi
tam ſpiculatores circa necē martyrum labo-
rabant. Symeon autē confortabat vniuer-
ſos aſſiſtens. ⁊ de reſurrectione ac pietate lo-
quebat᷑. atq̄ de ſcripturis ſacris adhibens fi
dem. dicebat vitā quidē veram eſſe ſic mori.
mortē vero manifeſtā negare deum. adijciens
quia poſt paululū nullo etiā perimente mors
accidet. Hec eſt em̄ omnib⁹ natis finis ineui
tabilis. Poſt hec autē perpetuitas non omni
bus ſimiliter accidet. ſed velut ex quodā pō-
dere omnē rationē reddent homines huius
vite. et eorū que bene geſſerūt retributionem.
et penas malorū ſine dubitatione percipient
Iuxta illud ad Hebreos. Omnib⁹ homini-
bus conſtitutū eſt ſemel mori. Et pſalmiſta.
Quis eſt homo qui viuit ⁊ non videbit mor
tem? Maius autē bonorū omniū nihil eſt
ac beatiſſimū q̄ eligere mori pro deo. Hec di
cente ſymeone ⁊ tanq̄ filios edocente in cer-
taminib⁹ ſacris. modo quo decebat vnuſq̄ſ-
q̄ exercitatus alacriter currebat ad necē. Cū
q̄ omnes centū ſpiculator tranſiſſet. nouiſſi-
me venit ad ſymeonē ⁊ abed challam ⁊ ama-
nā: ambo nanq̄ ſenes quiq̄ eā ſub eius eccle
ſia cū eo fuerant cōprehenſi ⁊ erant in vincu
lis. Tunc itaq̄ puſicius qui ſup oēs artifices
regis erat ibi conſiſtens. et videns amanam
trementē cum prepararetur ad necē ait Pau
lulum o ſenex claude oculos ⁊ ſecurus eſto.
mox em̄ videbis chriſti aſpectum. Cunq̄ di
xiſſet hoc repente cōprehenſus. ductus ad re
gem ⁊ chriſtianus eſſe manifeſtat᷑: eo q̄ pro
dogmate fuiſſet locutus libera intentiōe mar
tyribus. Tunc rex extraneo quodam ⁊ cru-
deli modo eū mori precepit. ita vt perforata
ceruice exinde linguā eius eijcerent. Hoc ita
q̄ facto. quibuſdā accuſantib⁹. etiam filia ei⁹
virgo ſacra tunc comprehenſa perempta eſt.
¶ Sequenti ꝟo anno die quo paſſiōis chri-
ſti memoria celebrat᷑ ⁊ expectabat᷑ reſurrecti
onis feſtiuitas crudeliſſima ſaporis p̄ceptio
per omnē perſarū cucurrit terram. morte con
demnans eos q̄ ſe profiterentur eſſe chriſtia-
nos. Quo tēpore fertur vltra numerū multi-
tudinē chriſtianorum gladio cecidiſſe. Ali-
os nanq̄ per ciuitates ⁊ vicos diligenter ma
gi requirētes. celatos inueniebāt. alij ꝟo ſpō
te nullo dicente ſemetipſos offerebant ne ta-
citurnitate chriſtuꝫ negare viderent᷑. Igitur
dum oēs chriſtiani ſine parcitate perimerē
tur. etiam multi in ipſis regalibus ſunt occi-
ſi cum quibus ⁊ azanis eunuchus regi ma-
xime gratus. Quod dum ſaporis audiſſet tri
ſtis factus hanc generalem peremptioneꝫ re-
mouit. et ſolummodo preceptores religionis
iuſſit occidi.

Llo ſiquidē tēpore egritudinē incurrē
te regina. ſymeonis epi ſoror noīe thar
bua comprehenſa eſt cum famula ſuā ſequen
te vitam. quas contigit teneri per inſidias iu
deorū accuſantiū quaſi maleficia regine fecıſ

ſet ꝓpter ſymeonis mortē. Regine vero cū ſo⸗
leant languētes huiuſmodi ſpeciebꝫ aures ac
cōmodare. ſuſpicata eſt verā eſſe detractionez
et maxime a iudeis factā. cū ⁊ ipſa ſimilia ſa
peret. coſqꝫ ſine mendacio ſibi fauentes arbi⸗
trareꝛ. Sumētes autē magi tharbuam ⁊ ali⸗
as mortis acerbe perdere ſupplicio. Stipi
tibus eñ alligatas. ſerraqꝫ findentes per me
diū eas crudeli nece lacerauerūt. ⁊ quaſi expi⸗
antes reginā per medios ſtipites tranſire fece
rūt. Ferūt autē tharbuā iſtam valde ſpecio⸗
ſam fuiſſe ⁊ a magis ꝗbuſdam adamatā. ⁊ la
tenter ad concubitū petitā promiſſa mercede
ſaluꝫ ſue. ⁊ aliorū ſi cōſentiret ad viciū. Que
nec auditū quidez luxurie paſſa eſt ſuſtinere.
ſed iniurijs pro turpitudine relatis alacriter
acceſſit ad mortē: ne traderet ſanctā virginita
tē. Cūqꝫ magi ⁊ principes eoꝝ vniuerſaz ꝓ⸗
uinciā ſcđm ſaporis precepta vt ſacerdotes
⁊ doctores dogmatis apphenderent. xpiani
puniebant epōs ⁊ preſbyteros. ⁊ maxime per
regionē adieabennorū. Hic nanqꝫ locus ⁊ ꝑ
ſicus ⁊ plerunqꝫ chriſtianoꝝ. Hoc eñ tpe
⁊ accepſiman ꝯprehenderūt epiſcopū ⁊ mul
tos clericorū eius tenēteſqꝫ preſulez ſufficere
ſibi crediderūt. alios nudatos ſubſtancijs di
mittentes. Jacobꝫ autē quidā preſbyter pon
ti ſequebaꝛ accepſiman. ⁊ ſupplicās magꝫ idē
tidem meruit irretiri. Tūc eñ ⁊ ſeni alacriter
ſeruiebat. ⁊ eiꝰ cladem aliquatenꝰ leuigabat.
plagaſqꝫ vt poterat curare nō deſinebaꝛ. Poſt
paululū vero penis crudelibꝫ eū magi torſe⸗
rūt cogētes vt adoraret ſolem. Quo reſpuēte
miſerūt eū rurſus in vincula. ſed ⁊ multos ali
os pſbyteros ⁊ dyaconos habebāt in carce⸗
re poſt flagella. Pauco tēpore ꝑtereunte prin
ceps magorū de eis conſuluit regē. acceptaqꝫ
poteſtate qđ vellet vt ageret ſi ſolē nō adora⸗
rent. mandauit eis in carcerē regiā voluntatē
Quibus apte reſpondentibꝫ nunqꝫ ſe fore ꝓ
ditores chriſti nec adorare ſolē. ſine vlla par
citate eos verberibꝫ laniauit. cū quibꝫ accep⸗
ſimas pro cōfeſſione dogmatꝫ viriliter eſt de
functus. Quidā vero armeniorū cū eſſent ob
ſides apud ꝑſas. corpus eiꝰ auferētes latēter
ſepulture debite tradiderūt. Alij ꝟo licet non
minus flagellari ꝑter ſpem vixerūt. ⁊ nō mu⸗
tantes voluntatē denuo ad vincl'a ſunt redu
cti. cū ꝗbus erat arthallas. cuius dū nimis tē
ſi cederenꝛ humeri ſunt deiuncti. ita vt mor⸗
tuas poſtea manꝰ portare videreꝛ. alijqꝫ eius
ori cibos offerrēt. Sub h itaqꝫ regno teſtio⸗
nio bone vite trāſlati ſunt pſbyteri. dyaconi.
monachi ⁊ ſacre ꝟgines ⁊ i alijs officijs eccle
ſie cōſtituti. ac pro dogmate laborantes innu
mere multitudinis. Eodēqꝫ paſſus eſt vna
cū marea bicor epūs atqꝫ clerici circa ducen
tos ⁊ ꝗnquaginta qui cū eo capti a perſis fue
rāt interēpti. Tūc etiā mileſiꝰ noīe martyrio
coronatꝰ eſt. qui ꝑmū quidē militabat apud
perſas. poſtea ꝟo relicta militia cōuerſationē
zelatus eſt apoſtolicā: Diciꝛ eñ quia dū in ci
uitate perſica epūs fuerit ordinatꝰ. multa ſe⸗
pe ſit paſſus ⁊ plagatꝰ ⁊ tractus virili mente
ſuſtinuit. Cūqꝫ nulli potuiſſet illi ſuadere vt
fieret xpianus. grauiter ferēs maledixit ciui⸗
tati ⁊ exinde diſceſſit. Poſt paucū ꝟo tpus ꝓ
matibus eiꝰ loci in rege peccantibꝫ ſupueni⸗
ens exercitꝰ cum trecētis elephantibꝫ ciuitatē
ſubuertit. ⁊ velut deſolatā regionē arantes ſe
minibꝫ tradiderūt. Mileſius autē epūs ſolū
modo perā circūferens ꝗ ſacrū codicē euāge⸗
liorū habebat. prexit orationē facturꝰ ad hie
roſolymā. ⁊ inde in egyptū vt videret mona⸗
chos ibidē cōuerſantes. Qualis iſte ſanctꝰ ⁊
miraculorū fuerit opator. ſyri ſunt teſtes. qui
eius actꝰ vitamqꝫ ſcripſerūt. Fertur itaqꝫ eo
rū qui tūc martyrio coronati ſunt ſub regno
ſaporis virorū ac feminaꝝ fuiſſe milia quaſi
ſedecim.

¶ Theodericus.

A perſida ꝟo fautoribꝫ pietatis cōſtan
tinus auguſtus ſponte ꝓſpexit. Agno⸗
ſcens eñ eos ab impijs vehemēter affligi eo
rūqꝫ regez erroribꝫ ſeuientē diuerſa eis infer
re pericula ſcripſit ei ꝑ legatos ꝗ tunc aderāt
monita pietatis. rogās vt cultores dei apud
eū digno honore potirenꝛ. Sed melius ſtu⸗
diū pij ꝓncipis ꝑ eius lr̄as valebat agnoſci.

¶ Conſtantini impatoris epiſtola ad ſapo⸗
rem perſarū regem de prouidentia dei.

Capitulum Tercium.

Acratiſſimā cuſtodiēs fidē veritatis
luce participatꝰ ſum. lumīs veritate
gubernatꝰ. ſacrā cognoſco fidē. Deni
qꝫ per hec ſicuti res ipſe cōfirmant venerabi
lē religionē eſſe conſpicio. ⁊ doctrinā agnitio
nis ſanctiſſimi dei oībus offerentē huiuſmo
di cultū me hr̄e profiteor. quia huiꝰ dei virtu
tem in auxilio habēs. inchoans a finibꝫ oc⸗
ceani omnē terrarū orbē firmiſſima ſpe ſalu⸗
tis obtinui. ita vt vniuerſi qui ꝑ tot tyrānos
cladibꝫ quotidianis fuerāt ſubiugati ⁊ ad ob
ſcuritatē vſqꝫ ꝑducti reſumētes. cōmuniū re
rū vindictā rediuiuā quodāmodo curatione
reſurgeret. Hunc deū colo. cuiꝰ ſignū deo di

catus meus exercitus portat in humeris. ⁊ a quo dū iuſto ſmōe aliqd poſcit impetrat. ex ipis aūt tropheis inſignibꝫ bñficia repēte ſuſcipio. Hūc itaqꝫ deū imortali mēoria me honorare ꝓfiteor. eūqꝫ pura ſūmaqꝫ mēte ſuper oīa eſſe credo. Hūc inclinatis genibꝫ inuocabo fugiēs cūctū abhoiabilē ſanguinē. ⁊ odores horrificos ac fugiēdos. oēmqꝫ terrenā flammā nimis euito: quibꝫ oībꝫ nefand⁹ ⁊ ineffabilis error mltos gentiū ac genera vniuerſa ꝓſtrauit ⁊ inferno cōtradidit. Que eñ deus oīm ꝓpter hoīm ꝓuidentiā ſua clementia vtilitatis cauſa ꝓduxit in mūdū. hec ad vniuſcuiuſqꝫ deſideriū trahi nō patit. ſed purā tātūmodo mentē ⁊ imaculatā aīam ab oībus exigit. ꝟtutis ⁊ pietatis act⁹ exqrit. māſuetudinis ⁊ clemētie delectat opibꝫ. Mites amat. habet odio turbulētos. diligit fidē. punit ꝑfidiam oēqꝫ potētiā cū faſtu deicit. ſupboꝝ punit aſperitatē. ad faſtū eleuatos interimit. humilibꝫ aūt ac patiētibꝫ digna retribuit. Sic itaqꝫ regnū etiā iuſtū magnipēdens adiutorio ſue ꝟtutis extēdit. ſapiētiāqꝫ regiam pacis trāquillitate cuſtodit. Nō ergo videor mihi errare frater mi hūc eſſe ꝯfitendo deū oīm principē atqꝫ patrē: quē mlti regnātes apd nos vanis ſeducti erroribꝫ. denegare tēptarūt. ſed illos oēs finis cōprehēdit exicioſus. ita vt omne gen⁹ hoīm poſt eos exurgēs clades eoꝝ ꝓ maledictiōis exēplo ꝓponere videat. Horuꝫ igit vnū eē reor valerianū: quē velut quedā ꝓga iracūdie diuine de nr̄is terris expellens. veſtris ptibꝫ tradidit puniēdū. q ſcꝫ verecūdie ſue famoſiſſim⁹ apd vos tropheū demōſtraſſe cognoſcit. Sꝫ h quidē in bonā ptē cōuerſus eſt. vt in nr̄o ſeculo hmōi ſuppliciū fieret manifeſtū. Uidi nāqꝫ ⁊ ego illoꝝ finē q nup nefādis pceptōibꝫ deuotū deo ꝓplm turbauerūt. Qua ꝓpter multas deo refero grās. qm̄ integra ꝓuidētia om̄e gen⁹ hoīm colēs legē diuinā reddita ſibi pace decēter exultat. Unde etiā nob ipſiſ credo qm̄ optime cauteqꝫ vniuerſa ꝓueniūt. qñ ꝑ illoꝝ purā ꝓbabileqꝫ religionē diuināqꝫ ꝯcordiā vniuerſa in ſe dignt erigere. Igit de tali hoīm collegio. id eſt chriſtianoꝝ. ꝑ qbꝫ oīs eſt mihi ſermo. quā me libēter credis audire. qñ etiā eminētia loca ꝑſide ꝑ eos ampli⁹ qꝫ cupio decorant. Tu ergo gubernatis ſi fueris ſic illi ⁊ habueris cōmune qd illi. ſic eñ habebꝫ oīm dñm mitē. placidū ac ꝓpiciū. Nos igit qm̄ talis ac tātus exiſtis cōmēdo tibi. qm̄ ⁊ pietate ꝓbaris inſignis. Nos dilige cōpetēter ⁊ facito clemētie tue ꝑticipes tibi ſic ⁊ nob ꝓbitur⁹ grē imenſa iura ꝑ fidē. Hec igit optim⁹ ipator pietate dcorat⁹ egit. curā nō ſolū ſubiectoꝝ habēs. ſed etiā eorum qui ſub alieno gubernaclo regebant. Quapropter ⁊ ipe diuina ꝓtectiōe potit⁹ eſt ⁊ europam vniuerſam atqꝫ libiā. ſup has etiā maxime aſie ptē tenēs ſubiectos habuit vbiqꝫ deuotos. ſed etiā barbaroꝝ. alij quidē ſpōte ſeruiebāt. alij deuicti vbiqꝫ triūphis videbant. ⁊ victor cernebat in oībus ipator.

¶ Theodoricus.

Capitulum Quartum.

Aterea allexandro mirabili ſene q arrij ꝯſtrauerat blaſphemias defuncto poſt mēſes qnqꝫ niceni ꝯcilij. allexādrinoꝝ eccl'ie ſuſcepit athanaſi⁹ ꝑſulatū. Cui⁹ ꝑſecutiōes. fugas. ꝯtumelias. crebraqꝫ pericula trāſferre diſtuli: q rufin⁹ ſuo nobilitauit eloquio.

¶ Sozomenus.

Capitulum Quintum.

Oſt plurima ꝓ ꝯcilia turb ſeditionibuſqꝫ cōpleta a clamores accuſatoꝝ poſcētiū vt athanaſi⁹ tanqꝫ magus violētus ⁊ indign⁹ ſacerdotio dānaret. directi ab ipatore metuētes ne eū aliq iuaſſione pimerēt. latēter eū de ꝯcilio ſubtraxerūt At ille ſciēs nō ſibi fore tutū cōtra tot accuſatores agere iudicibꝫ etiā inimicis. ſynodū ſlinquēs venire feſtinauit ad imperatorē. Juxta ꝯſiliū ſaluatoris in euāgelio ſuo dicētis. Cū ꝑſecuti fuerit vos i vna ciuitate fugite i aliā. Amē dico vob nō ꝯſūmabitis ciuitates iſrahel donec veniat fili⁹ hoīs. Nō ē diſcipl's ſuper magiſtꝝ. nec ſeru⁹ ſup dñm ſuū. Sufficit diſciplo vt ſit ſicut magiſter ei⁹ ⁊ ſeruo ſic dñs ei⁹. Ecce ego mitto vos ſic oues in medio lupoꝝ. Eſtote ergo prudētes ſic ſerpētes et ſimplices ſic colūbe. ⁊ cauete ab hoībꝫ. Tradēt eñ vos i ꝯcilijs ⁊ i ſynogogis flagellabūt vos. ⁊ ad pſides ⁊ reges ducemi ꝓpter me in teſtimoniū illis ⁊ gētibꝫ ⁊c. De paulo aplo ſilr legit i actibꝫ aploꝝ. q cū ꝓpoſit⁹ damaſci regis a rethe feciſſet cuſtodiri ciuitatē damaſcenoꝝ ad capiēdū paulū. ipe i ſporta ꝑ muꝝ dimiſſus eſt. vt ꝓdicatio ei⁹ maiorē in eccleſia dei fructū faceret qꝫ ſi ei tūc vita ꝓ xpi nomine fuiſſet ablata. De helya ſilr legit quarto regum q fugerit mulierē iezabel: q fuit peſſima ⁊ occidit ꝓphetas ⁊c.

¶ Theodoricus.

Sic̄ athanaſi⁹ ad p̄ncipē veniēs: oēm
p̄ſumptōez ↄ ſe factā ep̄orum edocuit. At
illi ad mareotē ↄuenientes q̄ſdā ſibimet ↄcor-
dātiū ſacerdotū miſert ad p̄ncipē. id eſt. theo
goniū nicenū atq̄ theodorum perinthiū ⁊ ma-
rin calcedonēſem. narciſſum cilicē. ⁊ ſit̄es ho
rū mēdacia texētes ⁊ q̄dā cōmēta fingētes et
nudas valde calūnias q̄ſi veras accuſatiōes
ſibimet cōponētes. Quo facto venert ad he-
lyā ciuitatē. Precepat eñ impator vt om̄e cō
ciliū a tyro veniret ad helyam necnō ⁊ alios
vndiq̄ ↄgregari p̄cepat. q̄tin⁹ tēpla edifica-
ta dedicarent̄. Miſit itaq̄ p̄iter deuotos iu-
dicū pietate ac fide clariſſimos oīa largiſſi-
me expēdi. p̄cipiēs nō ſolū pōtificib⁹ ⁊ ſacer-
dotib⁹. ſ; etiā egētib⁹ vniuerſis q̄ vndiq̄ con
currebāt. Porro fuerat exornatū etiā ſacru;
altare pallijs regalib⁹ atq̄ vaſis auro ⁊ p̄cio
ſis lapidib⁹ decoratū. ¶ Zozomenus.

Capitulum Sextum.

Impator aūt interea arriū de exilio
reuocauit. iuſſitq̄ vt q̄d de eo crede-
ret ſcp̄tura currēte p̄ferret. Tunc ille
nouitatē noīm quā pri⁹ ad īuenerat declinās
aliā explanatōez ↄtexuit ſimplicib⁹ v̄bis eā ⁊
diuia lectiōe ↄfirmās. iuſiurādū q̄; p̄buit ita
ſe credere: ⁊ hec etiā mēte ſape nihilq̄ aliter i
telligere. Text⁹ eñ ei⁹ expoſitionis hmōi eſt.
Pijſſimo ⁊ deo amātiſſimo dño nr̄o impa-
tori ↄſtātino. arri⁹ ⁊ euzoius p̄ſbyteri. Sic
p̄cepit de⁹ amabil' pietas tua dñe impator. ex
ponim⁹ nr̄am fidē ⁊ ſcriptis ↄfitemur. coram
deo ſic credere. ⁊ nos ⁊ oēs q̄ nobiſcū ſūt ſicu
ti ſubiectū ē. Credim⁹ i vnū deū patrē oīpo-
tentē ⁊ dñm nr̄m ieſum xp̄m filiū ei⁹ q̄ ex eo
añ oīa ſecula nat⁹ eſt deū verum: p quē oīa facta
ſūt q̄ in celis ⁊ q̄ in t̄ra q̄ venit ⁊ carnē aſſum
pſit. ⁊ paſſus eſt ⁊ reſurrexit ⁊ aſcēdit in celos
⁊ iterum vētur⁹ eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊
in ſpiritūſctm̄ ⁊ carnis reſurrectionē. ⁊ vitā
futuri ſecl'i ⁊ i regnū celorum. ⁊ i vnā ſanctā dei
eccl'ia; catholicā q̄ a finib⁹ vſq̄ ad fines eſt.
Hāc aūt fidē p̄cepim⁹ ex ſctis euāgelijs dicē
te dño diſcipl'is ſuis. Eūtes docete oēs gētes
baptiſantes eos in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti.
Si aūt nō hec ita credim⁹ atq̄ ſuſcipim⁹ ve
re patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritūſctm̄ ſicut oīs eccl'ia ⁊
ſctē edocēt ſcp̄ture: q̄s p oīa ſeq̄mur iudex nr̄
erit de⁹ ⁊ nūc ⁊ in futuro ſecl'o. Quapropter tuā
pietatē rogam⁹ deo amabil' impator. vt dū ec
cleſiaſtici ſim⁹ ⁊ fidē ⁊ ſenſū eccl'ie ſctārumq̄
ſcp̄turarum habeam⁹. vniri nos p pacificā ⁊ dei
cultricē pietatē tuā matri nr̄e eccl'ie iubeas.
quippe q̄ſtiōib⁹ ⁊ ſup̄fluitatib⁹ inq̄ſitionū ſub
latis ⁊ vt nos ⁊ sctā eccl'ia adinuicē pacificati.
ſolēneſq̄ oratiōes p̄ pacifico pioq̄ impio et
omni tuo genere oēs cōiter celebrem⁹. Hanc
fidei expoſitionē alij q̄dē dicebāt artificio ſe
cōpoſitā. vt videret̄ p̄nceps placari ſermoni
bus. ⁊ ita arrij dogmatib⁹ circūferri q̄tin⁹ p̄
expoſitionē omniū ⁊ fiducia p̄beret̄. ⁊ vtrūq̄
haberet intellectū. Arbitrat⁹ aūt impator ar-
riū ⁊ euzoiū ſimilia credere hijs q̄ nicea ↄue-
nerāt valde gauiſus ē. non tñ ſibimet p̄ſuaſit.
vt eos i eccl'ie cōiōnē ſuſcip̄et añ iudiciū atq̄
p̄bationē cōgruam pſonarum ſc̄m legē. ſ; deſti-
nauit eos ad ep̄os tūc hieroſolymis ↄgrega
tos. ſcribēs vt fidē eorum expoſitiōis examina
rēt ⁊ clementē ſup eis deberēt p̄ferre ſniam.
ſiue recte credētes iuidie grā eēnt iniuſticia;
paſſi. ſeu dū nō haberēt vñ iudices ſuos con
culparēt peterēt p pniā; reuocari. Porro ſum
pta occaſiōe fautores arrij p ſcp̄ta impatoris
eos in cōiōnē ſuſcepert. Et cū h̄ feciſſent ipſi
impatori reſcripſerūt ⁊ eccl'ie alexandrie. ⁊ in
egyptū ⁊ thebaidā ⁊ lybiā vniuerſis ep̄is et
clericis p̄cipiētes vt eos alacriter ſuſcip̄ēt. ore
teſtāte rectā eorum eſſe fidē: quā etiā p̄prie epiſto
le ſubiecert. Hec q̄dē hieroſolymis geſta eſſe
noſcunt̄. Athanaſi⁹ aūt fugiēs tyro ↄſtātino
polim venit. ⁊ q̄ paſſus ē adito impatorem nar
rauit. petēs vt q̄ tyro fuerāt geſta examinarē-
tur ſub ei⁹ q̄; p̄ſentia. Porro ↄſtātin⁹ impa-
tor rationabilē ei⁹ petitionē iudicās. hec ſcri
pſit ep̄is q̄ in tyro ↄuenerāt. ¶ Socrates.

Capitulum Septimu;.

Sic̄ impator directa ſacra ↄciliū euo
cauit. vt ſui p̄ſentia athanaſij exami-
naret cām. cui⁹ v̄ba ſunt hec. Victor
ↄſtātin⁹. pius. ep̄is in tyriorum vrbe collectis.
Ego q̄dē ignoro q̄ nr̄o ↄcilio turbulēter at-
q̄ cū tēpeſtate decreta ſūt. Apparet eñ q̄ q̄dā
tumultuoſa indiſciplinatōe v̄itas eſt oppſſa.
Vob q̄ppe nō ↄſiderātib⁹ q̄ placēt deo, p̄pter
iurgia q̄ ↄ p̄ximos vr̄os haberis ⁊ vota vr̄a i
euincibilia eſſe ↄtēditis. ſ; erit op⁹ diuine p̄ui
dētie: q̄tin⁹ ⁊ hec ↄtētio apte dep̄henſa poſſit
euacuari. atq̄ nob palā fieri ſiq̄d illic ↄuenie
tes ſine q̄libet grā aut inimiciciarū geſſiſtis
cauſa. Quapropter cū oī feſtinatiōe vos oēs
ad meā reuerētiā volo ↄcurrere. q̄tin⁹ geſtorum
ap̄d vos integritatē p voſipſos poſſitis oſten
dere. Verum qua grā hec ſcp̄ſerim vob vſq̄ ad
mel'ris euocauerim p ea q̄ ſequunt̄ agnoſce-

tis. Pergẽti iam mihi ad cognominis nr̃i fe-
licissime patrie ciuitatẽ. dũ essem ꝯscensurus
equũ repẽte athanasi⁹ eps̃ i media platea cũ
quibusdã sacerdotib⁹ q̃s circa se habebat. sic
inopinate nos adijt vt nob̃ daret̃ subito cu-
iusdã cã formidinis. Testis em̃ mihi inspector
oı̃m de⁹ est. qm̃ neq; cognoscere eũ q̃s eẽt pri-
ma frõte ꝓualui. nisi q̃dã nostroꝝ ꝛ q̃s eẽt et
quã ꝑtulisset iniusticiã tũc narrasset. Et ego q̃-
dẽ neq; ꝯfabulat⁹ cũ eo sũ illo tp̃e. nec q̃lib;
collocutiõe ꝑticipat⁹. Dũq; ille audiri se de-
posceret. ego ꝟo refutarẽ ꝛ pene eũ repelli pre-
ciperẽ cũ maiori fiducia nihil aliud a nob̃ q̃
vestꝛ postulaui aduentũ. vt nob̃ p̄ñtib⁹ q̃ pas-
sus est necessario posset suis gemitib⁹ expla-
nare. Vñ q: mihi rationabile videt̃ ꝛ tp̃ibus
oportunũ scribi vob̃ liberi⁹ hec p̄cepi vt oı̃s
q̃cũq; apd̃ tyꝛ ꝯciliũ celebrastis. indesinẽter
ad expeditũ nr̃e mãsuetudinis ꝯcurrere festi-
net; ipis opib⁹ ostẽsuri puritatẽ ꝛ rectitudinẽ
vestri iudicij corã me videlic; quẽ dei mini-
strũ ꝓpriũ neq; vos abnegat;. Igit̃ vbiq; pa-
cificat̃ dei nomen ꝛ integre ꝑ meã b̃ndicit̃ in
deo culturã. etiã apd̃ ipsos barbaros q̃ veri-
tatẽ hacten⁹ ignorabãt. Certũ nanq; est. q: q̃
veritatẽ ignorat. neq; dñi scire põt. verũtamẽ
sic̃ p̄dictũ est etiã barbari ꝑ me fidelem mini-
strũ recognouerũt ꝛ deũ metuere didicerũt: quẽ
vtiq; ꝓtectorẽ meũ vbiq; ac ꝓuisorem ipis
opib⁹ est ostensum. vñ p̄cipue etiã deũ sciunt
Et illi q̃dẽ ꝓpter nr̃m timorẽ reuerent̃ deum.
vos aũt q̃ scã ministeria ei⁹ clementie ꝓferre
videmini. non dicã custodire. seu nos inquã
nihil agim⁹ nisi q̃ ad ꝯtentionẽ noscuntur et
odia ꝑtinere. ꝛ vt absolute dicã q̃ ad humani
gener; tẽdere vident̃ interitũ. Sz festinate si-
cut dixi ad nos venire ꝯtinuo. sciẽtes quoni-
am omi ꝟtute conabor agere. q̃tin⁹ q̃ in lege
dei sũt ea p̄cipue sine aliq̃ titubatiõe seruent̃.
quib⁹ vtiq; neq; vituperatio neq; mala supsti-
tio poterit iplicari. dispersis vtiq; ac palã cõ-
tritis ꝛ penit⁹ exterminat; sacratissime legis
inimicis: q̃ sub scemate scti nois blasphemi-
as varias ad diuersos inijciũt.

Capitulum. viij.

Esi q̃dẽ lr̃e ad estuationẽ ꝑduxerũt
eos q̃ fuerãt in synodo ꝯgregati. qm̃
plures q̃dẽ ad ꝓprias redierãt ciuita-
tes. Qui ꝟo circa eusebiũ ꝛ theogniũ. ꝛ ma-
rin patrosiliũ ꝛ vrsatiũ ꝛ valentẽ ad ꝯstãtino-
politanã veniẽtes vrbẽ nequaq; de calice fra-
cto. aut altari subuerso. aut arsenio ꝑempto
q̃d in synodo ꝯcinnauerãt q̃stionẽ fieri ꝑmi-
serũt. sed ad aliã venere detractionẽ suggerẽ-
tes ipatori qm̃ athanasi⁹ interminaret̃ nõ se
missuꝝ ab allexãdria frumẽta solẽniter ad cõ-
stãtinopolitanã vrbẽ. ꝛ hec audisse dicebant
athanasio dicẽte ad amãtiũ. ambionẽ. arba-
thionẽ ꝛ petrꝝ eps̃. Multũ itaq; derogatio
preualet quando derogatur creditur fide di-
gnus. Hac surreptione ad furorem perdu-
ctus impator athanasium relegauit exilio. ꝛ
habitare eũ p̄cepit in gallijs. Aiũt em̃ quidã
h̃ impatorẽ ꝓpterea fecisse. vt vnirent̃ ecclesie.
qm̃ athanasi⁹ cõmunicare arrianis euitabat
Et ille quidẽ degebat in treueri galliaꝝ.

¶ Theodoricus.

Ed nemo miret̃ si tant⁹ vir decept⁹ ex-
cessit: sacerdotib⁹ falsa loquẽtib⁹. cũ di-
uin⁹ q̃z dauid ꝓpha nõ a põtifice sed a seruo
siba ꝯ miphibozeth alloquentẽ decept⁹ sit.

Capitulum. ix.

Hiit epi in ꝯstãtinopolitana vrbe cõ-
gregati. marcellũ ancyre galacie de-
posuerunt ꝑ hmõi causa. Asteri⁹ q̃-
dam in capadocia exercẽs artẽ sophisticam
eã relinq̃ns xp̃ianitatẽ se ꝓmittebat asciscere.
tẽptauitq; libros ꝯscribere: q̃ ferunt̃ hacte-
nus ꝛ ꝑ q̃s arrij dogma firmatũ est. Dicebat
em̃ xp̃z sic eẽ di ꝟtutẽ sicuti dictũ ẽ apd̃ moy-
sen locustã ꝛ erucas ꝟtutẽ dei. ꝛ hijs multa
similia. Conueniebat em̃ is asterri⁹ freq̃ter
apd̃ eps̃ qui arrianã precipue nõ euitabãt
sectã. Nã ꝛ ad ꝯcilia cõcurrebat episcopatũ
in aliq̃ ciuitate querẽs. sed sacerdotio quidẽ
frustrat⁹ est. eo q: ꝑsecutionis tp̃e sacrificasse
ꝓbaret̃. Cũq; circuiret syrie ciuitates libros
quos ꝯfecerat ostẽdebat. Hec agnoscẽs mar-
cellus scribere ꝯtra eũ volens mensurã ꝯtra-
rietatis excessit. Puꝝ nãq; hoiem sicut samo-
setanus paulus p̄sumpsit dicere dñm xp̃m.
Hec agnoscẽtes qui tũc hierosolymis cõue-
nerãt de asterio quidẽ nullũ habuere sermo-
nem. qm̃ neq; erat in ordine sacerdotũ. mar-
cellũ ꝟo tanq; sacerdotio functũ rõem exigẽ-
tes libri sui. eũq; cõperientes samosetani do-
gmate maculatũ iusserũt vt a tali secta rece-
deret. Qui reprehensus librũ se promisit ex-
urere. Cũq; hoc studiũ fuisset lentatũ. episco-
poꝝ collegiũ euocante impatore venit ad re-
giã ciuitatẽ p̄sentibusq; eusebio ꝛ qui cuz eo
erãt epis in vrbe ꝯstantinopolitana. rursusq;
studiũ de marcello fiebat. Et dũ marcellus si-
cut ꝓmiserat illicitã ꝯscriptionẽ nollet incen-

dere. eũ ab epiſcopatu depoſuerũt. in cuiꝰ lo-
cũ baſiliũ in anchyra duxerũt. Sȝ hãc ꝗdẽ
ꝯſcriptionẽ euſebius tribꝫ libellis deſtruxit.
ſupſtitionẽ eius valde redarguẽs. Poſtea ṽo
marcellus in ſardicẽſi cõcilio recepit epiſco-
patũ. nõ intellectũ dicens ſuũ librũ ⁊ ꝓpterea
quaſi paulianũ fuiſſe depoſitũ.

Capitulum. x.

Sic dũ poſt ꝯciliũ hieroſolymitanũ
arrius veniſſet in egyptũ allexandri
na eccl'ia eius euitãte cõionẽ. rurſus
venit ad cõſtantinopolitanã vrbẽ cõcurren-
tibus illic ꝯſectatoribꝫ eius. ⁊ obediẽtibꝫ eu-
ſebio nicomedie epõ ⁊ ꝯciliũ celebrare volen
tibus. Hoꝝ ſtudiũ ſentiens tũc alexãder cõ
ſtãtinopolitanus epus. niſus eſt ſoluere tale
conamẽ. Dũqȝ h̄ nõ valuiſſet implere aperte
arrij niſibꝫ interdixit. nõ licere eũ eccleſiaſti-
cum eſſe dicẽs nec infirmandã ſententiã epi-
ſcopoꝝ pene totius terre ſecũ cõuenientiũ in
nicena vrbe. Euſebiꝰ aũt ⁊ ꝗ circa eũ dũ pri-
mo ſermonibꝫ flectere nequiſſent alexandrũ
poſt ei cũ terrore minabant̃. qꝛ niſi ſuſciperet
arriũ certa die ipe quidẽ deportaret̃ in exili-
um. arrius aũt in cõionẽ ſuſciperet̃ vniuerſo
rum. Et poſt hec ab alterutris receſſerunt. illi
quidẽ definitã diẽ expectãtes vt ſuas minas
explerẽt. allexãder aũt orabat ne ad ꝑfectum
verba euſebij ꝑuenirẽt. Maxie aũt ⁊ terror
ingerebat̃ eo ꝙ imꝑatori pene iam ſuaſerant
vt facerẽt qđ ipſi volebãt. Ante vnã vero cõ-
ſtituti diẽ ꝓſternẽs ſe alexãder ſub altare tota
nocte iacuit pronus: rogans deum vt impe-
diret terminũ eius inimicoꝝ.

Socrates.

Ec igit̃ alexãder ꝓnus orabat. Impe
rator aũt de arrio experiri volẽs eũ ad
palaciũ euocauit. ꝑcũctatuſqȝ eſt ſi niceni cõ-
ſilij decreta ſeruaret. Ille ṽo nihil moratꝰ re-
pẽte ſubſcripſit decreta fidei ꝑ ſubſcriptionẽ
arte callida circũueniẽs. Et imꝑator quideȝ
moratꝰ ei intulit iuſiurandũ. Qui etiã h̄ frau
dulẽter egit. quodãmodo iuſiurandũ arte de
ludens. Qđ aũt audiui de hac machinatõe
ꝯſcribo. Fert̃ eñ cõſcripſiſſe arriũ ſectã ſuaȝ
in carta quã ſub ala ferebat. vñ vere ſe iurare
credidit. dicẽs ſic ſe ſape ſicut ſcꝑſiſſet. Hoc
eñ ita factũ audiens ego cõſcripſi. Quia ṽo
⁊ iuſiurãdũ ꝓbuit ex epiſtol' imꝑatoris agno
ui. Credẽs igit̃ imꝑator ſuſcipi eũ ab epiſco
po ꝯſtantinopolitane vrbis allexãdro in cõ
munionẽ ꝑcepit. Erat eñ tũc ſabbatũ. ⁊ ſeqñ
ti die eos cõicare expectabat alterutris. ſȝ ꝓ-
ſumptiões arrij iudicia dei ſecuta ſunt. Nã
dũ egreſſus ex imꝑiali fuiſſet aula. obſequijs
honorabat̃ ſatellitũ euſebij. ⁊ ꝑ mediã tũc ci-
uitatẽ ꝑſpicuus apparebat. Cũqȝ veniſſe iu-
xta locũ cui eſſet vocabulũ cõſtantini forum
vbi colũna porphyritica collata eſt. terror eũ
ſubito ex quadã ꝯſciẽtie ſecretiõe ꝯſtrinxit et
cũ formidine ſecuta eſt ventris effuſio. Per-
cũctatuſqȝ ſi ſeceſſum eſſet in ꝓximo ⁊ agno
ſcẽs eſſe poſt ꝯſtantini foꝝ ꝑrexit illuc. Quo
facto defectꝰ eũ quidã cũ effuſiõe corripuit. ⁊
vna cũ ſtercoribꝫ meatꝰ q̃ȝ ꝓlapſus eſt. Tũc
ergo ꝯcidit ⁊ ſanguis multitudo cũ ſubtilibꝫ
inteſtinis ſubſequẽter exeffluxit. decurrebãt-
qȝ pariter cũ ſplene etiã interna iecoris. et ita
factũ eſt vt repẽte ſubſequeret̃ mors. Seceſ-
ſum ṽo vbi talia geſta ſunt in cõſtantinopo
litana vrbe monſtrabat̃. ſicuti dixi poſt cõſtã
tini foꝝ atqȝ macellũ in porticu ꝯſtitutũ. om
neſqȝ tranſeũtes digito notabãt locũ. deteſta
bilem arrij recordãtes interitũ.

Zozomenus.

Oſt aliqđ tẽpus quidã factoꝝ veſanie
arriane diues ac potens ſtudiũ habuit
⁊ eundẽ locũ a publico cõparauit. ⁊ diruẽs
quod erat primitꝰ. domũ ibi ꝯſtituit. q̃tinus
obliuio facti ꝓcederet ⁊ ꝑ ſucceſſiões huiuſ-
modi memoria deperiret. Fama tamẽ ꝑcũ-
ctã cucurrit ciuitatem ⁊ orbi terrarum mortẽ
arrij declarauit.

Zozomenus.

Capitulum. xi.

Rrij ṽo dogma licet apđ mł'tos di
ſputatiõibꝫ extolleret̃. nõdũ tñ in ꝓ-
priũ diſputabat̃ ꝓpl'm aut in noĩe cõ-
ſtabat auctoris. ſed oẽs ſimul in eccleſiã ꝯue
niebãt atqȝ cõicabãt. ꝑter nouacianos. ⁊ qui
vocabãtur friges ⁊ valẽtinianos ⁊ martio-
niſtas ⁊ paulianiſtas ⁊ ꝗ alias hereſes cole-
bãt. Cõtra q̃s oẽs imꝑator poſita lege ſanxi-
uit auferri eoꝝ oratoria. ⁊ eccleſijs applicari
⁊ neqȝ in domibꝫ priuatoꝝ eos cõgregatões
nec publice celebrare. Meliꝰ eñ iudicabat ĩ
eccl'ia catholica cõmunicandũ ⁊ in eã cũctis
ꝯuenire ſuadebat. Propt̃ quã legẽ arbitror
hereſiũ memoriã fuiſſe deſtructã. Nã priorũ
principũ tꝑibꝫ chriſti cultores. licȝ ſectaꝝ di
uerſitate differrẽt apđ paganos tñ chriſtiani
eſſe putabant̃. ⁊ ſilr̃ paſſionibꝫ ſubiacebãt. ac
ſemetipſos ꝓpter cõmunes ꝑſecutiões exami
nare nõ poterãt. ⁊ ꝓpterea facile intra ſe cõue-

niētes miſſas celebrabāt. Et licet eēnt pauci.
nō tñ videbant̄ eē diuiſi. Poſt hāc v̄o legē ne
q̄ꝫ publice ī eccl'ias poterāt ꝯuenire neq̄ꝫ latē
ter. dū epi ciuitatū ⁊ clerici obſeruātes talia
ꝓhiberēt. Hinc ḡ plurimi metuētes ad eccle
ſiā ſe catholicā ꝯtulerīt. Alij v̄o māſerūt ī ſua
ſnia. nō tñ ſucceſſores hereſis reliquerūt.

¶ Socrates.

Capitulum. xij.

Unq̄ꝫ religioſiſſimꝰ impator potius
chriſtianitate gauderet ⁊ veri dei te=
ſtimōio fidē nicenā roborari cogno
ſceret in hijs q̄ fuerāt de arrio geſta letabat̄.
Qui cū tres habuiſſet filios eos ceſares ap=
pellauit. ⁊ ſinglos eoꝝ ꝑ decenos ānos im=
perij ſui ꝑncipes eſſe ꝯſtituit. i. ꝑmū q̄dē fili=
um ſui nōis ꝯſtātinū heſperiaꝝ partiū in de
cennali ſuo fecit hr̄e ꝑncipatū. Scđm vero
aui nōie nūcupatū ꝯſtantiū ī vicēnalibꝫ ſuis
ceſarē ī oriēte ꝯſtituit. iuniorē v̄o ꝯſtātē in ſu
is tricēnalibꝫ ordinauit. Anno v̄o poſt hec
trāſacto. ingreſſus ſexageſimū q̄ntū ānū eta=
tis. egritudīe captꝰ ex vrbe ꝯſtātinopolitana
quaſi ad calidas aquas egreſſus eſt.

¶ Theodoricus.

Ui cū nicomedia degeret lāguore gra=
uatꝰ nec ignorās vite huiꝰ īcertū. grāꝫ
ſacri baptiſmatꝭ eſt adeptꝰ. Diſtulerat em̄ vſ=
q̄ꝫ ad illđ tp̄s ī iordane fluuio h̄ ꝓmereri deſi
derās. Porro aūt tres filios reliq̄t impij here
des ⁊ athanaſiū magnū reuerti p̄cepit. alle=
xādriā. licꝫ euſebiꝰ p̄ns eēt ⁊ niteret̄ ꝯ̄ria ſua=
dere.

¶ Zozomenus.

Jcomedie in ſub vrbano ſacri baptiſ=
matis donis initiatus eſt.

¶ Socrates.

O facto teſtamēto tribꝫ filijs defunctꝰ
eſt. Corpꝰ aūt impatorꝭ ī aureo loculo
collocatū ad ꝯſtātinopolim ē deuectū ⁊ ī pa=
lacij celſo loco repoſitū. qđ ī multꝭ honoribꝫ
atq̄ꝫ veneratōe q̄ſi viueret habebatur. donec
aliq̄s filioꝝ eiꝰ aſſiſteret. Poſtea v̄o ab oriēte
veniēte ꝯſtātino cū impialibꝫ obſequijs fu=
nus eiꝰ ſepultū ē in apl'oꝝ eccl'ia. quā ꝓpterea
fecerat ne impatores ⁊ ſacerdotes reliquijs
priuarent̄ apl'oꝝ. Uixit aūt ꝯſtātinꝰ impa=
tor ānis. lx. ⁊. v. regnit. xxx. ⁊ vnū annū. Defū
ctus eſt ꝯſulatu feliciani ⁊ taciani. viceſima=
ſecūda mēſis maij: q̄ erat annus ſecūdus du
centeſime octaue olimpiadis.

¶ Explicit liber tercius eccleſia=
ſtice tripartite hyſtorie.

Incipit liber quartus

¶ Zozomenes.

Capitulum Primū.

Sic ſub impio Cōſtanti
ni ꝑ eccl'ias talia ꝓuene=
rūt. Quo moriēte rurſus
ad querimoniā venit do
gma niceni ꝯcilij. Nā li=
cet veniēte ꝯſtātino nō id
oēs ſuſcipēt. tñ apte rēnu
ere nō audebāt Quo mo
riēte plīmi ab eo ſe īdubitāt̄ ſe abſtinuere cō=
cilio. Erāt em̄ iſti q̄ primitꝰ etiā videbant̄ eſſe
ſuſpecti. p̄cipue v̄o arrij ſectatores euſebiꝰ et
theogniꝰ. Cuiꝰ dogma ſe firmare credebant
ſi reuerti athanaſiū ꝓhiberēt ⁊ ꝯſectatori ſuo
egyptiace dyocet̄ iura ꝯ̄derēt. Et hec q̄dē illi
agebāt. miniſtrāte ſibi p̄ſ bytero: ꝑ quē ꝯſtan
tini tp̄ibꝫ arriꝰ fuerat reuocatꝰ. Erat em̄ is p̄=
ſ byter ꝯſtātio q̄ꝫ gratꝰ. eo q̄ paternū ei ſerua
uerat teſtamētū. ita vt vſq̄ꝫ ad ꝑncipē palacij
q̄ꝫ potētes haberet acceſſum Euſebiꝰ autē in
aula impali videbat̄ ita ꝑſpicuꝰ vt ſuos con
ſectatores faceret augnſti ꝓceres. Quāobrē
de dogmate rurſum priuatim ⁊ publice di=
ſputatiōes crebro ꝓferebant̄. ſimulq̄ꝫ iniurie
inimicicie ⁊ plurima q̄ ex talibꝫ ſolent ſepius
euenire.

Capitulum. ij.

Preterea ab occidētali ꝑte athanaſiꝰ
in alexādriā eſt reuerſus: quē etiā cō
ſtātinꝰ viuēs redire mādauerat. Dici
tur aūt q etiā teſtamēto voluit h̄ ꝯſcribere.
ſed qm̄ ipſe ita defunctꝰ eſt. eiꝰ maior filiꝰ con
ſtātinus heſperiaꝝ partiū ꝑnceps h̄ egit. lit=
terāſq̄ꝫ hmōi ad ꝑpl'm deſtinauit alexādrinū.
Cōſtantinꝰ ceſar ꝑpl'o eccl'ie catholice alexā
drie ꝯſtituto. Neq̄ꝫ veſtrā ſacratiſſimā men=
tem arbitror ignorare. ꝓpterea athanaſiū ad=
orāde legis p̄dicatorē ad tp̄s gallijs fuiſſe di
rectū. qm̄ ferocitas crudeliū inimicoꝝ eiꝰ in
ꝑiculo ſacri capitꝭ illiꝰ īminebat. ne forſan ꝑ
malignoꝝ calliditatē aliq̄d incōgruū ſuſtine
ret. Ut ḡ h̄ euitaret ab īminētibꝫ ſibi neceſſi=
tatibꝫ eſt ablatꝰ. ⁊ ita me iubēte habitare pre=
ceptus eſt vt in hac ciuitate in q̄ degebat bo=
na ei neceſſaria non deeſſent. Talis em̄ eiꝰ eſt
venerabil' v̄tus diuinis freta ſolacijs: vt etiā
moleſtias aſperioris fortune deſpiciat. Qua
ꝓpter licet ad chariſſimā reuerentiā veſtrā do

minus noſter beate memorie cōſtantinus pius meꝰ pr̄ eundē epm̄ ſuo loco reſtituere ꝓpoſuerit. tn̄ qm̄ hūana ſorte ꝑuētus anteq̄ȝ hec cōpleret vota reqͤuit: ꝯſequēs arbitratꝰ ſum voluntatē diue mēorie impatoꝝ iplere. Qui dū ad vos remeauerit. q̄lē a me veneratione habuerit agſcetis. Nō em̄ mirabile. ſi q̄d in eo geſſimꝰ qđ laudet̄. Meā nāq̄ȝ aiam imago deſiderij vr̄i ꝛ ſcema tāti viri ad h̄ mouit ꝛ iuitauit. Diuina prouidētia vos cuſtodiat fratres.

Capitulum. iij.

Is lr̄is fretꝰ athanaſiꝰ alexandriā venit. libēterq̄ȝ eū plebs alexandria ſuſcepit. Arriani ꝓ ꝯiuratiōe facta aduerſus eū freq̄ntes ſeditiōes ſubinde ſuſcitabāt: ꝑ q̄s occaſio ꝑbebat̄ euſebio vt derogaret ei apđ impatorē. qm̄ nō decernēte cōmuni cōcilio epoꝝ auctoritate ſua corrupiſſet eccleſiā tantūq̄ȝ hijs derogatiōibꝫ actū eſt vt indignāte impatore de alexādria vrbe proijceret̄. Eodē tpe euſebio moriēte epo ceſarie paleſtine cognomīto pāphili. agapiꝰ diſcipulus eiꝰ ſuſcepit epiſcopatū. Qui ꝛ alios plrimos edidit libros ꝛ đ vita doctoris ſui multa cōſcripſit. ¶ Sozomen.

Capitulum. iiij.

On multo poſt tpe ꝛ cōſtantinꝰ conſtātini maioris filiꝰ dū nitit̄ iuadere partes minoris fratrꝭ ꝯſtātis circa aquileiā ꝯgreſſione facta perimit̄. ꝯſulatu iacinctini ꝛ protbi. Quāobrē romani imperij principatus orientaliū partiū ꝑuenit ad conſtantē. orientalis aūt ad conſtantiū. ¶ Theodoricus.

Capitulum. v.

Sit̄ tpe q̄ cōſtantinꝰ ad ꝑbēne trāſiuit impiū. teſtamento filijs tpale diſtribuens regnū. nullus em̄ eoꝝ preſens erat. pr̄ bytero a ſorore ꝓpria ſibimet commēdato. ſuū cōdidit teſtamētū ꝑcipiēs eū cōſtantio dari. q̄ inter alios videbat̄ eſſe vicinior ꝛ priꝰ venire poſſe credebat̄. Hinc iſte cōſtantio factꝰ notus tradito teſtamēto accepit ad eū ingrediēdi fiduciā. Qui vidēs facilem cōſtātij voluntatē. ꝛ velut calamū vētis agitātibꝫ agitari. ꝑſumpſit ꝯ͂ euangelica dogmata bellū aſſūere. ꝛ aduerſus eccl'ias aſperrimā erigere tēpeſtatē. Dicebat em̄ culpabiles q̄ cōſubſtātialitatis vocē q̄ ſcp̄ta nō inue

nirent̄ in fidei doctrina poſuiſſent. q̄ int̄ ſacerdotes ꝛ eos diſcordiā generaret. Hic ḡ athanaſiū ꝛ eiꝰ ſectatores accuſans inſidias inſtruebat. Huiꝰ cooꝑatores erāt euſebiꝰ ꝛ theogniꝰ. ꝛ theodorꝰ perinthiꝰ q̄ eloquētior eſſe videbat̄. ꝛ ſcp̄ſit explatiōes euāgelioꝝ: quem plurimi heraclionē vocāt. Iſti nāq̄ȝ ſepiꝰ vidētes impatorē reuerſionē athanaſij tractantem. multoꝝ cauſam aſſerebant eſſe maloꝝ. ꝛ nō ſolū egyptū. ſed etiā paleſtinā ꝛ fenicē viciuaſq̄ȝ gētes eiꝰ gr̄a dicebant eſſe turbatas. Proinde hmōi ꝟbis leuiſſimā obſidētes impatoris intentionē. ſuaſerūt vt athanaſiū rurſus ab eccl'ia expelleret. Qui agnoſcēs eoꝝ conſiliū ad partes heſperias abijt.

Capitulum. vi.

Erū euſebiꝰ eiuſq̄ȝ cōſortes calūnias ꝯ͂ athanaſium factas: iulio romano pōtifici deſtinauerūt. Qui eccleſiaſticā ſeq̄ns legē: etiā ipos romā venire ꝑcepit ꝛ venerabilē athanaſiū ad iudiciū regulariter euocauit. Ille ꝯtinuo euocatiōe ſuſcepta venit. Calūniaꝝ ꝟo ſarcinatores romaȝ quidē ꝓfecti nō ſūt. ſciētes facile ſuum capi poſſe mendaciū. ſed vidētes oues paſtore deſolatas. lupū ſup eas ꝓ paſtore cōſtituert̄. id eſt gregoriū. q̄ ſex annis beſtijs ferotibꝫ vſus crudelius penam malicie ſue ſoluit ab omnibus amariſſime laniatus.

Capitulum. vij.

Thanaſiꝰ autē veniēs ad conſtantē. poſtq̄ȝ cōſtātinꝰ iunior fuerat bello defunctꝰ. arriane cohortꝭ cū gemitu referebat inſidias. ꝛ bellū ꝯ͂ aplicā fidē geſtū patriſq̄ȝ eiꝰ nomē maximiq̄ȝ cōcilij ab illo celebrati mēorabat. ꝛ qm̄ cōi lege ſynodus roborata videret̄. Hec īſinuādo cū lachrymis ad paternū zelū excitauit impatorem. Mox nāq̄ȝ vt hec audiuit. mādauit fratri monens vt paterne pietatis inuiolabilē cuſtodiret hereditatē. cū ꝛ ille pietate gubernādo regnū et romanoꝝ tyrannos eiiciſſet. et gentes poſitas in circuitu ſubiugaſſet. ¶ Socrates.

Capitulum. viij.

Aliq̄dē tēpeſtate cōſtātinopolim altera ꝑore ſupior turba ex hmōi cauſa ꝓceſſit. Alexāder cōſtātinopolitane ꝑſul eccl'ie poſt decertationē cū arrio terminatā. ex hac vita ipe receſſit āno etatꝰ. xxxiij.

vite .xxviij. nullūq͡ʒ ꝯſtituit in ſuū locū. ſʒ mā
dauit vt vnū e duob' q̄s ip̄e noīaret eligerēt.
Et ſi q̄dē vellēt docibilē ſil' ⁊ vite optime te-
ſtimonio decoratū paulū a ſe p̄ſbyteꝝ ordi-
natū. viꝝ etate q̄dē iuuenē. ſʒ ſapiētia ſenem.
ep̄m ſibimet ordinarēt. Si ꝟo ex habitu ſo-
lūmodo reuerētie eligere vellēt. macedoniuʒ
tūc facerēt tūc dyaconū exiſtentē: q̄ ⁊ etate ſe-
nioꝛ videret̄. Ex hac cauſa maioꝛ intētio pro
epi ordinatiōe ſurrexit eccl'iāq͡ʒ turbauit. cuʒ
ꝑpl's vtiq͡ʒ in duas ꝑtes diuiſus eēt. aliiq͡ʒ de-
fenderēt arrianū dogma alij ꝟo niceni decre
ta cōcilij. Igit̄ donec allexāder viueret omo-
uſiani pociores erant arrianoꝝ. q2 illi q̄tidie
cōuicti iueniebant̄. Cū ꝟo allexāder obijſſet
ꝯtētio rurſus ex vtraq͡ʒ ꝑte cōmota eſt. Qua
ꝓpter omouſiani paulū ordinauere pontificē
arriani ꝟo macedoniū. Et in eccleſia quideʒ
herene cognomine q̄ eſt vicina iuxta baſilicā
ſophiā paulus eſt ordinatus: in q̄ potius al
lexandri ſentētia ꝓlata videbat̄.

Capitulum .ix.

Oſt paulū aūt tēpus imꝑatoꝛ ad cō
ſtātinopolim veniēs indignabatur
ob ordinationē factā arrianoꝝ epi-
ſcopoꝝ. ꝯſtitutoq͡ʒ ꝯſilio paulū q̄dē remoue
ri fecit. euſebiū ꝟo migrās ex nicomedia con
ſtantinopolim ep̄m eſſe decreuit. Quo facto
antiochiā ꝓfectus eſt imꝑatoꝛ. Euſebi' itaq͡ʒ
nullo mō ceſſare patiebat̄. ſed oīa cōmouebat
donec ſuū ꝓpoſitū ꝑduceret ad effectuʒ. Egit
ergo vt in antiochia ſyrie ſynodus fieret. ſub
occaſiōe q̄dē dedicatiōis eccl'ie quā pr̄ augu
ſtoꝝ fabricari ceꝑat ⁊ poſt ei' obitū cōſtātin'
decimo anno eā a t̄pe fundatōis expleuerat.
ꝑ veritate aūt ad ſubuerſionē atq͡ʒ deſtructio
nē niceni ꝯcilij. Ad quā ſynodū ꝯuenerūt ex
ciuitatib' diuerſis epi nonagīta. Maximus
aūt hieroſolymitan' macharij ſucceſſoꝛ non
affuit cogitās: q2 poſſet ei ſubripi. vt in dam
natiōe ſubſcriberet athanaſij. Sʒ neq͡ʒ iuli'
interfuit. neq͡ʒ ī locū ſuū aliquē deſtinauit. cū
vtiq͡ʒ regl'a eccl'iaſtica iubeat nō optere preter
ſniam romani pōtificꝭ ꝯcilia celebrari. Fit ḡ
ſynodus antiochie ſub p̄ntia ꝯſtātij p̄ncipis
ꝯſolatu marcelli ⁊ probini. Erat autē q̄ntus
ann' mortꝭ cōſtantini pr̄is auguſtoꝝ. p̄ſide-
batq͡ʒ tūc eccl'ie antiochene flacillus ſucceſ-
ſoꝛ eufronij. Fautores igit̄ euſebij ope indi-
cātes derogare athanaſio primū q̄dē calum
niati ſunt. q̄ſi extra regulā egiſſet quā tūc ipſi
decreuerāt. q̄m nō ex ſnia cōis ꝯcilij epoꝝ re
cepit ſacerdotiū. ſed ſibimet arrogādo in ec-
cleſiā fuiſſet ingreſſus. deinde q̄m ei' aduētu
turba generata plurimi ſeditiōe ſint mortui
⁊ q2 aliq̄ ab athanaſio ceſi iudicib' dicerētur
eſſe ꝯditi. Hac derogatōe tūc habita ꝯſtitue
rūt ep̄m in alexādria. ꝑmo quidē euſebiū co-
gnomēto emiſenū. Quo ordinato ⁊ ī allexan
driā ire metuēte. gregoriū fecerūt ep̄m. Hijs
itaq͡ʒ geſtꝭ trāſformauert̄ fidē. nihil q̄dē cul-
pātes niceni ꝯcilij. ſʒ p̄ncipiū p̄betes q̄tinus
freq̄ntib' ꝯcilijs alia ſ'binde mutātes ⁊ recitā
tes t'min' fidei paulatī ī arrianā veſaniā re-
pedaret.

¶ Ep'la ꝯcilij antiocheni de fide.

Capitulum .x.

Os neq͡ʒ ſequaces arrij fuim' quo-
modo em̄ epiſcopi p̄ſbyteꝝ ſequere
mur: neq͡ʒ aliā quēpiam fidem abſ-
q͡ʒ expoſita antiq̄t' ſuſcepim' ſed etiā nos exa
minatores ⁊ cognitores ei' fidei facti ſum'.
et iudicauim' potiuſq͡ʒ ſecuti ſumus. Didici-
mus em̄ ab inicio credere in vnū deū omniū.
deū vniuerſoꝝ itelligibiliū ſenſibiliūq͡ʒ crea
torem ⁊ ꝓuiſorem ⁊ in vnū filiū vnigenituʒ
ante omnia ſecula exiſtentē. ⁊ cū ſuo genito-
re manentē: ꝑ quē et omnia facta ſunt. viſibi-
lia ⁊ inuiſibilia. ⁊ q̄ in nouiſſimis temporib'
ꝑ bonā voluntatē patris deſcēdit ⁊ ex ſancta
ꝟgine maria carnē aſſūpſit. ⁊ oēm volunta-
tem ſui patrꝭ adimpleuit. paſſus eſt ⁊ reſurre
xit ⁊ in celos aſcēdit ⁊ in dextera patris ſedet
vētur' iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊ rex ꝑma
net in eternū ⁊ de'. Credimus ⁊ ſpiritū ſan-
ctū. Si adijciendū eſt. credim' ⁊ d̄ carnis re
ſurrectōe. ⁊ vita ꝑpetua. Hec ī ꝑma ſcribētes
ep'la ciuitatib' dirigebāt. Sʒ p' paululū aliā
ī ātiochia dictauert̄. Eodē t̄pe etiā rē publi
cā ꝯtigit valde turbari. Gēs nāq͡ʒ frācoꝝ cir
ca gallias ꝯſtituta romanis erat īfecta. Tūc
em̄ etiā t're mot' maxim' ī oriēte fact' eſt. ⁊ ꝑ
cipue in antiochia āno iugiter eſt cōmota.

Capitulum .xi.

Aterea gregoriū deducebat ī allexā
driā ſyrian' mgr̄ militū. ⁊ cum eo ar
mati milites nūero .v. milia. q̄b' etiā
aderāt arrij ſectatores ibi morātes. Sʒ quō
athanaſi' eccl'ia pulſus ne capet̄ effugit arbi-
troꝛ eſſe dicēdū. Erat em̄ veſpa ⁊ ꝑpl's ī vigi-
lijs obſeruās. ſperabaturq͡ʒ futura collectio.
Inter hec venit magiſter militū ⁊ circa eccle
ſiam erīge cohortes ſuos milites ordinauit.

Athanaſius autem videns q̄ fiebāt. cogitauit ne ꝓpter ſe vlla leſio ꝑplo ꝓueniret. ⁊ ꝑcipiens dyacono vt cōpleret oratōez. rurſus pſalmū fecit imponi. Dūq̧ ꝯſonātia pſalmodie celebraret̃. ꝑ vnā ianuā eccľie egrediebantur oēs. Quo facto milites q̄dē ſine cōmotione ſteterūt. Athanaſiꝰ aūt inter medios pſallētiū illeſus abceſſit ⁊ h̄ mō fugiēs romā ꝓfectus eſt. Porro gregoriꝰ tūc allexādrine preſedit eccľie. Allexādrinoꝝ ṽo plebs nō ferēs q̄d geſtū erat. eccľiā q̄ dionyſij nuncupatur incendit.

Capitulum.xij.

Euſebiꝰ aūt miſit legationē ad iuliuz romane vrbis epm: rogās vt ꝯ athanaſiū iudex eſſet. Sȝ q̄ de athanaſio decreuerat iuliꝰ euſebiꝰ nō occurrit agnoſcere. q2 dū paucū tp̄s vixiſſet poſt ꝯciliū vita priuatꝰ ē. Quaꝓpter ꝯſtātinopolitani rurſus in eccľiam paulū introduxerūt: idē ⁊ arriani in eccľia q̄ nūc d2 pauli ordinauere macedoniū. Et h̄ gerebāt fautores euſebij ſucceſſoreſq̧ ꝓſumptiōis idē theogniꝰ nicenꝰ. mariſ calcedonēſis. theodorus heraclie ⁊ reliqui. Sȝ vrſaciꝰ ⁊ valēs heretici. poſtea libellum penitētie iulio offerētes epo ⁊ ꝯſentiētes cōſubſtātialitatis ṽbo cōicare meruerūt.

Capitulum.xiij.

Pterea ꝓpter macedoniū ingens ꝑlioꝝ flāma ſurgebat. ⁊ inteſtinū bellū chriſtianoꝝ in ciuitate multi ſanguinis effuſiōe pullulabat. Qđ duȝ audiſſet ꝯſtantinꝰ impator anthiochia poſitꝰ. hermogeni magiſtro militū thraciarum iniūxit. vt paulū ab eccľia pelleret. Qui ꝯſtātinopolim veniēs maximas turbas egit. cogēs vt pelleret̃ eps. factaq̧ ſeditiōe populus erat ꝑparatus ad vltionē. Cūq̧ hermogenes inſiſteret vt militari manu expelleret paulum. acceſus populus vt fieri ſolet in taliƀ irrationabilici reſiſtebat. eiuſq̧ domū incendētes ipſumq̧ trahētes interemerūt. Hec geſta ſūt cōſulatu conſtātij tercio. ⁊ ſc̄do cōſtātis. Quo tēpore cōſtans q̄dē frācos romanoꝝ ſubiecit impio Cōſtātius aūt d̄ interitu hermogenis agēs ab antiochia ṽo diſcedens cōſtantinopolim venit. ⁊ paulū q̄dē expulit ciuitate. vrbe ṽo dāna ꝯcuſſit. auferēs ei frumēti a ſuo patre collati vltra q̄draginta milia modioꝝ q̄ q̄tidie frāgebant̃. Nā pene octuaginta milia ꝑ dies ſingulos vrbe alexādrina mittente ꝑmo miniſtrabant̃. Hoc itaq̧ facto macedoniū diſtulit ſtatuere vrbis epm. Iraſcebatur em̄ ⁊ aduerſus eū nō ſolū q2 ꝑter eiꝰ volūtatē fuerat ordinatꝰ. ſed etiā q2 ꝓpter ſeditiones inter eū paulūq̧ factas plurimi ſimul et magiſter militū fuerat interēptꝰ. Dimittēs ḡ eū miſſas facere in eccľia ſolū in q̄ fuerat ordinatus. denuo eſt ꝓfectus in antiochiā.

Capitulum.xiiij.

Arriani ꝑterea gregoriū remouētes ab allexādria tanq̧ odibilē. ⁊ q2 propter eū factū fuiſſet incendium. necnō ⁊ q2 minꝰ eoꝝ fouebat errorē. euocauerūt georgiū capadocē arriane veſanie.

¶ Zozomenus.

Capitulum.xv.

Sic athanaſiꝰ relinquēs allexandriam romā ꝓfectus eſt. Cōtigit aūt eodē tp̄e etiā paulū ꝯſtantinopolitanū pōtificē illic vna ꝯcurrere. ⁊ marcellū anchyre ⁊ aſclepiū gaze. Qui dū arrianus eſſet aduerſus inſcriptionē paſſus ab hijs q̄ſi ſubuertiſſet altare damnatꝰ eſt: ꝑ q̄ gazeoꝝ eccleſia q̄ntiano cōmittit̃. Lucianus aūt hadriopolitis eps ob aliā accuſationē eccľia ſua priuatꝰ in vrbe roma degebat. Cognoſcēs ḡ romanꝰ epus crimīa ſinguloꝝ ⁊ oēs in niceno ꝯcilio ꝯcordare cōperiēs eos ī cōmuniōe ſuſcepit. tanq̧ oīm curā gerēs ꝓpter ſedis ꝓprie dignitatē. ſinguliſq̧ reddidit ſuas eccleſias. et orietaliƀ ſcripſit epis: culpās q2 nō recte tractaſſent viros inculpabiles de ſuis eccľijs expellētes ⁊ ꝯſtituta niceni ꝯcilij mīme ꝯſeruarēt. Quoꝝ paucos ad certā diē ſibimet adeſſe ꝑcepit. vt corā eis oñderet iuſtū ſe ſup eos ꝓtuliſſe decretū. ⁊ de cetero nō ſe paſſuꝝ infminatꝰ ē. niſi ab hmōi turbis ⁊ nouitate ceſſarēt. Et ille q̄dē hec ſc̄pſit. Athanaſiꝰ aūt ⁊ paulꝰ epl'as iulij orietaliƀ dixerūt epis ⁊ ſinguli eorum ſedes ſuas adepti ſunt.

Capitulum.xvj.

Erū pōtifices orient̄ ꝯuiter h̄ ferētes ⁊ ī anthiochiā ꝯgregati iulio reſcripſert eplam. ornato q̄dē ſtilo cōpoſitā. yronia ṽo maxie plenā. ⁊ nō ſine ī tminatōis q̄litate ꝯfectā. Fatebant̃ em̄ circa oēs romanoꝝ eccleſiā eſſe munificā. veluti que apoſtolicam haberet curam. et antiquitus mater pietatis extiteret. licet ab oriente ad eam predicatores dogmatis aduenisſent. ſevero non

propterea ſecundo loco habendos exiſtimabāt. eo ꝙ nō magnitudine aut mltitudine habūdaret eccleſia. ꝝ cū vite q̄litate nō cederent criminiqꝫ iulio importabāt eo ꝙ athanaſij ſectatoribꝫ cōmunicaſſe videret. ⁊ tanq̄ eoꝝ cōcilio ꝯtumelias irrogaſſet. eorūqꝫ ſententiaꝫ deſtruxiſſet. ⁊ veluti iniuſtū ei⁹ factū eccleſiaſticiſqꝫ ſanctionibꝫ diſſonās arguebāt. Hijs ita cōſcriptis. addiderūt q̄ ſi ſuſcipet iulius damnationē ab eis factā. ⁊ ordinatos ep̄os in damnatoꝝ loco firmaret. pacē cū eo ⁊ cōmunionē haberēt. ſi ꝯo placitis eoꝝ reſiſteret ꝯtraria celebrarēt. quippe cū oriētales epiſcopi nō reſtituiſſent. dū nouat⁹ a romana pelleret eccl'ia. De hijs autēz que preter cōmune placitū de cōcilio niceno geſſerant. nihil ei reſcribere maluerūt.

¶ Socrates.

Capitulum. xvij.

Ec itaqꝫ oriētales epiſcopi iulio romano pōtifici reſcripſerūt. Cū vero athanaſius alexādriā fuiſſet ingreſſus cōpreſſio ꝓpl'i partis georgij qui illic fuerat epiſcopus ordinatus vehemēs facta eſt. ⁊ ex h̄ dicebāt turbas ⁊ voces hoim ꝑueniſſe ⁊ huiuſmodi crimina in athanaſiū velut auctorē ſceleris referebāt. dū hec in certaminibꝫ frequēter eueniāt. Ob quā cauſam ſabinus macedoniane ꝑſul hereſeos athanaſiuꝫ frequēter arguebat. Qui ſi cogitarēt quanta mala ꝯtra athanaſiū ⁊ omouſianos arriani geſſerāt. aut quāta concilia ꝓpter eū celebrata ſunt. aut quāta ꝯtra oēs eccl'ias macedonius hereſiarch⁹ geſſit. erubeſcēs forte tacuiſſet.

Capitulum. xviij.

Onſtātinus igit̄ imꝑator in antiochia degēs cū audiſſet rurſus paulū cōſtantinopolitanā recepiſſe ſe demiratus ſacra ſua miſit ad philippū. qui tūc habebat maximā inter alios iudices poteſtateꝫ et poſt principē ſecūdus appellabat̄ vt paulū de eccleſia pelleret ⁊ macedoniū introduceret. Prefectus aūt philippus ſeditionē ꝓpl'i metuens: arte vſus eſt aduerſus paulū. ⁊ iuſſionē quidē principis celauit. Simulās autē publicū ſe habituꝝ eſſe tractatū. ꝓceſſit ad thermas vocabulo zeuſippas ibiqꝫ cū honore q̄ſi neceſſario vocauit paulū. Cūqꝫ veniſſet repēte prefect⁹ ſacra monſtrauit imꝑatoris. et epiſcopus quidā illic iniuſtā ſententiā imperatoris patiēter tulit. Porro ꝑfectus metuens multitudinis impetū que ibi ꝯuenerat ꝓpter timoris famā. vnā feneſtrā thermaruꝫ iuſſit aperiri: ꝑ quā ad palatiū duct⁹ paulus ⁊ miſſus in nauim ad talia paratā velociter duct⁹ eſt in exiliū. Juſſitqꝫ ꝑfectus vt theſſalonice ſeruaret̄ ex qua paulus fuerat oriundus: q̄tinus illic licēter viueret ⁊ in alijs illirici ciuitatibus. nō t̄n vt ad partes orientis accederet. Hoc itaqꝫ modo paulus inopinabiliter d̄ eccleſia pulſus eſt. Philippo aūt a thermis eunte ad eccleſiā. cōcurrerūt vniuerſi omouſiani ſimul ⁊ arriani. Cūqꝫ ꝑfectus cū macedonio ad eccleſiā ꝑueniſſet ⁊ populū ⁊ milites irrationabilis timor inuaſit. Dūqꝫ eſſet nimia multitudo nec poſſet introire ꝑfectus: milites ceperūt populū violēter impellere. Et cū ꝓpter anguſtiā loci recedere nō valerēt. putantes eos milites ſibi velle reſiſtere. euaginatis gladijs in eoꝝ necibꝫ graſſabant̄. Tunc ḡ ſicuti fert̄ perempti ſunt circa tria milia centū ⁊ quinq̄ginta. alij a militibꝫ interfecti. alij vero cōpreſſiōe ſūt mortui. Hijs actis macedonius tanq̄ nihil mali gerēs. ſꝫ veluti mūd⁹ ⁊ inocēs a ꝑfecto magis q̄ꝫ eccleſiaſticis regulis traditū ſibi ꝑcepit epiſcopatū. tātiſqꝫ necibus ip̄e ⁊ arriani iura tenuert̄. Hoc t̄pe imperator maiorē eccl'iam fabricabat q̄ nūc ſophia vocitat̄. ⁊ eſt copulata eccl'ie q̄ d̄r herene: quā p̄i īꝑatores cū eēt pri⁹ modica ad pulchritudinē magnitudinēqꝫ ꝑduxerat. q̄ modo velut ſub vno circuitu cōtineri noſcunt̄.

Capitulum. xix.

Pterea ꝯtra athanaſiū alia machinacio fabricata eſt. Eccl'ie nāqꝫ allexādrinoꝝ pater auguſtoꝝ erogāda paupibꝫ frumēta donauerat. q̄ dixert̄ athanaſiū vēdere ⁊ ſuis vtilitatibꝫ applicare. Q̄d ſentiēs athanaſi⁹. latēter effugit. Tūc igit̄ iulius romane vrbis ep̄s cognoſcēs arrianoꝝ inſidias aduerſus athanaſiū machinatas. poſtq̄ꝫ euſebij ſuſcepat l'ras. euocauit athanaſiū cū audiſſet locū vbi erat abſcōſus. Jnter hec ſuſcepit ⁊ l'ras egyptioꝝ ep̄oꝝ aſſerentiū falſa eſſe que ꝯtra athanaſiū dicebantur. Quo facto iuli⁹ reſcripſit eis q̄ fuerāt antiochie ꝯgregati: culpās eos primū de iniurijs litteraꝝ. deinde cur eū ad ſuā ſynodū nō vocaſſent. canonibꝫ quippe iubētibꝫ extra romanum nihil decerni pontificē. inſup quia latēter corrumperēt fidē. et quia tyri geſta ꝑ ſurreptionem fuerint arte compoſita. ⁊ quia cōtra ius ex vna parte confecerint monimen-

ta geſtoꝝ. referēs ⁊ falſitatē de arſenio cōcinnatā. Epiſtolas ipſas ponere ꝓpter faſtidiū longe lectionis omiſi. Poſt paucū itaqꝫ tempus paulus a theſſalonica ſimulans ſe habere iter ad corinthū ytaliā ꝑuenit. ⁊ vna cū athanaſio imꝑatori conſtanti actus ſuos indicauerūt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xx.

Mpator aūt fratri ſuo ꝯſtantio ſcripſit. vt aliqs orientalium epiſcopoꝝ ſatiſfacturos ꝓ quorundā natiōe dirigeret. Quapropter eligunt tres. narciſſus herinopolita cilix epiſcopus. theodor⁹ heraclie. thracie. ⁊ marcus a rhetuſe ſyriace. Qui veniētes ytaliā facta ꝓpria vindicabāt. nitentes imꝑatori ꝑſuadere orientalis cōcilij iuſtam eſſe ſententiā. Cūqꝫ fidei ſue cōfeſſionē exigerent. antiochie quidē fidē expoſitā celauerūt. aliā vero ꝯſcribentes ꝓfeſſionē obtulerunt. multū tñ a niceno ꝯcilio diſſonātē. Uidens aūt cōſtans iniuſte grauatos homīes. nec crimina fuiſſe vera. pro quib⁹ dicebant a cōmunione ſuſpēſi. ſed geſtū ꝓpter diſſonantiam fidei. cū ſatiſfacere nequiſſent ꝓ quo venerāt. remiſit eos ad ꝓpria. Poſt tres aūt annos rurſum oriētales epī occidētalib⁹ aliam ep̄lam direxerūt. quā multoꝝ ꝟſuū nominauere ꝯſcriptionē. eo ꝙ prior ex plixo eloquio cōfecta videret. in qua de ſubſtantia quidem dei nullā fecere mēoriā. Eos aūt qui dicūt ex nō exiſtētib⁹ dei filiū. aut ex alia eſſentia ⁊ nō ex deo. ⁊ qꝛ fuerit aliqñ tēpus aut ſeculū qñdo nō erat. abdicarūt. Porro eudoxiū germanicie epiſcopū. martyriū qꝫ atqꝫ macedoniū portitores ep̄laꝝ. occidētales noluerūt ſuſcipere ſacerdotes. dicētes dogmata nicena ſufficere ⁊ nihil vlteri⁹ oportere tractari. Cūqꝫ ꝯſtans a fratre petēs vt athanaſi⁹ ſuā reciperet ſedē. reſiſtētib⁹ hereticis nihil impetrare valuiſſet. tūc athanaſius ⁊ paulus adeuntes popoſcerūt fieri ſynodū. eo ꝙ ꝓ defenſiōe rectorum dogmatū expulſi ꝓbarent.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxi.

Uod audiēs conſtans ſcripſit fratri monēs vt paterne pietatꝭ inuiolatā ſeruaret hereditatē. cū ⁊ ille imperiū gubernando ⁊ romanoꝝ tyrānos eiiciſſet. et incircuitu gētes barbaras ſubiugaſſet. Hijs lr̄is mot⁹ ꝯſtantius. ꝑcepit ſardice: q̄ eſt ciuitas illirici ⁊ orientis ⁊ occidentis ꝯuenire pontifices. Multe ſiquidē ⁊ alie paſſiōes medicinā ſynodicā requirebāt. Nā ⁊ paulū cōſtantinopolitane vrbis ep̄m ꝓ rectis dogmatib⁹ arriani ad ꝑiculū mortis vſqꝫ ꝑduxerāt. tanqꝫ ſeditiōis auctorē ⁊ alia qdā adiecerant que calūniatorib⁹ ſunt amica. q̄ tñ tūc populus ſardice ꝓpter inimicoꝝ inſidias dici non paſſus eſt. Paulopoſt aūt defuncto ꝯſtante: flectēs arriani leuiſſimā ꝑncipis volūtatem. et a regia ciuitate pellētes paulū. eū ad ciuitatulam cucuſſenā que tūc erat capadocie. nūc vero ſecūde armenie migrauerūt. Sed non ſuffecit in hoc cūcta turbantib⁹ vita pauli mirabilis. licet in ſolitudine ꝯſtituti. Mittētes eñ miniſtros necis. eum morti violentiſſime tradiderūt. Et hoc beatus athanaſius refert in ſatiſfactione proprie fuge. ita dicens.

Capitulum. xxii.

Piſcopum nanqꝫ cōſtantinopoleos paulū ꝑſequentes atqꝫ cōperiētes palam ſuffocandū eſſe cenſuerūt in cucuſſa capadocie. auctoritatē habētes philippum ꝑfectū. Erat eñ hereſeos eoꝝ tunc patronus ⁊ cōſilioꝝ miniſter iniquoꝝ. Huiuſmodi eñ ꝑ crudelitates blaſphemia arrij germinauit. Jn vnigenitū nāqꝫ inſanūt miniſtri preſumptionem eius. Hoc itaqꝫ modo paulo defuncto magis autem ad celeſtia regna ꝑducto. macedonium ſtatuerunt epiſcopum quaſi conſectatorem ſuum. quoniam proxime ſpiritui ſctō blaſphemabat. ſꝫ paulopoſt expulerūt ⁊ eū dū creaturā non ꝯfiteret eum quem filiū ſacre ſcripture dicunt. Quapropter reſpondēdo illis. hereſis ꝓprie auctor apparuit cōſubſtantialē quidē nec iſte patri filium eſſe dicēs. ſimilē tamē ꝑ oīa genitori docens. creaturā vero ſpiritūſanctū aperte denominans. Hec itaqꝫ non multo poſt ſicuti diximus acta ſunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xxiii.

Adecim⁹ itaqꝫ ann⁹ erat patrꝭ duorum auguſtoꝝ. cōſules aūt tūc fuere rufinus ⁊ euſebius: qñ celebratū eſt ſardicēſe ꝯciliū. Ex heſperijs ꝗ partib⁹ cōuenerūt epī qſi trecēti: ſicut athanaſi⁹ ait. ex orientalib⁹ ſex ⁊ ſeptuaginta tantūmodo ſicut ſabin⁹ dicit. Jnter qs ānumerabat ⁊ ſcyras tanqꝫ mariotis epiſcopus: quem damnatores athanaſij in epiſcopum huius prouincie

produxerunt. Excuſauerunt etenim ſe alij p̄
infirmitatē corp̄is. alij anguſtas inducias ac
cuſantes. ⁊ ob h̄ iuliū culpantes ep̄m. dum
vtiq̄ʒ ante annū ⁊ ſex menſes ſynodus fuerit
p̄dicata. ⁊ athanaſius rome degeret expectās
iudiciū ſynodale. Cū ergo ſardice conueniſ-
ſent. orientales ad aſpectū occidentaliū veni-
re nolebāt. dicentes nō aliter ſe ad verba vētu
ros. niſi a ſuo collegio athanaſiacos ⁊ pauli
anos expellerēt. Dūq̄ʒ protogenis ſardicēſis
ep̄s ⁊ oſius cordube hyſpanie nō paterentur
a cōcilio remoueri ⁊ pauli defenſores ⁊ atha
naſij. illi repēte diſceſſerūt. ⁊ venientes ad phi
lippolim tracie ſeorſum fecere ꝯcilium. ⁊ aper
te iam ꝯſubſtantialitatē anathematizauerūt.
⁊ sectā inequalis ſubſtantie epiſtolis conſcri
bentes vbiq̄ʒ miſerūt. Qui aūt in ſardice cō-
uenerant. primū quidē hoꝝ damnare veſani
am. deinde accuſatores athanaſij dignitate
priuauerūt: ⁊ terminū fidei nicene roboran-
tes. ⁊ tractatū de diuine ſubſtātie inequalita
te reſpuentes. ꝯſubſtantialitatē apertius tra
diderūt. etiā ipſi vbiq̄ʒ ſcripta ꝓpria dirigen-
tes. Ex vtraq̄ʒ ḡ parte recte ſe facere arbitra-
ti ſunt. orientales quidē eo q̄ a ſe damnatos
illi ſuſcipent. occidētales aūt quoniā ante co
gnitionē damnatores effugerāt. ⁊ quoniā hij
quidē nicenā ſeruabāt fidē. illi p̄o eam adul-
terari p̄ſumpſerāt. Reddiderūt ḡ locū pau-
lo ⁊ athanaſio necnō ⁊ marcello ancyre ga-
latie. q̄ dudū ſicuti iā dictū eſt fuerat ꝯdēnatꝰ

❡ Theodoricus.

Capitulum. xxiiii.

Ve p̄o ſardice geſta ſunt modo cōci
lia littere clariꝰ edocebūt: quas pro-
pter modū explanatiōis huic ſcp̄tu
re interponere nō omiſi. Sctā ſynodus dei
vera gr̄a ſardice ꝯgregata ex vrbe roma hy-
ſpanijs ⁊ gallijs. ytalia. cāpania. calabria. af-
frica. ſardinia. pannonia. miſia. dacia. darda
nia. altera dacia. macedonia. theſſalia. acha-
ia. epiris. tracia. rodope. aſia. caria. bithinia.
helleſponto. frigia. capadocia. ponto. cilia. al
tera frigia. pamphilia. lydia. inſulis cicladi-
bus. egypto. thebayda. lybia. galatia. paleſti-
na. ⁊ arabia. vniuerſis ep̄is ⁊ cōminiſtriſ ſctē
⁊ apoſtolice eccl'ie dilectiſſimis fratribꝫ. i dn̄o
ſalutē. Multa quidē ac ſepiꝰ miniſtri arria-
ne veſanie p̄ſumpſerūt aduerſus dei ſeruos ⁊
rectā fidē cuſtodētes. Adulterā nāq̄ʒ docri-
nam ꝓponētes. orthodoxos expellere conati
ſunt. ⁊ intantū inſurrexerūt aduerſus fidem
vt neq̄ʒ auditus deo amabilium lateret im-
peratoꝝ. Igit̄ gr̄a dei coopante etiā ipſi pijſ-
ſimi p̄ncipes ex diuerſis nos ꝓuincijs ⁊ ciui
tatibꝫ colligētes. ſctm̄ h̄ ꝯciliū in ſardicēſiuʒ
celebrari vrbe p̄ceperūt. quatinꝰ ablata om-
ni diſcordia ⁊ om̄i ꝑfidia ꝓcul expulſa. ſola
criſti pietas apd̄ oēs inuiolate ſeruet̄. Vene-
rūt em̄ orientales ep̄i a pijſſimis imꝑatoribꝫ
inuitati. p̄cipue ꝓpter famā que de cariſſimis
nr̄is fratribꝫ ⁊ cōminiſtris fuerat diuulgata
id eſt. athanaſio alexandrino. ⁊ marcello an-
cyre galacie ⁊ aſclepa gazeo. Forſan etiā ad
vos ipos detractiōes hm̄oi ꝑuenerūt. qm̄ etiā
noſtras aures ventilare conati ſūt. vt ea q̄ cō
tra inocētes referunt vera eſſe credant̄. ⁊ ini-
qua hereſeos celet̄ opinio. ſed hec facere di-
utius ꝑmiſſi nō ſunt. Etenim p̄ſul eccleſiaꝝ
dominus. ꝓ hijs ⁊ ꝓ vniuerſis mortē ſuſti-
nuit. et ꝓpterea aſcenſum ad celos nobis om
nibus cōdonauit. Dudum itaq̄ʒ euſebius et
maris et theodorus atq̄ʒ theognius vrſatius
et valens ⁊ minophātus ⁊ ſtephanus ſcripſe
rūt iulio. cōminiſtro noſtro eccl'ie romane pō
tifici cōtra p̄dictos cōſacerdotes noſtros. id
eſt athanaſium ep̄m allexandrie. et marcel-
lum epiſcopū anchyre galacie. et aſclepā ga-
ze. Scripſerunt quoq̄ʒ ex alijs partibꝫ epiſco
pi teſtimoniū perhibentes puritati athana-
ſij conſacerdotis noſtri. et ea que ab euſebio.
et a conſectatoribus eius geſta ſunt nihil ali
ud q̄ʒ mendacijs ⁊ calumnijs plena eſſe fir-
mantes. cum vtiq̄ʒ euocati a cariſſimo ⁊ con-
ſacerdote iulio. ⁊ non occurrentes ſicut ſcri-
ptis eiuſdeʒ iulij comprobatur. aperte vide-
antur calumniatores exiſtere. Nam ſi dege-
ſtis contra eos habitis p̄ſumpſiſſent. non re-
tardarent occurre. Verūtamē etiam ex hijs
que fecerūt in hoc ſctō magnoq̄ʒ cōcilio eoꝝ
machinatio euidēter apparet. Venientes em̄
in ſardicenſium ciuitatē. atq̄ʒ vidētes fratres
noſtros athanaſiū marcellū aſclepam ⁊ cete
ros. ad iudiciū accedere timuerūt ⁊ nō ſemel
in ſeculo. ſed etiā frequēter citati vocatiōibꝫ
obedire noluerunt congregatis videlicet in
concilio ozio longeuo. qui propter etatē atq̄ʒ
confeſſionem tantumq̄ʒ laborē omni hono-
re dignus apparuit. ⁊ reliquis ſuſtinentibus
⁊ inuitantibus eos ingredi iudiciū. vt q̄ con
tra abſentes cōſacerdotes diffamauerāt atq̄ʒ
conſcripſerant preſentes oſtēderēt. Sed ſicu
ti prediximus euocati non venerunt: vt eti-
am in hoc calumniā propriam oſtenderēt. et
quodammodo reſpuendo iudiciuʒ inſidias

ſuas ⁊ molimina ꝓclamarēt. Nā qui de ſuis dictis ↄfidūt etiā ad faciē ꝓbare nō refugiūt. Quia ṽo nō occurrerūt nullū de eis ignorare cōfidimus. Et ſi forſan rurſus illic quicꝗ̄ machinari voluerunt. ſciāt omnes quoniam nihil habētes quo poſſint cōſacerdotes nr̄os arguere: abſentibꝫ detrahūt: p̄ſentes eſ fugiūt. Fugerūt em̄ chariſſimi fratres. nō ſolum ꝓpter calumniā aduerſus iſtos inſtructā verꝫ qꝛ ſuos ꝑ diuerſis crimimibꝫ accuſatores occurriſſe viderūt. Proferebanť em̄ vincula ⁊ catene. venerāt hoīes ab exilio ⁊ cōſacerdotes. necnō cognati pariter ⁊ amici eoꝝ qui ꝓpter iſtos mortui dinoſcunť. ⁊ qđ eſt admirandū aderāt epi quoꝝ vnꝰ quidē catenas geſtabat ⁊ vincula quibꝫ vinctꝰ fuerat ꝓpter eos. aliꝗ ṽo eoꝝ inſidijs mortē teſtabanť inflictā. qm̄ ad tantā ſupbiā ſunt ꝑducti vt etiā ep̄m occidere conarenť: quē niſi fuga liberaſſet obierat. Uenit etiā cōſacerdos nr̄ beatus theodolus fugiēs eoꝝ molimina: quibꝫ fuerat iuſſus occidi. Aliꝗ vero gladioꝝ vulnera demonſtrabāt ⁊ hec nō quilibet hoīes teſtabanť. ſed oēs eccl̄ie ꝑ quibꝫ hij qui occurrerēt. ⁊ qui legatiōe fungebanť inſinuabāt violentiarū peſtes. armatos milites. populū cū fuſtibus. iudicū terrores. falſaꝝ lr̄aꝝ obiectiones. Lecte nāqꝫ ſunt lr̄e theognij ↄtra conſacerdotes nr̄os athanaſiū: marcellū ⁊ aſclepā vt etiā impatores mouiſſe viderenť. q̄s litteras dyaconi theognij vulgauerūt. Sup hec aūt virginū nuditates. eccleſiaꝝ incēdia carceres ↄtra cōſacerdotes nr̄os adhibitoſ: que oīa nō p̄lia niſi ꝑ deteſtabili arrianoꝝ hereſi cōmiſiſſe noſcunť. Quiſquis em̄ eoꝝ reſpuiſſet ordinationē atqꝫ cōmunionē hijs neceſſario ſubdebāť iniurijs. Cōſpiciētes igiť facinoꝝ ſuoꝝ anguſtias ↄfuſi receſſerūt. ⁊ vlterius nō valētes hec abſcōdere in ſardicenſiū venerūt vrbē: vt ꝑ aduentū ſuū q̄ſi talia ſe nequaꝗ̄ ꝑpetraſſe monſtrarēt. Uidentes ergo quibꝫ calumnias irrogauerant. ⁊ oppreſſos a ſe ſimul accuſatores: ⁊ increpatiōes pre oculis ſuis habētes: euocati ad iudiciū ingredi nequiuerunt: athanaſio quippe ⁊ marcello et aſclepa noſtris ↄſacerdotibꝫ fiducialiter agētibꝫ ⁊ nimis ingemiſcētibꝫ. ⁊ iminētibꝫ. atqꝫ ꝓuocantibꝫ eos. ⁊ promittentibꝫ nō ſolū ſe calumnias euidēter oſtēdere. ſed etiā que in eorum eccleſias deliquiſſent. ſicut legiť de beatis apoſtolis ꝙ minas principū nō timuerūt ſed forti aīo xp̄i fidē verbis ⁊ ſignis defenderūt. Illi ṽo tanto cōſcientie terrore cōſtricti ſunt vt fugerēt. ⁊ ꝑ fugā ſuas calūnias aperirent. delictaqꝫ ſua iudicij declinatiōe faterentur. Et licꝫ nō ſolū ex prioribꝫ ſed ex iſtis malicia eoꝝ atqꝫ calūnia pateſiāt. tñ vt neqꝫ per fugā occaſionē alterius iniquitatis accipiāt. curauimꝰ ↄtra veritatē facta eoꝝ molimina examinare. ⁊ h̄ ꝓpoſito ex hijs q̄ geſta ſūt eos calūniatores īuenimus. ⁊ nihil aliud niſi aduerſus ↄſacerdotes noſtros inſidias inſtitutas. Nā arſeniū quē dicebāt ab athanaſio ꝑemptū. hic viuit ⁊ inter viuētes cōmorari dinoſciť. ex quo etiā alia probanť eſſe conficta. Quia ṽo etiā calicē diuulgauerūt fractum a machario athanaſij p̄ſbytero teſtati ſūt qui de alexādria ⁊ mareote venerāt nihil tale fuiſſe geſtū. ſed etiā epiſcopi egyptij iulio ↄſacerdoti noſtro ſcribētes valde firmabāt. qꝛ neqꝫ ſuſpicio fuiſſet hmōi. Proinde dixerūt monimenta aduerſus eos fuiſſe ↄfecta. q̄ tamē probatū eſt: ex vna parte celebrata: in quibꝫ vnꝰ catecuminꝰ inquiſitꝰ ait intus ſe fuiſſe: quando macharius venerat ad eundē locū. alter aūt interrogatus dixit illū famoſiſſimū ſquiram tūc egrotaſſe ⁊ in cella tunc iacuiſſe. vt ex hoc appareat nihil geſtū ex omnibꝫ ſacramētis. eo ꝙ catecumini intus fuiſſent. ⁊ ſquiras nō adeſſet. ſed iaceret egrotus. Is nāqꝫ maligniſſimus ſquiras mētitus. eo ꝙ athanaſiꝰ quoſdā ſacros incendiſſet libros. illo tēpore egrotaſſe declaratus eſt qñ machariꝰ ibi fuit. vnde etiā ex hoc calūniator apparuit. Deniqꝫ ꝓ huius calūnie mercede dederūt ſquire nomē epiſcopi. qui neqꝫ p̄ſbyter fuerat aliquando. Duo nanqꝫ p̄ſbyteri qui cū melicio aliqñ degebant. ⁊ poſtea a btō alexādro epiſcopo ciuitatis alexādrine ſuſcepti ſūt. ⁊ cum athanaſio cōſtituti. teſtati ſunt nunꝗ̄ illū p̄ſbyterū fuiſſe melicij. neqꝫ habuiſſe meliciū ī mareote presbyterū vel miniſtrū. ⁊ qui penitus nunꝗ̄ p̄ſbyter fuit. nūc eum velut epiſcopum produxerūt: vt eo nomine in ſuis calūnijs terrere viderenť auditores. Lecte ſunt enim ⁊ littere ↄſacerdotis noſtri marcelli ⁊ inuenta euſebij ſimiliūqꝫ nequicia. Nam ea q̄ veluti querimoniā faciens marcellus dixit: hec illi tanꝗ̄ ipſe cōfirmaret accuſauerunt. Hec ergo ſunt lecta ⁊ reliqua. ⁊ precedentes pariter queſtiones. relictaqꝫ huius viri fides inuenta eſt. Non em̄ ſancta Maria ſicut iſti firmabant dedit deo verbo principium. neqꝫ finem habere aſſeruit eius imperium. ſed regnum eius ſine principio et ſine termino eſſe conſcripſit. Aſclepas autem cōminiſter ob-

tulit monimenta antiochie cōfecta. ⁊ ſub ac-
cuſatorū preſentia iudicantiū epiſcoporū ſe
oſtendit innoxiū. Recte ſiquidē o chariſſimi
fratres euocati frequēter obedire noluerūt. re
cte qꝫ fugerūt. Cōſcia nāqꝫ ſua pterriti ꝑ fu-
gas ſuas calūnias indicarunt. ⁊ que pſentes
accuſatores ſup eis dixerant etiam probaue-
rūt. Ad hec antē etiā eos q̄ dudū accuſati pro
pter arrianā hereſim fuerant ⁊ proiecti nō ſo
lum ſuſceperūt. ſed etiā in maiorē ordinē po-
ſuerūt. dyaconos ad preſbyteriū promouen
tes pſbyteros ad epiſcopatū. nō ob aliud niſi
vt impietatē ſeminare ⁊ dilatare potuiſſent ⁊
fidei corrūpere pietatē. Sunt autē horū prin
cipes euſebiꝰ. theodorus heraclie. narciſſus
nerodiadis cilicine. ſtephanus anthiochie.
georgius laodicie. achatius ceſarie paleſtine
minophantis epheſius. vrſacius ſygidū my
ſie. valens myrſi pannonie. Iſti nanqꝫ contie
nientes cū orientalibus non ſinebāt eos nec
in ſanctū conciliū ingredi nec omnino acce-
dere ad eccleſiam dei. Et venientes in ſardi-
cam conciliabula apud ſemetipſos per loca
ſingula faciebant. ⁊ acta quedam cū terroribꝫ
concinnabāt. quatinus nihil penitus ad iudi
cium ꝑueniret neqꝫ poſſemus ſanctū celebra
re conciliū. Hec omīa cognoſcere potuimꝰ a
conſacerdotibꝫ noſtris machario paleſtino. ⁊
aſterio arabie. qui cū eis venerant ⁊ ab eorū
perfidia receſſerant: ne fierent participes eoꝝ
malitie ſicut ſcriptū eſt. Cum ſancto ſanctus
eris: ⁊ cū peruerſo peruerteris. Hij nanqꝫ ad
ſanctū conciliū venientes violentiā quā paſ-
ſi ſunt narrauerūt. nihil dicentes apud eos
agi rectū. inſuper adijcientes: quia dū eſſent
recte fidei prohibiti fuiſſent ab eis ad hec lo-
ca venire. ⁊ propter intermiationē vix ab eis
intercedere potuiſſent. Ob hanc cauſam ſar
dice venientes in vna domo om̄es manſerūt.
neqꝫ breui tēpe a ſe recedere patientes. Quia
vero tacere non decuit nec ſine vindicta relin
quere calumnias. vincula. neces. vulnera con
cinuationes falſarū epiſtolarū. verbera. nudi
tates virginū. exilia. deſtructiones eccleſiarū
incendia. migrationes a minoribꝫ ciuitatibꝫ
ad maiores eccleſias. et pre omnibꝫ aduerſus
rectam verā fidem nunc arrianā veſaniam
qꝫ ꝑ eos crudeliter inſurgēte. Propterea cha-
riſſimos quidē fratres noſtros et commini-
ſtros athanaſium alexandrine ciuitatis epi-
ſcopū. ⁊ marcellū ancyre galacie. ⁊ aſclepā ga
ze. cōminiſtrantes chriſto innoxios ⁊ puros
eſſe decreuimus. ſcribentes ad vniuſcuiuſqꝫ

parrochiam. vt ſingularū eccleſiarū populi
cognoſcētes ſui epiſcopi puritatē. cum ſe ha-
bere epiſcopū ⁊ ſperare cognoſcant. Eos aūt
qui in eorū eccleſias ad inſtar luporū ingreſ-
ſi ſunt. id eſt. gregoriū in alexandria. baſilium
in ancyra. quintianū gaze. nec epiſcopos no-
minandos. nec xp̄ianos. nec quālibet penitꝰ
cum eis habendā eſſe cōmunionē. nec eorum
litteras habendas. neqꝫ ſcribendū eis. Theo
dorū vero heraclie europe. ⁊ narciſſum nero
diadis cilicie. ⁊ achaciū ceſarie paleſtine. ⁊ vr
ſatium ſygidum myſie valentē ex myrſis pan
noie. minophantē epheſi. ⁊ georgium laodi-
cie. licet metuentes ab oriente nō venerīt. ta-
men eo qđ a beate memorie alexandro ciuita
tis alexandrine pontifice ſint damnati. eo ꝙ
arrianos ſecum habeāt. ⁊ propter crimia eis
illata generali eos decreto ſanctū concilium
epiſcopatu depoſuit. ⁊ decreuimus eos nō ſo
lum epiſcopos nō eſſe. ſed neqꝫ cōmunionem
cū fidelibus promereri. Eos eñ qui diuidūt
a paterna ſubſtantia ⁊ diuinitate. ⁊ alienant
verbū a patre. diuidi ab eccleſia catholica cō
uenit. ⁊ eſſe alienos nomie chriſtiano. Sint
igit̄ nobis ⁊ omnibꝫ anathema. eo ꝙ verbū
veritatis videant̄ eſſe cauponati. Apoſtoli-
cū nanqꝫ preceptū eſt. ſi quis vobis annūcia
uerit ꝑter quod accepiſtis. anathema ſit. Hijs
ergo nullū cōmunicare denunciate. nulla eñ
cōmunio luci ad tenebras. Vos pellite pro-
cul ab omnibꝫ. nulla eñ cōcordia chriſti ad
belial. Seruate vos fratres chariſſimi. vt ne
qꝫ ſcribatis eis. neqꝫ eorū ſcripta ſuſcipiatis.
Studete ſimul ⁊ vos fratres chariſſimi ⁊ cō
miniſtri. tanqꝫ ſpiritu pſentes noſtro conſilio
cōſentire. atqꝫ ſub ſcriptione veſtra decerne-
re: q̄ ab oībꝫ vbiqꝫ cōminiſtris noſtris conſo
nantia vna ſeruent̄. Abdicamꝰ autē illos ⁊ ex
tra terminos catholice eccleſie procul abijci-
mus. qui nō affirmant: quia deus eſt chriſtꝰ:
ſed aiunt verus deus non eſt: quia filius eſt:
ſed verus filius nō eſt. nec genitꝰ. cū nō ſit ſi-
mul ⁊ ingenitus. Sic eñ ſe intelligere natū
profitent̄. quia ſic dixerunt. qđ natum eſt fa-
ctum eſt. ⁊ quia cū chriſtus ante ſecula ſit. de
derūt ei principiū atqꝫ finē. quod nō in tēpo-
re. ſed habꝫ ante ſecula. Porro vipere ex aſpi
de arriana progreſſe ſunt valēs ⁊ vrſacius: q̄
gloriant̄ ⁊ nō dubitant ſe dicere chriſtianos.
pfitentes q̄m verbū ⁊ q̄m ſpūs ⁊ vulneratꝰ
⁊ interfectus ⁊ mortuꝰ eſt ⁊ reſurrexit. quod-
qꝫ cohors ſtudet hereticorū diuerſas eſſe pa-
tris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti p̄nūciat ſubſtantias

⁊ eas eſſe diuiſas. Nos aūt hanc ꝑcipimus.
⁊ eruditi ſumꝰ. hanc habemꝰ catholicā apo=
ſtolicāq₃ traditionē: et fidē atq₃ cōfeſſionem.
vnā eſſe ſubſtantiā noīantes patrꝭ ⁊ filij ⁊ ſpi
ritusſancti. Et ſi q̄rant que ſit filij ſubſtantia
ꝯfitemur eā eſſe que patris indubitant̄. nun
q̄ patrē ſine filio: neq₃ filius ſine patre fuiſſe
credētes. nec eſſe poſſe qđ eſt verbū ſpūs ſan=
ctus. Abſurdum nanq₃ eſt dicere aliq̄n fuiſſe
patrē ſine filio neq₃ nomiari nec eſſe potuiſſe.
Et eni ipſius filij teſtimoniū. Ego in patre ⁊
pater in me. ⁊ ego ⁊ pater vnū ſumꝰ. Nullus
noſtrū negat natū. Sed q̄bus natum? Om
nia em̄ oībus que inuiſibilia ⁊ viſibilia nun
cupant̄. Opifex ergo eſt angeloꝝ ⁊ archan=
geloꝝ ⁊ mūdi ⁊ humani generis. quoniā ait
Omniū artifex docuit me ſapiētia. Et om̄ia
per ipm facta ſunt. Nō em̄ ſemper potuerat
eſſe ſi ſumpſiſſet exordiū. q̄m verbuȝ qđ ſemꝑ
eſt non habet initiū. Deus autē nunq̄ termi
nū habȝ. Nō dicimꝰ p̄rem filiū eſſe. neq₃ rur=
ſum filiū patrē eſſe. ſed pater pater eſt ⁊ filius
patris eſt filiꝰ. Confitemur ꝟtutē eſſe filiū pa
tris. cōfitemur verbū dei patris eſſe. p̄ter qđ
nō aliud eſt. ⁊ verbū verū dei ⁊ ſapientiā ⁊ ꝟ=
tutē. verūq₃ filiū credimꝰ. ⁊ nō ſicut ceteri filij
nominant̄. ita filiū dicimꝰ. q̄m illi aut gratia
generatiōis dij erūt. aut eo ꝙ digni fiant filij
nūcupant̄. ⁊ non ꝓpter vnā ſubſtantiā que eſt
patris ⁊ filij. Confitemur item ⁊ vnigenitū ⁊
ꝑmogenitū. ſed vnigenitū verbuȝ dicimꝰ qđ
ſemꝑ fuit ⁊ eſt in patre. ꝑmogeniti aūt ſermo=
nē hominū: ſed t̄n differt pro creatura cōmu
ni: quoniā ⁊ ꝑmogenitū a mortuis ꝯfitemur
vnū eſſe deū: cōfitemur vnā patriſq₃ filijq₃ di
uinitatē. neq₃ quiſq̄ negat aliq̄n patrem filio
maiorē. ſed ꝓpter aliā eſſentiā nō ꝓpter differē
tiā. ſed q̄a ipm nomē p̄ris maiꝰ eſt filio. Hec
autē illoꝝ blaſphemia atq₃ corruptibilis in=
terpretatio eſt. Hac gratia eum dixiſſe cōten=
dūt: ego ⁊ pater vnū ſumus propter cōcordi=
am ⁊ vnanimitatē. ſed reprobauimꝰ om̄es ca
tholici intellectū eoꝝ fatuū ⁊ abiectum ſicu=
ti mortaliū hominū. qui quoniā corripi cepe
rūt offendētes diſcordare noſcunt̄. ⁊ ad ꝑmu
tationes aſcendūt hoc modo diſtantiā ⁊ diſ=
cordiā inter patrē deū omnipotentē ⁊ filium
eſſe poſſe dicentes. qđ abſurdū eſt intelligere
⁊ aliquatinus arbitrari. Nos autē ⁊ credimꝰ
⁊ affirmamus. ⁊ ſic intelligimꝰ: quoniā ſacra
ſcriptura locuta eſt. Ego ⁊ pater vnū ſumus
ꝓpter eſſentie vnitatē. que eſt vna ⁊ eadē patrꝭ
⁊ filij. ⁊ credimꝰ ſemꝑ ſine ꝑncipio ⁊ ſine ter=
mino hunc regnare cū patre ⁊ nō habere nec
tēpus nec defectū eius imperiū quia ſemper
eſt. nunq̄ em̄ eſſe cepit ideoq₃ nec deficere po
terit. Credimꝰ ⁊ percipimꝰ paraclytū ſpiritū
ſanctū quē nobis ipſe dn̄s promiſit et deſti=
nauit ⁊ credimꝰ miſſum. ſed is paſſus nō eſt.
ſed homo quo indutus eſt queȝ aſſumpſit ex
maria virgīe: qui pati potuit ſicut mortalis.
deus autē immortalis eſt. Credimꝰ quia ter=
cia die reſurrexit. non deus in hoīe. ſed ho=
mo in deo reſurrexit. quē ⁊ obtulit patri ſuo
donū: quē vtiq₃ liberauit. Credimus aūt ꝙ
oportuno tēpore ⁊ diffinito om̄es. ⁊ de omni
bus ipſe iudicabit. Tanta ſiquidē eoꝝ ſtul=
ticia ⁊ ita craſſitudine tenebrarū eoꝝ mens
excecata eſt. vt nequeant lumē cernere verita
tis nec intelligere: qua ratione dictuȝ eſt. vt et
ipi in nobis vnū ſint. Palā nanq₃ eſt cur di
xit vnū. quoniā apoſtoli ſpiritū ſanctū dei ac
ceperūt. ſed tamē ipſi nō erāt ſpiritus. nec ali
quis eoꝝ aut verbū aut ſapientia. aut virtus
aut vnigenitus erat. Sicut ego inquit et tu
vnū ſumus. ſic ⁊ iſti in nobis vnū ſint. Cer=
tiſſime igitur ſcriptura hoc diuina diſtinxit.
in nobis inquit vnū ſint. Non ait ſicuti nos
vnū ſumus ego ⁊ pater. ſed diſcipuli in ſemet
ipſis cōiuncti ⁊ copulati vnū ſint. fide ⁊ con
feſſione. in gratia ⁊ pietate dei patris ⁊ domi
ni ſaluatoris nr̄i conceſſione ⁊ charitate vnū
eſſe poſſint Ex hijs litteris agnoſcit̄ ⁊ accuſa
toꝝ calumnia ⁊ prioꝝ iniquitas iudicū et
dogmatū vera ſalubritas. Non ſolū enim di
uina nos beati p̄res docuere natura. ſed etiaȝ
eruditionē diſpenſationis explanauerūt.

Capitulum. xxv.

Ec conſtans agnoſcens doluit qui=
dem lenitatē fratris inſpiciens ⁊ in=
fremuit aduerſus inſtigatores ma=
loꝝ. ⁊ imperatoris facilitatē ita decipientiū.
Duos autē epiſcopos ex ſardicenſi cōcilio ele
ctos cū litteris miſit ad fratrē. cum quibus ⁊
magiſtrū militū ſalianū pietate iuſticiaq₃ ful=
gentē. Littere ꝟo non ſolū monitionē habue
rūt atq₃ conciliū. ſed etiā interminationē pio
principi decentem. Primo quideȝ enūciauit
fratri vt epiſcopis preberet auditū ⁊ iniqui=
tates ab ſtephano aliiſq₃ preſumptas agno=
ſceret. necnō ⁊ athanaſiū gregi proprio reſti=
tueret. Patefacta quippe calūnia priſcoꝝ iu=
dicum iniquitate ⁊ crudelitate reuelata adie=
cit. quia niſi vellet quod iuſtuȝ eſt facere ipſe
ad alexandriam ꝑgeret. ⁊ athanaſiū oībus

deſiderantibꝰ reſtitueret. inimicorumq; cateruas procul expelleret. Hanc autē epiſtolā cōſtantius in anthiochia ſuſcipiēs, pmiſit ſe facturū que qualitas tēporis annuebat. Sz in hijs pterriti veritatis impugnatores nephādiſſimū machinati ſunt ſcelus. Applicuerant eteni ſacerdotes a cōcilio deſtinati in loco remotiōis. magiſter vo militū aliam acceperat manſionē. Porro ſtephanus tūc anthiochenus epus cū alijs tyrannicis coopatoribꝰ nauim naufragio pparabat. cū quibꝰ aſſertores dogmatū rectorū varijs nitebant abſorbere calūnijs. Horū itaq; erat dux quidā iuuenis nomie onager cū aſperitate veniens ⁊ iniqua cōuerſatione cōgaudēs. qui nō ſolum in plateis diuerſos afficiebat et fuſtibꝰ lacerabat. ſz etiā domos impudent inuadēs viros ac mulieres honeſtiſſimas abſtrahebat. Et ne longius eius extendā calliditatē cōtra optimos viros pparatā narrabo pſumptionez. Is em onager ad quandā domū fornicariā veniēs. ait quoſdā nuper veniſſe pegrinos ⁊ noctem habere neceſſariā meretricis. Porro ſumens qndecim indiſciplinatorū ⁊ eos in vicino epiſcopoꝝ metatu celans. prexit cū meretrice ad ianuā vbi illi viri quieſcebant. eamq; aptā inueniens pſuaſit vni puerorū pecunia data vt mulierē introduceret intra ianuā quā ipe mōſtrabat. vbi quippe vterq; ſacerdotū dormire videbat. eamq; mulierē interius pcepit accedere. ipe vero vocaturos ſocios eſt egreſſus. Cōtigerat em vnū ſeniorē epm eufratam nomie in loco exteriori dormire. Uincētius aūt ſic em dicebat. alter in interiori cubiculo quieſcebat. Cūq; intra hoſtiū puella veniſſet. ſonū pedū ruſtata cognoſcens dū eſſet obſcurū quis ambularet interrogauerūt. Illa vero loquēte. cōturbatus eufratas demonemq; putās eſſe mulieris imitatū vocē. repente ſaluatorē chriſtū ad ſuū inuocauit auxilium. Onager aūt dux iniqtatis huiꝰ hoc facto cū ſocijs eſt ingreſſus iniqs clamitans eos. ⁊ iniqtatis iudices deſtinatos. Multo clamore facto. cōcurrerūt ⁊ ſerui. Surrexitq; vincētiꝰ ⁊ claudētes ianuā domꝰ. vij. quidē calūniatorū cōphendere potuerūt. Onager vo cū reliqs fugit. Detenta tū eſt cū illis ⁊ mulier. Diluculo aūt magiſtrū militū q cū illis venerat excitantes ad palatiū pceſſerūt ⁊ pſumptiōes ſtephani pclamabāt. dicētes iā nō egere iudicio neq; verberibꝰ iniqtates eiꝰ. Magiſter vo militie pcipue dānabat rogans vt iuberet imperator nō ſynodice ſed iudicialiter potius iniquā examinare pſumptionē. promittēs ſe primū epiſcoporū clericos traditurū ⁊ oportere etiā miniſtros ſtephani ita cōtradi. Cūq; ille impudēter cōtenderet dicēs clericos nō ſubdendos eſſe verberibꝰ. placuit ⁊ imperatori ⁊ iudicibꝰ vt intra palaciū cauſe proueniret examinatio Et primū quidē interrogauere mulierē. quis eam ad metatū duxiſſet epiſcoporū. Que dixit quendaz iuuenē ad ſe veniſſe ⁊ aduentū indicaſſe peregrinoꝝ ⁊ qd opus haberēt ⁊ quia veſpere veniēs duxiſſet eā ad habitaculū quoddā. eamq; intra domus ianuā ⁊ porticū introire pceperit. Adiecit etiam inquiſitionē epiſcopi ⁊ terrorē factū. ⁊ orationē eius ⁊ ſupuenientiū repentinas inuaſiones. Hec iudices agnoſcētes. captū inter alios iuuenē ad mediū duxerūt. Qui nō expectās neceſſitatē verberū machinatū conſiliū patefecit ⁊ onagrū hec oīa ppetraſſe confeſſus eſt. Qui deductus ad mediū Stephanum dixit hec omīa pcepiſſe. Sic ergo ſtephani cognoſcentes iniquitatē preſentibꝰ tunc epiſcopis pmiſerūt vt eū damnarent ⁊ ab eccleſia pcul expulſus eſt. non tamē ab arriana peſte eccleſia liberata eſt Nam leontius poſt eū ordinatur epus. genere phrigio voluntate nequiſſimus. verū cōſtātius ea q cōtra epiſcopos fuerant machinata experimēto cognoſcēs ſcripſit athanaſio maximo ⁊ ſemel ⁊ ſecūdo ⁊ tercio inuitans vt a partibꝰ remearet heſperijs ſicut litteris ipſis indicatur.

¶ Exemplar imperatoris conſtācij ad athanaſium epiſcopum.

¶ Socrates.

Onſtantius victor auguſtus. athanaſio epiſcopo. Plurimū te circūferri ⁊ fluctuari ferocibus maris vndis noſtre māſuetudinis clemētia nō pmiſit. Patria quippe terra nudatū ⁊ priuatū pprijs rebus. errantemq; p loca inuia beſtiarū. in defecta nr̄a pietas non deſperit. Ideoq; igit diu diſtuli ſcribere volūtatis mee propoſitū ſperans ſpōte te ad nos forte venturū. ⁊ laboris ſatiſfactionez a nobis exigere. Ueruntamen qm forte timor impediuit volūtatis tue ppoſitum. litteras largitate pleniſſimas ad tuam beatitudinē deſtinauimꝰ. vt ſine metu noſtris aſpectibꝰ velociter tuā pſentiā pbere feſtines. qtenus deſiderio tuo potitus experiaris noſtram clementiā in pprijs reſtitutus. Hac etenim cauſa dominū ⁊ fratrē meum cōſtantem victorē auguſtum pro te rogaui. vt tibi poteſtatē ad nos tribuat veniēdi. quatenus vt am

bobus nobis annuentib⁹ reſtitutus in ꝓpria habeas maximū gratie noſtre pignus.

¶ Exemplar epiſtole ſecunde cōſtancij impatoris ad athanaſiū.

Capitulum.xxvij.

COnſtantius victor auguſtus athanaſio epiſcopo. Licet prioꝛib⁹ litterꝭ ſignificauerimus quatenus ſine ſollicitudine ad noſtrū debeas venire comitatū. eo ꝙ maxime velim⁹ te ad propria deſtinare tamē ⁊ nūc has litteras ad tuā direxim⁹ ſanctitatē. per quas inuitamus vt ſine aliqua incredulitate vel metu aſcendēs publicis vehiculis ad nos veīre feſtines. vt que deſideras poſſis adipiſci.

¶ Exemplar epiſtole tercie cōſtancij impatoris ad anathaſium.

Capitulum.xxviij.

COnſtantius victor auguſtus athanaſio epiſcopo. Dū in eccl'ia degerimus. preſentib⁹ preſbyteris tuis placuit. vt ad te deſtinatis pſbyteris ad noſtrū debuiſſes feſtinare comitatū. quin⁹ vidēs noſtros aſpectus repēte ꝑperares ad alexandriam. Sed quoniā plurimū preterijt ex q̄ ſuſcipiēs a nobis litteras nō occurriſti. ꝓpterea etiam nūc cōmonere te feſtinamus. vt vel nunc tuā preſentiā nobis velociter preſentare contendas. ⁊ ita poteris patrie tue reſtitui. tuaqꝫ ſecurus oratiōꝫ frui. Ad plenā vo cognitiōꝫ achitū dyacōnē deſtinauimus. a quo poſſis agnoſcere ⁊ noſtri animi voluntatē ⁊ ea que optas poteris impetrare. Has epiſtolas in aquileia ſuſcipiens athanaſius. illic em̄ relicta ſardica moꝛabať. mox recurrit ad romaꝫ. et oſtendens litteras iulio epiſcopo in maximo gaudio fecit eſſe eccleſiā romanā. Putabatur em̄ etiam oꝛientis imperatoꝛ eoꝛū fidei conſentire. eo ꝙ ad ſe athanaſium fiducialiť euocaret. Julius autē in alexandria clericis atqꝫ plebi hec de athanaſio ſcripta direxit.

Capitulum.xxix.

JUlius archiepiſcopus pſbyteris et dyaconibus ⁊ plebi habitantib⁹ alexandria dilectiſſimis fratrib⁹ in domino ſalutē. Cōgaudeo vobis ⁊ ego dilectiſſimi fratres. quoniā fructum veſtre fidei ante oculos iam videtis. Hoc eteni vere geſtū q̄libet inſpiciet in fratre ⁊ coepiſcopo nr̄o athanaſio. quem ꝓpter puritatē ſue vite et veſtras oꝛōnes reſtituit vobis de⁹. Ex hoc itaqꝫ creditur puras ⁊ charitate plenas orationes veſtras aſcendiſſe ſemꝑ ad deū. Memores em̄ eſtis promiſſionū celeſtium. quā ex doctrina predicti fratris mei athanaſij didiciſtis. et integrū cognouiſtis ſcd̄m inſitam vobis fidem quā accepiſtis. quoniā non vſqꝫ ad finē iſta vobis poſſit abduci. cui⁹ oratiōes in ſanctiſſimis animab⁹ veſtris tanqꝫ pſentis ſemꝑ habuiſtis. Ergo nō plurimis mihi vbis opus eſt vobis ſcribere. Quecunqꝫ em̄ vobis a me potuerint dici. hec iā fides veſtra preceſſit. ⁊ diuina gratia cōmunis oꝛōnis veſtre vota cōplenit. Congaudeo ſiquidē vobis iterū enim dico cōgaudeo. quoniā inexpugnatas aīas in fide ſeruaſtis. Sed etiā ipi fratri meo athanaſio nō minus cōgaudeo. quia licet multam paſſus ſit triſticiā. neqꝫ vna hoꝛa veſtri deſiderij ⁊ charitatꝭ oblitus eſt. Nam licet coꝛpe ad tempus ſit a vobis abſtract⁹. tamē ſpiritu vobiſcū degere ſemꝑ videbať. Et ego quidē chariſſimi fratres omnē temptationē cōtra eū ſurgentē. reoꝛ ſine gloꝛia nō fuiſſe. Nam ⁊ veſtra ⁊ eius fides cognita eſt vniuerſis ⁊ cōprobata. Si em̄ nō tanta ⁊ talia ꝓueniſſent. quis crederet: quia aut nos tale iudiciū tantāqꝫ charitatē circa talē exhibuiſtis epiſcopū. aut ille potuiſſet tātis circūdari virtutibus. per quas ſpe celeſti fraudatus nō eſt. Promeruit igiť quolibet modo ⁊ nūc ⁊ in futuro etiam cōfeſſionis glorioſum martyrū. Frequenter em̄ terra mariqꝫ plurimū eſtuatus. omnē prauitatē arriane hereſeos cōculcauit. et crebro per inuidiā vſqꝫ ad periculū impulſus. cōtempſit moꝛtē munit⁹ omnipotenti deo et domino ieſu chriſto ſaluatoꝛi noſtro. ſperans inimicicias declinare. ⁊ cōſolationi vr̄e reſtitui. deferēs vobis maioꝛa trophea ei fortiſſima cōſcientia pro q̄bus ⁊ vſqꝫ ad terminos terre totius apparuit glorioſus. fiduciā itaqꝫ habēs ſui propoſiti celeſtiſqꝫ doctrine. clarificatus in moꝛtali iudicio vobis reuertiť dirigēdus. Igiť apud vos clarioꝛ nūc eſt. q̄ tūc quando profectus a vobis eſt. Nam ſi materias precioſas. id eſt aurū atqꝫ argentum ad purgandū ignis probat. quid dignū dici poterit de tali tantoqꝫ viro. qui cū tantas tribulatiōes ⁊ pericula deuiciſſet. redditur immaculatus. non a vobis ſolūmodo: ſed cōprobatus ab omni cōcilio. Suſcipite ſiquidē nunc fratres chariſſimi cū omni diuina gratia paſtorem veſtrū ac preſulē. tanqꝫ vere athanaſium cū hijs q̄ tantis laboꝛib⁹ eius participes

ſunt effecti. ꝛ gaudete fruentes oꝛonibus qui paſtoꝛē veſtrū vt ita dicā. eſuritis atq; ſititis. qñ etiam ipi veſtrā ſanctitatē ſalutaribꝰ ſcripturis cibaſtis atq; potaſtis. Nā cū degeret in peregrinationibꝰ. vos ei cōſolatio fuiſtis. ꝛ in pſecutione atq; piculis refouiſtis eū fideliſſimis vr̄is animabꝰ ꝛ mētibus. Ego ſiquidē iam expulso. cōſiderās ꝛ rationē proſpiciēs in eius reuerſione vniuſcuiuſq; veſtrum gaudiū. ꝛ plebis votiuas occurſiones ꝛ cōcurrētiū glorioſam feſtiuitatē. Et qualis ille vobis erit dies ꝛ quātus remeāte ſcilicet fratre meo ꝛ quieſcētibꝰ priſcis malis. quorundā machinationes arcetis. necnō ꝛ precioſa ac votiua reuerſiōe cūctos in quadā pleniſſimi gaudij leticia copulātes. Huiuſmodi ỽo gaudiū vſq; ad nos magnitudine ſua ptingit. q̇bus diuinitus etiā hoc cōſtat eſſe cōceſſum. quatenꝰ ꝛ nos debeamꝰ ad laudē tanti viri ꝯſurgere. Sed melius eſt vt epiſtolā oꝛone claudamꝰ. Deus om̄ipotens ꝛ eius vnigenitus filiꝰ dominꝰ ꝛ ſaluatoꝛ noſter ieſus xp̄us. hoc gaudium nobis p̄beat ineternū. dignū tribuēs premiū admirabili veſtre fidei. quā circa pontificē veſtrū glorioſo teſtimonio demōſtraſtis. vt ꝛ vos qui vobiſcū ſunt hic ꝛ in futuro meliora poſſideatis. que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in coꝛ hoīs aſcenderūt que p̄parauit deus diligentibꝰ ſe. per dn̄m noſtrū ieſum xp̄m per quē ꝛ cum quo oīpotenti deo gloria in ſecula ſeculoꝝ Amen. Ualere vos opto chariſſimi fratres.

Capitulum.xxx.

Is itaq; litteris cōfidens athanaſius ad orientem venit. Quem cōſtantinus imperatoꝛ non tūc moleſte ſuſcepit. ſed eū circūuenire temptabat molitiōe ſubmiſſus arrianoꝝ. ꝛ dixit ad eū. Sedē eq̇dem tuā decreto cōcilij nobiſq; cōſentientibꝰ recepiſti. ſed quia ſunt aliq̇ in alexandria populi tuā declinantes cōmunionē. vnā eos in ciuitatē eccleſiā habere pmitte. Ad hanc propoſitionē athanaſius moꝛ occurrit ꝛ ait. O impatoꝛ poteſtatē habes iubere ſimul ꝛ agere quecūq; volueris. ſed etiā ego beneficium a te depoſco qđ mihi ꝯcedi precoꝛ. Principe ỽo cōtinuo ſe daturū eſſe pronūciante. repente ſubiunxit athanaſius idē beneficiū ſibi petēs largiri qđ querebat impatoꝛ accipe. Unā enim ꝛ ipſe eccleſiā poſtulabat dari p ſingulas ciuitates declinantibꝰ arrianoꝝ cōmunionē. Igiť athanaſij ſententiā vtilē ſimul cognoſcētes arriani. hoc quidē differendū eſſe dixerūt ꝛ agendū quod placeret impatoꝛi: q2 impatoꝛ paulo ꝛ athanaſio ꝛ marcello. aſclepa. gazio. ꝛ lucio adrianopoleos. ſcđm ea que in concilio ſardiceno placuerūt propꝛias reſtituerat ſedes. Unde p̄ncipalia ſacra per ſingulas ciuitates ad eoꝝ mittebanť eccleſias. quibꝰ videbať vt eos repente ſuſciperēt. Igitur in ancyra expulſo baſilio ꝛ ꝓ eo introducto marcello nō foꝛtuita turba prouenit. que derogationem cōtraria ſapientibꝰ irrogauit. Aſclepam ỽo cōtinuo gazei ſuſceperit in cōſtantinopolitana ciuitate macedoniꝰ ad modicū tēpus paulo ſucceſſit. apud ſemetipm in eccleſia remota collectiones agens. pro athanaſio tamē ſolo impatoꝛ epiſcopis ꝛ clericis atq; plebi ſcripſit vt eū libenter ſuſciperēt. inſuper etiam que cōtra eū in iudicijs acta fuerāt alijs litteris aboleri iuſſit. Que ỽo de ambobus rebus ſcripta ſunt hec eſſe noſcunť.

Epiſtola pro athanaſio epiſcopo cōſtancij ſcripta in alexādria egypto epiſcopis eccleſie.

¶ Socrates.

Capitulum.xxxj.

Ictoꝛ cōſtantius maximꝰ pius epiſcopis ꝛ preſbyteris catholice eccl'ie Reuerendiſſimꝰ athanaſius epiſcopus nō eſt gratia dei derelictꝰ. Nam licet breui tēpoꝛe humana furie ſubmiſſus. tamen debitū prouidentie vniuerſa pſpicientis noſciť ſuſcepiſſe decretū. recipiens volūtate dei noſtroq; iudicio patriā ſuā pariter ꝛ eccleſiā cuius diuino nutu p̄ſul extabat. Huic eī̄ ꝛ cōſequenter opoꝛtebat noſtrā adeſſe māſuetudinē. quatenꝰ oīa aduerſus eū. ꝛ eiꝰ cōmunicatores diffinita omiſq; ſuſpitio ꝛ illuſio cōtra eos geſta de cetero ſit inanis ꝛ vacua. ꝛ releuatio quā dudū clerici eius habuerūt cōpetēter firma pmaneat. Sꝫ etiā hoc eiꝰ gr̄e adijciendū eſſe cenſuimꝰ. quatenꝰ oēs ſacri oꝛdinis cognoſcant conceſſum oībus ſibi adiunctis. vt ſine timoꝛe ſint: ſiue epi. ſiue clerici. Sufficit eī̄ vnicuiq; circa eū melioꝛi iudicio atq; parte cōſtituto. q̇ eius eligunt cōmunionē. hoc oēs p̄cipimus ad inſtar precedentis etiam nunc volūtate dei noſtre gratie largitates adipiſci.

¶ Alia epiſtola eiuſdem imperatoris cōſtancij pro athanaſio.

Capitulum.xxxij.

Jctor cõſtantius maximus pius po
pulo alexãdrino eccl'ie catholice in
omnib⁹ phibentes noſtre equitatis in
tentionẽ. ſcienteſq; q̃diu prouidẽtia viri con-
tẽplatoris eſtis alienati. id eſt athanaſij pon-
tificis. q̃ propter inſertã rectitudinez ſuorũq;
morũ probitatẽ cũctis innotuit. cũ denuo ad
vos deſtinare cenſuim⁹. Hũc itaq; cõſuete τ
cõpetenter ſuſcipiẽtes. τ apud clementẽ deuz
adiutoriũ orationũ habẽtes vobis congruũ.
congruã ſimul τ nobis placitã cõcordiã atq;
pacẽ ſcd'm eccl'ie ſanctionẽ vbiq; pbate. ſuffi
cienter feſtinate ſeruare. Non enĩ rationabi
le eſt aliquã diſcordiã. aut int' vos agitari tu-
multũ noſtro τ temporũ diſcipline cõtrariũ.
τ hoc quidẽ abeſſe a vobis omnino volum⁹.
Orationib⁹ aũt ſufficienter eo ſcilicet preſule
atq; adiutore apud deũ vos inſtare ſollenniť
admonemus. quaten⁹ tali propoſito ad om-
niũ vota puenien te etiã gẽtiles ydolorũ erro-
ri hacten⁹ ſeruientes ad cognitionẽ ſacre reli
gionis ſub alacritate feſtinent. O chariſſimi
nobis alexandrini rurſus igiť admonemus
vt in hijs q̃ dicta ſunt perſiſtatis. τ oẽs epi-
ſcopũ decreta per nos noſtraq; ſentẽtia deſti
natũ. libenter τ pie ſuſcipiatis. τ toto aĩo to
taq; volũtate amplectendũ exiſtimetis. Hoc
enĩ τ vos decet. et noſtre mãſuetudini noſciť
cõueniente. Ut autẽ oĩs turbe τ ſeditiõis oc-
caſio perimať. iudicib⁹ apud vos habitis lit-
teris noſtris p̃cipimus. quaten⁹ oẽs quos
ſeditioſos agnouerint. legittime vĩdicte ſub-
ijciant. Utraq; igiť perſpiciẽtes τ noſtrã cuz
deo ſententiã τ rationẽ pfeſſionis veſtre. nec
nõ τ ſuppliciũ cõtra ſeditioſos indictũ. cõpetẽ
ter τ cõgrue ſacre religiõis iura ſeruate. p̃di-
ctũq; deo amabilẽ virũ omni reuerẽtia τ ho-
nore colite. τ orõnes vnacũ eo pro vobis ip-
ſis τ noſtre fauore vite omniũ ſaluatori deo
letanť offerte.

Exemplar epiſtole imperatoris
cõſtancij pro athanaſio epõ abo
leri iubẽs que cõtra eũ ſunt geſta.

Capitulum. xxxiij.

Jctor cõſtantius auguſtus neſtorio
ſalutẽ. Eadẽ forma preſidib⁹ augu-
ſtalib⁹ nicee thebaidis et lybie ſcrip-
tũ eſt. Quodcũq; dudũ ad leſionẽ τ iniuriam
athanaſio epiſcopo cõmunicantiũ reperitur
actũ. hoc nũc aboleri p̃cipim⁹. Nam τ mini
ſteriũ quo p̃uati fuerant eius clerici eoſdem
rurſus volum⁹ obtineri. Hanc itaq; p̃ceptio
nẽ noſtrã ſeruari cenſuim⁹. quaten⁹ athana-
ſio epiſcopo ſue eccleſie reſtituto. cõmunica-
tores eius habeãt miniſteriũ qđ ſemp habue
rũt. qđ etiã reliq; clerici habere noſcunť. τ ipſi
gaudio potiantur.

Capitulum. xxxiiij.

Antis τ talib⁹ ep'lis munit⁹ ſanctiſſi
mus athanaſius. p ſyriaz aggreſſus
venit inpaleſtinã. apphendẽſq; hie-
roſolymã τ epo maximo innoteſcẽs geſta ſar
diceni cõcilij τ q2 cõſtantius imperator illoruz
decreto iudicioq; cõſenſerať p̃parauit vt epi-
ſcoporũ illic habitãtiũ ſynodus agereť. Ma
ximus aũt in nullo ſegnis de ſiria epõs facto
q; cõcilio reſtituit. vt ipſe beato athanaſio cõ
munionẽ τ dignitatẽ. ſcripſitq; etiã ipſa ſyno
dus alexandrinis τ oĩbus in egypto τ libijs
epiſcopis. clericis atq; plebi ea q̃ de athanaſio
geſta atq; decreta ſunt. Ob quã rẽ valde ma
ximo detraxerũt athanaſij derogatores epi.
qm̃ primitus deponẽs eũ rurſus ex peniten-
tia tanq̃ nihil fuiſſet actũ ſententiã pro atha
naſio ptulit. q̃ cõmunionẽ ei dignitateq; p̃be
ret. Hec agnoſcẽtes vrſatius τ valẽs q̃ circa
arrianũ dogma ſtudiũ primitus ardenter ha
buerãt. declinantes a p̃ori volũtate romã p-
fecti ſunt. libellũq; penitentie iulio offerẽtes
epiſcopo. τ incõſubſtantialitatis cõſenſere ſer
mone. τ litteras athanaſio direxerunt. ſeq; ei
de cetero cõmunicare profeſſi ſunt. Sic ita-
q; tũc vrſatius geſtis athanaſij ſupati cõuer
ſi ſunt. Athanaſius ergo p peluſium pgebat
ad alexandriã. Tranſiẽs autẽ p ciuitatẽ edo-
cebat. vt arrianos vniuerſi declinarẽt. τ con-
ſubſtantialitatis dogma cõplecterenť. In q̃
buſdã eccleſijs τ ordinatiões fecit. et hoc ip̃m
fuit initiũ alterius querele aduerſus eũ. q2 in
aliorũ eccleſijs ordinare p̃ſumpſit. Hec itaq;
de athanaſio prouenerũt.

Capitulum. xxxv.

Nterea reſpublica fortuitis caſib⁹ vr
gebať. Unde q̃ ſunt capitularia non
eſt incongruũ breuiť explicare. Jgiť
q2 edificatore cõſtantinopolitane ciuitatis mo
riẽte. tres ei⁹ filij imperiũ ſuſceperũt. i p̃cedẽ-
tib⁹ eſt narratũ. Sciendũ aũt q2 cũ iſtis im-
pauit cõſobrin⁹ eorũ noĩe dalmatius: voca-
bulũ p̃ris habẽs. Qui dũ paululũ impaſſet.
a militib⁹ interempt⁹ eſt. nõ iubẽte cõſtantio
vt perimereť. nõ tñ phibente. Dũ vo cõſtan-
tin⁹ iunior fratris ptes inuaderet. τ ipſe a mili

tib⁹ cõgreſſione facta pẽpt⁹ eſt. Hoc autẽ iã ſepe dictũ eſt. Poſt mortẽ xͦo cõſtantini iunioris perſicũ cõtra romanos motũ eſt bellũ: in quo cõſtantius pficere nõ valebat. Nam diũ nocte pliũ circa fines romanoꝝ atqꝫ perſarũ fuiſſet geſtũ. validiores tũc p ſe ad breue tempus inuẽti ſunt. Quo tpe neqꝫ xpiani ſub q̃te degebãt. ſed per athanaſiuꝫ de cõſubſtãtialitatis verbo circa eccleſias erat pugna.

¶ Sozomenus.

Enimqꝫ apud antiochiã nõ cõcordabãt in profeſſiõe ſua clerus ⁊ populus. ſed ⁊ p choros vt eſt cõſuetudo ad ymnos dicendos dõ i fine pſalmoꝝ mõſtrabãt ꝓpriã volũtatẽ. Et hij q̃dez patri ⁊ filio ſicut equi honoris gloriã dicebãt. Hij xͦo patri p interpoſitionẽ propoſitiõis filiuꝫ ſcõm eſſe mõſtrantes. Hijs ita geſtis herens q̃d ageret leoncius q̃ illo tẽpore ex hereſi aduerſa ſedem antiochie gubernabat. duꝫ prohibere nõ pſumeret eos q̃ ſcõm traditionẽ niceni ꝯcilij pſallerẽt deo. quia metuebat ne ſeditio naſcereť in populo. hoc dixiſſe ferť tangẽs caput ſuũ. iã canũ hoc inq̃t niue ſoluto in lutũ cogereť immenſum. per hoc oſtendẽs: q꞉ ſe defuncto ſeditionẽ populo generaret illa diſcordia q̃ in hymnis fiebat. nõ patientib⁹ ſuis ſucceſſorib⁹ cũ populi varietate ſentire. Athanaſius igiť veniẽs ad egyptũ. innotuit ſynodales epiſtolas iulij romani põtificis. inſup ⁊ ſynodalẽ maximi hieroſolymitani que talia cõtinere dinoſcũtur.

Capitulum. xxxvi.

Ancta ſynodus hieroſolymis cõgregata p egyptũ lybiam ⁊ alexandriaꝫ cõſtitutiſ presbyteriſ. dyaconib⁹ ⁊ plebi fratrib⁹ deſiderãtiſſimis in dño ſalutẽ. Cũctorũ creatori digne gratias agere nõ valem⁹ fratres chariſſimi: in q̃bus eñ miracula ſemper egit. etiã modo cũ eccleſia veſtra fecit paſtorẽ veſtrũ ⁊ dominũ cõſacerdotẽqꝫ noſtruꝫ athanaſiũ vobis ſua pietate reſtituẽs. Quis eñ aliquãdo ſperauit oculis carnalib⁹ intueri. q̃ nunc ⁊ nos ⁊ vos inſpicim⁹ reſpicientes quẽ videre deſideraſtis? Sed vere oratiões veſtre a deo omniũ ſunt audite: q̃ curã habet ſue eccleſie et veſtras lachrimas atqꝫ gemit⁹ ſemp inſpexit. Quapropter veſtras audiuit pces. eratis eñ ſicut oues abiecte et fatigate nõ habẽtes quippe paſtorẽ. propterea viſitauit vos celit⁹ paſtor verus. ⁊ de proprijs ouibus curam gerẽs. reſtituit vobis quem noſcimini cõcupiſſe. Ecce eñ ⁊ nos ⁊ oĩa pro eccleſiaſtica pace faciẽtes veſtreqꝫ dilectioni conſpirantes: in eius amplexu pceſſim⁹ ⁊ cõmunicantes ei p eum vobis alloq̃mur. ſcriptaqꝫ pſentia deſtinam⁹. Itaqꝫ ſcõm gratifica vota veſtra. ſcitote nos quoqꝫ cũ eo vinculo charitatis obſtrictos. Debetis ḡ etiaꝫ pro pietate deo amabiliũ imperatorũ noſtrorũ inceſſanter orare. quoniã ⁊ ipſi cognoſcẽtes veſtrũ deſideriũ vobis reſtituere deſtinarũt. Omni ḡ honore tenſis manib⁹ ſuſcipiẽtes illũ gratificas oꝛones offerte deo q̃ vobis talia cõdonauit. Feſtinate ſiquidẽ ſemp in deo gaudere ⁊ glorificare dñm: per quẽ ⁊ cũ quo patri gloria in ſecula ſeculorũ Amẽ. Agnouit arrij ſectatores ⁊ depoſuit. Quib⁹ a ſe depoſitiſ eccleſias eorũ precepit fidẽ tenere niceni cõcilij. eãqꝫ ſummo ſtudio cuſtodiri.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxvii.

Ic itaqꝫ ſe reb⁹ habentib⁹ magnẽtius tyrãnus circa ptes emerſit heſperias. q̃ cõſtantẽ impatorẽ occidentaliũ partiuꝫ facto dolo. dolo circa gallias interemit. Quo geſto inteſtinũ inflãmatũ eſt bellũ. Magnenti⁹ etenĩ tyrãnus cunctã tenebat ytaliaꝫ. affricãqꝫ ⁊ lybiã. ſimul ⁊ gallias. In illirico xͦo ⁊ ſyrmio aliud rurſus a militib⁹ excitatuꝫ eſt bellũ p tyrannũ noĩe brittanionẽ. ſed etiaꝫ tumult⁹ nõ fortuit⁹ detinebat. Fratruelis nãqꝫ cõſtantini nepocian⁹ noĩe imperiũ aſſumpſerat: monachoꝝ virtute ſuffultus Et nepocianũ quidẽ magnencij militẽs depoſuerunt. Magnẽtius aũt pcedẽs vniuerſas ptes vaſtabat heſperie. Horũ igiť oĩm ĩmenſa cõfluxio tpe generata eſt. Quarto eñ ãno poſt ſardicẽſe cõciliũ hec acta noſcunť ꝯſulatu ſergij ⁊ nigriani. Hijs itaqꝫ nũcijs appebat: q̃a ad ꝯſtantiũ ſolũ impij iura puenißent. Quo prouectu ꝯ tyrãnos ſemetipm q̃ poterat ꝑpabat

Capitulum. xxxviii.

Duerſarij ſiquidẽ athanaſij optunuꝫ ſe tpus inueniſſe iudicãtes. rurſus aduerſus eos machinabanť. Tunc impatori cõſtantio ſuggeſſerũt. q꞉ oẽm egyptuꝫ ſubuertiſſet ⁊ lybiã. Inuidiã xͦo maxime auxit ei. eo ꝙ ordinatiões i prochijs feciſſet alienis. Athanaſi⁹ inť ea dũ veniſſet ad alexãdriam ſynodũ egyptioꝝ ꝯgregauit epoꝝ. q̃ ꝯſona decreuerũt ſardiceno cõcilio atꝫ hieroſolymis celebrato. Cõſtanti⁹ igitur impator dudũ ⁊ ipẽ arrianorũ ſecta poccupatus. oĩa q̃

paulo ante placuerāt in cōtrariū demutauit. Et pmū quidē eccl'ie cōſtantinopolitane pō- tificē paulū deportari iuſſit exilio. Quē dedu cētes in cōcuſſū armenie ſuffocarūt. Marcel lo aūt denuo piecto eccliam ancyranā baſili us rurſus īuaſit. Luci⁹ autē adrianopoleos ferro vinctus in carcere morit̃. tantūq̧ value rūt q̄ de athanaſio dicebant̃ vt imenſuz furo rē cadēs impator eū vbicūq̧ repiret̃ iuberet occidi. cū quo theodolū ꝛ olimpiū p̄ſules ec cleſiaꝝ tracenſiū. Igit̃ athanaſiuz impatoris volūtas nō latuit. ſꝫ p̄ſentiēs fuga dilapſus eſt ꝛ minas pncipis declinauit. Cui⁹ fugam pdiderunt arriani. p̄cipue narciſſus nerodia nis ep̄us georgi⁹ laodice ꝛ leonti⁹ tūc antio- chene p̄ſul ecclie. Is em̄ cū p̄ſbyter eēt digni tate puat⁹ eſt. q̄a cū muliere euſtolia noīe de- gēs ꝛ turpē ſuſpitionē celare volēs. genitalia ſibimet noſcit̃ abſcidiſſe. ꝛ de cetero q̄dem fi- ducialit̃ cū muliere viuebat. Poſtea ꝓo ſtu- dio impatoris cōſtancij in antiochena ecclia ordinat̃ ep̄us poſt ſtephanū q̄ primit⁹ ſucceſ ſerat. Placite hec igit̃ de hijs dicta ſufficiāt.

Capitulum. xxxix.

O tpe cōſtantinopolim macedoni⁹ tenebat ecclias paulo. ſ. amputato p̄ dicto mō. Qui de impatore p̄ſumēs xpianis cōmouit bellū. ꝛ nō min⁹ q̄z q̄ tyran ni eo tpe faciebāt. Suadēs em̄ impatori vt ei ecclias vaſtanti ferret auxiliū. egit vt lege fir marent̃ q̄cunq̧ peſſime agere nitebat̃. Mu- niens em̄ ſemetipm monaſterijs plimis que ipſe ꝓpria volūtate in cōſtantinopolitana vr be cōſtituit. ꝛ pactis epoꝝ in circuitu poſito- rū freq̄nter dicit̃ afflixiſſe. pauli dogmata ſa- piētis. Et pmū quidē eos ex ecclijs expulit. deinde ꝓo cōmunicare ſibi coegit. ita vt plu- rimi plagarū immanitate deficerēt. alij vero ſubſtancijs. alij hūana ciuilitate puarentur. alijs in frontib⁹ caracteres ponerent̃ vt eēnt hmōi ſigno notati. Hec itaq̧ faciebāt p oēs orientis vrbes p̄cipue tamē conſtantinopoli. Quā perſecutionē primo tardantē macedo nius auxit ep̄us belladice ꝓo ciuitates ylliri- ci: necnō ꝛ heſperie p̄tes manebāt immote.

Explicit liber quartus tripar tite hyſtorie eccleſiaſtice.

Incipit liber Quint⁹ tripartite hyſtorie eccleſiaſtice.

Theodericus.

Capitulum Primum.

Reui ſiquidē tēpore p̄tereū te defuncto occidētis impa tore cōſtante. cōſtantiū fau tores arrij cōpulerūt atha- naſij ad eū memoriā reuo- cātes. q̄ſi ipſe fuiſſet q̄ ei fra trē fecerit inimicū ita. vt pene diſruptis natu re vinculis vſq̧ ad bellū deſcēderet. Hijs in citationib⁹ cōſtantius mot⁹ nō ſoluz expelli. ſed etiā perimi ſacratiſſimū athanaſiū impa- uit Et mittēs quendā ſebaſtianū ducē cū ma xima militari manu velut erroneū iuſſit inte rimi. Quō aūt ꝛ ille cū exercitu venerit ꝛ ille defugerit ipſe q̄ paſſus ꝛ mirabiliter liberat⁹ eſt melius enarrabit. Nā in ſatiſfactione fu- ge ſic ait.

Capitulum. ij.

Eruntm̄ exq̄rant etiā modū diſceſſio nis ꝛ agnoſcāt a ſuis. Erant em̄ arria ni cū militib⁹ cōcurrētes. vt eos accederent ꝛ ignantib⁹ nos oſtēderent ꝛ licꝫ ſine vlla cōpaſ- ſiōe ſint: vl' audiētes tñ confuſi q̄eſcant. Erat itaq̧ iā nox ꝛ aliq̄ pplorū ad vigilias venerāt expectabaturq̧ futura die collectio. Dux aūt repēte aſtitit cū militib⁹ vltra. v. milib⁹ hñtib⁹ ſcꝫ arma ꝛ gladios enudatos. arc⁹. ſagittas ꝛ vectes. ꝛ ecclіam q̄dē ipſe circūdedit ſtatuēs milites ſibimet coherētes. vt nllus poſſꝫ egre dictiū ab ecclia man⁹ eoꝝ euadere. Ego vero irrōnabile iudicās in tanta ꝯfuſione pplm de relinq̄re. ꝛ nos magis ante illos picula ſuſtie re. reſidēs in ſede p̄cepi vt dyaconus pſalmū legeret. populi rñderent: q̄m ī ſeculū miſcđia ei⁹. ꝛ ſic oēs in domos ſuas redirēt. Sed du ce poſtea ingrediēte. ꝛ militib⁹ ſacrariū circū- dantib⁹ vt nos cape potuiſſent. clerici q̄deꝫ q̄ ſunt inuenti ſimul ꝛ populi clamabāt poſcē- tes vt ꝛ nos diſcederem⁹ vna cū pplo. Ego vero magis e diuerſo dicebā nō nos diſcede- re. niſi omes ſingillatim prius exirent. Sur gens itaq̧ oratione facta: p̄cepi ſic omnes abſcedere. melius eſſe dicēs me periculo ſub iacere q̄z quemlibet eoruz excipere leſionem. Egredientibus igit̃ plurimis et reliquis ſub ſequentibus. quidam monachi qui ibi nobi

ſcum fuerant. et aliqui clericorū aſcendentes traxerūt nos. et ita eſt teſtis ipſa veritas militibus alijs ſacrariū circundantibus. alijs per eccleſiam diſcurrentibus. per mediū eorum domino iter dante atqꝫ cuſtodiente pericula cūcta tranſiuimus. deū magnifice glorificātes. quoniam neqꝫ populū neci tradidimus. ſed etiā quatinus ſaluaret actū eſt et manus querentiū nos effugere preualuimus.

❡ Socrates.

Capitulum.iij.

Ue etiam georgius eodem tempore in alexandria geſſerit. ipſius athanaſij qui hec paſſus eſt voce narremus In libro eni quē de fuga ſua ſcripſit. hec ait. Igitur in alexandria ſurrexerunt denuo querentes nos occidere et facta ſunt nouiſſima peiora prioribus. Repente nāqꝫ milites circundantes eccleſiam. pro orationibus prelia celebrabant. Ingrediente nanqꝫ quadrageſima georgius ex capadocia ab eis miſſus. auxit mala que illorum calliditate didicerat. Poſt ſeptimā itaqꝫ paſce virgīes mittebant in carcerem. epiſcopi vincti a militibus ducebant. orphanorū et viduarū domus abripiebant. et inuaſiones in domibus agebant. et noctibus chriſtiani deponebant. obſignabant domus et fratres clericorū pro fratribus pericula ſuſtinebant. Hec quidem peſſima. ſed grauiora poſtea ſunt pſumpta. Septima enim q̄ fuit poſt ſanctū penthecoſten. populus eiulanſe ſt egreſſus ad cimiteriū orationis cauſa. eo qꝫ oēs cōmunionē georgij declinarēt Sed hoc agnoſcens ille nequiſſimus. ipe cōcitauit Sebaſtianū ducem manicheū. q̄ cū multitudine militū arma gladios euaginatos. arcus ſagittaſqꝫ ferentium facto impetu in ipo die dominico ſup populū irruit et paucos orātes inueniens. cū iam plurimi diſceſſiſſent talia geſſit qualia ab eis decebat impleri. Incendio nanqꝫ facto. ſtatuēs virgines ſecus ignem cogebat eas: vt ſe profiterentur arrianas. Cunqꝫ eas cernerent eſſe victrices. et de igne nullo modo cogitare. ſic earū vultus lacerauit vt vix agnoſci poſt tpa potuiſſent. Tenēs aūt et quadraginta viros tormēto nouiore diſcerpſit. Sectis nanqꝫ de palma virgis et habentibus ſuos aculeos. corū dorſa ita verberibus lacerauit. vt q̄dā eorū ſepius a medicis inciſi ꝓpter ſpinas q̄ eorꝫ dorſibus inhererēt. alij vero dum nō ferrēt p tormēta ſunt mortui. Eos aūt q̄ viuere potuerūt et quandā virginē exilio deportauit ī maximā ſtaſim. Corpora vero mortuorū primo q̄dē reddi nō paſſus eſt. ſed celauit inſepulta relinq̄ns ea. vt q̄ſi tanta crudelitas latere videret. Hoc autem agūt. q̄ mentis errore deſipiūt. Nā cū parentes mortuorꝫ gauderēt equidē ꝓpter cōfeſſionē. flerent aūt ꝓpter corpa defunctorꝫ. potius eorū impietatis iudicia pſonabant. Poſt hec autē ex egypto atqꝫ libijs exilio portauerunt epos ammoniū Munigaum. filionem. hermeplenū. pſenoſirim. nilanionē. agathonem anaganiphuꝫ. marcū draconchiū. adelphiū. athenodorū et pſbyteros hieracē et dioſcorū. et ſic eos acerbiſſime p itinera cōpulerūt. vt q̄dam eorū in ipis itineribus. alij vero p exilia morerent. Fugauerūt autē epos plus q̄ triginta habētes ſtudium ſcōm achapa: vt ſi poſſent amputarent penitus veritatem.

❡ Theodoricus.

Uper hec igit athanaſius etiā cōſolatorios libros virginibus illis ſcpſit. q̄ crudeliſſimas ptulerant paſſiōes dicens. Inter hec ꝓpterea nemo veſtrū ſit triſtis. licet et ſepulturā vobis denegēt impij et phibeāt vos offerri. Nam vſqꝫ ad hoc nequicia peruenit arrianorū vt et portas clauderēt. ne q̄s ſepeliret fidelium defunctorꝫ. Hec ergo et hijs ſimilia georgius in alexādria faciebat. Sanctus autem athanaſius nullū locū munitū cautele ſue putabat. cū vtiqꝫ aut viuū eum deduci. aut mortuū decollari: aut caput eius impator ſibi iuſſiſſet auferri. Pro qua re premiū maximū cōpromiſit huiuſmodi aliquid nuncianti.

❡ Socrates.

Capitulum.iiij.

Mperator interea in illiricū caſtrametatus eſt. cogebat eīm eū publica neceſſitas et maxie betraniōis q̄ p milites auguſtus fuerat appellatus. Cūqꝫ veniſſet in ſyrmiū mutuo federibus habitis betranionē vidit. actūqꝫ eſt vt milites q̄ eū cōſtituerāt trāſirēt ad fauorē cōſtancij. Quo facto ſolū conſtantiū impatorē auguſtū voce miſſa clamauerūt. Cūqꝫ de betraniōe nulla mēoria fieret. ille repēte ſentiens ſe traditū ad pedes ſe pſtrauit impatoris. Porro cōſtantius auferēs eius coronā. ſimul et purpurā clementer ei locutus eſt. monēs vt ſub ſcemate priuato quieſceret. qd̄ vtiqꝫ eius etati potius cōueniret q̄ haberet nomen ſollicitudinibus boneſtatum. Iuſſitqꝫ ei ſumptus vberrimos ex publicis functionibus exhiberi. Cunqꝫ in proſa bythinie betranio mora-

retur.cõſtantius ſcripſit dicẽs ei.q̄a multoꝝ bonoꝝ ei cauſa fuiſſet.quē a tantis cogitationib⁹ ⁊ malis ſibi ꝓuenientib⁹ liberaſſet.nec ſe bene feciſſe:quia q̄ ſibi p̄ſtare debuerat illi potius impendiſſet.

Capitulum.v.

Unc igit̄ impator gallū conſobrinū ſuū ceſarē fecit.cui ſuū nomē imponēs in ſiriā antiochie deſtinauit vt patres p̄ eū cuſtodirent̄ orietales. Quoad antiochiam veniēte.circa orientē ſignū ſaluatoris apparuit. Colūna nāq; ſub ſpecie crucis in celo viſa.maximo miraculo cõſpiciētibus fuit. Alios autē ſuos duces cū multo exercitu cõtra magnentiū deſtinauit.ipſe v̄o in ſyrmio morabat̄ ⁊ rei ſuſtiebat euentū. Tūc igitur fotinus eccl'ie p̄ſul aperte dogma qđ ipſe cõpererat componebat.

¶ Sozomenus.

Capitulum.vj.

Icebat eñ. Deus q̄dem omipotens vn⁹ qui ꝓprio verbo cõdidit vniuerſa. Ante ſecula v̄o natiuitatē ⁊ exiſtētiā filij dicere fugiebat ſed ex maria natū docebat chriſtum.

¶ Socrates.

Uamobrē tumultu ſurgēte iuſſit imperator cõciliū in ſyrmio cõgregari. cõuenitq; illic ex orientalib⁹ q̄dē marcus arethuſe ⁊ georgius alexādrinus quē remoto gregorio ordinauerūt arriani. Uenit etiā baſilius expulſo marcello ancyre p̄ſule pācracius peluſij hipatianus eraclie.occidentaliū v̄o valēs nurſen⁹. ⁊ tūc famoſiſſim⁹ omniū oſius cordube põtifex p̄iter inuit⁹. Iſti ſiq̄dē poſt cõſulatū ſergij ⁊ nigriani q̄ anno ꝓpter bellorū turbas nullus cõſulū fuerat ſolēniter ordinat⁹.cõuenerūt in ſyrmio ⁊ photinū dogma ſabellij libicēſis ⁊ pauli ſamoſateni ſeſe cognoſcentes repente damnarunt.

Capitulum.vij.

¶ Sozomenus.

Oſt hec de fide ꝓpoſitiões ediderūt vnā grece.aliā latine. multū ſibimet textu ſenſuq; concordes.

¶ Socrates.

Ides expoſita ſyrmio ſub p̄ñtia imparatoris conſtancij.

Unc eteni q̄ſi antiq̄ fidei dogmata reꝓbēdētes.alias ꝓpoſitiões de fide ſanxerūt ⁊ vnā q̄dem attico eloquio marcus edidit arethuſe.ſ; cū romana ligua cõcordiā nõ habentē.neq; ſermõis cõpoſitiõe ſed nec ipſi grecitati cõuenientē. Unā itaq; latine a marco ꝓpoſitā hic ſubiūgaꝫ. Secūdā v̄o quā in arimino poſtea relegerūt loco ꝓprio ponem⁹. dū ea q̄ ibi geſta ſunt dixerimus. vtraq; tñ in grecitatē conuerſa eſt. Marcus ḡ hoc modo de fide dictauit expoſitionem.

Redim⁹ in vnū deū patrē omipotentē. creatorē ⁊ factorē vniuerſoꝝ. ex q̄ omis paternitas in celo ⁊ in terra noiat̄. ⁊ in vnigenitū ei⁹ filiū dñm nr̄m ieſum xp̄m q̄ ante oia ſecula ex p̄re nat⁹ eſt. deū ex deo:lumen ex lumie.p̄ quē facta ſunt oia in celis ⁊ in terr̄.viſibilia ⁊ inuiſibilia. verbū exiſtēs ⁊ ſapientiā. ⁊ lumē verū ⁊ vitā. qui nouiſſimis dieb⁹ propter nos humanat⁹ eſt.ex ſancta v̄gine. ⁊ crucifixus ⁊ mortu⁹ ⁊ ſepult⁹. ⁊ reſurrexit a mortuis tercia die. ⁊ aſcēdit in celū. ⁊ ſedet in dexterā p̄ris. ⁊ vēturus eſt in cõſummatiõe ſeculi iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊ reddere vnicuiq; ſcđm opa ſua cui⁹ imperiū ſine fine exiſtēs in ſecula p̄manet infinita: Erat eñ ſedens in dextera p̄ris nõ ſolū in h̄ ſec'lo ſ; etiā in futuro. Et in ſpiritū ſctm̄ paclytū idē cõſolatorē. quē ꝓmittēs ap̄l'is poſt aſcenſionē ad celos eſſe mittendū. vt doceret eos ⁊ cõmemoraret eos vniuerſa tranſmiſit. p̄ quē etiā ſctificant̄ aīe credentiū in eo veracit̄. Eos aūt q̄ dicunt ex nõ exiſtētib⁹ filiū. aut ex altera eſſentia ⁊ nõ ex dei ⁊ q̄ erat tēpus aut ſeculū q̄n non erat. alienos nouit ſancta catholica eccleſia.

Urſus igit̄ dicim⁹.ſi q̄s patrē ⁊ filium duos dicit deos anathema ſit. Et ſi q̄s deū xp̄m ante ſec'la miſtrantē filiuꝫ dei p̄ri ad creationē vniuerſoꝝ nõ cõfitet̄ anathema ſit. Si q̄s ingenitū aūt p̄rem ei⁹ ex maria natuꝫ dicere p̄ſumit anathema ſit. Si q̄s ſ̄m p̄ſciētiā ante mariā dixerit filiū eſſe. ⁊ nõ añ ſecula ex p̄re natū apud deū eſſe. ⁊ per ip̄m oia facta anathema ſit. Si q̄s ſubſtantiā dei dilatari ⁊ cõtra hāc dixerit anathema ſit. Si q̄s dilatā ſubſtantiā dei filiū dixerit facere. aut dilatationē eius ſubſtātie filiū noiauerit anathema ſit. Si q̄s affectiuū aut prolatiuū verbuꝫ dixerit dei filiū. anathēa ſit. Si q̄s hoiēꝫ ſolū dixerit filiū. q̄ ex maria eſt anathēa ſit. Si q̄s deū ⁊ hoiem ex maria dicēs deū ingenitū cū dē intelligit. anathema ſit. Si quis illud qđ ſcriptū eſt. ego deus p̄mus ⁊ poſtea ego. ⁊ p̄ter me nõ eſt deus. cū in deſtructiõe ydoloruꝫ deorū ⁊ ydolorū nõ exiſtentiū dictum ſit. ad

deſtructionē magis vnigeniti ante ſecula dei
iudaice perceperit anathema ſit. Si q̇s au=
diens verbū caro factū eſt. verbum in carne
mutatū putauerit. aut cōuerſione facta ſuſce
piſſe carnē anathema ſit. Si quis vnigeni=
tū filiū dei crucifixū audiens. corruptionem
aut paſſionē. aut cōuerſionē. aut mutationeꝫ.
aut peremptioneꝫ ſuſtinuiſſe dicit anathema
ſit. Si quis qđ ſcriptū eſt faciamꝰ hominēꝫ.
nō patrē ad filiū dicere ſed ipm̄ ad ſemetipm̄
aſſerit dixiſſe deū anathema ſit. Si q̇s cōtra
iacob nō filium tanq̄ hominē luctaſſe. ſe inge
nitū deū. aut patrē eius dixerit anathema ſit.
Si q̇s illud qđ ſcriptuꝫ eſt pluit dn̄s a dn̄o.
nō de pr̄e ⁊ filio perceperit. ſed ⁊ ipm̄ a ſemet
ipo pluere dixerit. anathema ſit. Pluit enim
dn̄s filius a dn̄o pr̄e. Si q̇s audiēs dn̄m pa
trē. aut filiū dn̄m et dn̄m patrē ⁊ filiū. ⁊ dn̄s a
dn̄o dicēs. duos aſſeruerit deos. anathēa ſit.
Nō em̄ coaptamꝰ filiū patri ſed ſubditū no
uimꝰ. neq; em̄ deſcēdit in corpus ſine volūta
te patris. neq; pluit a ſemetipo ſed a dn̄o au=
ctoritatē quippe ꝑbente pr̄e neq; ſedet a dextr̄
a ſemetipo. ſed audit dicēte patre. ſede a dex=
tris meis. Si q̇s patrē ⁊ filiū ⁊ ſanctū ſpiritū
vnā perſonā dicit anathema ſit. Si q̇s ſpiri=
tū ſcm̄ paraclytū dicēs ingenitū aſſerit deuꝫ
anathema ſit. Si q̇s ſicuti docuit nos aliuꝫ
dicit paraclytū preter filiū. ait em̄. ⁊ aliū para
clytū mittet vobis pater quē rogabo ego ana
thema ſit. Si q̇s ſpiritū partē dicit patr̄ aut
filij. anathema ſit. Si q̇s patrē aut filiū ⁊ ſpi
ritū eius tres dicit deos anathema ſit. Si q̇s
cōſilio dei tanq̄ vnā creaturā factū aſſerit fi=
liū dei. anathema ſit. Si q̇s nolēte pr̄e natuꝫ
filiū dixerit. anathema ſit. Nō em̄ inuitus ⁊
vim paſſus pater neceſſitate naturali q̄ſi no=
lēs genuit filiū. ſed illico vt voluit ⁊ ſine tēpo
re ⁊ ſine paſſiōe ex ſemetipo genuit eū. Si q̇s
ingenitū ⁊ ſine ꝑncipio dicit filiū tanq̄ duos
ſine ꝑncipio. ⁊ duo ingenita dicēs ⁊ duos fa
ciēs deos anathema ſit. Caput em̄ eſt ⁊ ꝑn=
cipiū omniū filius. caput autem chriſti eſt de
us. Si em̄ ad vnū omniū principiū quod eſt
ſine principio ꝑ filiū pie oīa referunt̄. Rur
ſus autē ſubtiliter inſpicientes chriſtianū ſen
ſum dicimus. Si q̇s chriſtū deū filiū dei an
te ſecula miniſtrantē patri ad omnem creatio
nē non dixerit. ſed exquo ex maria natus eſt.
ex tunc dicit filiū. et chriſtū eſſe vocatū. ⁊ ini=
tium precepiſſe vt deus eſſet. anathema ſit. ſi
cut ſamoſatenus. Alia fides expoſita ſyrmio
latine. quā nos ex greco tranſtulimus.

Capitulum. viij.

Quoniā de fide placuit quendaꝫ fieri
tractatū. oīa caute queſita ſunt ⁊ ex
poſita ſyrmio ſub pſentia valētis et
vrſacij atq; germani ⁊ ceterorū. Cōſtitit vnū
deū eſſe patrē omnipotentē. ſicut etiā in omni
orbe terrarū annūciat̄. ⁊ vnū vnigenitū filiuꝫ
eius ieſum xp̄m dominū ⁊ deū ſaluatoremq;
noſtrū ex eo ante ſecula genitū. duos autē de
os nō oportere dici. qm̄ ipſe dn̄s ait. Ibo ad
patrē meū ⁊ patrē veſtrū. deum meū et deū ve
ſtrum. Propterea ⁊ omniū deus eſt. ſicuti eti
am apoſtolus docuit iudeorū deus non ſolū.
nōne ⁊ grecorū ⁊ gentiliū: Utiq; quoniā cir=
cūciſio ex fide: ⁊ prepuciū per fideꝫ. ⁊ cetera q̇
dem oīa cōſonant. ⁊ nulla videt̄ remanere di=
ſcordia. Quia vero multos mouet ſermo lati
nus ſubſtantie qui greca lingua dicit̄ vſia. vt
ſcrupuloſiſſime cognoſcat̄ omovſion. hoc eſt
eiuſdem ſubſtātie. aut omouſu. id eſt ſimilis
ſubſtātie. nō oportet horū ſermonū quandaꝫ
oīno fieri mentionē. neq; de his exponi apud
eccleſiam ꝓpter hanc cauſam ac rationē. quia
in ſanctis ſcriptur̄ nihil tale ſcriptum eſt. Et
qm̄ hec vltra humanā ſcientiā ⁊ intellectum
ſunt. ⁊ q̇a nullus pōt generationē filij enarra
re ſicut ſcriptū eſt. generationē eius q̇s enar=
rabit. hoc em̄ ſciendū ſolū patrem noſſe quē=
admodū filium generauit. ⁊ rurſus filiū quo
modo ipſe de patre ſit genitus. Nulli ꝟo du
biū eſt maiorem eſſe patrē honore ⁊ dignita=
te atq; diuinitate. et ipo nomine paterno eſſe
potiorē. teſtificante ipſo filio. qui me miſit in=
quit pater: maior me eſt. ⁊ hoc eſſe catholico=
rū nullus ignorat duas perſonas eſſe patris
⁊ filij. ⁊ patrē quidē maiorem. filium ꝟo ſub
iectū cum omnibꝰ que ei ſubiecit pater eius.
patrē vero initiū non habere ⁊ inuiſibilē. im
mortalem. ⁊ impaſſibilē eſſe. filiū vero natuꝫ
ex patre. deum ex deo. lumē ex lumine. ⁊ huiꝰ
natiuitatē ſicut ꝑdictū eſt nullū noſſe niſi ſo=
lū patrē. ipm̄ vero filiū dn̄m ⁊ deū noſtrū car
nē ſeu corpꝰ. hoc eſt hoiem aſſumpſiſſe. ſicut
angelis annūciatū. ⁊ omēs ſcripture docēt ⁊
maxime ipſe apl̄us doctor gentiū. Hominēꝫ
aſſumpſit xp̄us ex maria ꝟgine. per quē paſ=
ſus eſt. Apex aūt totiꝰ fidei ⁊ firmamentū eſt
vt trinitas ſeruet̄ ſp. ſic̄ i euāgelio legimꝰ. Eū
tes docete oēs gētes. baptizantes eos in noie
pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti Integer aūt atq; ꝑfectus
eſt nūerus trinitatꝭ. Paraclitꝰ ꝟo ſpūſſctūs ꝑ
filiū miſſus venit ſcdm̄ ꝓmiſſionē. vt apo=

ſtolos ⁊ omnes credentes ſanctificaret. His igiť explanatiōibꝫ etiā poſt damnationē photinū cōſentire ⁊ ſubſcribere ſuadebant. ꝓmittentes ei reddendū epiſcopatū ſi per penitentiā anathematizaret dogma qđ ipſe compererat. ⁊ in eorū ſententia cōſonaret. Ille ꝟo eorū quidē propoſitū nō ſuſcepit. ſed prouocauit eos ad diſputandū. Quapropter diffinito die impatoris volūtate cōuenerūt p̄ſentes epiſcopi. ⁊ ſenatorū nō pauci quos p̄ceperat adeſſe diſputationi p̄nceps. inter quos reſtitit photino ſabinus eccl'ie tūc ancyre p̄ſul. exceptoribꝫ voces cōſcribentibꝫ eorū magnaqꝫ certamina ſermonū inter vtranqꝫ partē facta noſcunť. victuſqꝫ photinꝰ damnatus eſt. ⁊ in fuga ꝯſiſtens de cetero libros vtraqꝫ lingua cōficiebat: qm̄ neqꝫ latino ſermōe videbatur ignarus. Scripſit quoqꝫ cōtra oēs hereſes. propriū ſtudēs dogma ꝯfirmare. Et de photino quidē hec dicta ſufficiant. Sciendū tamē ꝙ ſyrmio cōuenientes epiſcopi penitētia ducti ſunt. in expoſitiōe fidei latina lingua ꝓlate. Poſt editionē nanqꝫ ſibi eā contrariā iudicabanť. quā ſtuduerūt ab epiſcopis q̄ iam ſubſcripſerāt reddi. qm̄ celabať a plurimis. Impator autē edictis p̄cepit queri editionē ipam. ſuppliciū minatꝰ ſi qs eam celaſſe cōperireť. Sed neqꝫ terror deſtruere potuit qđ ſemel fuerat inſtitutū: eo ꝙ apud multos habereť. Et de hijs quidem iſta dixiſſe ſufficiat.

Capitulum Nonum.

Uia vero ⁊ de oſio hiſpano inuito illuc veniente fecimꝰ mentionē breuiter etiā de eo dicendū eſt. Ante paucū tēpus iſte vir molimine arrianorū fuerat miſſus exilio. tūc autē ſtudio eorū qui ſyrmio cōuenerāt. eū euocauit impator. volēs eū aut ſuaſione aut neceſſitate cōcordare p̄ſentibus Hoc em̄ facto maximū fidei eorū putabatur eſſe teſtimoniū. Quapropter ſicuti dixi ex neceſſitate venit. ⁊ dū eis cōſentire reſpueret tormēta lōgeuꝰ plagaſqꝫ ꝑpeſſus eſt. Unde etiā neceſſitate vehemēti expoſitionibꝫ tūc editis cōſenſit atqꝫ ſubſcripſit. Hunc ergo terminū habuerūt q̄ tunc ſyrmio geſta noſcunť. Impator autē cōſtantius morabať in ſyrmio. ⁊ belli quod gerebať contra magnentiū expectabat euentum.

Capitulum Decimum.

Nterea magnentius ad ſeniorē romā ꝑueniēs multos pemit ſenatorū ac populi. Agnoſcens vicinos eſſe contra ſe cōſtancij milites. abſceſſit ad gallias partē occidētalis. Cūqꝫ illic bellū ſepiꝰ inter vtrunqꝫ exerceret. modo iſti. modo illi victores eſſe videbanť. Nouiſſime autē deuictꝰ magnentius fugit i myrſam qđ eſt gallie caſtrū. videſqꝫ ſuos milites q̄ſi de ꝑditione triſtes ſtans celſiore loco eos nitebať allocutiōis cōſuetudine cōfortare. Tūc illi ſolitū fauorē magnentio exhiberi p̄parati. e diuerſo nolētes clamarunt oēs. Conſtanti auguſte tu vincas Hoc auguriū magnentiꝰ traxit ad ſemetipm̄ tanq̄ ei diuinitꝰ nō cōcedereť imperiū. ⁊ ꝓpterea relinquēs caſtrū ad vlteriora tēdebat. Sequn̄tibus autē cōſtancij militibꝫ. circa montē ſeleuciū facta cōgreſſione. ſolus fugiens venit in lugdunenſem vrbē. cōperiens ſuā matrem ⁊ fratrē quē ceſarē conſtituerat. nouiſſime interfecit ⁊ ſemetipm̄. conſolatu conſtancij. vi. galli ſcđo auguſti die. xv. Non poſt multum ꝟo tēpus etiā decentius alter eiꝰ frater ſemetipm̄ ſtrangulauit. ſed neqꝫ ſic ad rempublicā pax ꝑuenit. Nā poſt paululū apud gallias occidētales ſiluanus quidā tyrannꝰ eſt exortus. quē duces cōſtancij velociter pemerunt.

Capitulū Undecimū.

Ero iudei in dyoceſarea paleſtine reſiſtētes vicina loca turbabant. ⁊ p̄ſumētes tēptabāt reſultare romanis. Poſt hec itaqꝫ gallus ceſar cū antiochie degeret exercitu deſtinato eos ap̄p̄hendit. ciuitatemqꝫ vaſtauit. Cūqꝫ videreť ſibi proſpere geſſiſſe. felicitatē nō ferēs acceſſit ad tyrannidem. ⁊ nō inſinuās impatori ſuā intentionē. queſtorē vocabulo magnū ⁊ domitianū p̄fectū orientis occidit. Ob quā rem cōſtantius indignatꝰ. euocauit eū. Qui cū cōtemnere nō valeret. pergebat ad principē. Cūqꝫ cōtra inſulā flacconenſem veniſſet. eum illic conſtantius precepit interimi.

Capitulū Duodecimū.

Oſt paululū vero tēpus iulianū galli fratrē ceſarē conſtituens cōtra barbaros direxit in gallias. Gallus ꝟo qui ⁊ cōſtantius ſeptimo cōſtancij cōſolatu ⁊ ſuo tercio ita perimiť. iulianꝰ cōſequēti cōſulatu arbitionis ⁊ iuliani cōſtituiť ceſar. die ſeptimo menſis nouembris.

¶ Sozomenus.

Ublatis itaqꝫ tyrannis requiē malorū videbať habere cōſtantius. et deſerens

ſyrmiū venit ad ſeniorē romā. illic volēs triū
phū exercere de inimicis manubijs. Credēs
aūt ea occaſione poſſe vtriuſq̧ partis epiſco
pos in dogmate cōcordare. rurſus ſynodū in
ytalia celebrandā eſſe cōſtituit. Interea iuli=
us cū quindecim annis rexiſſet romanā eccle
ſiā moritur. cui ſuccedit liberius.

Capitulum. xiij.

Bitur in antiochia ſyrie alter hereſi
arches emerſit aetius. cognomēto ſi
ne deo. Is eñ eadem q̄ arruis ſapie
bat. ſed ab arrianis ſe ſegregabat. eo q̄ arriū
in cōmunione ſua recepiſſent. Qui ſicuti pre
dictū eſt aliud mēte gerens. aliud voce cōfeſ
ſus eſt. dum terminū ſynodi nicene ſuſcipiēs
ſubſcripſiſſet. volens circūuenire principem.
ꝓpterea ergo arrianos aetius declīabat. Erat
nam is aetius prius hereticus ⁊ feruētiſſime
arrij dogma defendere videbat̄. Erudit⁹ eñ
aliquantulū alexandriā reuerſus eſt. ⁊ veni=
ens in antiochiam ſyrie vnde oriundus erat.
a leontio antiocheno pontifice dyaconus or
dinat̄. Tunc ergo venientes ad ſe. diſputatio
nibus ſophiſticis eludebat. Hoc enim facie
bat ſequēs cathegorias ariſtotelis diſputās.
et quedam cōmenta cōcinnans que nō ſentie
bat: neq̧ ab eruditis intentionem ariſtotilis
agnouerat. Ille nanq̧ propter ſophiſtas tūc
deridentes philoſophiam hoc opus iuueni=
bus exercitationis cauſa cōſcribens dialecti
cam ſophiſtis per huiuſmodi cōtentiōes op=
poſuit. cōtemplatus autē philoſophi libros
platonis ⁊ phitoni declarantes ea q̄ artificio
ſe ab ariſtotile ſunt cōſcripta redarguūt. Sz
aetius cōtemplatuū doctorē non habens in
cōmendationib⁹ ſophiſticis ꝑdurauit. Quā
obrem nec intelligere potuit quomodo ſit in=
genita generatio ⁊ quēadmoduz qd̄ naſcitur
coeternū ſit generanti. Paruz ergo imbutus
erat etius ⁊ diuinarū litterarum ignarus tan
tummodo in cōtentionib⁹ preparatus. quod
etiam quilibet ruſticus facere poteſt. Et duz
nec veteres qui eloquia chriſtiana fuerāt int̄
pretati legiſſet. aſſerebat ſe multū gaudere li=
bris clemētis ⁊ affricani: necnō origenis. cuz
vtiq̧ fuerint illi viri totius ſapientie virtuti=
bus eruditi. Fecit igitur epiſtolas is ad impe
ratorē conſtantiū. ⁊ alias quaſdā contentio=
nes inuoluens. ⁊ quedā cōmenta conficiens.
Quāobrem etiā ſine deo vocabat̄. Et licet ea
dem q̄ arruis vēdicaret. tamē a ſuis nō valē=
tibus intelligere ꝯplexiones ſillogiſmorū eo⁹
eum eadē que illi ſaperent putabat̄ hereticus
⁊ propterea eorū pulſus eccleſia credebat̄ il=
lis ipē potius cōmunicare noluiſſe. Hacte=
nus eñ ex illo ſunt qui tunc quidē etiā. nunc
autē eunomiani vocant̄. Poſteriore nanq̧ tē
pore eunomius notarius eius erudit⁹ ab eo.
editionē eius hereticā diuulgauit. Sz de eu=
nomio locis cōuenientib⁹ explanabimus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xiiij.

Inimici ſiquidē fidei putantes ſe tē=
pus inueniſſe cōtra defenſores eius.
valde apud principē laborabant. vt
eccleſijs pellerent̄ omnes. qui ab eis videbā=
tur eſſe depoſiti tanq̧ alterius fidei. vel q̄ vi
uo cōſtante imperatori cōſtantio reſtitiſſent.
ita vt fuiſſet pene ad bellū peruentum. Preci=
pue tamē athanaſium accuſabāt. qui inuidie
nimietate neq̧ cōſtante viuo et cōſtantio euz
ſe diligere profitente. ab eius moleſtia recede
bant. Sed antiochia cōgregati narciſſus cy
lex. theodorus trachie ⁊ theognius nicenus.
patrophilus ſcithopoleos. minophōtꝫ ephe
ſius. ⁊ alij circa triginta ſcripſerunt oēs vni=
uerſis epiſcopis. quia cōtra ſanctiones eccle
ſiaſticas alexandriaz remeaſſet. nec in cōcilio
ſine culpa fuiſſet inuētus. ⁊ iubebant vt neq̧
cōmunicarent ei neq̧ ſcripta dirigerēt. ſed ge
orgio q̄ ab eis fuerat ordinatus. Uerū atha=
naſio nullus hinc ſermo fuit.

Capitulum. xv.

Bitur deuicto magnētio cū ſolus cō
ſtantius romanorū tenuiſſet imperi
um. omni ſtudio laborabat vt occi=
dentales epiſcopi cōſentirent eis. q̄ conſubſtā
tialē eſſe patri filiū denegabant. Et hoc facie
bat nolens a ꝓmordio aperte vim facere. ſed
eis callide ſuadere vt in decreto contra atha=
naſium ab orientalibus epiſcopis habito cō
ſentirēt. Sperabat eñ quia ſi decreto cōmu
ni damnaret̄ athanaſius. facilius ſuā volūta
tem in religione compleret.

¶ Socrates.

Unc igitur in ytaliā cōuenerunt epiſco
pi orientaliū non multi. quoniā pluri=
mos eorū aut ſenectus. aut itineris lōgitudo
prohibuit. occidentaliū vero vltra trecentos
vt ꝓcepto principis conciliū mediolani cele=
braret̄. Ubi cōuenientes orientales. ante om=
nia cōtra athanaſiū decretū fieri cōmune po
ſcebant. vt hoc facto penit⁹ ei aditus alexan=

drie clauderet. Quod dū ſenſiſſent paulinus gallicane tribereus. dyoniſius albe metropolis italorū ⁊ euſebius vercellēſis epiſcopus: quia ad deſtructionē fidei cōtra athanaſium orientales agere molirent. ſurgētes voce magna clamabant. dolū ⁊ circumuentiones per ea que gerebant chriſtianitatis dogmatibꝫ irrogari. Non eñ veras cōtra athanaſium culpas eſſe dicebāt. cū ad retractionez fidei talia probarent inuenta. illis ergo talia proclamātibꝫ conciliū tunc ſoluit epiſcoporū.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xvi.

Epoſito ſiquidē athanaſio aliā heretici fidei exponere ſunt viſi doctrinā. ſed neutrū hoꝝ perduci potuit ad effectū. cum pſente principe damnaret. qa iniuſte agebat ⁊ impie. Quo facto ⁊ ipi eccleſijs ſunt expulſi. ⁊ in vltimis terre finibꝫ habitare pcepit. Quod rurſus mirabilis athanaſius hoc modo in illa ſatiſfactiōe cōſcribit. Quis tantū poterit memorare. quantū illi geſſere. Tunc eñ eccleſijs pacē habentibꝫ ⁊ populis per collectas orantibꝫ pontifex quidē romane liberius ⁊ paulinus galliarū metropolitanus epiſcopꝰ. et dyoniſius ytalus. lucifer metropolitanus inſulaꝝ ſardinie. ⁊ euſebius ex ytalia omes epiſcopi boni. ⁊ pdicatores veritatis abripiunt ⁊ tradūtur exilio. nullā habētes culpā niſi quia arrianā noluerūt conſentire veſaniā. neq; i calūnijs ſubſcripſerūt nřis. De maximo autē ⁊ optimo ſene ⁊ vere cōfeſſore oſio etiā loqui credo ſuperfluū. Omnibꝫ eñ notum eſt: quia etiā hunc exilio deportari fecerūt. Non eñ ignobilis: ſed cūctis noſcitur eſſe notiſſimꝰ. Cui nanq; nō prefuit ſynodo. aut recte loquēs nō ſatiſfecit vniuerſis Que eccleſia huius patrocinij memoriā non habet. Quis aliquādo dolens cū veniret ad eū nō remeauit ſanus. Quis indigens cū petiſſet. nō meruit qđ popoſcit. Et tñ etiā cōtra hūc talia pſumpſerunt: quia impietas eoꝝ molimina cognoſcēs noluit propria ſubſcriptione firmare.

¶ Socrates.

Igitur impator illos quidē mittit in exiliū. generale vero cōciliū cogitabat fieri. quatinꝰ omes orientales epiſcopos veniētes ad occidentē ſi poſſet concordes efficeret. Quod cū propter itineris ſpacia difficile videret. duplicē tractauit ſynoduz celebrari. vt in ariminū quidē ytali q tunc qdem aderant cōuenirent. orietales aūt in nicomediā bithinie ciuitatē. Hoc ꝙ impatore tractāte. effectꝰ nō euenit vt voluit. neutrū vero conciliū ſibimet cōcordauit. ſed vtrūq; diuiſum eſt. Neq; ꝓ arimino cōuenietes alterutris inter ſe cōſonare potuerūt. ⁊ orietales i ſeleucia iſaurie ꝯgregati aliud ſciſma ſunt paſſi. quod ſuo loco narrabitur.

¶ Theodericus.

Capitulum. xvij.

Hoc ſiquidē liberij p oīa famoſiſſimi habitū pro veritate dyalogū contra cōſtantiū volo referre. qm a fidelibꝫ illius tpis eſt cōſcriptus. Is eñ poſt iulium ſiluestri ſucceſſorē. gubernauit romanā eccleſiā. Diſputatio impatoris cōſtancij. ⁊ liberij romani pōtificis. Cōſtantius impator dixit. Nos eo ꝙ xpianus ſis. ⁊ epus nře ciuitatꝭ dignū hoc iudicauimꝰ vt euocantes te. moneremus. qtinus cōmunionē athanaſij ſceleſtiſſimi ⁊ ineffabili ſupbia detēti abnegare nō differas. Hoc eñ terrarū orbis pene fieri cōprobauit. ⁊ ſynodali ſentētia alienū ab eccleſiaſtica cōmuniōe decreuit. Liberius epus dixit. O impator. iudicia eccliaſtica decet cū maxima proferri iuſticia Quapropter ſi videt pietati tue diſceptationē iube cōſtitui. ⁊ ſi apparuerit athanaſius cōdemnatiōe dignus tunc ſcđm eccliaſtice cōſequētie formā proferat in eū digna ſentētia. Nō eñ poſſibile eſt cōdemnare virū: de quo nihil examinatū eſt. qa nullus debet dānari niſi ſua cā ſit prius audita. Cōſtantius impator dixit. Uniuerſus mundus adiudicauit eiꝰ facinora: ſed ille ſicut ab initio tēpus illudit. Liberiꝰ epus dixit. Quicunq; cōſcripſerūt nō ipſi viderūt ꝙ geſta ſūt. Sed propter gloriā ⁊ timorē. ⁊ ne a te cōtumeliā paterent acquieuerūt. Imperator dixit Quid eſt gloria ⁊ timor ⁊ cōtumelia: Liberius dixit. Quicūq; gloriā dei non diligunt tua magis dona pponunt. Quē ergo iſti non viderūt. nō examinātes adiudicauerūt quod eſt xpianitatis alienū. Impator dixit. In facie vtiq; cōdemnatꝰ eſt. in cōcilio tiri. ⁊ in concilio cōtra eū pariter decreuerūt omnes totiꝰ orbis epiſcopi. Liberius dixit. Nunq; in pſentia ſui homo ille iudicatꝰ eſt Quicūq; eñ tūc cōuenietes cōdemnauerūt eū. diſcedente athanaſio a iudicio ſententiā protulerūt. Euſebius eunuchus dixit. In niceno cōcilio alienus a catholica fide probatus eſt. Liberius dixit. Quinq; ſoli iudicauerunt ex his quos

ꝙ cum eo nauigio venerant in mareote quos
miſerunt ad accuſationem eius . vt contra
eum geſta conficerent. Horū itaqꝫ qui deſti-
nati ſunt duo mortui ſunt. theoginus ⁊ theo
dorus . reliqui vero tres viuunt . hoc eſt va-
lens. maris ⁊ vrſatius. ab hijs qui miſſi ſunt
ſardice. Propter hanc cauſam ſynodos cele-
brata eſt. Qui in ſynodo libellos obtulerunt
veniā poſtulantes: quoniā in mareote per ca-
lumniā ex vna parte cōtra athanaſium geſta
cōfecerunt. libellos eorꝫ nunc pre manibꝫ ha
bemus. Cui horū nos credere ⁊ cōmunica-
re cōuenit imperator: hijs qui primitus dā-
nauerunt ⁊ veniā poſtea popoſcerunt. an eis
qui adhuc hec accuſare cōtendunt. Epictetꝰ
epiſcopus dixit . O imperator nō fidei cauſa
hodie neqꝫ iudiciorꝫ eccleſiaſticorū ſermonē
facit. ſed vt apud ſenatores in romana conſti
tutos vrbe glorietꝛ: quaſi ſuperauerit princi-
pem Imperator ad liberiū dixit. Quo te par
tes totꝰ orbis: quoniā tu ſolus hominē vin
dicas nephandiſſimū ⁊ orbis terrarū pacem
eccleſieqꝫ diſſoluis. Liberius dixit . Non eo
ꝙ ego ſum ſolus fidei cauſa minuitꝛ. nā ⁊ an-
quitus tres ſoli reperti ſunt. reſiſtentes prece
pto regis. Euſebius eunuchus dixit . Impe
ratorem noſtrū nabuchodonoſor feciſti. Li-
berius dixit. Nō: ſed ita rationabiliter adiu-
dicandus eſt homo: qui non eſt examinatus.
Hic ego primitꝰ peto generalē proferre ſub-
ſcriptionem confirmantē fidem nicea prola
tam. vt ita reuocatis ab exilio fratribꝫ noſtris.
⁊ in locis proprijs reſtitutis. ſi hij qui turbas
pariunt eccleſijs viſi fuerunt apoſtolice fidei
cōſentire. tunc apud alexandriā conuenietes
omēs. vbi ⁊ accuſatus ⁊ accuſatores ſunt. et
defenſor eorū examinata cauſa poſſumꝰ pro
ferre ſententiā. Epictetus epiſcopꝰ dixit. Sꝫ
curſus publicus nō ſufficit ſubiectui epiſco-
porū. Liberius dixit. Eccleſiaſtice cauſe pu
blico curſu non egent. Eccleſie nanqꝫ ſuffici
unt vſqꝫ ad mare perducere ſuos epiſcopos.
Imperator dixit. Que dudū ſuſceperunt for
mā ſolui non poſſunt. Plurimorū nanqꝫ epi-
ſcoporū debet valere ſentētia. quia ipi ecclīa
rum rectores ordinati ſunt. Tu ſolus es qui
amicicias illius ſcelerati defendis. Liberius
dixit. Imꝑator nūqꝫ audiuimꝰ abſente accu
ſatore iudicē eiꝰ ſcelera ꝓferentē. niſi ꝙ ꝓpria
hec odia videntꝛ. Imꝑator dixit. Omnibus
equidē nocuit in cōmune. nulli tamē ita ſicu-
ti mihi. Cui dum non ſufficeret interitus fra
tris mei maioris. neqꝫ beate memorie cōſtan
tem ceſſauit in meis inimicicijs frequēter im
pellere: niſi nos maiori manſuetudine deten-
ti impellentes momēta temperaſſemus. Nul
la itaqꝫ mihi victoria eſt. neqꝫ contra magnē
tium vel ſiluanū: niſi illū ſceleſtū ab eccleſia-
ſticis expulero rebus. Liberius dixit. Noli
ꝑ epiſcopos vīdicare tuas inimicicias. Ma-
nus em̄ eccleſiaſticorū epiſcoporū. ad ſacrifi
candū vacare debent. Quapropter ſi tibi vi-
detur iube vocari ad ꝓpria loca ſacerdotes.
⁊ ſi concordes apparuerint ei. quē nos in pre
ſenti defendimus ſcōm fidē orthodoxam in
nicea conſtituta ſynodo. tunc cōuenientes ꝓ
uidebūt pro mundi pace. et homo ꝙ non pec
cauit nō reprobetꝛ iniuſte. Imperator dixit.
Unū eſt quod queritꝛ. Uolo em̄ te amplectē
tem eccleſiaſticaꝫ communionē rome denuo
deſtinare. ⁊ propterea cōcorda paci. ⁊ ſubſcri
bens rome reuertere. Liberius dixit . Rome
iam fratribus valedixi. Maiores em̄ ſunt ec
cclſiaſtice ſanctiones. ꝙꝫ romane habitatio ci
uitatis. Imperator dixit. Ergo trium dierꝫ
ſpacium ad deliberationē habes. Si vis ſub
ſcribere rome reuertere. aut certe cogita ī quē
vis deportari locum. Liberius dixit. Spa-
cium dierū trium. rationem nequaqꝫ mutare
poteſt. quapropter vbi vis dirige me. Impe-
rator autē poſt duos dies examinato liberio
et nequaqꝫ a ſuo propoſito reuocato: iuſſit eā
in Beriam trachie exilio deportari . Egredi
ente liberio: imperator ad expenſas quingen
tos ſolidos deſtinauit. Tunc liberius referē
ti dixit. Uade ⁊ da eos imperatori. opus em̄
habet ſuis militibus erogare. Similitꝛ ⁊ au-
guſta tantos ei direxit. Liberius dixit. Red-
de hec imperatori. opus em̄ habet hec ad ex-
penſas militū ſuorum Si em̄ imperator hec
non habet opus. det eos auxentio ⁊ epicteto
illi enim opus hec dicta habent. Dūqꝫ ab eis
nihil accepiſſet. Euſebius eunuchus obtulit
ei alios ſolidos. Cui liberius dixit. Totius
orbis eccleſias deſolaſti. ⁊ tanqꝫ dānato mi-
hi hec affers. Uade prius eſſe imbuere chri-
ſtianus. His geſtis. poſt tres dies nihil acci
piens miſſus exilio eſt.

Capitulum. xviij.

Eritatis itaqꝫ propugnator ⁊ victor
trachiam ſicut fuerat iuſſum vt ꝑue
nit. Duobuſqꝫ tranſactis annis. con
ſtantius romā venit. Procerū vero ſenatorū
qꝫ cōiuges rogabant viros ſuos vt conſtan-
tio ſupplicarent. quatinus paſtorem gregibꝫ

reſtitueret. Aiebant em̄. q̄a niſi flecterent ani
mū principis. eos ipe relinqueret. et ad paſto
rem illū maximū properaret. At illi dixerunt
Nos furorē principis formidam⁹. nec forte
aliquā veniam promeremur. ſed forte vobis
inquiūt magis parcet rogantibus ⁊ vnū alte
us fiet. aut preces ſuſcipiet. aut ſi flecti nequi
uerit ſine aliq̄ iniuria nos dimittet. Hoc con
ciliū mulieres ille laudib⁹ maximis preferen
de pcipientes. cum ornatu ſolito adierūt im=
peratorē. quatinus ex veſte ſublimi inſignes
eas ⁊ nobiles arbitratus reuerentiā eis habe
ret ⁊ parceret. Adeuntes em̄ principē. tali vo
ce clamabant. Miſerere tante ciuitatꝭ. paſto
ris prouidentiā non habentis. que luporum
patet inſidijs. At ille reſpōdit. non egere alio
paſtore ciuitatē. eſſe nanqȝ pontificē. qui eorū
curā haberet Poſt magnū nanqȝ liberiū qui
dam dyaconorū eius felix nomīe fuerat ordi
natus. eiſqȝ expoſitā in nicea fidē inconcuſſe
ſeruauit. ſed corruptorib⁹ eius ſine diſcretio=
ne cōmunicabat. Nullus tamē habitantiuȝ
rome in baſilicam ingreſſus eſt. cū ille intus
aſtaret. Hoc autē etiā matrone ille imperato
ri dixerūt. Qua gratia fletus p̄cepit illum in
ter om̄ia egregiū reuocari. et vtranqȝ eccleſiaȝ
gubernare ſimul. His ergo litteris in circēſi
ſpectaculo relictis. pp̄l'us clamabat iuſtā p̄n=
cipis eſſe ſententiā. vt ſicut duplicib⁹ colorib⁹
diuiſi ſunt ſpectatores. ſic oporteret alterum
his. alterum alijs preſidere. Cum ergo p̄mi=
tus principis litteris ſic fauiſſent. poſtea cō=
moti cōmuni clamauerūt voce Unus deus.
vn⁹ chriſtus. vnus epiſcopus. Ipſas em̄ vo=
ces. ⁊ ego iuſtū ponere iudicaui Poſt has ve
ro xp̄o amabilis populi pias ⁊ iuſticia orna=
tas voces ſanctiſſim⁹ quidē liberi⁹ eſt reuer=
ſus. felix aūt recedēs habitauit i aliā ciuitatē.

¶ Socrates.

Capitulum. xix.

A tempeſtate leontio moriente. q̄ he
reticū etium dyaconū ordinauerat.
eudoxius germanice epiſcopus que
eſt ciuitas ſyrie cū eſſet rome p̄ſens. tūc finxit
ſibi cauſam neceſſitatꝭ incūbere. et imperato
ri callide locutus. q̄ſi ciuitas germanicioruȝ
eius prouidentia atqȝ cuſtodia indigeret. pe
tijt vt remearet ad ꝓpria. Quē princeps nihil
ꝓſpiciens abire dimiſit. At ille cubicularios
cooperatores habens. relicta ciuitate ſua an
tiochenū vſurpauit epiſcopatū. Fouere nan
qȝ ſtudebat etium. Ob quā rem niſus eſt con
ciliū facere ſacerdotū ⁊ ordinationē ei reſtau
rare dyaconat⁹. Quod nequaqȝ geſtuȝ eſt. eo
q̄ maius valeret odiū cōtra etium qȝ eudoxij
deſideriū. Et de his q̄dē tantū noſſe ſufficiat

Capitulum. xx.

Horum igitur qui arimino cōuenerūt
orientales ea que de athanaſio geſta
ſunt taciturnitati tradentes. ad cōci
lium ſe occurriſſe dicebant. Quorū ſtudio co
herebant vrſatius ⁊ valens. qui ab initio q̄=
dem arrianū dogma tenuerāt. in medio autē
omouſianis cōſenſerant. dato illis bello ro=
mano pontifici. ſicuti iam dictū eſt. Iſti nan=
qȝ ſemꝑ ad ptes ꝓ tēpore valentiū declinabāt
quorū adiutores erāt. germanius. auxentius
dimophilus ⁊ gaius. Dū ergo in cōcilio pre=
ſentiū alter aliud proponere conarēt. tunc vr
ſatius ⁊ valens dicebant. Om̄ia que de fide
dicta ſunt debere ſuſpēdi ⁊ ſuſcipiendam no
uellā expoſitionē quā pauloante ſyrmio con
uenientes ediderant. Hec dicentes. ⁊ cartulā
pre manib⁹ habētes legi fecerūt ſcd̄m expoſi
tionem ſyrmio fidei prolatā. quam ibi quidē
ſicuti predixi celauerunt. arimino autē oſten
ſa eſt. cuius exemplar hoc eſt. Expoſita fides
p̄ſente domīo noſtro conſtantio. cōſulatu eu=
ſebij. ⁊ ypacij ſyrmio. xj. kalend. iunij.

Credimus in vnū deum verū patreȝ
omnipotentē creatorē ⁊ opificem om
niū. ⁊ in vnum vnigenitū filium dei
ante omnia ſecula ⁊ ante omne principium. ⁊
ante omne quod opinari poteſt. ⁊ ante omnē
perceptibilē opinionē. natum impaſſibiliter
ex deo. per quem ⁊ ſecula perfecta ⁊ omnia fa
cta ſunt. Natū autē vnigenitum ſolum ex ſo
lo patre. deuȝ ex deo. ſimilem generanti patri
ſcd̄m ſcripturas. cui⁹ generationē nullus no
uit niſi ſolus q̄ genuit pater. Hūc nouimus
vnigenitū eius filiū. nutu paterno veniſſe de
celis ad deſtructionem peccati. et natū ex ma
ria virgine. ⁊ cum diſcipulis cōuerſatū et om
nem cōpleſſe diſpenſationē ſcd̄m paternā vo
luntatem. crucifixum ⁊ mortuū. ⁊ ad inferos
deſcendiſſe. ⁊ que ibi erant diſpenſaſſe. quem
ianitores inferni videntes expauerunt. et die
tercia reſurrexiſſe. ⁊ cum diſcipulis cōuerſa=
tum. ⁊ quadraginta diebus expletis in celos
aſcendiſſe. et ſedere ad dexteram patris. ⁊ vē=
turū in nouiſſima die in gloria patris ad red
dendū vnicuiqȝ ſcd̄m opera ſua. Et in ſpiri=
tū ſanctum quem ipe vnigenitus dei filius ie
ſus chriſtus mittere cōpromiſit generi homi

nū cōſolatorē ſcđm quod ſcriptuꝫ eſt. Uado ad patrē meū ⁊ rogabo patrē meū ⁊ alium cōſolatorē: mittet vobis ſpiritū veritatis. ille ex meo accipiet. ⁊ docebit et commemorabit vobis oīa. Nomen vero ſubſtantie qḋ ſimpliciter a patribꝫ poſitū a populis ignoratᷣ. ⁊ ſcandalū faciat. ⁊ quia nec ſcripture hoc cōtinent placuit abrogari. ⁊ oino nullā memoriā ſubſtantie in deo eſſe. de cetero. eo ꝙ diuine ſcripture nuſꝙ̄ de patris ſubſtātia filijꝙ̄ meminerint. Similē vero dicimus filiū patri per omnia. ſicuti ſancte ſcripture dicunt ac docēt His itaꝙ̄ lectis. cōſurgētes quibꝫ hec diſplicebāt aiunt. Nō fide agentes huc venimus. intergra nanꝙ̄ ſeruamus. que precipimꝰ ab initio. ſed magis vt ſi qua circa hec nouitas ſit omnino ꝓhibeamus. Si ergo hec que lecta ſunt nullā faciunt nouitatē. aperte iā anathematizat hereſim arrianā. ⁊ ſicut alias hereſes regula eccleſie. Que etiam nūc fiunt excitantꝙ̄ ſeditiones toti orbi terrarū. valde notiſſimū eſt. Hec ergo propoſitio dū ab vrſatio ⁊ valente ⁊ reliquis ſuſcepta nō fuiſſet. ad plenū diuiſit eccleſiam. Alij nanꝙ̄ his q̄ arimino lecta ſunt cōſenſerunt. alij vero nicenā denuo fidem roborauerūt. Deriſerunt autē conſcriptionē illius lectiōis. ⁊ maxime athanaſius alexādrine ciuitatis epiſcopus. in epiſtola quā ſuis familiaribꝫ deſtinauit. Quam qui legit. inueniet ꝙ̄ forti dictione ſit plena.

¶ Theodoricus.

Icebant enim arriani arimino cōuenientes volētibus heſperijs ſuadere ſimplicioribus: qꝛ nō oporteret propter duo verba que nec inuenirentᷣ ſcripta ſeparari corpꝰ eccleſie. ſed ſimilē per omnia profiteri filium genitori ſubſtantie vel nomē tacere. Sed fallaciā ſentientes horū omouſiani pontifices. eos abdicauerūt. Ipſi vero litteris inſinuauerūt imperatori propriā voluntatem. dicētes filios ſe eſſe patrū niceni cōcilij pariter ⁊ heredes.

¶ Socrates.

Capitulum. xxij.

Oc tamen ſciendū. quoniā ſynodus quidem vrſatiū. ⁊ valentem. auxentium ⁊ germinium. gaium. ⁊ dimophilum: eorūꝙ̄ ſocios cōdemnauit. arrianū dogma anathematizare nolentes. Qui propter damnationē indignati. ad principē celeriter aduenerūt. portantes lectam in concilio fidem.

¶ Theodericus.

Tertius autem integrā fidei regulā eorum epiſtola ad conſtantiū ſcripta mōſtrauit. cuius verba hec ſunt. Epiſtola concilij ariminenſis ad interpretatorem conſtantinum deſtinata.

Iuina iuſſione ⁊ precepto pietatis tue olim dogmatizata cōſidimus. in ariminū nanꝙ̄ ex vniuerſis occidentalibꝫ ciuitatibus oēs cōuenimus ſimul epiſcopi. vt ⁊ fides catholica cognoſcereᷣ eccleſie. ⁊ qui ꝯtraria ſapiunt panderenᷣ. Multū nanꝙ̄ diſceptantibꝫ nobis inuenimus. optimū eſſe ſtatutam fidē antiquitus permanere. quā etiā prophete euangelia. necnō apoſtoli ꝑ ieſum chriſtum ꝑdicaſſe noſcunᷣ. qui ⁊ tui protector regni tuiꝙ̄ ſalutis auxiliator eſt. quatinꝰ hanc tenentes cuſtodiamꝰ. ⁊ cuſtodiētes ad finem vſꝙ̄ ſeruemꝰ. Incongruū eī nephariūꝙ̄ videtur. ex his q̄ recte ⁊ iuſte diffinita ſunt. aliquid ꝑmutare. id eſt horū que nicea cōmuniter cū glorioſiſſimo ꝯſtantino patre tuo atꝙ̄ imperatore deliberata atꝙ̄ defixa ſunt. quorū doctrina atꝙ̄ ſentētia diſcurrit ⁊ predicata eſt in omniū hominū auditus ⁊ mētes. Hec fides ſola arrianā hereſim expugnauit et perdidit per quā non illa ſola ſed ⁊ relique hereſes dānate ſunt. cui vere addere quicꝙ̄ incautum eſt. ⁊ auferre periculoſum. Et ſiquidem horū alterum fiat. erit inimicis facultas agēdi que volūt. Quapropter vrſatius ⁊ valens quoniā participes ⁊ ꝯcordes arriani dogmatis erant a noſtra cōmunione ſunt ſegregati. quā vt reciperēt cognoſcentes delicta quibꝫ peccauerūt penitentiā atꝙ̄ veniam impetrare poſcebant. ⁊ reſcripta eorū hec ita ſe habere teſtanᷣ. per que criminū veniam conſecuti ſunt. Erat eī tempus quo hec geſta noſcūtur. quādo mediolana ſynodus celebrata eſt preſentibus eccleſie romane preſbyteris. cognoſcentes ſimul etiā poſt mortē digniſſime memorie nominandū cōſtantinū cum omni integritate ⁊ examinatione cōſcriptam expoſuiſſe fidem. Qui cū ab hac luce baptiſmate percepto diſceſſerit. ⁊ ad premia debite pacis abierit. incongruū iudicamus eſſe. poſt illuꝫ aliquid nouitatis admittere. tantoſꝙ̄ confeſſores ſanctos ⁊ martyres. ⁊ huius dogmatis conſcriptores inuentoreſꝙ̄ deſpicere. qui ſꝫm antiquā eccleſie ſanctionē per omnia ſapuiſſe noſcuntur. quorū fidem deus in tempora imperij tui tranſmiſit per dominū noſtrū ieſum chriſtum. per quem tibi imperiū tale conceſſum eſt. vt etiam noſtri orbis terminos obti

neres. Rurſus ergo infelices iſti ⁊ ſapientia viliſſimi preſumptione nephaaria impie cogitationū pdicatores ſemetipſos annūciarūt. et veritatis terminū mutare cōtendunt. Duꝫ em̄ ſcōm tuū preceptū concilij iura celebrarētur. illi conciliū ſue fallacie nudauerunt. Ni tebanť enim calliditate quadā atqꝫ ⁊ ſeditione aliquid nouitatis inferre. Huiuſmodi em̄ malitie captos inuenim⁹ germiniū quendā. et auxentiū. atqꝫ gaium hereſim ꝯtentionēqꝫ faciētes. q̄rū doctrīa vna q̄deꝫ exiſtēs vniuerſaꝫ molē blaſphemiarū trāſcēdere cōprobať. Qui cū viderēt nos neqꝫ ſue volūtatꝭ eſſe neqꝫ concordes horū q̄ male ſapere videbanť. a noſtro ſe cōcilio mutauerūt. vt quaſi aliud cōſcribere viderenť. Erat vero tēpus breue. qd̄ etiam eorū aperuit voluntates. Sed vt non ſemp eccleſiaſtice cauſe in eaſdē incurrant cōcuſſiōes. nā turbatio atqꝫ ſeditio repetita vniuerſa cōfundit. firmū nobis viſum eſt. q̄ dudum decreta ſunt legaliterqꝫ ſeruenť. Predictos autē viros a noſtra cōmunione ſecreuimus. qua cauſa legatos ad tuā manſuetudinē miſimus. cōcilij ſententiā per noſtrā denūciaturos epiſtolā. Legatis auteꝫ pre omnibꝫ iſta precipimus. vt veritatē affirment ex priſcis ⁊ iuſtis rationibꝫ exponentes. qui etiam tuam religionē inſtruāt. quoniā non ſicut ait vrſatius atqꝫ valens. erit pax ſi quid iuſtaruꝫ ſanctionū fuerit immutatū. Quō eni pax eſſe credenda eſt apud eos. qui pacis iura ſubuertūt? Contentio em̄ ⁊ ſeditio per hec inter reliq̄s ciuitates ecclie romane poti⁹ orieť. Quapropter tue māſuetudini ſupplicamus. vt placidis auribꝫ noſtros legatos audias. ⁊ oculo tranquillo reſpicias. neqꝫ ad iniuriam defunctorū noui aliquid immutari pmittas. ſed pmanere nos ſinas in his que a progenitoribus ſancita atqꝫ diffinita ſunt. q̄ppe nos omnia cū deliberatiōe atqꝫ ſcientia et ſpiritu ſancto celebraſſe cōfidimus. Ea em̄ que ab illis nunc innouanť. credentibꝫ quidē incredulitatē inferunt. nō credentibꝫ vero credulitatē. Supplicamus itaqꝫ vt pcipias eos q̄ diuerſa loca detinēt. quos et etatis grauamē ⁊ anguſtia paupertatis affligit. ad propria remeare ne deſolate ſublatis epiſcopis videanť eccleſie pmanere. Super hec aūt etiam hoc rogamus. vt nihil his que iā terminata ſunt addatur aut adimať. ſed oīa inuiolata permaneant. q̄ a pietate tui patris ⁊ tuis quoqꝫ ſūt conſeruata temporibꝫ. neqꝫ nos de cetero fatigari ⁊ a proprijs parrochijs alienos eſſe permittas. quatinus epiſcopi cū proprio populo in pace orare a diuio cultui vacare poſſint. ſupplicātes deo pro pace tui imperij pariter et ſalutis. quaꝫ tibi diuinitas in perpetuū largiatur. Noſtri vero legati epiſcopoꝝ ſubſcriptiones ⁊ nomīa deferunt. qui etiam lectione diuie ſcripture religionē tuā poterūt edocere.

¶ Socrates.

Capitulum. xxij.

Ec itaqꝫ ſynodus ſcripſit. ⁊ per epiſcopos deſtinauit. Urſatius autē et valens eorū preuenientes aduentuꝫ derogauerūt concilio. oſtendētes imperatori expoſitionē fidei quam portabāt. Imperator autē arriano dogmati fauens. indignabatur aduerſus ſynodū ⁊ vrſatium ac valentē potius honorauit: Quā ob rem qui a cōcilio fuerant deſtinati tardauerūt non valētes impetrare reſponſum. Sero tamē ad ſynodū conſtātius p pſentes epiſcopos huiuſmodi ſcripta direxit.

¶ Epiſtola imperatoris conſtancij ad ariminenſe concilium.

Onſtantius impator. victor ⁊ triūphator auguſtus vniuerſis epiſcopis arimino cōgregatis. Semp equidē ⁊ pre omnibus cogitare nos de ſacra ⁊ adorāda lege nō ignorat veſtra benignitas nūc viginti quos vr̄a ſapientia deſtinauit epiſcopos. legationis ſue cauſam interim videre nequiuim⁹. cū ſit nobis neceſſariū circa barbaros iter. ⁊ ſicut noſtis decet animo puro ab omi cogitatiōe vtilitatē diuine legis examinare. Juſſim⁹ igitur epiſcopos in adrianopoli noſtrā ſuſtinere regreſſionē. vt cū vniuerſa reſpublica fuerit bene diſpoſita. tūc que geſſerūt audire poſſim⁹. Noſtre ergo ſanctitati nō videať oneroſum eorū expectare regreſſum. vt dū redeūt noſtrū nobis referentes reſponſuꝫ pducere poſſitis ad terminū q̄ eccleſie catholice vtilia eſſe noſcunť. Has litteras ſuſcipientes epiſcopi talia denuo reſcripſerunt.

¶ Epiſtola arimineñ. concilij ad impatorem cōſtantinū deſtinata.

Capitulum. xxiij.

Itteras clemētie tue ſuſcepim⁹ dn̄o deo amabilis impator. quibꝫ cōtinetur: q̄a propter neceſſitatē publicā interim nō potuiſtis nr̄os videre legatos. noſqꝫ iubetis vt eoꝝ ſuſtineam⁹ aduentū. donec q̄ a nobis decreta ſunt ⁊ nr̄is pgenitoribꝫ cō

ſonare noſcunt. ab eis pietas veſtra recognoſcat. Quā ob rē ⁊ nūc p has litteras profitemur atq firmam⁹ nequaq̄ nos a ꝓpoſito noſtro recedere. Hoc eñ noſtris legatis iniūximus. Supplicamus igit vt anio tranquillo ⁊ pſentis noſtre mediocritatis litteras relegi iubeas. ⁊ illa que p legatos noſtros mādauimus libenter accipias. Illud itaq nobiſcū cōſiderare tua māſuetudo debet. quāta ſit modo triſticia. quātuſq meror. vt beatiſſimis tēporibꝫ tuis tante ecclie puate videant epiſcopis. Et ꝓpterea rurſus deprecamur tuā clemētiā dñe deo amabilis impator. vt ante aſperitatē hyemis. ſi tamē placet veſtre pietati nos ad noſtras ecclias remeare pcipias. quatin⁹ etiā nūc poſſimus oīpotenti deo ⁊ dño ſaluatori noſtro xpo eius filio vnigenito ꝓ tuo impio ſollēnes ozōnes celebrare cū populo.

Capitulum. xxiiij.

Um hec ſcripſiſſent ⁊ modicū ſuſtinuiſſent tpus impatore nullū donāte reſponſum. ad ciuitates ꝓprias receſſerūt. Princeps aūt cū ⁊ pus cōtenderet arrianā ſectā p ecclias ſeminare. occaſionē iniurie ſue illoꝝ habuit diſceſſionē: vt eorū concilium videret ſolutū eſſe. Quapropter vrſatio et his q̄ circa eū permiſſionē dedit cōtra ecclias agēdi fiducialit quodcūq placuiſſet. Explanationē vero lecte in arimino fidei iuſſit p eccleſias ytalicas deſtinari pcipiens vt nolentes in ea ſubſcribere pellerētur eccleſijs. ⁊ in eorū locis ſubrogarent epiſcopi.

¶ Socrates.

Capitulum. xxv.

Rſatius aūt eiuſq cōſentanei ab ytalia diſcedētes. venerūt ad ciuitatem thracie noīe nicea. Quo breui tpe cōmorātes aliud facere cōciliū. ⁊ lectā in arimino expoſitionē fidei greco interpretantes eo q̄o publicatā cōfirmauerūt. et poſtea diuulgabāt eā eſſe fidē q̄ ab vniuerſali cōcilio et dictata erat ⁊ edita nicee. vt ſilitudinē noīs niceni ſimpliciores hac ſubreptiōe deciperent. Putabāt eñ in nicea bithinie eſſe dictatā fidem. ſed nihil profuit eis tale cōmentū. poſt paululū vero confuſi atq deriſi ſunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxvi.

Aterea ſentiēs athanaſi⁹ ſibi inſidias ꝑparari nequaq ad impatorē venire pſumpſit: neq h vtile iudicauit. ſed electos ex egypto q̄nq epos. inter q̄s ſerapionē themuitenſem virū pcipua vita ſanctū ⁊ ad loquendū valde copioſum. mittit ad pncipē tunc in occidēte degentē. cū quibꝫ etiā tres pſbyteros p q̄s ſibi placaret impatorē. ⁊ pro legatiōibꝫ ſatiſfaceret inimicoꝝ aliaq faceret q̄ eis vl' eccleſijs expedirēt. Quibꝫ nauigantibꝫ paulopoſt littere venerūt impatoris euocātes eum. Ob quā rē ⁊ athanaſius ⁊ ꝑplus eſt turbat⁹. cū neq heretico impatori obedire cautū eſſet neq reluctari ſine piculo. Uerūtñ ire diſtulit. ⁊ litteraꝝ portitor ſine effectu reuerſus eſt Supueniēte aūt eſtate veniēs alius ab imperatore miſſus cū prouincie iudicibꝫ cogebāt eū cleroq nimis erat infeſtus Porro ꝑplm paratū vidēs ad bellū. etiā iſte reuerſus eſt. Non multo poſt tpe ꝯgregant ex egypto ⁊ lybia legiones. ⁊ cū nunciatū eſſet celari athanaſiū in ecclia que vocat theone. aſſumens milites dux eoꝝ ⁊ hylariū ab impatore denuo deſtinatū inopinate fractis ianuis in eccliam introiuit. ⁊ vbiq reqrens athanaſiū ⁊ nō inuenit. Dicit eñ q̄a ſepius diuino nūcio pericula multa fugerit. ſicut etiam deo prouidente hoc diſcrimen euaſit.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxvij.

Ex illis ⁊ huiuſmodi factis ei a deo pnūciatis. a paganis ⁊ hereticis appellabat magus. Sermo nanq fertur eo q̄ aliquādo eo procedēte p ciuitatē. contigit auolantē corniculā clamitare. Quo facto aſtans multitudo paganorū veluti mago derogantes. petebant vt eis aperiret quid cornicula illa ſignificaret. Ille vero fertur ſilentio dixiſſe ſubridens. cras latina lingua dies vētura ſignificatur. Hoc ergo clamans. triſtem vobis craſtino ſignificat diem. per imperatoris romani iuſſionē. Et ita contigit. vt athanaſij ſermo licet deriſus fuerit venerit ad effectum Altera nanq die principis littere venerunt ad iudices iubentes vt pagani ſua ingredi non pmitterent templa: neq ſollēnes ſupſtitiones feſtiuitateſq celebrarent. Tunc ergo feſtiuitas eorum venerabilis generaliſq deſtructa eſt.

Capitulum. xxviij.

Um igit freq̄nter ſicuti dictū eſt athanaſius pericla declinaſſet. clerus ⁊ populus ei fauens tenebat eccleſias. donec pſe

ctus egypti ⁊ dux militũ eijciẽtib⁹ eos et ſuſti
nẽtibus georgio eas cõtradicerent. Qui non
m͛lto poſt venit. ⁊ eccleſias ſuo iure poſſedit.
Qui dum preter ſchema ⁊ mores ſacerdotij
violentus exiſteret. ⁊ maxime circa athanaſij
laudatores. quib⁹ vtiq; vincula ⁊ plagas vi-
ris ac feminis velut tyrannꝰ inferebat. accen
ſus populus pene pemerat eum niſi vix ere-
ptus fugiſſet ad ꝑncipem. Quo facto rurſus
ſequaces athanaſij eccleſias multo tẽpoꝛe te-
nuerũt. Quas iterũ veniẽs dux egypti. geoꝛ-
gij noſcitur tradidiſſe fautoꝛib⁹. Poſt hec au
tem exceptoꝛe ꝑncipis veniẽte. multi alexan
drinoꝝ ſupplicio traditi ſũt. Poſt quẽ etiã ipe
georgius terribilioꝛ ſuperuenit. ⁊ ꝑori tẽpo
re magis odibilis tanq; qui mouerit ꝑncipẽ
ad multoꝛũ necem. Cui itaq; derogabãt egy
ptij monachi. quoꝛũ gloꝛiã vniuerſa multitu
do ſequebat͛. ⁊ vera eoꝛũ teſtimõia indicabat.
quia ſumme philoſophie ꝟtute degebant.

Theodoꝛicus.

Uia igitur expoſitaꝫ fidẽ nicenam tra
chie omes accuſant milites veritatis. et
ꝑcipue habitãtes heſperiã. teſtant͛ littere ab
eis ad ylliricũ deſtinate. Quarũ litterarũ au-
ctoꝛ fuit epiſcopus eccleſie tunc romane da-
maſus. qui poſt liberiũ pontificatus iura ſu
ſceperat. multis virtutũ oꝛnatus inſignibus
Habuitq; in hijs litter͛ nonaginta cõſoꝛtes
ex ytalia atq; gallijs in romana vrbe ꝯueniẽ
tibus. quoꝛũ nomia propter multitudinẽ po
nere diſtuli. Textus aũt epiſtole talis eſt.

Capitulum. xxix.

Damaſus ⁊ valerianꝰ ⁊ ceteri epiſco
pi dilectiſſimis fratrib⁹ in yllirico cõ
ſtitutis epiſcopis in domino ſalutem
Credimus ſanctã fidem veſtrã in apoſtoloꝛũ
eruditione fundatã hanc tenere. et hanc po-
pulis vniuerſis exponere. que videlicet a cõ
ſtitutis patrũ nulla ratione diſſentit. ꝑ quos
iuſtũ eſt ceteros erudiri. ſꝫ relatiõe gallicano
rum ⁊ veneratoꝝ fratrum quoſdã hereſibus
fauere cognouimus. Quod malũ non ſolum
cauere debent epiſcopi. ſed etiã reluctari con
tra ea que geſta ſunt imperitia aut ſimplici-
tate quoꝛundã prauis interpꝛetationib⁹ dece
ptoꝛũ. Uarijs ergo doctrinis nõ decet labe-
factari. ſed magis patrũ noſtroꝛuꝫ roboꝛari
ſententiã. Auxentiũ igit͛ mediolani precipue
in hac cauſa damnatũ eſſe ꝑſcriptũ eſt. Un-
de iuſtum eſt omes in vniuerſo romanoꝝ oꝛ
be doctoꝛes legis. ea que legis ſunt ſapere. et
non fidem doctrinis varijs maculare. Itaq;
dum primũ hereticoꝛũ cepiſſet nequicia pul-
lulare. ſicut etiam nũc blaſphemia nephãdo-
rũ patet arrianoꝛũ. tũc patres noſtri. ccc. x. et
viij. electi habito tractatu in vrbe nicea. hũc
murũ firmiſſimũ contra arma dyabolica ſta
tuerũt. ⁊ hoc remedio venena moꝛtifera ſunt
depulſa. vt pater ⁊ filius vnius diuinitatis.
vnius virtutis. vniuſq; magnitudinis debe
at credi. vniuſq; eſſentie ſiue ſubſtãtie. ſimul
⁊ ſpiritusſanctꝰ. aliter vero ſapiẽtes. alienos
eſſe a noſtra cõmunione iudicauerũt. Quem
terminũ ſalutarem adoꝛabileq; deliberatio-
nem coꝛrũpere quidaꝫ alijs cogitationibus.
atq; temerare noluerunt. ſed in ipo principio
ab his ipis qui in arimino renouare aut tra-
ctare cõpellebantur vſq; ad hoc cauſa coꝛre-
cta eſt. vt cõfiterentur alia ſibi circumuentio-
ne ſurreptum. aut certe quia nõ intellexerũt
patrũ ſententie in nicea conſtitute hoc eſſe cõ
trariũ. Neq; eñ preiudiciũ aliquod fieri po
tuit per numerũ arimino congregatũ. quan-
do conſtat neq; romanũ epiſcopum cuiꝰ an
te omnia decebat eos expectare decretum. ne
q; vincentiũ qui tantis annis epiſcopatũ in-
uiolabiliter cuſtodiuit: neq; alios talibus pre
buiſſe conſenſum. maxime dum ſicut predixi
mus iſti ipi qui ꝑ conuentionẽ declinaſſe vi-
debant͛: ipi denuo vtentes melioꝛi cõſilio hec
ſibi diſplicere teſtati ſunt. Perſpicit itaq; ve-
ſtra ſalubꝛitas hanc ſolam fideꝫ que in niceaꝫ
apoſtoloꝛum auctoꝛitate fundata eſt eſſe per
petua firmitate ſeruandũ. et ſimul oꝛientales
hoc facere nobiſcũ qui ſe catholicos eſſe co-
gnoſcũt. occidentales etiam gloꝛiari. Credi-
mus autem languentes in iſto conamine nõ
tarde de noſtra ſaparandos eſſe cõmunione.
et ab eis epiſcopatus nomen auferri: quatinꝰ
populi eoꝛum liberati erroꝛe reſpirent. Nul-
lo enim modo a deceptione poſſunt coꝛrige-
re populum. qui deceptionis laqueo detinen
tur. Concoꝛdet igit͛ cum omnib⁹ dei ſacerdo
tibus etiaꝫ charitatis noſtre ſententia. in qua
nos firmos iudicamus. Sic ergo etiam nos
vobiſcũ recte credere debemus. vr̃a nos cha
ritate letificãte recipꝛoca. Ualete fratres cha
riſſimi. Sed ⁊ maximus athanaſius in epi-
ſtola quã ſcripſit ad afros. taliter de ariminẽ
ſi concilio diſputauit.

Capitulum. xxx.

Is itaq; ꝑlatis q̄s recipiat eos q̃ ari-
minenſe aut aliud cõciliũ ꝑter nicenũ

nomiare p̄ſumunt. aut quis nō habeat odioſos eos qui reſpuūt quidē conſtituta patrum et ea que nup̄ arimino cōtentioſe atq̧ violenter cōpoſita ſunt preponunt. Quis iſtis concordabit hominib⁹. nec̄ propria recipiētib⁹. Nam in ſuis decē ⁊ amplius ſicut p̄dixi cōciliis alio tēpore aliud cōſcribentes. manifeſti ſunt. quia ſingula eorū accuſare noſcūtur. ⁊ hoc patiunt quod tūc iudei proditores perpeſſi ſunt. Nā ſicut illi relinquētes ſolum fontem aque viuētis. lacus ſibimet foderunt. qui aquā continere non poſſunt quod ſcriptū eſt in Hieremia ꝓpheta. ſic ⁊ iſti reluctātes vniuerſali cōcilio foderūt ſibi multa cōcilia que apud eos inania ⁊ virtutē non habere manifeſtata ſunt. Non igit patiamur eos q̄ preter nicenū ariminenſe p̄ſumunt: vl' aliud nomiare conciliū. cum ⁊ ipſi q̄ ariminenſe ſuſcipiūt ignoraſſe que in eo geſta ſunt noſcunt. Nam tacere potuerūt Noſtis enī chariſſimi cognoſcentes vos a veſtris q̄ tunc interfuerūt arimino. quoniā vrſatius ⁊ valens. eudoxius ⁊ auxentius. ſimulq̧ dimophilus cōdēnati ſunt. volentes aliud q̄ ſtatutū eſt nicea conſcribere. quādo cōpulſi anathematizare arrianā hereſim reſpuerunt. cui potius patrocinare conati ſunt. Epiſcopi vero integri ſerui dominī recteq̧ credentes pene. cc. cōſcripſerunt ſufficere nicenā ſolummodo fidē. que vere ſancta eſt ⁊ nihil amplius nihilq̧ minus p̄ter illam querere velle ſeu ſapere. Hec enī etiā cōſtantio ſignificauerūt. q̄ iuſſerat celebrare ꝯciliū.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxi.

Nterea macedonius vicinas cōſtantinopolitane vrbi prouincias ciuitateſq̧ turbauerat. excitans miniſtros proprii languoris aduerſus eccleſias. ⁊ in cizico quidē eleuſiū fecit epiſcopū. in nicomedia aūt marathonium qui primū dyaconus fuerat. habēs ſtudiū cōſtituendi monaſteria virorū ac feminarū. Is itaq̧ macedoni⁹ epiſcopatu potitus. affligebat eos. q̄ illi cōſentire fugiebat. ⁊ nō ſolū orthodoxos: ſed etiā nouacianos. ſciens eos quoq̧ cōſubſtantialitatis nomē ſuſcipere. quorū epiſcopus agelius ꝑſecutiōe faciente fugit. Plurimi ꝟo inſignes viri detenti. nolenteſq̧ ei cōmunicare puniti ſunt. qui poſt tormēta violenter cōmunionē ore ſuo ſuſcipere ⁊ tenere cōpellebant. Ligno nanq̧ ora hominū aperientes eis ſacramēta deponebant. porro mulieres ⁊ puulos abripientes cōmunicare cogebāt. Si quis vero cōtradiceret mox plage vincula ⁊ tormēta ſequebant. ita vt etiā feminarū cōmunicare nolentium māmillas in arca cōprimentes abſciderent. aliarū vero. aut ferro. aut ouis ardētibus eadē membra cōburerent. Quod ego ab auxonio ſene qui eadē ſupplicia eſt paſſus audiui.

¶ Socrates.

E igit macedonius p̄ chriſtianitate orte ſunt actiones. cedes. pugne. ſollicitudines. inteſtina bella. que res non ſolū apud eos q̄ ledebant. ſed etiam apud familiares ei odiū vehementer excitauerūt. Offendit etiā ipſum imperatorem. ⁊ ob hoc. et pro alia huiuſmodi cauſa dom⁹ in qua erat arca conſtantini principis corpus habēs ruinā minabat. ideoq̧ cuſtodes eius et qui ad orationē intrabant poſiti erāt ſub timore. Macedonius ergo cogitauit imperatoris oſſa trāſferre. ne areā ruine caſus opprimeret. Hoc agnoſcētes populi prohibebant dicētes non oportere p̄ncipis oſſa migrari. ne quaſi exſobriri videbātur. Ob quā rem in duas p̄tes populus eſt diuiſus. aliis dicentib⁹ nullam eſſe migrato mortuo leſionē. aliis aſſerentib⁹ eſſe nephas. cum quib⁹ erant omouſii defenſores. Macedonius autē paruipendēs verba cōtradicentium trāſtulit corpus imperatoris in eccleſiā vbi corpus martyrꝭ iacebat acij. Quo facto. ꝯcurſus diſcordantiū populorū ad illā venit eccliam. Ad man⁹ aūt vſq̧ ꝯuentū eſt. ita vt multi hominū morerent. ⁊ veſtibulū eccleſie ac vicina portic⁹ ſanguine compleret. Hec agnoſcēs imperator. iraſcit cōtra macedoniū ⁊ propter eos q̄ mortui ſunt. ⁊ q̄a corpus patris eius abſq̧ illius conſilio migrare p̄ſumpſerit. Relinquēs ergo gubernatorē heſperiarū partiū ceſarem iulianū ip̄e pergebat ad orientem.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxxii.

Eonti⁹ igit antiochen⁹ ep̄us cū eſſet arrian⁹ languorē ſuū celare nitebat. videſq̧ diuiſos ſacerdotes ⁊ ꝑplm. ⁊ alios dicētes. gl'ia p̄ri ⁊ filio. alios gl'ia p̄ri p̄ filium ⁊ ſp̄ui ſcō. ipſe ſub ſilētio dicebat orōnē. nihil aliud audiebāt aſtātes: niſi cū diceret in ſecl'a ſeclorū. Et ſiq̄dē h̄ nō maligne feciſſe diceret: q̄ p̄ ꝯcordia ꝑpli fieret. ſed q̄a ⁊ cōtra milites veritatis acuebat. ⁊ nō niſi hereticos ꝓuehebat. oſtendebat celare peſtē modo timore po-

puli modo formidine preſſus imperatoris.qui filiū diſſimilē petri prohibuerat dici. Ea ſiq̄dem tēpeſtate etius magiſter eunomij.qui arrij blaſphemiā ſuis opinionibus auxerat in dyaconatus ordine miniſtrabat Sed flauianus ⁊ dyodorus monachicā quidem amplectentes vitā.dare autē pro apoſtolicis dogmatibus laborātes epiſcopi antiocheni leoncij redarguerūt quas contra pietatē gerebat inſidias.dicentes q̄a elegiſſet virū ſtudijs malignis imbutū. qui impietatis cauſa culmen ſumpſiſſet potentie.atq̄ ad eccleſie cladē dyaconatus haberet nomē. Minabant autē etiā ab apoſtolica cum cōmunione ſuſpēdi. et ad heſperias venientes ea que callide gerebant aperire. Hoc metuēs leontius ab officio ſuſpendit etium alijs tamē rebus fouebat eum. Porro mirabilis illa ſocietas.id eſt. flauian⁹ atq̄ diodorus ſacerdotali miniſterio nondū potiti.populis tamē nimiū cōplacentes noctibus ac diebus cunctos ad zelū pietatis armabant. Iſti nanq̄ primi in duas ptes choros pſallentiū diuidētes ex ſucceſſiōe dauiticam melodiā cantare docuerūt.⁊ hoc in antiochia primitus fieri cepit ⁊ diſperſū ad terminos totius orbis vſq̄ puenit Iſti diuinos amatores ad ſepulchra martyrū prouocātes vigilias celebrabāt cū illis laudantes deum. Hec leontius intuēs prohibere q̄dē iudicauit incautū.cum videret multitudinē valde viris optimis illis adherere.ſed vtens manſuetudine ſermonū:poſcebat ab eis vt has feſtiuitates in eccleſijs potius celebrarent. Cuius quidem calliditatē integre cognoſcentes quod videbant egerūt.⁊ amatores ſuos ad eccleſias congregauerūt.vt alacriter deum concordi voce laudarēt Sed leontius flexus nō eſt vt ſuam malitiā temperaret. Uultū nanq̄ māſuetudinis gerens. ſtephani ⁊ flaccite celauit iniquitatem. Is enim aduerſarios dogmatis recti ſuſcipiens.licet turpē habentes vitam.ad preſbyteratus tamen ordinē ⁊ dyaconatus euexit. eos autē qui vniuerſis virtutibus ornabātur.et apoſtolica dogmata defendebāt abſq̄ honore deſeruit. Hac gratia clerus quidē multos habebat hereticos. populus vero maxime pro dogmatū certitudine decertabat.ita vt neq̄ doctores illoꝝ blaſphemiā ſuam nudare preſumerēt. Quid aūt flaccitas ⁊ ſtephanus atq̄ leontius impietatis ⁊ iniuſticie antiochie geſſerint. opus proprie conſcriptiōis exquirit. Nos autē ad reliqua veniamus.

Capitulum.xxxiij.

Erminacia eſt ciuitas in termio cilicie ſyrie ⁊ capadocie cōſtituta huius vrbis eccl'ie p̄ſidebat eudoxi⁹. Qui moriente leontio abripuit ſedē antiochie ⁊ cepit ſua ferocitate vineā vaſtare dominicā.neq̄ iam celabat ſicut leontius malitiā ſuā. ſed apte apoſtolicis dogmatib⁹ repugnabat.⁊ orthodoxos multis cladib⁹ affligebat. Eo tempore ancyrane eccl'ie poſt marcellū baſilius p̄ſidebat.euſtachius v̄o ſebaſtine armenie. q̄ iniquitatē eudoxij ⁊ rabiem cognoſcētes cōſtantio in occidente poſito litteris ſuis indicauerūt. Erant em̄ imperatori noti.⁊ ꝓpter claritatem vite eius fauore potiebant. Q̄d dum cognouiſſet cōſtantius antiochenis ſcripſit. quia nō ipſe eudoxio eccleſie cōceſſerit p̄ſulatum ſicut ip̄e vulgabat.ipſumq̄ eudoxiū expelli ⁊ penas geſtorū ſuorū in nicea bithinie dare precepit iubēs ibi celebrare concilium. Ip̄e em̄ eudoxius egerat apud potentes palacij.vt in nicea ſynodus ageret. Sed omnium p̄ſcius deus cognoſcēs futura: ac ſi iam fuerint geſta.quodam terre motu terribili ꝓhibuit conciliū celebrari Plurimū nanq̄ ciuitatis partim terre mot⁹ ille deſtruxit.⁊ multos habitantiū interemit. Hoc cognoſcētes qui cōuenerāt. ad ſuas reuertūtur eccleſias. Arbitror em̄ hoc ſapiētia dei geſtum. In illa nanq̄ ciuitate aduerſus arriū a ſctis patrib⁹ ap̄lice fidei doctrina ꝓlata eſt.et forte ſecūda cōgregatio potuit illic ſancire cōtraria vt arrianis accuſatio eo nomie p̄beret. quo magis ſimpliciores cape poſſent. tanq̄ illā veterē ſynodū proferentes.ſed eccleſiaꝝ proſpector citius ſoluit tale concilium.

¶ Sozomenus.

A momēto ſiq̄dē tp̄is ciuitate cōcuſſa neq̄ fugere potuerūt. ſ; p̄mo experimēto piculi ſūt pempti. Dicit aūt anteq̄ fieret iſtā cladē quēdam vrſatiū militē puidiſſe genere pſam.q̄ ſub licinio ꝓfeſſor effectus eſt. relictaq̄ militia in turre ciuitatis diuinam philoſophiā exercebat.cui ſupna viſitatio apte p̄cepit exire de ciuitate.paſſura q̄ poſt paululum fierent manifeſta. Quo facto. cum velocitate ad eccl'iam currēs nunciauit clericis vt dn̄o ſupplicarent q̄ eos ab imminēti periculo liberaret. Quib⁹ cū videret eſſe ridiculū. reus ad turrim pron⁹ cepit lachrimas effundere. Interea terre motu ſupueniēte plurimi pierūt.reliq̄ v̄o p agros ⁊ montana diſperſi ſunt. Ur=

ſatius aūt in illa terra repertus eſt mortuus. pronus iacēs ſicut ſolebat orare. Sermo tamen eſt quia anteq̄ˀ moreref rogauerit deum. vt prius eius finiret vitam quā cladem inſpiceret ciuitatis. in qua prius chriſtū agnouerat. ⁊ eccleſiaſticaꝫ videbaf eſſe participatus philoſophiā. Is em̄ cōuerſatione digna. etiā demones effugabat. Quodā em̄ tēpore dum aliquis a demonio vexaref. euaginato gladio cepit per totā diſcurrere ciuitatē. cunctiſq̄ fugientibꝫ. occurrens ei ſolus ⁊ nominās xp̄m. ſermone mūdauit virū. ⁊ fecit ab illo furoreꝫ quieſcere. Inter cuiꝰ diuerſa ornamenta virtutū. etiā hoc meminiſſe cōueniet Erat draco ante nicomediā qui tranſeūtes ſuo flatu perimebat. habebatq̄ cubile circa quandā vallē. Quo veniens vrſatius orauit. Tum ſponte egrediens ille ſerpens. ac ſecūdo caput percutiens. interemptus eſt. Qui mihi retulerunt. eundē viderunt vrſatium.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxiiij.

Unc igif de alia ſynodo quā velut ad inſtar ariminēſis cōcilij in oriēte conſtātius imperator fieri iuſſerat. pauca narrabo. Erat em̄ primitꝰ cōſtitutū vt in nicomedia bythinie cōgregarenf epi. quorū cōuentū ꝓhibuit maximꝰ terremotꝰ. Hoc contigit conſulatu tatiani ⁊ cerealis. octaua die menſis auguſti. Tractabāt em̄ trāſponere ſynodū i vicinā nicee ciuitatē. Qđ cū diſpliculiſſet rurſus volebant in tharſo cilicie cōuenire. Deinde placuit apud ſeleutiā yſaurie que vocaf aſpera celebrare cōciliū. qđ actū eſt cōſulatu euſebij. ⁊ hipacij. Fuerūtq̄ q̄ cōuenerūt nūero centū. lx. cū quibꝫ aderat vnꝰ in palatio clarus noīe leonas. Quo p̄ſente queſtionē fidei ꝓponendā impatoris iubebat oraculū. ſimulq̄ preceptū fuerat adeſſe lauritiū militē iſaurie ducē vt in q̄ opus eēt epis miſtraret. Cōuenerūt ḡ viceſima ſeptīa die ſeptembris mēſis. ⁊ ſub geſtoꝝ cōfectiōe diſputabāt Aderāt em̄ exceptores vtriuſq̄ ptis v̄ba ſignātes. q̄ ſub vno apud ſabinū collecta reperiunf. Nos aūt capitulatim iſta deſcribimus. Prima ſiquidē die leonas iuſſit vt q̄ videref vnicuiq̄ ꝓponerēt. Porro q̄ p̄ntes erāt nō p̄us dixerūt quālibet mouendā eſſe q̄ſtionē. niſi reliq̄ cōuenirēt. Erāt em̄ abſentes epi macedonius cōſtantinopolitanus. baſilius ancyre. ⁊ alij quidē accuſari metuentes. Et macedonius quidē languorem finxit. patrofilus oculorū dolorem. et alij ſimiles adinuenerūt occaſiones abſentie. Dumq̄ leonas etiam illis abſentibꝫ proponendā diceret queſtioneꝫ. rurſus aiebant epi nō aliter quicq̄ fieri niſi impetitorū vita diſcurreref. Accuſati nanq̄ iam fuerāt cyrillus hieroſolymoꝝ. euſtachiꝰ ſebaſtie armenie ⁊ alij quidā. Ob quā rem cōtentio inter p̄ſentes exorta eſt. Alij nanq̄ dicebant vitas accuſatorū diſcutiendas. alij vero ante fidem nihil eſſe querendā. mouebatq̄ queſtionē imperatoris diuerſa ſentētia. cuius litteris nunc de fide prius agendū. nunc de accuſatorū cōuerſatione legabaf. Hec cauſa p̄ſentes ad ſciſma ꝑduxit. ⁊ in duaſ partes ſynodi multitudo diuiſa eſt. Unius em̄ partis dux erat acacius ceſarie paleſtine georgius alexandrie vrſatius tyri. eudoxius antiochie. quos alij trigīta duo ſecuti ſunt. In alia parte fuit georgius laodicie ſyrie ſofronius pompeiopolcos. paflagonie. eleuſius quizici. quos plurimi ſequebanf. Cumq̄ placuiſſet vt prius de fide queſtio moueretur. hij quidem qui erant partis acacij nicenā fidē aperte negauerunt. aliamq̄ fidem dictare nitebātur. alterius vero partis nūero pluriores omnia quidem niceni concilij receperūt. de ſermone conſubſtantialitatis tātummodo querebantur. Multis igitur inter alterutros cōtentionibꝫ vſq̄ ad veſperā generatis. nouiſſime ſiluanus tarſenſis preſul eccleſie voce magna clamauit: dicens non oportere nouā dictari fidem. ſed dudum in antiochia expoſitam tēpore dedicatiōis debere ſeruari. Quo dicto. ſequaces ſunt egreſſi. Alterius v̄o partis protulerunt fidem antiochia recitatā. quā relegentes ſoluerunt illa die concilium. Altero vero die conuenientes in oratoriū ſeleutie. ianuaſq̄ claudentes relecte fidei ſubſcripſerunt. Subſcribebant autē etiam pro abſentibus preſentes lectores atq̄ dyaconi. per q̄s rate ſe ferre hanc diffinitionem abſentes profitebanf. Acacius autē ⁊ alij partis eius querebantur. eo q̄ eccleſia clauſa ſubſcriberetur dicentes ea que occulte geruntur improbitatis ſuſpitione pleniſſima eſſe. Hoc autē faciebant. volentes aliam fidei explanationem. Ipſe quoq̄ quam preparatam habens legit ibi quidē iudicibus lauricio et leona. ſtudēs eis robur acquirere. Hec ergo die ſecunda ſunt geſta. Tercia vero Leonas congregare partes epiſcopoꝝ rurſus feſtinabat. Quo die: nec Macedonius defuit Conſtantinopolitanus nec Baſilius ancyre. Dumq̄

ambo in vna parte conueniſſent. denuo qui
circa acacium occurrere noluerunt dicentes
oportere prius de cōcilio eǐci eos qui p̄dem
fuerant cōdemnati. ⁊ qui accuſabant̄ in p̄ſen
ti. Cunq̄ cōtentio creſceret egreſſis eis q̄ po
ſiti in accuſatione videbant̄. qui circa acaciū
ſunt cōgreſſi. Tunc itaq̄ leonas ait libellum
ſibi datū ab eis qui cum acacio erant. celans
dogmatis eſſe dictationē. Et cū p̄ſentes epi-
ſcopi tacuiſſent. aliud quidam nō expoſitio-
nē fidei libellū continere iudicantes. mox fi-
dei acacij cōſcriptio cum prohemio hoc mo-
do lecta eſt.

¶ Fides eorū q̄ circa acaciū ſunt.

Nos qui cōgregati ſumus ſeleutia iſau
rie ſcd̄m imp̄atoris voluntatē heſterna
die quito kalendarū octobrium om̄e ſtudiū
habuimꝰ cum diſciplina eccleſiaſticā ſerua-
re pacē. ⁊ de fide cogitare cōſtanter: ſicuti pre
cepit deo amabilis imp̄ator noſter conſtanti
us. ſcd̄m propheticas euāgelicaſq̄ voces. et
nihil p̄ter ſcripturas ſuperinducere in eccleſi
aſticā fidem. Quia ꝟo aliqui in cōcilio alios
noſtrū iniurijs affecerunt. alios loqui prohi
buerūt. alios reclauſerūt inuitos. ⁊ dānatos
ſecū ex diuerſis prouincijs habuerūt: necnō
⁊ eos qui cōtra regulas ordinati ſunt intro-
duxerūt ſecū. ita vt vndiq̄ tumultu ſynodus
impleret̄. ſicuti vir clariſſimꝰ comes leonas. ⁊
vir clariſſimꝰ dux prouincie lauricius inſpe
xerunt. propterea autē hec interloq̄mur: quo
niā non declinamus expoſitā cū auctoritate
fidem in antiochena dedicatiōe proferentes
eam. licet patres noſtri illo tēpore ad ſubiectā
cōcurrerint queſtionē. quoniā multos turba
uit cōſubſtantialitatis nomē preterito tēpore
⁊ vſq̄ ad p̄ſens. Nunc ꝟo quia dicit̄ innoua
tū ab aliquibꝰ de diſſimilitudīe filij apud pa
trē. Hac g̊ gratia omouſion ⁊ omoiouſion.
id eſt eiuſdē ſubſtantie ⁊ ſimilis ſubſtātie no
men abijcimus. tanq̄ ſcripturarū extraneū
a nomocon. id eſt diſſimilitudis verbū ana
thematizamꝰ. et om̄es huiuſmodi exiſtentes
ab eccleſia alienos exiſtimamꝰ. Similē ve-
ro filiū apud patrē aperte profitemur. ſcd̄m
apoſtolū dicentē de filio q̄ eſt ymago dei in-
uiſibilis. Confitemur autē ⁊ credimꝰ in vnū
deū patrē omnipotentē. factorē celi ⁊ terre vi
ſibiliū omniū ⁊ inuiſibiliū. Credimus autē
et in vnū ieſum chriſtū filiū eius ex eo natū
inpaſſibiliter ante omnia ſecula. deū verum
ex deo vnigenitū lumen. vitam. veritatē. ſapiē
tiam. volūtatē. per quē om̄ia facta ſunt in ce-
lis ⁊ in t̄ra ſiue viſibilia ſiue inuiſibilia. Hūc
credimꝰ in cōſummatiōe ſeculoꝝ pro deſtru
ctione peccati aſſumpſiſſe carnē ex ſancta vir
gine maria. ⁊ hominē factū. paſſum pro pec-
catis noſtris atq̄ reſurrexiſſe. ⁊ aſſumptū in
celis. ſedere in dextera patris. ⁊ iterū ventuꝝ
in gloria iudicare viuos ⁊ mortuos. Credi-
mus ⁊ in ſpiritū ſanctū quē paclytū. id eſt cō
ſolatorem noīauit ſaluator dominus noſter
quē promittēs poſtq̄ iret diſcipulis eum eſſe
mittendū quē etiam deſtinauit. per quē ⁊ ſan
ctificat credētes in eccleſia vt baptizatos ī no
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Eos autē
qui preter iſtam fidē aliud quicq̄ predicant
a catholica eccl'ia decernimus alienos exiſte
re. Hec eſt em̄ acacij de eius fide prolatio cui
ſubſcripſit ⁊ ipſe. ⁊ cōſentientes ei nūero quē
pauloante prediximꝰ Hac fide lecta. ſophro
nius pompeiopoleos paflagonie hec verba
clamauit dicens. Si p̄ ſingulos dies ꝓpriam
edere licuerit fidem. veritatis integritas non
manebit. Hec q̄dem ſophroniꝰ ait. Ego autē
dico quia ſi ab initio hec verba de nicena fi-
de dixiſſent qui ante eos ⁊ poſt illos fuerunt
omnis potuit ceſſare contentio. Tūc g̊ pluri
ma inter alterutros ob hoc ⁊ ꝓpter eos q̄ fue
rant accuſati verba dicentes ⁊ audiētes abie
runt. Quarta ꝟo die cōuenientes omnes rur-
ſus mouebant cū cōtentione ſermones inter
q̄s acacius his verbis ſententiā ſuam patefe
cit. Si ſemel nicena fides mutata eſt. nihil ꝓ
hibet etiā nunc aliā dictare fidē. Ad hec eleu
ſius cizici hec verba reſpondit. Preſens con
ciliū celebratū eſt nō vt anathema diſcat. ne-
q̄ vt fidei explanationē ſuſcipiat tanq̄ non
habēs eam. ſed poſſidens patrū fidē hanc vſ
q̄ ad vitam mortēq̄ cuſtodiet. His ergo ver
bis eleuſius ſententie occurrit acacij fidē pa
trū vocās in antiochia declaratā. cui recte q̄-
libet poterit obuiare dicēs. Quō patres no-
minas hos o eleuſie dū illorū non recipis pa
tres. Hi nanq̄ qui nicea cōuenerūt cōcordā
tes in cōſubſtantialitatis verbo ꝓ fide ſanci
ta proprie dicunt̄ patres: eo q̄ ⁊ tēpore p̄ceſſe
rūt. ⁊ qui poſtea antiochia cōuenerunt ab il-
lis ſacerdocij iura ſuſceperūt. Si aūt hi qui
in antiochia cōgregati ſunt patres ꝓrios ne
gauerunt. cōſequenter iſtorū patrē deſtructo
res ſecuti ſunt. Quomodo ergo ⁊ quoꝝ illi fi
dem velut improbā reſpuerunt. iſti quaſi pro
babilem ſuſceperūt. Si autē illi non habue-
runt ſpiritum ſanctū. qui per officiū manus
impoſitionis accipit̄. neq̄ iſti ſacerdotiū per

reperūt. Quō eñ perciperēt a nō habētibus quod dabat. Hoc obijcere ergo reſponſo poterit quilibet eleuſij. Cum hec ita gererent. ad aliā venere queſtionē. Quia eñ acacius in fide que lecta eſt ſimilē dixit filiū patri. cōſulebant alterutros ſecūdo. quid eſſet ſimilis filius patri. ⁊ qui circa acacium dicebant ſecundū voluntatē ſolummodo. non ſcdm ſubſtantiā patri ſimilē filiū eſſe. alij vō omnes etiam ſcdm ſubſtantiā declarabant. In hac ergo cōtentione tota manſerūt die. ⁊ acatium arguerūt qui in ſuis ſermonib⁹ quos cōſcripſit ſimilē per oīa filium patri dixit. nūc autē ſecundū ſubſtantiā ſimilē denegauit. Quibus multū cōtendentib⁹ ⁊ ad nullā concordiā venientib⁹. ſurgens leonas conciliū ſoluit. Et iſte fuit terminus ſynodi ſeleutia cōgregate. Altera nanqꝫ die rogatus vt intereſſet. noluit dicēs. Directus ſum ad cōcordiā concilij. vobis diſtantib⁹ adeſſe non poſſum. Quo facto. nec q̇ circa acacium erant ad ſynodū concurrere voluerūt. Altera vō pars in eccleſiam veniēs. acacium ⁊ que erant cū eo vocauit. vt de cyrillo hieroſolymorū epiſcopo haberet examinatio. Sciendū itaqꝫ quoniā cyrillus iā dudū fuerat accuſat⁹ atqꝫ damnat⁹. quoniam ſepe vocatus ad iudiciū duob⁹ annis iugiter declinauit. metuēs accuſantes. Condēnatus aūt appellatiōis libellū cōdemnatoribus deſtinauit. iudiciū maius appellās. Cui appellationi cōſenſit etiam cōſtantius imperator. Hoc itaqꝫ ſolus ⁊ primus p̄ter eccleſiaſticā conſuetudinē atqꝫ regulā cyrillus fecit epiſcopus. vt ſicut in publicis iudicijs libellis vteret appellatorijs Tunc ergo in ſeleutia interfuit iudicandus: ⁊ ob hoc epiſcopi acacium eiuſqꝫ cōſentaneos euocabāt. vt de accuſationib⁹ agnoſcentes decretū cōmune ꝓferrent. Aduocabāt igitur alios etiam quoſdā. qui fuerant accuſati. et ſemetipos cōtulerant ad acacium. Quib⁹ poſt crebram citationem nolentib⁹ occurrere damnauerūt ⁊ ipm acacium. georgiū alexandrinū. vraniū tyri. theodolū chrete. tapenū phrigie. theodoſiū philadelphie. lydie euagriū inſule mitylene. leontium tripoleos lydie. ⁊ eudoxiū qui p̄mo quidem germanicie fugit. poſtea vō antiochie ſirie inuaſit epiſcopatū. Damnauerūt pariter et patrophilū: quia ⁊ ipe a dorotheo accuſatus p̄ſbytero euocatus noluit obedire Hos itaqꝫ damnauerūt. Excōmunicauerūt autem aſteriū. euſebiū. augariū. baſilium. phebum. fidelem. eutiqiū. magnū. et euſtachiū. ſic eos manere decernētes: donec habita ſatiſfactione accuſationibus ſemetipſos exuerent. His actis damnationē celebratā eorū parrochys innotuerūt. inqꝫ locū eudoxij anianū conſtituerunt epiſcopū. Quem cōprehendētes qui circa acacium erant. leone ⁊ laurentio tradiderūt. a quib⁹ exilio deſtinatus eſt. Quo facto. epiſcopi qui ordinauerāt anianū. conteſtationē obtulerūt leone ⁊ laurentio contra acacium ⁊ conſentaneos eius. dicētes ſynodi iudiciū fuiſſe violatū. Cunqꝫ nil agerēt cōſtantinopolim ſunt profecti. vt que geſta fuerant panderent imperatori.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxv.

Hunc terminū habuit ſynodus. in ſeleutia conſtituta. Qui vero voluerit ſubtiliter vniuerſa cognoſcere. excerptorū debet acta relegere. Poſt hec ergo talia geſta ſunt. Cōſentientes q̇dem acacio ad imperatorē q̄ꝫ propere ꝑuenerunt. alterius vero partis epiſcopi ſinguli ad propria ſunt reuerſi. decē tantūmodo eorū cōmuni decreto miſſi. veniētes ad p̄ncipē inuenerūt directos decem ab ariminenſi concilio. Porro ſequaces acacij iam agebant vt potētes palacij eorum tuerent partes. ⁊ per eos fauor illis arridebat imꝑatoris. Dicebant eñ alios q̇dem ſibimet ꝯſentire. alios autē eccleſiaſticis pecunijs eſſe corruptos. alios incōgruis falli ſeductionibus. Hec agebat acacius natura verſutus. ⁊ p̄paratus ad intelligendū atqꝫ dicendū. cum etiā inſignē haberet eccleſiā. id eſt euſebij pāphili. poſt quē eius tenebat epiſcopatū ⁊ gloriabat ſe eū habuiſſe doctorē. Et cū talis eſſet ꝑſuadebat facile quod volebat. Cū igit conſtantinopolim ex vtroqꝫ cōcilio eſſent epiſcopi viginti. Et q̇ caſu p̄ſentes erant. primo quidem iubet. vt de acacij queſtione iudicaret. p̄ſentib⁹ maximis proceribꝫ et honorato. quē non ante multū tēpus imperator ab vrbe roma reuertens primū prefectū vrbis cōſtantinopolitane cōſtituit. poſtea vō etiam ipſo cōſtantio audiēte cū iudicib⁹ capitur circa fidē acacius egrotare. ita vt etiam imꝑator ⁊ alij q̄ſi circa blaſphema eius verba cōmouerētur. Dicit aūt acaciū eiqꝫ ꝯſentiētes primū ſe hāc hereſim ignorare finxiſſe. ⁊ ſub velamento q̄dam egiſſe cū principe. vt ipe etiam cum ſuis proceribus iudicaret. credens acacium non poſſe vinci ſermonib⁹. ⁊ magis neceſſario capi iudicantis auditu. ac ſine cōtentione ꝑua-

lere conamur hereſeos. Cunqȝ hoc pfici nequiuiſſet proferri ſcripturā prolatam ab arimino. et a ſeleutie ſynodo miſſi hanc ſuſcipere depoſcebant. Et cū queſtio eſſet de ſubſtantie nomie iureiurandū firmabant. quia nullatenus diſſimilē ſcōm ſubſtantiā filiū faterētur. ſeqȝ paratos hāc hereſim abdicare dicebant. Et quoniā inopinate occidentales nomen ſubſtantie in arimino reliquerāt. neceſſariā huiuſmodi ſcripturā eſſe fatebant. Dicebant autē quia ſi nomē ſubſtantie taceat. cū nomie ſubſtantie etiam illud qđ de ſubſtātialitate decretū eſt ſine dubitatione tacebit. qđ plurimi occidentaliū ſacerdotū pro reuerentia niceni concilij nimis amplectebant. Hāc autē etiam impator flexus eſt laudare cōſcriptionē. conſiderās multitudinē arimino cōgregatā: et quia nō peccaret qui ſimilē patri filium diceret. id eſt ei virtute ſibi credens conſubſtantialē. et ſimilis ſubſtātie profeſſionē. nihilqȝ intellectu differens in oibus que ſcriptura diuina doceret. Hāc ergo ſententiā habēs epiſcopos cōcordare pcepit in ariminenſi fide cōcilij. Cūqȝ ſe in altera die pararet ad conſulatū quod firma die mēſis ianuarij romanorū more celebrat. totam diē ⁊ maximā noctis partē expendit inter epiſcopos certamen habēs: donec ſcripture ex arimino delate ſubſcriberent epiſcopi a ſeleutia veniētes.

Capitulum.xxxvi.

Cacius autē ⁊ qui cum eo erant aliquantū tēpus conſtantinopolim cōmorantes. euocauerūt epiſcopos ex bythinia. inter quos erat ⁊ macharius macedonēſis. et vlphilas gothorū epiſcopꝰ. Qui omēs nūero quīquaginta cōuenientes cōfirmauerūt arimino lectā conſcriptionē adijciētes. vt de cetero nequaqȝ ſubſtantia vel eſſentia nominaret in deo. ⁊ pter hanc ſcripturam omēs alias aut factas aut faciēdas penitꝰ abdicari. Quo facto eū dyaconatus ordine depoſuerūt tanqȝ heretice ſapientē. ⁊ qui cōtra eccleſiaſticā conſuetudinē quedā humane ſapientie ficta cōſcriberet: et dyalogos plenos blaſphemia dictaret atqȝ turbarū eccleſiaſticarū ⁊ ſeductiōis auctor extaret. Dicit autem ab aliquibꝰ: quia nō eum integro corde depoſuerūt: ſed volētes ſe pncipi cōmendare. eo qȝ dicerent ſimilia ſape: videntes aūt impatoris indignationē quā circa macedoniū tūc habebat etiā eum depoſuerūt ⁊ eleuſiū cizici. et baſiliū ancyre. et ortaſiū ſardicorū dracontium pergami. Et cū in dogmate viderent habere diſcordiā. tamē tēpore depoſitiōis memoriā eorū fidei non fecerūt. ſed culpas eis inferebant ſingularit. per quas eos aſſerebāt in eccleſiaſticis regulis deliquiſſe.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xxxvij.

Ater quos cyrillū quoqȝ hieroſolymoꝝ depoſuerūt. tanqȝ euſtachio. et elphidioqȝ cōmunicantē. Hij eīn contraria ſapuerūt eis q̄ in militene fuerāt cōgregati. Inter quos etiā ipe conuenerat. et tanqȝ poſt depoſitionē in paleſtina facta cōmunione pticipatꝰ fuerat: cū baſilio ⁊ georgio laodicie ciuitatis epiſcopis. Cū eīn cyrillus hieroſolymoꝝ ſuſcepiſſet epatum de iure metropolite cōtendebat cū acacio ceſarie paleſtine tanqȝ ſedis aplice pontifex. Hinc ergo in antiochia cōſtituti derogabāt alterutris. tanqȝ nō ſaperent recte de deo. Nā ⁊ prius vterqȝ ſibimet in ſuſpitiōe eſſe videbat. alter quidē arrij dogma laudabat. Cyrillus aūt pdicātes conſubſtantialē patri filiū ſequebat. Inueniens ergo tēpus acacius cōſentientibꝰ ſibimet epiſcopis. cyrillū pro huiuſmodi cauſa depoſuit. Cū fames hieroſolymoꝝ prouinciā occupaſſet. tanqȝ in epm neceſſitate ciborū turba reſpiciebat egentiū. Cunqȝ pecunie ad conſulendū nō eſſent vaſa ſacrata velaqȝ diſtraxit. et populi neceſſitati ſubuenit.

¶ Theodoricus.

Mperatoris igit animū hoc cōmouit ⁊ maxime qđ acacius cōtra cyrillū nocit machinatus. Sacram nanqȝ veſtē quā famoſiſſimus impator conſtantinus ad honorē hieroſolymorū eccleſie dederat machario illius pontifici ciuitatis: vt ea circumamictus miniſteriū ſacri baptiſmatis adimpleret. quoniā erat auro ſericoqȝ contexta cyrillum aſſeruit vendidiſſe eamqȝ emiſſe veſtē quendā thymelicū ſaltatorem. et cū ea fuiſſet indutus in ipſa ſaltatione cecidiſſe. atqȝ contritū morti traditum.

¶ Sozomenus.

Anc igitur cauſationē habens acacius cyrillum epiſcopatu depoſuit. Damnatos igitur epiſcopos ex vrbe conſtantinopolitana fugauerūt ſectatores acacij. ſibi autē cōſentientes. in depoſitionibus tamē illorū nolentes ſubſcribere cū eſſent nūero decē. apud ſemetipſos interim habitare pceperunt: ⁊ neqȝ miſterio fungi: neqȝ gubernare qȝdiu ſub-

ſcriberent ⁊ ſi nõ agerent penitentiã intra mẽ ſes ſex ⁊ in omnibꝫ placitis atqꝫ geſtis in illo concilio pberent ſcripto cõſenſuꝫ. ⁊ ipſi depo nerent. Quo facto cõſentiẽtes eis epiſcopi. ꝑ ſingulas prouincias alios ordinarent. Cunqꝫ talia cogitaſſent: cũctis epiſcopis atqꝫ clericis ſcripſerũt: vt hec obſeruarẽt atqꝫ perficerent. Ex hoc ergo nõ poſt multũ tẽpus macedonio ſucceſſit eudoxiꝰ baſilio athanaſiꝰ. eleuſio eunomius. q̃ poſtea eunominiane ꝓnceps fuit hereſeos. Porro poſt euſtachiuꝫ. meletiꝰ eccleſie ſebaſtene ſuſcepit epiſcopatũ.

Socrates.

Ecta eſt etiã in cõſtantinopolitana vrbe cũ adiectiõe expoſitio fidei. ſed nos laborinthum expoſitionũ aliquando vix reperientes. eorũ numerũ quoqꝫ digerimus.

Enumeratio diuerſarũ expoſitionum hereticorũ malorum poſt explanationẽ fidei niceni concilij.

Capitulum. xxxviij.

Oſt nicenũ quoqꝫ conciliũ in dedicatione antiochena expoſitioneꝫ geminã dictauerũt. Tercia ꝟo eſt que a narciſſo apud gallias conſtantio imperatori oblata dinoſcit: quarta eudoxij que in ytalia deſtinata eſt. In ſyrmio tres dictate ſunt quarum vnã in arimino cũ conſulatu relicta eſt. Porro octaua in ſeleutia ab acacianis edita eſt. vltima conſtantinopolim cũ adiectiõe recitata eſt. Erat eñ aditum vt neqꝫ ſubſtantia neqꝫ ſubſiſtentia diceret in deo. In hac ⁊ vlphilas gothorũ epiſcopus tunc ꝑmo cõſenſit. Nam ⁊ tẽpore precedẽti nicenam amplectebat fidem ſequẽs theopilum gothorũ epiſcopũ: qui preſens in niceno concilio ſubſcripſerat. Acacius igitur ⁊ eudoxius cum ſuis conſtantinopolim de quibuſdã alterius partis epiſcopis cõdemnandis certamen habebant. videntes indignari contra macedoniũ principem primũ cõdemnauerũt. eum tanq̃ plurime necis auctorẽ: ⁊ quia dyaconũ in fornicatione captũ in cõmunionẽ ſuſceperat.

Socrates.

Capitulum. xxxix.

Xpulſo ſiquidem macedonio. eudoxius ſpernens antiochie ſedẽ. cõſtantinopolitanam inuaſit eccleſiam ſtudio fultus acacij. Qui obliti ſuorũ ſuis iudicijs cõtraria ſanxiuerũt. Nã cum prius dracontiũ depoſuiſſent: eo q̃ ex galacia tranſiſſet in pergamũ cogitãtes quod actum fuerat eudoxium ad ſedẽ aliam migrauerũt. Quo facto. lectã fidem arimino cũ augmento quod ipi in cõſtantinopolitana vrbe adiecerãt. vbiqꝫ dixerunt mãdantes vt qui nõ ſubſcriberent iuſſione impatoris exilio mitterent. Innotueruntqꝫ ſua facta ⁊ alijs orientalibus ſibi cõcordibus ⁊ patrophilo ſcytopoleos epiſcopo. qui de ſeleutia ad propriã mox redierat ciuitatẽ. Eudoxio ſiquidẽ conſtituto conſtantinopolim. tunc etiaꝫ maior eccleſia que dicitur ſophia dedicat conſulatu conſtancij decimo. et iuliani ceſaris tercio. quitadecima die februarij menſis. Eudoxius eñ cum ſediſſet in ſede illa prius vocem q̃ vbiqꝫ vulgata eſt protulit dicens. Pater aſebis. filius euſebis. Iſta duo greca verba diuerſos habent apud grecos intellectꝰ. Aſebis eñ dicit et impius ⁊ ſine cultu. euſebis dicit ⁊ pius ⁊ bene colens. Cunqꝫ dixiſſet hec verba turbatio generat in populo. quaſi patrẽ dixiſſet impiuꝫ. filiũ vero pium. Quo facto. nolite inquit turbari ad ea que dixi. Pater eñ aſebis eſt. quia nullũ colit. filius autẽ euſebis. quia colit patrem. Hec cũ dixiſſet eudoxius. turba quideꝫ ſedata eſt. multus ꝟo riſus cõpleuit eccleſiaꝫ. et hactenus illud dictum cũ deriſione ꝑmanſit. His eñ hereſiarche ſeductionibꝫ ſermonibus ſeditionibuſqꝫ vacantes. eccleſiam lacerarũt. Huiuſmodi ergo termino. etiam ſynodus conſtantinopolitana cõcluſa eſt.

Socrates.

Capitulum. xl.

Bitur acacius ⁊ eius ſocij non ceſſabant. ſed cõgregata antiochiam que eis dudum placuerant deſtruebant. ⁊ ex ſcriptiõe q̃ arimino ⁊ cõſtantinopoli fuerat lecta nomẽ ſimilitudinis abſcidere nitebãtur. et per om̃ia ſubſtantiã atqꝫ voluntatẽ diſſimilẽ eſſe patri apud filium. ⁊ ex nõ exiſtentibus factũ introducebãt. ſicut arrio ꝑmo placuerat. quibus etiam cõſentiebant. Is enim etius poſt arrium ꝑmus apte his nominibꝫ vti pſumpſit. quapropt et ſine deo vocabat. eiuſqꝫ ſequaces propter hoc diſſimiles et ex non exiſtentiales ſunt dicti. ab his qui antiochia cõſubſtantialitati cõſentiebant. Hos ergo dũ requirerent cultores niceni cõcilij. cur in expoſitione fidei ſue deum ex deo filiuꝫ dicentes diſſimilẽ ⁊ ex non exiſtentibꝫ nomiare pſumerent. his ſermõibus reſpondebãt. Sic dictũ eſt deum ex deo. ſicut habet apud apoſ

ſtolū.omnia autē ex deo. Unus ergo omniū etiam filius dei ⁊ propterea poſitum eſt in expoſitionibus ſcdm̄ ſcripturas.

¶ Socrates.

Capitulum.xli.

Uius verbi princeps fuit georgius laodicenus epiſcopus. Qui cū talia doceret.ignorauit queadmodū apoſtoli ꝓprietates ſuperiori tēpore origenes latius examinatus interpretatus ſit.

¶ Sozomenus.

Pterea dum adhuc athanaſius celaretur.georgius alexandria crudeliter paganos afficiebat. ⁊ aduerſantes ſibimet chriſtianos. Utroſq₃ em̄ cogebat ad ſuam venire ſententiā.et reſpuentes afficiebat. Erat em̄ apud ſapientes odibilis quaſi deſpiciēs eos et iudicibus imperās , apud populū ꝟo quaſi tyrannus ⁊ vltra potentes elatus. ꝓcipue tamen paganos opprimebat quos ſacrificare ⁊ paternas feſtiuitates agere prohibebat. Tūc em̄ milites ⁊ egypti duces armatos in ciuitatem introduxit. ymagines et ornamenta templorū abſtulit. quod ei poſtea cauſa₃ necis adduxit. Cyrillo ſiquidē depoſito ſicuti p̄dictū eſt. apprehendit hieroſolymorū eccleſiam herennius. et poſt illū heraclius. poſt quē hylarius. Hos em̄ tunc illā eccleſiam gubernaſſe ꝑcepimus. vſq₃ ad imperiū theodoſij principis. quādo rurſus cyrillus ad propriū remeauit epiſcopatum.

¶ Socrates.

Bitur macedonius conſtantinopolitana pulſus eccleſia damnationē non ferēs quieſcere reſpuebat. Declinauit em̄ ad eorum partē: qui apud ſeleutiā acaciū cū ſocijs depoſuerāt. miſitq₃ legationē ad ſophroniu₃ et eleuſiū. quatinus defendere expoſitam prius in antiochia fidē ⁊ poſtea ſeleutia roboratam. et ſimilis ſubſtantie fidē deuulgandam eſſe cōmonuit. Ad quē cōcurrūt multi familiariū. quia nūc ab eo macedoniani vocātur. Quicunq₃ enim in ſeleuceno concilio acaciū declinauerunt. aperte verbū ſimilis ſubſtātie ſanxiuerunt. cum prius hoc nō manifeſto inditio declaraſſent. Eſt em̄ opinio apud multos. quia non inuentū ſit macedonij. ſed magis marathonij nicomedienſis epiſcopi. vnde etiam marathonij vocitanť ad quos euſtachius expulſus de ſebaſtea cōfugit. Cumq₃ macedonius ſanctū ſpiritū comp̄hendere in tractatu diuine trinitatis declinaret tūc ⁊ euſtachius. ego inquit neq₃ deum nomiare ſanctū ſpiritū patior: neq₃ creatura₃ nomiare preſumo. Propter hanc ergo cauſam ſpiritū repugnātes appellāt hm̄oi pſonas hij q̄ in conſubſtantialitatis expoſitione cōcordant.

¶ Sozomenus.

Um itaq₃ macedonius eccleſia cōſtantinopolitana fuiſſet expulſus non ea q̄ acacius atq₃ eudoxius ſapiebāt. ſed tradebat magis filiū deū per omia ⁊ ſcdm ſubſtantia₃ ſimilē eſſe patri: ſcdm vero ſpiritū nō earū rerum eſſe participē ſed miniſtrū ⁊ perhibente₃ officiū: quecūq₃ de ſctis angelis dici poſſunt.

¶ Socrates.

Capitulum.xlij.

Bitur ſequaces acacij in antiochia₃ magno ſtudio cōuenerūt. acti penitētia: quia ſimilē dixerūt filiū patri. Et conſulatu ſequēti. id eſt thauri ⁊ florencij. cu₃ euzoius eā gubernaret eccleſiā imꝑatori ibidem cōſtituto. pauci quide₃ rurſus mouebāt ea que dudū placuerant dicētes. oportere ſermonē ſimilis ſubſtātie auferri ab expoſitione fidei tradita. ⁊ eā in arimino quā cōſtantinopolitani nō celantes ſed apte dicētes: quia ꝑ omia diſſimilis fili⁹ eſſet patri nō ſolu₃ ſcdm ſubſtantiā ſed etiam ſcdm voluntatē. et ex nō exiſtentib⁹ eſſet ſicuti p̄dicauerat arrius. cu₃ quibus erant ſectatores etij.

¶ Theodoricus.

A ſiquidē tempeſtate dū perfidia accuſareť eudoxij inter alios ait euſtachius Quoniā de fide examinationē vis fieri o imperator eudoxij conſidera blaſphemias. obtulitq₃ ei expoſitionē inter alia ſic habentem. Que diſſimiliť ꝓferunť diſſimilia ſcdm ſubſtantiā ſunt. Unus deus pater ex quo omnia ⁊ vnus dn̄s ieſus chriſtus ꝑ quē omia. Diſſimile autē eſt ex quo ⁊ per quē. Diſſimilis ergo filius deo patri eſt. Hac lectiōe cōmotus imperator requiſiuit eudoxiū ſi fatereť ſuam At ille negauit dicēs: quia eſſet etij. Quē cu₃ iuſſiſſet imꝑator adduci requiſitus. licet eius nō fuerit. ſuā eſſe ꝓfeſſus eſt. ⁊ ideo exilio deſtinatus. Euſtachius tamē etiā eudoxiu₃ ita ſapere proclamabat exigēs vt ſcripturā anathematizaret etij. Qui licet tarde. fecit tamē ⁊ damnauit quod ipſe prius ⁊ poſtea p̄dicabat Deinde etiam ipſe exigebat. vt ille omouſion anathematizaret qd̄ ſcripture non haberent. Tunc ſiluan⁹ ⁊ ex nō exiſtentib⁹ inquit et creatura ⁊ alterius ſubſtantie ſcripta nulla ſunt.

Iuſtū eſt ergo hoc abdicari. Quod imꝑator quoq₃ decreuit vt fieret. Qui licet cū difficultate fecerunt. Quo geſto exigebant vt et ipſi omouſion abdicarent. Tunc diſputatiue atq₃ veraciter ſiluanus ait. Si ex non exiſtentibus nō eſt. neq₃ creatura ex alia ſubſtātia deus verbū. igitur conſubſtantialis eſt genitori patri ſicut deus ex deo: ꝛ lumen ex lumīe eā₃q₃ habet cū genitore naturam. Tūc imꝑator iratus exiliū interminatus eſt eis. At illi. poteſtatē inquiūt habes puniēdi. nō tamen nos patrū ſtatuta deſtruimus. Tunc imꝑator illos pelli iuſſit eccleſijs ꝛ pro eis alios ordinari. Tūc eudoxius cū tyrannice cōſtantinopoleos teneret eccleſiā pulſo eleuſio cizici eunomiū ordinauit epiſcopu₃. ꝛ etium in ſcriptis abdicauerūt cuius videbantur eſſe cōſortes. ſcripſeruntq₃ georgio quod fuerat geſtum.

¶ Exemplar epiſtole vniuerſi cōncilij ad Georgiū contra Etium ꝓter nephariā blaſphemiā eius.

Sancta ſynodus cōſtantinopolim congregata dn̄o honorabili alexandrine ciuitatis epiſcopo georgio ſalutē. Synodo reꝑhendente etiū ꝓpter nephandas eius et plenas ſcandalis ſcripturas ſcd̄m cōſequentia₃ eccleſiaſticarū ſanctionū ſup eo ab epiſcopis actū eſt qđ decebat. Dyaconatu nanq₃ depoſitus eſt ꝛ ab eccleſia factus extraneus ꝛ a nobis hec monita proceſſerūt: vt neq₃ ad lectionē cuiuſq₃ veniat nephande eius epiſtole. ſed abijciant̄: eo q vehemēter inutiles ſint. Hijs autē adijciemus etiū anathematizandū eu₃ ſi permanet in eo propoſito cū ſequacib⁹ ſuis. Cōſequens em̄ erat: vt omēs in ſynodo cōuenientes epiſcopi deponerent auctorē ſcandalorū ꝛ ſciſmatū in omni terrarū orbe factorū inter eccleſias. ꝛ cōcordarent in ſententia cōtrā eu₃ iuſte prolata. Sed extra vota ſpemq₃ noſtrā ſeras ꝛ ſtephanus heliodorus ꝛ theophilus in noſtra ſentētia cōcordare noluerūt neq₃ in eius depoſitione ſubſcribere. cū ſcilicet ſeras etiā aliam veſanā arrogantiā eiuſdē accuſaret etij. Dicebat em̄ eum aſperiora preſumere atq₃ dixiſſe: quoniā ea que de⁹ hactenus celaſſet apoſtolis reuelata ſibimet affirmaret. Poſt huiuſmodi ſuperbos veſanoſq₃ ſermōes a memorato ſera de etio proteſtatos flecti precibus nequiuerūt. vt in noſtra fierēt determinatione cōcordes. Ueruntamen non lōganimitate detēti multo tempore ſuſtinuimus eos. nunc indignantes. nunc rogantes. nūc interminātes. nunc iterū ſupplicantes vt conuenirent nobiſcū ꝛ conſona omī concilio diffinirent. Suſtinebam⁹ ergo ſi forſan audirent. ſi forſan intelligerent: ſi forte proſpicerent. Cumq₃ multo tēpore nobis perdurantibus non flecterent̄ ſequi ſententiā ſup predicto viro prolatam eccleſie honorabiliorem eſſe q̄ virorū amicicias iudicantes. finiuim⁹ contra eos excōmunicationis tēpus ſex mēſium ad agendā penitentiā. eis dantes inducias. vt ſi in hoc tēpore cōuerterentur ꝛ conſentirent diffinitionib⁹ fratrū ſuorū ſuſciperētur in eccleſia ꝛ propriā fiducia₃ caritatemq₃ pararent. ſi vero ſine ſententia permanerent amiciciaſq₃ hominū regulis eccleſie ꝛ cōcordie noſtre proponerent. tūc eos epiſcopatus dignitate eſſe iudicamus extraneos. Quib⁹ depoſitis neceſſariū erit. vt in eoru₃ locis alij conſtituant̄ epiſcopi. quatenus legalis eccleſia cōpetentem ſumens ordinem ſibimet concordet epiſcopis. videlicet vniuerſis ſeruantibus vinculū charitatis. eademq₃ cūm perfectione dicēdo in vno intellectu vnaq₃ eſſentia. Ut ergo cognoſcas que concilio placuerunt: hec tue reuerentie ſcripta trāſmiſimus orantes. vt in gratia chriſti iſta cuſtodiēs pacifice ꝛ legittime regas ſub te conſtitutas eccleſias.

Capitulum. xliij.

Tunc etium eunomius ſuis libris extaltat. et homine₃ dei vocat. multiſq₃ fauorib⁹ honorat. Sed tunc et abdicantibus eū interfuit ꝛ ab eis epiſcopale₃ ordinationē ipſe ſuſcepit. Eudoxius igit̄ ꝛ acacius cum ſuis cōſenſum prebentes hijs que in nicea thracie geſta ſunt pro baſilio et eleuſio alios cōſtituerunt epiſcopos: de quib⁹ ſuperuacuū loqui non cenſeo de eunomio ſolū habito ſermone narrabo. Igitur cu₃ eleuſio viuo cizicenam eccleſia₃ percepiſſet eunomius. et populi ſalubritatē videret eudoxius atq₃ imperatorē conſpiceret ſeuientē cōtra eos qui creatū profitebant̄ vnigenitum dei filiū. eum cōpulit vt celaret hunc ſenſum. nec eum aperiret inueſtigantib⁹ accuſationibus: dicens eunomio quoniā oportuno tempore ꝑdicabimus que modo celamus et ignorātes docebimus. et contradicentes aut flectemus aut cogimus aut punimus. Hijs promiſſionibus perſuaſus. eunomius obumbratā proferebat impietatem. Sed q̄ diuinis ſunt educati ſermonib⁹ videntes dictorū calliditate₃. moleſte quidē ferebant aperte vero cōtradice

re p̄ſumptionis opus et nō ſapientie iudica=
bant. Circūponentes ergo ſpeciē ſibimet he
retice prauitatis ⁊ hoc ſe eſſe fingētes acceſſe
runt ad domū eius rogantes: vt eius expone
ret apte dogmatis veritatē: nec paterent̄ huc
⁊ illuc eos diuerſiſqꝫ ferri doctrinis. Tūc ille
accepta p̄ſumptione ſenſum quē celabat ape
ruit illis dicentibꝫ nimis eſſe nephariū: vt nō
omēs ſub eo ꝯſtituti veritate fruerent̄. Hijs
⁊ huiuſmodi ſeduct⁹ verbis in ꝯuentu eccle
ſie ſuam blaſphemiā reuelauit. At illi zelo ſu
as aīas accendentes ad conſtantinopolim
perrexerūt: et primū quidem apud eudoxiū
inſcripſerunt eunomiū. Quo eos non ſuſcipi
ente adeuntes principē peſtem illius cum ge
mitu pandiderūt. Dicebant eīm potius iſtius
dicta impia eſſe ꝙ̄ arrij. Pro hijs indignat⁹
imperator precepit eudoxio: vt deducerent̄ eu
nomius ⁊ cōuictus ſacerdotio nudaret̄. Cū
qꝫ frequenter ab accuſatoribꝫ importunitatē
paſſus eudoxius declinaret. adierunt rurſus
imperatorē ingemiſcētes: quia nihil quod p̄=
ceperat feciſſet eudoxius: ſed tantā deſpiceret
ciuitatē blaſphemijs eunomij pereuntē Tūc
cōſtantius expulſurū ſe interminatus eudo
xium eſt: niſi eunomiū iudicandū deduceret
et conuictū in accuſatione puniret. Hoc me=
tuens eudoxius ſcripſit eunomio: vt de cizi=
co fugeret ſibiqꝫ reputaret nequaqꝫ eius mo=
nitionibus obediſſe. Verū eunomius metu=
ens abſceſſit quidē: ſed contumelias non fe
rens proditionis quidē accuſabat eudoxiū
leſumqꝫ ſe ⁊ etium aſſerebat: ac deinde ꝯgregē
proprie cohortis inſtituit. Quicūqꝫ enī eius
dogmatis cōcordiam ſequebant̄. ab eudoxio
receſſerunt proditionē accuſantes eius. ſoci=
antes ſemetipos eunomio qui hactenus ab
illo nomē habere noſcunt̄. Hinc ergo auctor
hereſis factus eunomius impietatis cumu=
lo auxit arrij blaſphemias: Quia vero arro=
gantie ſeruiens paſſioni propriū probatur fe
ciſſe collegium. ipa que geſta ſunt cōclamant
Nam cū abdicatus eius fuiſſet expulſus cū
eo egreſſus non eſt. licet doctorem eū ⁊ dei ho
minē nominaret. ſed manſit cōiunctus eudo
xio. Cum autē impietatis penas exigeret̄. ra=
tum non habuit concilij decretū. ſed epiſco=
pos ordinauit atqꝫ p̄ſbyteros epiſcopali di=
gnitate priuatus.

¶ Socrates.

Capitulum. xliiij.

Er idē tempus in laodicia ſyrie duo
erant viri vno nomīe nuncupati pa=
ter atqꝫ natus. vterqꝫ dicebat̄ appolli
naris. pater preſbyterij dignitate functus fili
us autem habens lectoris officium grecorū
ambo doctores eloquiorū. Pater grammati
cus: filius erat rethor. Pater nanqꝫ cum fuiſ
ſet alexandrinus genere ⁊ prius docuiſſet in
berycho. poſtea venit ad laodiciam vbi veni
ens duxit vxorē. et filiū habuit appollinarē.
Tunc igitur ambo exercebant̄ cum epipha=
nio ſophiſta: et cū eſſent eius amici valde fo=
uebant eum. hoc metuēs theodotus laodice
nus epiſcopus: ne frequēti confabulatiōe ſo=
phiſte declinarent ad paganitatē prohibuit:
ne ad eius ſcholas accederēt. Qui paruipen
dentes epiſcopum epyphanij amicicias ma
gis amplectebātur. Poſtea georgius theo=
doti ſucceſſor cū eos prohibere nō potuiſſet:
ambos cōmunione priuauit. Tunc appolli=
naris filius arbitratus iniuriam ⁊ fretus elo
quij tumore ſophiſtici nouitatē: ⁊ ipe introdu
xit hereſeos que nūc fertur nomē ab inuento
re gerens. Aiunt enī quidā excitatos eos ad
uerſus georgiū non tantū propter predictam
cauſam. ſed quia videbāt eum varia dogma=
ta proferentē. et nunc quidē profitentē ſimilē
patri filium ſicut erat ſeleutia conſtitutū. nūc
aūt arrianā declinare ſententiā. Quapropter
velut oportunam ſumentes occaſionē abſce
dunt. Cumqꝫ nullā eis intenderet ſub ſceme
te religionis peſtem hereſeos introducūt. Et
primū quidē dicebant animā a deo verbo in
diſpenſatione incarnationis nō aſſumptam:
deinde quaſi penitentia ducti corrigentes ſe=
metipos. adiecerunt animā quidē aſſumptā
que nō tamen haberet mentē: ſed deū verbū
eſſe pro mente in homine aſſumptum. Circa
hoc itaqꝫ ſolū dicuntur eſſe corrupti qui nūc
illorū nomine vocitant̄. Nam trinitatē con
ſubſtantialē eſſe profitentur.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xlv.

Um inter hec ſaporis rex perſarum
contra romanos caſtra metaret̄. con
ſtantius cū magno exercitu veniens
ad antiochiam fugauit hoſtes. Qđ non mi=
litia romanorū egit ſed deus qui colitur a ro
manis. Tropheū victorie ergo nunc ſtudeo
narrare. Niſibis quam quidā ab antiochia
migdoniam vocant in termino poſita eſt per
ſicarum romanarūqꝫ terrarum. Huius erat

episcopus atqꝫ rector. et dux iacobus apoſtolice gratie radijs illuſtratus. cuius digna laudandaqꝫ miracula in hac hyſtoria conſcribere aut enumerare ſuperuacuum iudicaui. ſed vnũ tantũmodo eius miraculum cauſa narrationis exponam. Huius igit̃ ciuitatem romanis ſubditaꝫ perſarũ exercitus obſidebat. Et cum ſeptuaginta dies iugiter obſeruaret. et multas quidē cepiſſet ciuitates plurimaqꝫ circa hanc molimina poſuiſſet. et vallos atqꝫ foſſata pro capienda vrbe feciſſet. eam nequaqꝫ q̃ valuit obtinere. Poſtea vero per ſe impetũ migdonij fluminis per ciuitatē mediam properantes a longe retinentes. et vtraſqꝫ ripas eius facientes celſiores: vt aqua in ſe collecta concreſceret quo in maiore poſſet irruere. cuꝫ vidiſſent iam etiam illas quas fecerant ſublimes ripas impleri. ſubito auferentes quas fecerāt cataractas dimiſerũt impetuꝫ fluminis contra murũ. Qui vehementis aque pōdus non ferens eſt inclinatus ⁊ occidit. Quo facto ingrediens aqua cũ magno impetu etiaꝫ aliam partem muri vnde fluuius ſolebat exire cum magna ruina depoſuit. Hoc ſaporis inſpiciēs credidit ſe ſine pugna capere ciuitatem. Et ille quidem die quieuit vt ⁊ fundus fluminis purgaretur ⁊ poſſet ambulare et intrare per fluuiũ. Altera vero die cũ omni militia credens per loca ruinoſa murorum ciuitatem intrare. vidit murũ ex vtraqꝫ parte fabricatũ. Ille nanqꝫ ſacratiſſimus homo orationibꝰ milites coarmauit ⁊ alios vrbis habitatores. Quo facto ⁊ murũ reſtituit ⁊ propugnacula fecit quibus repelleret accedētes. Et hoc non ad murũ veniens egit. ſed intra templa ſacrarũ domino ſupplicans adimpleuit. Porro ſaporem nō ſolũ muri fabrica terruit. ſed etiam altera viſio perturbauit Vidit enim ſtantē ſupra murum quendā imperiali ſcemate circumamictũ ⁊ tam purpura q̃ dyademate reſplēdere. Arbitratus autem eſſe romanorũ imperatorem minatus eſt eis q̇ nunciauerunt cũ non illic eſſe preſentem. Quibꝰ affirmantibus vera ſe dixiſſe ⁊ conſtātiũ antiochia cōmorari. et vultu quē videbat agnouit eorũ verba eſſe veracia et ait deum bella gerere pro romanis. Cũqꝫ hoc grauiter haberet infelix ſagittaꝫ dimiſit in aerem. Et cũ vidiſſet quia in corpore eum iaculari non potuit. tamen a veſanie ſue impetu non receſſit. Tunc igitur effrem vir mirabilis ⁊ conſcriptor egregius. qui in vtroqꝫ ydeomate greco videlicet ⁊ latino optime eruditus multos libellos timore domini ⁊ deuotiōe plenos edidit ſcilicet de extremo iudicio ⁊ de morte ⁊ vilitate conditionis humane: et miſeria huius vite et cetera. Is igitur apud ſyros ſacratiſſimo iacobo ſupplicabat: vt veniret ad murum ⁊ videns barbaros maledictionis iacula cōtra eos emitteret. Flexus igitur venerabilis homo. aſcendit in quandam turrim. Et cum milia miliũ videret exercitus aliam maledictionem eis non petijt niſi cinifes et culices vt per parua animalia supernā virtutem potuiſſent agnoſcere. Orationeꝫ vero ſecute ſũt nebule ciniforũ ⁊ culicum ⁊ elephantoꝝ quidem promuſcidas cum ſint caue. equorũ vero aliorũqꝫ iumentorum aures ſimul ⁊ nares impleuerunt. At illi ferre vim paruoꝝ animalium nō valentes ſeſſores ſuos ductoreſqꝫ excuſſos dorſibus proiecerũt: ⁊ diruptas acies cōfuderunt exercitumqꝫ relinquētes ſummo impetu fugiebant. Hoc modo ter miſerrimꝰ imperator paruā clementēqꝫ corruptioneꝫ in ſe cognoſcens factam a deo habēte prouidētiam animarũ cum pie colentium. ſuũ exinde reduxit exercitũ confuſionē non victoriaꝫ ex illa obſidione percipiens.

Capitulum. xlvj.

Hoc itaqꝫ tempore conſtantius antiochia morabatur et parthico prelio quieſcente rurſus colligebat epiſcopos. cogēs omnes negare verbum ⁊ vnius ſubſtantie et alterius ſubſtantie. Verũ cũ eudoxius poſt leontium antiochenam arripuiſſet ſedem. deinde pulſus poſt multa concilia cum conſtantinopolitanũ inique tenuiſſet epiſcopatum. antiochena eccleſia paſtore priuata videbatur. Tunc ergo conuenientes epiſcopi. cum eſſent plurimi vndiqꝫ cōgregati dicebant imperatori oportere primitus paſtorem conſtitui. et ita cũ illo de dogmatibus cogitari.

Capitulum. xlvij.

Illo tempore ſacratiſſimus meletꝰ ciuitatem quandam armenie regens et barbaros edocens quieteꝫ habere videbatur. Quem putantes arriani ſibi conſentire. petierunt a cōſtantio: vt antiochene conſtitueretur preſul eccleſie. cum quibus etiam orthodoxi propter claritatem eius vite et ſalubritatem rectorum dogmatum in eius ſubſcribere decreto. ipſumqꝫ decretum vtraqꝫ pars Euſebio ſamoſateno commendauit

epiſcopo. Ueniente ſiquidem magno mele-
tio occurrit ei populus vtriuſq; partis: cum
quibus iudei pariter ⁊ pagani deſiderantes
famoſiſſimū videre meletium. Tunc impera
tor ⁊ ei ⁊ alijs qui exponere poterant iuſſit vt
populis explanarent locum illuz. Dominus
creauit me in initio viarū ſuarū in opera ſua.
precipiens vt exceptores eorum verba cōſcri
berent. Et primū quidem georgius laodicie
fetorem heretice peſtis euomuit. poſt quem
acacius ceſarie quandaz viſus mediam pro
ferre doctrinam multū ab illorum blaſphe-
mia receſſit. non tamen ſanuz apoſtolice inte-
gritatis dogma ſeruauit. Tercius autē ma-
gnus ſurrexit meletius et rectitudinem regu
le etiā in ſacra diſputatione monſtrauit. Nā
veluti quodam pondere veritatis vtens ⁊ qđ
plus ⁊ quod minus erat vitauit. Cumq; tur
ba vniuerſa faueret rogans vt breuem eis do
ctrine daret ymaginē. tres oſtendens digitos
deinde colligens duos ⁊ vnuz tendens illam
laudabilem protulit vocez. Tria que intelli-
gunt: ſed tanq̄ de vno diſputamus.

Sozomenus.

O tempore fertur archidiaconus eius
eccleſie adhuc eo loquente extenſa ma-
nu eius os obſtruxiſſe. At ille ſuam ſenten ti
am manu clarius q̄ voce ſignauit. Trib⁹ em̄
apertis digitis ⁊ denuo clauſis ⁊ vno tantuz
digito rurſus extenſo. populo ſcemate diuul
gabat: quia tres vnū ſunt. Deinde archidya-
cono eius manuz ore dimiſſo tenente. libera
voce clamabat nicenū ſeruari debere cōcilīū

¶ Theodoricus.

Capitulum. xlviij.

Ontra hanc doctrinā arriani calū-
nijs linguas exacuerunt. ſabellianū
aſſerentes ſanctū eſſe meletium. Ob
q̄ rem principi ſuaſerunt. vt in propriam pro
uinciam exilio mitteretur. Et factus euzoius
aperte arrianū dogma laudabat. Hūc enim
cum arrio magnus alexander dyaconatu pri
uauerat. Hoc itaq; facto ſan⁹ populus ab he
reticis diuiſus in apoſtolicam eccleſiam po-
ſitam loco qui dicitur vetus cōueniebat. An
nis nāq; triginta poſtq̄ euſtachius fuerat ex
pulſus. orthodoxi arrianorū onera ſunt per-
peſſi rerū mutationē vtilem ſuſtinentes.

¶ Sozomenus.

Equacibus em̄ meletij cōmunicare no
luerunt hij qui ab initio nicenū dogma
ſeruauerant: dicentes. quia ex arriano decre-
to meletius fuerit ordinatus ⁊ ſequaces eius
ab illis ſint baptiſati. Ob q̄ rem antiochena
eccleſia in aliam diuidit̄ partem.

Theodoricus.

Umq; viderent orthodoxi hereticorū
creſcere magis impietatem ⁊ apoſtolici
dogmatis defenſores apte debellari. ſanctū-
q; meletium pulſum ⁊ euzoiū hereticū ordi-
natū. verborū memorati ſunt que dicta ſunt
loth. Salua inquit ſalua animā tuā. Ad hec
etiam euangelici verbi dicentis. Si oculus
tuus dexter ſcandalizat te aufer eum ⁊ abijce
abs te. Idē ⁊ de manu et de pede domino ſan-
ciente qui etiam adiecit dicens. Melius eſt ti
bi vt pereat vnū membrū tuū q̄ totum corp⁹
in iehennam mittat.

Capitulum. xlix.

Ero mirabilis euſebius cuius du-
dum memini decretū ei fuiſſe cōme
datum. vidēs preuaricationē pacto
rum circa meletiū meditatā ad ſuaz reuerſus
eſt ciuitatē. Arriani ꝓ ſcriptū teſtimonium
metuentes conſtantio ſuaſerunt vt mitteret q̄
decretum in meletio factū ab euſebio reuoca
ret. Tunc veredarius miſſus eſt. qui hec ve-
lociter adimpleret. Cumq; veniſſet ⁊ impato
ris verba nūciaſſet. tūc euſebius admirādus
cōmune inquit depoſitū non reſtituā niſi om
nes qui tradiderunt dicant. Qđ dum q̄ fue-
rat miſſus renūciaſſet indignatus: imperator
denuo miſit vt redderet qđ accepit. adijciēs
ſcripto vt ſi reddere nollet dexterā manuz ei⁹
amputaret. verbo tamē iubens illi quez miſit
ne faceret qđ habebatur in litteris. Cūq; epi
ſtolam legiſſet euſebius ⁊ inueniſſet penā ab
imperatore dictatam cū dextera manu obtu
lit ⁊ ſiniſtrā. ambas incidi petens. Nam de-
cretum inquit non dabo. clarū arriane peſtis
indicium. Hanc eius firmitatez conſtantius
videns laudauit egregie. Mirantur em̄ ⁊ im
pij reſiſtentiū ſibi laudes cum geſtorū magni
tudine ſuperantur.

¶ Sozomenus.

Capitulum. l.

Ec igitur apud orientales agebant
eccleſias. Interea iulianus ceſar bel
lo deuincens barbaros apud renuz
fluuiū reſidentes. alios qđē pemit. alios cepit
claraq; victoria decorat⁹ dū mediocritate vi
te atq; māſuetudine militib⁹ grat⁹ eſſet ab eis
appellatur auguſtus. Hoc facto nihil de conſ

ſtantio cogitãs. iudices ab illo factos honori
bus mulcebat. et ad illius inuidiã litteras ꝑ=
ferebat quibꝫ oſtẽderet eũ propter bellũ cõtra
magnentiũ geſtum in ytaliã barbaros indu=
xiſſe. Repente ꝟo religione mutata cũ prius
xp̃ianus eſſe putaret̃ ſemetipm pontificẽ deo
rũ nominauit. et veniẽs ad tẽpla paganorũ ſa=
crificabat ſubiectiſq; talia colere ſuadebat.
Cũq; conſtantius ꝓpter bellum perſicũ an=
tiochia moraret̃ ſperãs ille: q: ſine bello poſ=
ſet yllyricũ detinere. ad eos agebat iter dicẽs
ſe velle ↄſtantio ſatiſfacere tanq; nõ ſpõte ſed
voluntate militũ inſulas imperij ſuſcepiſſet.
Dicitur itaq; quia dũ ad hos terminos acceſ
ſiſſet vindemia iã collecta circa occaſum plia
darũ vuas denuo fuiſſe prolatas. inſuꝑ etiã
imbrẽ ex aere deſcendentẽ in eius veſte ſimul
⁊ ceterorum guttas ſingulas crucis formaſſe
ſignacula. Hoc facto videbat̃ ipſi ⁊ alijs: q̃a
botris extra tẽpus illatis bonũ rei panderet̃
iudiciũ. imber autẽ cadẽs veſtem ſupra quã
ceciderat roboraret. Alij vero dicebãt vuarũ
ſignũ preter tẽpus ſignificare ꝑditionẽ impe
ratoris adinſtar huiuſmodi botrorũ parui tẽ
poris fore eius imperiũ. Porro de cruce dice
bant prenũciare hoc ſignũ. quia ſit celeſte do
gma chriſtianorũ ⁊ oporteat ſignari cunctos
crucis inditio Unde cognoſcit̃ quia diuerſa
interp̃tati quã dixerat imꝑator veritate frau
dati nõ ſunt. Utrũq; oportune dictũ ſequẽs
tẽpus oſtendit. Cum audiret itaq; cõſtantiꝰ
contra ſe venire iulianũ inſtructiõe belli par=
thici derelicta cõſtantinopolim venit.

¶ Socrates.

Tmopſicritus inter cilicas atq; capa=
docas nimia cogitatiõe appoplexie paſ
ſione defunctus eſt conſulatu tauri ⁊ floren=
cij tertia die nouembrij menſis. anno vite ſue
quadrageſimo ⁊ quinto ex quibꝫ tredecim cũ
patre regnauit. xxv. poſt illum.

¶ Sozomenus.

Uo defuncto iulianus q̇dem. iam thra
cias obtinebat ⁊ nõ poſt multũ cõſtan=
tinopolim veniens appellatus eſt ceſar.

¶ Explicit liber quintus eccle=
ſiaſtice tripartite hyſtorie.

¶ Incipit liber Sextus

¶ Sozomenus.

Unc igit̃ de iuliano pau
ca dicenda ſunt eiuſq; ge
nere ⁊ diſciplina et quo=
modo venerit ad impe=
riũ. Conſtantius qui by
zantiũ ſuo nomie cõſtan
tinopolim appellauit du
os habuit ex eodẽ patre.
nõ ex eadẽ matre germanos. quorũ vnus dal
matius: aliꝰ cõſtantius vocabat̃. Et dalma=
tius q̇dem habuit ſui nois filiũ. cõſtantiꝰ aũt
duos habuit natos galliũ ⁊ iulianum. Poſt
mortẽ cõſtantini imꝑatoris cõſtantinopolita
ne ciuitatꝭ dũ milites iuniorẽ dalmatiũ pere=
miſſent: tũc ⁊ iſti defuncto iã p̃re pene mortis
periculũ cũ dalmatio ſuſtinuerũt niſi gallũ q̇
dẽ egritudo q̇ putabat̃ ineuitabilis liberaſſet
Julianũ ꝟo etas infantis. Erat eñ annorũ
octo. Cũq; ab eis feruor imꝑatoris q̇euiſſet
gallus circa epheſũ apud doctores erat. vbi
etiã a ꝓgenitoribꝫ poſſeſſiões habebat Porro
iulianꝰ creſcẽs in auditorꝭ cõſtantinopolita=
ne vrbis exercebat̃ in baſilica vbi doctores
erãt habitu p̃uato ꝓcedens habebatq; peda
gogũ eunuchũ noie mardoniũ grãmaticũ ni
codẽ laconenſem. rethoricã ꝟo legebat apud
eubolũ ſophiſtã tũc xp̃ianũ. Ex ꝓuidẽtia q̇p
pe cõſtancij digeſtum eſt ne apud paganũ ſo
phiſtã legẽs ad eius ſuꝑſtitiõis dogmata de
clinaret. Erat eñ iulianꝰ ab initio xp̃ianus.
Cũq; lectiõe proficeret fama ꝑ populũ voli=
tabat. q̇a poſſet etiã romanã gubernare rẽ pu
blicã. Ex dum latius panderent̃ eſtuationes
indixit imꝑator cõſtantio. Quãobrem abſti=
nuit eũ ab vrbe regia ⁊ miſit in nicomediã p̃=
cipiẽs ne cõueniret apud libaniũ ſophiſtã ſy
rũ: tũc eñ libanius a pedagogis cõſtantino=
politãis expulſus. nicomedia morabat̃. Pro
hibebatur ꝟ iulianꝰ apud libaniũ ſophiſtã
legere: eo q͏ paganꝰ eſſet. veruntñ librorũ eiꝰ
lectionibꝫ vtebat̃. Cũq; ꝓficeret in rethorica
ſuꝑuenit in nicomediã maximꝰ philoſophꝰ
nõ ille biſantius pater euclidis ſed epheſius.
quem poſtea quaſi magicas artes exercentẽ
valentinianꝰ imperator precepit occidi. Tũc
igitur nõ ob aliam cauſam nicomediã vene=
rat: niſi iuliani fama protractꝰ. apud quẽ iu=
lianꝰ cũ verba philoſophica ꝑguſtaſſet. cepit
etiam doctoris imitari religionem. Is enim

etiam imperij cupidinē animo eius immiſerat. Cumq̈ hec non lateret aures imperatoris. inter ſpem metūq̈ conſtitutus. ſuſpitionē celare volens: quia qui diudū integer fuit chriſtianus poſtea proditor eſt effectus. Tonſus monachicā ſimulabat vitam ⁊ latenter q̇dem̄ exercebat in philoſophica: in manifeſto autem ſacros chriſtianorū legebat libros. Deniq̈ in nicomedie eccleſia lector eſt cōſtitutus. ⁊ ſub hoc habitu furorem declinauit imperatoris. Hoc equidem pro timore faciebat. nequaq̈ ab ſpe recedens quā mente conceperat. dicebatq̈ plurimis amicorū ſuorum felicia fore tēpora a quibus ipe rerum potiretur imperio. Dum hec itaq̈ contra eū ſic agerentur gallus germanus eius ceſar cōſtitut⁹ venit ad nicomediā viſurus eum cum pergeret ad orientē. Poſt paululū vero perempto gallo repēte iulianus quoq̈ fit ſuſpectus imperatori: qui etiā eum cuſtodiri precepit. Et dū fuga lapſus fuiſſet diuerſa loca circumeūdo ſaluatus eſt Vixq̈ ſero imperatoris vxor euſebia celatum inueniēs. ſupplicauit imperatori quatenus nihil mali pateret̄: ſed vt potius ad philoſophandū mitteret̄ athenas.

¶ Theodoricus.

Cepit igitur iulian⁹ imperialia ſceptrā deſiderare. Quāobrem diſcurrens vniuerſam helladā: vates querebat reſponſa reddentes: cōſulens ſi ad ſummū imperiū perueniret. Inuenitq̈ virū qui ei deſiderata ſe dicere fateret̄. Is eū producēs ad quendā ydolorū locum. ⁊ intromittens in aditū ſeductores demōes euocauit. Quib⁊ ſollemniter apparentibus terrore compellit̄ iulianus in frōte ſua crucis formare ſignaculū. Tunc demones trophei dominici figuram reſpiciētes et ſue recordati deuictionis repente diſparuerunt. Quod agnoſcens magus cepit culpare iulianū. At ille ⁊ terrorem ſignificauit. ⁊ crucis ſe dixit obſtupuiſſe virtutē: eo q̈ videtes hoc ſignū demones euanuerunt. Porro magus nō hoc ſuſciperis o bone vir: quia timuerunt ſicut ais. ſed abhominati hoc ſignū potius abceſſerunt. Et ita capiens miſerū odio repleuit chriſtiani ſignaculi iulianum.

¶ Socrates.

Poſt hec igitur impator euocauit iulianū. cōſtituitq̈ ceſarem: danſq̈ ei coniugem conſtantiā ſororē ſuam cōtra barbaros eū deſtinauit ad gallias. Hij nanq̈ barbari quorū imperator cōſtantius contra magnentium ſolatia petierat. cū nihil profuiſſent cōtra tyrannū romanorū vaſtabant vrbes. Cū ergo eſſet iuuenculus iulianus: impator iuſſit vt preter conſiliū conſtantius ducū nihil moliri preſumeret. Cumq̈ illi accepta poteſtate negligerent ⁊ propterea barbari ſuperarent. tunc iulianus duces q̇dem delicijs vacare pmiſit. Sumens autē milites eiſq̈ ſpolia peremptorū hoſtium cōpromittens initium vincendi barbaros fecit et amorē ſuum apud milites collocauit. Fertur itaq̈ dū in aliquā ciuitatem fuiſſet ingreſſus: quia corona laurea quibus etiam ipe ciuitates ſolēt ornari inter colūnas pendēs rupta fune ſuper eius caput decidit. eūq̈ aptiſſime coronauit. Quo facto cuncti clamauerūt quia ei ſignū foret imperij. Aiunt enim quidā conſtantiū propterea eū ad barbaros direxiſſe vt ibi deficeret: ſed neſcio vtrum vera ſuſpitio ſit. Nā qui ei germanā dedit vxorē ſi hoc cogitaſſet contra ſe potius inſidias excitaret. Cum igitur iulianus apud imperatorem de ducū negligētia quereret̄. alter mittit̄ magiſter armorum eius alacritati cōueniens. cuius miniſterio cum barbaris fiducialiter eſt congreſſus. Et dum illi per legatos literas imperatoris eos ad prouincias inuitantis oſtenderēt tūc ille legatos eorum miſit in vinculis factaq̈ cōgreſſione vicit ita vt etiam captū regem conſtantio dirigeret. Hac felicitate prouectus a militibus appellabat̄ auguſtus. Cumq̈ corona deeſſet imperialis vnus ſigna portantiū torquē quem habebat in collo ſumēs iuliani capiti circūpoſuit. hoc q̈ modo iulian⁹ imperator eſt factus. Que vero poſtea geſſerit ille philoſophus. indicent audiētes. In ipo nanq̈ principio nō miſſa legatione apud cōſtantium nec animū benefactoris placans q̇cunq̈ ei videbantur agebat. Modo iudices mutando p prouinciales. modo derogando cōſtantio per vrbes ſingulas publice relegendo ab eis barbaris deſtinatas epiſtolas. Quā ob rem plurimi eum ſequebantur a conſtantio recedentes. Tunc ergo etiā figmentū chriſtianitatis qd̄ habebat abiecit. et dum circuiret diuerſas vrbes aperiēs templa ydolis offerebat. et ſemetipm paganorum pontificem nominabat. Cumq̈ talia gereret in teſtinum bellum contra conſtantiū queſita occaſione pparabat q̈ntum ad eū pfici potuit. Non enī ſine multo ſanguie ſtudiū eius philoſophie potuerat adimpleri. niſi deus conſiliorū iudex alterū ſine alterius concertatione finiſſet

Nam cū veniſſet iulianus ad trachias nunciatū eſt mortuū fuiſſe conſtantium. Et hoc modo inteſtino bello romanū liberat̃ imperium. Veniens autē iulianus cōſtantinopolim. cogitare cepit quēadmodū ſibi populuȝ cōplacaret: et eoꝝ fauorē decenter acquireret qḋ hac arte fecit. Bene nāq; ſciebat conſtantium ab omnibꝫ populis nomē cōſubſtantialitatis amplectentibꝫ odiri. Ob quaȝ rem ab eccleſijs videbant̃ excluſi ⁊ epiſcopi confiſcati exilioq; directi. Simul etiaȝ nouerat et paganos fuiſſe cōtriſtatos prohibitione ſacrificiorū. ⁊ deſiderari adipiſci tēpus quo eorum aperirent̃ templa. et haberent ydolis immolandi licentiā. Sic igitur vtrūq; populū meroribus vulneratū a defuncto cognoſcens. ⁊ cōmuniter oīes eunuchorū violentia: ⁊ precipue euſebij rapinis ingemiſcētes apud omnes. ſemetipm artificioſo velamie commēdauit ⁊ alijs quidem fingebat. alijs autē per vanam gloriā largus erat omnibꝫ tamē in commune qualis eſſet religione mōſtrabat. Et ꝑmū quideȝ crudelitati conſtancij circa ſubiectos derogans. et eam corā populo vniuerſo redarguens iubet epiſcopos exilio deportatos euocari ⁊ cōfiſcatas eorū reddi ſubſtantias. Templa quoq; paganorū velociter ſuos neceſſarios precepit aperire. eos autem qui fuerant ab eunuchis oppreſſi recipere q̃ male ab eis fuerant abrepta ſanxiunt. Euſebiū vero preſidentē imperiali cubiculo morte damnauit. nō ſolū quia multos oppreſſerat. ſed q̄a gallum quoq; fratrē ſuū eius accuſatione audierat interemptū. Et corpus quidē conſtancij regio honore ſepelijt. expuliteq; a palatio eunuchos tonſores ⁊ cocos. Eunuchos quidem quia eius vxor obierat poſt quā nō duxit aliam. Cocos autē: eo q ſimplicibꝫ cibis vteretur Tonſores autē vnus inquit ſufficit multis. Scriptorū autē plurios fortune antique reſtituens reliquis eorū mercedem ſcripture dari precepit. Abſcidit quoq; etiā publicū curſum muloꝝ et caballorū quos publicis iuſſit vtilitatibꝫ miniſtrari. Hec eius opera laudant pauci. pluriniq; vituperāt: qꝛ remoto faſtu palacij cōtemptibile videbātur imperiū. Is em̄ etiam noctibꝫ vigilans cōſcribebat libros ⁊ deſcendens in ſenatu publice recitabat. Solus eñ imperator a iulio ceſare in curia ſenat⁹ recitauit orationes. Honorabat quoq; diſciplinarū cultores maxime philoſophantes. Quāobrem vndiq; fama congregabat huiuſmodi viros manentes circa palatia qui circūamicti pallijs magis habitu q̄ magiſterio pādebant̃. Erantq; graues vniuerſis chriſtianis ſeductores viri ⁊ imperatoris ſemper religione fauētes. habens itaq; iulianus plurimū vane glorie vitium cunctos ante ſe ꝑncipes lacerauit in oratiōe quā de ceſaribꝫ ſcripſit. Hac ergo arrogātia motus etiam cōtra chriſtianos cōſcripſit viros. Ut ergo cocos atq; tonſores expelleret opus philoſophi nō tamē imperatoris egit. Ut autē detraheret atq; laceraret. neq; philoſophi neq; principis fuit.

¶ Sozomenus.

Capitulum. ij.

Fertur itaq; mox in ipſo ꝑncipio iulianū ſic aperte et impudēter negaſſe chriſtianā fidem vt quibuſdā ſacrificijs ⁊ inuocationibꝫ quas expeditiōes pagani vocant. ⁊ ſanguinis immolationē noſtruȝ baptiſma ſtuderet abluere ⁊ abrenūciare eccleſiaſtice cōfeſſioni. Ex illo tempe tam ſecretim q̄ publice ⁊ in templis licēter pagani ſacrificia celebrabant. Fertur q̄a dum aliquando ſacrificaret oſtenſum ſit ei in viſceribꝫ pecudis immolati ſignaculuȝ crucis corona circūdatum. Quo viſo alios quidē ſacrificij miniſtros fuiſſe ꝑterritos eſtimantes quippe huiuſmodi religionis virtutē ⁊ chriſtiani dogmatis eternitateȝ: eo q corona que circundabat crucē victorie eſſet indiciū: ⁊ quia ambit⁹ circuli a ſuo principio nuſq̄ terminaret̃. ſed magis reuerteret̃ rurſus in ſemetipm. Cumq; ceteri mirarent̃. princeps huius ſcientie cōfortauit eos dicens proſpera ⁊ vtilia ſibi indicia fuiſſe monſtrata. et quia magis ſigno dogmatis chriſtiani coherceret̃. nec ei quo vellet dilatari liceret circuli termino circūſeptū.

Theodoricus.

Ulianus enim metuens conſtantium: quia genere proximos tyrannidis formidine pertimebat. lectorū ſociat⁹ choro et diuinos codices in eccleſia populo audiente legebat. nā ⁊ baſilicā martyrū edificabant quā diuina prouidentia nō ſuſcepit.

Sozomenus.

Capitulum. iij.

Um adhuc pueri gallus ⁊ iulianus in capadocia morarent̃ aiūt habuiſſe eos tūc ſtudiū vt maximā baſilicam ad ſepulturā martyrꝭ mamie fabricarent̃. ⁊ in

ter ſe diuiſerunt opus. Cunqȝ ambo certa-
rent in edificio vt alter alterū ſuperaret. fert
aliquod puenisse miraculū ⁊ niſi hactenꝰ ſu-
pereſſent qui hec ſe audiſſe ab inſpicientibus
enarrarēt videretur forſitan incredibile. Gal
li nanqȝ pars augebat ⁊ omnino creſcebat. iu
liani vero labores alij quidē fodebantur alij
terra ipſa euomente ruderibꝫ implebant. alij
quotiens depoſita fundamēta terre copulare
non poterat. ac ſi quidā violenta virtus ex lo
co inferiore ea repcutiendo depelleret. Que
cā cunctis apparebat eſſe prodigioſa. Ex illo
nanqȝ eſtimabāt. qꝛ nō eſſet viro illi i religiōe
chriſtiana ſalubritas.

¶ Sozomenus.

Capitulum. iiij.

Um igit̄ ſolus tenuiſſet imperiū tē-
placqȝ reſeraſſet ⁊ alia repararet. oēm
deuotionē etiam miniſtris temploꝝ
affluētius impendebat. Sepe ꝟo ciuibus in
ꝯmune reſcripſit vt ad paganos accederet ri
tus ⁊ eius donatiōe fruerent̄. xp̄ianis ſe ini-
micū aperte deſignās ita vt neqȝ venire ad ſe
eos vellet neqȝ legatiōes eoꝝ ſuſcipe. Deniqȝ
cū per ſe mouiſſet bellū legationez mittentibꝫ
niſi binis tanqȝ oībus chriſtianis ⁊ neqȝ tem
pla reſerantibꝫ. neqȝ ad eorū venire ſacra vo-
lentibꝫ interminatꝰ eſt nō ſe auxiliū pbiturū
nec legationē quaſi pollute ciuitatis eſſe ſuſce
pturū. neqȝ ad eos pmitus acceſſurū niſi co-
gnoſceret in paganitatez eſſe mutatos. Hoc
etiā apud paleſtinā queſtꝰ de cōſtantinieſibꝫ
delegauit. Hic em̄ locus cū eſſet gaze portus
a maionia vocaret̄ eſſetqȝ xp̄ianis plenꝰ a cō
ſtantino dignitatez meruit ciuitatis ⁊ ex filij
eius nomie cōſtantia nūcupata eſt. Iniuſtuz
em̄ arbitratus eſt cōſtātinus vt paganis ſub
dita videret̄ eſſe gazenſibus Tunc ergo iulia
no regnāte litem gazei ꝯſtantinienſibꝫ intule
runt. Quo iudice reſidente conſtantiam rur-
ſus eis ſubdidit diſtantē quaſi ſtadia. xx. ⁊ ex
illo ſublato priori noīe gaze maritime voca-
bulo nūcupat̄ habet em̄ cōmunes iudices at
qȝ duces. Sola vero iura eccleſie due viden-
tur oſtendere ciuitates. vtraqȝ ſuū epiſcopuz
habet ⁊ clerū ⁊ vigilie martyrū atqȝ collecta-
rū apud eos ſeorſum fiunt ⁊ termini vtriuſqȝ
epiſcopatꝰ eccleſieqȝ ſubſiſtūt. Quodaz tēpo
re defuncto maiumeno pontifice. quidaz pre
ſulū eccleſie gazeorū ſtuduit vtrunqȝ clerum
ſue ditioni ſūmittere. fas nō eſſe dicēs vt vni
ciuitati duo epiſcopi pſiderent. Reſiſtentibꝫ
maiomenis deliberauit prouincie ſynodis.
vt eis propriū ordinaret epiſcopuz. oportere
credens vt qui ſub cōſtantino proprietatꝫ re
ligione ciuitatis habere priuilegia meruerūt
⁊ pagani principis iudicio hec amiſerunt in
ſacerdocijs ⁊ ordine eccleſiarū nequaqȝ dato
antiquitus honore priuarent̄. Et ſiquidez tē
peſtate ceſaream capadocie maximam ac feli
ciſſimā ciuitatem ita vocari prohibuit. eiſqȝ
appellationē antiquā ceſaris abrogauit. quaz
a claudio ceſare promeruerat. naz prius ma
zaca vocabat̄. Habebat em̄ odium eius anti
quitus: eo ꝙ omnis eius eſſet populus chri-
ſtianus ⁊ templum apud ſe iouis ⁊ patris de
ſtruxiſſet appollinis. Nam cū eo regnante eti
am fortune ſacellum quod ſolū remanſerat
a chriſtianis fuiſſet euerſum. ciuitati crudeli
ter erat infeſtus. ⁊ paganorū populus illic ha
bitantes valde culpabat. ꝙ ſemetipſos vlti nō
eſſent ⁊ quodlibet pro fortuna ſuſtinuiſſent.
Omēs vero poſſeſſiōes atqȝ pecunias ceſari
enſiū eccleſiarū cū verberibꝫ exquirēs ad me
dium iuſſit afferri. Moxqȝ ex eis. ccc. auri li-
bras in erario publico collocauit. Clericos
autē vniuerſos aggregari inter milites iuſſit
duci prouīcie ſeruituros quod nimis graue
eſt ⁊ vehemēter iniurioſum. Populū ꝟo chri
ſtianorū cum vxoribus atqȝ filijs inſcribi p
cepit. ⁊ tanqȝ vicaneos tributa pſoluere cum
interminatiōe iurans. qꝛ niſi templuz rurſum
feſtināter edificarent. ⁊ ciuitatē nimis affige
ret. et neqȝ capita ſua galyleos habere pmitte
ret. Sic enī ſolebat euocare chriſtianos. qꝺ
forte eueniret. niſi fine celeri defeciſſet.

Capitulum. v.

N initio nanqȝ parcens chriſtianis
clemētior viſus eſt. ſciens priores p
ſecutiōes nihil pfuiſſe ad augmētū
paganitatis qꝺ punierint chriſtianos ꝙ ma-
gis hinc creuerit. Facti ſunt glorioſi pro do-
gmate morientes. Inuidiam ergo habēs glo
rie tormentis abſtinuit. iudicans eſſe neceſſa
riū vt ſermone potius ⁊ ammonitione ad pa
ganitatem colendā populo ſuaderet etiā cre-
dens hinc ſe monſtrare clementē.

Capitulum. vj.

Icitur enim quia dum conſtantino
polim apud fortunaz ſacrificaret vr
bis. acceſſiſſet ad eum maris epiſco-
pus. Chalchedonia ⁊ publice impiuz ⁊ ſine
deo apoſtatamqȝ vocitaſſet. illū vero ſolaz ei-

cecitatē impꝛoperaſſe. Erat em̄ ſenex ⁊ ꝑ imbecillitate oculoꝛum manu alterius agebat. Sup hac volens etiā lacerare deū ꝯſuete dixit. Neqꝫ galileus de⁹ tuus curare te poteſt. Reſpōdens ꝟo maris. Ego inq̄t deo meo ꝑ cecitate gratias ago. qꝛ h̄ ideo eſt geſtū ne te videā pietate nudatū. Impatoꝛ aūt nihil reſpondēs abceſſit. Sic em̄ putabat poti⁹ roboꝛari paganitatē. ſi ſe patientē ac mitē chꝛiſtiano populo demonſtraſſet.

Capitulum. vij.

Ec itaqꝫ faciēs eos qui fuerāt a conſtantio fugati ꝑ religione reuocauit: ⁊ cōfiſcatis patrimonia ſua reſtituit precipiēs populo vt nulli lederent chꝛiſtiano. neqꝫ nolentē ſacrifcare cōpellerent: ſponte animi accedētes ad aras pri⁹ expiari apō demones purgariqꝫ ſolitis eoꝝ ſacrificiis ꝑparabat. Clericis aūt omnia priuilegia honores ꝯſuetudineſqꝫ ſubtraxit ⁊ legales poſitas ꝑ eis ſoluit iꝑoſqꝫ curie tradidit. Sil' et virgines atqꝫ viduas que ꝑ penuria inter clericos paſcebant iuſſit exigi ea: que dudū a puplico accepiſſe videbant. cōſtantinus em̄ imperatoꝛ diſponēs res eccleſiaꝝ vnicuiqꝫ ciuitati ꝓſpexit vt clerus ſufficiēter emolimenta pciperet. ⁊ hoc lege firmauit. qḋ hacten⁹ moꝛtuo Juliano ſeruat. Hanc exactionē aiunt nimis fuiſſe crudelē. Auferebat em̄ ſubinde pecunias ⁊ oꝛnamēta ſacra tēplaqꝫ ſub Conſtantino ⁊ cōſtantio fūdata deſtruebant. dateqꝫ ad edificia pecunie rurſum exigebātur. Hac occaſiōe ſacerdotes ⁊ clerici. ⁊ popul⁹ chꝛiſtianus crudeliter vexabant.

¶ Socrates.

Capitulum. viij.

Er idem tempus in allexandrinoꝝ maxima ciuitate ꝯtigit ex hmōi cauſa ſedicio. Erat locus quidā in ciuitate antiqs tēpoꝛib⁹ deſolatus ac neglectus multaqꝫ ſoꝛde cōpletus. hic pagani olim dee metbꝛes ſacrificātes hoīes imolabant. Quē locū Cōſtantius quaſi vacantē eccleſie Allexandrine ꝯceſſerat. Hic Georgius volēs oꝛatoriū fabricare. repurgatoꝛiū faciebat. Qḋ dū fieret. inuentū eſt illic aditū in multa pꝛofunditate cōſtructū in q̄ paganoꝝ myſteria celabant. Erāt em̄ ibi caluarie hominū plurime maioꝝ pariter ⁊ infantū. qui ꝓhibebantur illic extincti. vt ex eoꝝ viſceribꝫ artes magicas exercerēt. hec igit chꝛiſtiani repientes in aditu methꝛe: ſtu duxerūt ad irriſionē paganoꝝ vniuerſis hec facinoꝛa reſerare: diuulgabantqꝫ capita hoīm q̄ cōpererant. Hec allexādrie pagani reſpicientes. ⁊ obpꝛobꝛiū nō ferentes ira ſuccenſi ſunt. ⁊ oēs quos ad preſens iuenerunt arma iudicantes impetu cōtra chꝛiſtianos facto multos interemerunt. alios gladiis. alios fuſtib⁹. aut lapidib⁹. alios funib⁹ ſtrangulātes quoſdā etiā crucifigētes ad ſacre cruc⁊ iniuriā plurimos diuerſis vulnerib⁹ affligētes. Et ita geſtū eſt vt neqꝫ proximis parcerēt ſed ph'us philoſophū ꝑcuſſit. ⁊ frater fratrē. parētes filios. ⁊ inuicē in ſua nece graſſati ſunt. Quā obrē xꝑiani eundem locū purgare quieuerunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. ix.

Atra cū denūciaſſent iudices moꝛtuū ꝯſtantiū ⁊ impare iulianū ſeditionē fecit allexādria ꝑpl's paganoꝝ ⁊ impetu facto ſup Georgiū vinculis cū alligauerūt. Quē poſt paululū veniētes ad carcerē peremerūt. eiuſqꝫ cadauer imponētes camelo a mane vſqꝫ ad veſperā ꝑ totā pompauere ciuitatē. ⁊ circa ſero ꝯcremauerūt. Multi fuerūt arrianoꝝ eo ꝙ ab amatoꝛib⁹ athanaſii factū ſit. ſed ego reoꝛ indubitanter hoc feciſſe gētiles cū vtiqꝫ ⁊ q̄relas haberēt aduerſus eū ꝓpter ydola ⁊ tēploꝝ iniurias ꝓhibitionūqꝫ ſolēnitatū. Et etiā iulianus ſic ſe habuiſſe ꝑ lr̄as ad allexandrinos miſſas. in quibus culpat eos penāqꝫ relaxat. quaſi ꝓpter reuerentiā ſerapis quē ciuitatis ꝯſeruatoꝛē dicit ⁊ allexandri cōditoꝛis eius. necnon iuliani ſui auunculi in paganitate deuoti ⁊ chꝛiſtianos nimis odientes.

Capitulum. x.

Scit enī qꝛ ſtudium habuerint vt in theſauros impatoꝛios plurima ⁊ ꝑcioſa eccleſie antiochene vaſa reconderet iulianus. ⁊ qꝛ clauſiſſet ecclīas ⁊ vniuerſos clericos effugaſſet ſoluqꝫ tūc theodericū ſtetiſſe pſ byteꝝ. Quē dum vaſoꝝ tanqꝫ cuſtodem cōpꝛehenſum crudeliter ſauciaſſet nouiſſime gladio ꝑcepit occidi. Qui foꝛtiter vniuerſa toꝛmēta reſpuit ⁊ ꝑ dogmatis confeſſiōe deuicit. Cūqꝫ vniuerſa deo dicata vaſa ⁊ pallia collegiſſet ꝓiciens hec in terrā cōtumeliiſqꝫ iniuriis quib⁹ voluit agens xp̄m. Sup ea etiā ſedit. ⁊ cumulū auxit iniuriarū. Moxqꝫ verēda ei⁹ ⁊ loca femoꝛib⁹ circūpoſi

ta ferunt̄ eſſe ꝑcuſſa. ⁊ ad tantā peruenit vſqꝫ
putredinem vt vermes crearet medicis la-
borātibꝰ nec valētibꝰ vincere paſſionē. Con
ficiebant̄ eñ omnimoda p̄cioſaqꝫ medicami
na ex pinguibꝰ volatilibꝰ vt eoꝝ craſſitudine
corrupta ⁊ putreda mēbra linirent̄. Hoc fa-
cto vermes ad ſupficiē ꝓuocabāt. qꝛ pfūdo
ebulliētes ꝑ viuas ſerpebāt carnes ⁊ donec
moreret̄ nō fuit ab hac paſſiōe ſecurus. Hoc
itaqꝫ claruit diuina indignatiōe geſtū. dū eti
am cuſtodes imꝑialiū theſauroꝝ ⁊ aliȷ̄ plu-
rimi aduerſus eccl'ias inſurgētes inopinata
et miſerāda morte defuncti ſunt. quaſi ſuper
na indignatiōe damnati.

Capitulum. xi.

Js dictis tēpus eſt vt memoriā faci
amus euſebiȷ̄. ⁊ nectariȷ̄ ⁊ zenonis.
fratrū chriſtianoꝝ q̄s ꝯtra odiū ex-
ercētes ꝑli gazeoꝝ. domi celatos ⁊ cōprehē
ſos vīculiſqꝫ traditos atqꝫ flagellatos. poſtea
cōuenietes in theatrū aduerſus eos clamare
ceperūt q̄ſi eoꝝ tēpla deſtruxiſſent ⁊ iniurias
paganoꝝ p̄terito tpe multa geſſiſſent. Cūqꝫ
alterutros vt vulgi moris eſt excitaret cōcur
rētes ad carcerē ⁊ educētes eos crudeliter oc-
ciderūt. Nūc interea ꝓnos nūc ſupinos tra-
hētes atqꝫ ꝑcutiētes ⁊ vulnerātes lingnis. la
pidibꝰ atqꝫ fuſtibꝰ. Audiui nāqꝫ mlieres eti
am egreſſas ⁊ cū radȷ̄s telaꝝ eaꝝ corpa vul-
neraſſe ⁊ cocos publicos alios aquaꝫ. alios
feruentes ollas fudiſſe ſup eos alios ſubulis
eoꝝ mēbra pforaſſe. Cūqꝫ eos dilaceraſſent.
capitaqꝫ fregiſſent ita vt cerebrū in terra iace
ret. deduxerūt ante vrbē vbi ſolebāt mortua
iumēta ꝓicere. ibiqꝫ eoꝝ corpa cōcremātes.
oſſa q̄ remāſerūt inter cadauera cameloꝝ et
aſinoꝝ pmanſerūt ne poſſent facile reperiri.
Qḋ nō diu latuit. Quedā nāqꝫ mulier chri-
ſtiana nō tñ de gaza diuino p̄cepto ꝑ nocteꝫ
ea colligēs ⁊ in vrna recondēs. zenonioꝝ cō-
ſobrino ſeruāda ꝯtradidit. Deus eñ ꝑ viſuꝫ
mulieri reuelauit hūc viꝝ. ei nāqꝫ erat ignotꝰ
⁊ nuꝑ habita ꝑſecutiōe celabat̄. Hoc ḡ mo-
do mulier accedit ⁊ reliquias eoꝝ. interim
domi ſeruabat. Cūqꝫ is eiuſdē eccleſȷ̄s ſuſce
piſſet ep̄atum impante theodoſio fabricata
baſilica ante ciuitatē ⁊ altari fixo. oſſa mar-
tyrū collocauit iuxta ꝯfeſſorē neſtorem. Qui
dū in vita ſua cū iſtis ſuis primis habitaret
cū martyribꝰ cōprehēſis a ꝑplo vinculis eoꝝ
flagellis pticipatus eſt. Js eñ dum traheret̄
habēs pulcerrimū corpꝰ admiſeratiōnē per
ſequētes adduxit. quē ante portas ſeminiuū
morti tñ ꝓximū ꝓiecerūt. hūc colligētes qui
dam zenoni detulerūt. apud quē dum curare
tur mortuus eſt.

Capitulum. xii.

Nter hec aūt dum hylarionē mona
chū Gazei requirerēt. fugit in ſiciliā
vbi ligna de mōtibꝰ colligens ⁊ in ci
uitate vendēs tranſigebat cottidianā vitam.
Cūqꝫ eius illic virtus fuiſſet patefacta ꝑ de-
mones. venit in dalmacias. ibiqꝫ ṽtute diui-
na plurima miracula faciebat. ita etiā vt ma
re qḋ quedā occupauerat loca ſua oratōe re-
pelleret. Sed etiā hinc rurſus abceſſit. quia
vbi laudabat̄ habitare declinabat̄. De mutā
do loca cunctis ſtudebat eſſe incertus. atqꝫ
opinionē ſuā crebra migratiōe deſtruxerat.
Nouiſſime ṽo dū nauigaret cyprū venit in
Pafum. inuitatuſqꝫ ab ep̄o Paſi dilexit lo-
cum. et circa predium caripdi nuncupatum
philoſophatus eſt quē (vt martyr nō eſſet) fu
ga ꝓhibuit. Fugiebat eñ. qꝛ p̄ceptū diuinuꝫ
eſt nō expectare ꝑſecutores. nā qui in ꝑſecu-
tiōe cōprehēdunt̄ fortit̄ ferre vident̄. Gazei ſi
quidē ⁊ alexandrini. contra chriſtianos talia
geſſiſſe noſcunt̄. Sed helypolitani. ⁊ Arethu
ſȷ̄ ſiria habitātes ad tantā venere crudelita-
tem. ſicut illoꝝ tpe homies explanarūt vt ſa-
cras virgines inſolitas a populo videre pub
lice nudatas ſtare cogerēt in theatro. Quas
primitus irriſerūt poſtea totonderūt. nouiſſi
me ꝑ medias ſectas. porcos vt eas comede-
rent ꝓuocabāt. Ut ḡ Heliopotas ad crude-
litatē ſacraꝝ virginū res illa ꝑduxit: eo ꝙ pa
terna ꝯſuetudo qua fornicabant̄ eoꝝ ṽgines
anteqꝫ nuberēt ꝓhibita viderent̄. Conſtan-
tinus eñ deſtructo in ea ciuitate veneris tē-
plo. prius apud eos cōſtruxit eccleſiā. ⁊ con-
ſuetas fornicatiōes lege prohibuit exerceri.
Arethuſȷ̄ ṽo Marcū ſue ciuitatis epiſcopū
ſenem ⁊ vita ⁊ ꝯuerſatione reuerendū. mira
bili morte peremerunt. Hunc eñ etiam prius
habuerūt odioſum eo ꝙ Cōſtantȷ̄ tempori-
bus vt paganos ad chriſtianitatē reduceret.
templū eoꝝ ornatiſſimū p̄cioſumqꝫ deſtruxe
rit. Cūqꝫ Julianus impaſſet motus in eū eſt
et p̄cepit aut eſtimationē tēpli redderet. aut
eū rurſus edificaret. Et dum vtrūqꝫ impoſſi
bile foret chriſtiano ſimul ⁊ ſacerdoti primo
fugit ſecundū euangelicā legē. Poſtea ṽo cū
multi ꝓpter eū periculis ⁊ neceſſitatibꝰ ſubde
rentur de fuga reuerſus eſt. ⁊ ſponte ſemet-

ipſum populo q vellent exercere in eo ꝯtra=
didit. Qui dū laudare philoſophiā debuiſ=
ſent credentes potius cōtemptorē irruentes
in eū ⁊ per ſingulas plateas trahētes eius ca
pillos ⁊ mēbra dilacerabant viri ſimul ⁊ fe=
mine. ita vt ſubtilib᷒ reſtib᷒ eius aures abſcin
derent. Uerū infantes apud magiſtros poſi
ti. deludebāt ei alapis cedentes ⁊ graphijs
ſine aliqua parcitate pūngētes quē ⁊ iam in
cunicula depoſuere ſētentia. Cūq adhuc re
ſpiraret eū ex melle. ⁊ aliqua mine perungen
tes ⁊ in ſportā mittētes appenderūt in aerem.
Dicitur ergo quia tūc veſpis ⁊ apib᷒ eū con=
tingentib᷒ ⁊ carnes eius veſcentib᷒ dixerūt.
Arethuſijs. quia ⁊ ipſe quidē eſſet excelſus
illos vero videret in humili conſtitutos. ſed
poſtea hoc ⁊ iam ipſos fore paſſuros.

❡ Theodoricus.

Ec igitur agētes cogebant eū vt tem=
plū reedificaret. aut vt daret expenſas.
Quod dū nō faceret putātes pauperē vel me
dietatē pecuniaꝝ petebāt. nouiſſime vel pau
cum aliquid exigebant. Quib᷒ ait. Nec vnū
obolum ꝓ omnib᷒ dabo. Sic igit̄ ſupati ab
eius ſe ſuſpendere ſupplicijs.

❡ Sozomenus.

Ermo fert̄. quia tunc prefectus pcipue
pagan᷒ fuerit ammiratus marci ꝯſtan
ciam ⁊ ad principē veniens quereret̄ dicens
eſſe verecundū. vt in vno homine ſene tanta
tormēta cōmitterent̄. ⁊ chriſtianos dū talia
paterent̄ fieri glorioſos. ſe vero eſſe magiſ ob=
probrio. Marcus ergo tali eſt fine coronat᷒

Capitulum. xiij.

Odem tēpore Macedonius. quoq
Theodolus. ⁊ Tacian᷒ friges. mar
tyrij pignora ꝯſecuti ſunt. Nā dum
in meroe ciuitate. Phrygie templū aperuiſſet
ꝓuincie iudex ⁊ longo tpe plenū ruderibus
emūdaret. ingredientes iſti per noctē ydola
cōtriuerunt. Cūq ꝓpter hoc multi cōprehen
ſi ad ſupliciū ducerent̄. illi ſemetipſos inno
tuerūt. Quos dum iudex quaſi habita ſatiſ
factione delictoꝝ nollet occidere. popul᷒ cla
mantib᷒ vario tormentoꝝ genere caſtigauit.
nouiſſime vero in craticula ſuppoſitos arde
re precepit. Cūq cremarentur. ſi aſſis inqui
unt carnib᷒. o amacie delectaris ſic eī voca
batur iudex. altera latera ignib᷒ obijce ne dū
comedere ceperis. carnes ſemicrudas inue=
nias. Et iſti ergo fortiſſimo certamine deui=
cerunt. Aiunt itaq buſirin in ancyra galacie
clariſſimā fortiſſimāq habuiſſe cōfeſſionem
cum fuiſſet in hereſe que vocat̄ encratiſtarū
id eſt abſtinētium. Hunc eī dum iudex cō
prehendiſſet. ⁊ quaſi cōtra paganos inſilien=
tem torqueri volebat in publico iuſſitq vt
appenderet̄ in ligno. Tūc buſiris extenſis ci
to manib᷒ ſupra caput nudauit latera. dicēs
opus nō eſſe vt miniſtri appendētes eum de=
ponētesq laborarent cū eſſet per ſe pronus
ad penā quā vellent exercere ⁊ latera ſua tor=
toribus ꝑpararet. Miratuſq eius promiſſio
nem iudex. ⁊ rei experimento magis obſtupu
it. Nam dū vngule ferree eius latera vehe=
mentius exararent donec iudici placuiſſet.
ſuſtinuit manus extenſas. ⁊ plagas cum ala=
critate ſuſcepit. Poſt hec autē reduct᷒ in vin
culis requieſcebat. Porro poſt paululū mor
te nunciata iuliani. Uſq ad theodoſij prin=
cipatū vixit in eccleſia catholica ⁊ acta peni
tentia priori hereſeos cōuerſatus eſt.

Capitulum. xiiij.

N illo ſiquidē tempore ferunt vitā
finiſſe martyrio Baſiliū eccleſie an=
cyrane preſ byterum. ⁊ eupſychium
ceſarieñſem capadocie ducta nuper vxore dū
adhuc quaſi ſponſus eſſe videret̄. Eupſychi
us eī peremptus eſt ꝓpter fortune templum
quod ſicuti iam diximus dirutū fuerat. et in
cōmune caſarienſes iram principis ſunt ex=
perti. ⁊ alij quidem morte. alij fuga mulctati
ſunt. Baſilius autē ſtudioſus vir circa do=
gma ꝓbatus dum vixit cōſtantius reſtitit ar
rianis. ⁊ ꝓpterea Eudarij decretis ab ordine
eſt remotus eccleſiaſtico. Cum ꝟo iulianus
tenuiſſet imperiū. chriſtianos publice cōmo=
nebat. vt propriū dogma ſeruarent: nec paga
norum ſupſtitiōe macularent̄. honoreſq col
latos a principe ꝓ nihilo iudicarent. tēpora
les vtiq ⁊ ꝑpetue damnationis auctores.
Propterea ergo in ſuſpitionē et odium veni=
ens paganorum quam publice ſacrificantes
inſpicientes ſtabat. et ingemiſcens orabat at
q clamabat. ne vllus chriſtianorum huiuſ=
modi errore teneretur obnoxius. Compre=
henſus ⁊ traditus ꝓuicie iudici. multaq tor
menta fortiter ſuſtinens martyrio corona=
tus eſt. Hec ergo colligens ſub vno retuli.
licet diuerſi anni vel dies eorum videantur
eſſe martyrij.

❡ Theodoricus.

Capitulum. xv.

Ve enim ydolorum ſeductionibus ſubditi tempore illo cōmiſerūt. multa quidē ſunt proprijs libris egentia ſed et multis ego pauca narrabo. In Aſcalona ſiquidē ⁊ Gaza virorum ſacerdotio dignorum. ⁊ mulierū virginitatis cōuerſatiōe pollentiū diuidentes vteros ⁊ ordeo cumulantes. oppoſuerūt cōmeſtioni porcorū. In ſebaſtia vero: que eſt eiuſdē prouincie ciuitas Johannis baptiſte ſepulcrū aperuerunt. Porro ſcelus quod in phenice cōmiſerunt. quis poterit vel dicere ſine lachrymis vel audire? In heliopoli em̄ que eſt circa libanū erat quidā dyaconus nomine Cyrillus. Is imperante Conſtantio ſuccenſus zelo diuino multa ydola que illic adorabant cōtriuit et igni cremauit. Cuius actionis memores necnon nominādi viri. nō ſolum peremerūt eum ſed etiā ſecantes eius ventrē ex eius iecore comederūt. Qui tamē omniū inſpectorem nō potuerunt effugere. ſed dignas reddiderunt ſua preſumptione penas. Quicūqꝫ em̄ illo ſcelere participati ſunt dentibꝫ caruerūt. ⁊ facti ſunt omnes elingues ſunt. Nam ⁊ ipſe pariter defluxerūt. conſumptione putredine. Perdiderūt etiā viſum. ⁊ paſſiōibꝫ ſuis virtutem p̄dicauerūt omnibꝫ pietatis.

Capitulum. xvj.

N Emeſa que eſt in eius cōfinio ciuitatis dyonyſogiunnidi id eſt muliebri. eccleſiam que nuper edificata deo fuerat dicauerunt. ad deriſionē ſimulachrum illic ſtatuētes androginū id eſt quod virū monſtraret ſimul ac feminā. In doroſtolo vero inſigni trachie ciuitate. eam Julianus inuictiſſim⁹ decertator. a capitolino vniuerſe tracie iudice igni cōtraditus eſt. Porro Marci arethuſij geſta epiſcopi vel paſſio ſoflocij contiōe noſcitur indigere. vt digne act⁹ illius tragedie ordine recitentur.

Capitulum. xvij.

Innumera quoqꝫ in om̄i terra ⁊ mari. ab impijs cōtra pios illo ſunt cōmiſſa. Tūc igitur aperte deo odibilis imperator cōtra pietatem ponebat leges. ⁊ primo quidē interdixit galileorꝫ filijs. Sic em̄ ſaluatoris noſtri cultores denoiābat. poetarum ⁊ rethorꝫ atqꝫ philoſophorꝫ legere diſciplinas. proprijs inquit pennis ſcḋm prouerbium vulneramur. Ex noſtris em̄ armati cōſcriptionibꝫ contra nos bella ſuſcipiunt Poſt hanc aliam poſuit legem precipiēs galileos expelli milicijs.

¶ Socrates.

Capitulum. xviij.

Gitur athanaſium. de fuga remeantem Allexandrinorꝫ populus libenter excepit expulerūtqꝫ eccleſijs arrianos. et Athanaſio ſepta venerabilia tradiderunt. Verū arriani in domibꝫ ignobilibꝫ colligētes. in loco georgij luciū habuerūt.

Capitulum. xix.

A ſiquidē tempeſtate lucifer caralenſis ⁊ Euſebius Vercellanenſis epiſcopi. Imperatoris iuſſione ab exilio reuocant. Vterqꝫ em̄ vltra thebaidis terminos ab exilia remeantes. tractabant quēadmodū corruptam eccleſie regulam repararent. Placuit igitur vt lucifer quidem ad antiochiam Syrie perueniret. Euſebius Allexandriam vt vna cum athanaſio facto concilio eccleſie dogmata roborarent. Lucifer tamen miſit in locum ſuū dyaconū: per quē profeſſus eſt ſeratum habiturum. quod eſſet concilij ordine conſtitutum. Ipſe autē veniens antiochiā. fluctuantem inuenit eccleſiam. Erat enim inter ſe turba diuiſa. et non tantū hereſis arriana: que erat ſub euzonio diuidebat eccleſiam. ſed etiam melecij ſequaces ſtudium habentes circa ſuum preſulem a ſuis conſortibus receſſerunt. Tūc ergo lucifer ordinans eis paulinum epiſcopum. rurſus abceſſit. Euſebius autem veniens. Allexandriam. cū Athanaſio conciliū celebrauit.

Capitulum. xx.

O nuenerūtqꝫ ex diuerſis ciuitatibus epiſcopi. et de maximis neceſſarijſqꝫ rebus habuere tractatum. vbi etiam de ſancti ſpiritus diuinitate tractātes. eum in conſubſtantiali trinitate comprehēderunt. ⁊ verbum humanatum nō ſolum carne. ſed etiam anima declararūt. ſicut olim viris eccleſiaſticis cōplacuerat. Non enim nonam religionem in eccleſiam introduxerunt ſed quomodo ab initio eccleſiaſtica traditio docuit chriſtianos. Sic enim omnes antiqui ex hoc habita hui⁹ diſputatione ſermonis. ſcripturam nobis probatiſſimā reliquērunt. Nam Hyreneus ⁊ Clemens. ⁊ Apollinarius hyerapolitis. ſerapio antiochene eccleſie preſul. animatum eum qui humanat⁹

eſt in ſuis ſermonibꝫ ſunt pfeſſi. nectiõ ⁊ per
Berillum epiſcopum Philadelphie in ara=
bia cõſtitute. facta ſynodus ſcribens ad eun
dem Beryllũ hec ipſa contradidit. Sed eti
am origenes vbiqꝫ in ſuis libris animatum
nouit eum. qui eſt humanatꝰ proprie tamen
nouus tomus eius in geneſi hoc ſacramen
tum congruenter exponit vbi Adam quidẽ
chriſtum Euã vero Eccleſiam latius expla
nauit. Horum itaqꝫ dictorum digni ſunt te=
ſtes ſanctus Pamphilus. et qui ex eo cogno
men habebat euſebius ambo nanqꝫ et com=
muniter origenis vitam cõmendantes ⁊ eiꝰ
aduerſarijs reſiſtentes inſignibuſqꝫ libris ſa
tiſfactionem pro eo componentes. Non pri
mũ origenem ad hanc diſputationez veniſſe
dicitur ſed myſticam eccleſie interpretatum
fuiſſe traditionem. At illi qui Allexandriam
conuenerunt: non ſine ſubtili inueſtigatione
queſtionem de ſubſtantia ⁊ ſubſiſtentia reli=
querunt. Oſius nanqꝫ cordube hyſpanie p=
ſul de quo iam ſermo prelatus eſt premiſſis
ab impatore Conſtantino vt flammã tũc ab
Arrio excitatã extingueret. etiam ſabellij libi
enſis dogma deſtruxit. de ſubſtantia ac ſub=
ſiſtentia habuit queſtionem.

¶ Sozomenus.

Preterea plurimi epiſcopi in Allexã=
dria congregati cum Athanaſio et
Euſebio niceni concilij cõſtituta ro
borauerunt ⁊ conſubſtantialem patri ac fi=
lio ſanctũ ſpiritũ ſunt confeſſi trinitatẽqꝫ no=
minauerunt. Et quoniam de ſubſtãtia ⁊ ſub
ſiſtentia queſtio turbabat eccleſias. ſapienter
decretum eſt. vt his nominibus contra ſabel
lianos ſolos vtamur. nec nominum pia idez
putet eſſe ſubſiſtentia quod ſubſtantia.

¶ Socrates.

Capitulum. xxj.

Et quidẽ tunc ſynodus nos aũt de
ſubſtãtia ⁊ ſubſiſtentia ſi qd nouimꝰ
abſurdum non eſt breuiter indicare
Igitur qui helladiacam explanauere prudẽ
tiam. ſubſtantiaz quidem diuerſo modo dif=
finierunt. ſubſiſtentie vero neqꝫ ſermonẽ fece
runt vllum. Hyreneus autem grammaticus
in libro vbi verba per litteram colligit. etiam
barbarum vocat hoc verbum. neqꝫ apd ali=
quos antiquorum dictum. ⁊ ſi alicubi ſit in=
uentum. non hoc indicare quod nunc intelli
gitur. Nam apud ſophoclem in phenice lo=
cum inſidiarum ſignificare ſubſtantiaz me=
minit. Apud menandruz veluti feces que ex
vino colliguntur in dolio. ſubſtantiam de ſi=
gnare dicit. Sciendum tamen quia licet an
tiqui philoſophi hũc ſermonem reliquerint
tamen iuniores philoſophorum pro ſubſtã
tia ſubſiſtentie ſermone ſunt vſi. ſubſtãtie vo
diffinitionem diuerſis modis explanarunt.
Si ergo diffinitione ſubſtantia circumſcri=
bitur. quomodo in deo qui non poteſt com=
prehendi proprie hoc vti ſermone poterimꝰ.
Uerum euagrius in manicho libro petulan
ter quidem ⁊ inconſiderate de deo diſputan=
dum eſſe prohibuit. diffiniri diuinitatẽ mo=
dis omnibus interdicit. Ait enim rerum cõ=
poſitarum eſſe diffinitionis. Is itaqꝫ ſic ait.
Omnis inquit propoſitio. aut genus habet
quod predicatur. aut ſpeciem. aut differen=
tiam. aut proprium. aut accidens. aut ex his
compoſitam orationem. ſed nihil in ſancta
trinitate horum que dicta ſunt poterit com=
prehendi. Igitur quod ineffabile eſt ratione
taciturnitatis adoretur. Hec quidem Eua=
grius. Nos autem licet facta digreſſione hec
dixiſſe videamur tamẽ tanqꝫ vtilem hyſtorie
cauſam nos retuliſſe nõ penitet.

Capitulum. xxij.

Uerum Athanaſius librum de ſatiſ
factione fuge. olim a ſe conſcriptum
tunc eis preſentibus legit. cuius par
tes vtiles et que proſunt hic interferens totũ
librum multorum verſuum querere ⁊ lege=
re ſtudioſos ammoneo. Ait enim. Ecce hu=
iuſmodi ſunt preſumptiones impiorum hec
agentes. nec erubeſcentes in quibus primuz
contra nos mala ſunt machinati. Hactenus
accuſant. quoniã manus eorum preparatas
necibus declinare potuimꝰ ⁊ amariſſime po
tius ingemiſcunt. quoniam nos penitꝰ am=
putare nequiuerunt ⁊ improperantes timo=
ris cauſam. ignorantes quia dũ hoc ſubmur
murant in ſemetipſos magis retorquent cul
pam. Nam ſi fugere malũ eſt. perſequi mul=
to deterius. Hic quidem ne moriatur abſcõ
ditur. hic autem perſequitur vt occidat. Et
vt fugiatur quidem ſcriptum eſt. Qui autez
querit occidere preuaricatur legem ⁊ magis
ipſe fugiendi prebet occaſionem. Si aũtem
fugam improperant perſequentes. erubeſcãt
potius ſemetipſos quieſcãt inſidiari. et qui=
eſcunt continuo fugientes. Sed a callidi=
tate non deſinunt ſua ⁊ comprehendere om
nium virtute feſtinant. ſcientes quia fuga p=

ſecutionem patientium iudiciū eſt maximuꝫ
ꝑſequentium. Nullus eñ mitem atq꞉ clemē
tem fugit aliquando. ſed magis ferocem ſi=
mul ⁊ callidum. Omnis gemebat. ⁊ vexaba
tur a ſaul fugiebat ⁊ veniebat ad dauid. Sꝫ
iſti ꝓpterea eos qui abſconſi ſunt interimere
ſtudent ne eorum maliciam videātur argue=
re. qui etiam in hac parte cecantur. Nā quan
to fuga manifeſtior eſt tanto amplius eoꝝ in
ſidijs neceſſario laqueo commiſſa omnibus
ſunt aperte. Nam ſiue perimant mors cōtra
eos ſemꝑ exclamat. ſiue rurſus exilia minen=
tur vbiq꞉ ipſi cōtra ſe mali memoriā deſtina
re noſcuntur. Et ſiquidem ſanam haberent
mentē. viderent ſemetipſos in his eſſe cōſtri=
ctos. ſeq꞉ in cōſilijs ſuis offendere. Sꝫ quo=
niam ſapere ꝑdiderunt, ꝓpterea ꝑſecutiōe de=
cipiuntur. Et querentes occidere ſuam non
contemplantur impietatē. Nam ſi derogant
eis qui fugiunt querentes occidere quid fa=
cient cum vident iacob fugientem fratrē ſuū
eſau ⁊ Moyſen in madian deſcendiſſe ꝓpter
pharaonis timorem? Quomodo ſatiſfaciēt
Dauid Saul fugienti. qui in domū miſit vt
interimeret eum dum ⁊ abſconſus fuiſſet in
ſpelunca ⁊ mutaſſet vultum ſuū donec decli=
naret ab abimelech? Ob quaꝫ cauſam inimi
corum euaſit inſidias. Quid dicunt iſti qui
omnia ꝑferunt petulanter. vidētes maximū
Heliam In oratione quidem mortuum ſu=
ſcitabat ⁊ tamen abſconſum ꝓpter Achab. et
fugiſſe ꝓpter inſidias Hiezabel? Tunc etiaꝫ
queſiti filij ꝓphetarum. celati ſunt latātes in
ſpeluncis apud Abdiam. Sed ſi hec tanq̄
non vetera legerant. ſaltim memoriam habe=
ant euangeliorū. Nam ⁊ diſcipuli ꝓpter me=
tum iudeorū receſſerunt celantes ſemetipſos.
et Paulus in damaſco a principe gētis que=
ſitus. de muro in ſporta depoſit⁹ ⁊ man⁹ que
rentis effugit. Hec igit̃ de ſanctis viris ſcri=
ptura dicente quā putas excuſationē ſue pe=
tulantie potuerunt inuenire. Siue ergo ti=
morem improperent contra ſemetipſos tan=
q̄ veſani loquuntur. ſiue contra voluntatem
dei hoc dicunt fieri. ſcripturarum diuinaruꝫ
videntur penitus inexperti. Nam in lege p̄
ceptum fuit vt deputarentur etiam ciuitates
ad fugam. quatinus hi qui querebantur ad
mortē quomodo liberari poſſent. In nouiſſi
mo enim tempore ſeculorum. veniens ipſum
quod Moyſi locutum eſt patris verbū rur=
ſus hoc dedit mandatum dicens. Cum per=
ſecuti vos fuerint in ciuitate iſta, fugite in a=
liam. Et poſt pauca dicit. Cū ergo videritis
abhominationem deſolationis quod dictuꝫ
eſt per Danielem prophetam ſtantem in loco
ſancto. qui legit intelligat. Tūc qui in iudea
ſunt fugiāt in mōtana. q̇ in tecto eſt nō deſcē=
dat tollere aliquid de domo ſua. qui in agro
reuertatur tollere veſtes ſuas. Hec enim ſciē
tes huiuſmodi habuerūt conuerſatiōis mo
dum. Que eñ nunc precepit dominus. hec
etiam ante incarnatā ſui preſentiam in ſan=
ctis locutus eſt. Et hic eſt hominuꝫ termin⁹
ad ꝑfectionē ducēs. vt quod deus iubet hoc
faciant. ſicut ipſe dicit. Tunc vere diſcipuli
mei eritis ſi feceritis que precipio vobis. Pro
pterea ⁊ ipſum verbum ꝓpter nos humana=
tum. cuꝫ quereretur ſicuti nos abſcondere ſe
dignatum eſt. Et iterum dum perſecutioneꝫ
pateretur. fugit ⁊ inſidias declinauit. Dece=
bat enim eum ſicuti famem ⁊ ſitim etiam hoc
pati ⁊ hoc modo oſtēdere ſemetipſum huma
natum Ab initio ſiquidem mox homo factū
eſt: cum eſſet paruulus ipſe per angelū man=
dauit Joſeph. Surgens ſume puerū ⁊ ma=
trem eius ⁊ fuge in egyptum. futuꝝ eſt enim
herodē querere animā pueri. Mortuo quo=
q꞉ Herode. videtur ꝓpter Archelaum filium
eius in nazaret fugiſſe. Quando iam etiā deū
ſemetipſum innoteſcebat. ⁊ manuꝫ aridam
reſtituerat ſanam. ⁊ pharisei quidē egredien=
tes conſilium fecerunt aduerſus eum vt euꝫ
occiderent. Jeſus autem ſciens ſeceſſit inde.
Nam ⁊ quando Lazarum ſuſcitauit a mor
tuis. ab illa inquit die cogitauerunt vt occi=
derent eum. Hic ergo iam non palam ambu
labat inter iudeos ſed abijt inde i regionē iu
xta deſertum. Deinde ſaluatore dicente. An
teq꞉ Abraham fieret ego ſum. iudei quidem
tulerunt lapides: vt mitterent ſuper eum Je
ſus auteꝫ abſcondit. ⁊ exiuit de te templo. Et
tranſiens per medium illorum abijt ⁊ ita di=
ſceſſit. Putas hec videntes magis autē audi
entes cum non videant. quomodo ſcd̄m qđ
ſcriptum eſt. non debent igni comburi. quo
niam contraria his que dominus facit ⁊ do
cet cogitant ⁊ loquuntur. Nam quando Jo
hannes martyrium ſuſtinuit: eiuſq꞉ corpus
ſepeliere diſcipuli ieſus diſceſſit inde in na=
uim ad deſerti locum ſeorſum. Dominus ita=
q꞉ hoc faciens. ita dicebat. Sed vtinam iſti
vel ſic erubeſcerent ⁊ vſq꞉ ad homines ſuam
petulantiam declararent. ⁊ nō magis ac ma=
gis inſanientes viderentur etiam ipſum ar=
guerere ſaluatorem. contra eū vtiq꞉ blaſphe=

mias meditantes. Sed neq̃ ſanorum quili
bet eos poterit ſuſtinere cum arguantur nec
euangelia ipſa poſſe. Eſt enim occaſio noſtre
diſceſſionis ⁊ fuge rationabilis ⁊ vera. quã
in ſaluatore quidem euangeliſte poſitam me
morarent. nos autẽ etiã in ſanctis viris opor
tet talia cogitare. Nam ea que de ſaluatore
humano modo conſcripta ſunt eadẽ huma-
no communiter generi deputantur. Que no
ſtra ſunt ille ſuſcepit. ⁊ paſſionis noſtre infir-
mitates oſtendit. quod Johannes ita cõſcri
pſit. Querebãt ergo eum tenere ⁊ nullus mi-
ſit in eum manus: quia nõdum venerat ho-
ra eius. Naz anteq̃ hec veniret. dicebat ipſe
matri. Nondũ venit hora mea. Et eis qui
fratres appellabantur ait. Meũ tempus nõ-
dum venit. Rurſus autem tempore paſſiõis
dicebat diſcipulis. Dormite iam ⁊ requieſci
te ecce enim appropinquabit hora ⁊ fili' ho-
minis tradetur in manus peccatorum. Sed
neq̃ anteq̃ veniret tẽpus ſe teneri paſſus eſt.
ſed etiã ſemetipſuz tradidit aduerſarijs. Sic
⁊ beati martyres in perſecutionibus tempo-
ralibus cuſtodiebãt ſemetipſos. ⁊ dum que-
rerentur per latibula fugiebant. Cum vͦ in
uenirent. martyrio ſe ſubdebãt. Hec de atha
naſio retuliſſe ſufficiat.

Capitulum.xxiij.

Euſebius interea Vercellenſis epi-
ſcopus repente poſtmodũ ab allexã
dria venit ad Antiochiã. ⁊ inueni-
ens paulinũ a lucifero conſecratũ plebemq̃
diuiſam. melecij q̃ ſequaces miſſas ſeorſuz fa
cientes: valde cõmotus eſt. quia facte ordina
tioni nõ vniuerſi cõſenſerant. Reprehẽditq̃
apud ſemetipſm quod geſtũ eſt. ⁊ ꝓ reuerẽtia
luciferi habita taciturnitate diſceſſit promit-
tens in conuentu epiſcopoꝝ que geſta fuerãt
emendanda. Habẽs tamen curam maximã.
eos vnire non potuit. Inter hec etiam mele-
tius ab exilio remeauit. inueniensq̃ ſeorſum
celebrare collectas ſuos ſocios pſidebat eis.
Sed eccleſias quidem obtinebat Euzoius
arriani dogmatꝭ pſul. Porro paulin' vnã tã
tũmodo paruaꝝ intra ciuitatẽ detinebat ec-
cleſiam. ex qua eum Euzoius ꝓ ſui reueren-
tia non eiecit. Meletius autẽ extra ciuitatis
portas ſollemnia celebrabat. Tunc igit' hoc
modo de Antiochia diſceſſit Euſebius. Ve
rum Lucifer ſentiens nõ Euſebiũ ſuſcipere
eius ordinationẽ hoc putauit iniurioſum ac
vehementer iraſcebatur. ⁊ cõmunicare decli
nabat Euſebio. Sed etiam que ſynodo pla-
cuerãt ꝑ contentionem reprobare nitebatur.
Hec dum inter eos triſticie tẽpore gererẽtur
multos ab eccleſia remouerũt. ⁊ denuo luci
ferianoꝝ altera hereſis eſt exorta Sꝫ lucifer
irã ſuã nequaq̃ cõplere pualuit. Erat eñ cõ
feſſiõib' ſuis obſtrictus. dũ ꝑ ſuũ dyaconũ ꝓ
miſiſſet ratũ ſe habituꝝ. quod fuiſſet a cõſilio
diffinitũ. quapropter ipſe quidẽ eccleſie tenẽs
fidẽ ſardienã ad ꝓpriũ remeauit thronũ. Hij
vͦ qui pri' cũ eo cõtriſtati fuerãt hacten' ab
eccleſia ſegregant'. Verũ Euſebius adinſtar
optimi medici faciẽs ꝑ orientẽ. infirmos fi-
de recreauit. imbuẽs atq̃ docẽs predicatio-
nibus eccleſiaſticis vniuerſos. Hinc tranſi
ens venit yllirieum. ⁊ inde ytaliam ꝑagrans
hec ipſa pronunciabat.

Capitulum.xxiiij.

Erũ Hylarius pictauienſis ſedem
aquitanie põtifex recte fidei dogma
ta dudũ pſeminauerat tam ytalis q̃
Gallicanis epis. quippe cũ prim' ab exilio re
meaſſet. Vterq̃ ergo fortiter in fide laborauer-
runt. Sed Hylari' tanq̃ diſert' ſuis libris
ſatiſfactionẽ de trinitatꝭ ꝯſubſtãtialitate con
ſcripſit quib' hoc ſufficiẽter expoſuit. ⁊ vehe
mẽter arrianoꝝ dogma deſtruxit. Hec itaq̃
poſt breue eoꝝ exilij tẽpus celebrata noſcũt'.

Capitulum.xxv.

A ſiquidẽ tempeſtate macedonij ſe-
ctatores. ⁊ Euleuſij Euſtachij. So
phronij omnes ab vno macedonio
nuncupati ſunt. concilia frequentia faciebãt
et conuocantes qui in Seleucia eos ſecuti
fuerant anathematizauerunt alterius partis
epiſcopos id eſt conſentientes acatio. fideq̃
ariminenſis concilij reſpuentes. ſed magis
que fuerant recitata ſeleucia et antiochia ex-
poſita firmauerunt. Qui dum requiſiti fuiſ-
ſent ab aliquibus dicentibus vos qui nunc
Macedoniani vocamini. ſi aliud ſapitis q̃
ſectatores acacij cur eorum hactenus tanq̃
eadẽ ſapientiũ eſtis cõmuniõe participati:
Ita venenoſe reſpõderũt ꝑ ſophroniũ pom-
peiapoleos. Paflagonenſem epiſcopũ. Occi
dentales inquit in cõſubſtantialitate langue
bant. Etius autem per orientem ſcõm ſub-
ſtantiam diſſimilitudinem predicabat. Et
erant vtraq̃ praua. cum hic quidem inordi-
nate diuiſas ſubſtantias patris et filij con-
ſubſtantialitatis nomine copularet. ille vero

a natura patris naturam filij aperte diuideret. credēs ſemetipſum pie predicare diſſimile eſſe patri filium per ſubſtantiā. His ergo ita putantibꝫ. media via nobis veritatem pietatis habere complacuit. Hoc itaqꝫ modo querentibꝫ ſatiſfacere nitebant.

Capitulum. xxvi.

Gitur imperator audiens Athanaſium in Allexandrinorum eccleſia conſtitutum licite populo predicare. multoſqꝫ paganoꝝ ad chriſtianitatem fuiſſe conuerſos eum iuſſit exire de ciuitate. Qui ſi maneret damna maxima eum ſuſtinere precepit. occaſionem criminis in eum inueniēs. quia dum prioris principis tempore fuiſſet fuga mulctatus nō eius iuſſione epiſcopalē receperit ſedem. Quāobrem dū ſcdm imperatoris precepta ſe prepararet ad fugam. videns circa ſe criſtianorum populuz lachrymantē habetote inquit filioli fiduciā. Nubes eſt ⁊ cito ptranſiet. Hoc dicto valefecit. et de gentibꝫ amicis cōmendauit eccleſiā: atqꝫ ab Allexandrina ciuitate diſceſſit.

Capitulum. xxvii.

Nterea Cyzicinis legatione fugientibus apud principem Julianū de proprijs rebus ⁊ paganorum reſtitutione temploꝝ laudās eum propter ſacrorum curam: que poſtulauerant vniuerſa cōceſſit. Eleuſium autē eius ciuitatis remouit epiſcopum veluti vaſtatorem templorum. et quia viduarum pabula ſacrarumqꝫ virginū monaſteria conſtituerat paganiſqꝫ ſuaſerant vt paternam religionem relinquētes ad chriſtiana dogmata ſe conferrent. interdixit etiā chriſtianis peregrinis ne venirent ad cyzicū. credens quia religionis cauſa excitarent ſeditiones eoſqꝫ alij eius ciuitatis chriſtiani fouerēt. vt publice ſimul opifices artificeſqꝫ monete. qui in duas diuiſi partes principuz preceptione priſcorum cum vxoribus liberis cyzicum habitare ſunt iuſſi. Hij em̄ ſingulis annis certam oblationem publico cōferebant. alij quidē militū clamides. alij vero pecunias nouas. Cū igitur modis omnibꝫ placuiſſet Juliano ritum conſtituere paganorum vim quidē inferre. atqꝫ tormenta populis ſacrificare nolentibꝫ factuū iudicauit. ſed hoc tantūmodo precepit. vt per ſingulas ciuitates numerus eorum cōſcriberet. quos tamen nequaqꝫ. aut orare prohibuit. ſciebat enim quia non poſſet vlla neceſſitas ſuſpendere quod voluntas ſpontanea ſuggeſſiſſet. Porro clericos. et eccleſiarum preſules a ciuitatibus ſuſpendere feſtinabat. ſtudens vt eorum abſentia paulatim ſolueretur eccleſia neqꝫ ſacrorum miniſtri nec qui docerent nec qui miniſterijs participarentur exiſtere: ne ⁊ per hoc longo tempore putarent proprie religionis obliuionem.

Capitulum. xxviii.

Oſtrenſibus itaqꝫ publica voce precepit. vt Titū ſue tunc ciuitatis epiſcopum expellerent. Cunqꝫ iuſſiſſet. hoc clericiſqꝫ minaret quaſi ipſi facerēt turbationes in populo. tunc titus libellum deſtinauit imperatori conteſtatus eum ac dicens quia inimica inter ſe eſſet turba paganorū atqꝫ chriſtianoꝝ vt eius ſuaſiōe chriſtiani magis a ſeditione quieſcerent. Quo facto niſus eſt imperator ex huiuſmodi verbis Tito inimicicias populi concitare. ſcribens Boſtrēſibus. quia titus eorum accuſator fuiſſet dicendo ſuis monitis non ſua volūtate populum a ſeditione ceſſaſſe eum velut hoſtem populo ſuadebat expellere. Non enim quod iuſtum erat aut legitimū iubebat agi. ſed odio religionis verbis quidem culpare. operibus autem mala perfici contendebat. quapropter per ciuitates: ⁊ prouincias chriſtiani diffugebant iuxta ſaluatoris vocem. Si perſecuti fuerint malis ſuis operibꝫ in ciuitate iſta fugite in aliam. Non enim eſt diſcipulus ſuper magiſtrum ſuum. nec ſeruus ſuper dominum ſuū. Sufficit diſcipulo: vt ſit ſicut magiſter: ⁊ ſeruo ſicut dominus eius. Si me ꝑſecuti ſunt. ⁊ vos perſequentur ⁊ cetera. Huius participes plurimi meorum fuere progenitorū ſimul. ⁊ aut qui de patre pagano natus ipe cū tota domo. ⁊ q̄ erāt ex genere Alafionis chriſtiani primo ſunt facti in bethelea vico Hazenſi nimiū populoſo. habētiqꝫ templa antiq̄ edificatioqꝫ pulcherrima. ⁊ maxie Pātheū in ciuitatis arce locatū eminens ſup oēm vicū. Quē locum arbitror ex voce ſira ⁊ greca deoꝝ habitaculū nomiatū. Fert itaqꝫ oibꝫ fuiſſe xpianitatꝭ auctorē hylarionē monachū. Cū em̄ demonio vexaret Elafiō diuti⁹ pagani atqꝫ iudei ı̄cantatiōibꝫ. ⁊ luſtrationibꝫ apd eū vſi. nihil illi ꝓdeſſe potuerūt. veꝝ Hylarion ſolūmodo criſti nomē inuocans demoniū effugauit. eūqꝫ in religionem chriſtianā repente tranſpoſuit. Floruit itaqꝫ

meus autus in expoſitionibꝫ ⁊ interp̄tatoībꝫ
ſcripturaꝝ noſtraꝝ quoniā erat ingenioſus
ſententiaqꝫ fulcitus. ita vt iam arithmetice
artis eſſet expertus. ac propterea aſcalonitis
et gazenſibus ⁊ in circuitu chriſtianis val-
de gratiſſimus. tanqꝫ religioni neceſſarius ⁊
adſoluendas dubitationes ſcripture diuine
proficuus. Primo ſiquidem iſti in eo loco ec
cleſias ⁊ monaſteria conſtruxerunt eaſqꝫ ho
neſte atqꝫ hoſpitalitate peregrinorum ⁊ indi
gentium pariter ornauerunt. ex quo genere
fuerſint vſqꝫ ad nos viri optimi quos gran-
deuos iuuenculus ipſe conſpexi.

Capitulum. xxix.

Situr imperator dudum ſtudēs pa
ganitatem in omni ſua ditione dila
ri grauiter ferebat videns chriſtia-
nos potius approbari. ⁊ templa quidē erant
aperta ſacrificiaqꝫ paganorū per ciuitates
ſcōm voluntatem illius procedebant. Ipſe
autem eſtuabat ne feruor eius chriſtianorū
habundancia fruſtraretur ⁊ maxime pulſa-
batur quia multas ſacerdotum ſuorum chri
ſtianos audiebat vxores. ⁊ filios atqꝫ ſeruos
Arbitratus autem chriſtianitatis ſtatum ex
vita bona. et conuerſatione. conſiſtere ſtu-
duit vbiqꝫ templa paganorum conſtructio-
ne. ⁊ ordine chriſtiane religionis ornare ſedi
bus atqꝫ proceſſionibus paganorumqꝫ do-
gmatibus atqꝫ monitionibus lectores ſuper
ſtitionis ſue inſtituit adinſtar clericorum vt
horas certas. ⁊ dies. ⁊ orationes ſollenniter
obſeruarent. precipiens pariter habere curā
viros atqꝫ mulieres philoſophare ſcientes.
Habitaculis peregrinorum ⁊ pauperū alia
qꝫ prouidentia circa egenos exhibita. paga-
norum religionem componere ⁊ pietatis ha
bere nomen. Siquis autem ſpōte vel inui-
tus peccaret ſcōm traditionem chriſtianorū
inſtituit. vt poſt penitentiam mediocrem ſu-
ſtineret correctionem. Precipue vero zelatus
dicitur notas litterarum epiſcopalium qui-
bus ſolent alterutris ſcribentes cōmendare
peregrinos. ⁊ vbi proficiuntur ⁊ ea quibꝫ om
nibus modis veniunt indicare ⁊ ſolacia pro
mereri tanqꝫ noti ⁊ amici ſint teſtimonio di-
recti ſignaculi. Hec conſiderans feſtinabat
vt pagani aſueſcerentur chriſtianorum offici
is. Sed quoniam multis incredibile eſt. cū
ſtudia chriſtianorum ſequi voluiſſe. nō aliū-
de quā ex ipſius imperatoris ſermonibus eſt
probandum huiuſmodi enim vrſacio ponti-
fici galance ſcriptura direxerunt. Paganorū
ritus nondum agitur ſcōm intentionem no
ſtram propter cultores eius in negligētia po
ſitos. nam deorum claritas magnitudo atqꝫ
ſublimitas omniū oratione omniqꝫ ſpe ma-
ior eſt. Sed propicij ſunt noſtris mentibus
dij. propter negligentiam quā habemus cū
illorū prouidentia in paruo tempore tanta
mutatio facta ſit quantā nec orare primitus
quiſcunqꝫ p̄ſumpſerat. Cur ergo credimus
hoc poſſe ſufficere. neqꝫ reſpicimus quemad
modum ſuperſtitionem chriſtianorum au-
xit cura peregrinorum ⁊ circa ſepulturas et
mortuos multa ſolatia honeſtaqꝫ conuerſa-
tionis ſtudia. non vera ſed ficta. quas res ar
bitror apō nos debere ſub veritate ferri. Nō
itaqꝫ ſat eſt totalem eſſe. ſed omnes abſolute
circa galatiam ſacerdotes quos aut depreca
re aut ratione flecte aut certe feſtinanter a ſa-
cerdotali miniſterio remoue. niſi dijs cū con
iugibus ⁊ filijs atqꝫ ſeruis colla ſubmiſerūt
non ferentes vlterius eorum ſeruos aut fili-
os. hoc facere contemnētes aut gallileos im
pie contra iudeos agentes. ⁊ impietates pie
tatibus preponentes. Deniqꝫ deinde cūctos
ammone. vt ſacerdotes neqꝫ ad ſpectaculum
procedant neqꝫ in tabernis bibāt. quilibet ar
tio peribuſqꝫ turpibus aut impudentibꝫ pre
ſit. Qui obediūt honorent. inobedientes ex-
pelle. Xenodochia conſtitue per ſingulas ci-
uitates vt noſtra peregrini clemētia perfrua-
tur. non tantum noſtri ſed etiam extranei pe-
cunijs indigentes vt habeas vnde viuant.
Interior decreui ſingulis annis triginta mi
lia modios tritici per vniuerſam dari gala-
tiam. ⁊ quadraginta milia vini ſextarios. ho
rum quinta pars pauperibus templa obſer
uantibus debet expendi. reliqua peregrinis
indigentibuſqꝫ diſtribui. Turpe nāqꝫ eſt vt
iudeos quidem non abijciant ſed potiꝰ nu-
triant impij galilei ⁊ ſuos pariter necnon et
iam noſtras. noſtri vero noſtrorum ſolatium
deſerantur. Quapropter doce etiā collatio-
nes facere paganos ad talia miniſteria paga
norumqꝫ vicos offerre dijs primicias fru-
gū eoſqꝫ huiuſmodi bene factis inſtitue do-
cens eos hoc opus olim fuiſſe noſtrorū. Ho
merus hoc p̄bat. introducens eū talia faciē
tem. Nos ergo neqꝫ bona noſtrorū imitamur
ſed alijs remittimꝰ negligentia nō cōfuſi ma-
gis autē deorū reuerentiā reſpuentes. Si igi
tur hec te facientē ego cognouero. leticia plenꝰ
ero. Preſides p̄uinciarū rariꝰ domi ſuſcipe.

frequenter eis ſcripta tranſmitte. Ingredientibus eis ciuitatem. ſacerdotum nullus occurrat. Cumq; ad templa venerint deoꝝ intra ianuas eos nemo precedat militum. aut forte precedentium officiorū. ſed qui voluerit ſubſequit. Cumq; ad ipſum limen templi peruenerit priuatus exiſtat. Tu em̄ ſicuti noſti intus eſt iudex. hoc em̄ etiā ſacra ſenectio videt exigere. Obediētes igit ꝓ veritate pii ſunt reluctātes vane glorie deputant. Quid em̄ patiat aut quod mereat auxilium qui matrem deorū propiciā habere noluerit? Qui ergo eā neglexerint. non ſolū ſine querela nō erunt. ſed etiam noſtre indignationis impetum ſuſtinebūt. Nec em̄ fas eſt vt illis parcatur qui eos habuerint inimicos. Suade ſiquidē eis vt ſi mea volunt frui tuitione oēs matri deoꝝ ſtudeant offerre culturā.

Capitulum. xxx.

Et itaq; faciens impator ad deſtructionē chriſtianoꝝ. neq; ſuadere ſubiectis ꝑualuit ꝛ apte vim inferre palam erubuit. Inter hec vt ad paganitatē milites inſueſceret: ſtuduit ad priſcū ſcema reformare ſignū illud ſublimi⁹ romanoꝝ. qd conſtantin⁹ ſicuti predictū eſt in crucis formam mutauerat. Verū in publicis ymaginib⁹ depingebat iouē: qſi de celo ſibi coronā ꝛ purpurā deferentē. Mercuriū ꝛ martē in ſe reſpicientes velut ꝓ teſtimonio ſapiētis ꝛ fortis. ꝛ hoc agebat in ymaginib⁹ vt ſub occaſiōe imperii latēter adorent dii. Et h̄ modo ſubiecti clāculo fallerent. Arbitrabat em̄ qꝛ ſi h̄ ſponte eis imponeret. poſtea q̄ vellet impleret. Si vero reſpuētes agnoſceret. venia ſublata torqret. ꝛ tanq̄ circa romanoꝝ ſolennia reluctantes. ꝛ in republica atq; in ipſo impio delinq̄ntes. pauci ſiquidē ꝛ iā penis ſubditi cognouerūt dolū qꝛ ſicut moris erat adorare noluerant. Turba vero vt aſſolet ꝑ ignorantiā ſimpliciter ymagines adorabāt qd tn̄ impatori nil ꝓfuit. Cūq; mlta excogitaret quib⁹ paganoꝝ ritus extolleret. inuenit modū q̄ pluribus militib⁹ chriſtianis clare virtutis coronā dedit Cū veniſſet itaq; tēpus q̄ impialia milites ſolēt dona accipe. h̄ em̄ agit plerūq; die kalēdarū ianuarii: ꝛ natale principiū ꝛ vrbiū regiarū exq̄ſiuit quatin⁹ eos ſimpliciter ꝛ ex priſca ꝯſuetudine fallere potuiſſet. iuſſitq; vt vnuſquiſq; ad manū impatoris accedentiū ammonit⁹ officiis primo incenſum offerret. Erat em̄ ante eū poſitū thus ꝛ ara. ſm̄ antiquā romanoꝝ ſollennitatē. Tūc quidem alii licenter ſuā fortitudinē oſtēderūt: ꝛ neq; icenſum offerre neq; donū accipere ab impatore ſunt paſſi. Alii vero ex occaſiōe legis ꝛ antiq̄tatis. neq; mēte ꝑceperūt quod cōmiſere pctm̄. Verū alii ꝓpter lucrū capti aut timore turbati. ſeu iuſſiōe repētina ꝯcluſi. licꝫ intellexerint tamē paganitatē declinare nequiuerūt. Plurimi ſiquidē ꝑ ignorantiā decepti dū inter cibos vt aſſolet ꝛ pocula inuocarēt inter alterutros xp̄m reſpondēs quidā dixit. Quid patimini inuocātes xp̄m quē ante paululū denegaſtis. dū donū ab impatore ꝑcipiētes thus in ignē mitteretis. Cū ḡ milites audiſſent et quod geſſerāt agnouiſſent. ſtatī exiliētes publice currebāt atq; impetu facto clamabāt deumq; ſuū: ꝛ cūctos hoīes teſtabant xp̄ianos ſe eſſe ꝛ in eo noīe ꝑmanere: atq; ꝑ ignorantiam ſe feciſſe ꝛ ſi dici poſſet ſolā manū paganam eſſe ꝯſciētia vero nihil ſimilis egiſſe. Cūq; veniſſent ad principē, ꝓiecerūt auꝝ qd acceperāt forti voce poſcebāt vt reciperet qd dediſſet. ꝛ illos occideret. Se em̄ penitētiā agere fatebant eo q̄ improuide eoꝝ dextra peccaſſet. et ſtudere propter chriſtum totum corpus pene contradere.

❡ Theodoricus.

Et fauorē mouerūt imperatoris. ꝛ primo quidē eoꝝ capita iuſſit auferri. Cūq; deducerent ad mortē ſequente ꝑplo imitationq; virtutē eoꝝ proprietate ſuſcepta venerūt ad locum quo rei puniri ſolent. Tūc ſpiculatorem rogauit ſenior omniū vt ante omnes caput cuiuſdā nomine romani ad huc adoleſcentis abſcideret. ne dum alios reſpiceret frangeretur. Cūq; ille genua fixiſſet in terraꝫ et gladium ſpiculator euaginaſſet venit repēte nuncius clamore prohibens necem. Porro iuuenculus ille occaſione priuat⁹ ait. Nō fuit romanus dignus vt xp̄i martyr appellaret. Et licet ſanguinē malign⁹ imperator fundi prohibuiſſet ductus inuidia veruntamen non eos in ciuitatib⁹ habitare ꝑmiſit. ſed vltima romanoꝝ ad loca exilii deſtinauit.

❡ Sozomenus.

Oſtea vero ꝑcepit vt qui ſacrificare noluerūt in palaciū nō intraret. neq; collegio. neq; foro eos. neq; arbitrio. neq; vlla dignitate. nec qualibet amminiſtratiōe participare iuſſit.

❡ Theodoricus.

Capitulum. xxxi.

Cum igit̃ Julianus apud pythyum Dafnenũ peteret reſpõſa de parthici belli victoria. ⁊ ille in ciuitate corporis babille martyris accuſaret iuſſit corpꝰ eius auferri. Ob quã rẽ cũ chriſtiani feſtiuitatem deducto corꝑe pſallẽtes agerẽt. ⁊ indignatiõe ꝓncipis quidã Theodorus iuuẽculus multa paſſionũ tormẽta ptuliſſet. hoc ita geſto fallax demon martyris quidẽ gloriam auxit. ſuũ ꝟo mendaciũ clariꝰ enudauit. fulmen nãqꝫ celitus miſſum om̃e templũ accendit ipm pythyr apollinis ſimulacrũ redegit in puluerẽ. Erat em̃ ligneũ ex trinſecus deauratũ qui noctãter ꝑfectus oriẽtis tũc nomine Julianꝰ agnoſcẽs. feſtinãter venit ad dafnen volens ferre deo ſuo ſolatia. Videſqꝫ eũ redactũ in puluerẽ neochorus verberibꝫ affligebat. credẽs ħ ab aliq̃ chriſtiano fuiſſe cõmiſſum. Qui licet torquerent̃ tñ mentiri noluerũt. clamãtes incendiũ nõ deorſum. ſed de ſurſum habuiſſe principiũ. Ad hec etiã ruſtici vicinoꝝ venientes locoꝝ dixerũt ſe vidiſſe fulmen celitus fuiſſe delatũ.

Capitulum. xxxij.

Praeterea iubent̃ vaſa eccl̃iarum ſacraerario deputari ſublatiſqꝫ ianuis eccleſia maioris fit cũctꝫ inceſſibile ſanctuariũ. Ingrediẽte ſi quidẽ Juliano ꝑfecto oriẽtis eccleſiã felix ꝑ poſitus regalũ theſauroꝝ pariter introiuit ſil' helpidius comes rerũ priuatarũ. Aiũt em̃ ⁊ felicẽ ⁊ helpidiũ primitus chriſtianos. tũc a pietate receſſiſſe impio principi parere cupiẽtes. Julianꝰ itaqꝫ ꝑfectꝰ impudẽter ꝯtra ſacrũ altare minxit. Quẽ dũ euzoius ꝓhibere tẽtaret eũ ille ꝑcuſſit in capite fert̃ aũt dixiſſe. qꝫ religio chriſtiana eſſet diuina ſollicitudine deſolata. Porro felix videns vaſoꝝ ornamẽta q̃ Cõſtantinꝰ ⁊ Conſtantiꝰ frequẽter obtulerãt ecce inq̃t in quibꝫ vaſis marie filio miniſtrat̃. Sꝫ ꝓ his impietatibꝫ veſaniſqꝫ ꝑſumptionibꝫ. nõ poſt multũ penas exacti ſũt. Nã repẽte julianꝰ ſeua infirmitate detẽtus viſceribꝫ putrefactis interiũt ⁊ fimũ nõ ꝑ meatꝰ digeſtibiles emittebat. ſed celeſtũ os qd blaſphemijs miniſtrauerat organũ huiꝰ egeſtiõis eſt factũ. Aiũt em̃ eius vxorẽ fide fuiſſe clariſſimã. eãqꝫ dixiſſe. Decet te marite laudare ſaluatorẽ chriſtũ quẽ tibi ꝑ hãc correptionẽ magnitudinẽ ꝓprie virtutis oſtẽdit. Non em̃ agnoueras ꝯ quẽ dimicare voluiſti niſi cõſueta longanimitate hec tibi flagella diuinitus intuliſſet. His ḡ verbis et paſſionibꝫ iminẽtibꝫ. cauſa in languorꝫ agnoſcens rogabat impatorẽ. vt eccleſia quibꝫ fuerat ſublata reddeꝛ ſed nec illũ flexit ⁊ ipe terminũ vite ſuſcepit. Porro felix ⁊ ipe repente flagellũ virtute diuina ſuſcipiẽs: ſanguine tota die ſimul ⁊ nocte ex ore fuſo. ⁊ venis corporis vndiqꝫ vacuatis. omniqꝫ ꝟtute ſimul expenſa ⁊ ipe celeriter eſt extinctꝰ. eterneqꝫ morti contraditus.

Capitulum. xxxiij.

His ita geſtꝫ adoleſcẽs quidã ſacerdotis filiꝰ in paganitate nutritꝰ ea tempeſtate ad chriſtianoꝝ trãſlatꝰ ẽ chorum. Erat em̃ tũc q̃dã inſignis reuerẽtie mulier ⁊ dyaconiſſe honore fulgebat. hec cũ huius matre habuit amicicias q̃ priꝰ dũ eiꝰ mater ad eã veniret adhuc infantẽ amplectebatur. ⁊ ad cultũ xpiani nois inuitabat. Porro matre defũcta veniebat adoleſcẽs ad eã ⁊ doctrina ꝯſueta fruebat̃. Cũqꝫ firmiſſime eiꝰ cõſiliũ ꝑcepiſſet req̃ſiuit doctricẽ q̃ poſſit argumẽto ⁊ pr̃is ſupſticionẽ declinare. ⁊ ꝑdicationẽ ꝟitatꝫ adipiſci. Que dixit vt patrẽ fugeret ⁊ creatorẽ ſuũ atqꝫ illiꝰ potiꝰ ſeq̃ret̃. vtqꝫ ad aliã iret vrbẽ in q̃ latẽter impatoris impij manus effugeret. ipa ſe eiꝰ curã hr̃e ꝓmittẽs. Ad quã adoleſcẽs. Reuertar inq̃t poſtea ⁊ aiam meã tibi ꝯtradã. Cũ ꝟo pauci trãſiſſent dies iuliãꝰ necnõ ad dafnẽ celebraturꝰ publica ſacrificia. cũ q̃ etiã huiꝰ pr̃. Erat em̃ ſacerdos ⁊ ſequi cõſuetus imperatorẽ cũ quo erat ⁊ iſte puer eiuſqꝫ frater habentes officiũ: vt cibos impatori apponerẽt. Solebãt em̃ ſeptẽ diebꝫ in dafne feſta celebrari. Prima ſiquidem die cum ſtaret ante impatoris acubitũ. ⁊ epulas ſolenniter aſperſiſſet. repletus horrore cũ celeritate venit antiochenã ad ciuitatẽ. ad illaꝫ mirandã mulierẽ. Quo facto. ego inquit veni. nequaqꝫ tibi de promiſſione mentitus. tu vero vtriuſqꝫ ſaluti cõſulens: ꝓmiſſa comple At ille repẽte ſurgens ad dei virũ meletiũ perduxit adoleſcentẽ. Verũ ille in ſupiori habitaculo interim cũ habitare ꝑcepit. Pater intereã filiũ requirẽs ⁊ dafnum circuibat omnẽ. ⁊ ad vrbẽ veniẽs plateas cunctas ꝑambulabat ⁊ vicos oculiſqꝫ currentibꝫ ⁊ eũ inueſtigare deſiderãtibꝫ. Cũqꝫ ꝑueniſſet ad locuꝫ vbi habitaculũ habebat. oẽs meletius ſuſpiciẽs vidit illũ de feneſtra reſpicientem. ⁊ currens traxit ac depoſuit. atqꝫ ad domũ vſqꝫ ꝑduxit. Primũ eũ multꝫ flagellis afficiẽs deinde calefaciẽs. obeſus manibꝫ ac pedibꝫ dorſo

eius impoſuit. Poſt hec vinctū in cubiculo clauſis ianuis dereliquit ⁊ ita prexit ad dafnum. hec ꝗ a viro iam ſene cū narraret audiui: qui etiā hec adiecit. qm̄ ſpiritu diuīo gratiaqꝫ cōpletus cōtriuit oīa patris ydola ⁊ eorum infirmitate cepit irrogare blaſphemias Quo facto mēte ꝑcipiēs qḋ egiſſet formidauit pſentiā patris irrogauitqꝫ dn̄m chriſtū vt ei ferret auxiliū clauſtraqꝫ cōfringeret ⁊ ianuas aperiret. Propter te inq̄t dn̄e talia pertuli ⁊ hec agere nō expaui. Cum hec dixiſſet ceciderūt repēte clauſtra. apteqꝫ ſunt ianue. At ille rurſus ad magiſtrā venit. Que continuo induēs eū ſcemate mulieris ⁊ in tecto reſidere cōſtuens. poſt paulū otulit rurſus ſancto melicio. Qui cū epiſcopo cirillo hieroſolymitano cōtradidit ⁊ ita venerūt noctāter ī paleſtinā. Uerū poſt iuliani mortē etiā patrē iſte chriſtianā duxit ad veritatem quod inter alia quoqꝫ nobis expoſuit.

Capitulum. xxxiiij.

Pterea Julianus cōtra fidei pietatem impudenti⁹ armabat̃ ⁊ vultu q̄dem ſe ſimulabat mitē porro laqueos inſtruebat quib⁹ deciperet īnocētes. Et primū quidē fontes vrbis dafneos ſacrificijs violauit. vt vnuſquiſqꝫ aquā bibentiū eius horrore potiret̃. Cūqꝫ etiā in publico venales cibos illos ſcelere compleuiſſet. aſpergebant̃ em̄ ex eis ⁊ panes ⁊ carnes. ⁊ poma ſil' ⁊ holera ⁊ cūcta que comederūt. hec videntes qui nomē ſalutare ꝑceperūt. ingemiſcebant quidē atqꝫ mugiebāt videntes abominationem tantā verūtamen comedebāt legi obedientes apl̄i. Oīa inquit q̄ in macello venduntur. comedite. nihil dijudicantes ꝓpter cōſcientiā. Uerū duo quidā cōuiuio milicia clari Erāt em̄ ſcutarij principis in quodā ꝯuiuio hoc horrore feruētius ſunt accenſi. atqꝫ mirabiliū adultoꝝ in babylone ſplendentiū ſermonib⁹ vſi ſunt dicētes. Tradidiſtis em̄ nos regi iniquo q̄ receſſit a te vltra oēs gētes que ſunt in terra. Hec quidam ꝯuiuaꝝ nūciauit impatori. Qui repēte illos ad ſe fortiſſimos viros adducens req̄rebat q̄d locuti fuiſſent. At illi occaſionē fiducie interrogatiōe ſumētes impatoris laudabileqꝫ ſui firmiantes zelū dixerūt hec. Pietati mori nutriti o princeps ⁊ laudabilis hacten⁹ legib⁹ ſeruiētes q̄s Cōſtantin⁹ ⁊ eius filij poſuerūt. in gemiſcimus nūc abomnationē oīa vidētes eſſe cōpleta et nefandis ſacrificijs cibos potuſqꝫ violari. hec ⁊ domi defleuimus ⁊ te pſente nihilominus eiulam⁹. Hoc em̄ in tuo diſplicet nob' iperio. Ꝙ audiēs ille mitis atqꝫ pl'us a ſuis ſimilib⁹ noīatus manſuetudinis quidē exhibuit vultū ⁊ impietatis faciē ꝓtinus enudauit: ꝑcipiens amariſſimas eis plagas inferri quos etiā luce priuauit. magis aūt vt eſt verius illius tūc pſens in felicitate liberauit victriceſqꝫ coronas ꝓuidit offerri. fingebat em̄ ſe in eis q̄ſi cauſam defendere. impialis iniurie: ⁊ hec diuulgare iuſſit. inuidēs decertatorib⁹ veritatis in appellatiōe martyrij pariter ⁊ honoris. Noīa fuerūt hoꝝ iuuēcius. ⁊ maximinus. q̄s antiochena ciuitas tanq̄ pietatis ꝓpugnatores venerabat̃. ac p̄cioſo monumēto recōdidit. ⁊ vſqꝫ ad diē hāc feſtis annalibus honorat. Sꝫ ⁊ plurimi nobiliū. ⁊ dignitate fulgentiū. vtentes tali fiducia coronis equalibus ſunt adepti.

Capitulum. xxxv.

Ualentinian⁹ etiā qui poſt paululū ſumpſit impiū. tūc millenari⁹ erat circa palacia ꝯſtitut⁹ dux Langiarioꝝ. Is zelū quē ꝓ pietate habuit non zelauit. Eo namqꝫ tpe cū fulminādus ille fortune templū ingrederet̃ in choro. ⁊ ex vtraqꝫ parte ianuarū aſtarēt miniſtri tēpli. q̄ aſpſiōe ſicut ipi dicebāt purgarēt ingrediētes. valentinian⁹ p̄cedens principē aſperſionis guttura ſua vidit in clamide. ⁊ indignat⁹ pugno ꝑcuſſit templi miniſtrū. dicēs ſe maculatū potius q̄ purgatum. Qḋ reſpiciēs impator iuſſit eū in cuſtodiā cū redigi ⁊ ad heremū deſtinari. Sꝫ ille cū admodū pauci trāſiſſent dies ⁊ menſes ꝓ mercede ꝯfeſſiōis recepit impium. Nō ſolū em̄ ī illa vita diligētes ſe de⁹ honorat. ſed etiam aliq̄n īpſenti honoꝝ operū retributiones impēdit. ⁊ preſentib⁹ primis illic ſperata confirmat.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxxvi.

Rthemiū vo qui tēporib⁹ Conſtantij dux fuit. Egypti qm̄ illi⁹ tpe ydola mlta ꝯfregerat. nō ſolū facultate nudū reddidit ſed etiā capitis ſectiōe mulctauit. Hec ⁊ hmōi geſſit ille māſuetus. ⁊ ab iracūdia remot⁹. ſicut ab impijs vocabat̃. Adijciā ſi ꝓ hec etiā miraculū femine q̄ zelo diuino hui⁹ ꝯtepſit impietatē. Publia q̄daꝫ fuit illo tpe noīatiſſima ⁊ p̄cioſis v̄tutib⁹ exornata. Hec cū nuptiale iugū ad tēpus paululū

ſuſcepiſſet fructū digniſſimū obtulit creatori. Johannes eñi antiochia pſbyter multo tēpore ɔſtitutus et ſepe apoſtolici pſulatus decreta refugiens de terra illius femine mirabilis germinauit. Hec habēs apud ſe chorū conuerſationē digna virginitate ſeruantiū. ſemper cū eis laudabat factorē ſaluatorēq; deū. Tranſeunte vo impatore clarius in cōmune pſallebant. cōtemptibilē ꝛ deridendū iudicātes erroneū illaq; maxima cantica reſonantes. que ydolorū videnť pompare debilitatē dicebantq; cū Dauid. Simulacra gentium argentū ꝛ aurum opera manuū hominū. Et iterū. Similes illis fiant q̄ faciunt ea. ꝛ omnes qui cōfidunt in eis Hec audiens iulian⁹ ꝛ vehemēter acceſus eas cū tranſiret tacere p̄cepit. Que eius legē paruipendētes chorum maiori ordine cōpleuerunt. rurſuſq; illo trāſeunte pſallebāt. Exurgat deus et diſſipentur inimici eius. Tūc ſeuiens magiſtrā chori iuſſit adduci. Quā cum videret ſenectute maceratā. nec corporis caniciē miſerat⁹ eſt: nec animi ſtuduit honorare virtutē. Sed quibuſdā ſpatariorū iuſſit vt eam alapis cederēt. Que veluti ſummū honorē cōtumelias illas excipiens domi reuerſa eſt. eumq; conſuete melodijs ſpūalibus denotabat ſicut cōſcriptor illius cantici malignū ſpiritū ſugauerat a ſaul Nā ꝛ iulian⁹ erroneos demones ſibimet applicans contra donū pietatis inſaniebat.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxxvij.

Ontriſtabat igiť eum nō mediocriť appollinaris ſirus omī ſcietia nimis inſtructus ſimulq; baſilius et gregorius cappadoces illius temporis rethores chriſtiani. alijq; plurimi eloquentes viri quorum alij q̄dem zelati ſunt verā gloriā. alij arriane hereſis habuere veſaniam. Quāobrem arbitrat⁹ hinc armari chriſtianos prohibuit eis grecorū doctrinis imbui: ꝛ eorū lectionibus erudiri. Tūc appollinaris cū eſſet doct⁹ ſimul ꝛ ingenioſus pro homeri poemate verſibus heroicis hebraicā conſcripſit antiquitatē vſq; ad imperiū ſaul ꝛ. xxiiij. libris opus omne diuiſit vnicuiq; libro nomen littere ponens ſcōm homericā lectionē. Fecit autem ꝛ aliud opus ſcōm menandri fabulas. comedie ſimilitudine cōparatas. Imitatus etiā euripidis tragedias ꝛ lirā pindari. ꝛ abſolute dicendū ex diuinis ſcripturis argumēta ſumēs omēs encicliās lectiōes tempore paruo compoſuit numero virtute moribꝫ conſcriptione caractere ꝛ diſpoſitiōe grecorū valde pares. Et niſi quia vetuſtatē homiēs honorabant. ꝛ que ſunt in vſu grata. credebāt. nam vt ego reor equa veteribꝫ appollinaris opuſcula decreuiſſent. Fecit etiā non ignorabilē ad ipſū imperatorē ſiue cōtra paganos philoſophos librū. cui titulū poſuit pro veritate in quo de ſacris teſtimonijs tacēs probauit illos quidem eſſe deceptos. ſe autē ſapere de deo. Hec autē ɔſiderans impator claris tūc epiſcopis ſcripſit legi ꝛ cōprehendi. Cui reſcripſerunt Et ſi legiſti ſed nō agnouiſti. Si eñi cognouiſſes nequaq; rephendiſſes. Quidā dicunt hanc epiſtolā pſulis eccleſie capadocie fuiſſe baſilij. quod incredibile nō eſt. Siue autem eius ſiue alterius. iuſtum eſt virtutis laudāre doctrinam.

¶ Socrates.

Capitulum. xxxviij.

Lurimi ſunt quidē non recta mentē chriſtianū habētes nomē quippe pecunias ꝛ honorē preſentē felicitati vere fidei pponētes ad ſacrificiorū ſcelera deſcenderūt. Quorū vnus fuit ſophiſta cōſtantinopolitanus echibos. Is eñi mores imperatorū ſequēs. ſub conſtantio quidē feruētiſſimū ſe finxerat chriſtianum. ſub iuliano vo paganus celeriter eſt effect⁹. ꝛ rurſus poſt iulianū volebat eſſe xp̄ianus. Proſternēs eteni ſemetipm ante ianuas eccleſie pronū magna voce clamabat. Cōculcate me ſal inſenſatum.

Capitulum. xxxix.

Bitur cū iulianus iret ad perſas volens in eis vlciſci. eo q̄ ſub cōſtantio romanorū terminos inuaſiſſent. ꝛ ſciens quoniā in plijs eueniūt frequenť aduerſa: et quia plurimis pecunijs indigeret adinuenit modū vt auferret pecunias xp̄ianorū. Nolentibꝫ ergo ſacrificare pecuniā multam impoſuit: exigebāturq; vere xp̄iani. Singuli nanq; eorū ſcōm ſuam ſubſtantiā offerebāt ꝛ impator ex iniuſta collectione. iniuſte fact⁹ ydoneus eſt. Ubi eñi nō erat dirigebat legē: vbi erat vtebatur ipē. Tūc ergo pagani chriſtianos grauiter oppreſſerūt: interdū etiā tormentis corpalibus affligebant eos. Qđ imperator audiens. chriſtianis q̄ppe adeūtibꝫ eos defendere cōtemnebat dicens. Ueſtrum eſt vt patientes mala ſuſtineatis: hoc enim eſt preceptū veſtri dei.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xl.

Gitur impator pugnaturus contra perſas venit in antiochiā. Cūq; populus q̄reretur quia venalia quidē habūdarent: ſed carius venderent̄. volēs magnitudinē ſue largitatis oſtendere minora q̄ debuit p̄cia in foro rerū venaliū deputauit. Et cū fugiſſent tabernarij. negociatoreſq; diuerſi: res neceſſarie defecerūt. Antiocheni vero grauiter hoc ferentes: contumelias fecerūt imperatori.

¶ Socrates.

Uerebant̄ em̄ aduerſus euz vaccas de eius barba proferētes. Erat em̄ ei⁹ barba valde prolixa. Dicebant ergo. Tondat̄ vt ad funes eius barba proficiat. Et quoniā ſuperſtitionis ſue cauſa. tauruz ydolis frequētius immolabat: arā ꝛ taurum in ſuo ſolio formari p̄cepit. Ob q̄ rem lacerantes cum dicebant. Iſte taurus euertit mundū. hijs iniurijs prouocat⁹ ad iracundiaz intermiatus eſt ſe antiocheam affligere ciuitatē. Quāobrem ad tarſum cilicie reuerti volens iuſſit neceſſaria p̄parari. Ex qua intentione cū ſophiſta libanius reuocauit. ſcribens pro antiochenis interceſſiōis librū ꝛ rurſum ad antiochenos de p̄ncipis iracūdia quos tamē libros nō edidit. Uerū impator reſpuens. ſe operib⁹ vindicare reciprocis iniurijs. irā ſue indignatiōis amouit. librū em̄ aduerſus antiochenos fecit limpidū ꝛ ſatis vrbanū quē antiochiū nominauit. Uerū contra chriſtianos multa mala etiā in ea ciuitate cōmiſit.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xlj.

Llud quoq; q̄d ſub iuliano p̄uenit narrare nō ſileo. Fuit em̄ ſignū quidem virtutis xp̄i ꝛ indiciū cōtra p̄ncipē iracundie dei. Cum em̄ agnouiſſet in ceſare a philippi ciuitate phenicie quā paneam vocabāt. inſigne chriſti eſſe ſimulachruz: q̄d ſanguinis cōſtituerat liberata pro fluuio. eo depoſito ſuam ibi ſtatuā collocauit. que violēto igne de celo deſcen[illegible]: circa eius pectus diuiſa eſt: ꝛ caput cum [illegible]eruice vna parte deiectum atq; in terra fixum. Reliqua vero pars hactenus reſtitit. ꝛ fulminis indiciū reſeruauit. Statuam ꝓ chriſti tunc quidez pagani trahentes cōfregerūt. poſtea vero chriſtiani colligentes in eccleſia recondiderūt. quo hactenus reſeruatur.

Capitulum.xlij.

Oc itaq; ſimulachrū ſicuti refert euſebius omniū paſſionuz ꝛ egritudinū noſcit̄ eſſe medicamentuz. Iuxta q̄d quedā herba germinauit: cui⁹ ſpeciez nullus noſtre terre medicus licet exptus agnouit. Miraz q̄ quia adueniente deo nullū miraculū nulliūq; beneficiuz putari debet incredulū. Nam ꝛ alia plurima miracula p̄ ciuitates ꝛ vicos plerūq; apud multos prouinciales antiquitus tradita ſunt. habentia virtutē q̄d repente monſtrabo. Eſt itaq; ciuitas paleſtine nicopolis nomīe. hanc dum vicus adhuc eſſet emaus ſacer euangelio ꝑ. liber appellat. Quā romani poſt vaſtationem hieroſolymorū. iudeamq; victoriā nicopolim ex euentu victorie vocauerūt. Ante hanc vrbem triuio vbi chriſtus cū cleopha poſt reſurrectionē noſcitur ambulaſſet tanq̄ ad alium vicū. mirus fons quidā eſt ſalutaris in quo paſſiones hominū diluunt̄. ꝛ alia pariter animalia diuerſis detēta languorib⁹ emūdant̄. Quod vt ita cōtingat. tradit̄ ex quodā itinere apparuiſſe chriſtū ad fontez cum diſcipulis ſuis et lauiſſe pedes. ex quo eſt aqua facta diuerſarū medicabilis paſſionū. fertur etiam q̄d in hermopoli thebaide arbor que vocat̄ perſicus multorū languori ſubierit. ſi fructus aut folium aut pars eius corticis collo egrotantiuz ligaret̄. de hac em̄ arbore fertur quoniā dum apud egyptū ioſeph cum chriſto ꝛ maria ſancta fugiſſet herodem. veniſſetq; ad hermopolim ciuitatē. Mox vt ingrediebat̄ vrbem nō ferēs hec arbor maximū chriſti ſalutaris aduentū. inclinata eſt vſq; ad terrā. et eū ſuppliciter adorauit. Hec ergo de iſta arbore a multis audiens enarraui Reor autē hoc ſignum fuiſſe ciuibus factum diuine p̄ſentie. aut certe quoniā ritu pagano. hec arbor propter magnitudinē atq; pulchritudinē colebatur mota eſt non ferens chriſti diuinitatē. Demonibus quippe cōtremiſcentibus: cū viderent rerum taliū deſtructorem. necnon ꝛ omnib⁹ ſimulachris egyptiorum ſcd̄m Eſaie prophetam. Fugatoq; demonio pro teſtimōio chriſti arborem vacuam remanſiſſe. Igitur apud egyptios. ꝛ paleſtinos geſtorū teſtimonia cōſeruantur.

¶ Theodoricus.

Capitulum.xliij.

Hic iulianus etiã iudeos cõtra chri-
ſtianos armauit. primũq; cõuocans
requiſiuit cur eis precipiente lege. ſa
crificare. nequaq; immolatioib9 vterent̃. Cũ
q; reſpondiſſent. vna tantũmodo loco ſibi of
ferendi ſacrificiũ fuiſſe permiſſum. repẽte iuſ
ſit deo odibilis deſtructũ reſuſcitari templũ.
credens infelix dominicũ verbũ ſe poſſe de-
ſtruere. cui9 per hoc veritatẽ magis oſtendit.
Hec itaq; verba iudei libẽter accipiẽtes cun
ctis ꝑ diuerſum orbẽ terrarũ mandauere iu-
deis. Qui vndiq; concurrentes pecunias ad
edificium alacriter offerebãt. Miniſtrauitq;
plurimũ etiã impator nõ largitatis gratia: ſed
veritati repugnãs. Miſit pariter preſidẽ im-
piorũ executorẽ digniſſimũ preceptorũ. Aiũt
eñ quoniã ad repurgiũ faciendũ argenteas
amas. ⁊ cophinos. ⁊ ſcaphas habuerũt. Cũ-
q; fodere iam cepiſſent. ſtatuto quidẽ die hoc
multitudo plurima faciebat nocte vo ſponta
nea terra de valle creſcebat. Solutis itaq; pri
oris etiam fundamẽti reliquiis. noua omnia
ꝑparabant. Cumq; gypſi ⁊ calcis multa mo
diorũ milia cõgregaſſent. vis magna ventorũ
repẽte reſpirãs tẽpeſtateſq; atq; procelle ſub
ito facte quicqd congregatũ fuerat diſperſe-
rũt. Adhuc autez veſanientib9 eis ⁊ nequaq;
diuina lõganimitate correptis. maximus pri
mo terremotus eſt fact9 ⁊ quiſquis nõ fuerat
myſteriis diuinis imbut9 vehementer attrit9
eſt. Cum vo neq; hoc terrerent̃ inditio. ignis
ex fundamẽtis q ſuffodiebant̃ egrediẽs pluri
mos effodientiũ cõcremauit. aliorũ membra
diſſoluit. Nocte quoq; plurimis in vicina por
ticu dormientib9 cadens ſubito cũ tecto ipſa
porticus dormiẽtes oppreſſit. Alia vo die i ce
lo ſignũ ſplendẽs crucis apparuit: ſed etiã iu-
deorũ veſtes crucis ſignaculo ſunt replete nõ
tamẽ ſplendẽti. ſed nigro colore ſignate. Hec
itaq; rebelles dei ꝯſiderantes. ⁊ diuina flagel
la cõtremiſcentes. ad propria ſunt reuerſi. cõ
fitentes eſſe deũ qui ab eorũ progenitorib9 li
gno probatur appenſus. Quod audiẽs iulia
nus. dũ vtiq; caueret ab omnib9. tanq; pha-
rao indurato corde non timuit.

Capitulum. xliiij.

Situr dum per ſe mortuũ cognouiſ
ſent eſſe conſtantiũ. capta fiducia ve
nerũt ad terminos romanorũ denun
ciantes bellũ. Ob quã rem collecto exercitu iu
lianus miſit in delphis ⁊ delum. atq; dodo-
nã ad percipienda reſpõſa. ſi expediret ei bel-
la ſuſcipere. Tũc vniuerſi vates et pugnandi
fiduciã dabant. ⁊ victoriã promittebãt. Vnũ
vero reſponſuz pro exemplo mẽdacii ac ſedu
ctionis inſerere nõ pigebit. Eſt eñ huiuſmo
di. Nunc omẽs aggredimur dei victorie tro
phea referentes circa fluuiũ thyrem. Horuz
dux ego ero belli gerator mars. Horuz itaq;
carminũ ridiculũ eos cõuenit diuulgare. qui
rationalẽ dominũ muſarũq; principẽ pithiũ
eſſe vocant. Ego aũt mendatiũ ſeductiõis ei9
inueniẽs ingemiſco. Thyrẽ namq; fluuiũ ti-
grem noluit appellare quoniã tyris ei9 nomi-
ni ſimilis eſt. Is eñ fluuius ex armenie redũ
dans montib9. ⁊ per aſſyriorũ arua diſcurrẽs.
ſinũ deſcendit in perſicũ. Per hec ergo reſpõ
ſa deceptus infelix. ⁊ victoriã mente ſomnia-
bat̃ ⁊ poſt pthycũ preliũ pugnã galyleis infer
re preparabat. Sic eñ vocabat chriſtianos
cõtumeliã noĩs ſe eis inferre putans. cũ ma-
gis debuiſſet eorũ cõſiderare virtutẽ. Nõ eñ
ſocrates licet oritias fuerit appellatus ⁊ pita
goras phalaris. ex imitatione nomis quali-
bet peſte ſunt pticipati. Neq; eñ nereus ther
ſitis vocatus. naturalẽ pulchritudinẽ quã ge
rebat amiſit. horũ nihil mente pcipiẽs ex hac
appellatione aliqd monſtri ſe putauit inferre.
fallaci reſponſo credẽs interminabat̃ per ec-
cleſias demonũ ſe ſtatuere ſimulachra. Poſt
has ergo minas. ab vno viro in beroa debel
latus eſt. Is eñ nobilis erat. eiuſq; ciuitatis
curie pſidebat. quẽ zelus xpi reddidit clario-
rem. Videns namq; filiũ in impietate q tunc
vigebat fuiſſe demerſum. expulit ſua domo. ⁊
corã oĩbus abdicauit. Qui in vicine ciuitatis
itinere aggreſſus imperatorẽ ſuã voluntatez
⁊ abdicationẽ patris innotuit. At ille quieſce
re iuuenẽ imperauit placandũ promittẽs pa
trẽ. Cumq; veniſſet in beroam nobiles et ho
noratos cõuocauit ad prandiũ. inter quos erat
⁊ pater huius quẽ cũ filio in ſuo prãdere iuſ-
ſit accubitu. Tũc circa medias epulas dixit
ad patrẽ. Nõ mihi videt̃ iuſtũ vim facere vo
luntati ad aliud declinandi. et animũ ad alia
mutare q nõ vult. Noli itaq; eſſe filio violen
tus ſequi tua dogmata reſpuẽti. neq; eñ ego
tibi vim facio mea ſeq licet cogere valde poſ-
ſim. Ille cauſam diuine religionis mẽte pci-
piens. de iſto inqt o impator erroneo dicis. ⁊
deo odibili ⁊ veritati ꝑponente mendacium
Tum ille rurſus mãſuetudinis induẽs vul
tum ceſſa inqt detrahere. Et declinans ab eo
vultũ adoleſcẽti dixit. Ego tui curam habeo
qm̃ patri tuo vt hoc faciat ſuadere nõ poſſuz.

Hec itaqꝫ nō fruſtra retuli. ſed volēs oſtēde-
re nō ſoluꝫ illi⁹ mirabilis viri fiduciā. ſed qm̄
cōtempta iuliani a plurimis ſit ptās. In an-
tiochia nanqꝫ vir q̄dam optimus nā pedago
gus adoleſcentium habitabat. eratqꝫ illic fa
moſiſſim⁹ ſophiſta libanius impi⁹. expectās
iuliani victoriā habēs pre oculis ei⁹ minas.
Ergo interrogauit pedagogū. quaſi noſtraꝫ
deridēdo religionē. Nūc inq̄t fabri filius q̄d
putas agit. At ille q̄ʒ poſt paululū cōtigit cō
plet⁹ gratia diuina ꝑdixit. Reſpōdit ei. O ſo
phiſta creator oīm quē tu fabri filiuꝫ noiaſti
locellū ſepulture iuliano cōponit. Poſt pau-
cos em̄ dies. mors illius nūciat̄ erronei. et in
locello poſitus eſt. aduect⁹ minarūqꝫ timore
vacuatus eſt.

Capitulum .xlv.

O ſiquidē tēpore religioſiſſimus iu-
lianus cognomēto ſaba q̄ angelorū
incorporaliū vitā corpali. quadā cō-
uerſatiōe videbat̄ imitari. cui⁹ etiā vitā ꝯſcri
pſimus ꝓlixiores offerebat deo ꝑces. Cū illi
us impij minas audiſſet ea hora q̄ ille ꝑcuſ-
ſus eſt orās mortē ei⁹ iſte cognouit. licet plus
q̄ȝ viginti mutuatiōes ab eo loco vſqꝫ ad ei⁹
exercitū eſſe viderent̄. Aiunt em̄ q² dū conti-
nue ingemiſceret ꝛ clementi dn̄o ſupplicaret.
ſubito lachrimaꝝ eius fluui⁹ reſtitiſſet fuiſſet
qꝫ alacritate cōplet⁹. ꝛ eius vult⁹ exhilaratus
Hāc animi ꝑturbatiōnē ei⁹ miniſtri reſpiciē
tes. rogauerūt vt ei⁹ cauſam repētini gaudij
patefaceret. Tūc ille dixit. Ferus ſacre vinee
deuaſtator penas exact⁹ eſt vaſtatiōis ſue ia-
cetqꝫ mortu⁹ terroribꝫ nimiſqꝫ fruſtrat⁹. hec
agnoſcētes exultauerunt oēs. deoqꝫ hymnos
gratificos obtulerūt. Poſtea vero a nuncijs
eſt cōpertū eandē fuiſſe diē. ſimul ꝛ horā ne-
cis iuliani quā ille ſacratiſſim⁹ ſenior cogno
uit atqꝫ predixit.

Capitulum .xlvi.

Lū itaqꝫ ſemꝑ incōſulte geſiſſe mor
tis demōſtrauit euētus. Tranſiens
em̄ cū exercitu fluuiū q̄ perſaꝝ roma
noꝝ regna diuidit. repēte naues incēdit. non
ſuadēs rebus aut ꝟbis: ſed cogens milites ꝑ
liari. Porro duces alacritate cōpleti. aīabāt
milites. et eos ſpe varia cōfortabāt. quā impe
rator abſciderat cū eoꝝ reuerſionē incenſis
nauibꝫ abnegaſſet. Suꝑ hec aūt cū debuiſſet
cibos militibꝫ cōgregare. neqꝫ de ꝓprijs fini-
bus ꝑcepit auferri. neqꝫ de inimicoꝝ habun
dātia iuſſit aliq̄d deꝑdari. Relinquēs q̄ habi
tabilē viā ꝑgebat ꝑ ſolitudinis loca. vbi ꝛ ci-
bo ꝛ potu milites defraudati. ꝛ duces itinerꝭ
nō habētes: ſed errātes in deſerta prouīcia ſa
pientiſſimi principis agnouere conſilia.

¶ Socrates.

Ultos itaqꝫ vicos caſtraqꝫ detinens iā
etiā ciuitates capiebat̄. Cumqꝫ veniſſet
ad tyſiphontē ciuitatē in tantū obſedit regeꝫ
vt crebris legationibꝫ vteret̄. offerēs dare ſue
patrie partē. ſi ſolutus bello diſcederet. Q̄ʒ il
le noluit. neqꝫ ſupplicantibꝫ eſt miſertus: neqꝫ
mente. ꝑcepit q² vincere quideꝫ bonū eſt. ſuꝑ
vincere nimis inuidioſuꝫ credēs ꝑcipue ma
gicis artibꝫ quas ei maxim⁹ ꝓhus exhibebat
et arbitrat⁹ alexandri macedonis ſe gloriā ꝑ
cepturū. aut certe potiorē. Putabat em̄ ſcd̄m
pitagore platoniſqꝫ ſententiā ex mutatiōe cor
porū alexandri animā poſſidere. aut eſſe poti
us in altero corpe alius alexāder. Ob hāc ita
qꝫ cām ꝑſarū regis ꝑces nolebat admittere.

¶ Socrates.

Uum q̄ in deſerti loco ꝑmo captiuoꝝ
habuiſſet ducatū. poſtea quideꝫ ſenior
ſub ſcemate proditoris ſe ei cōpendioſuꝫ ſpō
det iter oſtendere. Cūqꝫ tribꝫ diebꝫ ambulan
tes ad maiorē ſolitudinē veniſſent illū quidē
fuſtibꝫ occiderūt. cōfitentē hoc ſe feciſſe ꝓ pa
trie libertate: ꝛ libent̄ tormenta oīa ſuſtinere.
Exercitus interea perſaruꝫ ꝛ itinere fatigato
ꝛ fame exercitui romanoꝝ armat⁹ occurrit
ſeqꝫ ad cōgreſſionē prelij preparauit.

¶ Socrates.

Uerebant̄ em̄ de principe romani cur
noluerūt bellū cū lucri promiſſiōe fini-
re. Uerūtn̄ perſis inſtantibꝫ reſiſtebāt ita vt
frequent̄ verterent̄ hoſtes in fugā. Porro iu
lian⁹ erat ꝓſens in equo ꝛ exercitum cōforta
bat inermis q̄deꝫ ſpe felicitatꝭ ſue ꝓſumens.

¶ Theodoricus.

Capitulum .xlvii.

Ontra quē iaculū repente delatū. di-
ſcurrens ꝑ brachiū in eius latus im
merſuꝫ eſt ex hoc vulnere ſuſcepit ter
minū vite. qui ꝟo iuſtiſſimū vuln⁹ intulit. ha
ctenus ignorat̄. Sed alij quendā inuiſibileꝫ
hoc intuliſſe ferūt. alij ꝟo vnū paſtorū iſma-
helitarū. alij militē fame ꝛ itinere fatigatum.
Sed ſiue hō ſiue angelus fuerit palā eſt: q̄a
diuinis iuſſionibꝫ miniſtrauit. Aiunt em̄ q̄a
dum fuiſſet vulnerat⁹ mox manū ſuā ſangui
ne ſuo cōpleuerit. ꝛ in aerē proiecerit dicens.

galylee viciſti ⁊ in eo ipſo cõfeſſus cũ blaſphemia chriſti victoriam expirauit.

¶ Socrates.

Aliſtus aũt qui inter familiares imperatoris tũc militabat. ⁊ heroico verſu eius cõſcripſit hyſtoriam ait eũ a demone vulneratũ fuiſſe defunctũ. Julianus ergo quarto cõſulatu ſuo quẽ ediderat cũ ſaluſtio. vj. die iunij menſis in perſica regione defunctus eſt anno tercio imperij ſui. ſeptimo pro ex quo ceſar a conſtantio fuerat ordinatus. vite anno. xxj.

Capitulum. xlviij.

Oſt cuius mortẽ. eius magie cõperte ſunt. Carra nãq ciuitas eſt hactenus impietatis reliquias habẽs. Per hanc tũc agens quoniã per eccleſiã proprie religionis cultu tranſire noluerat. in tẽplum qđ a paganis colitur eſt ingreſſus. Ubi dũ quedam cũ ſuis conſortibus. ſacrilegia celebraſſet. ianuas ⁊ clauſtra diſpoſuit: ⁊ quoſdã ibi milites obſeruare precepit vt interius nullus accederet. donec ipſe remearet. Cũq mortuus fuiſſet. ⁊ impio piũ ſucceſſiſſet imperiũ ingredientes in templũ inuenerunt mira principis ſimulachra eiuſq ſapientiã famoſiſſimã impietatẽ. Uiderũt enĩ mulierẽ a capillis appenſam extenſas habentẽ manus. cuius vterum aperuerat. vt perſarũ victoriã in iecore eius inſpiceret. hoc ergo ſcelus in carris inuentũ eſt. Uerum in antiochia plurimas arcas in palatio huius inanibus aiunt capitibus plenas fuiſſe compertas. ⁊ innũera in puteis demerſa corpora mortuorũ. In qua vrbe dum eius nũciatus fuiſſet interitus. publicã cuncti habuere feſtiuitatẽ: non ſolũ in eccleſijs ⁊ ſepulturis martyrũ exultabant. ſed etiam in theatris victoriã predicabant cũ ſacerdotibus exultantes Ego autẽ etiam clamorẽ fauoris eorũ ponere neceſſariũ iudicaui: vt etiã apud poſteros hec memoria reſeruet. Cõmuniter enĩ clamabant omẽs. Maxime fatue vbi ſunt tua vaticinia. Uicit deus ⁊ chriſtus eius. hic ergo libri terminus eſt habendus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber Sextus eccleſiaſtice tripartite hyſtorie.

¶ Incipit liber ſeptimus.

Capitulum Primum.

Ilites igitur in maxima eſtuatiõe veniẽtes. omiſſa omĩ dilatiõe altera die iouiniano inſulas imperatoris imponũt. Erat enim vir fortis ⁊ nobilis. ⁊ illo tẽpore millenarius quẽ iulianus electione militibus lege propoſuit vt aut ſacrificarẽt aut militiã cederẽt. Qui cingulum magis elegit amittere. q̃ imperatoris preceptionibus impijs obedire. Hũc ergo tũc iulianus propter belli neceſſitatẽ inter viros militares habebat. Qui cũ violenter a militibus ad imperiũ traheret. clamabat dicẽs ſe nõ velle paganis hominibus imperare cũ ipſe xpianus exiſteret. Cũq vox oĩm cõmuniter proclamaſſent dicentiũ ſe quoq eſſe xpianos ſuſcepit impium.

¶ Theodoricus.

Ogitabat itaq iouinianus de cõmuni ſalute. ⁊ quõ poſſet de medio hoſtiũ illeſum exercitũ liberare. nec indiguit grãdi cõſilio ſed ſemibus pietatis vtilimũ videmiauit fructũ. Repẽte nanq ſuã prouidentiã deus oſtẽdit. ⁊ fluctuationẽ eius ad portũ tranquillitatis adduxit. Dũ enĩ huius anguſtiã perſarum rex agnouiſſet. miſſa legatiõe petiuit pacẽ. deinde cibaria militibus deſtinauit: ⁊ forũ venaliũ eis preparari in deſerto precepit. celebratiſq federibus. exercitum reduxit incolumen.

¶ Socrates.

Ue pacta quantũ ad gloriam romanorũ turpia ſed tẽpori congruebãt. Amiſſa nãq ſyria ⁊ tradita perſis niſibi meſopotamie ciuitate diſceſſit. Hec itaq nũcia xpianos cõfortauerũt. paganis intulerũt luctum. Porro milites incautũ iuliani feruorem valde culpabãt. cauſamq dãni finiũ romanorum ei potius inferebãt quam a perſarum quaſi proditore ſeductus. naueſq per fluuiũ frumenta deueherent incendit ⁊ famẽ militibus erogauit.

Capitulum. ij.

Unc itaq ſophiſta libanius lamẽtationis librũ iuliano conſcripſit. quẽ iulianũ noĩauit. faſcinatũ quippe laudibus illius. In quo etiã meminit librorum quos cõtra xpianos ediderat iulianus. Et ſi quidẽ laudes impe

toris ſophiſta dixiſſet.ego quieſcerez veſtigia ſeqns. Sz qm̄ tanꝗ callidus rethor memoria iuliani librorū chriſtianā videret lacerare religionē.propterea cōtra eum poſitis primū ꝟbis ipſius pauca dicēda ſunt. Hyemis inqt noctes amplīꝰ impator extendens incūbendo libris paleſtinenſibꝫ omnē deuz deiqꝫ filiū referentibꝫ ꝑliabat obnoxius.et redarguendo ꝓualuit.vt riſuz et qntam inanitatē oſtēderet eorū q colunt a talibꝫ.in quibꝫ laboribꝫ ſene tyrio ſapiētior inuentꝰ eſt. Propitꝰ autē ſit iſte tyriꝰ ⁊ placide ꝟba mea ſuſcipiat tanꝗ a filio victus eſt. Hec quidē ſophiſte libanij ſunt. Verū ego ſophiſtā eū optimū fuiſſe noui ſi nō eius religiōis cuiꝰ impator fuiſſet oīa q de iuliano xpiani etiā iſte tūc diceret et forſitan quaſi rethor argueret. Nam ⁊ viuo cōſtantio laudes ⁊ eo defuncto iniurias plenas criminibꝫ eius effudit et ſi ſenex porphirius fuiſſet impator.libros eiꝰ iuliani ꝑpoſuiſſet opibꝫ. Sed ⁊ iulianꝰ ſi ſophiſta fuiſſz dixiſſet forſitan etiā ipm malū ſicut ethiuolū. Quia ꝗ ille tanꝗ eius ſecte ⁊ tanꝗ ſophiſte ⁊ amicus impatorꝫ. q ei ſunt vilia dixit ei. nos vt poſſumꝰ obuiemꝰ. Primū itaqꝫ dixi.qa libris incūberet hiemis noctes extendēs. Incūbere nāqꝫ ſignificat qa intentionē habuit. vt vituperationē cōſcriberet ſic cōſuetudo ſophiſtis eſt. Nā olim hos libros ſcierat.ſz tūc incūbebat ⁊ maximo ꝑlio cōtendebat. Vnde palā eſt qꝛ nō ſicuti eſt libaniꝰ putat redarguēdo ꝓualuerat. ſed infirmitate ſue veritatꝫ eſtuabat ea q bene illic caute q ſunt poſita tanꝗ detractor lacerare laborabat. oīs em̄ q reſiſtit alicui.nūc ꝓtendo:nūc celādo veritatē mētit aduerſus eū cōtra quē litigat.⁊ q infenſus alicui eſt.oīa ſic hoſtis non ſolū agit:ſed etiā loqͥ cōtendit. Quia ꝓo iulianꝰ atqꝫ porphirius quē tyriū ſenē vocat.detractores ambo fuerūt ſuis ſermonibꝫ arguunt. Nā porphiriꝰ ſummi phoꝝ ſocratis vitā dilacerauit in hyſtoria phīe quā ipe conſcripſit.⁊ talia de eo retulit.qlia ſolent de interrogatiōibꝫ occupari. Et hec de illo ſocrate.q apud grecos mirabilis caſtitate iuſticia. alijſqꝫ ꝟtutibꝫ habebat. quē plato mirabilꝰ eoꝝ phs ex vno fonte alter phoꝝ thyaſus.nō ſolū tanꝗ deo amabilē honorant:ſed etiā vira hominē ſapuiſſe pronunciāt. Porro iulianꝰ zelatus ꝑtē paſſionis propriā in ceſaribꝫ enudauit ⁊ oīm ante ſe regnātiū vitas carpens. Neqꝫ phō marco pepcit. Igit ambo detractores fuerūt. Nō opus habeo plurimis vti ſermōibꝫ. Ego aūt ex vtrorūqꝫ verbis mores eorū cōijciens hec e dixi. Quid autē de iuliano gregoriꝰ nazanzenꝰ retulit audiamꝰ. Ait em̄ in ſcd̄o libro cōtra paganos hec verba poſt alia. Hec equidē de iuliano alij ipa expimēta tradiderūt.et aſſumpta ptās imperij. Mihi aūt olim eius mores cōpti ſunt.dū hūc viruz ī athenis clariꝰ agnouiſſem. Venerat em̄ illuc duz frater impatori videret inimicꝰ.fuitqꝫ adeuntus eiꝰ ratio duplex.vna quidez qſi decentior qua dicebat ſe veniſſe vt videret helladea atqꝫ doceret.altera ꝓo ſecretior.⁊ nō nota plurimis vt immolatores demonū ⁊ viros fallaces inqreret.qꝛ nondū habebat impietatis ſue licentiā. Tūc em̄ non fruſtra cōſideraui virū nō em̄ fortuite iſta cōſpexi.ſz faciebat me cautū incōſtātia morū eius.⁊ exceſſu ſupior Vates em̄ egregius eſt.qui bene cōſiderat. Nullū em̄ ſignū in eo mihi vtile videbat.ceruix inflexibilis humeri iactabiles. oculi currētes huc illucqꝫ directi.et furioſe reſpiciētes impatientes ſpirātes iniurias atqꝫ cōtemptu ſcemata riſibilia. et hoc ipm ſemꝑ habentia. riſus incōtinens et quaſi ſubbuliens.cōſenſus ⁊ negatio ſimul ratio nulla ratione cōſiſtens. interrogatio inordinata.atqꝫ reſponſio nulla eſt cōgruentia ſibi cōueniens. Sed qd per vniuerſa diſcurro. Hunc ante opa vidi ⁊ operibꝫ ipſis agnoui. Et ſiquidem mihi eſſent ꝑſentes qui tunc aderant teſtarent. quia cum hec vidiſſem repente dixi. O quale malū nutriuit res publica romanoꝝ. Et cū hec ꝓdixiſſem.optaui me inueniri mendacē debere. Melius em̄ fuerat hoc ꝗ vt tantis terra ſceleribꝫ impleret. Nūꝗ arbitror talia fuiſſe prodigia cū multa diluuia multa incendia.multe peſtes.ethiatus terre prouenerūt.licet homines inhumani ⁊ feroces cōpoſitiſqꝫ diſſimilibꝫ naturis fuiſſe referant. Ob ꝗ rem digno ſua ſuperbia fine cōcluſus eſt. Hec gregorius de iuliano narrauit. quia ꝓo contra chriſtianos multa verba proferentes niſi ſunt vim facere veritati. quedā ex ſacris litteris peruertētes. alia permutantes:oīa tamen ſcd̄m ſuam ſumentes intentionē.multi eis obuiantes iſta patefecerunt deſtruentes ⁊ redarguentes eoruz vana ſophyſmata.⁊ ante omnes origenis licet ante multa fuiſſet tēpora. Julianus em̄ ea q videbant turbare legentes. ſacratiſſimas lectiones obijciens ſibimet ⁊ interpretatꝰ ea. detractorum ſophyſticas adinuentiones excluſit Que ſi ſepius legiſſent. Julianꝰ atqꝫ porphirius ea libenter accipiētes in aliud ſua forte

verba mutaſſent. et nõ ad blaſphemie ſophiſ
mata verterent. Quia enim lacerare ſtuduit
imperator apud idiotas ⁊ ſimplices verba fa
ciens ⁊ non apud eos qui ſcripturarũ diui=
narum obtinent veritatem. ex his palam eſt.
ſumens enĩ ea verba que diſpenſatiõis cau=
ſa humanius poſita ſunt. cũ multa huiuſmo
di collegiſſet exẽpla. hec nouiſſime dicit. Ho
rũ ergo ſingula ſi non aliquã habent ineffabi
lem cõtemplationẽ maxima de deo blaſphe=
mia ſunt plena. Hec ergo iulianus in tercio
libro contra chriſtianos dixit. In libro autẽ
ſuo quem decimo cõſcripſit. docens quomo
do ſacras fabulas decet fingi. dicit oportere ha
rum veritatẽ abſcondi. Sic enim ait. Amat
natura celari. ⁊ abdita deorũ ſubſtantia nõ
patitur nudis verbis in aures introire pollu
tas. Apparet ergo per hec imperatorẽ ſuſpi=
tionẽ habuiſſe diuinis ſcripturis. quomodo
eſſent verba myſtica ineffabilẽ quendã mo=
dũ contemplatiõis habentia. Sed indigna=
tur cur nõ om̃es eandẽ ſententiã habuerint.
et inſiſtit his q̃ inter chriſtianos diuina ſim=
pliciter ſuſcipere videntur eloquia. Non ergo
oportebat eum cõtra ſimplices inſurgere. nec
propter illas cõtra ſacras litteras intumeſce=
re. neq; odio habere ⁊ auerſari que bene ma=
gis intellexerant quoniã non om̃es tunc ita
ſentiebant ſicut ipe voluerat. Similis ergo
porphirius factus eſt. Ille namq; in ceſarea
paleſtine a quibuſdam chriſtianis ceſus ira=
cundiã non ferẽs chriſtianitatẽ deſeruit pro
pter furorẽ ⁊ odio inimicorũ. ſcribendo blaſ
phemias chriſtianitate priuatus eſt. ſicut euz
Euſebius Pamphili redarguit. ⁊ eius verba
deſtruxit. Imꝑator autem apud ydiotas ſu=
perbus inter chriſtianos extitit ea paſſiõe in
blaſphemias Porphirij declinauit. Ambo
ſiquidem ſponte deliquerunt. et ſcientes pec=
cando digniſſima pena mulctati ſunt. Cum
igitur ſophiſta libanius velut irridens dixiſ
ſet hominẽ ex paleſtina deum et dei filium fa
ciunt oblitus ſuorũ videtur eſſe verborũ. Ad
finem namq; eius libri iulianũ deificauit. ſic
inter alia dicens. Primũ namq; nunciũ eius
mortis pene peremerat cur putaretur de deo
mentitus. deinde paululũ deſcendens ait. O
demonũ alumne demonũq; diſcipule ⁊ de=
monũ obſeruator. Qui licet hoc aliter intel=
lexerit veruntamẽ hec eadẽ de Juliano di=
xit que chriſtiani exprobãtes affirmant. Si
ergo eũ laudare cogitabat oportebat euz hoc
nomẽ effugere: nec eũ debitũ demonibus in
dicare ſicut ſermonẽ alium declinauit. Quez
dũ reprehẽderent de ſuis libris abſcidit. Quo
modo enim homo chriſti deificaretur. et quẽ
admodum in aperto homo fuerit inuiſibili=
ter autem deus ⁊ admodum vtraq; ſint vera
chriſtianorũ ratio ſacra nouit. Pagani vero
anteq; credant intelligere nequeũt. Dicit enĩ
ſermo diuinus. Niſi credideritis non intel=
ligitis. Quapropter non erubeſcunt multos
homines deificantes. et vtinam bonis mori
bus inſtitutos. aut iuſtos. aut caſtos. et non
poti9 lubricos. iniquos ⁊ ebrioſos. id eſt Her
cules Dyoniſius ⁊ Aſclepios. ſicuti frequẽ=
ter in ſuis libris iurare non erubeſcit. Quo=
rum maſculos feminaſq; cupides ſi numera
ri voluero longa digreſſio generatur. Sed
ſufficit hec ſcire volentibus Ariſtotelis pal=
lium ⁊ corona Dyoſij. et liber Regum multe
memorie turbaq; poetarũ. qui de talibus ſcri
bentes vere ridiculum ⁊ inanitatem theolo
gie oſtendere paganorũ: quia vero propriuz
paganorũ eſt homines ſumma facilitate dei
ficare monſtremus. Rhodijs quadam cala=
mitate detentis reſponſum datuz eſt. vt phri
gium attin ſacerdotẽ veſanie celebritate pla=
carent. Tale nãq; reſponſum eſt. Attin pla=
care deum magnũ purum. adonem. bone vi=
te. diuitiarum datorem comatũq; Dyoniſiũ.
Hoc itaq; reſponſo. Attin quia more veſano
ſemetipſum occidit eundẽ Adonem Dyoni
ſiumq; nomiauit. Cum Alexander macedo
num rex tranſiſſet in Aſiam. animi fictiones
Alexandro fauentes iſta finxerunt Jouem
deorum conſulẽ. et minervã honoranter ge=
nitam qui corpore mortali supernũ Alexan
drum ſtatuit regem hec in parthia pronũcia
uit demon. Qui dum a potentibus adiurare
tur deificabat eos. Quid enim dicamus duz
etiam Cleomedem Athletam deificauerint
ita dicens vltimus heroum Cleomedis ciui
tatis Athleta quez ſacrificijs honorare quia
mortalis iam non eſt. Propter ergo hoc re=
ſponſum Dyogenis cynicus. et Oenamaus
philoſophus. pytium reprehenderũt appolli=
nem. Cyzycem vero tercium decimuz deum
adrianũ appellauerũt. Sed etiam ipe adria
nus amatũ ſuum antinũ deificauit: et hoc ri
diculum ⁊ inanitatẽ non dicit libanius. hec
ergo a nobis propter eius detractionem. per
digreſſionem dicta ſufficiant.

Theodoricus.

Capitulum. iij.

Quinianus igiť impatoꝛ moꝝ vt im
perij ſui tras ingreſſus eſt. ꝑmuz hoc
cōſcripſit: vt epi de exilio remearent. ꝛ
eccl'ias reddēdas eſſe ꝓfeſſus eſt q̄ expoſitā
in nicea fidē inuiolabiliter ſeruauerūt. Scri
pſit etiā athanaſio q̄ precipuus erat hoꝛū do
gmatū ꝓpugnatoꝛ petēs vt ei ſcriberet diuio=
rū dogmatū diſciplinā. Qui eloq̄ntioꝛes epi
ſcopos ꝯgregās reſcripſit rogās vt fidē nicee
expoſita cuſtodiret tanq̄ aplicis dogmatibꝫ
ꝯgruentē. cui⁹ ep'le verba ſunt hec. Pijſſimo
atq̄ clemētiſſimo victoꝛi auguſto Jouiniano
athanaſi⁹ ꝛ reliq̄ epi veniētes ex ꝑſona oīum
epoꝝ egyptioꝛuz thebaidis ꝛ libie. Decet deo
amabilē ꝓncipē diſcēdi hr̄e voluntatē deſide
riūq̄ celeſtiuz. ſic em̄ vere ꝛ coꝛ hn̄s in manu
dei ꝛ imperiū cū pace multis annoꝝ curricu
lis gubernabis. Volente igiť a nob' tua diſce
re pietate catholice eccl'ie fidem. gr̄as ob hoc
dn̄o referētes curauim⁹ vt prolatā ab oībus
patribꝫ in nicea tue pietati inſinuarem⁹ fidē.
Hāc em̄ repudiantes q̄dam nob' equidē fre=
quenť inſidiati ſunt. eo q̄ arriane nō cōſenti=
rem⁹ inſanie. Auctoꝛes ꝙ̄o facti ſunt hereſis
ſciſmatuz vniuerſalis eccl'ie. Vera ḡ ꝛ pia in
dn̄m noſtrū ieſum xp̄m. fides eſt oībꝫ manife
ſta ꝛ ex diuis litterꝭ agnita atq̄ lecta. Jn hāc
em̄ ꝛ iā ſancti martyrio cōſummati ſunt. ꝛ re
q̄eſcentes in dn̄o nūc cōſiſtūt. Māſerat itaq̄
ſemꝑ illeſa fides. niſi calliditas q̄rundā here
ticoꝝ eā violare ꝑſumeret. Arrius em̄ q̄dam
eiuſq̄ ſectatoꝛes eruperūt ꝛ impietatē aduer=
ſus eā introducere tēptauerūt dicētes. ex non
extantibꝫ ꝛ creaturā atq̄ facturā cōuertibilē
q̄ eſſe filiū dei: plurimoſq̄ ꝑ talia ſeduxerunt.
ita vt etiā q̄ aliq̄d eſſe videbanť blaſphemia
hmōi traherenť. Veruz ſancti p̄res nr̄i olim
cōuenientes ſicuti ꝓdiximus in niceno cōci=
lio arrianā quidē ſectam anathematizauerūt
Catholice ꝙ̄o eccleſie fidē ſcriptura teſte pro
feſſi ſunt. eaq̄ ꝓdicatione hereſis extincta eſt
que vbiq̄ videbať accenſa. Hec itaq̄ fides
per omnes eccl'ias legebať atq̄ predicabať.
Sed quoniā arrianā hereſim quidā renoua
re volentes. ipſam fidē a patribꝫ in nicea pro
latam anathematizare preſumpſerūt. Aliqui
vero fingunt ſe eā profiteri: ſed ipam veritatē
negare noſcunť. aliter interpretantes cōſub=
ſtantialitatē ꝛ ſancto ſpiritui blaſphemātes.
cū dicunt eū creaturā eſſe atq̄ facturā per fi
lium celebratā: neceſſario cōſiderantes religi
onē que huiuſmodi cauſa cōtra populū gene
rat offerre tue pietati confeſſionē niceni con
cilij. curauimus vt pia religio tua cognoſcat
cū quanta ſcrupuloſitate cōſcripta eſt: ꝛ quā=
tum errent qui extra eam volūt aliquid edo=
cere. Cognoſce deo amabilis imperatoꝛ: q̄m
hec quidem predicať a ſeculo. ꝛ hanc profeſſi
ſunt patres nicea cōuenientes. Jn hac quo=
q̄ fide cōcoꝛdant om̄es eccl'ie hiſpanie ꝛ brit
tannie: necnō gallus ytalie ꝛ dalmacus cōſti=
tute in capadocia. miſia ꝛ macedonia. ꝛ in vni
uerſa ſimul helladia. ſed etiā in vniuerſa affri
ca. ſardinia. cypro. creta. pāphilia. lycia. yſau
ria. ꝛ in om̄i egypto ꝛ libia. ponto ꝛ capado=
tia. partibꝫ vicinis ꝛ oriētales eccleſie. preter
paucos arrij ſectatoꝛes. Omniū nanq̄ predi
ctoꝛū ſententiā experimento cognouimus et
litteras habemus: eoſq̄ nouim⁹ deo amabi
bilis imperatoꝛ: quia cū pauci quidē huic fi
dei cōtradicant. preiudiciū facere nō poterūt
in toto oꝛbe terrarū. Multo em̄ tēpoꝛe ab he
reſi arriana pulſati. nunc ētiā pietati cōtentio
ne maxima cōtradicunt. Ut vero hec pietas
tua cognoſcat: licet ſciat. tamē ſtuduim⁹ fidē
cōcilio niceno profeſſaz ab epiſcopis trecētis
decē ꝛ octo ſubiūgere. Eſt autē hec niceni cō
cilij fides. Credimus in vnū deum patrē om
nipotentē omniū viſibilium inuiſibiliūq̄ fa
ctoꝛem. et in vnū dominū ieſum chriſtū filiuz
dei natum ex patre vnigenitū. hoc eſt de ſub
ſtantia patris. deū de deo. lumen de lumie. de
um verū de deo vero natū non factū conſub
ſtantialē patri. per quē omnia facta ſunt que
in celo ꝛ que in terra: qui propter nos hoīes
et propter noſtrā ſalutē deſcendit de celis in=
carnatus. humanatus. paſſus eſt. ꝛ die tercia
reſurrexit. aſcendit in celos venturus iudica
re viuos ꝛ moꝛtuos. ꝛ in ſpiritū ſanctū. Eos
autē qui dicūt. erat quando nō erat. ꝛ anteq̄
naſceretur nō erat. ꝛ quia ex nō extantibus
factū eſt. aut ex altera ſubſiſtentia vel ſubſtan
tia. dicentes eſſe: aut creatum aut cōuertibi=
lem. aut mutabilem filiū dei. hos anathema
tizat ſancta catholica et apoſtolica eccleſia.
Jn hac fide amabilis imperatoꝛ nos cōſiſte
re neceſſariū eſt tanq̄ ſacra ꝛ apoſtolica eccle
ſia. nulliūq̄ mouere eam ſeductione verboꝛū
atq̄ contentione quod ab initio arriani fece=
runt. ex non extantibus filium dicentes: et
quia erat quādo non erat. ꝛ creatus ꝛ factus
et cōuertibilis eſt. Propterea ſicuti predixi=
mus. ꝛ nicena ſynodus hereſim anathema=
tizauit huiuſmodi. fidē ꝙ̄o profeſſa eſt verita
tis. Non em̄ ſimpliciť ſimilē dixerūt filiū pa
tri. ne ſimpliciter ſilis deo verus eſſe crederet.

ſed etiã conſubſtantialẽ ſcripſerũt quod proprium eſt geniti veriqꝫ filij ex vero et naturale patre naſcẽtis. Sed neqꝫ ſpiritũ ſanctũ alienauerũt a pr̃e ⁊ filio. ſed potiꝰ glorificauerũt eũ cũ patre ⁊ filio in vna ſancte trinitatꝭ fide eo ꝙ ſit in ſctã trinitate diuinitas. Has litteras impator legẽs cõfirmauit quã habuerat de ſacrꝭ ſcientiaꝫ ⁊ affectũ. Aliamqꝫ cõſcripſit legẽ. vt frumentorũ cõſuetudo redderetꝰ eccleſijs. quã maximꝰ diſtribuerat cõſtantinus ⁊ dari prohibuerat iulianꝰ. Et quoniã propter illius impietatẽ orta fames nõ ſinebat totam tunc ſummã quã cõſtantinus cõſtituerat erogari. terciã partẽ iouinianus ad pſens impẽdi promiſit. ita vt ceſſante fame frumẽta integra preberentur.

Capitulum.iiij.

Ocauit igitꝰ imperator a cõſtantino exilio miſſos epiſcopos: q̃ nõ occurrerant iuliani redire tẽporibꝫ. Tunc etiã autẽ templa paganorũ om̃ia claudebantꝰ ⁊ ipſi ſacerdotes vbiqꝫ fugiebãt. indutiqꝫ pallijs ipſa pallia reponebãt ⁊ ad ſcema cõmune reuertebantꝰ. Quieuit etiã pollutio ſanguinis quã publice inſatiabiliter ſub iuliano celebrabãt. Porro chriſtiani nõ quieſcebãt. preſules em̃ religionũ adibant crebro principeꝫ credentes ſe eius obtinere voluntatem aduerſus proprios inimicos. Et primũ quidẽ macedoniani libellũ principi porrexerũt. poſtulantes vt expellerentꝰ eccleſijs qui diſſimilem filiũ predicarent. ⁊ ipſi introducerentꝰ in eas. Erant em̃ qui libellũ obtulerant baſilius anchyre. ſiluanus tarſi. ſofronius. põpeioleos paſuncus et lenus. leontius comanꝰ. callicratis claudio poſiꝰ. theophilus caſtabalenus Horũ libellũ imperator accipiẽs eos ſine reſponſo dimiſit. hoc tantũmodo dicens. Ego cõtentiones odio. eos aũt qui ad concordiaꝫ feſtinant diligo pariter ⁊ honoro. Quod audientes qui ad cõtentionẽ ſe preparabãt quieuerũt. Hoc ergo ꝑ voto impatoris eſt actũ. Nã tunc intẽtio ſectatorũ acacij reuelata eſt. ⁊ ſicuti ſolebant ad vota ſe principis cõtulerũt. Cõuenientes em̃ in antiochiam ſyrie habuerũt verba cũ meletio q̃ ante paululũ diuiſus ab eis cõſubſtantialitatẽ defendere videbatur. Hoc itaqꝫ fecerũt qui cũ honorari conſpiciebãt pncipe tũc ibi morante. Cõmuni ergo conſilio libellũ cõponentes cõſubſtantialitatẽ profeſſi ſunt ⁊ nicenã roborãtes fidẽ obtulerũt impatori. Cuiꝰ libelli verba ſunt hec.

Piiſſimo ⁊ deo amabili dño nr̃o Iouiniano victori auguſto ſynodũ pſentiũ epozũ ex diuerſis prouincijs in antiochena vrbe cõuenientiũ. Quoniã eccleſiaſticã pacẽ atqꝫ concordiã tua primũ ſtuduit pietas celebrare bene nouimꝰ eſſe nos dõ amabilis impator. Quia verticẽ huiuſmodi vere vnitatꝭ ⁊ orthodoxe fidei bene ſumpſiſti. neqꝫ hoc ignoramꝰ. Sꝫ neqꝫ cũ hijs qui adulterantꝰ veritatis dogma reputemꝰ tue pietati ſuggerimꝰ: quoniã ſancti concilij nicea olim ⁊ ab initio celebrati fidem ⁊ ſuſcepimus ⁊ cõtinemus. qm̃ etiã conſubſtantialitatis nomẽ qd aliter ſe a quibuſdam videtꝰ dicimus cauta interptatione a patribus excepiſſe. Quippe ſignificantibꝫ quoniã ex ſubſtantia pr̃is natus eſt filius. ⁊ quia ſilis per ſubſtantiã patri eſt. Nõ em̃ velut aliqua paſſio circa ineffabilẽ natiuitateꝫ creditꝰ: neqꝫ ſcdm aliquẽ paganorũ vſum percipitur a patribꝫ ſubſtãtie nomẽ dictũ. Sꝫ ad deſtructionẽ arrianorũ qui pſumpſerunt ex non extantibꝫ de xp̃o aliquid impie pdicare. quod etiã iſti qui nunc inequalitatẽ aſſerunt. aſperius ⁊ audacius ad vaſtandã eccleſie cõcordiã impudenter auſi ſunt perpetrare. Quãobreꝫ huic relationi noſtre ſubiunximꝰ. exemplar fidei niceni concilij: quã etiaꝫ decenter amplectimur. Eſt em̃ huiuſmodi. Credimus in vnũ deum patrẽ omnipotentẽ et reliqua. Et ſubſcriptio. Meletius epiſcopus antiochie obtulit in ſupraſcriptis conſentiens. Euſebius. ſamoſatenus. euagrius. ſiculus. vranius apanie. zoilus. lariſenus. acacius ceſarie. antipater roſi. abramius vrunenus. ariſtonicus ſecucobeli. barlabentus pergami. vraniꝰ meletine magnus calchidis. euthichius eleutheropoleos. roſaceus armenie maioris. Titus boſtrenſis. pelagius laodicie. arbianus adrẽſis. Piſo adadenus. per lamyrionem preſbyterum. ſibinianus zeumatis. Athanaſius anchyrie. per olphicũ ⁊ etium preſbyteros. hyreneus gaze. Piſo auguſte. patritius palti. per lamyrionem preſbyterũ. Anatholius berotbee. Theotinus aramenus. Lucianus arcenus. Hunc vtiqꝫ libellum in collectiõe ſynodalium ſabini conſcriptum inuenimus. Uerum imperator propoſitum hunc habebat: vt blandimentis et ſuaſione verborum diſcordantium contentiones abſcideret dicens. Nulli quidem ſe quomodocũqꝫ credẽtium fore moleſtum. eos tamen diligere ⁊ minus honorare qui principiũ eccleſiaſtice vnitati pberent. Quia vero hoc egerit etiam the

miſtius philoſophus ait in laude quā in eiꝰ protulit cōſulatu. Ubi miratur imperatoreȝ ꝙ ꝑmiſerit vnūquēqꝫ colere ſicut vellet atqꝫ deuicerit blandientium mores. Quos valde deridens ait manifeſtare per puerum.

¶ Sozomenus.

Situr impator tunc etiā ſecūdo noīe ꝑfectura gubernandi ꝓtorianā legem dedic vt capitali ſentētia plecteret qui ſacraȝ virginē nuptiali thoro violare ꝓſumeret vel impudico aſpectu reſpiceret. nō dicam abripere forte temptaret. Quā legeȝ ideo poſuit. eo ꝙ iuliani tēporibꝫ. quidē huiuſcemodi virgīes vxores ducere preſumpſerunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. v.

Alter hec athanaſius alexādrie ſedis eṗus cū paucis ſuorū cōmunicato cōſilio neceſſariū iudicauit vt xpianuȝ videret impatorē. Ueniēſqꝫ antiochiā ꝑncipē de qͥbus oportebat edocuit. Quidam aiūt qͣ eū ipſe magis euocauerit impator. vt q̄ neceſſaria pro religiōe ⁊ recta fide videbant exponeret. Diſponēſqꝫ vt decebat cauſas eccl̄ie de reuerſione cogitabat. Uerū euzoius arriane ſecte antiochene ciuitatis eṗus ſtudebat vt ꝓbatianus qͥdam eunuchus in alexādria vrbe ordinaret epiſcopus. Cūqꝫ hoc ageret lucius alexandrinus a gregorio ꝑſbyter ordinatus eſt. adijt impatorem ⁊ maledicēs athanaſio quidā quaſi tēporibꝫ eṗatus ſui fuiſſet inſcriptus. ⁊ plurima exilia ꝑcedētibꝫ ſuſtinuiſſet impatoribꝫ eſſetqꝫ circa eū ſacra cauſa diſcordie. Supplicabat inſuꝑ vt alter in alexādrina ciuitate ordinaret eṗus. Uerū impator ſciēs quāte athanaſio inimicorū inſidie prouenissent. derogatiōes hmōi non reſpexit. ſed lutiū quidem cū multa intermīnatiōe tacere iuſſit. Probatianū ꝟo eiuſqꝫ ſequaces eunuchos auctores huiuſmodi ſcelerū atqꝫ turbarū caſtigādos eſſe ꝑcepit. Porro athanaſium amicū ſibi maximū factū deſtinauit in egyptū. vt ſicut ei videret cauſas eccliaꝝ populoſqꝫ diſponeret. Fertur eñ qͣ eū proxima ꝟtute cōuerſatōnis ſapiētieqꝫ laudauerit. Aiunt quidā anteqꝫ ſub cōſtantio imperatore arriani teneret eccleſias ſomniū vidiſſe anthoniū monachū quaſi burdones altare ſacrū calcibus euertiſſent. expertūqꝫ dixiſſe: qm̄ ab adulteris ⁊ ꝑmixtis homībꝫ ecclia calcaret: q̄ nō fuiſſe mendacia poſterioꝝ mōſtrauit euētus:

¶ Socrates.

Capitulum. vj.

Unc igitur impator impetū retinēs hereticoꝝ diſceſſit ab antiochia ⁊ venit ad tarſum cilicie. ibiqꝫ corpus iuliani ſepeliuit. Et dū cuncta ſolemnia funeri eius exhibuiſſet. cōſulem deſignatus. Dumqꝫ cōſtantinopolim feſtinaret. venit ad ꝑdiuȝ nomīe dadaſtam inter galaciam et bithiniaȝ quo temeſtius philoſophus cū alijs ſenatoribus occurrens conſularē recitauit oratiōnē. Feliciter tunc agi potuiſſent res romane rei publice ⁊ ſimul eccleſiaſtice ſub principe benigno diſpoſite. niſi repentina mors mortalē virum ab hominibꝫ abſtuliſſet. In ꝑdicto nāqꝫ predio hyemis tempore in fraxis languore conſtrictus eſt mortuus cōſulatu ſuo ⁊ baroniani filij ſepti.a decima die menſis februarij. Qui regnuit menſibꝫ. vij. vixit ānis. xxxiij.

¶ Sozomenus.

Capitulum. vij.

Umqꝫ in niceā bithinie veniſſet exercitus valētinianuȝ ordinauit impatoreȝ. virū optimū. ⁊ apice principali digniſſimū.

¶ Socrates.

Alentinianꝰ igit ordinatꝰ viceſima qͣnta die eiuſdē februarij mēſis pānonius genere de ſciba ciuitate: cui tūc erat militū cura cōmiſſa quoniā probatiſſime militarē nouerat diſciplinā. Fuit etiā vir magnanimꝰ et ſemꝑ ꝑſenti fortuna melior apparebat.

¶ Theodoricus.

Pſe eñ nō modo fortitudīe. ſȝ etiā prudētia. tēperantia atqꝫ iuſticia et corpis magnitudine ꝑfulgebat. Sic eñ fuit regalis piter ⁊ vrbanꝰ vt dū exercitꝰ tēptaſſet ei aliuȝ ſociare cōſortē: ille reſpōderit qꝺ cātat ab hominibꝫ. Ueſtruȝ īnqͥt fuit o milites impatore nō exiſtēte mihi dare regnū ⁊ impiuȝ verum vbi ego ſuſcepi meū. iā eſt non vr̄m de rebꝫ cogitare cōmunibꝫ. Cuiꝰ ꝟba mirati milites: eiꝰ ſecuti ſunt volūtatem. At ille fratrē de penia vocās ꝙ non debuit ſociuȝ fecit imperij.

¶ Socrates.

Oſt triginta dies auſpicij ſui.

Theodoricus.

Ui aſie ſceptra cōtradēs piter ⁊ egypti europā ſibi diſtribuit ⁊ veniēs ad heſperiam omēs milites docuit equitatem. a ꝑdicationibus pietatis incipiens.

Capitulum. viij.

Vxentio nanqꝫ defuncto ꝙ medio-
lanēſem preſulatū tenuerat. multiſqꝫ
fuerat cōciliis abdicatꝰ. euocās om-
nes ep̄os imꝑator huiuſmodi apud eos ver
ba locutus eſt. Noſtis aperte eruditi quippe
diuinis eloquiis qualē oporteat eſſe pontifi
cē. et quia nō decet eū verbo ſolū: ſed etiā con
uerſatiōe gubernare ſubiectos ⁊ totus ſemet
ipſum imitatorē virtutis oſtēdere. teſteqꝫ do-
ctrine cōuerſationē bonā habere. Talē itaqꝫ
in pontificali conſtitutū ſede: cui ⁊ nos ꝙ gu
bernamꝰ imperiū. ſincera noſtra capita ſum
mittamꝰ ⁊ eius monita dū tanqꝫ homies de
reliquerimꝰ neceſſario veluti curantes medi
camēta ſuſcipiamꝰ. Hec cū dixiſſet imꝑator.
petit ſynodus vt magiſ ipſe decerneret ſapiēs
⁊ pius exiſtēs. At ille. ſuper vos eſt inquit ta-
lis electio. Vos enī gratia diuina potiti ⁊ illo
ſplendore fulgētes melius poteritis eligere.
Tūc ſacerdotes egreſſi de epiſcopali ſede tra
ctabāt. Ruſum orthodoxi ſui dogmatis ni-
tebant̄ habere epiſcopū. Hanc ſeditionē am
broſius cui tūc preſidalis fuerat cura cōmiſ-
ſa. cognoſcens ⁊ metuēs ne quid turbe cōſur
geret ad eccleſiam feſtinus acceſſit. At illi ceſ
ſante ſeditione cōmunē dederunt vocē peten
tes vt paſtor gregis ordinaret̄ ambroſius ꝙ
nondū fuerat baptiſatꝰ. Hoc imꝑator agno
ſcens repente iuſſit eum baptiſari. ⁊ tanqꝫ di-
gnū virum ordinari pontificē. Nouerat enī
eius certiorē omni pondere voluntatē. ⁊ totiꝰ
regule decreta ſubtiliora. arbitratus etiaʒ di
uinū in eo eſſe decretū. dū in eiꝰ electiōe: etiaʒ
pars cōtraria cōſonaret. Hic ergo ſacri bap-
tiſmatis dono potitꝰ. gratiā quoqꝫ ſimul ſu-
ſcepit epiſcopatus. Quo facto hunc hymnū
optimꝰ imperator ſaluatori ⁊ domio obtuliſ
ſe fertur. Hiis quippe que gerebant̄ intererat
Gratias inquit ago tibi domie omipotens et
ſaluator noſter. qui huic viro ego quidē com
miſi corpa. tu aūt aīas ⁊ meā electionē oſtē
diſti iuſticie cōuenire. Cumqꝫ poſt paucos di
es ſanctꝰ ambroſius cū multa fiducia apud
imꝑatorē quereret̄ quia male a iudicibꝫ age-
bat̄. tunc imꝑator ait. Hanc inqt cōfidentiā
tuā dudū noui. ⁊ aperte probās nō ſolum nō
reſtiti. ſed etiā in electione ordinationis ſociꝰ
fui. Feſtina itaqꝫ ſanare ſicut diuina lege pre
cipit̄. animarū delicta noſtrarū. Hec igit̄ im
perator mediolani ⁊ dixit ⁊ fecit. Cognoſcēs
aūt quidam in aſia ⁊ frigia de diuinis dubi
tare dogmatibꝫ in yllirico quidē ꝓcepit ſyno
dū celebrari: et que de illis ⁊ decreta atqꝫ fir-
mata ſunt dubitantibꝫ deſtinauit. Porro qui
illic cōuenerant decreuerūt fidem expoſitam
in nicea vrbe ſeruandā. Scripſit autē et ipſe
ſocium habens ⁊ adhibēs in ſuis litteris fra
trē quatenꝰ in hiis que placuerāt duraretur.
Hanc ergo etiā legem ipām ponere neceſſari
um eſt. ꝙ aperte ⁊ eius pietatē ꝑdicat. ⁊ valen
tis tūc ſinceritatē ſine dubitatiōe demōſtrat.

Capitulum. ix.

Imperatores maximi pii victores:
auguſti. valentinianus. valēs ⁊ gra-
tianus. epis dyoceſeos aſie frigie. ca
rophrigie. pacatiane in dño ſalutē. Tanto cō
cilio in yllirico celebrato et ſubtilit̄ habita q̄-
ſtione de ſalutari verbo. oſtenderūt beati pō-
tifices ter trinitatē conſubſtantialē patris et
filii ⁊ ſpūſſancti: quā nequaqꝫ declinātes iu-
ſta myſteria religionis magni regis exercent
Hanc igit̄ ꝑdicari decreuit noſtra quoqꝫ ſen
tentia ⁊ potētia. ita tamē vt non dicāt aliq: ſe
q̄mur religionē imperatoris hanc patriā gu
bernantis ⁊ nō illi potius obediētes qui no-
bis ſalutis mandata cōtradidit. Euangeliuʒ
namqꝫ chriſti noſtri ſic habet. Reddite que
ſunt ceſaris ceſari: ⁊ que ſunt dei deo. Quid ḡ
vos dicitis epiſcopi ⁊ preſules ſalutaris ver
bi. Si ita ſe habet veſtra probatio diligētes
alterutros imperiali imbuti dignitate quieſci
te. ⁊ nolite perſequi eos qui deo perfecte mi-
niſtrant. quorū orationibꝫ ⁊ terrena bella ſe-
dant̄ ⁊ recedentium a deo angelorū repellun
tur incurſus. quiqꝫ omnes demones corru-
ptores precum aſſiduitate cōfundunt. tribu-
ta ſcdm̄ leges inferre non reſpuūt. poteſtatiqꝫ
regie non reſiſtūt. ſed ſincera voluntate ⁊ ſu-
perni dei nutu mandata cuſtodiunt. ⁊ noſtriſ
legibus ſubiugantur. Vos autem inobediē
tes eſſe monſtramini. Et nos quidem ſubiici
mur ei qui primus eſt et nouiſſimus. vos au
tem voſmet abrogatiſ. Nos itaqꝫ puros nos
ipſos ⁊ vobis eſſe deſideramus. et ſicut py-
latus in examinatione chriſti noſtri cuʒ nol
let eum perimere. conuerſuſqꝫ ad oriētis par
tes et petens aquā diluit manꝰ ſuas dicens.
Innocens ego ſum a ſanguine huiꝰ iuſti. ſic
etiam noſtra maieſtas ſemꝑ mādauit ꝑſecu-
tionē non fieri. neqꝫ fluctuatōnes inferri. nec
inuidere laborantibꝫ in agro dñico. neqꝫ diſ-
penſatores magni regis expellere. vt nō ad ꝑ
ſens et ſub imperio nr̄o creſcere videamini: ⁊
poſtea teſtamentū dñi ſubdere paſſioni. ſicut
in ſanguine zacharie. ſed illi poſt aduentum

ſuperni regis noſtri ieſu chriſti diſrupti ſunt. cõtraditi morti. cũ adiutore ſuo demone corrupti. hec pcipimus in megecio ꝛ ciceronio ꝛ damaſo ꝛ lampone ꝛ brintiſio. q̃ adiutores fuerũt. ſed etiã ipſa vobis geſta dixerim⁹ qͥnus agnoſcatis ea q̃ in eximio ſunt concilio celebrata. Hys ergo litterꝫ etiã ſubdidit dogmata cõciliũ hec ſummatim habẽtia. Profitemur ſequẽtes magnũ orthodoxũqꝫ conciliũ. cõſubſtantialẽ eſſe patri filiũ. ꝛ nõ ſic intelligimus cõſubſtantialẽ ſicuti dudũ quidã expoſuerũt non vere ſubſcribentes. ꝛ nunc aliꝗ illos vocantes patris virtutẽ ſermonis reſpiciunt ꝛ ſequit eos qui ꝑ conſubſtantialitatẽ ſimilitudinẽ ſignificatã eſſe ſubſcripſerũt. eo ꝙ nulli reliquaꝝ creaturarũ per eũ factarum ſimilis ſit filius niſi tantũmodo patri. Sed q̃ hec exponũt creaturã precipuã dei filiuꝫ pie dogmatiſant. Nos itaqꝫ ſapim⁹ ſicut etiã cõcilia nuper rome ꝛ galliꝗs celebrata vnaꝫ eſſe eandemqꝫ ſubſtantiã patri ꝛ filiꝗ ꝛ ſpiritu⁹ ſancti in trib⁹ perſonis. qd eſt in tribus perfectꝫ ſubſiſtencijs. Cõfitemur autẽ ſcđm nicenaꝫ expoſitiõnẽ ꝛ incarnatũ filiũ dei conſubſtantialẽ ex virgine ſancta maria ꝛ in hominibus inhabitaſſe ꝛ cõpleſſe diſpenſationẽ pro nob omnẽ in natiuitate ꝛ paſſione ꝛ reſurrectiõe. ꝛ in celos aſcenſione ꝛ iterũ venturũ vt reddat nobis ſimilitudinẽ diuinã a ſemetipſo. deum exiſtentẽ carnigerũ. ꝛ hominẽ deiferũ. Hys ergo que pdicta ſunt ꝯtraria ſapiẽtes. anathematiſant per eũ qui nõ ſolũ dixit. anteqꝫ naſceret nõ fuit filius. ſed ſcripſit quia ꝛ anteqꝫ opere naſceret. virtute erat in patre. Hoc em ꝛ in oĩbus creaturis eſt q̃ non ſemp exiſtũt ſicut de⁹. filius em ſemp cũ patre eſt: ſempiterna natiuitate progenitus. Hec igit impator ſummatim ſignificauit. ego vo ipſas concilij litteras ponendas exiſtimo.

Capitulum. x.

Piſcopi yllirici. epis eccliaꝝ dei dyoceſcos. aſie. phrigie. cato phrigie. pacatine in domino ſalutem.

Onuenientib⁹ nobis in vnuꝫ ꝛ habitã maxima queſtione de ſalutari verbo ꝓbauim⁹ conſubſtantialem eſſe trinitatem patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti. Quãobrem iuſtuꝫ fuit vobis litteras deſtinare. non quibuſdaꝫ argumentationib⁹ religionẽ trinitatis ſcribẽtes: ſed humilitate rogãtes: has noſtras litteras deſtinauim⁹ per dilectiſſimũ fratreꝫ noſtrũ ꝛ conſacerdotẽ helpidiũ presbyteruꝫ. In pſentib⁹ itaqꝫ noſtrꝫ litteris q̃ſi illud refertur qd in ſaluatoris noſtri ieſu chriſti libris ſcriptũ eſt. ego quidẽ ſum pauli. ego autẽ apollo. ego vo cephe. nunqd paulus crucifixus pro vobis eſt. aut in nõĩe pauli baptiſati eſtis: et hec qdem ſuſtfficiebãt humilitati nr̃e. et iam ſi nõ vobis vniuerſales litteras mitterem⁹ ꝓpter tm̃ timorẽ quẽ ibi predicatis. cuncte vr̃e prouincie a patre ꝛ filio ſpiritũ ſanctũ diuidẽtes. Quãobrem neceſſariuꝫ habuim⁹ ad vos deſtinare dominũ noſtrũ ꝛ cõminiſtrũ helpidiũ a regio pncipatũ romanoꝝ has litteras deferentes vt ſi forte talis eſt pdicatio vr̃a cognoſcat. Qui em cõſubſtantialẽ trinitatẽ nõ pdicant anathema ſunt. ꝛ ſi quis hijs non cõmunicans inuenit anathema ſit. Hys auteꝫ qui cõſubſtantialẽ predicãt trinitatẽ preparata ſunt regna celoꝝ. Rogamus ergo vos fratres. vt nõ aliud doceatis. nõ aliud innouetis ſed conſubſtantialẽ ſemp ꝛ vbiqꝫ predicãtes trinitatẽ. poſſidebitis regnũ dei. Ob hoc ſcribentes ꝛ cõmemorãtes has litteras deſtinamus. De epis autẽ cõſtituendis cõminiſtris iam cõſtitutis ſi permãſerint vſqꝫ ad finẽ. bene. alioquin ex ipſo presbyterio repellant. Similiter pſbyteros atqꝫ dyaconos in ſacerdotali ordine diffiniuim⁹. vt ſint irreprehenſibiles vndiqꝫ ꝛ a curia et ab officio militari. Propterea ergo hoc noluim⁹ plurimis verbis ſcribere: eo ꝙ dixerimus vnum ex omib⁹ dominũ noſtrũ. Helpidiũ ꝛ cõminiſtrum ſtudioſe pdicationẽ veſtrã cogniturũ. ſi ita ſe habet ſicut audiuim⁹ a domino noſtro ꝛ conſacerdote euſtachio. De cetero licet aliquando in errore fueritis deponẽtes veterẽ homineꝫ induimini nouo. Nam ꝛ ipſe frater ꝛ cõminiſter helpidus docebit vos verã predicare fidẽ. quia ſancta trinitas eſt ſubſtantialis deo patri ꝛ filio cũ ſpiritu ſanctificata glorificata. manifeſtata eſt. pater in filio. filius in patre. cũ ſancto ſpiritu in ſecula. Hoc itaqꝫ declarato aperte poterimus ſanctã trinitatẽ cõfiteri cõſubſtantialẽ eſſe ſcđm fidẽ olim in nicea expoſitã: quã patres cõfirmauerũt. Qua fide pdicata poterim⁹ erroneũ demonẽ declinare. Quo extincto pacificis noſmetipſos litteris degentes in pace ſalutabim⁹. Scripſimus autẽ vobis vt noueritꝫ arrianos eſſe cõdemnatos nolẽtes cõfiteri ex patris ſubſtantia filiũ ꝛ ſpiritũ ſanctũ quoꝝ nõĩa ſunt ſubiecta. Polichronius. tilemac⁹. fauſtus. aſclepiadis. amantius. cleopater. Hec g̃ ita ſe habent in gloria patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti. in ſe-

cula seculorũ amen. Valere vos optam⁹ patri ⁊ filio saluatori christo: cuꝫ sancto spiritu multis annorũ circulis.

Capitulum. xj.

Amoſiſſim⁹ igitur imperator tanꝗ̃ apostolicis dogmatibꝫ ſollicitudinẽ perhibebat. Interea syrus quidam genere ⁊ lĩgua pariter audẽus nomĩe illo tpe fuit dogmata noua reperiens: qui dudũ quidẽ malignos habere incipiens cõceptos. tũc manifestus apparuit. Prius nãqꝫ fatue intelligẽs quod ſcriptũ eſt. Faciam⁹ hominez ad ymaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtrã. humanã formã putauit habere diuinitatẽ ⁊ corporibꝫ ptibus eſſe diſtantẽ diuĩe ſcripture nequaqꝫ ſenſu reſpitiens. que ſepe diuinis operatiõibus humanorũ mẽbrorũ nomĩa circũponit. quoniã qui facile ſubtiliora intelligere nequeunt: per hec prouidentiã dei magis agnoſcũt. Adiecit autẽ ⁊ huic impietati ⁊ alia his vicinia. Ex veſania nãqꝫ maneti aſperſus. neqꝫ ignis neqꝫ tenebrarũ deũ aſſeruit creatorez: ſed hec quidẽ. et quecunqꝫ his ſimilia celant maneti veſanie participes ⁊ iſte p̃dicabat q̃ ab eccleſia ſunt ſegregata. quia quidã maledictũ aſſerũt partũ. quidã vero cũ mulieribꝫ non longe habitantes cõtra legez viuũt. ⁊ ꝑpterea dicũt remotius eſſe viuendũ celantes dogmatum blaſphemiã. eſt tamẽ eis habitatio arrogãtie plena. ⁊ phariſaice propago doctrine. Nam illi animarũ ⁊ corporũ medicũ accuſabant in templo dicẽtes apoſtolis. vt quid cũ publicanis ⁊ peccatoribꝫ comedit magiſter veſter. ⁊ ꝑ prophetã de talibus dicit deus. q̃ dicũt mundus ſum noli me tãgere. iſti fum⁹ furoris mei. Sed horũ ſtulticiã redarguere p̃ſentis tẽporis nõ eſt qui ꝑpter enarrationẽ reliquam procedamus. Ea tempeſtate meſſalaniorũ quos orantes appellant hereſis eſt exorta. Vocant autẽ ⁊ alia appellatiõe anthiaſiſte. idẽ ſacrificatores Iſti eñ cuiuſdã demonis operatiõez expectant ⁊ hanc ſancti ſp̃us p̃ſentiã arbitrãtur. Qui ṽo integro huius rei languore participant auerſant operationẽ manuũ q̃ſi malignã. ſomnoqꝫ ſemetipſos indulgent. ⁊ iniq̃tatũ phantaſias prophetias appellant. Huius hereſis p̃ncipes fuerũt dadoſius ⁊ ſebas adel filius hermas ⁊ ſymeonis. et alij qui ab eccleſiaſtica quidẽ cõmunione receſſerũt dicẽtes diuinũ cibum nec p̃deſſe nec ledere. de q̃ dñs dixit xp̃s. qui comedit carnẽ meam. ⁊ bibit ſanguinẽ meũ viuet in eternũ. Cumqꝫ vo luerũt hunc celare languorẽ. etiã conuicti impudentur negãt. ⁊ hec alios ſapiẽtes que ipſi animo retinẽt prorſus abdicant. Litaius itaqꝫ preſul meliciẽſis eccleſie diuino zelo decẽter ornatus. videns eo ꝙ hic languor multa monaſteria. magis autẽ latronũ vt ita dixerim ſpelũcas inuaderet eas incendit ⁊ lupos ab ouibus ſegregauit. Similiter ⁊ amphilochius famoſiſſim⁹ lycaonnenſis antiſtes. dũ hec peſtis illic creſceret eaz valde cõpreſſit et oues que tali cõtagio vexabant eripuit. Porro flauian⁹ vbiqꝫ laudabilis p̃ſul antiochenus audiẽs hos in ediſſa degere ⁊ venenum propriũ in vrbibꝫ vicinis aſpergere. turbã dirigẽs monachoꝝ deduxit ad antiochiã et negãtes eam peſtez hoc modo redarguit. Accuſatores itaqꝫ dixit calũnioſos eſſe teſtes vero mẽdaces. ad elpulium autẽ valde ſenẽ cũ manſuetudine vocãs ⁊ iuxta ſe ſedere ꝑcipiẽs ait. Nos o ſenior q̃ iã magnã partẽ vite tranſiuimus humanãqꝫ didicim⁹ valde naturã. ⁊ aduerſariorũ demoniorũ machinamẽta cognouimus ip̃o experimẽto gratia miniſtratõnis edocti ſumus. Iſti ṽo cum ſint iuuenes nihil eorũ ꝑfectius agnoſcẽtes ſp̃ualia audire ṽba nõ poterũt. Quapropter dicito mihi quõ credis ſp̃m cõtrariũ recedere ⁊ gratiã ſancti ſpiritus aduenire. his verbis ſenex ille mulcetus. om̃e venenũ qđ celabat euomuit atqꝫ dixit nullã quidẽ vtilitatẽ ex ſancto baptiſmate baptiſatis accedere. ſed ſolũ orõnẽ ſtudioſam inhabitantẽ demonẽ effugare. dicebat inſuꝑ vnũquẽqꝫ naſcentium a ꝑgenitore ſuo ſicuti naturã. ſic etiã demonũ trahere famulatuz. et expulſis ꝑ illã orõnẽ ſtudioſam ſctm̃ ſp̃m aduenire. ⁊ ſenſibilit̃ ac viſibilit̃ ſuaz deſignare p̃ſentiã atqꝫ corp⁹ paſſiõibꝫ motuz cuiuſlibet eripe. ⁊ aĩam a mala volũtate penit⁹ liberare. ita vt nequaqꝫ decetero egeat neqꝫ ieiunio macerãte corp⁹. neqꝫ doctrina refrenãte. ⁊ ꝑgredi diſciplina libenter edocẽte. Nõ autẽ ſolũ qui hoc impetrauerit corpis exultatiõibꝫ liberat̃. ſed apte etiã futura ꝑuidet. et ſanctã trinitatẽ oculis cernit. Hoc itaqꝫ flauian⁹ fetidiſſimũ effodiẽs fontẽ. ⁊ ei⁹ pocula cũctis examinãda producẽs infeliciſſimo ait ſeni. Vetuſtiſſime dieꝝ maloꝝ ĩcrepauit te os tuũ ⁊ nõ ego. Labia eñ tua teſtant̃ aduerſuz te. Cũqꝫ hic languor cũctis innotuiſſet de ſyria q̃dem expulſi ad pamphiliam ſunt progreſſi: eamqꝫ huiuſmodi peſte cõpleuerũt. Sozomenus.

Capitulum. xij.

Situr valentianus cũ ita ſaperet ſi-
cut niceni patres et ſimilia profiten-
tibus proderat. aliter ꝟo ſapiẽtibus
nõ erat importunus. Qui dũ in initio regni
de vrbe cõſtantinopolitana ꝑ thracias pro-
peraret ad romaz. tunc epiſcopi belleſpõti by-
thinie ⁊ quicũqꝫ cõſubſtantialẽ patrem ac fi-
liũ predicabãt legatum miſerunt hypacianũ
heraclie. perinthi preſulẽ quatenus dignaret̃
ad emendationẽ dogmatis intereſſe. Is cuz
adiſſet imꝑatorem ⁊ epiſcoporũ legationẽ in
timaſſet. rñdens valentianꝰ ait. Mihi quidẽ
cũ minimꝰ de populo ſim phas nõ eſt talia ꝑ
ſcrutari. Verũ ſacerdotes quibꝫ hec cura eſt.
apud ſemetipſos cõgregent̃ vbi voluerit. Cũ
hec itaqꝫ reſpõdiſſet princeps in laniſacũ cõ
uenerũt epiſcopi. Cũqꝫ duos tractaſſent mẽ
ſes nouiſſime decreuerũt vt ea q̃ conſtantino
polim geſta fuerant ſtudio eudoxij. et acacij
vacuarent̃. ſimiliter autẽ vt vacaret etiã expo
ſitio fidei. quã velut occidentaliũ epiſcoporũ
proferentes quoſdam ſubſcribere in ea ſub
ea promiſſione fecerũt. quia qđ fuerat conſti
tutũ de diſſimilibꝫ ſubſtãtie nomĩe penitꝰ ab
dicarent. quod etiã ſunt mentiti. Similez ve
ro eſſe patri filiũ per ſubſtantiã aſſerebant. di
centes neceſſariã ſimilis adiectionẽ ꝓpter ſi-
gnificationẽ ſubſiſtentiarũ. Fidẽ vero illam
eſſe ꝑcipiendã per omnes eccleſias q̃ ſeleutia
fuerat promulgata et expoſita in dedicatiõe
antiochene probat̃ eccleſie. Depoſitos autez
ab eis qui diſſimilẽ patri filiũ aſſerebant. ſe-
des proprias recipere decreuerunt. Si quis
aũt eos accuſare vellet equo hoc periculo fa-
cem ſanxierũt iudicis eſſe. decernẽtes epiſco-
pos recte ſapiẽtes ⁊ vicinis prouincijs in ec
cleſia cõuenientes vbi teſtes eſſent ſingulorũ
qui dicerent̃ oppreſſi hic decernẽtes cum eo
caſſent eudoxiũ. ⁊ qui cũ eo fuerũt. locum eis
penitẽtie tribuerunt. quibꝫ obedire nolenti-
bus q̃ fuerant placita cũctis eccleſijs intima
uerũt. Cumqꝫ crederet̃ ſtudere eudoxiũ. vni-
uerſa regalia ſue partis faceret ⁊ iſtis ſine du
bio derogaret. neceſſariũ putauerunt vt ꝑcur
rerent ⁊ que fuerãt laniſaco geſta nunciarẽt.
Remeantẽ itaqꝫ valentẽ imperatorẽ de thra
cia. in eraclia adierunt. Fuerat eñi cum fratre
digreſſus vſqꝫ ad quendaz locum. Tunc eñi
eudoxius iã apud ꝑncipem atqꝫ proceres ꝑ
cipuus habebat̃. Adeuntibꝫ ergo legatis im
peratorez a laniſaco miſſis. iuſſit imꝑator ne
ſemetipſos ab eudoxio ſepararẽt. qui dum re
ſiſterent, et de ſe geſtis conſtantinopolitanis
apud ſeleucenũ cõciliũ habitis aduerſus eu
doxiũ quererent̃. cõmotus ad iram princeps
illos quidẽ deputatos exilio eccleſias aũt eu
doxio tradi iuſſit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xiij.

Tempore quo valens ſuſcepit impe-
riũ. apoſtolicis dogmatibꝫ ornabat̃.
Cum ꝟo gothi tranſiſſent hyſtrum.
et thraciam pagerẽt. collecta militia pugna-
re cepit aduerſus eos. Cui placuit vt nõ nu-
dus ſacra gratia dimicaret ſed ſancti baptiſ-
matis munitꝰ armis. ⁊ hoc quidem bene pla
cuit ⁊ valde ſapienter. Quod ꝟo poſtea geſſit
magnã animi molliciem ⁊ proditionẽ ſigni-
ficat veritatis. Ea namqꝫ infelix paſſus eſt.
que progenitor adam. Cõiugis eſt eñi ſedu-
ctus alloquio ⁊ mulieribꝫ verbis illaqueatꝰ.
Illa namqꝫ ꝑmitus arriane fallacie captioni
bus irretita. etiã iſtum ſecum corruere in blaſ
phemie foueã perſuaſit cuius ſeductiõis au-
ctor fuit eudoxius. Is eñi adhuc cõſtantino-
politane gubernacula tenebat eccleſie. nõ re-
gens ſed potius mergens nauim. Tunc ergo
in ipſo baptiſmatis tẽpore iureiurando miſer
rimũ obligauit: vt ⁊ in impietate dogmatiſ ꝑ
maneret. ⁊ vndiqꝫ cõtraria ſapientes expelle
ret Sic ille doctrinã apoſtolicã derelinquẽs
cõtrarias partes ſumpſit. et poſt paululũ que
iurauerat adimpleuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xiiij.

Preterea venit in europã. Metuebat
eñi ne forte per ſe facta ſub iouinia-
no. xxx. annorũ facta ſolueret. Qui
cũ nihil mouerẽt degebat in antiochia. Quo
tẽpore melecium quidẽ epiſcopũ deſtinauit ad
exiliũ. paulino ꝟo veritus eius vitam peper
cit. eos autẽ qui eudoxio cõmunicare nolebãt
eccleſijs expulit. pecunijs condẽnauit verbe
ribus et alijs rebus afflixit:

¶ Socrates.

Capitulum. xv.

Um hec autem in ſyria fierent. ſurre
xit cõſtantinopolim tyrãnus nomi-
ne procopius. qui paruo tẽpore mul
tam ſibi militiã coaceruans feſtinabat aduer
ſus imperatorez. Quod dũ nunciatũ fuiſſet.
cõturbatus valẽs paululũ ſuũ impetũ remo
rat̃. Cũqꝫ belli euentꝰ interea parturiret. terre

motus factus multas diruit ciuitates. ſed eti
am mare terminos proprios immutauit. ⁊ in
quibuſdã locis tanto potius ibi fluxit vt lo=
ca que pridẽ ambulari poterant remigarent̃.
ab alijs vero locis tm̃ receſſit: vt arida tellus in
ueniat̃. Hoc ergo factũ eſt primo duorũ pn=
cipum conſolatu.

¶ Socrates.

Equenti autẽ anno gratiani ⁊ dagalai
fi cõſulatu bella parabant̃. Cumq; ty=
rannus procopius de cõſtantinopoli digreſ
ſus caſtra moueret aduerſus imperatorẽ. au
diens valens venit ab antiochia. ⁊ cũ eo con
greſſus eſt circa ciuitatẽ phrigie nacoliam. et
pma quidẽ die pugna deuictus eſt. poſt pau=
lulũ vero procopiũ cepit tradentibꝫ euz a ge
lone gomarioq; militibꝫ quos etiã poſtea in=
opinatis quibuſdaz supplicijs iuſſit expendi.
Deſpiciẽs em̃ iuſiurandũ quod eis pbuerat.
ſerris diuiſos crudeliter interemit. Tyrãnuz
vero duabꝫ vncinis arboribꝫ flexis ſingulos
in eis pedes eius ligari fecit. q̃ dimiſſe aerem
repetentes procopium diuiſerũt. ⁊ hoc modo
tyrannus interijt.

Theodoricus.

Capitulum. xvj.

Uſebius interea ſamoſatenus epus
in thraciam exilio deportatus apo=
ſtolicis laboribꝫ deſudabat. Is em̃
multas ecclias deſolatas paſtoribꝫ eſſe cõſpi=
ciens. habitu militari ſuſcepto. ⁊ calamauco
caput cooperiens ſyriam pagrabat ⁊ pheni=
cem pariter etiã paleſtinam preſbyteros ordi
nãs atq; dyaconos. aliaq; ecclie replebat of=
ficia. Sicubi aũt inueniret ſibi cõcordes epi
ſcopos. eos pſules egentibus cõſtituebat ec=
cleſijs. Quantã vero fortitudinẽ ſapientiãq;
monſtrauerit imperialẽ ſuſcipiens iuſſionez
qua eũ precipiebat in thracijs habitare. neceſ
ſariũ arbitror neſcientes agnoſcere. Uenerat
em̃ gerulus huius pceptionis circa veſperã:
quẽ euſebius ſilentiũ habere ⁊ aduentũ ſui ce
lare iuſſit dicẽs. Si cognouerit hec verba ſa
cri zeli amore flãmata. te quidẽ interimet. ego
aũt p tua morte apud deũ penas cogor exol=
uere. Cũ hic dixiſſet veſptino ꝯſuete miſterio
celebrato. circa ipa ſomnij primordia vni fa=
mulo ꝝ. ſecretũ pãdẽs ſolus egreſſus eſt ſenex
Seqbat̃ itaq; famlus plumãciũ tantũmodo
⁊ codicẽ gerẽs. Cũq; veniſſet ad eufratis flu
minis ripã. iuxta ipos muros ciuitatꝭ expoſi
tã aſcendit i nauim vt ad zeũ nauigaret. Fa=
ctoq; die. ille quidẽ puenit ad zeumatis locũ.
ſamoſate vero gemitibꝫ ⁊ lamentatione cõpleti
ſunt. Naz cũ ille ſeruis ſuis proximis q̃ iuſſa
fuerãt indicaſſet ⁊ q̇ cũ eo pergerẽt. ⁊ q̇s iudi
ces detuliſſent. ingemiſcebant vniuerſi. ſ. pa=
ſtore puati. fluuijſq; nauigantibꝫ atq; ſequẽ=
tibꝫ eſt implet⁹. Cũq; veniſſent ⁊ deſideratuz
paſtorẽ cernerẽt ampli⁹ eiulabãt ac ſuſpiran
tes. fundẽteſq; lachrimaꝝ fontes: eũ retinere
nitebant̃. ne lupi ei⁹ oues incurrerent. Quez
dum flectere nõ valuiſſent. audierũt eo legẽte
aplicam legẽ q̃ aperte iubet nos pncipibus ⁊
poteſtatibꝫ eſſe ſubiectos. Quo facto alij q̇dẽ
ei obtulerũt aurũ. alij argentũ. alij veſtes. alij
famlos tanq; ad peregrinã et extraneã ꝑerã
ti terrã. At ille quedã pauca a valde notis ac=
cipiẽs. doctriniſq; cunctos ⁊ orõnibꝫ ſuis ar
mans ⁊ pro aplicis dogmatibꝫ ꝓpugnare pci
piẽs. ad hyſtrũ profect⁹ eſt. Illi vero ad vrbez
ꝓpriã remeãtes ⁊ alterutros exhortãtes lupo
rũ circũſpiciebãt ſapient̃ inſidias. Nũc quo=
q; narrandũ eſt horum fidei calor ⁊ puritas.
Puto em̃ me derelinq̃re: niſi p hãc relationez
illi ſemp memorabiles habeant̃. Cuz g̃ arria
norũ pncipes egregio paſtore nudaſſent gre
gẽ. aliũq; pro eo eunomiũ nomie feciſſent epi
ſcopũ nullus illic habitantiũ. nõ paup. nõ di=
ues. nõ famlus. nõ opifex. nõ agricola. nõ or
tulanus. nõ virgo nõ mlier nõ iuuenis. nõ ſe
nex ad eccleſiaſticũ acceſſit ꝯſuete collegiũ. ſo
lus degebat epm. Tũc nullo eũ neq; vidente
neq; penit⁹ appellãte. licet ferat̃ eũ multa vix iſ
ſe mãſuetudie: cui⁹ rei hoc ꝓbat̃ inditiũ. Cũ
em̃ voluiſſet lauari ⁊ ei⁹ famli balnei ianuas
obſeraſſent: volẽteſq; ingredi ꝓhiberent ipſe
populuz ante ianuas vidẽs. eas apire pcepit
⁊ libent̃ ſecũ oẽs lauacro pticipari. Hoc idẽ
etiã in balnei ſolio fecit Nam dũ lauanti ſibi
quoſdã videret aſtare. iuſſit vt cũ eo cõmunit
aq̃ calida fruerent̃. q̇ tacentes aſtabãt. At ille
honoris cauſa hoc fieri putãs velociter aſcẽ
dens egreſſus eſt. Illi vero nequiſſime hereſes
immũdicia etiã aquã iudicantes eſſe pollutã:
eamq; repente cunicolorũ egeſtionibꝫ tradi=
derũt ⁊ alterũ ſoliũ tẽperari. Qd̃ ille cogno=
ſcens relicta ciuitate diſceſſit. inimicã habita
re ciuitatẽ ⁊ horrorẽ habentẽ aduerſum ſe cõ
munẽ arbitratus obprobriũ. Quo de ſamo=
ſatis abeunte. lutiũ pro eo apertum lupum ⁊
ouibus inimicũ conſtituerũt. Sed oues li=
cet deſolate paſtore. tamen que ſunt paſtoris
operabant̃. Permanſerunt em̃ doctrinã apo
ſtolicã inuiolabiliter cõſeruantes. Quomo=

do em̄ etiā lutium omēs habuerūt odio. aliȷs narratiōib⁹ explanabo. Adoleſcētes ī platea ſperā alterutris porrigētes. luſu delectabanꝛ Iſto aūt tranſeunte cōtigit vt ſpera cadens ꝑ aſini eius trāſiret pedes. Tūc pueri vehemē-ter eiulauerūt. arbitrati ſperā pollutiōe cōple tā. At ille hoc intelligēs. iuſſit alicui ſequen-tiū vt ſuſtineret et quod gerebaꝛ agnoſceret. Pueri ꝓo accēdētes ignē ꝛ ſperam iaculātes per mediā flammā in hoc arbitrati ſunt eam expiatā. ꝛ hoc quidē eſſe noui iuuenilisq; con ſuetudinis antiq̄ reliquias. Ueruntm̄ inditiū eſt quo poſſit oſtēdere q̄le odiū circa arrianā veſaniā ciuitas habuerit vniuerſa. Uerū lu-tius māſuetudine nō eſt imitat⁹ eunomium. ſed multos q̄dē ſacerdotū fecit ꝑ iudices exi lio deportari. eos ꝑcipue q̄ viriliter pro ſacrꝭ dogmatib⁹ dimicabāt vſq; ad nouiſſimos fi nes romani impiȷ. Euoltiū dyaconiȷ miſte-riȷ functū heremuꝫ mali antiochū ꝓo euſebiȷ maximi generatiōe decoratū. erat em̄ ꝓſobri nus ei⁹ ꝛ multis ꝟtutib⁹ choruſcās. necnō ſa cerdociȷ dignitate fulgentē. in armenie termi nos deſtinare ſuaſit. cui⁹ opa pro diuinis do gmatib⁹ celebrata. q̄s explanare ſufficiat. Cū itaq; vir ſctūs euſebi⁹ poſt m̄lta certamia in-nūeraſq; victorias. etiā coronā martyriȷ ſuſce piſſet. cōuenit ſolēni modo ꝓuincie ſynodus pariter ꝛ louin⁹ ꝑ rene tunc ciuitatis epus. q̄ pauco tpe arrianorū cōmuniōe maculat⁹ fuit Cūq; antiochū vniuerſi elegiſſent auunculo ꝓprio ſucceſſorē ꝛ ad ſacrū ꝑduxiſſent altare ꝛ genua ad ordinationē inclināre cōpellerēt cō-uerſus ꝛ vidēs louinū ſuo capiti dexterā im-ponentē manū ei⁹ repulit dicēs. nō eſſe veren dā dextrā q̄ aliq̄n ſacramēta blaſphemiȷs cele brata ſuſcepat. Sꝫ hec q̄dem nō poſt multuꝫ tpis euenerūt. nā tūc em̄ in interiorē eſt vt di xi duct⁹ armeniā. Qua tēpeſtate vir ſctūs eu-ſebius morabaꝛ apud hyſtrū celtis thraciaꝫ deuaſtantib⁹ ꝛ obſidentib⁹ ciuitates ſicut ei⁹ ſcripta cōmemorant.

Capitulum. xvij.

Arſiniū quoq; etiā cuius nūc maxi-ma gloria eſt. nō ſoluꝫ inediſſa quā re gebat. vicinaſq; prouīcias. ſed etiam in phenice ꝛ egypto. necnō thebaida q̄s gen-tes cū maximo ꝟtutis ſue ſplēdore trāſierat. ꝑmo quidē valēs inſulā aradiā habitare ꝑce pit. Cūq; cognouiſſet innūeros ad eū cōcur rere populorū: quia dū plen⁹ eſſet gratia ꝟbo egritudines effugabat in oxyrinchū egyptia cā vrbē cum exilio deſtinauit. Cumq; etiā il lic eius gloria omēs accēderet. in quoddā ca ſtrū nouiſſimū barbaris vicinū cui nomē eſt feno ſenex dignus celeſti vrbe deductus eſt. Aiūt quidā in arado hacten⁹ eius cōſtare le-ctū ex vna celebritate dignū. Multi em̄ infir mantiū dum in illo collocanꝛ ſalutem fide ꝑ cipiunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xviij.

Bitur impator extincto procopio fe licitate prouectus denuo cōtra xp̄ia nos ꝑlia cōmouebat. omnē religio-nē cupiens in arriano dogmate concordare. Precipue tamē eū ad furorē prouocabat ſy-nodus in laſaco celebrata: nō ſolū q2 arriano rū abdicarat epos. ſed q̄m promulgationē fi dei ariminēſis anathematizauerat. Ueniens igiꝛ nichomediā bithinie cōuocauit eleuſiū. cizici⁹ em̄ ſectā macedoniȷ poti⁹ ſequebaꝛ ſi cut iā dixi. ꝛ faciēs cōciliū arrianoꝝ eporum cogebat eleuſiū vt in illorū dogmate cōſenti ret. Qui primū quidē negauit. poſtea ꝓo cuꝫ ei minareꝛ exiliū. formidat⁹ in arrianum do-gma conſenſit. Quo ꝑpetrato. mox penitētia tactus veniēs cizicum coraꝫ omni populo de violentia querebaꝛ dicens. cōſenſum violen tia non voluntate factū. et vt q̄rerent ſibimet aliū epiſcopū hortabaꝛ q̄m ipſe ꝑ neceſſitateꝫ dogma proprium denegaſſet. Porro ciziceni propter amiciciam eius alio epiſcopo ſubdi noluerūt māſerunt ſub eo. nō tamē a propria hereſi ꝑmutati ſunt. Hoc audiens conſtanti nopolitan⁹ epiſcopus eunomiū in cizico or-dinauit epiſcopū. tanq̄ q̄ poſſet populū calli ditate verborū ad ſuū cōuenire cōſenſuꝫ. De-ſcendente ſiquidē eunomio ſacris ꝑceptioni bus expelli iubeꝛ eleuſius. ꝛ in ſede eunomi⁹ collocaꝛ. Quo facto amatores eleuſiȷ extra vrbem oratoriū fabricantes collectas ibi fa-ciebant. Hec ergo de eleuſio dicta ſufficiant: nunc de eunomio referendū eſt.

Capitulum. xix.

Unomius notarius fuit acciȷ q̄ ſine deo vocabaꝛ: cui⁹ memoriā fecimus Cū q̄ dū eſſet. modū ei⁹ ſophiſticuꝫ imitat⁹ eſt. ꝛ ſermōib⁹ q̄buſdā vacās. faciēſq; ſibi ſophyſmata. nō ſentiebat ex hiȷs inflat⁹: q2 in blaſphemias inciderat. q̄ppe dogma ꝫe lat⁹ arriȷ ꝛ multis modis repugnās dogma-tib⁹ veritati. Parū q̄dem doct⁹ ex lr̄is ſacris

⁊ eas neq; intelligere ꝓualens: circa vera frequent' occupabat. eaq; cõuertens ſemp neq; valebat intentionis ſue ꝓpoſitũ adimplere. ſicut ſeptē ei⁹ demõſtrant tomi. in q̄bus vaniſſime laborauit. q̄s in epiſtola apli ad romanos fecit. Multa em̄ illic verba ꝓfundēs: intentionē epl'e nõ potuit inuenire. ſunt etiā alij ei⁹ ſimiles libri: q̄s qui legere voluerit eoꝝ cõtemptũ experimentis agnoſcit. Hũc igit' eunomiũ eudoxius in cizico fecit epm̄ expellere niſus eleuſiũ. Cũq; illic veniſſʒ vtēs more ſolito dyaletica q̄ſi peregrinũ aliq̄d auditorib⁹ inferebat. Quãobrem cizici tumult⁹ exortus eſt. eũq; vrbe repulerũt nõ ferētes eius verborũ factũ. Qui cõſtantinopolim veniēs: cũ eudoxio morabat' epiſcopatu vacās. Sʒ ne detrahere videamur. audi vocē ipius eunomij q̄ preſumit cõtra deũ ſophiſmatib⁹ loq̄. Sic em̄ ait. Deus de ſubſtãtia ſua nihil nouit ampli⁹ q̄ȝ nos. neq; eſt illi poti⁹. nobis aũt agnita min⁹. ſʒ qḋcunq; de illa nos nouim⁹ hoc modis oībus etiā ille nouit. Qḋ etiaʒ rurſus ille hoc inueniēs immutabiliter in nob. Hec q̄dem alia ſimilia eunomi⁹ ſophiſmata. i. circũuentiones faciēs nõ ſentiebat occumbere. Quõ autē ab arrianis paulo poſt ſegregatus eſt proprio loco narrauimus.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xx.

Erabant' em̄ etiā cõſtãtinopolim habitantes q̄ nicenũ dogma ꝓfitebant' q̄s oēs impator expelli iuſſit ciuitate: nouatianoꝝ ꝙo etiā ecclias claudi. alioꝝ ꝙo hereticoꝝ qḋ clauderet nõ inuenit. Dudũ em̄ ſub ꝯſtantio ꝓncipe ꝓbant' ablate. ſʒ etiaʒ ageliũ nouatianoꝝ epm̄ ecclie ꝯſtantinopolim cõſtitute exilij deportatiõe dānauit. Dicebat' em̄ mirabiliter cõuerſari ꝺm eccl'iaſticas ſanctiões: cuius vita erat ꝓhica et pecuniarũ poſſeſſiõe ſegregata. qḋ etiā cõuerſationis ei⁹ q̄litas oſtēdebat. Una em̄ tunica vtebat' ⁊ ſp ambulabat excalciat⁹. q̄ nõ lõgo tpe poſt vocat⁹ eſt eccl'iaſq; recepit. Cui⁹ rei fuit auctor q̄dā marcianus vita ſctāq; mirabilis. duduʒ q̄dē in regalib⁹ militās. tũc aũt pſbyter nouacian⁹. artē grãmaticā impatoris filias edocebat. Anaſtaſiā atq; caroſiam. ex q̄rũ noīb⁹ hactenus anaſtaſiane ⁊ caroſiane lauachre publice cõſtantinopolim nũcupantur.

¶ Socrates.

Capitulum. xxi.

Hic impator valens calcidoneñ. vrbis cõtra bizantiũ poſite muros deſtrui iuſſit. Jurauerat em̄ h̄ ſe facturꝝ tyrãno victo ⁊ calcedonēſes fauore tyrãni ei turpes cõtumelias intulerũt ⁊ portas clauſere ciuitat'. Murus em̄ iuſſiõe deſtruebãt impatoris. ⁊ ſaxa ad edificia thermaꝝ q̄ cõſtantiane vocant' cõſtãtinopolim vehebãt. Inter q̄ ſaxa vnũ inuentũ eſt in q̄ reſpõſuʒ habebat inſcriptũ olim q̄dē abſconſuʒ tũc ꝙo manifeſtũ. Significabat em̄ q᷑ dũ prouenireṫ aq̄rũ abũdantia ciuitati. tũc mur⁹ quidē lauachro ſeruiret'. Jnnũere ꝙo barbaroꝝ nationes romanoꝝ finib⁹ diſcurrētes dũ crudelia multa cõmitterēt: nouiſſime aũt etiā ipe pierũt. Poſt aliq̄ntuʒ itaq; tpus euenit vt valēs aq̄ductũ edificaret ⁊ abũdantiā cõſtantinopolim ꝓberet aquaꝝ. Tũc etiā barbare mote ſunt nationes. Rñſum tñ etiā alio mõ cõtigit adimplere. Cũ em̄ aq̄ductus ī ciuitatē fuiſſet induct⁹ ꝑfectus vrbis tũc clearch⁹ mēpheũ maximũ edificauit in platea: q̄ theodoſij nũc vocatur. vbi aq̄ affluentia eſt emiſſa in q̄ maximā feſtiuitatē ciuitas habuit. Sʒ hoc reſpõſum poſt paululũ eſt impletũ. Porro dũ ſolueret' mur⁹ ꝓncipē cõſtãtinopolitani rogauerũt vt a muri deſtructiõe ceſſaret: cũ quib⁹ eſſe ſupplicabãt poſſeſſores bithinie. nichomediēſen atq; niceni. Uerũ impator furore plen⁹ vix q̄dē ſupplicantiũ ſuſcepit ꝑces. Uolēs tñ iuſiurandum adimplere. murũ deſtruebat. eũq; ſub minoribus lapidib⁹ rurſus edificabat. qḋ nũc etiam in q̄buſdaʒ muri ꝑtib⁹ inuenit' vbi maximis miribilibuſq; lapidib⁹ vilis tũc fabrica ſuppoſita demonſtratur.

¶ Socrates.

Hec itaq; tpe talia gerebant'. Sciendũʒ tñ q᷑ bellũ cõtra procopiũ tyrannũ geſtum eſt conſolatu gratiani et dagalaiſi circa terminũ maij menſis.

Capitulum. xxij.

Poſt paululũ ꝙo tēpus eodē cõſulatu valētiniano ꝓncipe in occidentis ꝑtib⁹ cõſtituto nat⁹ eſt fili⁹ nomen referēs ꝑris. Uez gratian⁹ ante ei⁹ fuerat nat⁹ impiuʒ. Et ſeq̄nti cõſulatu lupicini ⁊ iouini. grãdinis mltitudo in cõſtantinopolitana vrbe ſecũda iunij mēſis die. ſaxoꝝ gerēs ſilitudinē vehement' effundit'. Qḋ multi dicebãt ꝓpter motũ impatoris accidere. qḋ plīmos ſacerdotũ ex illo deportauerat eudoxio cõmunicare nolētes. Poſt paululũ ꝙo tpus eodem

cõſulatu valẽtinianus ꝑnceps filiũ gratianũ
impatorẽ cõſtituit. xxiiij. die menſis auguſti.
Sequẽti ꝓo cõſulatu valẽtiniani ſcḋo ⁊ va
lentis itẽ ſecũdo terremot⁹ circa bithiniã ma
ximis niceã ſubuertit vrbẽ. xj. die mẽſis octo
bris. Agebatur eñi annus. xij. poſt nichome
die caſum. Poſt paucũ vero tẽpus alio terre
motu multe ꝑtes germanie ciuitatꝫ in helleſ-
ponto cõſtitute deſtructe ſunt. Hijs ergo ita
ꝓuenientib⁹. nulla reuerentia terruit. nec eu
doxiũ arrianorũ epiſcopũ. nec valentẽ impe
ratorẽ. Non eñi a ꝑſecutiõe ceſſabant. Porro
terremot⁹ turbarũ eccleſiaſticarũ indiciũ eſſe
videbatᷣ. Cum ergo multi ſacerdotuꝫ ex illo
portarentᷣ: ſoli diuina prouidentia ꝓpter emi
nentẽ ſui reuerentiã exiliũ nõ ſunt paſſi. Baſi
lius itaqꝫ georgius: quoꝝ alter q̄dem ceſarie
capadocie fuit ep̄us. Gregorius aũt nazanze
ne ciuitatis oĩno viliſſime que eſt poſita vici
na ceſarie. De baſilio atqꝫ gregorio proceden
te ſermone narrabimus.

Capitulum. xxiij.

Cum igitᷣ eo tẽpore cõſubſtantialita
tis dogma profitẽtes vehemẽter af-
fligerentᷣ. rurſus ꝑſecutores ꝯtra ma
cedonianos inſurrexerũt. Qui terrore magˀ
violẽtiaqꝫ cõſtricti. ꝑ ſingulas ciuitates lega
tiõib⁹ fungebantᷣ. apud alterutros iudicãtes:
vt ꝑ neceſſitatẽ cõfugerẽt ad fratrẽ impatoris
⁊ ad liberiũ romane vrbis epiſcopũ: cuius fi
dem amplectabantᷣ potius q̄ cõmunionẽ eu
doxij. Miſerũt ergo euſtachiũ ſebaſtie q̄ fue
rat ſepe depoſitus. ſiluanuꝫ tharſi cicilie atqꝫ
theophilũ mãdantes ne declinarẽt fidei cau
ſa liberiũ. ſed romane cõmunicarẽt eccl̄ie. ⁊ fi
dẽ de cõſubſtãtialitate roborarent. Hij ſiqui
dẽ cũ litteris in ſeleutia diſpoſitis ytaliã ꝑue
nerũt. ⁊ imperatorẽ quidem videre nõ potue
rũt. Erat eñi occupat⁹ in gallijs. ⁊ cõtra ſau-
romatas dimicabat. Liberio tamen epiſto-
las obtulerũt. qui eos ſuſcipere nullaten⁹ vo
luit dicẽs eos arrianos eſſe. nec ab eccl̄ia ſu-
ſcipi poſſe: q̄ niceã non ſuſciperẽt fidẽ. At illi
reſponderũt ꝑ penitentiã ſe cognouiſſe verita
tẽ. ⁊ dudũ abnegaſſe diſſimilitudinis fidẽ. et
ſimilẽ ꝓfeſſos ꝑ oĩa filiũ patri. nihilqꝫ differ-
re a cõſubſtantiali ꝑ oĩa ſimilẽ. hec dicentes.
exigit liberi⁹ ſcripta ſue ſentẽtie dare ꝓfeſſio
nẽ. At illi libelluꝫ porrexerũt: in q̄ ꝓpoſuerũt
etiã verba fidei niceni concilij. Ep̄las aũt ab
ſmirna in aſia ꝯſtituta ⁊ piſidia yſaurie atqꝫ
pamphilia: necnõ lycia factas hic ꝓpter mul-
tiloquiũ nõ conſcripſi. verba ꝓo libelli ab eu
ſtachio ⁊ reliq̄s liberio dati. hec eſſe noſcuntᷣ.
¶ Domino fratri ⁊ cõſacerdoti liberio. euſta-
chius. theophilus ⁊ ſiluanus in dño ſalutẽ.

Capitulum. xxiiij.

Propter hereticorũ veſanas ſuſpitio
nes q̄ non ceſſant catholice eccleſie
ſcandala generare: ea gratia omnẽ oc
caſionẽ eorũ perimentes profitemur. ſynodũ
laniſaco celebratã. ⁊ ſmirna. diuerſiſqꝫ locis
orthodoxorũ epiſcoporũ pro qua ſynodo le-
gatiõe fungẽtes. apud tuã paternitatẽ. ⁊ vni-
uerſos ytalie. cũctoſqꝫ occidẽtis ep̄os literas
deportam⁹. catholicã fidẽ deportare atqꝫ ſer
uare q̄ in ſancto niceno cõcilio ſub beate me-
morie cõſtantino a trecẽtis decẽ ⁊ octo ep̄is
ꝯfirmata. ꝑfectoqꝫ immobili ſtatu hactenus
⁊ imperpetuũ ꝑmanebit. In qua cõſubſtãtia
litas ſancte pieqꝫ defuncta eſt cõtra arrij pra
uitatẽ. Similiterqꝫ nos cũ predictis eandeꝫ
fidem tenuiſſe atqꝫ tenere. ⁊ vſqꝫ ad terminuꝫ
vite cuſtodire manu propria profitemur. con
dẽnantes arriũ impiãqꝫ doctrinã eius cũ di-
ſcipulis ſuis: eiqꝫ ſimilia ſapiẽtib⁹ necnõ om-
nẽ hereſim. ſabellianos patri paſſianos. mar
cioniſtas. fortinianos. marcellianos. ſiml' eti
am paulo ſamoſatenos. eorumqꝫ doctrinaꝫ.
omeſqꝫ hijs ſimilia ſapientes. ⁊ vniuerſas he
reſes ſancte fidei predicte contrarias. q̄ pie ca
tholiceqꝫ eſt in nicea a ſanctis patrib⁹ cõſtitu
ta ⁊ explanata. anathematizanteſqꝫ precipue
maxime explanationẽ lectã in ariminenſi cõ
cilio tanq̄ contrariã predicte fidei ſancti con
cilij in nicea vrbe celebrati: cuius lectiõe pro
lata in vrbe trachienice dolo atqꝫ periurio ca
pti. cõſtantinopolim ſubſcripſerunt. Eſt au-
tem fides veſtra ⁊ eoꝝ pro quib⁹ legatiõe fun
gimur hec. Credimus in vnũ deum patrem
omnipotentẽ omniũ viſibilium inuiſibiliũqꝫ
factorẽ. et in vnũ vnigenitũ deum dominuꝫ
ieſum filiũ dei: natum ex patre. hoc eſt ex ſub
ſtantia patris. deũ de deo: lumen ex lumĩe. de
um verũ ex deo vero. natũ nõ factũ. cõſubſtã
tialẽ patri ꝑ quẽ oĩa facta ſunt q̄ in celo ⁊ q̄
in terra. q̄ propter nos homĩes ⁊ ꝓpter nr̄am
ſalutẽ deſcẽdit de celis ⁊ incarnat⁹ eſt ⁊ hõ fa
ctus. paſſus ⁊ reſurrexit tercia die aſcen. in ce.
⁊ ventu. eſt iudi. vi. ⁊ mor. ⁊ in ſpiritũ ſan. eos
aũt q̄ dicũt fuit qñ nõ fuit. ⁊ anteq̄ naſceretur
nõ fuit: ⁊ q̄ ex non exiſtentib⁹ fact⁹ eſt. aut ex
altera eſſentia vel ſubſtãtia dicẽtes eſſe. aut cõ
uertibilẽ aut mutabilẽ filium anathematizat

catholica ⁊ apoſtolica eccl̄ia Euſtachi⁹ ep̄s ſebaſtie ciuitatis ⁊ theophilus ⁊ ſiluan⁹ legati cōciliorū lanſaci. ſmirne ⁊ reliquorū hāc ꝓfeſſionē manib⁹ nr̄is ⁊ ꝓpria volūtate ſubſcripſim⁹. Si q̄s aūt p̄ter expoſitā a nobis fidē cōtra nos vel eos a quibus directi ſumus aliquod crimen inferre voluerit. eū litteris noſtre ſanctitatis ad quos probaueris orthodoxos epiſcopos dirige. apud eos nobiſcū cauſam dicāt. ⁊ ſi quid criminis fuerit approbatū ab auctore proculdubio vīdicet. Hoc itaq; libello legatarios obligās. liberius eos in cōmunionē ſuſcepit quib⁹ dans huiuſmodi litteras abire precepit.

¶ Epiſtola liberij romane vrbis epiſcopi ad macedonianos epiſcopos poſt penitentiam.

Capitulum. xxv.

Dilectiſſimis fratrib⁹ ⁊ cōſacerdotib⁹ euſtachio. cirillo. hyperitio. horoni helpidio. maximo. euſebio. eucarpio ⁊ orthaſio. neoni eumathio. fauſtino. prociino. paſinico. arſenio. ſeuero. didimioni. brittanio. callicrati. damabio. ediſſio. euſtachio ambroſio. gelonio. parſinio. macedonio. paulo. marcello. heraclio. alexandro. adolio. marciano. theleno. iohanni. maceri. chariſio. ſiluano. phatino. antonio. autho. celſo. eufranori. mileſio. patritio. ſeueriano. euſebio. eumolpio. athanaſio. diofanto. minodoro. dyodi. chryſamphelo. eugenio. euſtachio. caligrati. arſenio. eugenio. martyrio. ieracio. leōtio. philagrio. lucio. ⁊ vniuerſis orientalibus orthodoxis. liberius epiſcopus ⁊ occidētales epiſcopi in dn̄o ſalutē. Optabile nobis pacis atq; concordie gaudiū vr̄e littere detulerūt. Fidei lumīe reſplēdentes fratres chariſſimi. oblate nob⁹ p̄ chariſſimos fr̄es ⁊ coepiſcopos. euſtachiū ſiluanū. atq; theophilū et maxime q̄ vr̄am ſententiā vr̄oſq; ſenſus cōcordare et cōſonare cū mea hūilitate. ⁊ ytalis atq; occidētalib⁹ vniuerſis affirmauerūt atq; demōſtrauerūt: ⁊ hāc eſſe cognouim⁹ catholicāq; apl̄icam fidē: q̄ vſq; ad nicenū cōciliū integra immobiliſq; ſeruata eſt. Hāc ipſi retinere ꝓfeſſi ſunt. gaudioq; repleti. ⁊ om̄e veſtigiū. ac nebulas inepte ſuſpitiōis abijcientes. non ſolū ſermone eā. ſed etiam ſcriptura currēte ꝓfeſſi ſunt. Cui⁹ exemplar hijs litteris ſubdere neceſſariū iudicauim⁹. ne vllā occaſionē hereticis ad exercēdas inſidias denuo relinq̄mus q̄bus iterū flāmas ꝓprie malitie cōmouentes incēdia diſcordiarū cōſuete reſuſcitēt. Hec inſup ſunt ꝓfeſſi chariſſimi fr̄es nr̄i euſtachi⁹ atq; theophilus. vr̄am charitatē ſemꝑ hāc fidē habuiſſe ⁊ hāc vſq; ad terminū cuſtodire ⁊ in mea vrbe. a. ccc. xviij. ep̄is orthodoxis approbatā. q̄ perfectā cōtinet veritatē ⁊ os toti⁹ heretice multitudīs obſtruit atq; diſſoluit Nō eīm ſpōtaneo motu: ſ; nutu diuīo tantorū eporū nūerus aggregat⁹ eſt contra veſaniā arrij. quāto nūero btūs abraham tanta milia fide deſtruxit. Que fides dū in ſubſiſtentia ⁊ noīe cōſubſtantialitatꝭ cōtinet. velut quoddā minutiſſimū ⁊ inexpugnabile caſtrū oīa iacula ⁊ molitiōes arriane incredulitatꝭ decent euitat. Cū igitur oēs occidētales epi arimino cōgregati quādo arrianorū eos collegit inſania quadā ſuaſione: aut vt verius dicā mūdana potentia. hoc qđ cautius erat in fide poſitū auferre: aut oblique denegare conati ſunt. tamen nihil eorū ꝓfuit calliditas. Nam pene omnes cōuenientes arimino. tunc terrore permoti atq; decepti nūc reſipiſcenteſq; anathematizantes eos qui ibi cōuenerūt. aut ſubſcribentes catholice fidei q̄ in nicea vrbe ſanxita eſt. nobiſq; cōmunicantes cōtra arrij dogma eiuſq; diſcipulos inflammant. Cuius rei inditiū etenī ipſi legati vr̄e ciuitatis agnoſcentes voſipſos in ſua ſubſcriptiōe vinxerūt anathemazantes arriū ⁊ que ab eius ſequacibus arimino geſta noſcunt cōtra fidem in nicena vrbe ſanxitam in q̄bus etiā vos capti p̄iurio ſubſcripſiſtis. Unde cōſequens nobis viſum eſt ſcribere charitati veſtre ⁊ adiuuare iuſta poſcētes. maxime quia p̄ profeſſionē veſtrorū legatorū reſipiſcentes orietales: cū orthodoxis occidentalib⁹ concordare cognouimus. ⁊ ſignificamus vt noueritis blaſphemias ariminenſes qui tūc videbant per ſurreptionē maculati. Nūc anathematizatos ⁊ vniuerſos ad nicenam reſpiraſſe fidē. qđ oportet per vos oīnibus indicari. quaten⁹ poſſint q̄ violenter leſi ſunt aliquādo ab hereticis tenebris ad diuinū lumē catholice libertatꝭ accedere. qui poſt hāc ſynodū niſi voluerint reſpuere venenū perfidie ⁊ blaſphemias arrij vniuerſas abijcere. eaſq; anathematizare cognoſcant ſecum arrio eiuſq; diſcipulis ceteriſq; ſerpentib⁹ ſiue ſabellianis vel patripaſſianis. aut cuiuſlibet alterius hereſis ſocios eſſe ⁊ cōmunione ꝑuatos ab eccl̄iaſtica ſynodo que ad ſe filios adulterij nō admittit. Deus incolumes vos cuſtodiat fratres chariſſimi. has litteras euſtachius ceteriq; ꝑcipien-

tes rurſus ad ſiciliā ꝑuenerūt. ibiqꝫ facientes ſynodū ſiculorū epiſcopoꝝ corā ipſis conſubſtantialitatꝭ fidē profeſſi ſunt. Cūqꝫ nicenā fidē roborāſſent cōſonas ab eis quoqꝫ ꝑcipiētes ep̄las. ad eos a q̄buſdā fuerāt deſtinati reuerſi ſunt. Qui liberij p̄cepta ſuſcipientes legatiōes mittebāt ꝑ ciuitates apō p̄ſules ꝛ cōſubſtātialitatem fidei p̄dicabāt. inuitātes eos vt in tarſuꝫ cilicie cōuenirēt. q̄tinꝰ nicenā roborātes fidē. de cetero ſoluerēt oēm cōtentiōꝫ Que potuerūt. niſi eudoxiꝰ arriane religiōis p̄ſul tūc apud imꝑatorē eminēs valde prohibuiſſet. Qui ampliꝰ ꝓpter indictū tūc ad tarſum accenſus. mala in eis potiora commiſit. Quia ꝟo macedoniam ꝑ legatos q̄s miſerāt cōicantes liberio. nicenā cōfirmauerūt fidē. ipſe ſabinꝰ in collectiōe ſynodaliū eſt ꝓfeſſus.

Capitulum. xxvj.

Irca hec itaqꝫ t̄pa eunomiꝰ ab eudoxio ſeꝑatꝰ ſeorſum agebat miſſas. q̄ dū ſepe rogaſſet vt ſuſciperet̃ preceptor eiꝰ etius eudoxius nō audiuit. hoc autē ideo nō refutauit: qꝛ ſectā declinabat eccl̄ij. cū eā ſcꝫ p̄dicaret. ſed q̄m oēs vnanimes illiꝰ euꝫ ſecte alteriꝰ fatebant̃. Iſta ḡ cauſa fuit vt ab eudoxio ſeparet̃ eunomiꝰ. Hec igit̃ cōſtantinopolim gerebant̃.

Capitulum. xxvij.

Einde alexādria p̄ceptū p̄fectoꝝ ſtudio eudoxij deſtinatū cōturbauit eccleſiā. Uerū athanaſiꝰ irrationabilē furorē populi metuēs. atqꝫ timēs ne malorū faciendoꝝ ipſe cauſa eſſe videret̃. quatuor mē ſibꝫ ſemetip̄m in ſepulchro patrꝭ abſcondit. Cūqꝫ ꝓpter eiꝰ abſentiaꝫ ſeditionē deſiderio ipſius ꝓplus excitaſſet. Agnoſcēs imꝑator ꝓpter hoc alexandriā eſſe turbatā. litterꝭ indicauit vt athanaſiꝰ teneret eccl̄iam. Et hec fuit cauſa: q̄ vſqꝫ ad athanaſij mortē alexādrina nō turbaret̃ eccleſia. Quia vero poſt eius mortem rurſus arriani eas eccleſias inuaſerunt narrabo poſt pauca.

¶ Socrates.

Capitulum. xxviij.

Llo ſiquidē t̄pe celebrat̃ concilium incianis ab euſebio epiſcopo Ceſarie capadocie. athanaſio ancyre pelagio laodicie. Zenoni tarſi. paulo emiſeno. oſtreſio meletinēſe. ꝛ gregorio nazāzeno. alijſqꝫ multis: qui verbū cōſubſtantialitatis ſeruandū eſſe apud antiochiā iouiniano imperatore decreuerāt. Relegunt̃ ibi liberij ꝛ occidentaliū littere ſacerdotū. Quāobrem gaudio repleti ſcripſerūt vniuerſis eccleſijs vt legerent decreta epiſcoporū apud aſiam celebrata ꝛ liberij litteras ytalorū. afrorūqꝫ atqꝫ gallicanorū. necnō ſiculorū. Detulerant em̄ litteras legati de laniſaco deſtinati: vt cōſiderarent omniū numerū ſibimet cōcordantiū. Plurimaꝫ namqꝫ multitudinē conciliū arminenſe vincebat. pariterqꝫ ſcripſerūt vt in tarſum cilicie certa die cōuenirēt. Et illi hoc modo alterutros inuitabāt. Cūqꝫ ſynodus pararet̃ in tarſum ꝯuenietes in antiochia carie q̄ſi. xxxiiij. aſiani pōtifices. ſtudiū cōcordie eccleſiaſtice collaudabāt. cōſubſtantialitatis nomē reſpuentes. fidē in antiochia ꝛ ſeleutia ꝓlatā roborare nitebant̃ tanq̄ꝫ liciani martyrꝭ exiſtentē. ꝛ multoꝝ ſudoribꝫ a ſuis ꝓgenitoribꝫ aꝓrobatam. Uerū imꝑator ſtudio eudoxij ſynodum in ſicilia celebrari prohibuit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

Sit̃ imꝑator valēs feſtinās ad antiochiam. de conſtantinopoli digreſſus venit nicomediaꝫ. ꝛ illic hm̄oi cauſa moratꝰ eſt. Eudoxius em̄ arriane religionis mox poſt egreſſum imꝑatoris defunctꝰ eſt. cōſulatu valētiniani et valētis tercio. xj. annis ſedē cōſtantinopolitane tenuiſſet eccl̄ie. Quā obrē arriani in locū eius ordinauerunt dimophilū. Uerū p̄dicatores cōſubſtantialitatis oportunū iudicātes inueniſſe t̄pus euagriū quendā ſue fidei cōſtituerūt ep̄m. quē ordinauit euſtachius dudū antiochenꝰ ep̄us q̄ prius quidē a iouiniano fuerat exilio reuocatꝰ. Tunc aūt aderat in vrbe conſtantinopoli latenter degens: vt conſubſtantialitatis predicatores ſua p̄ſentia roboraret. Hoc facto ex alio rurſus vicio perſecutionē arriani mouebant. Hec geſta dum perueniſſent ad principem metuens ne ſeditione ciuitas turbaretur. militare manū a nicomedia conſtantinopolim deſtinauit. precipiēs: vt teneretur ꝛ ordinator et ordinatus: et alter alibi mitteretur in exiliū. Hijs itaqꝫ geſtis arriani ampliꝰ efferati vexabāt vehemēt orthodoxos cedētes cōtumelijs agētes. carceribꝫ recludētes. Que dū illi ferre nō poſſent ad ſupplicandū principi veniebāt. ſi q̄ mō mererent̃ violētias euitare: ſed fruſtrati ſunt ab iniuſto ſe arbitrati iuſticiā ꝓmereri. Cūqꝫ viri electi ex eccleſiaſtico

collegio nūero octoginta. quib⁹ ꝑerant vrba
ſius theodorus ⁊ menedemus in nicomedi
am ꝑueniſſent preces obtulerunt imperatori
violentiā proclamantes ⁊ ea que videbātur
eſſe perpeſſi.

Capitulum.xxx.

A die nat⁹ igiẗ imꝑator ad pñs ce
lauit irā. Latenẗ aūt modeſto ꝑfecto
ꝑcepit: vt eos latenẗ occideret. Mo
dus aūt mortꝭ erat q̄dammodo pegrin⁹. qua
propter merocie eſt cōtradit⁹. Metuēs eñ ꝑ
fect⁹ ne ſeditio naſcereẗ in populo ſi eos apte
ꝑimeret ſimulauit ſe eos viros exilio deſtina
re. Illis aūt ſimpliciter acquieſcentib⁹ iuſſit
eos ꝑfectus mitti in nauim q̄ſi exilio deuehē
dos. ꝑcipiens nautis. vt cū ad mare mediū ꝑ
uenirent mergerenẗ ⁊ hoc modo morerentur.
Quo facto ꝑductis eis in mediū ſinū: qui vo
caẗ aſtacenus: quod iuſſerat imꝑator ꝑfecto
impletum eſt. Et alia ſequēti nauicula naute
tranſeūtes cōcremauerūt nauim. Cōtigit vē
tum flare nimie ſubſolanū ⁊ ita nauis veloci
ter eſt accenſa. Cui⁹ reliquie ꝑuenerūt ad lo
cum q̄ dacidiza nuncupaẗ. vbi ad plenū cū
viris religioſis abſumpte ſunt. Idē aiūt non
ſine vltione trāſiſſe. fames nāq̄ repente ſecu
ta eſt circa frigiam gentē. ita vt neceſſitatē ha
berent habitatores patriā relinquere et ad cō
ſtātinopolim diuerſaſq̄ prouincias ꝑmigrare.

¶ Socrates.

Capitulum.xxxi.

Alens itaq̄ nicomedia relicta ꝑge
bat ad antiochiā. Interea dū veniſſ;
ad capadociā ſolito eius loci turba
bat eccl'ias. arrianis eas tradere volēs. Qđ
ſe credebat cito ꝑficere: eo ꝙ pro q̄buſdā ini
miciciȷs baſili⁹ euſebio: q̄ tūc ceſarienſiu; re
gebat eccl'iam videbaẗ offenſus ⁊ abſcedens
in pontū cū monachis habitabat ꝑhantib⁹.
Porro populus ⁊ maxime nobiliū ac ſapien
tū euſebiū in ſuſpitiōe habebāt. q̄ſi ipſe fuiſſet
auctor fuge. viri philoſophi vita ꝓboq̄ ꝑfe
cti. Volebantq̄ eū deſerere ⁊ apud ſemetip
ſos miſſarū celebrare ſolēnia. S; baſilius
ne turba naſcereẗ in ꝑplo ꝑ ſeditiōes heretico
rū agebat in pōto ſilentiū cū ſuis ep̄is: q̄ ſem
per aderāt illi. Cōtigit etiā: vt circa euſebium
odiū populi naſcereẗ. Dūq̄ baſilio fuiſſet nū
ciatū: q̄ valens veniret in capadociā. relicto
pōtho ceſareā venit ⁊ pactis cū euſebio cele
bratis eccl'iam ſuis adhortatiōib⁹ roborabat
Valēs autē dum ſuā intentionem nō valuiſ
ſet implere cū epiſcopis ſecū ambulantibus
tunc abſceſſit.

¶ Socrates.

Capitulum.xxxij.

Icendū eſt quoq̄ ꝙ edisſa meſopo
tamie geſtū eſſe dinoſciẗ. In hac vr
be eſt apoſtoli thome baſilica clara
nimis. pariter ⁊ ornata: in qua ꝓpter loci reue
rentiā collecte ſepius celebranẗ. Quas volēs
imperator inſpicere ⁊ agnoſcēs ſibi oēs odio
ſos ibidem cōuenire fertur manu ꝑcuſſiſſe ꝑ
fectum: cur exinde orthodoxos nō expulerit
vniuerſos. Cumq̄ prefectus iniuriā paſſus
inuitus indignationi ꝑncipis miniſtrare cō
tenderet. non eñ volebat tantis hominib⁹ ce
des inferre latens ter mandauit vt nullus in
illa baſilica remaneret. ſed nemo reſpexit. ne
q̄ conciliū. neq̄ terrores eius. oēs enim al
tera die ad locū ⁊ illorū ſimiles talia promiſ
ſa reſpiciunt. nam qui diuinis ſaginanẗ elo
quȷs corrūpi de diuinis dogmatibus neq̄
vnam ſillabā patiunẗ. ſed pro hȷs ſi contin
gat etiam oēs mortis ſpecies amplectūtur.
Amicicias autē imꝑatoris magnas quidem
cū pietate iudico: ſine qua perniciem potius
has appello. Cūq̄ prefectus ſeuiret in eū ſtul
tūq̄ vocitans. ſanctus baſilius ait. Hāc ſtul
ticiam habere ſemꝑ exopto. Quem dum egre
di iuberet. ⁊ vt ꝙ deberet facere cogitaret. ſen
tentiamq̄ ſuam altera die depromeret. fertur
vir famoſiſſim⁹ hoc dixiſſe. ego quidem etia;
cras ipſe regredior. dūmodo tu ſententiā nō
mutes ⁊ vtere minis tuis. Poſt hec verba ꝑ
fectus occurrens imperatori que dicta fuerāt
⁊ virtutem viri huius animi fortitudinē ⁊ fi
duciam nūciauit. Tunc ergo tacens impe
rator ingreſſus eſt. Poſt hec igitur contigit:
vt diuinitus ſibi plagas videret immaſſas.
filius enim eius egrotans circa portas mor
tis agebaẗ. ſic etiam cōiugem diuerſe occupa
uerant paſſiones. Cognoſcens ergo cauſam
ſue triſticie virum ſacratiſſimu;: quem puni
re minabatur venire ad pallacium: deprecat⁹
eſt. Duces autem preceptis imperialib⁹ mini
ſtrabant. Tunc itaq̄ magnus baſilius veni
ens ad pallaciū videnſq̄ principis filiū circa
mortē ad vitam eum remeaturu; eſſe promi
ſit. ſi proprios viros ſacro baptiſmate potire
tur. Hec cū dixiſſet egreſſus eſt. At ille iuriſ
iurandi qđ baptiſmatis tēpore promiſerat
memor. ſuū ſtultum errorē. ꝑſentib⁹ arrianis

filiū baptiſare fecit. Quo geſto mox infans terminū vite ſortitus eſt. Penitentia ꝟo ductus valenſq noxiā iuriſiurādi iudicās veritatē. in ſacrū templū ingreſſus magni baſilij magiſterio ſociat⁹ eſt ⁊ alteri obtulit dona ſolemnia. Quē intra auleas vbi ipſe reſidebat venire ꝑcipiens. multa apud eū de diuinis dogmatib⁹ verba locutus eſt. ⁊ docentē libēter audiuit. Ubi tunc aderat quidā nomine Demoſtenes ſuper imperiales epulas conſtitutus. Qui dum doctorē mūdi culparet barbariſmū fecit. Tunc ſanctus baſilius ſubridens. vidimus inquit ſine litterꝭ demoſtenē. cū potius ille minaret: ſanctus ait Baſilius. Tuū eſt de pulmētarijs cogitare. nō dogmata diuina decoquere. Poſt hec impator ita dilexit virū: vt etiam optima ꝑdia: que illic habuit pauperib⁹: qui ab eo gubernabant offerret. ex quib⁹ leproſis precipue neceſſaria miniſtrant. Primū ergo valentis impetū hoc modo baſilius declinauit. Cū ꝟo poſtea reuerſus illic fuiſſet. priorū oblitus. quoniā a ſeductorib⁹ eius volūtas obſidebat. rurſus eum monebat. vt ad partes inclinaret hereticas. Cui non ꝑſuadens legē de eius ſcribi ꝑcepit exilio. Quā volens manus ſue ſubſcriptione roborare. nullū apicē cōplere preualuit. Calamus em̄ cōtritus eſt. Cumq ſecūdus ⁊ tercius calamus hoc pertuliſſet ⁊ ad legem impiam firmare cōtenderet: cōmota eſt eius dextera. eamq ſubito tremor inuaſit. Tūc eius anio terrore repleto. ambabus manib⁹ cartā rupit: oſtēditq prouiſor oīm deus: q ⁊ alios ꝑmiſit pati. ipſe ⁊ hūc ab inſidijs liberauit ⁊ per ea que in iſto cōtingere voluit ſignū virtutis oſtendit. per alia diſpenſatiōis fortitudinē virorū predicans optimorū.

¶ Theodoricus.

Thec quidem cum ꝑfectus imperatori dixiſſet. populū quidē qd ſuſtinebat non pertulit experiri.

Capitulum. xxxiij.

Erum duces eorum. id eſt preſbyteros atq dyaconos interrogare preceptum eſt: vt vnū e duobus eligerent. aut cōmunicare lupo. aut vrbe pelli ⁊ in quibuſdam extremis partib⁹ deſtinari. Cumq cōgregaſſet vniuerſos mitibus vtebatur verbis. ꝑſuadere nitens: vt leges ſequerent imperatoris: iudiciū veſanie dicens eſſe: vt tanto imperatori pauci homīes reſultarent. Cumq cuncti tacerent: ad eorū ducem eulogiū virū valde laudandū ꝑfectus ait. Cur nō reſpōdēs hijs q dicunt a nobis? Nō inquit oportet nihil interrogatū reſpondere. Tunc prefectus. Multa itaq verba locutus ſum monēs vos que ſatis expediunt. Porro eulogi⁹ vniuerſis hec dicta reſpōdit. ⁊ incōgruū eſſe: vt ſolus alios deſpiciēs reſponderet. Si ꝟo me ſolū inqt interrogas meā declarabo ſententiā. Prefectus. Cōmunica inquit poſſidēti regnū. At ille pacifice ⁊ nimis gratāter ait. et mihi regnū ſacerdocij conſortium eſt. Tūc prefectus irriſionē ſentiens ſeuiebat et iniurijs circa ſenem vſus etiam hec adiecit Non hoc locutus ſum fulminādo. ſed quib⁹ cōmunicat impator vos cōmūicare monui. Cumq dixiſſet ſenex paſtorē ſe habere. et illius nutibus obedire. Octoginta eodē tēpore cōprehendens deſtinauit in thraciam. Qui cū ducerent plurimo pariter apparatu fruebātur. Ciuitates enim occurrebāt. ⁊ dei deuictores athletas venerantes. ſed hoſtes armauit inuidia vt imperatori dicerent: quia plurimū honorē viris illis que cōtumelia putabat afferret. Hec agnoſcēs imperator iuſſit vt bini ſepararent. et alios quidē in thracias. alios in extremam arabiam. alios in thebaide diſperſit vrbes. Aiunt enim quia etiam fratres quos natura iunxit: crudeliſſim⁹ corpore ſepauit. Porro eulogiū preſulē aliorum ⁊ progenē q poſt eū fuit mātonino vſq tranſmiſit quorū virtutē nō patior obliuioni cōtradere. Cū enim cōcordē viderent ciuitatis epiſcopū: eccleſiaſtico collegio cōmunicarent: viderūt paucos eſſe qui ad eccleſias cōcurrebant De quo cōſulentes cognouerūt habitatores ciuitatꝭ eſſe paganos. Unde dolētes de eorū incrudelitate lamētati. non tamē eſſe diu lugēdum arbitrati ſunt. ſed omni virtute de medicina cogitauerūt.

Capitulum. xxxiiij.

Acratiſſim⁹ ergo eulogi⁹ in habitaculo ſuo redact⁹ tota die cūctaq nocte oīm depcabat deū. Progenis aūt valde digniſſim⁹ eunomij litterꝭ erudit⁹: ad ſcribendū velociter ꝑparat⁹ inueniēs oportunū locū eūq ſibi ſegregās ad docendū adoleſcētiū magiſter effect⁹ eſt. qſq ſcribere velocit edocebat. et diuina erudiebat eloqa: dauiticas dictabat eis melodiaſq aplice doctrie ꝯgruas lcōnes meditari ꝑcipiebat. Cūq vn⁹ adoleſcētiū incidiſſet i egritudinē venit ad domū ei⁹ ⁊ tenēs egroti dexterā. languorē orationi-

bus effugabat. Hoc agnoſcentes aliorum in
fantiũ parentes deduxerunt eum ad domus
ſuas. et egrotis auxiliari depcabant. At ille
non ante ſe dixit deum: vt expellerent egritu
dines rogaturum: niſi prius egroti ſacri bap
tiſmatis munere potirent. Quod illi letanter
adimpleuerũt. Cogebat eñ eos ſalutis deſi-
deriũ et ſub vno anie corporiſq; ſanitate frue
bant. Si quando vero alicui ſuaſiſſet vt ſa-
cram gratiã mereret accipere. ducebat eulo-
giũ ⁊ concutiens ianuam rogabat vt aperi-
ret: ac ſignũ dominicuz ei qui renatus fuerat
imponeret. Cunq; ille difficilius aperiret. ne
intercideret orationẽ dicebat potius eſſe ne-
ceſſariã ſalutem errantiuz. Mirabant igitur
omnes: videntes pro genere talia facientem.
Qui licz tantis lumen diuine cognitiõis im
partiret. tamen per oĩa eulogio primatũ re-
ſeruauit. et eos quos cupiebat. illi magis of-
ferret. vnde cõtinebat multomagis virtutem
illius eminere. Cuz ergo fluctuatio quieuiſſet
tranquillitate facta remeare pceptos deduxe
runt oẽs ingemiſcentes ⁊ lacbrimantes ma-
xime vero preſul eccleſie eorum priuatus af-
fectu. Cum ad propria remeaſſent ſanctus q̃
dem eulogius barſo maximo ad vitã feliciſ-
ſimã tranſeunte eius ſuſcepit regimen eccle-
ſie. Porro mirabilis progenis colere iuſſus
eſt vrbem carenſium deſolatã in ſpinis gen-
tilium plenãq; vtiq; pluribus laboribus in
digebat.

C Socrates.

Capitulum. xxxv.

Odem tẽpore demon quidẽ errone-
us crudelitate valentis abuſus. ei p-
ſuaſit vt perſcrutaret. qui poſt eũ ſu-
ſcepturus eſſet imperium. Quãobrem nigro
manciã fecit. Quibus artib adimpletis plu
rimos ille demon. non quidẽ aperte. ſed obli
qua ſolite reſponſa proferẽs interemit. Nam
cũ de imperio cõſuleret quattuor litteras de
monſtrauit. id eſt. th. e. o. a. dicens hoc nomẽ
poſt valentẽ imperij culmen accipere. Quod
dũ ad aures puenſſet impatoris. zelo ductꝰ
multos pemit. quos tyrannidẽ aſſumere iudi
cauit. Decidebant itaq; theodori. theodoti.
theodoli. ⁊ q̇cunq; has lr̃as in capite ſui no-
minis habuiſſent. Int quos etiã theodoſiliꝰ
quidã vir fortis ex hyſpania prouĩcia genus
ducens occiſus eſt. hoc ğ timore plurimi ſua
noĩa mutauerũt. negãtes q̃ prius habuiſſent
cũ iuramento vt pericula declinarent.

C Theodoricus.

Capitulum. xxxvj.

Alens igit impator cũ vniuerſas vt
ita dicam eccleſias paſtore nudaſſet
in ceſaream capadocie venit: cuiꝰ tũc
pſul erat baſilius lumen totius orbis. premi
ſitq; prefectũ. aut vt flecteret baſiliũ: quate-
nus dogmati cõmunicaret eudoxij. aut face
re nolens expelleret. Audiẽs eñ gĺiam tanti
viri noluit pus inferre certamẽ: ne duz fortit
baſiliꝰ eius iacula deuitaret fieret cetez clari
or imago ꝟtutis. cuiꝰ machinamẽta velut te-
la arance facta ſunt. Suffecerũt eñ cetez ſa
cerdotib ad vtilitatẽ ſui antique patrũ nar-
ratiões ⁊ velut quedã turres murũ fidei inde
clinabilẽ ſeruauerũt. Porro pfectus ceſareaz
veniẽs. ⁊ euocãs baſiliũ magnũ honorauit ⁊
mãſuetis apud eũ ſermonib vſus eſt. monẽs
vt tẽpori pceret ⁊ nõ tantas eccĺias ꝑpter par
uã dogmatũ ſubtilitatẽ vexari pateret. Pro-
mittebat etiã impatorias amicicias. multa be
neficia ꝑpter hec plurimis offerẽda. Uerũ il-
le ſacratiſſimus vir ait adoleſcentib hec ver
ba congruere.

C Socrates.

Capitulum. xxxvij.

Ciendũ ꝟo quia dũ viueret athana
ſius allexãdrinus epũs diuia q̃dam
puidẽtia allexandriã vel egyptũ di-
ſtulit cõmouere. audiens athanaſiũ a cuncta
plebe diligi ⁊ metuẽs ne forte ſeditione facta
reſpublica vexaret. Uerũ athanaſiꝰ cõſulatu
gratiani ſcdo ⁊ probi poſt crebra pro eccleſie
ſtatu certamĩa hac priuatus eſt vita. Cũ qua
draginta ⁊ ſex annis p multa pericula ſedem
rexiſſet epiſcopalem.

C Theodoricus.

Um igit in alexãdria athanaſiꝰ victor
poſt mlta certamĩa innũeras coronas
vite terminũ ſuſcepiſſet ⁊ ad laborũ ſuoꝝ pre
mia demigraſſet: ſuſcepit petrꝰ vir optimꝰ p-
ſulatũ. quẽ dudũ ille btũs elegerat. cũctꝭ vna
ꝯſentientib ⁊ ſacerdotib ⁊ nobilib cũctaq;
plebe ⁊ fauore ſuo ꝓpriam oſtẽdentib volũta
te. Hijs eñ athanaſij ſudorib pticeps fuit ⁊
dũ eſſet in ciuitate. ⁊ dũ diuerſa latibula pera
graret multipharia picula cum eo ſuſtinuit.
Quapropter cũcti ſacerdotũ concurrẽtes di
gnũ heredẽ petꝝ athanaſij clamauert. Cũq;
eũ in põtificali ſede cõſtituiſſent repẽte iudex
puicie paganoꝝ populũ cõgregãs et pariter

iudeorũ eccleſie ſepta circũdedit. petruʒ exire
ꝑcipiens. nolentemq̃ interminat⁹ abſtrahe-
re. faciebat hoc imperatori quidẽ placere vo-
lens. dũ ei contraria ſapiẽtes calamitati ſub-
mitteret Quod autẽ verum eſt impietatis ira
cõpletus ydolis potius placere nitebaꝛ ⁊ tem
peſtateʒ eccleſie clarã eſſe putauit feſtiuitatẽ.
Petrus itaq̃ vir mirandus inſperatũ reſpici
ens bellum egreſſus eſt. ⁊ cõſcendens nauim
profectus eſt romam.

Capitulum. xxxviij.

Ranſactis autẽ hijs diebus paucis.
euzoius antiochiam venit cũ liddio.
et eccleſias ei contradit cuius etiam
impietatẽ ſamoſata noſcunꝛ experta. Popu-
lus autẽ doctrinis primitus athanaſij ſatia-
tus. deinde ciuiũ ſibimet offerri cõtrariuʒ ab
eccleſiaſticis collegijs ſe ſuſpendit. Porro lu
tius armigeris vtens cultoribꝫ ydolorum ali
os verberabat. alios ſuſpendebat. alios cogẽ
bat effugere. aliorũ vero adinſtar barbarorũ
deuaſtabat domos. Sed hec melius vir mi
rabilis petrus in ſua narrabit epiſtola.

Capitulum. xxxix.

Uius ergo loci tunc incolas ſequa-
ces anthonij. infelix lutius expulit.
eorũq̃ ſanctiſſimos ꝓſules. macha-
riũ venerabilem. aliumq̃ machariũ. yſidorũ
et ceteros ſpeluncis ſuis eijciens in quandaʒ
inſulam que ab impijs habitabaꝛ hominibꝫ
deſtinauit. quippe que nunq̃ magiſtrũ ſuſce
perat pietatis. Cumq̃ nauis in littus inſule
perueniſſet demon qui ab illis honorabaꝛ re
linquẽs ydolum vbi dudũ habitare cõſueue
rat filiam ſue ſacerdotis inuaſit ⁊ bachanteʒ
illuc vſq̃ perduxit. vbi nauis aduenerat mo
nachorũ. Tunc demon vtens lingua puelle
clamabat ſic in philippis ꝑ phitoniſſam. Au
diebantq̃ cuncti viri atq̃ mulieres demonẽ
proclamante. O potentiã veſtraʒ. o miniſtri
chriſti. vndiq̃ a vobis expellimur a ciuitati-
bus atq̃ vicis a montibꝫ ſimul et collibꝫ. ab
heremo: q̃ ꝓuata putabaꝛ hominibꝫ. ſperaba
mus in hac inſula cõmorãtes veſtris iaculis
liberari. qua ſpe noſciꝛ eſſe fruſtrati. huc vos
ꝑſecutores miſerũt. nõ vt vos vexarẽt. ſed vt
nos ꝑ vos magis expellerẽt. Ecce recedim⁹
ab hac inſula. ꝟtutis eñ veſtre radijs iacula
mur. hec dicẽtes ⁊ hijs ſimilia puellam in ter
ram proſternẽtes ipſi quoq̃ omnino diſpa-
ruerũt. Tunc ille ſacratiſſimus chorus ora-
tione facta ſuſcitauit puellam ⁊ ſuo patri ſa-
nam valentẽq̃ reſtituit. Uerum illi qui mira
culuʒ cõſpexerant ad ſanctorũ prouoluti pe
des. ſalutis viaticuʒ ſe percipere ſupplicabãt.
et templũ quidem demonũ deſtruxerunt. do
ctrine vero radijs illuminati: ſacri baptiſma
tis gratia ſunt potiti. Hijs in vrbe iniciatis
omnes populi congregati lutio detrahebãt.
dicentes irã ſibi imminere diuinitus niſi ſan
ctorum reuertereꝛ chorus. Sic itaq̃ metuẽs
tumultũ. metuens lutius ciuitatis ſacratiſſi-
mos viros ad ſuas ſpelũcas remeare ꝑcepit.
Et hec quidẽ ſunt digna que abhominatio-
nẽ illius impietatis aperiant.

Capitulum. xl.

Eruntamẽ preſumptiões eius iniq̃
tatꝫ littere peꝛ mirabilis edocebunt.
quaꝝ longinquitatẽ ego fugiẽs q̃ in
medio poſita ſunt ponere nõ omittã. Proui-
cie inq̃t pallidius cũ eſſet religione pagan⁹ et
ydola ſemꝑ adoraret. cõtra chriſtũ ſepius di
micare conabaꝛ. ⁊ colligens predictũ popu-
lũ impetũ fecit aduerſus eccliam tanq̃ ſi bar
baros ſubdere niteretur. tũc itaq̃ multa cru-
delia geſta ſunt. que ſolũmodo dictare volẽs.
ipſa rei memoria dolore maximo ſum cõmo
tus ⁊ fluxum periculi lachrimarũ: diuq̃ hoc
non potueram pati: niſi diuina ratione ani-
mũ releuaſſem. In eccleſia enim: que theona
vocatur ingreſſa multitudo pro verbis orabi
libus ydolorũ exultabant laudibus. pro ſa-
crarũ lectione ſcripturarum turpes manuuʒ
plauſus agebantur. refracteq̃ cum turpitudi
ne voces et contra chriſti virgines contume-
lie quas lingua hominũ proferre non patiꝛ.
Audiens eñ quilibet ſapientũ talia claude-
bat auditus ⁊ magis optabat eſſe ſurdus: ne
compelleretꝛ huiuſmodi verba audire. ſed vti
nam verba peccando quieuiſſent. ⁊ non actu
verborum luxuriã ſuperarent. facilis namq̃
detractio eſt huiuſmodi apud quos ſapiẽtia
chriſti ⁊ doctrine cultus inhabitat. hij ſiqui
dẽ ire vaſa ad perditionẽ facta ſubſannantes
horribilem ⁊ ſonũ de naribus emittentes. et
vt ita dicam fetorem veluti de quodam fora
mine ſub terraneo cuniculo profundẽtes. ve-
ſtes ſanctarũ chriſti virginũ diſrumpebãt. q̃
rũ cõtinentia formã imitabatur angeloruʒ. et
ſicut habet natura. nudas per totum circũfe
rentes vrbem. ſicuti valebant eis cum turpi-
tudine deludebãt. Si quis aũt eos tũc com
patiẽdo prohiberet. vulneribꝫ macerabatur.

Ue illis cladib⁹. multe quidē violatā corpo-
ris ſuſtinuere corruptionē. plurime virginū
vectib⁹ in capite ceſe ſine voce manſerūt. q̄rū
etiam funera ſolenni ſepulture tradi ꝓhibita
ſunt. Multa deniqꝫ corpora a gentib⁹ inge-
miſcentib⁹ inquiſita reꝑiri nō poſſunt. Sed
cur ꝑua de magnis loquor. cur iſtis īmoror.
⁊ non potius ad neceſſaria recurro. in quib⁹
bene noui q̄ mirabit̄ quilibet nobiſcū obſtu
peſcētes patientiā dñi q̄ nō repente vniuer-
ſa concluſit. Que em̄ nunq̄ꝫ facta ſunt neqꝫ ꝑ
ſcripturas patruꝫ nr̄oꝝ dieb⁹ audita hec ſuꝑ
ip̄m altare impij cōmittebant. Sicut em̄ in
ſcbena turpi conſiſtentes. puerum quendaꝫ
naturam maſculi denegantem ⁊ vtentem ve
ſte feminea. inunctꝭ oculis. ⁊ vultu ſerico co-
lore depicto. vt eſt apud ydolum feminei ſce-
matis ſuꝑ ipſum altare vbi aduentum ſancti
ſpiritus inuocam⁹ circuitus huc ⁊ illuc age
re ⁊ manib⁹ ariſtū celebrare fecerūt. ridentes
nefandaſqꝫ mittentes voces. qui rurſus hoc
paruulum iudicantes: et preterea decora q̄ꝫ
turpia potius eſtimātes. quendā ex ſuis tur-
pitudine notiſſimū veſte nudatū in ſede po-
nentes eccl'ie concionatorē turpē cōtra chri-
ſtum impudēter eleuarūt. Pro ſacris em̄ ver
bis ille ſcelera ꝓferebat. ꝓ honeſtis laudauit
luxuriā. ꝓ pietate impietatē. ꝓ cōtinētia for-
nicationē ⁊ adulteriū furtū. cibos. potū. vite
huic vtilia ꝓclamabat. hijs ita geſtꝭ. ⁊ me ab
eccleſia recedente. quippe cū illic ſtare nō poſ
ſem. vbi militū inuaſiones. vbi populus pro
ſeditiōe redēptus largitate pecuniaꝝ. ⁊ genti
lium multū de magnis ꝓmiſſionib⁹ aderat.
noſter quaſi ſucceſſor directus eſt. aut ꝑ epi-
ſcopatu quaſi mundanā cōparans dignitatē
quidam lucius lupi nequiciā ⁊ actus habe-
re feſtinans nō orthodoxoꝝ epiſcopoꝝ con
cilio. nō decreto veraciū clericoꝝ. nō petitiōe
populoꝝ electus. ſicuti cōcionant̄ eccl'iaſti-
ce ſanctiones. nō quilibet epiſcopoꝝ. nō pre-
ſbyteroꝝ. nō dyaconi. nō populi multitudo.
nō precedebāt eū monachi ymnos decantā-
tes ſcripturaꝝ. ſed euzoius erat cū eo duduꝫ
quidem dānatus in ſancto niceno maximo
cōcilio: nō aūt ꝑ patrocinia antiochenſiū va
ſtator eccleſiaꝝ. ⁊ comes largitionū. ⁊ militū
dux. omī impietate notiſſimus nomine ma-
gnus qui iuliani tēporib⁹ beritioꝝ incendēs
eccleſiam beate memorie iouiniani tꝑib⁹ ex
proprijs facultatib⁹ eā reꝑare coactus eſt: ita
vt pene tunc caput amitteret. niſi multoꝝ la
bore imperialē clementiā meruiſſet. Conſide
rare ſiquidem hec. ⁊ zelum ad vindictā exci-
tare depoſco: quāta ⁊ q̄lia ſunt cōmiſſa cōtra
dei eccleſiā cū talis aduerſum nos tyrannus
fuerit excitatus. Hijs em̄ lucius qui ꝑ nr̄am
religionē ⁊ omnes orthodoxos epiſcopos ꝑ
rationabilib⁹ cauſis: nūc aſtitit ciuitati. ⁊ nō
ſolū ſic blaſphem⁹ ⁊ incipiēs dic in pſalmis.
Nō eſt de⁹ ver⁹ xp̄s ſꝫ etiā in oportunitatib⁹
eſt corruptus atqꝫ corrupit. gaudēs in blaſ-
phemijs quas cōtra ſaluatorem colere com-
probantur. Unde em̄ paganoꝝ eſt vicinus.
recentē ꝓſumit erroneus colere deū. Naꝫ alij
corā eo laudes huiuſmodi ꝓclamabāt. Be-
ne veniſti epiſcope qui filium nō defenderis
Alij dicebāt. Te ſerapis amat. et huc intro-
duxit ſimulachrū paganoꝝ nominātes. In-
ter hec eodē momento p̄dictus magnus im-
pietatis ſocius. indiuiſus armiger amariſſi
mus ⁊ miniſter crudelitatꝭ ei⁹. collecta mul
titudine populoꝝ preſbyteros atqꝫ dyaco-
nos. xxviij. numero comprehendens. quorū
quidā octogeſimū tranſcenderant annū. tan
q̄ꝫ captos in quodam ſcelere ⁊ romanoꝝ ini-
micos legib⁹ coartabat. neſciēs virtutū chri-
ſtianoꝝ leges ⁊ apoſtolorum fidem per pa-
tres traditā nobis. hec etiam dementiſſimuꝫ
principē grata habere ꝓnuncians. flectimi-
ni inquit miſerrimi. ⁊ arrianoꝝ concordate
dogmatib⁹. flectimini. ignoſcet em̄ vobis di-
uinitas. licet vere religioni cultū exhibeatis
nō ſponte: ſed violenter hoc facientes. neceſ-
ſitati nanqꝫ ſatiſfactio deeſt. ſpontaneaꝫ vero
voluntatē accuſatio digna ſubſequit̄. Qua-
propter huiuſmodi rationes pre oculis ha-
bentes ꝓmpte ſequimini ⁊ dogmate arriani
ſubſcribite. quod nūc predicat luci⁹ bene ſci-
entes. q̄ ſi obediatis pecunias queſtus. ho-
nores ab imꝑatore recipietis. Reſiſtētes ve-
ro carceres. ſupplicia tormenta flagella. vin-
cula ſuſtinebitis pecunijs ſimulqꝫ poſſeſſio-
nibus priuati. ⁊ poſtea pulſi loca crudelia in
habitare damnamini. fortiſſim⁹ ſeductor mi
nas ſeductioni temperans inuitabat atqꝫ co
gebat vt omēs a ꝓria ſententia deuiarēt. At
illi nihil amarius eſtimātes q̄ꝫ pietatis pro-
ditionē. huiuſmodi reſponderūt verbis. vir-
tute fortiqꝫ ſenſu ſeductionē minaſqꝫ ſubdē-
tes. Quieſce iam quieſce. habēs non terrere
ſermonib⁹ ceſſa vana verba ꝓferre. Nos ne-
qꝫ nouū neqꝫ recentē colimus deū. ⁊ licꝫ in-
aniter furias. teqꝫ concutias. ſicut vehemens
ventus in dogmatib⁹ pietatis ad mortē vſqꝫ
cōſentimus. ⁊ in potentē nō inſipientē nō ſi-

ne veritate aliquādo fatētes deū.nō alquādo quidē exiſtentē.ſicut impietas arrij talem p̄dicat filiū. Si em̄ creatura eſt ſm eius veſaniam fili⁹ nō exiſtens cū patre:etiā pater non fuit quippe filio nō extante ſm eos. Si vero ſemꝑ eſt pater exiſtente ex eo vero filio ⁊ non ſm generatōis fluxū. Deus em̄ impaſſibilis eſt quomō nō eſt inſipiēs atqꝫ veſanus qui h̄ de filio ꝯfitetur dicēs. Erat quādo non erat ꝑ quē omnia vt ſint ꝑ gratiam ꝯſtituta ſunt. Noſtri ſiquidē patres:a quib⁹ iſti cadentes iuſte ſine patre ſunt facti in nicena venientes ⁊ anathematizātes arrij ſectam: cui⁹ nūc iſte iuuenis patron⁹ exiſtit.nō alterius ſubſtantie:qḋ tu fateri nos cogis extra patris eſſe dixerūt:ſed ex eius eſſentia. qḋ bene ⁊ cum pia mente intelligētes:ex plurima ſacroꝝ verborum collectiōe conſubſtātialem eſſe ꝯfeſſi ſūt Talia ſiqdē ⁊ hijs ſimilia dicētes. ꝑ multos dies excreuit.putans a ꝓpria eos ſentētia mutari. Qui magꝫ in ſtadio fortiores effecti. terroreqꝫ cōculcātes ⁊ ſemetipſos patrū rationibus coarmātes validiorē habuerūt de pietate ſenſum.virtutis exercitiū ſua pericula indicantes. Sic igiꝰ illic decertantib⁹ ⁊ ſpectaculum factis.ſicut beat⁹ ſcribit aplus angelis ⁊ hominib⁹ vniuerſa ciuitas cōcurrebat athletas cōtemplari chriſti ſuaqꝫ cōſtantia verba iudiciſqꝫ flagella ſuperantes triūphumqꝫ pie contra arrianos ꝑ patientiā poſſidētes:quoſ ille vtiqꝫ credebat ſe vincere ⁊ illoꝝ impietate cōtradere. Cū igiꝰ defeciſſet eos tormētis afficere cunctis fluentib⁹ atqꝫ lugentib⁹ rurſus irrationabili mlꝰtitudine ad iudiciū eos magis ad p̄iudiciū circa portū fecit adduci. ⁊ cū illic cōſuete cōtra eos clamores admitterentur a paganis atqꝫ iudeis ⁊ illi nollēt arrianoꝝ impietatib⁹ cōſentire ſententiā protulit vniuerſis.ante tribunal eius ingemiſcentib⁹:vt ab allexandria ſublati. in heliopolim fenice ducerenꝰ.cui⁹ ciuitatis nec chriſtiani ſunt nec nomē chriſti audire patiunꝰ. Sunt nāqꝫ pagani. Quo facto:iubens eos nauim conſcendere ip̄e ſtabat in portu nudū gladiū vibrās. ⁊ hoc modo illos terreri putans:quibus acuto gladio hoſtiles demōes crebrius vulnerauerāt. Sic ꝑ dimiſit eos abſqꝫ ſumptibus ⁊ abſqꝫ quolibet ſolacio nauigare p̄cipiens mari ſpumāte ⁊ vt ita dicā nolēte ſuſcipere viros vnqꝫ iuſſione cōmunicare compulſos. Ingemuit em̄ ciuitas vniuerſa ⁊ hactenus lamentaꝰ. Et alij quidē ſuis manib⁹ pectora percutiebāt. alij vero man⁹ ⁊ oculos tendebāt ad celum violentiā ꝓteſtantes ⁊ veluti dicentes. Audi celum. ⁊ auribꝫ percipe terra.quoniā iniuſta ſunt que geruntꝰ. Cuncta ſimul gemitu cōplebanꝰ ⁊ veluti cantus quidā erat in ciuitate luctificus. currebatqꝫ fluuius lachrymaꝝ. Cū igitur iudex ille precepiſſet.vt vela nauis tollerenꝰ.tunc gemitus ingens vniuerſoꝝ virginū.atqꝫ mulierū ſeniorum ⁊ iuuenū.ꝑmixtus lachrymis eſt emiſſus. Cū iſti ergo heliopolim nauigarent. ibi dyabolica ſuꝑſtitio celebratur.omnes em̄ in media ciuitate cōmuniter ⁊ ſinguli ingemiſcentes atqꝫ lugentes agebanꝰ. quib⁹ tamen nec apte licebat flere iuſſiōe vrbis p̄fecti palladij.erat em̄ ⁊ ipſe pagan⁹.multi deniqꝫ gentium arrepti ⁊ ad carcerē ducti.deinde caſtigati.lacerati.verberati.nouiſſime in metallo ſunt traditi. Uiri quippe eccleſie ꝓpter diuinum zelū valde pugnantes. Erant em̄ plurimi eoꝝ monachi heremū incolentes ⁊ deuote in illo conuerſantes.numero.xxiij. cū quibus poſt paululum dyaconus a dilectiſſimo fratre noſtro damaſo romane ciuitatꝫ epiſcopo.deferens nobis cōmunicatōis epiſtolas. manib⁹ poſt tergū vinctis publice a ſpiculatorib⁹ ducebaꝰ.veluti quidā reus inſignis et homicidarū verberib⁹ coequandus. lapidibuſqꝫ ſimul ⁊ plumbo eius ceruicibus maceratus ad mare ductus eſt. ⁊ ſicut ſine ſumptibus ſine vllo ſolatio.ſic ⁊ iſte metallico deportaꝰ exilio. Cunqꝫ iudex ille mlꝰtos infantum cruciaſſet:quidā eorum morientes neqꝫ parentū aut fratrum exequijs ſolennib⁹ ſunt potiti. O multa inhumanitas iudicātis:magiſqꝫ preiudicantis:qui enim propter pietatem decertati ſunt.nec homicidia comparari potuerunt. Eorum itaqꝫ corpora inſepulta relicta ſunt.pie laborantes eſcis beſtiaruꝫ volatiliūqꝫ proiecti ſunt. Quinqꝫ patrib⁹ nō negatis naturali conſcientia compati noluerūt.hij velut iniqui capite ſecti ſunt. Que lex romanoꝝ.que barbarorum ſententia quoſlibet patrib⁹ condolentes punit. Quādo quiſpiam veterum huiuſmodi geſſit iniquitateꝫ. Iuſſit itaqꝫ pharao:vt maſculi interficerentur hebreorum.ſed inuidia et timor tūc protulit hoc preceptum. quanto tamen illa que tūc geſta ſunt humaniora modernis exiſtūt. quanto deſiderabiliora iniquitatis huius et licet malicia nequaqꝫ ſepararentur alterutris ſunt tamen incredibilia que dicuntur:inhumana crudelia.ſeua barbara ſunt amara ſine miſericordia: in quibus exultabāt arria-

ni choros agentes cum vniuerſa ciuitas in-
gemiſceret. Nō fuit enim domus in qua nō
erat mortuus. ſicut in exodo legitur. Et cum
hec ita ſint geſta. non enim quieuerunt ini-
quitatꝫ auctores. ſed ad peiora profecti vſqꝫ
ad epiſcopum prouinciarū venena propria
diſperſerunt: habentes iniquitatis ſue ſola-
tium comitem largitionū quem prediximus
magnum. Alios etenim epiſcoporum curie
tradiderunt. alios diuerſis machinationibꝫ
affecerunt volētes vniuerſos impietatibus
obligari. ⁊ ſcōm partem eorū dyabolū que-
rentes quem ſua rabie deuoraret. Sup hec
autem .xj. egyptiorum epiſcopos viros quip-
pe ab infantia vſqꝫ ad ſenectutem heremum
incolentes: verboqꝫ ſuperātes actu libidinē.
piamqꝫ fidem ſine confuſione predicantes.
multaſqꝫ victorias de demonibus exercētes
arrianamqꝫ ſectam ſapientiſſima ratione de-
notantes exilio direxerunt in ciuitatē iudeo-
rum nomine ceſaream. ⁊ velut infernus cru-
deliſſimus nunqꝫ morte ſatiati fratrū ſue ſen-
tentie memoriam relinquere voluerunt. Nu-
per enim eccleſie catholice clerici degētes in
antiochia cum fidelibus monachis volen-
teſqꝫ eorum ſcelera deuorare: aures impera-
torias inflāmantes in neoceſareā ponti mit-
tendos eſſe preparauerunt: qui puto ꝓpter fe-
rocitatem locorum etiam vita priuati ſunt.
Tale itaqꝫ tempus illud tragoedias exercu-
it: taciturnitate quidem ⁊ oblitione dignas.
ſed litteras memorandas ad obiurgationeꝫ
eorum: qui contra vnigenitum linguas ſuas
exacuerunt. Hij nanqꝫ coarmati rabie blaſ-
phemie non ſolum dominum omnium iacu-
lari nituntur. ſed etiam contra eius famulos
bellum ſine vllo federe ſuſceperunt.

Explicit liber Septimus eccle-
ſiaſtice tripartite hyſtorie.

Incipit liber octauus

De conuerſione monachi.

¶ Socrates.

Capitulum Primū.

O tēpore fuit Arſi⁹ mo-
naſterij pſul. Is em̄ de-
linqūtes iuuenes nō ex-
cōmunicabat. ſed magꝭ
etate puectos dicēs. iuue-
nis excōmunicatus ſper-
nit. puectus vō velociter
excōmunicatiōis dolore corrigit. Alius no-
mine pior ambulās comedebat Cōſult⁹ aūt
cur ita comederet. Nō inqꝫt volo veluti neceſ-
ſarie vti cibo. ſed tanqꝫ extraneū aliqd agere
Pro qua re ab alio requiſit⁹ ait. vt ne dū co-
medo aīa voluptatē ſentiat corpalē. Iſidor⁹
dicebat qdrageſimū ſe annū habere. ex quo
ſentiret quidē mente peccatū: nō tamē cōſen-
tiret vel ɔcupiſcētie vel furori. Pambus au-
tem cū ſine litteris eſſet. acceſſit ad quendā vt
doceret pſalmū. Qui cū audiſſet primū ver-
ſum triceſimi octaui pſalmi. Dixi cuſtodiaꝫ
vias meas vt nō delinqꝫ i lingua mea. ſecun-
dū vſum nō paſſus eſt audire: ſi potuero in-
quit ope h implere. h verſus tantū mihi ſuf-
ficiet. Cūqꝫ doctor qui ei tradiderat verſum
culparet. cur p tres menſes ad eū minime ve-
niſſet. Rñdit. qꝛ vſum illū minīe adhuc ope
ipleui. Poſtea vō cū mltos ſupuixiſſet ānos
a quodā noto requiſit⁹ an didiciſſet vſum q
draginta ⁊ .ix. inqꝫt annis vix eū implere pre-
ualui. huic itaqꝫ qdam aux dante ad cibaria
paupex ⁊ dicēte numera. at ille rñdit. Qđ de-
diſti nō eget numero. ſed ſalubritatis affectu
Is em̄ pambo athanaſio epo depcante. ab
heremo deſcēdit in alexandriā. Cūqꝫ vidiſ-
ſet ibi mulierē theatralē fleuit. ⁊ a pſentibꝫ in-
quiſit⁹ qre ploraret. due inqꝫt me res mouēt
Una q eſt illius pditio. altera vō qꝛ ego non
tantū ſtudeo placere deo qntū hec vt turpis
placere poſſit hoibꝫ. Alter qdā dicebat. Mo-
nach⁹ niſi opat⁹ fuerit violēto iudicat equal.
Piter⁹ multas expoſitiōes naturales adhibe-
bat ⁊ freqnter alijs alia reqrentibꝫ enarrabat
p ſinglas aūt explanatiōes orabat. Illo ſiqui-
dem tpe inter monachos fuēt duo viri deo
amabiles. noīe vterqꝫ macharius. Unus ex
egypto ſupiore. alter alexandrin⁹. ambo pro
multis rebꝫ inſignes ꝓpter abſtinentiā. ɔuer-
ſationē. mores. atqꝫ miracula q eoꝝ manibꝫ

agebant. Egyptius itaq machariꝰ tantas curas fecit. ⁊ tātos demones effugauit vt ex eiꝰ opibꝰ liber ꝑrius expleat. Erat eni reuerēdus ⁊ circa delinquētes seuerꝰ. Porro macharïꝰ allexandrinꝰ cū similis esset egyptio ꝑ oīa in h̄ mutabat q̄ ꝯsulētes hylarior appare bat. ⁊ vultu letifico ad ꝯuersationez iuuenes educabat. Hoꝝ discipl's euagrius. philosophiā ope rebusq possedit. Prius sermone solūmodo philosophatꝰ ⁊ in vrbe ꝯstantinopoli a gregorio nazanzeno dyaconꝰ ordinatus. deinde cū eo descēdens in egyptū: ⁊ p̄dictos viros inspiciēs ꝯuersationē eoꝝ zelatus est. tātaq miracl'a in eiꝰ manibꝰ facta sūt. quāta in p̄ceptoꝝ eiꝰ. Cōscpsitq libros valde necessarios: q̄ꝝ vnꝰ q̄dē monachꝰ titulat. ⁊ est de actuali. aliꝰ cognitional' ſm q q̄spiaz cognitiōe sit dignꝰ. huic capitula sunt quinquaginta. Aliꝰ v̄o ꝯ dictorios et diuis scripturꝭ collectꝰ ꝯ demones temptatores ptibus octo diuisus est. ſm numeꝝ octo cogitationū sexcēte ꝑositiōes ad ꝯtēplationē ptinentes q̄s gnostica porbleumata. id est. cognitionales denoiauit. insup ⁊ v̄siū opa duo. vnuz quidē ad monachos in cenobijs vel itineribus ꝯstitutos. ⁊ vnū ad v̄gines. quemq̄ mira. q̄mq necessaria sūt. legētes intelligūt. Sz oportunū est sic arbitroꝛ pauca eius dicta de monachis hac scriptura deferri. Sic enim ait. Necessariū est eni vias inquirere. recte p̄cedētiū monachoꝝ ⁊ ſm eas exerceri. Multa eni ineniunt ab eis dicta bū simul ⁊ acta. Inter q̄s etiā h̄ ait quidā. q̄m sicca ⁊ nō inequ lis dicta charitate ꝯiūcta cito ꝑducit monachum ad impassibilē portū. Is aūt cū vidisset quēdā fratrū fantasijs nocte turbari hoc mō curauit eū p̄cipiēs vt languētibꝰ cibi ieiunio ministraret. vn̄ reqsitꝰ. nihil inquit sicuti misericordia hmōi passiōes extinguit. Quidam tūc phoꝝ accessit ad iustuz anthonium dicēs. quō sufficis o pater codicū ꝯsolatione priuatus. Ad quē anthonius. O inquit philosophe meus codex naturaꝝ creatura est et adest cū voluero v̄ba q̄ mihi relegi dei. Requsiuit me vas electiōis macharïꝰ senex egyptiꝰ dicens. Quare male memoriā aduersus homines retinentes memorabilē virtutē anime dissipamꝰ ꝯ demōes aūt hn̄tes mali mēoriā inotij pmanemꝰ. Cūq inqsitiōe interrogationis hesissem. rogaui eū explanare ſmonē. At ille. Pria inqt passio furorꝭ ꝯ naturā est exeq̄ns v̄o ſm naturā. In ipo feruēti meridie ꝑueni ad sanctū patrē macharïū ⁊ siti vehemēter accensus aquā vt biberē postulaui. At ille. Umbra inqt sufficiat. Multi nanq tunc iter agentiū: aut nauigantiū etiā hac refectione priuant. Deinde cū apud eū verba de abstinentia exercerē. cōfide inquit fili. per viginti ānos neq pane. neq aq̄. neq somno sum satiatus. Panē nāq meū in pondere comedebā. aquā v̄o bibebā cū mensura. parietibꝰ autē reclinatꝰ somnū paululū capiebā. Cuidam monachoꝝ nunciata mors patris est. At ille nūcianti. cessa inquit ⁊ blasphemare noli. Meus eni pater existit imortalis. Quidam fratrū euangeliū solūmodo possidebat. qd vendēs pauperibꝰ erogauit. diuinū proferens memorandūq sermonē. Ipsum inquit verbū vendidi. quod vendidi. qd mihi semꝑ dicit vende oīa tua ⁊ da pauperibꝰ. Est q̄daz insula circa Allexandriā trans paludē marie. in qua habitabat monachus cōtemplatinus ac ꝓbatissimꝰ. Qui dixit. Oīa que gerunt a monachis. agi ꝓpter causas. Idem ꝓpter deū. ꝓpter naturā. ꝓpter ꝯsuetudinē. ꝓpter necessitatē. ꝓpter opus manuū. Idē ipe dicebat. vnā quidē nature esse virtutē. Sed eam diuersas species sumere ꝑ anime qualitates. Nā ⁊ lumē inquit solis cum sine specie sit diuersa. fenestras tn̄ ꝑ quas igredit scema q̄ddam variū facere videt. Aliꝰ itaq monachꝰ propterea inquit abscido libidines. vt auferā furoris occasiones. Noui eni furorē semper ꝑ libidinibꝰ. Litigare mentē meā. turbare scientiā persequentē. Quidā senū dicebat. Charitas depositū ciboꝝ aut pecuniaꝝ seruare nō nouit. Idē ipse dicebat. Nescio me in eadē re a demonibꝰ fuisse deceptum. Hec igitur euagriꝰ in libro suo actuali cōmemorat. In ꝯtemplatiuo aūt hec dicit. Quatuor virtutes ⁊ cōtemplatiōes eaꝝ a gregorio iusto esse dicimus. Prudentiā. fortitudinē. temperantiā. atq iusticiā. Prudentie quidē opꝰ esse dicebat ꝯtemplari intellectuales sanctas q potestates absq sermonibꝰ quippe q̄s sapientia significari ꝯtradicit. Fortitudinis autē perdurare in veritate. licet quispiā debellet. ⁊ nō accedere ad ea que nihil sunt. Tēporantie v̄o ꝓprium esse respōdit. suscipe p̄mia agricole semina. ⁊ ea plantare ꝯuenienter. Porro iusticie. ⁊ vt ꝑ merito singula cuiq verba reddātur. alia quidē obscure ꝓnunciata. alia enigmatibꝰ indicata. quedā v̄o ꝓpter vtilitatem simpliciū aperte disposita. Colūna itaq veritatis capadoꝝ basilius ait. Humanā scientiam reddit crebra meditatio ⁊ exercitatio

meliorē.ꝑ eā ṽo gratia dei ꝓceditur. iuſticia.
patientia.atq̃ miſericordia ⁊ humanā qui-
dem paſſibiles ſuſcipere poterunt diuine. im
paſſibiles tantūmodo facti capaces: qui etiā
orationis tp̄e ꝓprio mētis lumine reſplēden-
tes ſemetipos inſpiciunt. Egyptioꝝ ṽo ſa-
cratiſſima lux athanaſiꝰ ait. Precepit Moy
ſes menſam cōtra aquilonis cōſtitui partem
quāobrem cognoſcāt cōtemplatiui: quis eſt
qui cōtrarios ſperat.⁊ omnē temptationē for
ti mente ſuſtineant ⁊ cū alacritate ad ſe acce-
dentes enutriant Thimurtanoꝝ eccleſie an-
gelus ſerapion dicebat. Mens quidē ſpirita
li intellectu potita. ꝑfecte purgat̃. Charitas
autē curat mēbra furore tumētia iniquas cō
cupiſcentias influētes cōtinētia retinet Ma
ximus contemplationū doctor didimus ait.
De prouidentia atq̃ iudicio. apꝺ temetipm
ſemper exerce ſermones ⁊ ſtudiorū materiaꝫ
retine. Pene om̄es em̄ in hijs peccamus ra-
tioneq̃ iudicij in corpoꝝ differentia. in qua
etiam eſt mūdus inuenies. Prouidētia vero
in modis quibꝫ a malitia vel ignorantia ad
virtutes atq̃ ſcientie culmē euehit̃. Hec aūt
ex Euagrij dictis retulimus. Fuit aūt ⁊ aliꝰ
vir mirabilis int̃ monachos cui nomē Am-
monius. Qui tanto ſine vlla curioſitate fuit.
vt rome cū athanaſio veniēs.nullū opus ci-
uitatis inſpiceret.niſi tantuꝫ vt videret petri
⁊ pauli baſilicas. Is em̄ Ammoniꝰ ad epiſco
patū tractus atq̃ diffugiēs dextram ſibimet
amputauit aurē. vt ſemicorpꝰ ordinationis
opus effugeret. Cūq̃ poſteriori tp̄e etiā Eua
grius a theophilo Allexādrino pontifice ad
epiſcopatū tentus.nihil amputās de corpo-
re ſuo fugiſſet. veniens ad Ammoniū cū io-
co dicebat.quaſi male feciſſet vt aurē ampu-
taret ⁊ deo reus exiſteret. Ad quē Ammoni
us. Tu inquit Euagri ignoras te puniendū
quoniā abſcidiſti linguaꝫ.⁊ ne tibi arrogare
videaris nō vteris gratia dei. Plurimi ſiqui
dem eo tp̄e digni fuerūt viri quoꝝ ſi q̄s vult
verba miraculaq̃ cognoſcere.⁊ quēadmodū
illis fuerūt.et iam beſtie ſubiugate. librum le
gat palladij monachi q̄ diſcipulꝰ fuit Eua-
grij. Omnia nāq̃ de iſtis ſubtiliter explana
uit in qua etiā feminaꝝ imitationē cōuerſa-
tioneq̃ memorauit. Euagriꝰ igit̃ atq̃ palla-
dius mortuo valente poſt paululū floruerūt
Euagrius em̄ fuit vir doctiſſimus tam greci
q̄ latini ydiomatis: qui vitā ſancti Antho-
nij de greco trāſtulit in latinū: cuiꝰ etiā memi
nit btūs Iheronymus in epiſtolis ſuis.

¶ Socrates.

Empor is eſt vt quātas potuero mēo-
rari poſſim qui ſunt illo tp̄e inter chri-
ſtianos philoſophati: quoꝝ vnus quidē in
egypto Iohannes cui futura ⁊ alijs incerta
deus nō minus q̄ antiq̄s ꝓphetis reuelauit.
donūq̃ dedit. vt curaret inſanabiles paſſio-
nes. Is em̄ a iuuentute laudās deū. degebat
in ſolitudine comedebatq̃ herbas atq̃ radi-
ces. bibebat aquā ſi cōperiſſet. Cūq̃ veniſſet
ad ſenectutē diuina iuſſione migrauit ad the
baidē ⁊ multoꝝ monaſterioꝝ factus eſt pre-
ſul: qui oratione tantūmodo languores ⁊ de
mones effugabat. Et cū litteras non didiciſ
ſet ad rememorandū aliquid codicibꝫ nō ege
bat. quia quicq̄d ſemel mēte ꝑceperat. ipſe ſub
veritate retinebat. In hac itaq̃ regione etiaꝫ
philoſophabat̃ ipſe ammō tabennenſiorum
preſul. circa tria milia diſcipulos habēs. nō
minus q̄ ⁊ Theonas qui multoꝝ ꝑſides fu
ere monachoꝝ. ambo opatores iopinabiliuꝫ
rerū ⁊ diuina ꝓuidētia ꝓphetiaq̃ cōpleti. Di
cit̃ theonē eruditū egyptioꝝ. grecaꝝ latina-
rumq̃ litterarū. ⁊ triginta annis habuiſſe ta
citurnitatē. Porro Ammonē a nullo viſum
iraſcentē. aut iurantē. aut mentientē. aut va-
num aliq̄d agentē. vel aſperū vel infirmū ꝓ-
tuliſſe ſermonē. Ea tēpeſtate fuerūt copras ⁊
hellin necnō helyas. Copras quidē vt aiunt
diuinū habuit donū ſalutis efficere paſſio-
uum ⁊ demones expellēdi. Hellin ṽo a par-
uulo nutritus in monaſterio plurima inopi-
nabiliter miracula faciebat vt ignem in ſinu
portaret. ⁊ nequaq̃ eius veſtis arderet. Ve-
rum helyas tūc quidē nō procul ab antimio
ciuitate degebat in heremo agēs annū eta-
tis circa centeſimū atq̃ decimū. Antea tamē
pene ſeptuaginta annis ſolus vixit in ſolitu-
dine. ⁊ vſq̃ ad hanc etatē ieiunādo. ⁊ virili-
ter cōuerſando ꝑuenit. Fuit etiam apellis in
egypto ex fabro ferrario. Qui dū aliquādo ꝑ
noctē hoc opꝰ exerceret vmbra demonica ve
lati mulier ſpecioſa. eū de caſtitate temptabat
At ille ferrū qꝺ opabatur ex fornace trahens
eam ꝑcuſſit in faciē. Tūc ille ſtridens ⁊ inge-
miſcens ꝓcul effugijt. Inter hoc etiā yſidorꝰ
fuit: qui vndiq̃ monaſterū muniēs. curabat
vt nullus egrederet̃. ſed omnia neceſſaria ha
beret interius. necnō ſerapion circa decē mi-
lia ſub ſe monachos habens: qui omnes ſic
educabat. vt ex ꝓprijs ſudoribꝫ neceſſaria cō-
pararet. ⁊ alijs miniſtraret egentibus. Dio-
ſcorus quoq̃ non amplius centū monachis

pręſidebat. Qui cũ p̄ſbyter eſſet ſacrificia fa=
ciens. omnẽ ꝑfectionẽ adhibebat. examinan
doq̄ʒ diligẽter dijudicando accedentes ad ſa
cra myſteria ita vt expiarẽt mentẽq̄ʒ mali cu
iuſpiam ꝯſcientiã nõ haberent. Eulogiꝰ pre
ſbyter fertur p̄ſcientiã habuiſſe cogitationuʒ
quorũlibet ad ſe venientiũ. eorũq̄ʒ delicta pa
lam redarguebat ⁊ quecũq̄ʒ latenter cogitaſ=
ſent ſibi reuelata manifeſtabat. Qui ꝟo ali=
quid mali geſſiſſent vel prauũ conſilium ha
buiſſent ab altari ſuſpẽdebat manifeſtãs eis
peccatũ quod egerant. ⁊ indulgentia purga=
tos rurſus ſuſcipiebat. Hijs itaq̄ʒ ſimil' erat
apollo in thebaida. qui quadraginta annis
interiore morabat' in ſolitudine: ſpeluncam
paruulã in monte vicino habens. Sed pro
multitudine miraculoꝝ paruo tempore inſi
gnis effectus. plurimoꝝ preſul extitit mona=
choꝝ. Eo nanq̄ʒ tẽpore mlti ⁊ optimi ſtudio
ſe philoſophabant' in allexandria quaſi duo
milia viri: quoꝝ alij in ſolitudine morabant'
alij circa mareote degebant. Excellenter aũt
inter alios emicabat dorotheus genere the=
beus. cuius fuit vita vt quottidie lapides a
mari colligeret. ⁊ annis ſingulis hoſpitiũ edi
ficaret. ⁊ fabricare ſibi nõ valentibus daret.
Noctibꝰ aũt ꝓpter eoꝝ cibum faciebat ſpor=
tas vt venderet. eius cibus erat panis vntia=
rum ſex. ⁊ olerum minutoꝝ faſciculus vnus
⁊ ad bibendũ aqua. hic a iuuẽtute ſic viuens
nec in ſenectute defecit. Nunq̄ʒ viſus eſt in le
ctulo ſoporatus. vel pedes ꝑ requie tetendiſ=
ſe. aut ꝑ voluntate dormire. niſi quãtuʒ orã=
do aut comedendo natura cõpreſſos oculos
claudere potuiſſet: ita vt ſepe comedẽdo dor=
miret cibꝰ ex eius ore laberet'. Aliquãdo ergo
ſomno grauatus. cũ in ſtercore cecidiſſet ob=
dormiuit. Expergefactus aũt ⁊ cõtriſtatus.
ſub ſilentio dixit. Si angelis dormire ſuaſe
ris. ⁊ mihi vlterius ſuadebis Quod forte di
cebat ad ſomnũ. aut demonẽ: qui nitebantur
bonis eius actibꝰ impedire. huic laborãti: q̄=
dam dixit. Cur ita perimis corpus tuũ? At
ille. quia me inquit illd̓ occidit. Piamonẽ ꝟo
preſbyterũ ferunt quia dum ſacrificaret ali=
quando ſanctũ angelũ circa ſacrũ vidiſſe al=
tare ſtantẽ. ⁊ preſentes monachos in codice
conſcribentẽ. abſenteſq̄ʒ delentem. Johanni
quoq̄ʒ tantã deus noſcitur donaſſe virtutem
contra paſſiões atq̄ʒ languores. vt plurimos
podagricos ⁊ articulos habẽtes ſolutos cu
raret. Inter hos beniamin ſenior valde habe
batur dono dei potitus. vt ſine medicamine
tactu manus aut olei facta oratione ſanaret
egrotos. Hunc ferũt incidiſſe in ydropicam
paſſionẽ: ⁊ tantũ eius corpus intumuiſſe. vt
nõ poſſet ꝑ ianuas cellule ſue in qua habita=
bat efferri. niſi ianue cuʒ tabulis antepoſitis
ſublate fuiſſent. Is ergo paſſionis ſue tẽpore
pene octo menſibꝰ ante mortẽ in cella latiſſi=
ma ſedens: curabat ſolẽniter egrotãtes. Nõ
grauiter feretis quoniã ſue egritudini nõ ꝓ=
deſſet. Sed etiã ſe videntes conſolabat'. ⁊ de
precabatur vt rogarent deum ꝓ anima eius
⁊ de corpore nõ curarent. quia ⁊ dũ ſanũ eſſet
nihil ꝓfuit mihi. Macrũ in ſciti degentẽ. fe
runt etiam in iuuẽtute valde manſuetũ. ⁊ ſa=
pientẽ. memoriaq̄ʒ ſcripturaꝝ diuinaꝝ ſatis
ydoneum. ⁊ tanto deo amabilẽ. vt dũ ad do=
minicũ corpus accederet angelꝰ ei ſacramen
ta preberet. cuius manũ vſq̄ʒ ad iuncturam
brachij tantũmodo fuiſſe decebat inſpicere.
Machario ꝟo datũ eſt vt ſaperet vltra de=
mones. huic occaſio conuerſionis cõmiſſum
homicidiũ fuit. Nã dũ puer eſſet ⁊ oues pa=
ſceret. circa mariam paludẽ ludens. quendã
coetaneũ interemit. ⁊ metuens fugit in ſolitu
dinem. Qui dũ tribus annis ſub diuo mora=
retur poſtea paruũ hoſpitiũ ſibi fecit: in quo
annis. xxv. moratus eſt. Plurimi ſiquidẽ ſe
eum audiſſe dicebant. quia gratias illi cala=
mitati referret. et ſalutiferũ vocaret illud ho=
micidiũ nõ ſponte cõmiſſum. quod ei beati=
tudinis cauſa ꝓuenerat. Apollonius autez
cum ꝑ om̄e tempus vite: nihil vite monachi
ce didiciſſet: ſciens quia nec ſcribere. nec artẽ
iam exercere poſſet ꝓpter etatẽ omnia medica
mina ⁊ cibaria oportuna laborãtibus ex ꝓ=
prijs pecunijs cõparabat. ſingulaſq̄ʒ ianuas
monaſterioꝝ a matutina circuibat. vſq̄ʒ ad
horam nonã. viſitando languentes. ⁊ mini=
ſtrando quod indigerent. Qui moriturꝰ alij
tradidit quod habebat iubens vt talia vota
ſeruaret. Moyſes autẽ cũ ſeruus eſſet. pro=
pter culpas expulſus eſt e domo. Qui latro=
cinio deditꝰ. homicidia mlta cõmiſit poſtea
vero conuerſus repente huiuſmodi philoſo=
phie virtute completus eſt. Cunq̄ʒ proprijs
vite feruore fantaſijs adhuc libidinum mo=
ueretur. multa abſtinentia ſuũ domabat cor=
pus. panem ſolũmodo comedens. ⁊ multum
opus efficiens. Sex autem annis per totam
noctem ſtans orauit. neq̄ʒ genuis inclinatis
neq̄ʒ oculis in ſomnũ clauſis. inſuper etiam
noctanter circuibat cellulas monachoꝝ ⁊ la
genas ſinguloꝝ aqua compleuerat cũ longe

aut decem aut viginti. aut triginta ſtadijs a=
qua manaret. Qui licet ita domaret corpus.
priorem tamē valitudinē nō amiſit. Fertur
enī quia dū quatuor latrōes eius inuaſiſſent
hoſpitium. cōprehendiſſet omnes atqꝫ ligaſ
ſet. ſuiſqꝫ humeris impoſitos ad eccleſiā per
duxiſſet. in voluntate monachoꝝ ponēs ꝗd
de eis facere vellent. Fuit ergo in ſūma phi=
loſophia ⁊ terribilis demonibꝰ ⁊ preſbyter
in ſciti cōſtitutus vixit annis pene ſeptuagin
taquinqꝫ. Sub hoc igitur impio fuit paulꝰ
de libia in ſciti. nō minos quingentos mona
chos habens. nihil autē operabatur neqꝫ ꝑ
cipiebat. niſi quod comederet tantū. Orabat
autē ſolūmodo ⁊ veluti quoddā tributū ha=
bens impoſitū trecentas orationes deo vna=
quaqꝫ die reddebat. ⁊ ne numero forte delin
queret. trecentos lapides ponebat. ſingulꝭ ora
tionibus lapidem mittebat in ſinum. Expē
ſis ṽo lapidibus orationes ſciebat eſſe com=
pletas. Tunc etenim paco in ſciti florebat.
a iuuentute vſqꝫ ad ſenium optime conuerſa
tus: quem neqꝫ corporis ſanitatem nec circa
anime paſſionem demon aliquando decepit
Stephanus autem circa mareotem habita
uit perfecta degēs ⁊ integra ꝯtinentia. Qui
circa ſexaginta annos probatiſſimus fuit. et
Anthonio magno notiſſimꝰ. Fuit itaqꝫ mā=
ſuetus et ſapiens. locutione ſuauis ⁊ vtilis.
triſtantium conſolabat᷑ animos ⁊ ad alacri=
tatem reuocabat. licet neceſſaria tribulatio ꝑ
ueniret. talis erat etiam in cladibus proprijs
Deniqꝫ dum infirmitatē incurabilem incur=
riſſet. ⁊ medici putrida membra eius incidiſ=
ſent ille manibus tamē operabatur palmarū
plectens folia. ⁊ preſentibus perſuadēs vt de
rebus huius mundi non dolerent. neqꝫ ali=
ud cogitarent. niſi de bono fine. Deus inquit
que fecit cuncta vtilia ſunt. ego autem noui
quia huius mundi paſſiones ꝑ peccatis eue
niunt. ⁊ melius eſt hic penas ſoluere. ꝙ̄ poſt
mortē perpetua ſupplicia ſuſtinere. Pior autē
cum de domo patris ad philoſophiam con=
uerſionis exiret promiſit denuo nullū ſe pro=
pinquorum de cetero fore viſurum. Poſt ꝗn
quaginta vero annos dum eius ſoror eū vi=
uere ⁊ habitare in heremo cognouiſſet nō ceſ
ſabat donec euꝫ inſpiceret. Quā dum epiſco
pus loci iam grandeuam propterea videret
affligi. ſcripſit preſulibus heremi vt piorem
dirigerent. At ille me fas eſt contendere iuſ=
ſionibus ſeniorū obediens ⁊ aſſumens quē=
dam venit ad patriam. Cumqꝫ ante domus
ſua ianuas acceſſiſſet ⁊ ſuum nunciaſſet ad=
uentum veniente germana clauſis oculis di
xit. Ecce ego ſum pior quanto vis aſpectu ſa
tiare. Tūc illa gratificata deum laudauit. At
ille oratione facta remeauit ad heremuꝫ. vbi
fodiens aquam inuenit amaram ea vſus eſt
vſqꝫ ad vltimum vite ſue diem. Poſt cuius
obitum nullus illic habitare preualuit. Ego
autem reor. quia per orationeꝫ eam ad ſuos
vſus fecerit dulcem. dum etiam alibi non ex
ſtantem oratione meruerit emanare. Nā cuꝫ
moyſes ⁊ eius monachi puteū aliquando fo
derent. ⁊ venam aliquam reperirent. nec am
plius iaꝫ fodere altitudo permitteret. medio
die ſuperuenit pior. ⁊ oratione facta deſcēdit
in foueam. Cumqꝫ tertio percuſſiſſet terram
tunc mox emanauit aqua. Cumqꝫ oratione
facta diſcederet. eum petentibus vt vel ex a=
qua guſtaret ad hoc inquit nō directus ſum
⁊ propter quod veni pactum eſt. Ammoni=
um itaqꝫ ferunt nimis eruditū. origenis di=
dimiqꝫ diſcipulum a iuuētute vſqꝫ ad nouiſ
ſimū diē preter panemaſſum nihil aliud co=
mediſſe. Hunc dum voluiſſent quidā ad epi
ſcopatum retrahere. nec ille poſſet eos ſermo
nibus euitare abſcidit propriam aurem di=
cens. Jam modo neqꝫ volentē me quiſqꝫ pa=
titur ordinari. dum eccleſiaſtica regula cor=
pore perfectos exquirat. Proinde deſcendē
tibus illiſqꝫ denuo remeantibus atqꝫ dicen=
tibus quia morū perfectionē potius eccleſia
ꝙ̄ corporis exquirat. iurauit etiam linguam
ſuā abſcidere. ſi ei vim niterent᷑ inferre. Quo
audito qui venerant receſſerunt. Videbant
enī ꝙ magis volebat per tutiſſimā viam in=
cedere ꝙ̄ in alto poſitus gradu ſemꝑ de pre=
cipitio formidare. Super quē enim requie=
ſcet ſpiritꝰ domini niſi ſuper humilē ⁊ tremē
tem ſermones ſuos. Eo ſiquidē tēpore fuit
etiam Euagrius vir eloquētiſſimus atqꝫ mi
tiſſimus a gregorio nazanzeno decenter eru=
ditus. cuius etiā fuit archidyaconus. Ferūt
eum enim aſpectu pulcherrimū. ⁊ circa cul=
tum veſtitus ornatum. Cūqꝫ eum quidā ſe=
nator zelotipus. vxori ſue cognouiſſet eſſe no
tiſſimū ⁊ mortis parabat inſidias. Que ad
effectū peruenire potuerunt. niſi ei quedā ter
ribilis. ⁊ ſalutarꝭ viſio predixiſſet. Vidit enī
in ſomnis quaſi ꝑ crimine fuerit cōprehen=
ſus. ferroqꝫ iunctus pedibus manibuſqꝫ ad
ſupplicium duceretur. quod dū fieret. quidaꝫ
protulit euangelium ⁊ promiſit eum de vin=
culis eſſe ſoluenduꝫ. ſi ab vrbe conſtantino=

politana diſcederet. idq; cōpulit ſibi iureiurando ꝓmitti. At ille tactis euāgelijs h̄ ſe cōplere ꝓmiſit ꝛ vinculis ſolutis experrect⁹ eſt. ac ſacre credēs viſiōi. ꝑicula declinauit. Tūc ab vrbe ꝯſtantinopolitana diſceſſit venit in hieroſolymā. Fuerūt etiā in rinocorura non peregrini ſed ꝓuintiales viri. philoſophieq; florētes. Inter quos fertur melas eps hmōi fuiſſe benignitatis. Dū miſſi fuiſſent qui epō reſiſtentes arriū deportarent exilio venerunt ad hui⁹ eccleſiā. Quē dum inueniſſent velut vltimū miniſtrū candelas eccleſie ꝑparantē. interrogauerūt vbi eſſet eps. At ille. Ego inquit vos epō nūciabo. Tūc ex itinere fatigatus ad epm duxit ꝛ appoſita menſa pauit vt valuit. Poſtea miniſterio cōpleto ciboꝝ ſe eſſe dixit epm. At illi mirati virū cauſas aperuerūt ꝛ reddita reuerentia ei dederūt fugā. Tūc ille. nō inquit declinabo ꝙ mei ſimiles libētiſſime ſuſceperūt. ſed volēs exilij ꝑcepta ſuſcipio. Hui⁹ frater Salomō ex negociatore ꝯuerſus. ad magnū phie culmē euectus eſt. Hoc tpe epiphani⁹ qui poſtea cypry fuit eps. inter heremitas maxim⁹ videbat. Fuit etiā in carris ꝓtogenis eps poſt vitū. qui vt fert ſibi ꝓfeſſus eſt. in deū epiphanio reuelatum qz vidiſſet impatorē ꝯſtantinū. quēadmodū ei deus futura mōſtraret. ꝛ iuberet vt qđ ei diceret obediret. Apud hos itaq; tanta abſtinētia vigebat. vt ꝓter multa ieiunia dētes eoꝝ vermib⁹ ebulirēt. Aliū ꝗdē quendā vſq; ad octoginta annos panē ferūt penitus nō guſtaſſe. Heliodoꝝ plurimas in ſomnes duxiſſe noctes. ieiunioq; ſeptenos ꝯtinuaſſe dies. Multi quoq; apđ paleſtinā ꝛ ſyriā atq; ꝑſas fuere monachoꝝ quoꝝ ſimul nomina ꝯſcribere quiſpiā voluerit multos implebit libros.

¶ Theodoricus.

Capitulum. ij.

O ſiquidē tpe in cōſtantinopolitana vrbe cōprehendentes arriani q̄ſdam religionis pie pſbyteros. eoſq; mittētes in nauim in remem ꝛ trahētes in pelagus. alijs quippe in alia naui ſequētib⁹ immiſſo igne cremauerūt. Quo facto ſancti viri cū igne atq; mare pugnātes nouiſſime ſūt abſorpti ꝛ triūpho martyrij coronati.

Capitulum. iij.

IN antiochia ꝗdē valens plurimo tēpore cōmoratus. oīb⁹ licentiā dedit gētib⁹ atq; iudeis. necnō hereticꝭ. Nā ꝛ gentiles feſtiuitates agebant. demonib⁹ miniſtrātes. Et poſt iulianum a iouiniano ydolatrie vanitates extinctas florere rurſus permiſit. ꝛ iouis cultū atq; dionyſij ſacraq; ceteris iam nō in occulto tanq; ſub pio impatore celebrabāt. ſed ꝑ mediā plateā vacantes vbiq; currebant. Illis tantūmodo tūc princeps erat inimicus qui apoſtolicā doctrinā ꝑdicare videbant. ꝛ qs primū quidē a ſacris baſilicis fecit expelli: quib⁹ Iouinian⁹ famoſiſſimus imperator nouā dedit eccleſiā. Tūcq; in mōte ſacra celebraret. hymnis laudātes deū. ꝛ diuinis illic eloquijs ꝑfruētes. licet aeris aduerſitatē ſepi⁹ ſuſtinerēt aliqn̄ pluuijs aliquādo niuib⁹. aliqn̄ gelu. freqnter ignis ardore macerati. neq; in hmōi laudib⁹ diuinis eos frui ꝑmiſit. Sed miſſis militib⁹ effugauit. Tūc flauianus atq; diodorus veluti quedā ꝓpugnacula iaculis iminentib⁹ reſiſtebāt. Nam cū meletius eoꝝ paſtor ſeorſum degere cogeretur. iſti curā gregib⁹ adhibebāt. lupos quidem abijciētes ꝓpria fortitudine ꝛ ſapientia ſua. ouib⁹ aūt curā cōgruā iugiter offerentes De montanis igit locis expulſi. contra ripas vicini fluminis paſcebāt oues. Nō eñ patiebant ſcḋm iſrahelitas captiuos i babylone organa ſua ſuſpēdere. Sed laudabāt creatorē ꝛ largitorē deū in omī loco dominatiōis ei⁹. Sed neq; in hoc loco conciliū pioꝝ quietū eſſe ꝑmiſit hoſtis ſeruoꝝ. Chriſti verūtamē ꝯcordia illoꝝ mirabiliū paſtoris magni diſcipuloꝝ ad exercitiū ſanctas oues enutriēs ſpiritalia paſcua miniſtrabat. Et diodorus ſapientiſſim⁹ atq; fortiſſim⁹ velut quidā fluuius ꝑſpicuus atq; torrēs. oues quidē proprias irrigabat. lupoꝝ ꝗdē blaſphemias penitus diluebat ꝛ generꝭ ſui nobilitatē ſpernēs. libēter ſuſtinebat quālibet ꝑ fide calamitatē Flauian⁹ vir optim⁹ ꝛ ipſe genere nobiliſſimus honeſtatē ſolā iudicabat eſſe pietatem. ꝛ velut puer exercitatus. maximū diodorū quaſi quendā infinitoꝝ certaminū iungebat athletam. Illo nanq; tempore non concionabatur inter eccleſiaſtica collegia. ſed agentib⁹ multa ſolatia conferebat conſiliorum. ꝛ ſcripturaꝝ. ꝛ expoſitionū. Et doctores quidem contra arrianas blaſphemias tendebant arcus. Iſte vero velut ex quibuſdam pharetris ſue mentis ſagittas cōgruas offerebat. ꝛ nō ſolū domi. ſed etiā publice hereticis reſiſtēs. rhetia eoꝝ facilius erumpebat. ꝛ labores oſtendebat arancos.

Capitulum.iiij.

Um hijs itaqꝫ laborabat deuotus
afrattes. cuiꝰ ꝯuerſationem alio loco
ꝯſcripſimus. Is eñ ouiũ ſalutẽ ſue
quieti ꝑponẽs. ꝛ ſpeluncã deſerẽs propriam
paſtorales ſudores aggreſſus eſt. Quantas
ꝓo virtutis diuitias ꝯgregauit: nunc referre
ſupfluum eſt. Unũ tantũmodo eiꝰ debet di-
ci. quod huic hyſtorie valde ꝯcurrit Aboree
parte fluuiꝰ currit orãtes circa palatiũ: a me
ridie ꝓo eſt maxima porticus vndiqꝫ turres
excelſas habens. Inter palaciũ ꝓo ꝛ flumen
platea eſt. q̃ egrediẽtes ex vrbe mittit ad ſub-
urbanos agros. Per hãc plateã dũ tranſiſſet
afrattes ad hoſtilia certamina ꝓperabat. vt ſa
cris ouibꝫ curas neceſſarias exhiberet. Qua
quidẽ cura chriſtus tota vita ſua in hoc cala
mitatis loco laborauit vt oues que perierant
ꝛ errauerãt ad rectũ tramitẽ duceret. Hũc de
palatio reſpiciẽs imꝑator viliſſimo pallio vi
dit indutũ. ꝛ in longeua ſenectute celeriter ꝑ
perantẽ. Cũqꝫ dixiſſet quidã qꝫ iſte eſſet afrat
tes. in q̃ ciuitas vniuerſa penderet. dicit ei im
ꝑator. Dic mihi vbi vadis? At ille ſapienter
rñdit et ꝯgrue. Pro tuo inq̃t oraturꝰ imꝑio.
Tũc imꝑator. Oportet te domi inquit orare
ſcdm monachicũ morẽ. At ille ſanctiſſimus.
optime inquit dicis ſi ſic quoqꝫ ꝑmitteres.
hoc me facere oportebat ꝛ h̄ hactenꝰ egi. do-
nec chriſti oues pace p̄ſtina fruerent̄. Quia
ꝓo tumultu maxio cõmouent̄. ꝛ ꝑiculi onus
impedit ne captiue teneant̄. neceſſe eſt vbiqꝫ
diſcurrere eaſqꝫ a captiuitate ſaluare. Sed
dic mihi trãquilliſſime imꝑator. ſi puella eſ-
ſem in periculo reſidẽs. ꝛ ad lanã vacans. vi
derẽqꝫ paternã domũ ignibꝫ cõcremari. q̃d
me facere cõgruebat. ſedere intus ꝛ ardentez
cõtempnere domũ. an certe diſcurrere vbiqꝫ
aquã ferre. ꝛ flãmas extinguere. Credo quia
dicis h̄ potius fuiſſe faciendũ. id enim puelle
ſapiens eſt opus. Hoc ꝫ nunc agit̄ imꝑator.
Te nãqꝫ in paternã domũ noſtrã mittẽte flã-
mas. diſcurrimꝰ vt eas velociter extingua-
mus. Hec illo dicẽte interminatus quidẽ ta
cuit imꝑator. Unus quidẽ cubicularius im
peratoris aſpere reſpõdens viro ſanctiſſimo.
hmõi cladẽ noſcit̄ pertuliſſe. Is eñ habebat
balnei curã. vbi poſt hec verba deſcendẽs vt
imꝑatori pararet ingreſſus ꝛ mente ꝑculſus.
in aquã feruentẽ deſcendit. ibiqꝫ defunctꝰ eſt
Sedebat imꝑator expectãs vt eo renũcian-
te lauaretur. Eoqꝫ tardẽte: miſit alios viros
cur moraret̄. At illi ingreſſi: viderũt illũ in ſo
lio feruẽte defunctũ atqꝫ ſolutũ. Qḋ dum nũ
ciatũ fuiſſet iꝑatori. cognouert̄ ꝟtutẽ oratõis
afratte. nõ tñ ab impijs dogmatibꝫ receſſert̄
ſed ſc̄m pharaonem induratuz eſt cor eoꝝ.

Capitulum. v.

Ac itaqꝫ tẽpeſtate iulianus famoſiſ-
ſimus ſolitudine derelicta. venit an
tiochiã. Nã cum heretici ſolití facile
ſartire mẽdacia. hũc virũ ſue dicerẽt eſſe pra-
uitatis. miſerũt ad eũ lumen veritatis. flauia
nus atqꝫ diodorus pariter ꝛ afrattes. acatiũ
virtute florentem qui poſtea berie fuit ep̄us
rogantes vt mltis hoĩm milibꝫ ſubuenire et
aduerſarioꝝ fallaciã redargueret. veritatiſqꝫ
dogmata ꝯfirmaret. Is ꝫ vir ſanctiſſimus et
veniẽs ꝛ reuertẽs ꝛ in ip̄a maxia ciuitate q̃n-
ta miracl̄a fecerit. in hyſtoria deo amabili a
nob ꝯſcripta retulimꝰ. Quia ꝓo totiꝰ popu-
lus ciuitat̄ ad collegia nr̄a ꝯuenit. nullũ ſan
ctũ dubitare ꝯfido Res eñ inopinabiles ad
ſe probant̄ vniuerſos attrahere. Sed maxiã
miracula ille vir oꝑatus eſt. etiã veritatis ho
ſtes nequeũt denegare. Hoc eñ ꝛ in alexan-
dria tꝑibꝫ ꝯſtãtij fecit magnꝰ Anthoniꝰ. De
ſerẽs eñ ſolitudinẽ totas circuibat vrbes. ſa-
tiſfaciẽs vniuerſis. quoniã athanaſiꝰ doctri-
ne aplice p̄dicator extaret ꝛ hoſtes eſſent ve
ritatis ꝑcipes arrij. Sic igit̄ ſciebãt ſanctiſ
ſimi viri qꝫ tẽpori vnicuiqꝫ ꝯgrueret ꝛ quan
do opus erat frui quiete. quãdo neceſſarium
ſolitudini ꝑponere ciuitates.

Capitulum.vj.

Uit igit̄ illo tp̄e in cyrreſt̄ famoſiſ-
ſimꝰ acepſemas in cella recluſus et
ſexagita annis neqꝫ viſus neqꝫ locu
tus. Zeumatiꝰ mirabilis q̃z q̇ licet oculorũ
acie ip̄e priuaret̄. Oĩa tñ circuibat ꝯfortans
oues. lupiſqꝫ reſiſtẽs. Propt̄ quã cauſaz mo-
nachicã eiꝰ cellulã ꝯcremauert̄. Sz traianꝰ
mgr̄ militũ fideiuſſimꝰ aliã ei fabricãſ mlto eũ
fouit auxilio. Hoc itaqꝫ tp̄e fuit effrẽ inediſ-
ſa. in Alexãdria ꝓo vidimꝰ. Et effrẽ Syra
vſus lingua ſpiritual̄ gr̄e radios emittebat.
Qui licet neſciret doctrinam grecam. mltos
grecorum eruditoſqꝫ redarguit. ꝛ tocius he-
retice prauitat̄ infirmitatẽ nudaui. Et quo-
niam. tunc armonius bardiſanus quedã can
tica componẽs ꝛ ip̄ietatẽ melodice ſuauitati
ꝑmiſcẽs illiciebat audiẽtes ꝛ capiebat i peſte.
Iſte ſumẽs inde ꝯcẽtꝰ. pietatẽ cantilene ꝑmi

ſcuit. ⁊ audiẽtibꝫ ſuaue nimis ⁊ vtile medica-
men appoſuit. Que cantica triũphatorꝝ mar
tyrũ feſtiuitates hacten⁹ efficiunt clariores.

¶ Socrates.

Capitulum. vij.

Um igit̃ imperator Ualens lege pre-
cepiſſet. ꝑſeqndos eſſe in Alexãdria
⁊ egypto cũctos orthodoxos. oĩa
vaſtabant̃. Alij nanqꝫ ad iudicia trahebant̃.
alij verberibꝫ agebant̃. alij mittebant̃ in vin
cula. plurimaqꝫ ſupplicia aduerſus quiet̃ a-
matores ingerebant̃. Et dũ hec in Allexan-
dria fierẽt ſm luciȷ volũtatẽ. fuiſſetqꝫ in an
tiochiã reuerſus Euzoius. mox ad monaſte
ria ꝑ egyptũ ꝯſtituta ꝓceſſerũt magiſter mili
tum cũ mĺtitudine armatorꝝ. ⁊ Lucius arri-
anus. Cũqꝫ plurima viris ſanctis mala face
rent: nec eos vllo modo ſuperarent. ꝑſuaſione
luciȷ patres monachorꝝ mittunt̃ in exilium.
Inter q̃s erãt Machari⁹ Egyptius. ⁊ alter
allexandrin⁹. Cũqꝫ veniſſent in inſulã quan
dam abreptã cuiuſdã filiã ſacerdotis a demo
ne clamantẽ illis viris. cur veniſt̃ hinc nos
expellere: ſuis oratiõibꝫ liberatã patri reſtitu
unt. ⁊ ad chriſtianitatẽ ſacerdotẽ ſimul ⁊ reli
quos habitãtes in inſula perduxerunt. Qui
mox ſimulachra ꝓiciẽtes. formã tẽpli in ec-
cleſiã mutauerũt. Baptiſabant̃ eñ ⁊ officia
chriſtianitatis gratiſſime docebant̃. Sic igi
tur ꝓpter ꝯſubſtãtialitatis fidẽ. viri mirabi-
les ꝓbabiliores effecti ſunt. alioſqꝫ ſanantes
firmiorẽ opibꝫ oſtenderunt fidẽ.

Capitulum. viij.

O ſiquidẽ tpe virũ aliũ fidelẽ ꝓdu-
xit deus vt ꝑ eũ fidei teſtimoniũ per
hiberet didimũ mirabilẽ virũ q̃ omi
tũc doctrina florebat. Is cũ paruus adhuc
prima litterarꝝ elemẽta doceret̃. paſſiõe ocu-
lorꝝ ꝑdidit viſum. Cui deus ꝓ viſibilibꝫ ocu
lis intelligibiles ꝯdonauit. Nã qð ꝑ oculos
doceri nõ potuit auditu vigilanti cognouit.
Qui dũ a puero fuiſſet ingenioſus. vincebat
etiã acute ꝯſpiciẽtes. Facile nãqꝫ reglas grã-
matice atqꝫ rethorice art̃ didicit. Cunqꝫ ve-
niſſet ad philoſophiã mirabiliter dyalecticaȝ
ariſmetricã. muſicã. aliaſqꝫ philoſophie di-
ſciplinas didicit animoqꝫ recõdidit. ita vt cele-
riter obuiauerit ei: q̃ oculis inſpectoribꝫ ta-
lia didiciſſet. Sȝ etiã vet⁹ nouũqꝫ teſtamẽtũ
ſic ꝑfecte cognouit vt mĺtos edere libros fe-
cit. ⁊ origenis op⁹ de ꝑncipibꝫ. i. periachon i-
terpretat⁹ in eis explanatiões reliq̃t eximias
Ferṫ eñ cũ Anthoni⁹ valẽtis tpe ꝓpter arria
nos veniſſet in Allexandriã. vidiſſe didimũ
eiqꝫ dixiſſe. Nõ te ꝯturbet o didime amiſſio
ſenſibiliũ oclorꝝ tales etẽm tibi oculi deſunt:
quibꝫ ⁊ muſce ⁊ pulices frui vtiqꝫ pñt. Sed
gaude poti⁹. qm̃ habes oclos q̃bꝫ ⁊ iã ange-
li contuent̃: ꝑ q̃s videt̃ de⁹ ⁊ ei⁹ lumẽ inſpicit̃.

¶ Theodoricus.

Idim⁹ ab infantia ꝑuat⁹ oculis. gram
maticã. rethoricã. ariſmetricã. geome-
triã ⁊ aſtronomiã. ⁊ ſilogiſmos Ariſtotelis. ⁊
eloquentiã platonis. auditu didicit. nõ qua-
ſi hec veritatẽ erudirẽt. Sed tamẽ arma veri
tatis exiſterent.

¶ Socrates.

Uoniã aliq̃ ex noĩs ſiĺitudine noſcunt̃
errare. neceſſarium eſt oñdere. qm̃ alter
eſt gregori⁹ põticus ort⁹ ex Neoceſarea pon
ti nimis antiqu⁹ ⁊ diſcipl's origenis. de iſto
nãqꝫ gregorio mĺtus eſt ſmo in athenis ⁊ be
rito. necnõ ⁊ põto. ⁊ vt ita dicat̃ in vniuerſo
orbe t̃rarꝝ. Is eñ cum diſceſſiſſet ab athenis
venit ĩ berito. ibiqꝫ iura legebat. Cũqꝫ cogno
uiſſet ĩ ceſarea libros ſacros origenẽ expone
re venit illuc explanatiões magniloq̃ illi⁹ au
ditur⁹. a q̃ vera phĩa erudit⁹. euocãtibꝫ parẽ
tibꝫ remeauit ad patriã. vbi q̃dem dũ eẽt ad-
huc laicus pl'ima ſig̃ fec̃ lãguores curãdo de
mones ꝑ eplas expellẽdo. paganoſqꝫ ſmoni
bus ⁊ opibꝫ ſibimet ſubiugãdo. Hui⁹ memi
nit pãphil⁹ martyr ⁊ euſebi⁹ ĩ libr̃ q̃s de ori-
gene ꝯſcp̃ſit. Fuit g̃ gregori⁹ antiqu⁹ iſte di-
ſcipl's origenis. ⁊ alter nazanzen⁹ fraterqꝫ ba
ſiliȷ. Fuitqꝫ ali⁹ Gregori⁹ alexãdrin⁹ arrian⁹.

Capitulum. ix.

A tẽpeſtate nouatiani habitãtes in
phrygia. feſtiuitatẽ paſche mutaue-
rũt. Quod aũt geſtũ ſit dicã. Primo tñ referẽs
cui⁹ rei g̃ra circa phrigiã. paflogonioruqꝫ gẽ
tes ſeueri⁹ eccl'iaſtica regla ꝯſeruet̃. nouat⁹ pre
ſbyt̃ ſe ab eccl'ie romane cõione ſuſpẽdit. qm̃
Corneli⁹ eps fideles q̃ ſacrificauerãt tpe fcẽ
ꝑſecutiõis a decio ĩ cõione recepat. Pro hac
itaqꝫ cã ſegregat⁹. ⁊ ad epatũ a ꝯſortibꝫ ſuis
epis euocat⁹. ſcribebat eccl'ijs. ne cos q̃ demo
nibꝫ ĩmolauerãt ad ſacramẽta ſuſcipẽt. ſȝ inuita
rẽt q̃dẽ ad pniaȝ. remiſſionẽ ꝓ dei relinq̃rẽt
ptãtcui⁹ ſoli⁹ ẽ pctã dimittere. Tales eplas
ſuſcipiẽtes ĩ vnaquaqꝫ prouincia. ſcd̃m pro-
prios ſenſus reſponſa reddebant. Cuȝ ergo
ille mandaret vt non oporteret ſacris inter-

eſſe myſterijs eos qui poſt baptiſma peccatū cōmiſiſſent quod ducit ad mortē. Quibuſdā quidē videbatur amara nimis ⁊ dura huiuſmodi regula. alij vero veluti iuſtā rectāq̧ ſuſcipiebant. Inter hec mota queſtione venerunt littere Cornelij romani pſulis: que remiſſionē peccantibꝫ etiā poſt baptiſma ꝑmittebant. Sic ergo ambobꝫ diuerſa ſcribentibus ⁊ ex diuinis eloquijs ſuos ſenſus firmātibus ſinguli prouintialiū diuerſas ſunt ſecuti ſententias. ſanātes nanq̧ ſana repromiſſa remiſſiōe etiam reliquo tēpore deliquerūt. Unde videtur quia gētes frigū. caſtiores q̄ alie magis eſſe noſcunt. Nouatus itaq̧ licet propter ꝯuerſationē ſubtiliſſimā ſegregauerit ſemetipm. tamē nō mutauit paſche ſolennitatem. nā ſcd̄m partes heſperias ⁊ iam iſte celebrabat. Agitur eīm apud illos poſt equinoxium ab olim. ⁊ ex quo chriſtiani eſſe ceperunt. Sed iſte quidē poſtea ſub perſecutiōe valeriani principis: martyrium terminauit. hij vero qui ex eo nomē habuerūt. eiuſq̧ fuere participes: facto concilio paucoꝝ epiſcoporū in vico pazeno. vbi ſunt fontes ſagarij fluminis. regulā ꝑtulerunt vt iudeos obſeruarent azima faciētes. ⁊ cū eis agant paſche celebritatē. Poſtea tamē etiā nouatianoꝝ eccleſiam ꝑpter illud conciliū noſcit eſſe diuiſum.

Eo tēpore dum Ualentinianꝰ impator nullam hereſem pturbaret. poſt liberiū rome damaſus ordinat epiſcopus. ſimul ⁊ vrſinus ex dyacono eius eccleſie. in baſilica Siciniēſi latenter. Ob quā rem multis ſeditōe tūc maximini animaduerſione punitis. remoto vrſino damaſus permanſit.

¶ Theodoricus

Capitulum. x.

Unc itaq̧ apud heſperiā damaſus romanus. ⁊ ambroſius mediolanꝰ. ſpiritalibꝫ iaculis feriebāt hoſtes: cū quibꝫ etiā illi q̄ ad lōga fuerāt exilia deſtinati litterꝭ ꝯfortabāt ſuos. ⁊ aduerſarios deſtruebant. quos diuina prouidētia gubernatores in fluctuatiōe ꝑparauit. ⁊ militum ſapientiſſimos duces in prelijs.

¶ Socrates.

Capitulum. xi.

Ater hec igit valentinianꝰ impator heſperie: cōtra legatos ſauromataꝝ vehementi furore cōmotus. eruptione venarū fluxu ſanguinis expirauit. cōſulatu gratiani tercio ⁊ equicij viceſimaſeptima die menſis nouēbris anno vite quinq̄geſimo quarto imperij. xi. Quo moriēte: ytalie milites ſexto die poſt eiꝰ mortē valentinianū puerum eius filiū ad imperij culmina ꝑuexerūt. Cuiꝰ imperiū fert cōpatruꝰ. licet ingrate q̄d eis ignorātibꝫ factū ſit. tñ poſtea ſuſceperūt. Hoc itaq̧ modo valentinianꝰ iunior in paterno ſucceſſit impio. Is eīm natus eſt de Iuſtina. q̄ viuēte ſeuera priore ꝯiuge. valentinianus hoc modo duxiſſe ꝓbat vxorē. Iuſtus iuſtine pater cū eſſet piceni iudex cōſtācij tēporibꝫ vidit in ſomnis q̄m ex dextro femore imperialē purpurā genuiſſet. Cūq̧ viſio per multos recitaret. ad ꝯſtācij aures vſq̧ peruenit. At ille ꝯſiderās ſomniū tanq̄ imperator ex eo naſceret. mittēs occidit iuſtū. Cuiꝰ filia Iuſtina cū orphana remanſiſſet a patre virgo ꝑmāſit. Poſteriore vero tꝑe ꝯuenit ad ſeuere noticiā: ad quā frequētiꝰ veniebat ⁊ amabat. ita vt etiā cū ea balneis vteret. Cunq̧ ſeuera ſecū lauātē. Iuſtinā diutiꝰ inſpexiſſet. pulchritudīe obligata eſt. ⁊ dixit impatori. q̄ ſic eēt ſpecioſa virgo Iuſtina. vt etiā ipa licet eſſet mlier. eiꝰ tñ amore ſit capta. At vero impator eiꝰ ſermōe ꝯcepto Iuſtinam ducere tractabat vxorē. nō tñ ſeuerā abijcere ex q̄ gratianꝰ fuerat natꝰ. quē pauloante firmauerat ipatorē. Legē itaq̧ ꝑtulit publice ꝑ ciuitates ꝑpoſitā ſancientem vt liceret volētibꝫ hr̄e duas vxores. Cūq̧ poſita lex haberet. Iuſtine ipe ꝯiūctꝰ eſt. ex q̄ natꝰ eſt valētinianꝰ iunior. ⁊ filie tres iuſta. grata. galla. Quaꝝ due q̄dē i virginitate ꝑmāſerūt. Gallā vero poſtea maior theodoſius impator duxit vxorē: ex q̄ placida filia noſcitur ei eſſe ꝓgenita. Nā archadiū ⁊ honoriū ex placilla priore ꝯiuge habuiſſe cognoſcit.

¶ Zozomenus.

Capitulum. xij.

Aterea valēs antiochia Syrie degēs ꝯſubſtātialitatꝭ cultores vehemēter inſeq̄bat. niſi lib Themeſtij phi reuocaſſet. i q̄ poꝛauerat q̄ eū nō optet eē infeſtū ꝑpter diſcordiā eccl̄iaſticoꝝ dogmatū. q̄n etiā apd paganos. vltra trecētaꝝ ſectaꝝ dr̄ia videret ⁊ vnꝰ q̄ſq̧ ꝑ dogmate ꝓprio in ſnīa diuerſa cōſiſteret. ⁊ forte hoc deo grātū potiꝰ eſſet. dū nō facile cogſcit ⁊ diuerſo mō glificat: q̄tinꝰ vnuſq̄ſq̧ ampliꝰ timeat: dū itegritatē eiꝰ ꝯſcie ⁊ quō aut q̄lis q̄ntuſq̧ ſit igrat. Hijs themeſtij ratiocinatōibꝫ aliq̄ntulū mitior factꝰ eſt imperator.

¶ Socrates.

Non tamē omnino ſe ab indignatiōe ſuſpendit. ſed pro morte imponēda ſacratiſſimis viris decernebat exilia donec ei⁹ impetū cauſa huiuſcemodi reipublice remouiſſet. Barbari trans hiſtrū cōſtituti: qui vocanꝰ gothi ciuile bellum inter ſe duabꝫ partibꝫ cōmouerūt. Unius p̄erat fridigernus. alterius athalaricus. Cūq; ꝑualuiſſet athalaricus. fridegern⁹ cōfugit ad romanos eorūq; poſtulauit auxiliū. Quo cognito valens p̄cepit thracie militibꝫ: vt barbaris auxilia cōmodarent. hoc ſolatio vict⁹ athalaricus eſt ⁊ in fugam verſus. Ob hanc ergo cauſam fridigernus volēs aliquod beneficiū recompenſare valenti: cum ſuis omnibus dogmata eius religionis amplexus eſt. vnde hactenus gothi arriani eſſe noſcuntur. Tūc quidā vulfilas gothoꝝ epiſcopus litteras gothicas adinuenit. ⁊ ſcripturas diuinas in eam cōuertit linguam. Cum igitur nō ſolū fridegerni gothos ſed etiam athalarici vulfilas edoceret. tūc athalaricus vidēs religione patriam violari: multos arrianoꝝ ſupplicijs tradidit: q̄s arriani martyres nūc appellāt. Nā vero poſt multū denuo inter ſe barbari compacati. a vicinis gentibꝫ hunorum deprecabanꝰ. Expulſiq; de ꝓprijs ad romanoꝝ loca confugiunt ſeruire potius volētes imperatori. hoc dum cognouiſſet valens: nihil futuri ꝓuidens terras eis tribuit thraciarum: arbitratus preparatū ſe cōtra om̄es barbaros habere ſolaciū. ac ꝓpterea milites de cetero negligebat ⁊ eos qui dudum cōtra hoſtes elaborauerāt deſpiciens. quidā collatores ꝓuincie ꝑ vicos ⁊ ciuitates ꝓ vno quoq; milite octoginta ſolidos exigebat: qui dudum eoꝝ tributa releuauerat. Hoc ergo fuit initiū vt illo tēpore romanoꝝ reſpublica calamitatibꝫ ſubdereꝰ. Barbari nāq; cū trachiam tenuiſſe licenter romanoꝝ ꝓuinciā deuaſtabant. Hec audiēs valens: cū ab orthodorum exilijs nō quieſceret. tūc tamē hac ſe neceſſitate ſuſpendit. turbat⁹ eñ ab anthiochia ad conſtātinopolim venit. vnde etiā aliquantum chriſtianoꝝ perſecutio ceſſauit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xiij.

N terra valēs imperator dū gothorum gentē cōmouiſſet ad preliū apd̄ Boſſorum. tūc fatu⁹ vires ſue infirmitatis agnoſcēs. miſit ad fratrē ſolatia petens. At ille reſcripſit quia religioſum nō eſſet talem virū iuuare. qui deo rebellis exiſteret ſed magis eſſe iuſtū vt eius ſupbia fedaretur. Quod dū ille miſerrimus agnouiſſet. licet maiori neceſſitate conſtrictus. nō tamē a ſua nimietate ceſſauit. Sꝫ fuit veritati rebellis Therentius igitur inter hec victor reuerſus eſt ab armenia. vir optimus ⁊ pietate decenter ornatus. hūc iuſſit valens poſcere dona que vellet. At ille quod decebat pium virum cogitare reſpōdit. petijt eñ non aurum nō argentū. non prediū nō cingulū neq; domum. Sed vt eis qui ꝑ apoſtolica doctrina pericula ſuſtinuerant. vna preberetur eccleſia. At ille petitionem ex ſcripto ſuſcepta cognoſcens: que illic tenebanꝰ ad ſcripta diſrupit eumq; alia poſtulare precepit. Uerum ille colligens verba precij. ſuſcipe inquit o imperator. ⁊ habeo donū. aliud ꝟo nō poſtulo. intentiōis mee iudex eſt vniuerſorum iudex. Cum ergo valēs tranſita boſſora veniſſet in trachiam. primū quidē cōſtantinopolim cōmoratus eſt. preparans bellū. deinde Traianum cū expeditu ꝯtra barbaros deſtinauit. Cūq; remeaſſet ille deuictus. derogabat. valens eius mollitiem ⁊ cauſam timoris aſcribens. At ille vſus fiducia viro fortiſſimo cōgruente. non inquit imꝑator ego ſum victus Sed tu vicoriā prodidiſti. dum deo reſiſtis et illius ſolatia barbaris facis pocius oportuna. Dū eñ a te expugnatur ꝓ illis pugnat. ⁊ neceſſe eſt deū ſequi victoriā. An neſcis q̄s ab eccleſijs expuliſti vel quibꝫ eas cōtradidiſti. Hec eadē arantheus ⁊ victor magiſtri militū ſunt ꝓfeſſi. ⁊ imꝑatorē ne tūc indignareꝰ ammonuerūt. Aiunt ⁊ eñ yſaac monachum habentē cellulā illic cū videret eū egredientē ad pugnā cū clamore dixiſſe. Quo vadis imꝑator. q̄d pugnas aduerſus deū quē nō habes adiutorē. Ipſe eñ cōtra te barbaros mouit quoniā ⁊ tu aduerſus eū blaſphemas linguas plurimas incitaſti. ⁊ qui ei pſallunt ſacra domibus expuliſti. Quieſce ergo rebellare. ⁊ ille faciet bella ceſſare. Redde gregibꝫ paſtores eximios. ⁊ victoriā ſine bello ꝑcipies. Si ꝟo nihil horum. ſic agens. pugnare cōtendis. experimēto cognoſces quia durū eſt tibi cōtra ſtimulū calcitrare. Nā neq; reuerteris. ⁊ exercitū vehementer amittes. Becramion autē omi virtute clarus vniuerſe Scythie preſul. habens zelo fidei cor accenſum pro corruptioni dogmatū ⁊ iniquitatibꝫ q̄s contra ſanctos agebat. valentē ſepe redarguit: clamans cum ſanctiſſimo dauid. Loque-

bar de teſtimonijs tuis in cõſpectu regum:et non cõfundebar.Qua tamen gratia barbari arriano ſint viciati languore narrabo.Tempore quo tranſeuntes hyſtrum pacẽ cum valente fecerunt.tunc preſens eudoxius ſuggeſſit imperatori.vt ei gothi cõmunicarent.dudum em̃ diuine ſcientie radijs imbuti apoſtolicis dogmatibus paſcebant̃.Cõmunio inquit vnius dogmatis.firmiorẽ facit pacem.hoc valens laudans.a ducibus gothorũ exegit.vt dogmatũ quocꝫ concordiã retinerent.Illi vero dicebant paternam ſe mutare doctrinam.Et cũ illo tempore vulfilas eſſet eorũ chriſtus quẽ valde ſequebant̃.eiuſcꝫ verba quaſi leges ĩmobiles eſtimabãt.hunc verbis pecunijſcꝫ flectens eudoxius egit.vt barbari cõmunionẽ amplecterent̃ imperatoris.ſic decipiens eos ac dicens.certamen eſſe verborũ non differentiũ dogmatum.Quamobrem hactenus gothi maiorẽ quidem patrem filio dicunt.creaturam ꝟo filium nequacꝫ dicere patiunt̃.licet hoc aſſerentibus cõmunicare videantur.

¶ Socrates.

Capitulum.xiiii.

Hoc itacꝫ tẽpore ab antiochia diſcedente.cõfortati ſunt qui ab eo imperatore perſecutionẽ patiebant̃.et maxime alexandrini.Petro quippe reuertente de roma.cum litteris damaſi romane vrbis antiſtitis cõfirmantis cõſubſtantialitatis fideꝫ.et petri epiſcopi roborãtis ordinationeꝫ.quo facto populus ſumpta fiducia expulit luciũ et reduxit petrum.Sed lucius cõſtantinopoli nauigauit.Petrus cum paucũ vixiſſet tempus.reliquit fratrem ſuũ Thymotheum ſucceſſorem.

Capitulum.xv.

Uero valens imperator cum triceſima die Maij menſis ſexto conſolatu ſuo.et valentiniani iunioris ſecũdo conſtantinopoli veniſſet.inuenit populuꝫ in meſticia conſtitutũ.Barbari nãcꝫ ꝑ thracias diſcurrẽtes etiã conſtantinopoleos ſuburbana vaſtabant.non exiſtente qui eis reſiſtere fortiter p̄ualeret.Qui dum vſcꝫ ad muros veniſſent vrbis.afflicta ciuitas murmurabat.quaſi eos imperator illic euocaſſet.dũ nec reſiſteret ⁊ magis bella protraheret.Circenſes igitur agebantur.⁊ illic imperatori clamabant.Da arma.et nos pugnamꝰ.hinc acceſſu imperator vndecima die iunij menſis egreditur.intermiatus penas ſe pro iniurijs cũ rediret a cõſtantinopolitanis ciuibus exacturum.et quoniã primitus videbant̃ procopio prebuiſſe ſolatium.ita vt ciuitateꝫ aratro vertere minaret̃.Deduxit igitur ciues vſcꝫ ad vrbem adrianopolim que eſt in confinio macedonie.

¶ Theodoricus.

Tc exercitu quidẽ premiſſo.in quodam vico victoriam ſuſtinebat.Porro milites barbarorũ impetum non ferentes.alij fugiebant.alij necabantur.Barbari autẽ venientes ad vicũ vbi valens agnita perditiõe ſe celare nitebatur.immiſſo igne cõcremauerunt cum vico etiam pietatis inimicum.

¶ Socrates.

Ui terminum vice ſortitus eſt nona die menſis auguſti.eodem conſulatu idẽ quarto anno ducenteſime octogeſime none olimpiadis.Aiunt aliqui euꝫ igne cõſumptum.cum in vicum fugiſſet queꝫ barbari cõcremauerunt.alij ꝟo referũt:quia mutato imperiali habitu ad pedeſtriũ venit exercitũ.et cum equeſtres ſe tradidiſſent pugnare nolentes in cõgreſſione vniuerſos pedeſtres repente confoſſos.vbi dicunt ipſum quocꝫ ignoto vulnere fuiſſe proſtratum.Defunctus eſt anno vite quinquageſimo.ꝗ cuꝫ fratre regnauit annos.xiij.poſt fratrem vero iij.talicꝫ ſorte defunctus eſt.

¶ Explicit liber Octauus hyſtorie eccleſiaſtice tripartite.

❡ Incipit liber Nonus hyſtorie eccleſiaſtice Tripartite.

Capitulum Primum.

Igitur defuncto valēte denuo barba
ri vſq; ad muros cōſtantinopoleos
veniētes eius ſuburbana vaſtabant.
Quapropter ciues q̄ inueniſſent arma portā
tes hoſtibꝰ vt poterāt reſiſtebāt. Uxor eīn va
lentis imꝑatoris noīe dn̄ica. premia exerario
publico bene pugnantibꝰ ſcd̄m cōſuetudinē
militū miniſtrabat q̄bus etiā ſarraceni ꝑbue
re ſolatia que eorū regina Mauia romanoꝝ
federata direxerat.

❡ Theodoricus.

Capitulum .ij.

Uero gratianꝰ valētiniani filiꝰ cum
dudū patre defūcto europe ꝑtes ſu-
ſcepiſſet defuncto valēte ſine ſobole
aſie quoq; libieq; regna ſuſcepit. Mox pieta
tē quā mēte ꝯceperat oꝑibꝰ demonſtrabat ini
ciaq; ſui regni rerū oīm dn̄o dedicauit. ſcrip-
ſit itaq; legē precipiēs vt expulſi paſtores ad
ſua ouilia remearent. ſacreq; baſilice reis red-
derent̄. q̄ cōmunionē damaſi ſequebant̄. Is
eīn damaſus romane vrbis ep̄s laude dignꝰ
vir mirabilis ſemꝑ ornatꝰ dicere ⁊ facere pro
ap̄licis dogmatibꝰ cūcta feſtinās poſt liberiū
gubernacula ſuſcepit eccl̄ie. Direxit igit̄ im-
ꝑator cū hmōi lege etiā ſaporē quendā tūc no
mīatiſſimū militie ꝑncipē. ⁊ arriane q̄dē blaſ
phemie p̄dicatores veluti q̄ſdā beſtias diui
nis ſeptis iuſſit expelli. optimis vero paſtoribꝰ
⁊ ſacriſ ouilibꝰ vniuerſa reſtitui. Hoc ḡ vniuer
ſis ꝓuincijs decreuit obſeruari.

❡ Socrates.

Gratianus itaq; cū minore valētiniano
regno potitꝰ ab exilio reuocatis oībꝰ le
ge ſanxiuit. vt vnaqueq; religio licēter ſacra
celebraret. Solos vero ꝓhibuit ab eccl̄ijs eu-
nomianos fotinianos ⁊ manicheos.

Theodoricus.

Capitulum .iij.

Tunc igit̄ in antiochia q̄ preſidet oriē
ti cōtentio hmōi cauſa ꝓuenit ꝑ apo
ſtolicis dogmatibꝰ laborantibꝰ ſicut
iā dictū eſt erant diuiſi. ⁊ alij poſt calūnias ir
rogatas euſtachio arrianā abhorrēti veſaniā
apud ſemetipſos ſacra celebrātes paulinū: ha
bebāt antiſtitē: alij vero poſt ordinationē. Eu
zoij cū meletio cōuenientes eiꝰ doctrina frue
bant̄. Ad hec aūt apollinaris laodicenꝰ alte
rius ꝑtis ſibimet ꝑſulatū aſſumpſit. Qui dū
pietatiſ indueret vultū et ap̄lica ſe fingeret do
gmata cōſeruare. poſt paululū manifeſtꝰ ho
ſtis apparuit. Diuina nāq; natura adulterinis
rōnibꝰ vtebat̄. gradus q̄ſdam generās digni
tatē ⁊ ſacramentū diſpenſatiōis imꝑfectū ex
planare p̄ſumens. aīam rationalēq; corpꝰ re
gi ꝓuata ſalute cōfirmās. Si eīn aīam nō aſ-
ſumpſit ſcd̄m illiꝰ rationē deus v̄bum. neq;
medicinā ꝓbuit: neq; honorē dedit. ſed corpꝰ
quidē terrenū ab inuiſibilibꝰ virtutibꝰ adora
tur. aīa vero ſcd̄m diuinā ymaginē facta i in
feriore ꝑmanſit cōtumelijs induta pc̄ti. Qui
plurima ſuꝑ hec veſanꝰ aſſeruit. Aliq̄n eteni
pariter cōfitebat̄ ⁊ ipſe ex ſancta v̄gine aſſum
ptā carnē. aliquādo vero eā cū deo verbo celitꝰ
deſcēdiſſe. aliquādo eū ipſum factū carnem.
ſumpſiſſe nihil ex nobis. aliaſq; plures ⁊ in-
anes fabulas ſacris ꝓmiſſionibꝰ copulabat.
quas in p̄ſenti dicere ſuꝑfluū iudicaui. Alia
ſiquidem ille dicens. non ſolū ſuos peſte cō-
pleuit. ſed etiā quoſdam noſtrorū fecit huiuſ
modi libra ꝑticipari. Poſt paucū vero tēpus
dū ſuū viderent obꝓbriū ⁊ eccl̄ie claritatē
pene cuncti reuerſi ſunt ⁊ cōmunionē eccl̄ia-
ſticā percipere meruerūt. non tamē priorē de
poſuere languorem: ſed magis plurimos cō-
ſtantiū latenter ſauciauerūt. Ex hac ergo ra-
dice in eccleſijs vna germinauit carnis deita
tiſq; natura. et vt diuinitati vnigeniti paſſio
copulet̄ et alia quecūq; populis ſacerdotibꝰ
certamia genuerūt. ſed quidem hec poſtea fa
cta ſunt. Tunc eīn veniente ſapore magiſtro
militie ⁊ oſtendente principis legem. paulinꝰ
quidē fatebat̄ ſe damaſi eſſe participē. Emit-
tebat etiam apollinaris. hoc ipſo languore ce
lato. Sacratiſſimus vero meletius ſub quiete
degens illorū certamia deuitabat. Porro fla
uianus ſapientiſſimꝰ tunc in ordine preſby-
terij conſtitutus. primo quidem veniente ma
giſtro militū. ita ad paulinū locutus eſt. Si
cōmunionē damaſi o amice ſectaris. oſtende
nobis dogmatū tuorū aperte conſortiū. Ille
namq; dū vnam trinitatis ſubſtantiam con
fiteretur tres ſubſiſtētias predicat in aperto.
verum tu ediuerſo ſubſtantias ꝑimis trinita
tis. Oſtende itaq; dogmatū concordiā. ⁊ ſu
ſcipe ſcd̄m legem eccleſias. Cum ergo illum
hijs ſermonibꝰ obiurgaſſet. cōuerſus apolli

nari dixit. Ammiror te o amice. ſic impudenter veritati reſiſtere: cum aperte noueris. quoniã laudabilis damaſus perfecte naturã noſtram a deo verbo dicit aſſumptã: tu vero cõtraria fatearis. noſtram namq̧ mentez ſalute fraudens. Si autẽ falſe loquimur te forſitan accuſantes. vel nunc nouitatẽ a te natam denega. ⁊ damaſi amplexus doctrinaz ſepta ſuſcipe veneranda. Veritatis namq̧ rationib⁹ ſapiẽtiſſimus flauianus. illorum fiduciaz ita redarguit. Porro melecius omniũ manſuetiſſime hominuz. tranquilliſſime atq̧ modeſte paulino dixit. Quoniã ⁊ mihi harum omniũ curam cõmiſit dominus ſimiliter aliarũ ſuſcipe hanc ſollicitudinẽ. cõmunica alterutris ſub dogmate pietatis. Jungamus amice greges. ſoluamus de preſulatu contentionẽ. cõmuniter paſcentes oues. curaz eius cõmuniter offeramus. Si autez ſede certamen eſt. ego etiam hanc contentionẽ conabor expellere. Jn ſede ponatur ſacrum euangelium ⁊ ex vtraq̧ nos parte ſedeamus. Et ſiquidem prius ego terminũ vite ſuſcepero. ſolus eris antiſtes. Si vero hoc tibi prius euenerit. ego rurſus gregis curam habebo. Cũ hec ergo meletius cũ omni mãſuetudine protuliſſet. paulinus acquieſcere non conſenſit. Tunc magiſter militie iudex vtroruq̧ verborum audiẽs eccleſias meletio tradidit. Paulinus autem aliarum ouiũ permanſit antiſtes. Veruz appollinaris preſulatu nudatus eccleſie nouitatem doctrine ſue aperta impudentia predicabat. ⁊ ducem ſemetipm oſtendit hereſeos. Et ipſe quidẽ in laodicia crebro morabatur. antiochia vero iam prius vitalem ordinauerat. vita quidẽ optima decoratum ⁊ apoſtolicis dogmatib⁹ enutritũ. poſtea tamẽ hoc languore putrefactũ. Porro ſacratiſſimus melecius diodorum illũ cuius iam meminimus qui ſub tẽpeſtate nimius aſperrimaz eccleſie nauim ſine ſubmerſione ſeruauerat paſtorez conſtituit. ciliciecq̧ gentis ei curam cõmiſit. a panne vero pontificalẽ curam cõmiſit iohãni. Qui licet genere ac nobilitate fulgeret. tamen progenitores proprijs virtutib⁹ adornabat. Hũc ergo ⁊ ſermo decorabat ⁊ vita. Js itaq̧ tempore tempeſtatis confideliũ ſuoruz numerũ gubernauit cooperatorẽ habẽs laudabilẽ ſtephanũ. quem ſacratiſſimus melecius ad alia certamina deſtinauit. Nam dum agnouiſſet germaniciam eudoxij peſte corruptam. hunc ibi tanq̧ ſapientiſſimũ medicuz deſtinauit. Erat eñ omniũ grecorum doctrina plenus ⁊ diuinus dogmatib⁹ farcinatus. Quãobrem. ſpe ſua fraudatus nõ eſt. Viſus namq̧ dono ſpiritalis doctrine lupos mutauit in oues. Sancti eñ viri certamina habẽt ſubire pro chriſti nomĩe ⁊ tribulationes varias contra infideles ⁊ impios. Quod libenter faciũt. quia non attendunt ea que vidẽtur iſta videlicet terrena et temporalia. ſed eterna ſine fine manſura que non vident. Quod videntes impij plerumq̧ de lupis in oues mutant manſuetiſſimos. Porro magnus euſebius de exilio remeans. acacium ſumme claritatis virum. in boeria ordinauit epiſcopuz. in iherapoli theodorum cuius mira cõuerſatio hactenus decantant. Euſebiũ in chalchide. in cirron cyſtra. yſidorum. Aiunt enim q eulogiũ qui pro apoſtolicis dogmatibus fuerat decertatus ⁊ in antino cũ protogene miſſus exilio. ediſſa ordinaſſet epiſcopum. Baris eñ ſacratiſſimus. iã de pſenti luce migrauerat Sanctus ergo euſebius vltimũ epiſcopum Marin in ciuitate dolichia fecit. Hec eñi parua ciuitas veſaniam tunc obtinuerat arrianam. Ubi dũ accepiſſet euſebius vt marin virũ plurimis virtutibus decoratuz in ſede collocaret epiſcopali. quedam mulier arriana peſte completa. tegulam de tecto demiſit qua eius caput valde contriuit. iſq̧ poſt paululum ad vitã meliorez de hac luce migrauit. Qui moriens pſentes iureiurando cõſtrinxit vt ab ea q̃ hoc feciſſet nullo modo penas exigerent. imitatus dominũ ſuũ qui de ſe crucifigentibus. ait. Pater dimitte eis. nõ enim ſciunt quid faciũt. ſimul ⁊ eius ſeruũ ſtephanũ. De quo legitur in Actib⁹ apoſtolorũ. q gratia dei plen⁹ ⁊ ſpiritu ſancto diſputauerit cõtra iudeos ⁊ eos acriter increpauerit atq̧ incircumciſos corde ⁊ aurib⁹ vocauerit. ipſos qui poſt multos lapiduz ictus clamabat. domine ne eis ſtatuas hoc peccatum. hoc ergo modo magn⁹ euſebius eſt defunctus: q̃ thrachie barbaros euitauit. impiorũ hereticoruz manus declinare nõ potuit: ſed martyrij coronam illorũ ferocitate ſuſcepit. Hec ergo geſta ſunt poſt reuerſionem epiſcoporũ.

Capitulum. iiij.

Orro gratianus thrachiam barbaros vaſtare cognoſcẽs ytalia relicta poemã venit. Ea tempeſtate theodoſius tam ꝑter parentũ nobilitatem. qui pro fortitudine propria nomĩatiſſimus habebatur. ⁊ ob hanc cauſam inuidia ſimiliũ iudicũ

fatigatus in hyſpania morabatᷣ. vbi ⁊ ortus fuerit ⁊ nutritus. Cunctis imperator quid facere hesitaret. quippe cū barbari elati victoria inexpugnabiles eſſe viderētur. ducatu theodoſij pugnam credidit terminari. Repente ſiquidē eum ab hyſpanijs euocās. et magiſtrū militū eſſe nuncians. cum expeditu ad barbaros deſtinauit. At ille fide munitus confidenter ad trachias eſt profectus. exercitū ordinauit ad pugnam. Cōgreſſione vero facta impetum barbari nō ferētes ſuas acies reliquerūt. Et illi quidem fugiebant. Hij vero fortiter ſequebanᷣ. immenſaqȝ cedes tunc facta eſt barbarorū. Plurimis igitur interemptis paucisqȝ latenter trāſeuntibꝫ hyſtrum. mox dux optimus exercitu diſperſo ꝑ vicinas vrbes ipſe velociter remeauit ad principem: ita vt ipe triumphorū ſuorum nuncius extitiſſet. quod tamen nec ipi imperatori dū mirareᷣ factum. factum credibile videbatur. Inuidi ſiquidem etiā fugiſſe eū dicebant. ⁊ exercitum perdidiſſe. at ille derogātes ſibi petijt dirigi. qui viderēt hoſtiū multitudinē peremptorū. hijs verbis īpator flexus direxit qui res actas inſpicerent. eiqȝ renunciarent. Porro dux optimus inter hec diuinā viſionē. ⁊ ab ipo oīum deo aperte ſibi monſtratam. Conſpexit eni in ſomnis: quia ſanctus melecius antiochene ciuitatis antiſtes clamidē ſe veſtiret imperialē. ⁊ corona caput ornaret. hec cum nocte vidiſſet. cuidā mane retulit amicorum. At ille clarum eſſe ſomniū dixit. ⁊ nihil enigmaticū nihil dubiū cōtinere. Cūqȝ pauci omnino trāſiſſent dies qui pro victorie inſpectione miſſi fuerānt. remearent peremptaqȝ hoſtiū multa milia narrauerūt. Quamobrem letatus princeps theodoſium fecit imperatorem.

¶ Socrates.

¶ Conſulatu auſonij ⁊ olibrij xvi. die menſis ianuarij.

¶ Theodoricus.

Raditaqȝ ei ſceptrorū parte valētis. ipe rurſus ad ytaliam redijt. ⁊ illum ad regna collata trāſmiſit. Mox igitur vt imperiū ſumpſit pre omnibꝫ de concordia eccleſie cogitauit et vniuſcuiuſqȝ preſulatus epiſcopos cōſtantinopolim cōuenire precepit. hec ſola erat arriano plena cōtagio. nā occidens liber huiuſmodi languore permanſit. Conſtantinus eni ſenior filiorū conſtantini maioris. ⁊ conſtans iunior paternā fidem integram ſeruauerūt. Rurſus etiā valentinianus imperator heſperie inuiolatā cuſtodiuit pietatē. Orientis aūt tractꝰ multiphariā huiuſmodi labe cōpletus eſt. Arrius eni alexandrine ꝑſbyter ciuitatis. hanc tibi genuit blaſphemiā poſt quem euſebius patrofilus et aecius paleſtini ⁊ paulinus gregoriꝰ phenices theodoluſqȝ poſt quos etiā athanaſiꝰ ⁊ narciſſus cilices. ⁊ alij plurimi male iactata ſemina nutriuerūt. Hijs igitur nequiſſimis cultoribus. fuit cooperator conſtantinus atqȝ valens. Pro hac ergo ſolummodo cauſa theodoſius ſuo ſubiacentes impio cōſtantinopoli cōgregari precepit epiſcopos.

¶ Socrates.

Capitulum. v.

Praterea macedoniani poſt legatiōem ad liberiū deſtinatā. aliquādo tēpore ſine diſcretiōe cōmunicabāt. ipſe et q̄ ab initio definitionē fidei nicene ſuſceperant. Cūqȝ lex principis gratiā licentia religionibus ſicuti vellēt cōmunicare ꝓhibuiſſet. denuo ſunt diuiſi ꝯgregatiqȝ in antiochia. ſtatuerūt vocē cōſubſtantialitatiſ amouendā. ⁊ venerātibꝫ nicenā fidem nō eſſe cōmunicandū. Sed plurimi videntes eorū varietatē receſſerūt ab eis ⁊ cōſubſtantialitatis ſectatoribꝫ vniti.

¶ Sozomenes.

Capitulum. vi.

Cumqȝ theodoſiꝰ bello barbaros ſuperaſſet ⁊ illi romanos amicos habere deꝑcarenᷣ cauſa federis acceptis obſidibꝫ theſalonicā venit. vbi dum egritudinē incurriſſet ab acolio eiꝰ ciuitatis ēpo baptiſatus eſt. licet a ꝓgenitoribꝫ xpianū dogma ⁊ fidem niceni cōcilij ſequereᷣ.

¶ Socrates.

Hunc igiᷣ baptiſari cupiens ꝓpter infirmitatē theſalanicenſiū reqſiuit ēpm cuius fidei eſſet. Quo reſpondente. qm̄ arriana peſtis in illiricū nō valuiſſet accedere: ſed inuiolatā ab inicio fidē nicenūqȝ conciliū conſeruarēt. Ille libenter eius verba ſuſcipiēs. baptiſatus atqȝ egritudine liberatus eſt.

¶ Sozomenes.

Capitulum. vii.

Cogitans igitur īpator quia meliꝰ eſſet pronūciare ſubiectis cuius eſſet fidei. ne videreᷣ vim facere ſi quenqȝ ſubito inuitū ad cultū religiōis impelleret. legem a theſalonica populo cōſtantinopolitano propoſuit. Hoc eni viſum eſt. vt veluti de

quadã ciuitatis arce omnibꝫ ſubiectis: aliꝫ ſcꝫ ciuitatibus indicante ſcriptura fieret manifeſta. Cuius verba ſunt hec. Imperatoꝛ gratianus. valentinianus ⁊ theodoſius auguſti. ad populũ vꝛbis cõſtantinopolitane. Cũctos populos quos clementie noſtre regit tẽperamentũ in tali volumus religione verſari. quã diuinũ petrum apoſtolũ nouimus tradidiſſe romanis. Religio vſqꝫ nunc ab ipo inſinuata declarat q̃mqꝫ pontificem damaſuꝫ ſequi claret. ⁊ petrum alexandrie epiſcopum virũ apoſtolice ſanctitatis. Hoc eſt vt ſcõm apoſtolicam diſciplinã euangelicãqꝫ doctrinam patris ⁊ filiꝫ ⁊ ſpũſſancti vnam deitateꝫ ſub pari maieſtate. ⁊ ſub pia trinitate credamus. Hanc legem ſequẽtes chriſtianoꝝ catholicoꝝ nomẽ debemus amplecti. reliquos vero demẽtes veſanoſqꝫ iudicantes. heretici dogmatis infamiam ſuſtinere diuina primũ vindicta. poſt etiam motus noſtri quẽ ex celeſti arbitrio ſumpſerimus vltione plectendẽ dos data. iiij. kal. Mar. theſalonice gratiano v. ⁊ theodoſio auguſtis conſulibꝫ. Hec ſanciens poſt paululũ cõſtantinopolim venit.

Capitulum. viij.

Unc igitur gregorius nazanzenꝰ cõmuni decreto multoꝝ epiſcopoꝝ in cõſtantinopoli tranſmutatus intra ciuitatem in paruo oꝛatoꝛio ſacra celebꝛabat: Cui loco poſtea princeps baſilicã maximam copulantes. eã vocauerũt anaſtaſiam.

¶ Sozomenes.

Capitulum. ix.

Ue non ſolum pulchꝛitudine ⁊ magnitudine. verum apertiſſima apparitione dei noſcit̃ illuſtrari. Illic eñ diuina virtus in ſomnis ⁊ aperte. plurimis ⁊ frequenter multiſqꝫ languentibꝫ ⁊ in reruꝫ periculis conſtitutis ſubueniſſe dinoſcit̃. ita vt crederetur ab aliquibꝫ ſanctã mariã chꝛiſti matrẽ virginem hanc eſſe cũ tali nanqꝫ habitu multis oſtendit̃. Quam baſilicam ideo anaſtaſiã vocant ſicuti reoꝛ: eo ꝙ dogma niceni conciliꝫ conſtantinopoli quaſi iam moꝛtuuꝫ colice. expoſitiõibꝫ gregoꝛiꝫ reſurrexerit. Ego tamẽ audiui quoſdam verbiloquos retuliſſe. dum populus illic cõgregaret̃ ad miſſas. mulier pꝛegnans de ſuperioꝛi porticiꝫ cadens defuncta eſt. Tunc cõmuni oꝛatione facta ſup̱ ea reuixit. ⁊ cũ partu ſaluata eſt. Quã obꝛem nimis inopinabilem anaſtaſie nomẽ. idem reſurrectionis accepit.

¶ Socrates.

Capitulum. x.

Regoꝛius itaqꝫ vir eloquẽtiſſimus ac venerandus agnoſcens aliquos murmurare: eo ꝙ eſſet ex alia ciuitate adueniente pꝛincipe cõſtantinopoli habitare declinabat. Imperatoꝛ tamen dũ in tali ſtatu inueniſſet eccleſias. cogitabat quemadmodũ pacificaret oẽs. ⁊ cũctas augeret eccleſias. Mandauerat ergo repente dimofilo qui tũc arriane religioni p̃ſidebat. Si vis inquit credere ſcõm niceni dogma conciliꝫ iuuet̃ populus ⁊ ſuſcipiat pacem. Cumqꝫ ille pꝛopoſitionẽ huiuſmodi fugiſſet. tũc imperatoꝛ. Si pacem inquit ꝯcoꝛdiamqꝫ declinas. fugere te etiam a ſacris baſilicis ego pꝛecipio Hoc audiens dimofilus ⁊ cogitans q̃ graue eſſet potioꝛibꝫ reſultare. conuocãs in eccleſiam plebẽ. et ſurgens in medio cuncta hec p̱ ſe ſubiectis verba locutus eſt. Fratres. Scriptum eſt in euangelio. ſi perſecuti vos fuerint ex iſta ciuitate: fugite in aliam. Quia igit̃ imperatoꝛ eccleſiꝫs opus habet. ſcitote craſtina nos collecta foꝛis vꝛbem celebꝛaturos. Hec cum dixiſſet. egreſſus eſt. Non tamen ſic intelligens euangeliꝫ verba quẽadmodũ dicta ſunt. illic enim pꝛecipit̃. vt fugientes habitationẽ mundanã. hieruſalem requirant ſupernam. Egreſſus vero a ciuitate ante poꝛtas cõ conciliabula celebꝛabat. Cuꝫ quo ſimul exiꝫt lucius. alexandria pulſus: quia tunc cõſtantinopoli moꝛabat̃. Sic itaqꝫ theodoſiꝫ concoꝛdiam nõ ferẽtes. poſt quadraginta annos eccleſias quas vi tenuerant reliquerunt. egreſſi de ciuitate vero conſulatu gratiani ⁊ theodoſiꝫ pꝛimo menſe nouembꝛio. Quo facto. nicene fidei ſectatoꝛes. eccleſias receperunt.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xi.

Situr cum eunomius valentis tempoꝛibus a ſuis cleric̃ receſſiſſet. apᷣ ſemetipm in bithinia moꝛabat̃ vir ille callidus ⁊ dicendi peritus. Multuſqꝫ populus concurrebat ad eum. aliꝫ experiri volẽtes. aliꝫ audire que diceret. Hoꝝ fama peruenit ad pꝛincipem. Cum quo ipe quoqꝫ voluit habere ſermonẽ: ſed auguſta placilla pꝛecibus eum retinuit. Erat enim fideliſſima ⁊ ni

ceni dogmatis iura ſub integritate ſeruabat. timuitq; ne vt aſſolet eloquio viri callidi captus imperator facile ſectã eius incurreret.

Theodoricus.

Capitulum.xij.

Preterea cũ epi centũ ꝛ quinquaginta fuiſſent conſtantinopoli congregati. precepit imperator vt nullus proderet q̃s eſſet maximus ille melecius. Volebat enim ex memoria ſui ſomnij virũ illuz ſibimet indicari. Cum ergo om̃is illa multitudo pontificum regiam introiſſet domuz relictis omnibus ad magnũ cucurrit meleciuz. ꝛ veluti quidam filius patris amator. poſt multũ tempus paterna viſione potitus amplectebatur eum et ſimul oſculabatur oculos. labia. pectus. caput dexteram. que eum in ſomnio coronauerat inſinuauitq; illi quaz videret viſionẽ. Cumq; etiam ceteros cõgrue ſalutaſſet. rogauit tanq̃ patrem vt de reb9 p̃ſentibus cogitarent ꝛ vt in vrbẽ conſtantinopolitana ordinaret̃ epiſcopus.

❡ Socrates.

Et cum ſperaret poſſe macedonianos vniri etiam eoꝛũ cõuocauit epiſcopos. Cõuenerunt ergo de conſubſtantialitat̃ fide thymotheus alexandrinus cyrillus hieroſolymitanus poſt penitentiã in conſubſtantialitatis dogma conſentiẽs. melecius antiochie ꝛ acolius theſalonice. alijq; plurimi. ita vt. c.l. nũerus impleret̃. Macedonio ꝑ ꝓ p̃erat eleuſius cizici ꝛ laſaci marcianus. Erantq; ſimul. xxxvj. quoꝛũ plurimi eſſe videbantur de ciuitatibus helleſponti. Conuenerũt itaq; cõſulatu euchari ꝛ euagrij mẽſe mayo. Igitur imperator ꝛ epiſcopi part̃ eius laborabant vt eleuſius eiuſq; ſequaces vnirẽtur eccleſie cõmemorante eos legatione quã miſerant ad liberium tũc romane vrbis epiſcopũ per euſtachium: ꝛ quia dudũ ſponte ei cõmunicaſſent. ne eſſet ſine pudore vt ſubito bene prius placita permutarent. At illi eius monita apertaq; conuicia parui pendentes elegerunt ſequi potius arrianã peſtem. q̃z conſubſtantialẽ dicere trinitatẽ. Hec fatentes de cõſtantinopoli ſunt egreſſi. et ſcribebant alteru tris. ne quis eoꝛũ in niceni concilij dogmate conſentirent.

Capitulum.xiij.

Gregorius itaq; qui tunc conſtantinopolitanã regebat eccleſiam ad naziazum remeare tendebat. p quo cuz epiſcopo conſtantinopolitana vacaret eccleſia. thimotheus alexandrinus petri ſucceſſor maximũ quendam cinicum ordinauit epiſcopum. cum imperator totondiſſet eum. Is eñ erat etiam appollinaris veſanie farcinatus. ſed non pertulerunt hoc malũ viri ſanctiſſimi conſtantinopoli congregati. Et dum egyptij maxime ſe pro eius ordinatione ſeparaſſent. ſacra officia cuz gregorio celebrauit. At ille grauiter ferens rurſus factam diuiſionẽ. exorabat vniuerſos: vt laude dignuz virum quererent. quẽ pontificẽ ordinarent. Tunc illi eius verbis acquieſcentes. nectariũ generis nobilitate decoratum. conſtituerunt conſtantinopolitane ei ciuitatis epiſcopũ. Maxime vero apollinaris contagio laborantem nudatum pontificali dignitate proiecerunt. Tunc etiam regulã protulerunt. vt cõſtantinopolitanus epiſcop9 haberet honoris priuilegia poſt põtificem romanũ. eo q̃ noua roma eſſet firmauerũtq; rurſus nicenam fidez ꝛ patriarchas cõſtituerunt diſtribuẽtes prouicias vt epiſcopi vniuſcuiuſq; dyoceſis ad eccleſias non irent extraneas. Hoc eñ primitus propter pſecutionis tempus indifferẽter agebat̃. diſtribuerũt itaq; nectario quidez maximã ciuitatem. ꝛ trachiam ponticã vero dyoceſim helladio. qui poſt baſilium fuit ceſaream cappadocie gregorio niſeno. baſilijq; germano troilo quoq; meletine armenie ius patriarche dederũt. aſianam vero dyoceſim iconij amphilocius eſt ſoꝛtitus optimus autem antiochie piſſidie. egyptuz quoq; thymotheo alexandrino diſtribuerunt. Porro eccleſiarum orientalium gubernationez preſulib9 cõmiſerũt. pelagio laodiceno. ꝛ diodoro tharſi antiochene eccleſie priuilegia reſeruãtes. q̃ tunc melecio preſente dederũt. Diffinierunt pariter vt ſiquidẽ in prouicia qualibet emergeret prouincie cõcilio finiretur. In hijs omnibus ſuũ prebuit etiã imperator aſſenſum.

❡ Theodoricus.

Paruo ſiquidem tempore tranſeunte. Sanctus quidez melecius eſt defunctus ꝛ ab omnibus ſapientib9 cuz preconijs maximis eſt ſepultus.

❡ Theodoricus.

Capitulum.xiiij.

Etate vero ſequenti rurſus plures
epiſcopi ad conſtantinopoli pro cau
ſis eccleſiaſticis ſunt reuerſi. Ubi oc=
cidentalium epiſcoporū ſynodicam ſuſcepe
runt epiſtolam inuitantē eos ad romā vt il
lic maximū celebraretur concilium. Sed illi
quidē profectionē quaſi nihil habiturā lu=
cri refugerunt. Uerum litteras direxerūt da=
maſo. ceteriſq; preſulib⁹ quas ꝓ clariori noticia
ſubdere neceſſariū iudicaui. Dominis hono
rabilibus atq; venerandis fratribus ꝛ cōmi
niſtris damaſo. ambroſio. brutonio. valeria=
no. acolio. baſilio. ꝛ reliquis ſanctis epiſco=
pis in maxima roma collectis. ſancta ſynod⁹
orthodoxorū epiſcoporum congregatorum
maxima ciuitate. conſtantinopoli in domino
ſalutem.

Unc ignoranti veſtre reuerētie inſinua
re atq; narrare multitudinē paſſionum
ab arriana potentia nobis ſepius illatarum
forſitan ſuperuacuū eſt. Non enī ita neglige
re veſtram credim⁹ ſanctitatē. vt adhuc egea
tis diſcere quo certū eſt condolere. Sed ne=
q; tales nos conſtrixere tempeſtate: vt pro ſui
paruitate latere potuiſſent. neq; tempus per=
ſecutionis eſt nouū. Sed adhuc memoriam
ſeruat antiquā. non ſolū in hijs qui paſſi ſunt
Sed etiam meis qui participes ſunt illorū
quorū proprias iudicant paſſiones. Heſter=
no enim. vt ita dicamus. aut hodie ex illorū
vinculis reſoluti. poſt innūeras tribulatiōes
ad eccleſias proprias ſunt reuerſi. aliorū ve=
ro in exilio defunctorū funera reuocata ſunt.
quidam ꝟo etiam ab exilio remeantes ꝛ fer=
uenti hereticorum furore detenti amariora q̃
in exilio in proprijs ſunt perpeſſi lapidib⁹ ab
eis obruti ſupplicijs: adhuc ſtigmata chriſti
ꝛ vulnera in ſuo corpore circumferre noſcū=
tur. Pecuniarum ꝟo diſpendia. honoris ad=
emptiones ſingulorumq; confiſcatiōes ꝛ ma=
chinamēta iniurias atq; vincula quis nume=
rare valebit ad ſingula et omnes enim tribu
lationes vere ſuper nos multiplicate ſunt vl
tra numerū: iuſte quidem quoniā valde pec
cauimus aut certe clemens dominus paſſio
num multitudine nos voluit exerceri. Pro=
pter hec itaq; gratias deo referimus qui et ꝑ
tantas tribulationes ſeruos corripit ſuos ꝛ
ſcd͠m multitudinem miſericordiarum ſuarū
deduxit nos rurſus ad refrigerium. Nobis
itaq; tempus ꝛ labor maximus neceſſarius
fuit. quatenus emendatio proueniret eccleſia
rum vt tanq̃ lōga egritudine diligentia pau
latim adhibita. priſcam pietatis redderet ſa=
nitatem. Hoc etenim modo putabimur per
ſecutionib⁹ acerrimis liberari. et eccleſias lon
go tempore ab hereticis detētas denuo repa
rari. veruntamē graues adhuc nobis ſunt lu
pi qui poſtq̃m de eccleſijs expulſi ſunt. ex ip=
ſis paſcuis oues abripiūt collectas: facere cō
tendentes populos commouentes ꝛ in nullo
ſegnes ad eccleſie leſionem. Erat itaq; ſicuti
diximus neceſſariū huic operi tempus. qui
tamen fraternam circa nos charitatem mini
ſtrantes ſynodū in romana vrbe dei volunta
te feciſtis. et nos illuc tanq̃ membra propria
litteris deo ammirabilis principis euocaſtis
vt quoniā tunc ad tribulationes ſoli ſum⁹ ad
ducti: nunc ſub imperatorum pia concordia
non ſine nobis regnaretis. Sed etiā nos vo
biſcum ſcd͠m apoſtolicam vocem conregna=
remus. Oratio quidem noſtra fuit ſi eſſet poſ
ſibile vt omnes noſtras ſimul relinquentes
eccleſias deſiderio vtili iūgeremur. Quis enī
nobis dabit pēnas ſicut columbe vt volem⁹:
ꝛ apud vos requieſcamus. ſed quoniam hoc
omnino nudabat eccleſias requie nuꝑ incho=
ante. reſq; nimis erat plurimis impoſſibilis.
quia concurreramus in vrbem conſtantino
politanam. cauſa litterarū anno directarum
a veſtra charitate poſt aquilienſe conciliū ad
deo amabilem imperatorē theodoſium. pro=
pter hanc ſolummodo cauſam vſq; ad con=
ſtantinopolim preparati. et de hac tantūmo=
do ſynodo ferentes conſenſum epiſcoporū
qui per prouincias remanſere. maioris vero
perfectionis. neq; ſperantes opus. neq; etiā
peraudientes omnino anteq̃ conſtantinopo
lim veniremus. Super hec autem induciarū
anguſto tēpore faciente. neq; preparare nos
valentes ad longam profectionem: neq; vni=
uerſos cōmunicatores noſtros in prouīcijs
poſitos cōmonere ꝛ eorum conſenſum ſume
re preualentes. Quoniā igitur hec alia mul=
ta plurimorū aduentum prohibere videban
tur quod erat ſcd͠m effectum rerum et veſtre
circa nos charitatis oſtenſionē hoc egimus
reuerendiſſimos atq; chariſſimos fratres et
cōminiſtros noſtros epiſcopos ciriacum eu
ſebium ꝛ priſcianū vſq; ad vos laborare a=
lacriter exornantes per quos ꝛ noſtram volū
tatem pacificā ꝛ intentionem habentē vnita
tis oſtendimus. zelumq; noſtrū quem ſalu=
berrima fide gerimus indicamus. Has ete=
nim perſecutiones ſiue tribulationes ſiue mi
nas imperiales: ſiue crudelitates iudicum ſia

ue quaſlibet alias temptationes hereticoruʒ
libenter ſuſtinuimus pro euangelica fide.
que in nicea bithinie a trecentis decem ⁊ oc-
to patribus roborata dinoſcitur. hanc etenī
⁊ vobis ⁊ nobis omnibus qui nō ſubuertūt
verbum vere fidei complacere confidimus.
cum ſcimus antiquiſſimū exiſtere ⁊ ſequaceʒ
baptiſmatis docentē que nos credere in no-
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti diuinita-
tem quippe et virtutem ac dignitatem ⁊ impe-
rium coeternū in tribus perfectiſſimis ſubſi-
ſtentijs. ſeu tribus perfectis perſonis vt neq̧
ſabellij languor habeat locum cōfuſione ſub-
ſiſtentiarū aut peremptione proprietatū. ne-
q̧ eunomianorum ⁊ arrianorū ⁊ pneuma-
cōmachorū. id eſt ſpiritui reſiſtentium blaſ-
phemia preualeat. ſubſtantia videlicet ſcđm
illos aut natura aut diuinitate diuiſa et in-
create conſubſtantiali ⁊ coeterne trinitati po-
ſtrema quedam ⁊ creata ⁊ alterius ſubſtantie
natura detur. In humanationis vero chri-
ſti ſermonē ſine aliqua violatione ſeruamus.
neq̧ ſine anima neq̧ ſine mente. aut imperfe-
ctam carnis diſpenſationeʒ ſuſcipientes: ſed
totum ſcientes perfectum quidem ante ſecu-
la exiſtere deum verbum. perfectum vero ho-
minē in nouiſſimo dierum propter noſtram
ſalutem factum. Igitur que de fide a nobis
aperte predicant̄ velut in ſumma hec eſſe no-
ſcuntur. de quibus amplius inſtrui poteritiſ
ſi ⁊ tomum in antiochia factuʒ a ſynodo ibi
cōſtituta dignemini legere. ⁊ quo anno in cō-
ſtantinopoli ab vniuerſali ſynodo cognoſci-
tur eſſe prolatum. in quibus latius fideʒ pro-
feſſi ſumus. ⁊ contra nouitates hereſium nu-
per exortas anathema ex ſcripto protulim⁹.
De diſpenſationibus autem particularibus
eccleſiarū. antiqua ſicuti noſtis ſanctio tenu-
it. ⁊ definitio ſanctorū patrum in nicena con-
uenientium ſcđm vnamquāq̧ prouinciam.
Et ſi pontifices voluerint vt cum eis vicini
propter vtilitatem celebrant ordinationes. q̄-
bus rebus conſequenter ⁊ ceteras eccleſias
apud nos edificari cognoſcite ⁊ in ſignū ec-
cleſiarum hec approbaſſe ſacerdotes Porro
conſtantinopolitane vrbis nouellā. vt ita di-
camus eccleſiam velut ex ore leonis hereticꝭ
ſubfoſſam blaſphemij abſtraximus. ⁊ ꝑ mi-
ſericordias dei reuerendiſſimū ⁊ deo amabi-
lem nectarium epiſcopū ordinauimus. coraʒ
vniuerſali concilio cū cōmuni concordia ſub
aſpectu etiam deo amabilis imꝑatoris theo-
doſij. vniuerſiq̧ cleri. cuncta decernente pari-
ter ciuitate. In femore autem ⁊ vera apoſtoli-
ca eccleſia antiochie ſyrie. in qua prius vene-
rabile chriſtianorum appellatum eſt nomen.
reuerendiſſimū ⁊ deo amabilem epiſcopū fla-
uianum ⁊ vniuerſa prouincia et de orientali
dyoceſi concurrentes. regulariter ordinarēt
omni eccleſia pariter decernente. et quaſi ſub
vna voce hunc honorente virum. Quam or-
dinationem tanq̄ legalem ſuſcepit cōmune
concilium. In matre autem cunctaruʒ eccle-
ſiarum hieroſolymis conſtituta reuerendiſſi-
mū et deo amabilem cyrillum epiſcopuʒ eſſe
ſignificamus. qui regulariter olim a prouin-
cialibus ordinatus. plurima propter arria-
nos diuerſis temporib⁹ certamina paſſus eſt
His igitur tā legaliter ⁊ canonice apud nos
geſtis etiam veſtram reuerentiā congaudere
depoſcimus. ſpirituali intercedente dilectiōe
⁊ timore diuino. per que humana remouetur
offenſio. et eccleſiarum edificatio preponitur
vniuerſis. Sic et enim verbo fidei concordā-
te ⁊ chriſtiana in nobis charitate firmata ceſ-
ſauimus dicere quod reprehendebat apoſto-
lus. Ego quidem ſum pauli. ego vero apollo
ego autem cephe. dum omnes videlicet appa-
reamus chriſti qui nobis diuiſus non eſt. et
ſi ſine ſciſmate corpus eccleſie deo iuuāte ſer-
uemus. cum fiducia ante deū ad tribunal ſta-
bimus. Hec contra arrij ⁊ etij eunomijq̧ ve-
ſaniā. necnon contra Sabellij fotini. Mar-
celli. Samoſateni. et Macedonij. conſcripſe-
runt. Similiter autem ⁊ apollinaris noui-
tatem palam abdicauerūt. dicentes in huma-
nationes vero domini ſine violatione ſerue-
mus. neq̧ ſine anima neq̧ ſine mente. aut im-
perfectā carnis diſpenſationem ſuſcipientes.
Porro damaſus om̄i laude digniſſimus hāc
agnoſcens hereſim exortam fuiſſe. non ſoluʒ
apollinarem: ſed etiam thimotheum diſci-
pulum illius abdicauit. Et hoc orientem gu-
bernantibus epiſcopis. litteris proprijs indi-
cauit. Quas curaui ſubter adnectere.

¶ Epiſtola damaſi vrbis rome pontificis.

Capitulum. xv.

Voniā apoſtolice ſedi reuerentiam
debitā charitas veſtra diſtribuit no-
bis plurimū chariſſimi filij preſtiti-
ſtis. nā licʒ eccleſie in qua ſanctus apoſtolus
reſidēs docuit. quodammō nos gubernacl'a
q̄ ſuſcepim⁹ teneam⁹. tm̄ ꝯfitemur nos hono-
re miores eſſe. ⁊ ꝓpterea om̄i mō feſtinam⁹ vt
ad gl'iam ei⁹ b'titudis ꝯuenire poſſim⁹. Sci

rote igitur. quia dudũ thimotheũ ꝓphanum
ineruditũ. apollinaris heretici diſcipulũ cũ
impio eius dogmate cõdemnauimus. nec vl
tra cõcedimus eius reliquias qualibet ratio=
ne de cetero preualere. Si autẽ adhuc ille ſer
pens antiqu⁹ ſemel ꝛ ſecũdo ꝑcuſſus ad pe=
nam propriã reuiuiſcit. quiq3 extrane⁹ ab ec
cleſia eſt. mortiferiſq3 venenis ſuis quoſdam
infideliũ temptare non ceſſat. hanc tanq̃ pe=
ſtiferam declinate corruptionẽ. quaten⁹ vos
memores apoſtolice fidei que ꝑcipue in vr=
be nicena a patribus ex ſcripto prolata eſt. fir
mo gradu ſtabiles in fide ꝛ immutabiles per
duretis. ꝛ non vaniloquia et exterminabiles
queſtiones ab iſto audiri patiamini clericos
veſtros aut plebem. Jam eñ ſemel formã de
dimus. vt qui ſemetipm̃ cognouerit chriſtia=
nũ illud ſeruet ꝙ apoſtolis noſcitur eſſe con=
tradictuz dicente ſancto paulo. ſiquis vobis
annũciauerit preter ꝙ accepiſtis: anathema
ſit. Chriſtus eñ filius dei dominus noſter.
humano generi per propriã paſſionẽ ſuaz ſa
lutẽ pleniſſimã cõdonauit. vt totum hominẽ
delictis obnoxiũ. peccatis omnib⁹ liberaret.
Huc ſiquis in deitate ſiue in humanitate di=
xerit minus. aliquid habuiſſe plenus ſpiritu
dyaboli gehenne ſemetipm̃ filium demõſtra
uit. Cur itaq3 rurſus a me queritis damnati
onẽ timothei. qui ꝛ hic iudicio apoſtolice ſe=
dis ꝑſente quoq3 petro alexandrine ciuitatis
epiſcopo cũ apollinari ſuo doctore damnat⁹
eſt. et in die iudicij tormẽta debiti ſupplicij ſu
ſtinebit. Si vero quibuſdã leuiorib⁹ ille ſua
det veluti quandã ſpem habẽs. qui verã ſpez
in chriſti confeſſione mutauit. Sciant ſe cuz
iſto ſimiliter perituros. cum quo eccleſiaſtice
regule reſultabũt. Deus tuos incolumes cu=
ſtodiat fili chariſſime.
¶ Sed etiam alia quedã in eminẽtiſſima ro
ma colligentes contra diuerſas hereſes con=
ſcripſerũt que huic opi neceſſario ſubdere iu
dicaui. ¶ Profeſſio catholice fidei quam pa=
pa damaſus deſtinauit ad paulinũ epiſcopũ
in macedoniã qui fuit theſalonica.

Capitulum. xvj.

Voniã poſt nicenũ conciliũ talis er=
ror exortus eſt. vt quidam dicere pro
phano ore preſumant ſanctũ ſpiritũ
per filiuz fuiſſe factum anathematizam⁹ eos
qui non eũ predicãt omni libertate cũ patre ꝛ
filio ſanctũ ſpiritũ vnius eiuſdeq3 ſubſtantie
atq3 poteſtatis exiſtere. ij.

Similiter autẽ anathematizam⁹ ꝛ eos q̃ er=
rorẽ ſabellij ſunt ſecuti. eundem dicentes pa=
trem eſſe quẽ filium. iij.
¶ Anathematizamus arriũ ꝛ eunomiũ. qui
ſimili impietate licet verbis diſcrepant filiuz
tñ ꝛ ſpiritũ ſctm̃ creaturã eſſe cõfirmãt. iiij.
¶ Anathematizam⁹ macedonianos q̃ ex ar=
riana radice deriuati. non impietatẽ ſed vo=
cabulum mutauerunt. v.
¶ Anathematizamus fotinũ qui hebiõis he
reſim renouãs. dominũ ieſum chriſtum ſoluz
ex maria confitetur. vj.
¶ Anathematizam⁹ eos qui duos filios eſſe
profitentur. vnũ ante ſecula. ꝛ alium poſt car
nis aſſumptionẽ. vij.
¶ Anathematizam⁹ ꝛ hos q̃ pro rõnali ani=
mũ cõfirmãt. quia dei verbũ in humanã car=
nem cõuerſum eſt. ipſe nãq3 filius verbũ dei
nõ pro rõnali aĩa ꝛ intelligibili in ſuo corpe
fact⁹ eſt. ſed noſtrã hoc eſt rõnalem ꝛ intelligi
bilem animaz ſine peccato aſſumpſit atq3 ſal
uauit. viij.
¶ Anathematizamus ꝛ eos qui dicũt verbũ
dei productione ꝛ corruptione a patre ſepa=
ratũ. ꝛ ſine ſubſiſtentia eum aut terminandũ
eſſe blaſphemauit. ix.
¶ Hos autẽ qui ab eccleſijs ad alias ecclias
migrauerunt: tamdiu a noſtra cõmuniõe alie
nos habem⁹: donec ad eos redeant ciuitates
in q̃bus primitus ordinati ſunt. x.
¶ Si quis autẽ alio de loco ad locũ migrãte
inuentus eſt. tamdiu vacet ſacerdotij dignita
te qui propriã deſeruit ciuitatẽ donec ſucceſ=
ſor eius requieſcat in domino. xj.
¶ Si quis nõ dixerit ſemp patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpi
ritũ ſanctũ eſſe: anathema ſit. xij.
¶ Si quis nõ dixerit filiũ natũ ex patre. hoc
eſt ei⁹ diuina ſubſtãtia: anathema ſit. xiij.
¶ Si quis nõ dixerit verũ deũ filiũ dei ſicut
verũ patrẽ eius ꝛ oĩa poſſe ꝛ omia noſſe ꝛ pa
tri equalẽ eſſe: anathema ſit. xiiij.
¶ Si quis dixerit quia in carne degẽs filius
dei cũ eſſe in terra in celis ꝛ cum patre nõ fu=
it. anathema ſit. xv.
¶ Si quis dixerit quia in paſſiõe crucis do
lorẽ paſſus eſt filius dei de⁹ ꝛ nõ caro cũ aĩa
que induta eſt forma ſerui quã ſibi ꝛ aſſum=
pſit ſic ſctã ſcptura dixit: anathema ſit. xvj.
¶ Si quis nõ dixerit q̃a in carne quã aſſum=
pſit ſedet in dextera pr̃is. in q̃ etiã ventur⁹ eſt
iudicare viuos ꝛ mortuos: anathe. ſit. xvij.
¶ Si quis nõ dixerit ſpiritũ ſanctũ ex patre
eſſe vere ꝛ proprie ſicut ꝛ filiũ ex diuina ſub=

ſtātia ꝛ deū dei verbū: anathema ſit. xviij.

¶ Si quis nō dixerit oīa poſſe ſpiritū ſanctū ꝛ oīa noſſe. ꝛ vbiqꝫ adeſſe ſicut ꝛ filiū ꝛ patrem: anathema ſit. xix.

¶ Si quis dixerit ſpiritū ſanctū facturā aut filium factum: anathema ſit. xx.

¶ Si quis non dixerit oīa per filiū ꝛ ſpiritū ſanctū feciſſe patrem: hoc eſt viſibilia ꝛ inuiſibilia: anathema ſit. xxi.

¶ Si ꝗs non dixerit pr̄is ꝛ filij et ſpūſſancti vnā deitatē. poteſtatē. diuinitatē. virtutē. vnā gloriā. dn̄ationē. imperiū. vnā voluntatem ꝛ veritatē: anathema ſit. xxij.

¶ Si quis tres pſonas nō dixerit veras. patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti equales. ſempꝛ viuētes. oīa cōtinētes. viſibilia ꝛ inuiſibilia. oīa potentes. oīaqꝫ ſaluātes: anathema ſit. xxiij.

¶ Si quis nō dixerit adorandū ſpiritū ſanctū ab vniuerſa creatura ſicut filiū ꝛ patrem: anathema ſit. xxiiij.

¶ Si quis de pr̄e ꝛ filio bn̄ ſapuerit. de ſancto aūt ſpiritu nō recte crediderit: hereticꝰ eſt ꝗa oēs heretici de filio dei. ꝛ de ſpiritu ſancto male ſapientes in iudeorū atqꝫ gentiliū incredulitate cōſiſtere conuincunt̄. xxv.

¶ Si quis autē diuiſerit deū patrē dicens et deū filiū ꝛ deum ſpiritū ſanctū affirmans deos dici ꝛ non deū. ꝓpter vnā deitatem ac poteſtatē quā eſſe credimus ꝛ nouimus patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti deum vnū. ſubtrahēs ꝓo filiū ꝛ ſpiritū ſanctū tanqꝫ ſolū opinatus patrem deū. anathema ſit. Nomen em̄ deorum ꝛ angelis ꝛ hominibꝫ ſanctis a deo poſitum eſt atqꝫ donatū. De patre ꝓo ꝛ filio ꝛ ſpū ſancto propter vnā equalēqꝫ diuinitatē nō deorū nomīa: ſed dei noſtri tradit̄ atqꝫ ſignificat̄ vt credamus ꝗa in patre ꝛ filio ꝛ ſpū ſancto ſolūmodo baptiſamur ꝛ nō in archangelorū ꝛ angelorū nomibꝫ ſicut heretici. aut ſicut iudei gentileſqꝫ veſaniūt. Hec ergo chriſtianorū ſalus eſt vt credentes trinitati. hoc eſt patri ꝛ filio ꝛ ſpūi ſancto: ꝛ in ea baptiſati vnaꝫ deitatē. poteſtatē. diuinitatē ꝛ ſubſtantiam in ea eſſe credamus. Hec itaqꝫ gratiano viuente facta ſunt.

¶ Socrates.

Capitulum. xvij.

Preterea theodoſius impator corpus epī pauli de anqra reuocari fecit. quē philippus pfectꝰ ꝓpter macedoniū exilio deſtinatū in cōcuſſo armoenie fecerat ſuffocari. Qđ funꝰ cū honore maximo atqꝫ veneratiōe ſuſcipiēs in eccl'ia recōdidit: ꝙ nunc ex eius noīe noſcit̄ appellari. quā tūc macedoniani tenuerant ab arrianis diuiſi et expulſi ab imperatore. quia eius noluerāt ſequi fidē.

¶ Sozomemus.

A qua baſilica plurimi neſciētes veritatē paulū apoſtolū illic iacere credunt ꝛ maxime mulieres ac populi. Hoc itaqꝫ tpe etiā melecij reliquie in antiochiā relate ꝛ iuxta ſepulchrū babille martyrꝫ noſcunt̄ eſſe recondite. Fertur em̄ qꝛ per totā viam iuſſu pn̄cipis miniſtrante cūctis ciuitatibꝫ cū pſalmodia ꝛ honore debito funꝰ eius vſqꝫ ad antiochiam fuerit renouatū.

Capitulum. xviij.

Post hec theodoſius impator filiū ſuū archadiū deſignauit auguſtū. cōſulatu ꝓo blaudis ſecūdo ꝛ ſaturnini. xvj. ianuarij mēſis die. Nō longo poſt tpe aderāt vndiqꝫ totiꝰ religiōis epī eodem cōſulatu iunio menſe.

Capitulum. xix.

Post hec euocās impator nectariū: tractabat cū eo ꝗd fieret vt non xp̄ianitas diſcordaret: ſed tota vniret̄ eccleſia. Dicebat aūt. O portet examiari queſtionē eccl'ias ſegregantē. qꝛ dū diſcordia recederet: eccl'ias concordia cōgregaret. Hoc audiens nectarius: cogitabat ꝛ euocans ageliū tunc nouatianorū epiſcopū tanqꝫ in fide cōſortē: indicauit ei votū impatoris. At ille cuꝫ eſſet rebꝫ alijs venerādus de dogmate tū nō valebat reddere rationē. ſed lectorē ſuū ſiſinniū nomīe ſtatuit. ꝗ pro eo deberet pferre ſermonē. virū eloquentē ꝛ rebꝫ expertū. ſūmaqꝫ ſcientē ſacrarū profundiſſima litterarum: ſed etiā philoſophica dogmata. Is ꝗ dixit: quia diſputatio nō ſolū ſciſmata nō vniret: ſed amplꝰ diuideret ꝛ pterea nectario dedit tale cōſiliū. Bene namqꝫ ſciebat: ꝗa veteres patres pn̄cipiū ſubſtantie filio dei dare vitabāt: quoniā pcepiſſent eū patri coeternū. Quapropter dedit conciliū vt diſputatiuas fugeret intentiones ꝛ teſtimoniū ex traditione veterū adhiberet vtqꝫ preſules hereſum requireret imperator vtrum ſermonē vellent facere de antiꝗs eccleſie doctoribꝫ qui ante diuiſionem floruerūt. an certe illos velut alienos a chriſtianitate reſpuerent. ꝛ ſiquidē eos abnegarent obijceret̄ eis. ergo eos anathematiſare pſumite. et ſi hoc perpetrare non preſumerēt. a po-

pulo pellerent̃. Quo facto apertã fore victo-
riam veritatis. Si ꝟo de primis nõ offende-
rent̃ doctoribus. noſtrũ inquit eſt p̄bere vete-
res libros. per quos noſtrũ dogma eorũ teſti-
monio roboret̃. Inter hec cũ nectarius ſiſin-
nio dicente libenter audiſſet. feſtinꝰ ad palla-
ciũ properauit. dixitqꝫ principi conſiliũ ſibi
datũ. At ille ↄſiderata ſentẽtia cauſam ſapi-
enter inſtituebat. Deinde cõuocatis hereſiar-
chis. requiſiuit ſi ſuſcipent magiſtros eccl̃ie.
q̃ ante tẽpora diuiſionis extitiſſent. Illis ve-
ro non abnegantibꝫ: ſed tanq̃ p̄ceptores ho-
norantibꝫ. rurſus imꝑator interrogauit. ſi eis
horũ teſtimonia chriſtiani dogmatis cõpla-
cerent. Hec audiẽtes preſules hereſium atqꝫ
diſputatores eoꝝ. erant enĩ plurimi ad diſpu-
tationẽ pati. Irruit enĩ in oẽs magna diſcor-
dia. aliis dicentibꝫ bonũ imꝑatoris propoſi-
tũ. aliis ꝟo cogitantibꝫ: quia non eorũ expedi-
ret intentioni. dũ alii aliter de libris veterum
ſentire viderent̃. nequaq̃ inter ſe ↄſpirabant.
ſed erant diuiſi non ſolũ aduerſus alias here-
ſes. ſed etiam inter ſemetipſos qui dudũ vniꝰ
hereſis eſſe videbant̃. Quãobrem cõſors ma-
litia ſicut lingue gygantiũ veterũ eſt diuiſa.
et turris eorũ funditus eſt ſubuerſa. Cogno-
ſcens igitur imꝑator eorũ confuſionẽ. ⁊ quia
in diſputatiõe ſolũmodo. ⁊ non in antiq̃s ex-
poſitionibꝫ cõfidebant: alio properauit itine-
re eiſqꝫ declarauit. vt ex ſcripto vnaqueqꝫ re-
ligio terminũ ſue fidei declararet. Tunc calli-
di viri ſingulariũ hereſium ſubtiliter ſua ver-
ba tractantes. dogma propriũ conſcripſerũt.
Erat enĩ diffinitus dies: quo ſinguli epiſco-
poꝝ ad pallaciũ cõuenirẽt. Aderant ergo ne-
ctarius ⁊ agelius cõſubſtantialitatis fidei p̄-
ſidentes. arrianoꝝ vero dimofilus. eunomia-
norũ ipſe eunomius. macedonianorũ Eleu-
ſius cizici. Igit̃ imperator eos q̃ cõuenerant
cõſiderans ⁊ vniuſcuiuſqꝫ dogmatis ſcripta
ſuſcipiẽs. ſeorſumqꝫ recedens. orauit intente:
vt ei cooperaret̃ deus ad veritatis electionẽ.
Deinde vniuſcuiuſqꝫ dogmatis relegẽs ſcri-
pturã alia quidem oĩa tanq̃ diuiſio repen-
te diſrupit et ſolũ cõſubſtantialitatis dogma
cũ laude ſuſcepit. Hec enĩ occaſio fuit. vt no-
uaciani bene agentes. intra ciuitatẽ haberẽt
rurſus eccleſias. Admiratus namqꝫ p̄nceps
eorũ concordiã circa fidẽ. lege p̄cepit vt pro-
pria oratoria detinerent. p̄uilegia ſue eccleſie
atqꝫ fidei poſſiderent. Verũ aliarũ religionũ
antiſtites propter diſcordiam ſuã in reprehẽ-
ſionẽ ſui populi venientes eſtuabãt triſticia-
qꝫ confuſi diſcedebant. ⁊ litteris conſolaban-
tur alterutros: vt non affligerent̃: cur eos plu-
rimi relinquẽtes ad fidem conſubſtantialita-
tis accederet. dicentes multos vocatos. pau-
cos aũt electos. quod vtiqꝫ nõ dicebant. quã-
do multũ populũ per poteſtatem ſibimet ag-
gregabant.

¶ Sozomenes.

Imperator interea lege ſanxiuit vt he-
retici neqꝫ eccleſias haberẽt. neqꝫ de fi-
de docerent. neqꝫ ep̃os aut clericos ordina-
rent. ⁊ alios quidẽ a ciuitatibꝫ expelli. alios ſi-
ne honore eſſe. neqꝫ frui cõmuni ciuilitate ꝑ-
miſit. inſuꝑ crudeles penas aduerſus eos in
lege cõſcripſit. quas tamen executus non eſt.
Studebat enĩ vt per hec cõcordes exiſterent.
non vero ſupplicio ſubiacerent.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Ed neqꝫ hii qui tuebant̃ fidem nice-
ni concilii penitus a triſticia videbã-
tur extranei. Nam antiocheni eos q̃
cõcilio p̄ſentes fuerant declinabãt. Egyptii.
et arabes. ⁊ ciprii flauianũ ab antiochia ex-
pellendũ eſſe dicebant. Paleſtini ꝟo ⁊ pheni-
ces atqꝫ ſiri pro flauiano laborabant. Quarũ
rerũ terminũ proprio loco narrabimꝰ. Eo ſi-
quidẽ tempꝫ quo cõſtantinopolitani de ſy-
nodis agebãt talia circa heſperiã ꝓuenerũt.
Maximus de britaniorũ partibꝫ ſurrexit cõ-
tra romanorũ imperiũ et laboranti gratiano
contra almanos intulit bellum. In ytalia ve-
ro puero ſatis exiſtente valentiniana rerũ cu-
ram probus ex cõſule p̄fectus habebat. Iu-
ſtina ꝟo valẽtiniani mater cũ eſſet arriana vi-
uo quidẽ marito ledere non valuit orthodo-
xos. eo mortuo ⁊ filio valde iuuẽculo medio-
lanũ veniens ambroſio epiſcopo erat infeſta
ita vt eũ deſtinari iuberet exilio.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxi.

Umqꝫ de eccleſia iuberet̃ exire am-
broſius ait. Ego ſponte hoc nõ ago
ne lupis ouium ſepta cõtradere. aut
blaſphemantibꝫ deũ. hic ſi placet occide.

¶ Sozomenus.

Umqꝫ populus ſingularit̃ diligẽs
ambroſium reſultaret ⁊ trahentibꝫ
eũ ad exiliũ valde reſiſteret. potiꝰ in-
dignata iuſtina vocauit beniuolũ tũc q̃ſtorẽ.
iubẽs vt velociter ꝓponeret legẽ. que fidẽ pro

latam arimino confirmaret. Cumqꝫ ille hoc agere declinaret. erat eñ orthodoxus. maioribus eũ cingulis inuitabat. Beniuolus aũt diſcingens ſe baltheum. ante pedes auguſte proiecit dicens. neqꝫ illum honorem. neqꝫ adhuc maiorem honorẽ velle ſe pro impietatis habere mercede. Cunqꝫ omnimodis refutaſſet inuenti ſunt alij qui nequicie iuſſionibus miniſtrarent.

Ater hec nunciat̃: quia gratianꝰ dolo tyranni maximi fuiſſet occiſus. Andragathius eñ dux maximi in lectica portabãt vt occideret gratianũ. Huiuſmodi opinionẽ in vulgus miſit: quia vxor gratiani ſuo viro feſtinaret occurrere in lugdono gallie ciuitate. fluuiũ tranſeũti. Gratianus autẽ credẽs cõiugem reuera venire quã imperator acceperat. non precauit eius inſidias. ꝛ veluti cecus in foueam immanis hoſtis incurrit. Dum ergo veniſſet gratianus quaſi ad vxoris vehiculũ. ex improuiſo exiliens andragathiꝰ gratianũ callidus interemit. Mortuus ergo eſt conſulatu merobaudis ꝛ ſaturnini anno imperij. xv. xxiiij. die. Hoc itaqꝫ facto ad pñs cõtra ambroſiũ ira iuſtine quieuit. Porro valentinianus licet inuitus tẽpore neceſſitatis flexus. in maximi cõſenſit imperio. Tũc probus metuẽs maximi poteſtatẽ. ab ytalia in illiricũ venit. ꝛ in teſſalonica macedonie morabatur.

¶ Theodoricus.

Umqꝫ audiſſet maximꝰ qui contra ambroſiũ rurſus magniloquũ ꝑdicatorẽ veritatis agerẽtur ſcripſit valentiniano vt bellum qđ agebatur contra eccleſias ſolueret. monẽs vt paternã non amitteret pietatem. adiecitqꝫ etiã minas belli. ꝛ niſi quieſceret. verba operibꝫ adimpleret. Quã obrem ſumens exercitũ venit mediolanũ: vbi tũc ille degebat. Porro valẽtianus agnoſcẽs eius inuaſionẽ fugit in illiricum experimento cognoſcẽs que mala matris ꝯſilio ſuſtineret. Porro theodoſius audiens que a iuſtina fuerant geſta. ꝛ a tyranno ſcripta. fugiẽti valentiniano reſcripſit nõ eſſe mirandũ ſi imperatori quidẽ terror. tyranno vero poteſtas accreſceret. dũ imperator pietate rebellis extitiſſet. tyrannus aũt ei auxilia cõmodaret. ꝛ propterea ille quidẽ fugeret nudus. ille vero armaretur aduerſus nudũ.

¶ Socrates.

Unc igit̃ theodoſius imꝑator in maxima ſollicitudine cõſtitutus cõtra tyrannũ preparabat exercitũ. metuens ne quid etiam cõtra iuniorem valentinianũ inſidie tyrãnice preualerẽt. Ea tempeſtate etiã legatio ꝑſarũ aderat pacez petens. Quo tẽpore filius quoqꝫ honoriꝰ ei natus eſt de vxore placilla cõſulatu Richomeri ꝛ Elearchi. viij. die ſeptembris mẽſis. Quo cõſulatu agelius quoqꝫ nouatianorũ epiſcopus eſt defunctus.

Capitulum. xxij.

Equenti ꝓo conſulatu archadij auguſti ꝑmo ꝛ baudonis. defũcto thimotheo alexãdrino ciuitatis epiſcopo. theophilus ſuſcepit ꝑſulatũ. Poſt annuz ꝓo dimophilo arrianorũ antiſtite moriẽte arriani Marinũ quendã epiſcopũ ſibimet ordinauerũt: qui tamẽ diu nõ vixit. ſub quo diuiſa eſt arriana religio. Quo moriente Dorotheũ ab antiochia ſyrie adducentes habuere pontificem.

Capitulum. xxiij.

Gitur imꝑator contra maximũ feſtinãs conſtantinopoli imperatorẽ filium reliquit archadiũ. Cũqꝫ theſalonicã veniſſet inuenit valentiniani iudices in maxima triſticia cõſtitutos. qa tyrannũ velut imperatorẽ ex neceſſitatis cauſa ſuſceperant. Theodoſius autẽ nec apte quidez refutabat nec admittebat legationẽ maximi. nõ tamen patiebat̃ ſub tyrannio poſitũ imperiũ romanorũ. Sumẽs ergo cunctũ exercitũ Mediolanũ tendebat vbi erat ꝛ maximus. Interea arriani cõſtantinopoli poſiti diuerſas opiniones in populo ſeminãtes. dicebant ꝛ exercitũ imperatorẽ amiſiſſe. ꝛ ipm tyranni ducibꝫ ſubiugatũ. aliaqꝫ mlta que ſoluit inimici voto nequicie iactare. ita vt crebro hec audiẽtes nõ opinionẽ. ſed vera iam crederẽt. Hijs ſermonibꝫ arrianoruz populus inflãmatus. ad irrationabilẽ quandã exarſit audaciã. domũqꝫ nectarij epiſcopi ꝯcremauit. cõſulatu theodoſij ſecũdo ꝛ Cyngegij. Uex imꝑator theodoſius dũ tyrannuz aggrederet̃. cognoſcẽtes maximi milites preſentiã inſtructiõis imperialis ꝛ ſignorũ eius aduentũ: nec fame ipſiꝰ impetũ ſuſtinere ꝑualuerunt. ſed apꝑhendẽtes tyrannũ vinctũ ei protinus obtulerunt ꝗ eorũ conſulatu ꝑemptus eſt. vij. ix. die auguſti mẽſis. Andragathius autez qui ꝑemerat gratianũ in vicino fluuio ſemetipm proijciens expirauit. Tunc igit̃ imperatores valẽtinianus ꝛ theodoſius peracta victoria venere

romā. Erat eñ cū eis pariter ⁊ honori⁹ val-
de puer. qm̄ poſt victorā ꝯ maximū geſtā ab
vrbe ꝯſtantinopolitana theodoſius euoca-
uerat. Dūqꝫ in romana vrbe morarent̄ feſti-
uitates ꝑ victoria celebrātes: tūc ſuā bonita
tem circa ſymachū ex ꝯſule theodoſi⁹ impa-
toꝛ oſtēdit. Js eñ ſymach⁹ inter ſenatores
ꝑcipu⁹ habebat̄. Eratqꝫ romani eloquij eru
ditione mirabil'. cui⁹ multi qꝫ reperiunt̄ libri
Scripſit ꝗ maximi laudē eāqꝫ recitauit. vñ
poſtea reus maieſtatis eſſe videbat̄. Quābrē
mortē metuēs ꝯfugit in eccleſiam. verꝫ impa
toꝛ cū eſſet ꝑfectiſſime chriſtianitatꝭ. ⁊ nō ſo-
lum ſue fidei ſacerdotes honoraret. ſed etiaꝫ
nouatianos q̄ ꝓxime ei⁹ fidei decreta ſerua-
rent. Leoncio tūc epō romane eccl'ie nouatia
noꝝ rogāti bñficiū ꝯferēs ſymachū abſoluit
a crimine. Cūqꝫ veniā ſymachus meruiſſet.
apollogeticū. id eſt. ſatiſfactionalem librū in
theodoſio impatore ꝯſcripſit.

¶ Socrates.

Capitulum. xxiiij.

Theodoſi⁹ igit̄ impatoꝛ in romana
vrbe poſit⁹ multū ꝓfuit ciuitati. alia
ꝑbēdo. alia vtiliter auferēdo. Duas
tamē res dignas ꝯfuſiōe ꝓhibuit. Erat ab i
initio in vrbe romana dom⁹ ingēti magnitu
dine fabricata: in quib⁹ panis fiebat: qui vni
uerſe ciuitati miniſtrabat̄. Hui⁹ mācipes tē-
poꝛe ꝓcedente piſtrina publica latrocinia el-
ſe fecerūt. Cū eñ eſſent mole in locis ſubter-
raneis ꝯſtitute: ꝑ ſingula latera eaꝝ domuū
tabernas inſtituētes. meretrices in eas ꝓſtra
re faciebāt: qꝫtin⁹ ꝑ eas plurimos deciperent
alios q̄ ꝓ pane veniebāt. alios qui ꝓ luxurie
turpitudine feſtinabāt. Arte nāqꝫ mechani
ca i molā de taberna cadebāt: ⁊ ꝭ patiebant̄
maxie ꝑegrini. ⁊ ita fiebat vt m'lti vſqꝫ ad ſe-
nectutis tpa laborātes exinde nō ꝑmitterent̄
exire. eſtimātib⁹ eoꝝ ꝓpinquis eos eſſe defun
ctos. Jn hmōi laqueū. qui deo miles theodo
ſij impatoris incurrit. Cūqꝫ fuiſſet clauſus
ad molā nec admitteret̄ exire euaginato gla-
dio ꝓhibētes occidit. At illi terroꝛe detenti.
militē dimiſerūt. Hoc agnoſcens impatoꝛ. ⁊
mancipes ſupplicijs interemit. ⁊ ipa piſtrina
deſtruēda funditus eſſe ꝑcepit. Aliaꝫ rurſus
abrogauit hmōi cauſam. Si qua mulier in
adulterio capta fuiſſet hoc nō emēdabat̄. ſed
potius ad augmentū peccādi ꝯtradebat̄ in-
cludētes eñ eam in anguſto ꝓſtibulo. ⁊ ad-
mittētes qui cū ea fornicarentur. Hora qua
turpitudine miſcebant̄ tintinnabula ꝑcutie-
bant vt eius ſono illius iniuria fieret manife
ſta. Hec audiēs impatoꝛ ꝑmanere nō paſſus
eſt. ſed ipſa ꝓſtibula deſtrui iuſſit. alijſqꝫ pe-
nis adulteratā ſanxiuit affligi. His actis re-
licto valentiniano rome. ipſe cū honorio cō-
ſtantinopolim remeauit. cōſulatu vaciani et
ſymachi. die. x. menſis nouembris.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxv.

Euertēte ſiqdē theodoſio ab heſpe-
rijs ꝑtib⁹ venit ad eū. Amphilochi⁹
vir ammirādus cui⁹ ſepe meminim⁹
ſupplicās vt arrianoꝝ ꝯcilia de ſingul' ciui-
tatib⁹ ꝓhiberet. Verꝫ impatoꝛ crudelē iudi-
cans eſſe petitionē. ſpreuit eū. Porro ſapien-
tiſſimus amphilochi⁹ eo quidē tpe tacuit. ſꝫ
cauſe remediū memorabile ꝑpauit. Poſt ali
quot nāqꝫ dies ingreſſus palatiū videſqꝫ fili
um impatoris archadiū iam impatorē aſta-
re patri. Theodoſiū ſolēniter ſalutauit. filiū
ꝟo nō ei exhibita ſalutatiōe deſeruit. Veruꝫ
impatoꝛ credēs oblitū amphilochiū inuita-
uit vt eū oſculari deberet: At ille. Sufficit in
quit ei ꝓrius honoꝛ. Tūc impatoꝛ ꝯtriſtat⁹
ad ſuā iniuriā filio factā ꝯtumeliā iudicabat.
Porro ſapiētiſſim⁹ amphilochius ꝯſiliū ſue
intētionis apuit. ⁊ cū clamore dixit. Vides
impatoꝛ queadmodū filio tuo ꝯtumeliā non
paterꝭ irrogari. Crede ꝗ ⁊ oīm deū ſic ab ho
minari reos. qui ei⁹ vnigenitū filiū blaſphe-
mare ꝯtendūt. ⁊ velut ingrato circa ſaluato-
rem ⁊ benefactorē habere ſemꝑ i odio. Hoc
audiēs impatoꝛ ⁊ geſta ſimul dictaqꝫ admi-
ratus. legem repente ꝓtulit. hereticoꝝ conci-
lia prohiberi.

¶ Socrates.

Capitulum. xxvi.

Jrca hec itaqꝫ tpa i antiochia ſyrie.
paulino epō moriēte. plebs eius de-
clinabat omnimodo flauianū ⁊ pro
pter hoc euagriū oꝛdinauerūt ſue partis epi
ſcopū. Quo in breui tpe moꝛtuo. alter quidē
in eius loco factus iam nō eſt. flauiano quip
pe renitente. Verū hi qui declinabāt flauia-
num ꝓpter iuriſiurādi ꝑuaricationē. ſeorſum
ſolennia celebrabāt. Porro flauian⁹ oīni vir
tute curabat vt eos ſibimet aggregaret. quia
poſt paululū hoc modo noſcit̄ eueniſſe. Cūꝫ
damaſus romanus pōtifex ⁊ theophil⁹ alle-
xādrinus indignarent̄ circa flauianū. nō ſo-

lum ꝓpter ꝑ iuriū. ſed etiā quia ipſe fuit occa=
ſio vt ppl's fidelium diſcordaret. poſtea theo
philus a flauiano iactat⁹. miſit yſidorum ꝑ/
ſbyterū vt contriſtatum damaſum flauiano
mulceret epo dicens. vtile fore populi cōcor
die ſi culpa iam facta flauiano remitteretur.
Hoc itaqꝫ mō cōmunione reddita flauiano.
antiochenus ppl's paulatim cōcordiam repa
rauit. Arrianis ꝟo ab eccleſijs pulſi. in ſubur
banis antiochenis collectas agebant. Inter
hec aūt mortuo cyrillo hieroſolymoꝝ epiſco
po iohannes in eius ſede ſucceſſit.

Capitulum. xxvij.

O ſiquidē tpe etiam in alleꝛandria hmōi ſeditio generata eſt. Precepat impator. vt ſtudio theophili in alle=xandria paganoꝝ tēpla deſtruerent. Theophilus poteſtate ꝑcepta. ſtuduit paganorum de=ſtruere myſteria ⁊ templū quidē mithirium purgauit. ſerapis ꝟo ſubuertit. Uerū mithyrie ſacra vbi homicidia ꝑpetrabant. publice patefecit. Serapidis alioꝝ riſu plena mon=ſtrauit iubens ꝑ mediā plateā portari verenda. que pagani cū maximo honore venerabantur. Hec pagani videntes. maxime philoſo=phi iniuriā ferre nequiuerūt. Uno nāqꝫ ipe=tu ꝯ chriſtianos accedentes. neces innūeras ꝑpetrarūt reſiſtentibuſqꝫ chriſtianis clades hec vſqꝫ ad imenſa bella ꝓceſſit. Mortui de=niqꝫ ſunt in ea congreſſione paganoꝝ pauci chriſtianoꝝ plurimi. ex vtraqꝫ ꝟo pte innu=meri vulnerati. Porro pagani metu princi=pis poſtqꝫ cede fuerant ſaciati ꝑ loca ſingula celabant. multi quoqꝫ etiā ꝺ ciuitate fugerūt inter quos helladius. ammoniuſqꝫ grāmatici. apud quos ego valde puer cōſtantinopo=lim legi. ⁊ helladi⁹ quidē ſacerdos iouis eſſe dicebat. ammonius ꝟo ſimes. His ita geſtis. Theophilo in deſtructione temploꝝ. ſolatia miniſtrabāt. ꝑfectus alleꝛādrie ⁊ dux ordi=nis militaris. Idola ſiquidē deoꝝ ꝯflabant ad faciendas ollas. ⁊ alleꝛandrine eccl'ie di=uerſas vtilitates. cui ab impatore donati fuerant dij ad expenſas egentiū. Cū igit Theo=philus oēs cōtriuiſſet deos vnū tantūmodo reliquit ſimie ſimulachrū iubens cū publice ꝓponi atqꝫ ſeruari ne ſequēti tempore paga=ni negarēt tales ſe adoraſſe deos. Quā rē noui ego qꝛ grauiter ferebat ammonius gram=maticus dicēs paganos nihil tā graue ꝑpeſſos niſi quia nō conflatū eſſet ⁊ ipſum ſed ꝓ deriſione vnū illud ydolū ſeruaret. Palladius aūt gloriabat dicens. quia in congreſſiōe chriſtianoꝝ nouem ipſe perimeret.

¶ Sozomenus.

Situr impator audiens qꝫ alleꝛandria fuerant ꝑpetrata beatificauit equidem chriſtianos martyrū ei⁹ palmā attribuēs. eo qꝫ ꝓ dogmate tāta picula ꝑtuliſſent paganis autem veniā dedit vt eis chriſtianitatē facile ſuaderet. iuſſitqꝫ vt tēpla funditus que fuerāt necis cauſa deſtruerent. Cuius littere dum publice lecte fuiſſent ⁊ chriſtiani paganos i=peterēt terrore ducti cuſtodes ſerapis fuge=rūt ⁊ ex illo tēpore chriſtiani ea loca tenuiſſe noſcuntur. Olimpi⁹ aūt philoſophus ſicut audiui nō ante multū tempus luceſcente die qua hoc euenit audiuit quendā in tēplo ſerapis alleluia pſallentem. Cūqꝫ ianuis clauſis adhuc quietis tpe nullum ibi cōſpiceret ſed tantūmodo vocē pſallētis audiret cognouit ſignum quid eſſet futurum ⁊ latenter egreſ=ſus. inuenta naui diſceſſit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxviij.

Heophilus igit alleꝛandrinā vrbē ydoloꝝ errore purgauit ⁊ nō ſolum a fundamentis templa ſubuertit ſed etiam fallacias ſacerdotū hijs qui ſeducebātur inotuit. Erāt eñ ſimulachra ex ea. lignea qꝫ intus vacua ⁊ dorſum copulatū ad parietes habentia quedā foramina relinquebant ⁊ ꝑ addita aſcendentes ⁊ intrātes in ſimula=chra que volebant ꝑ eoꝝ ora loquebantur et hoc modo ſeducebant iugiter audiētes. In ſerapidis igit aſcendēs templū vidit ſimula=chrū qḋ magnitudine ſua terrebat inſpicientes. Ferebat etiā ſermo fallax qꝛ ſi qͣs iuxta eum accederet mox terra cōmoueret ⁊ peſtis cūctos inuaderet. Sed hec ꝟba fabulis anilibus plena cōfidens magnitudinē deſpexit velut exanimē iuſſitqꝫ alicui habēti ſecurim vt ſerapem forti percuſſione cōcideret. Cū=qꝫ cecidiſſet clamauerūt omnes illa ſenili fa=bula formidātes. Porro ſerapis neqꝫ doluit nempe ligneus neqꝫ vocem emiſit ſicut exa=nimis. Cuꝫ ꝟo ei⁹ abſtuliſſent caput greges ſoricū exinde cucurrerūt Erat eñ habitatio ſoricū egyptioꝝ deus. Tūc eū partib⁹ incidētes igne cōcremauerūt. caput aūt ꝑ totā tra=xerunt vrbem.

¶ Socrates.

Capitulum. xxix.

Unq; templū ſerapidis nudaretur inuēte ſunt lr̄e in lapidib⁹ ſculpte q̄ apud egyptios vocant̄ ſacre habebātq; ipſi caracteres figurā crucis. Hos chriſtiani vidētes atq; pagani ſinguli eoꝝ hoc ſignū religioni ꝓprie deputabāt christiani dicebāt ſignū ſalutifere paſſiōis christi: pagani vero aliquā cōmunionē xp̄o ⁊ ſerapidi. p̄ h̄ ſignū aſſerebāt. Interpretes aūt ſignū crucis inſinuare dicebāt vitā ſupuenturā quam ob cauſaz christiani ad ſummū faſtigiū ſunt euecti. Cūq; ⁊ p̄ alias lr̄as que apd̄ eos ſacre dicunt̄ īdicaret̄ terminū habituꝝ ſerapidis templū qn̄ caracter crucis apparuiſſet qui vitam ſup venturā ſine dubio declararet. multo plurimi ad christianitatē feſtinabāt ⁊ peccata ꝯfitētes baptizabant̄. Sed ego nō arbitror ſacerdotes egyptioꝝ aduentū p̄ſciuiſſe christi ⁊ crucis ſignaculū deſignaſſe. Nā ſacramentū aduētus dn̄i a ſeculis ⁊ a generationib⁹ fuit abſconditū ſicut dicit ap̄lus ⁊ latuit principē nequicie dyabolū multomagis famulos eius ſacerdotes egyptioꝝ. ſed diuina ꝓuidētia h̄ ꝓſtruxit vt in litteraꝝ fieret q̄ſtiōe qd̄ etiā in ap̄lo mōſtratū. Nā ⁊ ille ſancto ſpiritu ditatus m̄ltos athenienſiū perduxit ad fidē qn̄ ea que in ara erāt ſcripta ſenſu ꝓprie narratiōis expoſuit. niſi forte q̄s dicat q̄ etiā in ſacerdotib⁹ egyptioꝝ opat⁹ fuerit de⁹ ſicut in balaā ⁊ in caipha ⁊ illi prophetaſſe referuntur

¶ Theodoricus.

Capitulum. xxx.

On eſt itaq; facile hominib⁹ vniuerſas vitare hoſtis inſidias. Nam dū quiſpiā libidinis effugerit paſſionē. incurrit in auariciā qua declinata inuidie fouea preparat̄. Hāc ſi trāſcenderit vitiū furoris incurrit ⁊ alios plurimos ponit loqueos inimicus. quo cape poſſit incautos ⁊ corporis quidē paſſiōes habet facile miniſtrantes. vt aīam poſſit occidere. Sed mēs diuino ſolatio vigilās. machinationū eius deſtruit argumenta. Humana nāq; natura participatus theodoſius impator habuit paſſionū q̄z cōmunionē. iuſtoq; furori imenſam p̄miſcēs crudelitatē iniuſtā opatus eſt paſſionē. Quā rem narrare neceſſariū eſt ⁊ p̄ vtilitate legentium ⁊ memorabili opinione virtutū. Theſalonica ciuitas eſt grandis ⁊ populoſa. In qua dū fuiſſet orta ſeditio quidā iudicū lapidati ſunt atq; tracti. Hinc indignatus theodoſius iracūdie nō refrenauit infirmitatem ſed iuſſit iniuſtos gladios ſup oēs euaginari ⁊ vna cū nocentib⁹ innocētes interimi. Septem milia etē̄ hominū ſicut fert̄ occiſi ſūt nō precedēte iudicio. ſed tanq̄ in meſſib⁹ omnes ſimul inciſi ſunt. hm̄ōi cladem plenā valde gemitib⁹ audiēs Ambroſius. cū princeps mediolanū veniſſet ⁊ ſolēniter in ſacrū voluiſſet intrare templū occurrit foris ad ianuas. ⁊ ingredientē hȷ̄s ſermonib⁹ a ſacri liminis inceſſu ꝓhibuit dicens. Neſcis impator perpetrare necis quanta ſit magnitudo? Neq; poſt cauſam tāti furoris mēs tua molē preſumptionis agnoſcit. Sed forte recognitionē peccati ꝓhibet poteſtas imperȷ̄: decet tamen vt vincat ratio poteſtatē. Sciētia quippe natura eſt. eiuſq; mortalitas atq; reſolutio ⁊ puluis ꝓgenitoꝝ ex quo facti ad quē redigēdi ſumus. ⁊ nō flore purpureo ꝯfidētes infirmitates operti corporis ignorare. Coequaliū hominē princeps es o impator ⁊ conſeruoꝝ. Unus eē̄ eſt omniū dn̄s rex omniū ⁊ creator. Quib⁹ igit̄ oculis aſpiciens cōmunis dn̄i templū: quib⁹ calcabis pedib⁹ ſanctū illius pauimentū? Quomō manus extēdes: de quib⁹ adhuc ſanguis ſtillat iniuſt⁹? quomodo hm̄ōi manib⁹ ſuſcipies ſanctū domini corpus? Qua preſumptiōe ore tuo poculum ſanguinis precioſi percipies. dum furore ſermonū tantus iniuſte ſit ſanguis effuſus? Recede ergo recede. ne ſecundo peccato priorē nequiciā augere contendas. Suſcipe vinculū qd̄ omniū dn̄s nūc ligauit. eſt enim medicina maxima ſanitatis. hȷ̄s ſermonib⁹ impator obediēs. erat eē̄ diuinis eruditionibus enutritus. ⁊ aperte ſciens q̄ ſunt ꝓpria ſacerdotū: que regū. gemens ⁊ dolens ad regalia remeauit. Cūq; octo menſiū cōtinuū trāſiſſent tēpora. ꝓpinquauit natiuitatis ſaluatoris noſtri feſtiuitas. Impator aūt lamentationib⁹ aſſiduis in palatio reſidens. cōtinuas lachrymas īceſſabiliter expēdebat. Ingreſſus autē rufinus tūc magiſter militū ⁊ ſingularē apud principē fiduciā habēs. ⁊ videns principem in lamentatiōe proſtratū. acceſſit vt lachrymaꝝ cauſas ꝑquireret. At ille amariſſime ingemiſcens ⁊ vehementius lachrymas fundens. tu inquit rufine ludis. ⁊ mea mala nō ſentis. Ego aūt lamētor ⁊ gemo calamitatem meā. qui a ſeruis quidē ⁊ mendicantibus aperta ſunt tēpla dei. ⁊ propriū dominū ingredientes licēter exorant. mihi vero ingreſſus ad eū nō eſt. inſuper etiā celi ſunt clauſi.

Hec dicens. verba ſingula ſingultib⁹ irrūpe
bat. Rufin⁹ curro inq̄t ſi tibi placet. pōtifici
p̄cib⁹ pſuadeo. vt ſoluat' vinculū qd ligauit
Ait impator. Nō inquit ſuadebis ambroſio
Noui ego decretū illius eſſe iuſtū. neq̄ reue-
rebitur imperialem potentiā vt legē poſſit pre-
uaricari diuinā. Cūq̄ rufinus verbis pluri-
mis vteret'. ⁊ pmitteret ambroſiū eſſe flecten-
dum impator eū pergere cū feſtinatione pre-
cepit. Ipſe vero ſpe data poſt paululū eſt ſe-
cutus. credens rufini pmiſſionib⁹. Porro vir
mirandus ambroſius. mox vt vidit rufinū
ait. Impudentiā canū imitatus es o rufine.
tāte videlicet necis auctor exiſtens. pudorē
ex fronte detergens. nec erubeſcis nec metu-
is ꝯtra imaginē latrare diuinā. Cumq̄ rufi-
nus ſupplicaret. ⁊ impatorem diceret eſſe ven-
turū. ſupno celo accenſus Ambroſius. ego
inquit rufine predico. q̄m eū ingredi ſacra li-
mina phibeo. Si vero impium in tyrannicā
mutabat necem. ⁊ ego libenter ſuſcipio. Hec
⁊ alia plurima rufinus audiens nūciauit im
peratori votū antiſtitis monens ne de pala-
tio forte pcederet. At impator hec in media
iam platea cognoſcēs. pergo inquit. ⁊ iuſtas
in facie ſuſcipio ꝯtumelias. Cumq̄ ad ſacra
limina pueniſſet. in ſanctā quidē baſilicā nō
preſumpſit intrare. Sed veniēs ad antiſtitē
⁊ inueniēs eū ſalutario reſidentē ſupplicabat
vt eius vincula reſolueret. At ille tyrannicā
dicebat eē pſentiā ⁊ ꝯtra deū veſanire. ⁊ theo
doſium. eiuſq̄ calcare leges. Uerū impator
nō inquit inſurgo aduerſus eccl'iaſticas ſan
ctiōes nec vnq̄ ingredi limina ſacra cōten-
do. ſed te ſoluere mea vincula depoſco. ⁊ cō-
munis dn̄i p me exorare clementiā. nec mi-
hi ianuā claudi. q̄m cunctis penitentiā agē-
tibus dn̄s noſter aperuit. Tūc antiſtes. q̄m
inquit penitentiā oſtēdiſti poſt tantas iniq̄-
tates: Quib⁹ medicaminib⁹ incurabilia vul
nera plagaſq̄ curaſti: At impator. tuū inq̄t
opus ⁊ docere. ⁊ medicamina temparare. meū
vero oblata ſuſcipe. Tūc ſanctus Ambroſi-
us. Quoniā furori inquit tuū iudiciū cōmi-
ſiſti. ⁊ nō ratio ptulit ſententiā. ſed poti⁹ ira-
cundia. Scribe legē que decreta furoris eua
cuet. ⁊ xxx. dieb⁹ ſententiā necis atq̄ pſcri-
ptionis in litteris tantūmodo maneāt. ⁊ iu-
diciū ratiōis expectet. Quib⁹ trāſactis dieb⁹
ira videlicet iā ceſſante ratio cauſam iudicās
apd̄ ſemetipſam q̄ cognouerit ſub veritate di
ſponat. In hijs em̄ dieb⁹ agnoſcit'. aut iuſta
ſit q̄ ptulerā aut iniuſta ſententia. Et ſiqui-
dem ratio pbauerit. iniuſta que plata diſrū-
pit. Si vero iuſta firmabit. Dierū vero nu-
merus ad hec examināda ſufficiet. Hāc am-
monitionē impator animo libenti ſuſcipiens
⁊ optimā eſſe confidēs legē. conſcribi repēte
precepit. ⁊ ꝓprie manus litteris cōfirmauit.
Quo facto vinculū eius ſoluit Ambroſius.
Que lex hactenus obſeruat'. Eſt em̄ huiuſ-
modi. Impatores. Gratian⁹. ⁊ Theodoſi⁹
auguſti. flauiano p̄fecto pretorij illyrici. Si
vindicari in alios ſeuerius ꝯtra noſtrā con-
ſuetudinē p cauſe intuitu iuſſerimus. nolu-
mus ſtatim eos aut ſubire penā. aut excipere
ſententiā ſed p dies triginta ſup ſtatu eorum
ſors ⁊ fortuna ſuſpēſa ſit. Reos ſane accipi-
ant vincula atq̄ cuſtodia. ⁊ excubijs ſollerti
bus vigilāter obſeruet. ſic igit' ſacratiſſimus
impator ingredi limina pſumēs nō ſtatim do
mino ſupplicauit. neq̄ genua flexit. ſꝫ pnus
in pauimēto iacens dauiticā pclamauit vo-
cem. Adheſit pauimēto aīa mea viuifica me
ſm verbū tuū. Manib⁹ capillos euellēs frō-
temq̄ percutiens. ⁊ pauimēto lachrymarum
guttas aſpergēs veniā impetrare poſcebat.
Cūq̄ tēpus accederet: quo mun⁹ ad altare ſo
lebat offerre: ſurgēs cū lachrymis eſt ingreſ-
ſus. Cum vero obtuliſſet ſicuti ſolitus erat in
tra cancellos ſtetit. Rurſus autē ambroſius
nō quieuit. ſed differentiā locorum edocuit. ⁊
pmo quidē requiſiuit quid ibidē expecta-
ret. Impatore dicente ſuſtinere ſe ſacroꝝ pce
ptione myſterioꝝ. per archidiaconū reman
dauit. O impator. Interiora loca. tantū ſunt
ſacerdotib⁹ collata. que ceteri nec ingredi: nec
cōtingere pmittunt'. Egredere igitur. et hanc
expectationē cū ceteris habe cōmunē. Pur-
pura namq̄ impatores nō ſacerdotes facit.
Tūc fideliſſim⁹ impator etiā hanc traditio-
nem animo gratanti ſuſcipiēs remandauit.
Nō audacie cauſa intra cācellos māſi. ſed in
cōſtantinopolitana vrbe hanc conſuetudinē
eſſe cognoui. vnde ago gratias p huiuſmodi
medicina. Tali ergo tantaq̄ ⁊ pſul ⁊ impa-
tor virtute clarebant. Ego nāq̄ vtriuſq̄ op⁹
ammiror. illius fiduciā. huius autē obedien
tiam. illius zeli feruorē. huius fidei puritatē.
Porro regulas pietatis quas a magno ſacer
dote pcepit. etiā reuerſus in conſtantinopoli
tana vrbe ſeruauit. Nam dū feſtiuitatis tem
pore ad eccleſiā pceſſiſſet. oblatis in eccleſia
munerib⁹ ingreſſus eſt. Cūq̄ nectarius tūc
pſul eccleſie mādaſſet cur intus ſtare noluiſ-
ſet: mandauit princeps. Uix inquit potui di

ſcere: que differentia ſit imperatoris ⁊ ſacer-
dotis. Vix eñ veritatis inueni magiſtrũ am-
broſium. hunc namq; ſolum noui digne vo-
cari pontificem. Tantũ itaq; ꝓdeſt increpa-
tio a viro virtutibꝰ florente prolata.

Capitulum. xxxi.

Abebat igitur imperator ⁊ aliã vti-
litatis occaſionẽ per quaʒ de bonis
operibꝰ triũpharet. Cõiux eñ eius
diuinas leges eũ ſepius ammonebat ſeipſaʒ
tamen perfecte prius erudiens: Nõ enim re-
gni faſtigijs eleuata eſt. ſed potius diuino a-
more ſuccenſa. Beneficiorũ namq; magnitu-
do. maius ei deſiderium benefactoris ad-
hibebat. Repente namq;. vt venit ad purpu-
ram. claudorꝫ atq; debiliũ maximã habebat
curam. non ſeruis. non alijs miniſtris vtẽs:
ſed perſemetipſam agens ⁊ ad eorꝫ habitacu-
la veniens ⁊ vnicuiq; ipſorꝫ quod opus ha-
beret prebens. Sic etiam ⁊ per eccleſiarũ xe-
nodochia diſcurrens ſuis manibꝰ miniſtra-
bat infirmis ollas eorꝫ tergẽs cibus guſtans
offerens coclearia. panẽ frangens. cibos im-
miniſtrans. calicem diluens. ⁊ alia cuncta fa-
ciens que ſeruis ⁊ miniſtris mos eſt ſolenni-
ter operari. Hijs autẽ qui eam de rebꝰ talibꝰ
nitebantur ꝓhibere dicebat. Aurũ diſtribue-
re opus imperij eſt. ego aũt pro ipſo imperio
hoc opus offero. bona mihi omnia cõferenti.
Nam viro ſuo ſepe dicebat. Oportet te ſem-
per marite cogitare quid dudum fuiſti. quid
modo ſis. Hec ſi ſemper cogitaueris ingra-
tus benefactori nõ eris. Si imperium quod
ſuſcepiſti legaliter gubernabis. ⁊ harum re-
rum placabis auctorem. Hijs ergo ſermoni-
bus velut optimã quandam vtilitatem vir-
tutiſq; abundantiam coniugis ſui ſermoni-
bus offerebat.

Capitulum. xxxii.

Ec itaq; ante maritum defuncta eſt.
Poſt aliquantulũ vero tempꝰ mor-
tis eius aliquid tale ꝓuenit qđ ma-
ximũ amorẽ quem habuit circa eum oſtẽdit.
Coactus itaq; theodoſius plurimorꝫ conti-
nuatione bellorꝫ. quandã illationẽ nouã im-
poſuit ciuitatibꝰ. Antiochena ṽo ciuitas no-
uum vectigal ferre nõ potuit. ſed videns po-
pulus ſuſpendi diuerſos. egit: q̃ vulgus ſolet
occaſionẽ ſeditionis inueniens. deponẽs eñ
imaginẽ ornatiſſime placille. Sic eñ augu-
ſta fuerat vocitata. per omnẽ trahere ciuita-
tem. Hec audiens indignatus abſtulit pri-
uilegia ciuitatis. ⁊ vicine vrbi idem laodicie
tradidit principatum. credens hinc maxime
antiochenos affligere. Poſt hec autem incen-
dere ⁊ deſtruere atq; inſtar vicorũ antiochiã
redire minabatur. Amminiſtratores autẽ lo-
corum etiã quoſdam comprehenſos intere-
merunt. anteq̃ hanc preſumptionẽ cognoſce-
ret imꝑator. Hec igiť oĩa iꝑator ꝑcipiebat.
non tamen fiebant prohibente lege: quã pro-
ferri fecit ambroſius. Cũ igitur veniſſent qui
portabant minas imperatoris hellebichus
magiſter militum. ⁊ ceſarius magiſter officio-
rum erant omnes ſub formidine conſtituti.
Porro viri heremũ habitantes. virtutis pro-
pugnatores. multi tunc ⁊ optimi viri pluri-
ma monita ſimul ⁊ preces eis qui a principe
miſſi fuerant offerebant. Macedonius autẽ
vir ſanctus nihil huius vite ſciens. Sed eti-
am diuinorꝫ librorũ penitus inexpertus. in
ſimplicitatibus habitans montiũ. noctibus
ac diebꝰ ſaluatori omniũ puras offerens pre-
ces. nõ imperatoris indignatione permotus
nõ iudicũ ab eo miſſorꝫ. media ciuitate vtri-
uſq; clamidẽ comprehendens ab equis ſuis
vt deſcendens imperabat. At illi paruulum
ſenem pannis obſitum viliſſimis intuentes.
primitus indignati ſunt. Cum vero quidam
obſequia perhibentiũ virtutẽ viri illius indi-
caſſent repente ab equis deſcendentes. ⁊ ge-
nua flectentes. ab eo veniam ſuppliciter ⁊ de-
uote implorabant. At ille ſapiẽtia diuina re-
pletus: hec eis verba locutus eſt. O amici di-
cite imperatori. Non es imperator ſolummo-
do: ſed etiam homo. Noli itaq; reſpicere ſo-
lum imperium: ſed conſidera quoq; naturã.
nam cum ſis homo: eiuſdem naturam homi-
nibus cognoſceris imperare. ⁊ ſcđm imagi-
nem diuinam atq; ſimilitudinẽ hominũ cre-
ata natura eſt. Noli igitur crudeliter atq; ſe-
uiſſime dei ymaginẽ necibus ſubiugare. irri-
tas etenim creatorem: dũ illius punis yma-
ginem. Illud quoq; cõſidera. quia tuipſe tã-
tum ꝓpter aereã cõtriſtaris ymaginẽ. Quan-
tum vero differt inanimata res animate. vi-
uenti atq; rationali: cunctis ſenſum habenti-
bus eſt apertũ. Inſuper etiam conſideret. q̃
nobis quidẽ facile eſt pro vna ymagine pluri-
mas aereas preparare. At illi omnino diffi-
cile vel vnum capillum reſtituere perempto-
rum. Hec audientes illi principiq; mandan-
tes: flammã iracundie penitus extinxerunt.
Qui pro terroribꝰ ſatiſfactionem reſcripſit. ⁊

cauſam indignationis innotuit. Nō inquit oportuerat me peccante: mulierē omni fauore digniſſimam poſt mortem tantā contumeliam ſuſtinere. aduerſum me nāqʒ furorē indignantes dicebat armare. Adiecit etiam. q̄ tribularetur et ingemiſceret eo q̄ audiſſet aliquos a iudicibus interemptos:

Capitulum.xxxiij.

Fideliſſimus igitur imperator tunc contra errorem paganorum ſuū trāſtulit ſtudium. legeſqʒ conſcripſit: precipiens ydolorum templa ſubuerti. Conſtantinus enim maximus omniū fauore laudandus: qui primus pietate ornauit imperium demonibꝫ quidem ſacrificare omnibꝫ interdixit: non tamē eorum templa deſtruxit: ſed inacceſſibilia eſſe precepit. cuius filij paterna veſtigia ſunt ſecuti. Julianus autē renouauit impietatem ⁊ flammā veteris ſeductionis accendit. Porro iouinianus impio ſumptus rurſus imolationes prohibuit ydolorum. Ualentinianus autē maior huius mundi legibus vſus: gubernauit europam vt vnicuiqʒ cui vellet religioni ſeruire concederet. Porro valens omnibꝫ quidem alijs conceſſit vt religiōes ſuas colerent ſicut vellent: illos ſolos impugnans qui ꝓ apoſtolicis dogmatibus decertabant. Omni ſiquidē tempore eius imperij et ad aras ignis incendebatur. ⁊ libamina atqʒ ſacrificia ydolis offerebantur: ſed ⁊ publicas feſtiuitates per plateas agebant. ⁊ orgia dionyſij celebrabant. et cum ſacrificijs currebant canes euiſcerātes atqʒ bachantes. ⁊ agentes omnia que nequiciam proprij doctoris inſinuāt. Hec omnia theodoſius inueniens fideliſſimus imperator radicitꝰ euulſit ⁊ obliuioni ꝯtradidit.

Capitulum.xxxiiij.

Primus igitur aliorum Marcellus epiſcopꝰ lege ꝑncipis ꝑ armis vſus ꝓprie ciuitatis templa deſtruxit. de fiducia diuina non de hominum virtute ꝑſumens. Quod quidem opus dignū memoria narrare non ſileam. Defuncto Johanne apamie ciuitatis epiſcopo: marcellꝰ vir ſanctiſſimus ordinatus eſt feruēs eṗs ſ̄m apoſtolū. Inter hec venit prefectus orientis apamiam militari timore perterritus. vbi dum eſſet templum iouis valde precipuum ⁊ ornamentis plurimis variatum. cum prefectꝰ deſtruere nitebatur. Uidens autē forte, vnius edificium ac robuſtum: impoſſibile iudicauit hominibus lapidū iuncturas ⁊ cōmiſſiones poſſe diſſoluere. Erant enim ingentes ⁊ alterutris alligati inſuper ⁊ ferro plumboqʒ coniuncti. porro marcellus prefecti puſillanimitatem videns: cum quidē miſit ad alias ciuitates: ipſe ṽo ſupplicabat deo vt templi deſtruendi preberet occaſionē. Inter hec venit quidā ſponte diluculo. nō ſtructor. nō lapidum ſector. neqʒ alterius cuiuſcunqʒ peritus artis ſed lapides ferre ⁊ ligna in humeros conſuetus. Is ergo accedēs promiſit facile templum eſſe ſoluendum. qui tantūmodo accipere mercedē poſcebat artificū. Cūqʒ hoc ſanctus pontifex promiſiſſet: hoc ille machinatus eſt. Coherebat enim templo in altitudine conſtituto ex quattuor lateribus porticus. erantqʒ columne argentee ⁊ altitudinē templo habentes equalē ſingularum vero circulus columnarum erat. xvj. cubitorū. porro nature petre fortiſſime que non facile quibuſlibet ferramentorum generibus rumperetur. Harum itaqʒ tres per circuitus ſuffodiens. ⁊ ſub earum baſibus fortia ligna ſupponens: imiſit ignē. Quo facto non poterat naturaliter ignis accendi. Demon eteni quidā teterrimus apparuit qui flammā vires ſuas prohibebat operari. Cūqʒ frequenter hoc facerent ⁊ molitionem ſuam explere non poſſent: nunciauerunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille repente ad eccleſiam cōcurrēs ⁊ aquam in vaſculo portari precipiēs: aquā poſuit ſub altari. ipſe vero in pauimento poſita fronte clementi dn̄o ſupplicabat. ne amplius tyrannidem demonis illam pateretur habere fiduciā: ſed vt infirmitatē illius enudaret ⁊ ſignū proprie virtutis oſtenderet: ne magis ex hoc infidelibꝫ exultationis occaſio naſceretur. Hec cum dixiſſet facto ſignaculo crucis in aqua: quendam dyaconū ſuum equitium fide ⁊ zelo munitum iuſſit ſumere aquam ſub altari poſitam. ⁊ velociter currere ⁊ cū fide aſpergere. ignēqʒ ſupponere. Quod dum fuiſſet factū: demon effugit non ferens aque virtutē Ignis aūt velut oleum habuit illius aque naturā. cōprehenſaqʒ ligna ſunt repente cōſumpta. Colūne ṽo ſuffulture ſolatio nudate. ⁊ ipſe ceciderunt. ⁊ alias duodecim vna traxerūt. Tum latus quod ipō tēplo coherebat violētia ruine depoſitum eſt. Sonus aūt totā concutiens ciuitatē cūctos fecit ibi cōcurrerēt dū inimici ipſius demonis aperte cognouiſſent fugā: ipſi in diuinis

laudibus ora ſoluebant. Sic enim ⁊ alia tēpla ſacratiſſimus pontifex ille deſtruxit. qui ⁊ victoribꝰ ſcribebat martyribus ⁊ reſcripta ſuſcepit. ⁊ nouiſſime etiaꝫ ipſe martyrio coronatus eſt.

Capitulum .xxxv.

Hoc itaqꝫ tempore placuit vt preſbyteri qui erant ſuper penitentes cōſtituti remouerentur propter huiuſmodi cauſaꝫ. Ex quo nouatiani ab eccleſia ſunt diuiſi. cum his qui deliquerant ſub perſecutionibus decij cōmunicare nolentes. ex illo epiſcopi pro eccleſiaſtica regula preſbyteruꝫ ſuper penitentes eſſe conſtituerunt.

Quoniam omnino non peccare diuinū ⁊ vltra humanam naturam eſſe cognoſcitur: peccantibus autem ⁊ penitentiā agentibus veniam deus dari precepit. Qui vero confiteri refugiunt maius peccatorum onus acquirunt. Propterea viſum eſt antiqꝫ pontificibus. vt velut in theatro ſub teſtimonio eccleſiaſtici populi delicta pandātur. ⁊ hanc cauſam preſbyterū bone conuerſationis ſeruantemqꝫ ſecretum. ac ſapientem virum ſtatuerunt. ad quem accedētes hij qui delinquebant. delicta propria fatebātur. At ille ſcōm vnius cuiuſcunqꝫ culpam indicebat ei multa. Quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus ſeruatur eccleſijs. ⁊ maxīe apd̄ Romam vbi etiam locus eſt certus penitentiū. Stant enim rei ⁊ velut i lamentationibꝰ conſtituti. Dum enim ſacra celebratio fuerit adimpleta. illi cōmunionem non percipientes. cum gemitu ⁊ lamentatione ſemetipſos in terra proſternunt. Ad quas cōcurrens epiſcopus ⁊ ipſe cum lachrymis ⁊ gemitu ſpirituali proſternitur ⁊ omnis eccleſie plebs fletibus inundatur. Poſt hec autem prior ſurgit epiſcopus ⁊ eleuat iacentes a terra. Tūc competenter pro penitentibus facta oratione. dimittit omnes. At illi afflictionibꝰ ſponte vacantes. aut ieiunijs. aut abſtinentia lauare. aut ſuſpenſione ciborum. aut rebꝰ alijs que iubētur expectat cōmunionis tempus quod decernit epiſcopus. Conſtituto vero tēpore velut quoddam debitū exoluentes. afflictione peccatum curati cum populo communione participantur. Hec ergo antiquitus romani pontifices vſqꝫ ad noſtrum conſeruauerunt tempus. Porro conſtantinopolim preſbyter ſuper penitentes fuit vſqꝫ ad aliud tempus: quod quedam mulier nobiliſſima dum peccata ſua fuiſſet confeſſa ⁊ ei a preſbytero preceptū vt ieiunaret ⁊ deo operibus ſupplicaret. dum hoc obſeruaret crebrius in eccleſia cum dyacono ſe cōcubuiſſe cōfeſſa eſt. Hoc dū populus agnouiſſet. ſeuiebat ſuper ſacerdotes quaſi per eos iniuria facta fuiſſet eccleſie. Tunc nectarius epiſcopꝰ remouit dyaconum ſceleratum ⁊ quibuſdaꝫ ſuadentibus vt ſingulos ad cōmunicanduꝫ iudicio conſcientie ſue relinqueret etiaꝫ preſbyterum nequaqꝫ ſuper penitētes eſſe precepit. ⁊ ex illo antiquitatis conſuetudo ſublata eſt. dum vt arbitror minora peccata ꝑ pudore confeſſionis ⁊ ſubtilitate examinantiū patrarentur.

Capitulum .xxxvi.

Ignuꝫ itaqꝫ iudico nō tacere: q̄ apd̄ alios geſta ſunt. id eſt apd̄ arrianos nouatianos. macedonianos ⁊ eunomianos. Eccleſia nanqꝫ diuiſa erat ⁊ apud ſemetipſos ſinguli congregabantur. Quemadmodum enim ⁊ pro quibus cauſis diuiſi ſunt ſermone procedente narrabimus. Hoc autem ſciendum eſt. quia imperator Theodoſius nullum horum perſequebatur preter eunomium qui conſtantinopoli collectas in domo faciebat. et conſcriptos a ſe libros recitabat. ita vt eius doctrina multi corrumperentur: pro qua cauſa eū multauit exilio. nullumqꝫ alium fatigauit. neqꝫ ſibimet cōmunicare compulit. ſed ſingulos per loca propria collectas celebrare permiſit. ⁊ cultum tenere Chriſtianitatis ſicut percipere potuit. ⁊ alios quidem permiſit foris ciuitatem oratoria fabricare. Nouatianus autem cōcordes ſue fidei intra vrbem eccleſias habere conceſſit. de quibus pauca dicenda ſunt. Quadraginta annis agelius preſul fuit a temporibus cōſtantini vſqꝫ ad annū ſextū theodoſij. Qui cum veniſſet ad mortē. ſiſinniū preſbyterum ordinauit epiſcopum. virum eloquētiſſimū. ⁊ a maximo philoſopho vnacū Juliano imperatore litteris eruditū. Cūqꝫ populus nouatianoꝝ culparet ordinationē cur nō martianum potius ordinaſſet per quem ſub Valente nouatiani ſine perſecutione manſiſſent. tunc agelius populis volens placare triſticiam etiam martianum ordinauit epiſcopum. Et cum melius habuiſſet in eccleſiam proceſſit ⁊ ſermonem fecit dicens. Martianum habetis poſt me. poſt martianum vero ſiſinnium. Poſt paucos vero dies defunctus eſt.

Sub epiſcopatu vero martiani etiam; eorũ
eccleſia ac huiuſmodi cauſa diuiſa eſt.

Capitulum.xxxvij.

Abbatius quidam ex iudeo Chri=
ſtianus factus. ⁊ a martiano ad pre
ſbyteratus honorem prouectus. ni
hilominus ſecte iudaice ſeruiebat. Cuz quo
ſcelere ambiebat epiſcopatum. Aſſumẽs er=
go ſui deſiderij conſcios duos preſbyterum
Theociſtum ⁊ macharium: nouitatem feſti=
uitatis paſchalis ſub valente imperatore cõ
ſtitutam. in vico phrigie pazo: defendere ni=
tebatur. ⁊ premium quidem quaſi pro eccle
ſie integritatis cuſtodia dicebat non eſſe di=
gnos quoſdam participatione ſacramento=
rum. procedente vero tempore manifeſta=
tus eſt. duz collectas proprias celebraret. In
ter hec martianus agnoſcens eius errorem
⁊ ordinationis ſue culpam. quoniam vane
glorie homines preſbyteros ordinauerat et
cum gemitu dicebat. melius fuiſſe ſuper ſpi=
nas poſuiſſe manus ſuas quam ſabbatium
ordinaſſe preſbyterum. Pro inde ſynodum
in ſangario bithinie nouatianorũ fecit epi=
ſcoporum. Quo congregati euocauerũt eos
vt coram ſynodo cauſas diſceſſionis ſue pro
ponerent. Cunq; ſabbatius diſcordiam fe=
ſtiuitatꝭ paſchalis ſuam diceret eſſe triſticiaz
⁊ oportere ſm iudeorum obſeruationem eaz
celebrari firmaret. ſicut in pazo fuerat conſti
tutum. eſtimãtes epiſcopi quoniam propter
ambitum ſabbatius talia perpetraret iuſiu=
randum ei impoſuerunt quia nunq; deſide=
raret epiſcopatum. Quo iurante regulam de
paſche feſtiuitate protulerunt que ſingulis
liceret quo vellent celebrare paſcha ne pro=
pter diſcordiam feſtiuitatis diuiderent eccle=
ſiam. cum antiqui ⁊ eccleſijs proximi licet di
ſcordantes de tali feſtiuitate cõmunicaſſent
tamẽ alterutris ⁊ nouatiani ĩ regia vrbe Ro
ma conſtituti nunq; fuiſſent ſecuti iudeos.
Sed ſemper poſt equinoctiũ celebrarent pa
ſcha. Cũ hec ab eis tunc fuiſſet regula diffi=
nita ſabbatius iuramentis ꝯſtrictus ſi quã=
do paſchalis feſtiuitas diſcordaret. ille apud
ſemetipſum precedentius ieiunabat. ⁊ no=
ctanter ſolẽnem diem paſche ſabbati celebra
bat. ⁊ rurſus cum omnibus in eccleſia cõue
niebat ⁊ myſterijs fruebatur. Hoc ergo mul
tis annis faciens. latere non potuit. Quapro
pter quidam ſimplicium ⁊ maxime phrigũ
⁊ gallatorũ ex hac re iuſtificari credentes ze=
labantur cum ⁊ paſcha cum illo celebrabãt.
Sed ſabbatius poſtea. ⁊ remotas collectas
faciebat. paruiq; pendens iuſiurandum ſuo
rum ſequaciũ ordinatur epiſcopus.

Capitulum.xxxviij.

Ed mihi videtur huiuſmodi viros
de feſtiuitate paſche rationabiliter
cõtendiſſe neq; iſtos qui nũc ſequn=
tur iudeos. non enim mente perceperũt. quia
iudaiſmo in chriſtianitatez mutato. illa ſub
alia ⁊ figuratiua legis moſayce quieuerunt.
ꝙ hinc apparet iudaizare nanq; nulla gens
chriſtiana percepit. E diuerſo autem apoſto
lus etiam contradixit. Non ſolum circunci=
ſionem prohibens. Sed etiam de feſtiuita=
tibus contentioſe abijciendas monens ſcri
bens enim ad galathas ait. Dicite mihi qui
ſub lege vultis eſſe: legem non audiſtis. Et
hinc pauca loquens. ſeruum oſtendit popu
lum iudeorum ⁊ in libertatem vocatos. qui
accedunt ad chriſtum. Monet etiam nulla=
tenus obſeruandos dies ⁊ menſes ⁊ annos.
Coloſenſibus autem ſcribens voce magna
clamabat vmbram fuiſſe obſeruationes an=
tiquas. quapropter inquit nullus vos iudi=
cet in cibo aut in potu. aut in parte feſtiuita=
tis. aut initio menſis. aut ſabbato: que ſunt
vmbra futuri. Et ad hebreos idem apoſto=
lus ait. Mutato enim ſacerdotio. neceſſario
legis mutatio fuit. Unde igitur nec apoſto=
lus nec euangelia accedentibus ad predica=
tionem iugum ſeruitutis impoſuerunt. ſed fe
ſtiuitatem paſche ⁊ alias celebritates hono=
randas eſſe dixerunt. Quapropter quoniaz
diligunt homines huiuſmodi celebratores:
eo ꝙ in eis a laboribus requieſcũt. ſinguli ꝑ
prouincias ſicuti voluerunt memoriam ſa=
lutaris paſſionis antiquitus ex quadam con
ſuetudine celebrabant. Non enim hoc ſaluat
tor aut noſtri apoſtoli lege predicauerũt. nec
penam aut ſupplicium aut maledictum ſicut
lex moſayca iudeis. nobis euãgelia aut apo
ſtoli ſunt minati. ſed ſolummodo propter de
rogationem iudeorum. quoniam in feſtiuita
tibus homicidiũ cõmiſerunt in tempore azi=
morum ſaluatorem paſſum in euangelijs eſt
relatum. Intentio nanq; fuit apoſtolorum.
non de diebus ſancire feſtiuitatum. ſed con=
uerſationem rectam ⁊ dei predicare culturã.
Mihi ergo videtur quia ſicut multa alia ꝑ

prouincias ad conſuetudinem venerunt. ſic
⁊ paſche feſtiuitas tradita eſt: eo ꝙ nullus a=
poſtolorum hinc aliquid ſanxiſſet. nam plu=
rimi circa minorem aſiam antiquitus quar=
tadecima die obſeruare conſueuerant nō re=
ſpicientes ſabbati diem: ⁊ hoc facientes non
tamen ſegregabantur ab illis: qui aliter cele=
brabant. donec romane eccleſie victor epiſco
pus excōmunicationē quartodecimanis mi
ſiſſet in aſiam. Quo facto ireneus lugdunen
ſis gallicanus epiſcopus. victorem epiſtola
ſua culpauit. dicens. etiā veteres ita celebraſ=
ſe. ⁊ quia Policarpus ſmirne ciuitatis epi=
ſcopus q̄ poſtea ſub Gordiano ꝑncipe mar
tyrio coronatus eſt. a niceto epiſcopo roma
no cōmunicauerit nihil diſcernēs de paſcha
li feſtiuitate. cū ipſe quartadecimanus eſſet
ſicut euſebiꝰ in. v. eccleſiaſtice hyſt. libro do=
cet. Quidam igitur ſicuti dixi in aſia minori
xiiij. obſeruabant diem. quidam vero etiam
circa orientales plagas ſabbatum cuſtodie
bant diſſonabant autem circa menſem. Nā
alij iudeos licet integritatem non ſeruarēt ſe
quendos eſſe in feſtiuitate dicebant. alij vo
poſt equinoxium celebrabant declinantes ſe
qui iudeos. ⁊ dicentes. quia dum ſol eſſet in
ariete paſcha celebrari deberet: ſm antioche
nos autem zantico menſe. ſm romanos apo
ſtoli. ⁊ hoc faciendum non ſequendo moder
nos iudeos: qui per omnia errare noſcuntur
ſed magis antiquos ⁊ ioſephum. Sic enim
ille in tercio antiquitatū libro ꝯſcripſit. Hijs
ergo cotendentibus omnes occidētales vſqꝫ
ad occeanum poſt equinoxiū ex antiqua tra
ditione celebraſſe comperimus nec aliquan
do habuiſſe diſcordiā. Non enim ſicuti qui
dam dicunt celelebratū ſub conſtantino con
cilium feſtiuitatē paſche mutauit. Nam ipſe
conſtantinus diſcordantibꝫ ſcribens. monet
vt iſti cū pauci eſſent imitarentur plures: cu
ius epiſtole partem ponere non omiſi. Sic
enim poſt alia dixit. Eſt enim ordo valde de
corus: quoniam omnes eccleſie in vno orbe
apud occidentem ⁊ meridiem ⁊ arctum po=
ſite ſeruare noſcuntur. necnon etiam quidaꝫ
orientalium. quapropter in preſenti vtiqꝫ be
ne ſe habere omnes eſtimauerūt. Et egoipſe
veſtre quoqꝫ ſapientie placere promiſi vt ꝙ
in romana ciuitate. ytalia. ⁊ affrica ⁊ vniuer=
ſa egypto. hyſpania. gallijs. britanijs. libia.
tota hellada diecise. pōto. ⁊ cilicia libere ſub
vna concordia cuſtoditur. hoc enim ſapien=
tia veſtra ſuſcipiat conſiderantes non ſoluꝫ
multitudinem predictorum locorum. ⁊ eccle
ſiarum munerū. ſed etiam quia hoc maxime
debelis oēs cōmuniter celebrare quod ra=
tio ſubtilis videtur exigere nullam cum iu
deorum periurio habere cōmunionem. Ta
lia ſiquidem conſtantinus. ſed aiunt quarta
decimanis hanc obſeruationē iohanne apo
ſtolum tradidiſſe. Alij vero petrum ⁊ paulū
apoſtolos romanis ⁊ occidētalibus dicunt
paſche tradidiſſe ſolennitatē: ſed nullus ſcri=
ptam probationem horum habere dinoſci=
tur. Quia vero ex conſuetudine quadam per
prouīcias celebratur paſcha. hinc eſtimo. cū
nulla religio eaſdem videtur ſeruare ſolenni
tates. nam cum vnius ſint fidei plurimi ta=
men diſponant circa paſcha legitima vnde
pauca dicenda ſunt. Nam in ipſis ieiunijs a
liter apud alios inuenis obſeruari. Roma=
ni enim tres ante paſcha ſeptimanas preter
ſabbatum ⁊ dominicam ſub continuatione
ieiunant. Hillyrici vero ⁊ tota hellada. alle=
xandria quoqꝫ ante ſex ſeptimanas ieiunant
eaqꝫ ieiunia quadrageſimam vocant. alij ve
ro ante ſeptem paſce ſeptimanas ieiuniorum
facere noſcuntur initia ⁊ tres tantūmodo ſe=
ptimanas hoc eſt quinis diebus preter inter
miſſionem aliarum duarum ſeptimanarum
ieiunantes. nihilominus quadrageſimā vo
cant. Unde miror cum ipſum numerum nō
habeant. quomodo quadrageſimaꝫ vocant.
ſed etiam ciborum abſtinentiam non ſimilē
habent. Nam alij omnino ab animāte ſe ob
ſeruant. alia ieiunantium piſces ſolummo=
do comedunt: quidam cum piſcibus veſcun
tur ⁊ volatilibus dicentes. Hec ſm Moy=
ſen ex aqua habere ſubſtantiam: alij vero eti=
am caſeis. caulibus ⁊ ouis abſtinere noſcun
tur. quidam ſicco tantummodo pane veſcū=
tur. alij neqꝫ hoc vſqꝫ ad nonam ieiunantes.
Horam ſine diſcretione reficiuntur ciboruꝫ
⁊ innumere conſuetudines apud diuerſos
inueniuntur. Et quia nulla lectio ex hoc in
uenitur antiqua. puto apoſtolos ſinguloruꝫ
hoc reliquiſſe ſententie. vt vnuſquiſqꝫ opere=
tur non timore. non neceſſitate: quod bonum
eſt. ſed etiam cira celebritatem collectarū que
dam diuerſitas inuenitur. Nam dum per
eccleſias in vniuerſo terrarum orbe conſti=
tutus die ſabbatoꝝ ꝑ ſingulas ebdomadas
ſacrificia celebrarent. Hoc ī allexādria ⁊ in
roma quadā priſca traditiōe nō faciāt. Egy
ptij vero allexādrie vicini ⁊ thebaidis habi=
tatores. ſabbato quidē collectas agunt. quo=

niam ſicut moris eſt ſacramenta percipiunt.
Nam poſtq̃ fuerunt ⁊ epulati cibis omnib⁹
adimpleti. circa veſperam oblatione facta cõ
municant. Rurſus aũt in allexandria. quar=
ta ⁊ ſexta feria ſcripture leguntur. eiſq; docto
res interpretanr ⁊ omnia fiũt preter ſolennẽ
oblationis morem. Origenes enim plurima
in hijs diebus videtur edocuiſſe. Qui dum
ſapiens eſſet magiſter ⁊ cõſideraret quia im=
poſſibilitas moſayce legis ad litteram eſſet in
formationem paſche ad modum contempla
tionis euexit vnum paſcha ſolũmodo veruz
fieri. dicens quod ſaluator celebrauit. dum
Petrus aduerſus contrarias poteſtates cru=
cem ſuſciperet. ⁊ illo triunpho vteretur cõtra
dyabolum. In eadem allexandria lectores ⁊
pſalmoꝝ nunciatores indifferenter fiunt. ſi=
ue cathecumini. ſiue etiam chriſtiani. dũ om
nes eccleſie iam fideles in hijs ordinibus ha
bere videantur. Ego quoq; cognoui in theſ
ſalia conſuetudinem aliam dum quidaz cle=
ricus ante clericatum legittime duxiſſet vxo
rem. quia cum ea mixtus fuerit abdicat⁹ eſt.
dum in oriente cuncti ſpontanea voluntate
⁊ non aliaqua neceſſitate etiã epiſcopi ſemet=
ipſos abſtineãt. Plurimi enim eorum etiam
epiſcopatus tempore ex legittima vxore etiã
filios habuerunt. Hoc quoq; in theſſalia ſer
uari cognoui. quoniam apud eos in diebus
paſche tantũmodo baptiſantur: quapropter
plurimi ſine baptiſmate moriũtur. In antio
chia ſirie altare non ad orientem eccleſie. ſed
magis ad occidentẽ habent. In hellada hie=
roſolymis. et theſſalia ad tempus veſperti=
num orationes ſimiles nouatianis conſtan
tinopolim degentibus habentur. In ceſarea
capadocie ⁊ cipro die ſabbati ⁊ domico. cir=
ca veſperam cum lucernarijs epiſcopi atq; p̃
ſbyteri ſcripturas interpretant. In allexan=
dria preſ byter non facit ſermonem ⁊ hec res
initium accepit ex quo arrius eccleſiam con=
turbauit. Rome ſabbata vniuerſa ieiunant.
In ceſarea capadocie eos qui poſt baptiſma
delinquunt a cõmunione ſuſpendunt ſicuti
nouatiani ⁊ macedoniani in haleſponto fa=
ciunt ⁊ in aſia. Quarto decimani. nouatiani
circa phrigiam binubos non recipiunt. con=
ſtantinopolim vero neq; aperte recipiũt. ne=
q; palam remouere noſcuntur. in occidenta
libus vero partibus aperte recipiunt.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xxxix.

Non tam ſiquidẽ quos phrigas no=
minant peregrinam quandã adin=
uentionem introducentes. ſm eam
paſcha celebrant. culpant enim eos: qui cur=
ſum lune requirunt. ⁊ dicunt ſolares tantum
modo circulos ſequendos. ⁊ poſtea menſes
quidem ſingulos eſſe dierum. xxx. diffiniunt
⁊ inchoare primũ ab equinoxio vernali. qđ
eſt ſm romanos. viij. hoc apoſtolus tunc in
quit duo luminaria facta ſunt quibus tem=
pora manifeſtantur ⁊ hoc indicari. eo q̃ lu=
men per octo annos cum ſole cõcurrat ⁊ am
bo tunc nouum habeant menſem: eo q̃ octo
annorũ curſus lune cõpleatur ⁊ tanq̃ prin=
cipiuz ſit primi menſis reputant predictam
diem in ſcripturis. xiiij. ⁊ hanc eſſe dicit. viij.
idus aprilis. ſm quam ſemper celebrant pa=
ſcha. tenent ſi contingit etiam concurrere re=
ſurrectionis domiuicum diem. alioquin do
minica ſuperueniente celebrant. Scriptum
eſt enim. a quartadecima vſq; ad. xxj. eſſe cele
brandum.

¶ Sozomenes.

Apud romanos in vno quoq; anno ſe=
mel pſallunt alleluia. primo die paſche
ita vt romani velut pro iuramento habeant:
vt hunc hymnuz audire mereantur. In qua
eccleſia neq; epiſcopus. neq; aliter quiſq; co
ram populo dicet Apud allexandrinos hoc
opinabile eſt. quia dum leguntur euangelia
non ſurgit epiſcopus q̃ apud alios nuſq; fie
ri noui vbi ſolus archidyaconus hanc lecti
onem legit. in alijs locis dyaconi in multis
vero eccleſijs ſoli ſacerdotes. conſtantino=
polim prima die reſurrectõis dominice pon
tifex.

¶ Socrates.

Capitulum. xl.

Conuenerũt enim etiam apud arria=
nos diuiſiones propter huiuſmodi
cauſam. ſingule videlicet eorum con
tentiones. ad ineptos eos perduxere ſermo=
nes. Cum enim in eorum eccleſia credatur
deus pater eſſe filij verbi. ex hoc apud eos
queſtio proceſſit. ſi poſſibile ſit. vt etiam an
teq; exiſteret filius deus pater vocari potu=
iſſet. quoniam dei verbum non ex patre na=
turaliter. ſed ex non exiſtentibus ſubſtitiſſe
credebant. Circa primum itaq; capitulum
errantes: rite de puro nomine in certamen il
licitum corruerunt. Dorotheus enim ab an=
tiochia euocat⁹ ab eis. dicebãt nõ poſſe patrẽ

eſſe neqꝫ vocari. filio non ſubſiſtente. Porro marinus quem a thracia ante Dorotheū vocauerant occaſionē inueniens oportunā. Dorotheo enim erat aduerſus. reſpondit ſermonem de hac queſtione contrarium ⁊ propterea ſunt inter eos facte diuiſiones. diuiſiqꝫ propter hoc verbum ſeorſum ſinguli ſolennia celebrabant. Alij enim ſequebant̄ dorotheum. alij vero marinum quippe dicētes. patrem eſſe patrem. etiam filio non exiſtente. Vocabantur enim iſti patiriani. eo ꝙ quidam theotiſtus ſirus genere pſatira. ideſt duplicia vendens. hanc propoſitionē valde defenderet. Hos quoqꝫ ſecutus eſt ſelenaas gothorum epiſcopus. ſed iſti quoqꝫ paulopoſt ſeparati ſunt. cum marinus cum agapio diſcordiam habuiſſet. quoniam ipſe epiſcopū fecerat epheſi. verum iſti non propter religionem. ſed propter preſulatum inter ſe inimicicias bellaqꝫ geſſerunt. Gothi nanqꝫ defenderunt agapium. Quāobrem plurimi clericorum eorum vanam gloriam fugientes ad fidem conſubſtantialitatis vtiliter acceſſerunt Arriani ſiquidem. xxxv. annis diuiſi. inter alterutros poſtea ſub imperio theodoſij iunioris conſulatu pluite ab hereſe pſaritinorum incedentes vniti ſunt. veluti lege decernētes. nunqꝫ capitulum propter quod diuiſi fuerāt memorare ſed hoc conſtantinopolim geſtū eſt. Verum in alijs ciuitatibus ſub diuiſione manſerunt. hec de arrianis. Verum neqꝫ eunomiani ſine diuiſione manſerunt. Nam et ipſe eunomius dudum ab eudoxio qui eū cizici ordinauit epiſcopum ſegregatus eſt. occaſione percepta. eo ꝙ etium doctorem eius expulſum ſuſcipere noluiſſet. Reliqui vero ab eo per ſciſmata diuerſa partiti ſunt. Pri⁹ itaqꝫ theofronius quidam capadox ab eunomio veſane ꝯtentiōis edoctus ⁊ aliquid de areſtotelis cathegorijs ⁊ periarmenias intelligens fecit libros quos de exercitio mentis titulauit. Is ergo cum offendiſſet conſectatores ſuos tanqꝫ recedens ab eis expulſus eſt ⁊ ſeorſum colligēs ſui nominis hereſim dereliquit. In cōſtantinopolim vero quidā eutitius ex tepidiſſima queſtione ab eunomianis diuiſus. hactenus collectas ſeorſum facit. vocanturqꝫ horum alij eunomotheos romani. alij vero eumoniote eticbiani. Veruntamen iſti baptiſma corruperunt. non enim in trinitate: ſed in chriſti morte baptiſant.

Capitulum. xlj.

Acta eſt igitur quodā tempore etiā inter macedonianos diuiſio: cū eutropius preſbyter ſeorſū colligeret ⁊ nequaqꝫ ei carcerius conſentiret. Fuerunt forſitan ⁊ alie diuiſiones hereſum. ſed ego tā ꝙ cōſtātinopolitanus atqꝫ nutritus. ꝙ mihi clariora viſa ſunt ea narrare curaui.

Capitulum. xlij.

A ſiquidē tempeſtate dicunt egypti flumū circa primū aſcenſum aq̄ poſt tergum receſſiſſe. Quo facto egyptij ſeuiebant. eo ꝙ non ſinerentur fluminu ſacrificia ſolennia celebrare. Iudex autē ſeditionem perſpiciens concitari nunciauit imperatori. Verum imperator melius iudicauit diuine fidei ſeruiendum: q̄m poculo nili. ⁊ ꝓponere ſacrificia pietati. Nunqꝫ inquit currat ille fluuius. ſi magicis artib⁹. ⁊ fluxu ſanguinis. vnde polluende ſunt ſacri paradiſi. Hac acto. poſt paululū ita vberrime nilus effuſus eſt. vt etiam altius q̄ ſolebat fluctos aſpergeret. Cūqꝫ ſolitas compleſſet menſuras. ⁊ adhuc in culmen extolleretur in terrorem nimium egyptij ſunt redacti metuentes: ne ⁊ allexandriam ⁊ libie partes forte deſtrueret. Tunc enim fertur paganos allexandrinos in theatro clamaſſe. quia velut ſenex ⁊ delyrus nilus euanuiſſet. Quāobrem plurimi egyptiorum derogantes paterne religioni ad chriſtianitatis iura ꝯuerſi ſunt.

Capitulum. xliij.

O vero tempore dicitur delatū conſtantinopolim iohannis baptiſte caput quod herodias petijt ab herode tetrarcha. Fertur enim inuentū caput a monachis macedonianis: qui primum quidem hieroſolymis habitabant. poſtea vero ciciliam migrauerunt. Cum enim añ hoc imperium mardoni⁹ maior dom⁹ imperialis hoc nunciaſſet imperatori precepit valens caput ſacrum conſtantinopolim deportari. Qua iuſſione directi ⁊ imponentes vehiculo deportabant. Cunqꝫ veniſſent ad locū qui vocatur particheum. eſt enim circa calcedona. nequaqꝫ poterat trahi vehiculum licet multis plagis burdones affligerentur. Et cum hoc inopinabile videretur vniuerſis. ⁊ ipſi ſimul imperatori. ſacrum hoc caput recondiderūt in vico appellato coſilai. Erat enim poſſeſſio ipſa mardonij. Illo ſiquidem tem-

poꝛe. aut deo. aut ipſo propheta monente in
hūc locū vſqꝫ perductum eſt. Cumqꝫ poſtea
theodoſius impatoꝛ has baptiſte reliquias
voluiſſet auferre: ſolā referūt reſtitiſſe matro
nam virginē ſacrā. q̄ eius cuſtodiā capitis ex
hibebat. Cui dū ſepius impatoꝛ nō violēter:
ſed cū lachꝛymis ſupplicaret: vt eū pmitteret
ſua vota cōplere. hec putās qꝛ ſicut tpe valēt̄ꝫ
etiā tūc nō paterel̄ vlterius baptiſta poꝛtari
ceſſit. At imperatoꝛ amplectēs ſua purpura
thecā in q̄ caput baptiſte iacebat ꝛ eā poꝛtās
venit. ꝛ ante ciuitatē ꝯſtantinopolitanā recō
didit in. vij. miliario. ibiqꝫ magnam atqꝫ pul
cherrimā deo edificauit ecclīam: crebroqꝫ de
precat⁹ eſt matronā promiſitqꝫ dona gratiſſi
ma. ſi recōſiliari vellet nec paſſa eſt. Erat em̄
macedoniana hereſi violata. licꝫ p̄ſbyter vin
centius ꝯſectatoꝛ ei⁹: q̄ ꝓphete ſepulchꝛū eq̄-
liter obſeruabat cōuerſus fuiſſet. ꝛ catholice
cōmunicaſſet eccleſie. Ferūt em̄ qꝛ cōiuratio
nē habeāt macedoniani nunq̄ꝫ ſe a ſua ſecta
recedere. Uex is p̄ſbyter dū ageretur de mi
gratiōe ſacri capit̄ꝫ apud ſe diffiniuit qꝛ ſi ſe-
querel̄ baptiſta impatoꝛē ꝛ ip̄e cōmunicaret
ei. Quo facto ꝯuerſus eſt.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xliiij.

Situr in antiochia meletij maximi
ſuggeſtionē flauian⁹ accepit. q̄ cum
diodoꝛo plurima ꝓ ouibꝫ certamia
paſſus eſt. Uoluerat em̄ paulin⁹ ecclīe ſuſci-
pere preſulatū: ſed pontificū ei reſtitit multi-
tudo dicēs nō opoꝛtere eū qui meletij cōſiliū
nō recepat poſt illius moꝛtē in eius ſede cōſi-
ſtere ſed cū potius q̄ ꝓ plurimis laboꝛibꝫ ef-
fulgebat. ꝛ ꝓ ouium cura pericula ſuſtinue-
rat. Hoc factū: romanos ꝛ egyptios fecit in
feſtos aduerſus oꝛiētales. ſꝫ neqꝫ moꝛte pau
lini inimicicie ſunt deſtructe. Nam ꝛ poſt il-
lum cū euagrius eius ꝑcepiſſet ſedem. perſti-
terūt flauiano vehemēter infenſi: licet euagri
us p̄ter eccleſiaſticā regulā fuerit oꝛdinat⁹.
Solus em̄ paulinus eum inſtituerat. pluri
mas regulas p̄uaricatus ecclīaſticas. Non
em̄ precipiunt: vt ꝓ ſe quilibet oꝛdinari poſ-
ſit: ſed cōuocari vniuerſos ꝓuītie ſacerdotes
ꝛ p̄ter tres pontifices oꝛdinationē fieri peni-
tus interdicūt. Uerūtamē nihil hoꝝ reſpici-
entes euagrij ſunt amplexi cōmunionē ꝛ ad-
uerſus flauianū auditus principis cōmoue-
runt. Qui frequēter impulſus deduxit eum
ad vrbē cōſtantinopolim ꝛ romā ꝓficiſci pre

cepit. Poꝛro flauian⁹ excuſatione hiemis fa
cta: qꝛ tpe opoꝛtuno ꝑgeret romā. tunc eſt re-
uerſus ad ꝓpꝛia. Cumqꝫ romani pontifices
nō ſolū mirabilis damaſus: ſed etiā poſt euꝫ
ſiricius ꝛ athanaſius impatoꝛi vehemēter in
ſiſterēt. dicētes. qꝛ tyrannos quidē pꝛopꝛios
debellaret. qui ꝓ chꝛiſti reſiſterēt legibꝫ eos
ſineret impunitos. rurſus eum euocās romā
ꝓficiſci cogebat. Tūc flauian⁹ ſapiētiſſimus
digna fiducia vſus ait. Siquidē fidē meam
o impatoꝛ quaſi nō rectam accuſant quidā.
aut vitā dicunt ſacerdotio nō eſſe dignā. etiā
ipſos accuſatoꝛes meos habere iudices nō
refuto. eoꝛumqꝫ ſententiam gratāter excipio.
Si vero de ſede ꝛ preſulatu cōtendunt. neqꝫ
litigo. neqꝫ hec habere volentibus refuto ſed
abſcedo ꝛ me ab epiſcopatu ſuſpēdo. Da igi
tur antiochenā ſedem cuicūqꝫ volueris impe
ratoꝛ. Hanc eius foꝛtitudinē. ꝛ ſapientiā mi
ratus pꝛinceps redire ad pꝛopꝛia. ꝛ cōmiſſaꝫ
ſibi regere precepit eccleſiam. Poſt aliquan-
tum tempus rome denuo veniens impatoꝛ.
eaſdem ab epiſcopis patiebatur querelas: q̄-
ſi flauiani tyrannidem ſubdere noluiſſet. At
ille ſpeciem tyrannidis eos fari precepit di-
cens ſe eſſe flauianum. Illis vero dicētibus
quia non poſſent cum imperatoꝛe contende
re. monuit vt de cetero eccleſie concoꝛdiā ha-
berent deponerentqꝫ certamen ꝛ ſtultas con-
tentiōes extinguerent. Paulin⁹ inquit olim
eſt moꝛtuus. euagrius contra regulas oꝛdi-
natus. oꝛientales autem eccleſie preſulatum
flauiano deferentes. ꝛ aſia. ponthus. ꝛ thra-
cia eius cōmunioni coniuncte ſunt. Omnis
illiricus illum nouit per oꝛientem epiſcopis
pꝛeſidere. Hijs flexi monitionibꝫ heſperie ſa
cerdotes ſoluturos ſe inimicicias promiſe-
runt. ꝛ legatos mittendos ab eo ſuſcepere. H
audiens ſacratiſſimus flauianus miſit romā
quoſdam laude dignos epiſcopos. ꝛ antio-
chenos preſ byteros atqꝫ dyaconos: quibus
pꝛeerat acatius berie. in omni terra pelagoqꝫ
cantatus. Is cum alijs romani veniens. lon
gamqꝫ ſanans odij paſſionem. poſt decem et
ſeptem ānos eccleſijs reſtituit pacem. Quod
agnoſcentes egyptij inimicicias extinguen-
tes concoꝛdiam ſunt amplexi. Tunc igitur
eccleſie romane innocentius ſucceſſoꝛ ana-
ſtaſij pꝛeſidebat. vir pꝛudentia ꝛ intellectu de
center oꝛnatus. allexādrine ꝓ theophilus.

¶ Socrates.

Es itaqꝫ publica eo tēpoꝛe pro huiuſ-
modi cā turbabal̄. In occidentis ꝑtibꝫ

grammaticus quidā eugenius nomine litterarū latinaꝝ doctoꝛ. relinquens ſcolas ſuas in pallacio militabat. eratq; imperatoris antigrapheus ⁊ ꝓpter eloquentiā a multis honoꝛabat. Tūc ergo fertur. nō mediocriter cogitās cooperatoꝛē aſſumpſit arbogaſtum. de minoꝛib⁹ gallis oꝛtū militaris oꝛdinis ducē. virū ſeuū ⁊ necib⁹ ꝑparatū. Quo facto declinauit ad tyrānidē. Igit̃ vterq; ꝯtra impatoꝛem valentinianū necē machinabant̃. cubicularios coꝛrūpentes eunuchos. At illi doꝛmientē principē ſuffocarūt. Hoc eugeni⁹ repente cognoſcēs impio potit̃ heſperie. agebatq; qđ tyranno poterat ꝯuenire. hoc audiens theodoſius impatoꝛ. rurſus ſollicitudinib⁹ obſtrictus. Secūda certamia poſt maximū ꝑparabat. ꝯgregansq; militarē virtutē ⁊ honoꝛiū filiū deſignās imperatoꝛē. cōſulatu ſuo ⁊ abūdātij decimo die ianuarij mēſis denuo ad partes heſperias magno ſtudio feſtinabat.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xlv.

Interea euentū belli cōſiderās mittit ad thebaidē ad iohem monachū tūc ꝓſciētia claꝝ. ad quē deſtinauit eutropiū eunuchū ſibimet fideliſſimū. vt autē eū ſi vellet venire deduceret aut nolentem de euētu belli requireret. At ille iohannē quidē deducere nō preualuit. ſed mandatū retulit eius: quia bello vinceret ⁊ perimeret tyrannū ⁊ poſt victoriā in ytalia moreret̃.

¶ Socrates.

Relictis ḡ theodoſi⁹ ambob⁹ filijs in vrbe ꝯſtantinopoli cū ꝓgeret contra eugeniū bellaturus. plurimū transhiſtrū barbari ſunt ſecuti cū eo pugnaturi cōtra tirannū paruoq; tp̄e cū manu maxia venit ad gallias. Illic em̄ ꝑparabat bellum. vbi iam multa milia habebat exercitus.

¶ Theodoricus.

Cum igit̃ in q̄dam mōte oꝛatoꝛiū inueniſſet. ibi nocte dn̄o ſupplicabat. ⁊ circa gallicantū ſopoꝛe cōpreſſus vidit in ſomnis q̄ſi iaceret in cāpo. ⁊ aſtarent ei duo quidā viri in veſtib⁹ albis ⁊ equis candidiſſimis reſidētes. eūq; iubētes bonā habere fiduciā ⁊ diluculo armare milites ad victoꝛiā. dicebātq; ſe ꝓ ſolacio deſtinatos: q̄ꝝ alter iohānes euāgeliſta. alter ſe philippū dicebat apoſtolū. Hac viſiōe cōperta. nequaq̄ ab oꝛatiōe ceſſauit: ſed lachꝛymas vberioꝛes effudit. Que viſio etiā alicui militi reuelata eſt ⁊ ꝑ diuerſos ꝑuenit ad principem. At ille nō ꝓpter me inquit hec iſte vidit. ſed ne quis crederet quia finxi quod ego vidi. ideoq; etiam iſti monſtratū eſt. nam primo mihi hoc dominus cōmunis oſtendit.

¶ Socrates.

It ergo congreſſio circa fluuiū vocabulo frigidum. Igitur in parte qua romani contra romanos confligebant bella erant equalia. vnde vero barbari auxiliatores imperatoris pars eugenij potioꝛ videbatur. Imperatoꝛ autem videns barbaros deperire in magnā veniens eſtuationem proſtrauit ſemetipſum in terra adiutorem inuocans deum. ⁊ petitione fruſtratus non eſt. Quidam enim baccurius magiſter militum eius repente ſic confoꝛtatus eſt. vt cum primis ducibus concurreret ad eā partem: qua barbari premebantur. Quo facto dirupit acies. et in fugam moꝝ vertit inimicos. fitq; denuo ea hoꝛa miraculū. Uentus enim vehementiſſimus inſpirans. emiſſa iacula ab eugenij partib⁹ cōtra eos denuo reuocabat. ⁊ a partib⁹ impatoꝛis cū magna foꝛtitudine deferebat. Tantū valuit imperatoꝛis oꝛatio. hoc enim itaq; modo dimicatiōe conſumpta. tyrannus coꝛruens ad pedes impatoꝛis exoꝛabat promereri ſalutem. Qui circa pedes imperatoꝛis a militibus capite ſectus eſt. Hec geſta ſunt. xvij. die ſeptembꝛis menſis. ꝯſolatu archadij tercio ⁊ honoꝛij ſecūdo Arbogaſt⁹ autem tantoꝝ cauſa maloꝝ poſt duos congreſſiōis dies. fuga lapſus. dū cognouiſſet quia viuere nō poſſet ꝓpꝛio gladio ſe interemit.

¶ Sozomenes.

Capitulum. xlvj.

A ſiqđē tēpeſtate plurimi int̃ ep̄os effulgebāt ſicut donat⁹ curie epiri d̄ quo dū ꝓuinciales miracula multa teſtent̃: maximū tamē eſt qđ de dracone geſſit. Is em̄ circa pontē in via publica iacens cibū habebat oues. capras. boues. equos et homines abripiēs deuoꝛabat. Ad quā beſtiam donatus ſine gladio veniēs: dum illa leuaſſet caput quaſi voꝛatura virū: tūc ille vexillū crucis ante faciē eius digito deſignās in aere in os eius expuit. Beſtia vero ſpiritum moꝛ oꝛi ſuo ſuſcipiens expirauit. quā ſicut audiui octo paria boum in vicinū campum traxerunt et immiſſo igne combuſta

eſt.ne aerem fetore corrumperet. Huiꝰ itaqꝫ ſancti viri donati ſepultura inſignis eſt vbi oratoriũ ex eius noïe vocitat̃. habẽs fontẽ aquaꝝ: quẽ ipſe fert̃ orationibꝫ inueniſſe. Nã dũ eſſet locus inaquoſus. ⁊ illic aliqñ ex itinere veniſſet. aiunt qꝛ fatigatis qui cum eo erãt oraſſet ⁊ mox aque inundatio prorupiſſet ⁊ ex illo hactenus permaneret.

Capitulum.xlvij.

D tpe thomithanã ⁊ ſithie eccleſiaꝫ theothimus gubernabat.vir in philoſophia nutritus.cuiꝰ virtutẽ diligentes barbari trãs hiſtrũ habitãtes deum romanoꝝ eſſe ꝑdicabant. diuinaꝝ quippe in eo ſancto viro rerũ ſepius experimẽta perceperũt. Nã cũ aliquo tpe iter ageret. illius terre barbari occurrerũt ei.⁊ dũ qui erant circa eũ terrore turbarent̃ quaſi ꝯtinuo mortui ⁊ ex equo deſcendẽs orauit. Porro barbari neqꝫ eũ neqꝫ ſeqẽces eius neqꝫ eqͦs de quibꝫ deſcenderãt videtes ptranſierunt. Dum igit̃ crebro tranſeũtes ſcitas naturalr̃ feroces epulis muneribuſqꝫ mãſuetos faceret. quidã barbarus arbitratus eũ eſſe locupletẽ. cepit inſidari: vt eũ caperet. alligaret ⁊ traheret. Cũ h iam ꝑparaſſet ⁊ dexterã ad h haberet: vt cum tactu laquearet manꝰ in aere mox ligata eſt ⁊ barbarus ille inuiſibilibꝫ vinculis eſt obſtructꝰ. Tũc alijs ꝑ eo rogãtibꝫ ſupplicauit deo theotimus vt barbarus ſolueretur.

Capitulum.xlviij.

D qͣ tpe fuit epiphaniꝰ ciprioꝝ epiſcopus. ad cuiꝰ ſepulchꝝ hactenꝰ demones expellunt̃. Is em̃ dũ ſubſtantiã ꝓpriam neceſſitatẽ ſuſtinentibꝫ erogaſſet. ⁊ multꝭ qͣ offerẽtibꝫ ei pecunias manu largiſſima diſpẽſaret. ꝯtigit vt pecunijs deficientibus economꝰ eccl'ie murmuraret. qͣ facto aſſiſtẽs quidã in domo qua manebat yconomꝰ ſacculũ multaꝝ pecuniaꝝ dedit ⁊ ita diſparuit vt nec qui dedit. nec qui miſit agnoſceretur. Qđ factũ oẽs diuinũ eſſe iudicauerunt. Aliud quoqꝫ eiꝰ libet referre miraculũ. Quidam paupes ſtudẽtes epiphaniũ arte deludere: vt eis aliqđ daret. dũ iter ageret vnꝰ eorum ſupinũ ſe ꝓſtrauit in terram alter ſtabat quaſi mortuũ deflens nec habẽs vnde eũ ſepelire potuiſſet. Epiphaniꝰ aũt ſuperueniens orauit vt ſub quiete dormiret. ⁊ ſepulture neceſſaria ꝓbuit. ſimulqꝫ ꝯſolatus eſt flentẽ. dicens. Quieſce fili a lachrymis: nõ em̃ fletu reſuſcitari poterit. eſt em̃ ineuitabile qđ euenit. Cũqꝫ diſceſſiſſet epiphanius. cepit ille pulſare ſociũ vt reſurgeret. Et cũ h ſemel ⁊ ſecũdo feciſſet. dicens. Surge iſta die de tuis laboribus epulemur. ⁊ ſocius ille penitꝰ nõ ſentiret cognoſcens vere mortuũ cucurrit ad epiphaniũ flens ⁊ petẽs. vt eius ſociũ ſuſcitaret At ille ꝯſolatus eſt ne ferret grauiter qđ euenerat. nõ tñ defunctũ denuo ſuſcitauit. Hoc em̃ credo ꝑ inde geſtũ. vt nõ dei miniſtri facile deludant̃. Eo tpe fuit eas. ⁊ zeno in paleſtine gaza philoſophãtes. Et eas fert̃ dum pulcherrimã duxiſſet vxorẽ. ter cũ ipſa ſolũmodo cõcubuiſſe. ⁊ tres filios genuiſſe. poſtea vitam monachicã ad primã eſſe ſectatũ. Zeno aũt eps vſqꝫ ad annoꝝ centũ habẽs etatẽ nũqͣ ſolẽnibꝫ minor fuit. aut quieuit officijs.

Capitulum.xlix.

D n ſolũ hec religionẽ tũc nobilitabãt. ſed etiã abacuc ⁊ michee ꝓphetarũ corpa ſicut audiui h tpe ſunt oſtẽſa. reuelatiõe diuina. dũ Zebennus tũc eleutheropolitanã gubernareret eccleſiaꝫ in vico qđ priꝰ vocabat̃ ceyla in berectaſia ꝑdio qđ diſtat ab vrbe qͣ ſtadios decẽ circa hũc locũ ſepultura Michee fuit. quã neſciẽtes qđ dicerẽt ꝓuinciales. o fidelẽ mẽoriã vocitabãt.

Capitulum.l.

Situr theodoſius impator poſt laborẽ publicũ corpe fatigatus ⁊ ſperãs ea ſe egritudine moriturũ potius de republica cogitabat. ꝯſiderãs qͣ ſolent hominibꝫ ꝓuenire impatore moriẽte. Filium itaqꝫ honoriũ de cõſtãtinopoli velociter euocauit. ordinare volẽs partes heſperias. Cũqꝫ filius mediolanũ veniſſet ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat ⁊ ante prandiũ quidẽ ſpectaculũ quaſi ſanus exhibuit. poſt prãdium repẽte ꝑgrauatꝰ eſt. et ad ſpectaculũ venire nõ potuit. filiũ tñ ludis adeſſe ꝑcepit. Superueniẽte vͦo nocte defunctꝰ ẽ ꝯſulatu olibrij ⁊ ꝓbini. xvij. die ianuarij menſis. anno ꝓmo ducenteſime nonageſime qͣrte olimpiadis. Vixit aũt impator Theodoſius annis. lx. ex quibꝫ. xvj. impauit.

Explicit liber Nonus eccleſiaſtice tripartite hyſtorie.

Incipit liber decimus

Capitulum Primum.

Efuncto theodoſio eius imperio filij ſucceſſerũt. archadi⁹ in oriẽte. Honorius in occidẽte. Hoc tẽpore in romana damaſus pſidebat eccl'ia in alexandria. Theophilus Hieroſolymis Johannes Flauianus antiochenã tenebat ſedẽ. conſtantinopolitanãq; nectarius. Igitur circa. viij. diem nouembris menſis. eodem conſulatu corp⁹ theodoſij delatũ eſt ⁊ cũ ſolẽni honore ab archadio filio ſepulture cõtraditur. Poſt paucos ꝟo dies. id eſt. xxvij. eiuſdem mẽſis etiã exercit⁹ q̃ cũ impatore theodoſio fuerat ꝯ tyrãnũ reuerſus eſt. Et dũ impator archadius ſcḋm ꝯſuetudinẽ ad portas occurriſſet exercitui remeãti: tũc milites rufinũ pfectũ impatoris pemerũt. Erat eñ ſuſpectus quaſi tyrãnidẽ poſſet aſſumere. Dicebat aũt q2 hunos ipe in romanoꝝ puincias euocaſſet. qui tunc armeniã ⁊ partes orientis valde vaſtabant.

Capitulum. ij.

Onori⁹ itaq; ſuſcipiẽs occidẽtꝫ imperiũ ludũ gladiatoꝝ q̃ dudũ rome celebrabat̃. hmõi cã remouit. Quidã thelemachi⁹ ꝯuerſatõe monachica ꝓ hac cauſa ab oriẽte venit ad romã. Dũq; nephãdũ illud ſpectalũ aperiret̃ ⁊ ipe intrauit i ſtadiũ. ⁊ deſcendẽs nitebat̃ pugñtes aduerſũ ſe gladijs ſepare. Cũq; ſpectatores aduerſ⁹ eũ ſeuirent ⁊ in effuſiõe ſanguinis graſſarentur prouiſorem pacis lapidib⁹ occiderunt. Hoc agnoſcẽs mirabilis impator illũ quidẽ inter victores martyres numerauit. nefãs dum vero ſpectaculum prorſus abſcidit.

¶ Socrates.

Capitulum. iij.

Auco tpe tranſeunte. etiã nectarius cõſtantinopolitanus eps defunctus eſt. cõſulatu ceſarij ⁊ anici. vij. ⁊. xx. die ſeptẽbris mẽſis. Hoc q̃ ſtudia generantur epiſcopat⁹. alijs aliũ ordinari cupiẽtib⁹. Nouiſſime ꝟo placuit vt ab antiochia Johãnes euocaret̃ eccl'ie pſbyter. erat eñ ei⁹ doctrine fama mirabil'. Intra paucũ q̃ tẽp⁹ cõmuni decreto oĩm clericoꝝ. ⁊ laycoꝝ impator archadi⁹ euocauit eũ ⁊ ꝑpter dignitatẽ ordinis. cũ adeſſent ex impali iuſſione plurimi epi. etiã Theophilus venit allexãdrin⁹. qui ſtudebat quidẽ iohãni detrahere ⁊ yſidorum ſuũ pſbyterũ ordinare. Dilgebat eñ eũ qm̃ aliqñ ſuſtulerat ꝓ eo tale periculũ. Cũ impator Theodoſius aduerſus ꝑximũ tyrannũ decertaret Theophilus ꝑ yſidoꝝ xenia miſit impatori. ⁊ duplices miſit ep'las mandãs vt alias ep'las nõ vincenti daret. porro victori. ⁊ munera ⁊ alias porrigeret litteras. Has dũ yſidorus portaſſet Romã veniens victoriam ſuſtinebat. ſed non diu latuit. Quidam enim lector rapiens epiſtolas. demonſtrauit impatori. Quãobrem yſidorus terrore comprehẽſus in allexandriã fugit celare volens quod fuerat ei mandatum. Obquã cauſam yſidorũ Theophilus diligebat. verũ palatij iudices prepoſuere Johannẽ. Cumq; multi Theophilũ accuſarerent. libellos aduerſus eũ ꝓ diuerſis cauſis pſentib⁹ epiſcopis optulerunt. Tunc ꝓpoſitus palacij Eutropi⁹ nomine. ſumẽs accuſatões ſcripta oñdit Theophilo dicens. Aut ordina Johannẽ. aut accuſationes iſte venient ad exãmẽ. Hinc perterritus Theophilus Johannem ordinauit epiſcopũ. qui ſuſcepit epiſcopatũ. xvj. die februarij menſis cõſulatu honorij imperatorꝫ. ⁊ eutichiani pfecti. Quia ꝟo Johannes vir fuit omnino pclarus. ex libris quos reliquit agnoſcit̃. cuius vitã genus cõuerſationem. ⁊ quẽadmodũ ſit depoſitus. ⁊ morte potitus. et morte potius honoratus exponã. Johannes itaq; fuit antiochenus filius ſediner antuſe nobiliũ pſonarũ. diſcipulus Sophiſte libanij ⁊ auditor andragathum philoſophi Cumq; ſe ad aduocationẽ ꝑpararet. conſiderans moleſtias litigantiũ. iniuſtũq; vite propoſitũ potius elegit quietẽ. ⁊ hoc fecit emulatus Euagrij. quoniã et ipſe dum eĩſdẽ ſtudijs eſſet vſus. quietã magis ſecutus eſt vitã. Mox ergo mutato ſcemate pariter ⁊ inceſſu diuinis lectionib⁹ incumbebat. ⁊ frequẽtius ad ſanctã cõcurrebat eccleſiã. Hoc agens pſuaſit Theodoro ⁊ maximo qui fuerãt cõdiſcipuli eius apud ſophiſtã libaniũ. vt pompoſam relinquerẽt vitã. ⁊ ſimplicẽ ſequerent̃. Quoꝝ Theodorus poſtea epiſcopus mompſueſtene ordinat̃ eccl'ie. Maxim⁹ aũt ſeleucie. yſaurie. Tũc itaq; iſti fiunt diſcipli in le-

ctiōe diuina diodori atq cartherij. qui eo tēpore ſacris monaſterijs p̄ſidebat. Sed diodorus poſtea tharſi ordinat⁹ ep̄s. multos cōſcripſit libros ſacras ad lr̄am intuēs ſcripturas. Porro Johannē degentē cū baſilio tūc a melecio facto dyacono ꝛ poſtea ceſarie capadocie p̄ſule ꝯſtituto. Zeno ep̄s a hieroſolymis reuertens lectorē in eccl'ia antiochena ꝯſtituit. in q̄ adhuc officio poſitus libꝝ edidit ꝯtra iudeos. Poſt paucū ṽo tēpus etiaꝫ dyaconatū a melecio ꝓmerēs. de ſacerdotio aliū fecit librū. alioſq plurimos explanauit. Poſtea ṽo melecio in ꝯſtantinopolitana vrbe defuncto. recedēs Johānes a melecianis. ꝛ neq paulino cōicans trib⁹ annis cōtinue ſub quiete degebat. Poſtea ṽo paulino moriente. ab Euagrio ei⁹ ſucceſſore p̄ſbyter ordinat̄. Ante epiſcopatū itaq h̄ mō ꝯuerſat⁹ eſt. Fuit em̄ vir vt aiunt ꝓpter zelū caſtitatꝭ ſeuerior. ꝛ ampli⁹ q̄ debebat a iuuētute ſua furori magiſq reuerētie ſe p̄bebat. ꝛ ꝓpter vite rectitudinē incautus ꝓſpicere de futurꝭ ꝓpter ſimplicitatē ṽo oris libertate ꝓfuſus. apud colloq̄ntes nō mediocriter vtebat̄. Docendo precipuus erat. vtilis ad corrigēdos audientiū mores. in ꝯfabulatiōe ṽo arrogans a neſciētib⁹ putabat̄. Cū ḡ talis morib⁹ eſſet epiſcopatu ſuſcepto. maiori faſtu q̄ ōbuerat vtebatur. clericoꝝ ſuoꝝ corrigere vitam volēs. Mox igit̄ in ipſo initio cū clericis aſper videret̄ eccleſie. erat plurimis odioſus ꝛ veluti furioſum vniuerſi declinabāt. Cōpellebat em̄ eū vt velut oēs offenderet ſerapio dyaconus ei⁹: qui aliq̄n p̄ſentib⁹ clericꝭ hūc ꝓtulit magna voce ſermonē. Nunq poteris o epiſcope hos corrigere: niſi vno baculo ꝑcuſſeris vniuerſos. Quo dicto maiora ꝯ eū odia cōcitata ſunt. Nō poſt multū ṽo tēpus. plurimos clericoꝝ ꝑ diuerſis exemit cauſis. At illi ꝯſpirātes aduerſus eū. etiā derogationib⁹ apō ꝓplos vtebant̄. Quaꝝ rerū faciebat maximā fidē. eo q nec vllū ſecū comedere pateret̄. nec ipſe ad aliū inuitatus accederet. Dicunt em̄ quidā ꝓpterea noluiſſe eū cū quocūq comedere. eo q turpiter manducaret. eſcaſq perciperet alij ṽo ꝓpter excellentē ciboruꝫ continentiā hoc eū facere predicabāt.

¶ Sozomenus.

Ho tamen quodam viro veraci referente audiui. quia propter abſtinentiā capite ꝛ ſtomacho ſepe dolebat. ꝛ ideo prādiorum epulas euitabat.

¶ Socrates.

Uero ꝓpl's ꝓpter ſermōes quos in eccleſia faciebat diligebat eū. paruipendēs accuſatoꝝ voces. Quales ṽo ſint eius libri nō oportet nūc dici. qm̄ a legentib⁹ poterit iudicari. Igit̄ dū clero tantūmodo eſſet infenſus. Machinatiōes ꝯ eū nō omnino valuerunt. Dum ṽo etiā plurimos procerū obiurgare cepiſſet. tūc inuidia ꝯtra eū maior accēſa eſt. ꝛ quidē plurima que dicebant̄. multaꝫ quoq faciebāt audientib⁹ fidem.

Capitulum. iiij.

Ius derogatiōib⁹ dedit augmentū ꝯtumelia ꝯ eutropiū tūc ꝓlata. Eutropi⁹ em̄ eunuch⁹ p̄poſit⁹ imꝑatoris ꝛ habēs ꝯſulis dignitatē volens in quibuſdā refugientib⁹ ad eccl'iam vindicare. ſtuduit ab imꝑatorib⁹ legē poni. iubentē vt nullus ad eccl'ias ꝯfugeret. imo qui dudū refugerāt traherētur. Sed dei ſecutū eſt repente iudiciū. Erat em̄ ꝓpoſita lex. Poſt paucos vero dies cū ipe eutropi⁹ offendiſſet imꝑatorē. inter refugas erat apō eccl'iam. Ep̄s ḡ Eutropio ſub altare iacente nimioq reꝑcuſſo timore: reſidēs ſuꝑ ambonē vbi ſolebat pri⁹ facere ꝯſuete ſermonē. increpatoriā fecit aduerſus eū vnde magis plurimos offendebat. eo q homini in infelicitate poſito nō ſolum nō miſert⁹ eſt. ſed etiā nec obiurgare deſiſtebat. Igit̄ Eutropij tūc ꝯſulatus dignitatē habētis ꝓpter quedā vitia caput imꝑator iuſſit auferri. ꝛ ex ordine ꝯſulū eius nomē penit⁹ abrogari: quāobrē theodori ſolūmodo qui cuꝫ eo ꝯſul fuit nomē aſſcriptū eſt. Pro diuerſis igit̄ cauſis mltos ſepi⁹ fiducialiter obiurgabat. ꝛ plurimis erat odioſus. Vn̄ theophil⁹ allexandrie ciuitatis ep̄s. mox poſt ordinationem cauſas eius deiectiōis inquiſiuit. ꝛ q̄buſdā parentib⁹ de eo latēter obloquebatur: multis etiā longe poſitis ſcribebat. Cōtriſtabat̄ em̄ nō ſolū ꝑ fiducia iohannis: ſed q yſidorum p̄ſbyterū ſuū epiſcopū ꝯſtantinopoleos ordinare nō valuit.

¶ Theodoricus.

Acerdotib⁹ igit̄ iohānes ep̄s ſupplicabat. vt ſ'm eccl'iaſticas viuerēt ſanctiones. q̄les quicūq p̄uaricari p̄ſumerēt eos ad principē prohibebat accedere. Dicebat enim quia nec deberēt frui honore ſacerdotij q̄ eorum vitā ꝯtemnerent imitari. Nō ſolū enim ꝓuidentiā vrbis cōſtantinopoleos habebat ſed etiaꝫ qui totius trachie q̄ ſex ꝓuincijs eſt diuiſa. ꝛ q̄ vndecim adminiſtratiōib⁹ diſpen

ſatur. Hijs legibus ordinabat etiam põticā regionẽ: que totidem iudicibꝫ gubernari di noſcitur. Cumqꝫ cognouiſſet in phenice adhuc demonibus ſacrificia miniſtrari. electos monachos ꝛ imperialibꝫ ſanxionibus coarmatos aduerſus cultores deſtinauit ydolorum. dans pecunias templorũ deſtructoribꝫ erogandas nõ ex erario publico: ſed quaſi fideliſſimis mulieribꝫ oblata ſpõte pcipiebat.

Capitulum.v.

Idens igitur etiā populū celticorū arrianis rhetibꝫ laqueatū. ꝛ cogitās de eorū capienda ſalute. conſiliū huiuſmodi venationis inuenit. Eiuſdē nāqꝫ lingue preſbyteros. dyaconos. atqꝫ lectores fecit ꝛ vnam eis eccliam dedit. Qua occaſione multos eoꝝ cepit. dum ꝛ ipe frequenter illuc iret. ꝛ per interpretem celticū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatem crebro faciens. plurimos eius gentis arrianorū ad apoſtolica dogmata reuocauit. Apud ſcytas autē quidā erant deſideriū ſalutis habentes. quo nō poterat peruenire. Quod iohannes agnoſcēs queſiuit viros apoſtolico zelo feruentes. eoſqꝫ direxit. ꝛ deſiderātibus ſalutis gratiā miniſtrauit. ego aūt etiā lr̄as ei9 legi ad leontium ancyre preſulē: quibꝫ indicauit ſcytas fuiſſe cōuerſos. In noſtra prouincia cognoſcens in qbuſdā vicinis marcōnis creuiſſe languorez. ſcripſit eius loci paſtoribꝫ vt eos pellerent. inſup etiam pncipis pro hac cauſa proferri petijt ſanxionem.

Capitulum.vi.

Amas quidā genere celticus conſilio barbarus ſtudio tyrannico vehementer elatus. eo tēpore cū eſſet magiſter militū multos ſue gentis multos etiam romanorū ſub ſuo magiſterio habēs. terrorem plurimis etiam ipi principi meditatōne tyrannidis inferebat. eratqꝫ arrianus. Is ergo rogauit impatorē. vt intra ciuitatē ei vnaz daret eccleſiam. At ille eum ſe placare promiſit. Tunc euocans iohannē. eiqꝫ potentiā illius meditatamqꝫ tyrannidē dicēs. petebat vt data eccleſia ei9 refrenaret intentionē. At ille ꝟtute fortiſſimus. noli inqt o imperator hec promittere. neqꝫ ſanctū canibꝫ dare. Non em̄ potero deum benedicētes expellere. et ſanctū templū blaſphemantes iniuſte cōtradere. neqꝫ hunc barbarū metuas imperator. ſed ambos nos iube vocari. ꝛ ſub ſilentio inter nos que dicunt audi. Ego nāqꝫ linguā illius ſic frenabo. vt non preſumat petere que dari nō expedit. Hoc audiens impator gauiſus eſt. ꝛ vtrunqꝫ altera die vocauit. Tunc gamas petitionē poſcebat ſuam. Johannes cōtradicebat dicens. Non licet imperatori pietatē cuſtodienti aliquid contra mandata diuina pſumere. Cūqꝫ reſponderet ille. quia oratoriū et ipe habere deberet. Johannes ait. Vbiqꝫ tibi diuina domus aperta eſt. ꝛ nullus te vetet intrare. At ille. ſed ego inquit alterius ſecte ſum ꝛ cū meis vnū templum habere depoſco. Multos em̄ pro romana republica labores aſſumpſi. ꝛ non debeo in mea petitione contemni. Cui iohannes. Plurima inquit pmia. et que tranſcendebāt tua certamina percepiſti. Magiſter militū factus es. conſulari toga inſuper exornatus. ꝛ oportet te conſiderare qui dudū fueris et qualis modo conſpitiaris. et que priſca paupertas. et que moderna ſubſtantia. quibꝫ veſtibus vtebaris. ante qꝫ hyſtrum tranſiſſes ꝛ quibus nūc vteris cōſidera. Igitur quia pauci labores maxima tibi premia cōtulerunt. circa honorantē te non ſis ingratus. Hijs ſermonibꝫ tantus ille doctor obſtruxit os game. eumqꝫ compulit vt taceret.

Situr dū Gamas adipiſci deſideraret imperiū. qui dudū de ſua fide apud beatam martyrē eufemiā in calcedonia imperatori Archadio promiſiſſet diuerſa conſilia reuoluebat. et in ſua intentione ſemp inſtabat. Dumqꝫ per diem nihil in vrbe conſtantinopolitana agere potuiſſet. machinat9 eſt vt nocte barbaros mitteret. qui palatium cōcremarent. Tūc enim aperte monſtratū eſt. quomodo deus cuſtodiat ciuitatem. Miſſis em̄ ab eo barbaris ad incendium atqꝫ predas angelorum turba apparuit armatorū ingens corpus habentium. Illi vero putantes eſſe milites abſceſſerūt. Cumqꝫ hoc game fuiſſet nūciatum incredibile viſum eſt. Nouerat enim quia cūctus exercitus per ciuitates fuerat cōſtitutus. quapropter denuo futura nocte alios deſtinauit. Cumqꝫ idem ei nunciatū fuiſſet. denuo enim angeli eandem viſionez barbaris oſtendebāt. nouiſſime ipe egreſſus cuz multitudine miraculi ſumpſit experimentū. arbitratus reuera quia p diē quidē lateret exercitus. nocte vo pro eius cuſtodia poneret. et ita dū intra vrbē nihil poſſet implere. egreſſus ad thraciam aperte hoſtilem monſtrauit intentionem.

Um igitur aliquantū tranſiſſet tem
pus. diu meditatā tyrannidē gamas
patefecit. Collecto namqꝫ exercitu. ꝑ
thracias vniuerſa vaſtabat. Hoc agnoſcen=
tes iudices ⁊ populi terrebantur ⁊ neqꝫ repu
gnare illi quilibet preſumebat. neqꝫ apud cuꝫ
legatione fungi. dum aſperitatē barbaricam
formidarent. Tunc ergo tanqꝫ metuentes re
linquens ceteros imperator viro ſanctiſſimo
iohanni onus legationis impoſuit. At ille ne
qꝫ illius reſultationis memor neqꝫ inimicicia
rū que hinc exorte videbanꝰ. alacriter eſt pro
fectus ad thraciam. At ille cognoſcens lega
tum eiuſqꝫ fiduciā pro pietate ſic licenter aſ=
ſumptam. occurrit ei longo itinere. eiuſqꝫ de=
xtram ſuis oculis circūpoſuit. inſuper etiam
filos ſuos ſacra eius genua oſculari precepit
Huius ergo ꝩtutis iohānes fuit. vt etiā val=
de terribiles humiliari cogeret ⁊ timere.

Capitulum. viij.

A tēpeſtate queſtio mota fuerat vtꝝ
deus corpus eſſet. ⁊ hominis habe=
ret ſcema. an certe incorporeus ⁊ ſce
mate hūano omimodis alienꝰ. Ex qua que=
ſtione cōtentiones ⁊ certamia plurima ſurre
xerunt. alijs affirmantibꝫ aliud. maxime ta=
men ſimplices monachoꝝ corporeū ⁊ huma
ne forme deū eſſe iudicabant. plurimi vero re
probantes illos deū incorporeū eſſe dicebant
⁊ forma corporea ſegregatū. cum quibꝫ theo
philus quoqꝫ alexandrinus conſonabat epi=
ſcopus. ita vt in eccleſia coraꝫ populo contra
eos qui humane forme deū aſſeuerabant cō=
tenderet. ⁊ deū incorporeū ſuo dogmate dif=
finiret. Hec agnoſcentes egyptioꝝ monachi
venerunt alexandriā. ⁊ ſeditionē contra theo
philum velut impiū excitarunt. ita vt occide
re eum niterenꝰ. Hoc ille cognoſcens cogita=
uit quemadmodū euitaret mortē. Quos ſub
blandimēto ſuſcipiēs. hec eis locutꝰ eſt. Sic
inquit vos video. ſicuti vultū dei. Hoc dictū
monachos a ſuo impetu reuocauit. At illi ſi
vere inquiunt dicis quia dei vultus ſic eſt ſi=
cut et noſter anathematiſa libros Origenis.
Ex ipis enim qdam aduerſanꝰ opinioni no
ſtre. Si eñ hoc non feceris. que impioruꝫ et
deo rebelliū ſunt a nobis ſine dubio ſuſtine=
bis. Ego inquit theophilus que vobis pla=
cent facio. nolite in me ſeuire. Nam ⁊ ego ini
micus ſum librorū origenis ⁊ culpo ſuſcipiē
tes. Sic ergo monachos declinauit. ⁊ forſi=
tan ideo hec queſtio hactenꝰ eſt ablata. Poſt
hec huiuſmodi cauſa prouenit. Egypti mo=
naſterijs quattuor venerabiles preſidebāt vi
ri. Dioſcorus. Ammonius. Euſebius. Eu=
thimius germani. qui pro corporis magnitu
dine longi vocabanꝰ. ſermone vitaqꝫ fulgen=
tes. ⁊ propterea apud alexandrinos Egregij
ſed etiam theophilus eos honorabat epiſco=
pus. Quāobrem dioſcorū violenter tractum
hermopoleos fecit epiſcopū. Duos autē eoꝝ
rogauit vt habitarent cū eo ⁊ vix vt epiſcopꝰ
imperauit factos clericos eccleſie yconomos
inſtituit. Cumqꝫ illi eſtuarent cur minus pro
poſitū ſue cōuerſationis implerent ⁊ procedē
ti tēpore viderent animas ledi. dū epiſcopus
pecuniā haberet ⁊ multum auri ſtudiū cōgre
gandi repudiabant eſſe cū eo. et deſerti potꝰ
habitaculū diligebant. Dumqꝫ ille neſciens
eorum voluntateꝫ ſibi eos adeſſe depoſceret.
Poſtea videns quia eū ipi potius deſpicerēt
iratus interminabaꝰ eis. At illi hoc paruipē
dentes abſcedunt. Porro theophilus cū ani
mo feruens eſſet. niſus eſt vt viros illos qua
poſſet arte vexaret. ⁊ fratrem eorū dioſcoruꝫ
interim habebat odioſum. Contriſtabaꝰ eñ
quia eos turba diligeret ⁊ coleret monachoꝝ
⁊ ſciebat quia eis aliter nocere non poſſet. niſi
monachos debellaret. Probauerat eñ qꝛ cre
bro cum eis habito ſermone faterenꝰ incorpo
reū eſſe deum. ⁊ non humane forme. ne forte
neceſſitate humane forme: humana paſſio ſe=
quereꝰ. Et cum ſic theophilus ſaperet. tamē
vt vindicaret qd̄ bene prius predicaueret im
mutauit. Mittens eñ ad heremū plurimos
monachorū ſimpliciū. ⁊ ſpirituali exercitati
one carentiū eſt venatus. dicens nō oportere
ſequi dioſcorū neqꝫ fructus eius dicentes in
corporeū eſſe deū. Deus eñ ſcd̄m diuinā ſcri
pturam ⁊ oculos habet ⁊ aures. ⁊ manꝰ et pe
des. ſicut ⁊ homines. Dioſcorus auteꝫ eiuſqꝫ
ſequaces ſequētes origenem dogma blaſphe
mū introducūt: quaſi deus nec oclos nec au=
res nec manꝰ habeat. neqꝫ pedes. Hac ſedu=
ctione monachorū plurimi ſunt decepti ⁊ ſe
ditio feruentiſſima ſuſcitaꝰ. ſed exercitati viri
ſeducti nō ſunt. Simplices autē ardore fidei
repente cōtra fratres inſurgūt. ⁊ facta diuiſi
one alterutros impetebant theophili ſequa=
ces origeniſtas ⁊ impios appellabāt fratres.
iſti vero ſequaces theophili humaniformia=
nos vocabant. Ob quā rem orta immani ſe
ditione. theophilus cū armatorū multitudi=
ne venit in nitriam cōtra dioſcoruꝫ eius frēs
At illi vix fuga valuerūt declinare pericula.

Capitulum.viij.

Um hec in egypto fierent iohannes conſtantinopolitanus doctrina florebat: ⁊ apud cũctos fauorabilis habebať. auxitq₃ primus in nocturnis. hymnis orationes ob huiuſmodi cauſam. Arriani ſicut dictum eſt foras ciuitatem collectas agebant. ſabbato autẽ atq₃ dominica intra portas. et per porticu₃ congregati hymnos ⁊ antiphonas ex arriano dogmate cõpoſitas decantabant. ⁊ hoc maxima noctis parte faciẽtes. diluculo cũ ipſis antiphonis per media₃ ciuitatem egreſſi portam ad eccleſiam cõcurrebant. Cumq₃ hoc crebro quaſi ad vituperationẽ orthodoxorũ facere non ipſi ceſſarẽt. frequenter enĩ etiam hoc canticũ cantabant. Ubi ſunt q̃ dicunt trina virtute vnũ: Tunc iohannes metuens ne ſimplices huiuſmodi cantibus traherentur. inſtituit ſuum populum vt ⁊ ipſi nocturnis occuparentur hymnis. quatinus ⁊ illorũ obſcurareť opus. et fidelium profeſſio firmareť. Studiũ ergo Johannis nimis vtile cũ turba periculiſq₃ finitum eſt. Nam cũ clariores hymni omouſianorũ noctibus apparerent. fecerat eñ etiã cruces argenteas: que cum argenteis cereis portabantur. expenſas ad hec eudoxia auguſta prebente. tunc arriani zelo tracti vſq₃ ad neces inſurgunt. Una ergo nocte facta cõgreſſione. petra fronte percuſſus eſt briſon eunuchus auguſte. qui ad hymnos excercẽdos fuerat deputatus. Sed etiam quidã ex populo vtriuſq₃ partis extincti ſunt. In hijs motus imperator. prohibuit arrianos hymnos publice decantare.

Capitulum.ix.

Jcendũ tamen eſt vnde ſumpſit initiũ. vt in eccleſia antiphone decantẽtur. Ignatius antiochie ſyrie terti⁹ poſt apoſtolũ petrum epiſcopus. qui etiã cu₃ ipſis degebat apoſtolis. vidit angelorũ viſionem. quomodo per antiphonas ſancte trinitati dicebant hymnos. Iſq₃ modu₃ viſionis antiochene tradidiſſe probatur eccleſie. et ex hoc ad cunctas tranſiuit eccleſias.

¶ Sozomenus.

Ertur eñ quoniam inter alia iohãnes etiam pro ſeueriano gabalenſi epiſcopo odiũ auguſte conceperit. Is eñ ſeuerian⁹ et antiochus ptolomaidis ambo eloq̃ntiſſimi. ⁊ corã eccl'ia docere pparati. Ueniẽs autẽ prius antiochus cõſtantinopolim eloq̃ntia promot⁹ atq₃ pecunijs ditat⁹. in ſuã reuerſus eſt ciuitatẽ. Pro eius zelo ſeuerian⁹ poſtea venit videnſq₃ iohannẽ frequenť in eccleſia ſermone facto mirabilis apparebat. eratq₃ honorabilis apud multos pceres ⁊ apud ipm imperatorẽ ⁊ auguſtã. Cũq₃ iohannes perrexiſſet in aſiã. huic cõmẽdabat eccl'iam. Credebat eñ ei⁹ blandimẽtis: q̃a eũ reuera diligeret. At ille magis ſe auditoribꝫ cõmendabat. Qd dum iohãnes audiſſet ſerapione nũciante celatus eſt. Reuerſoq₃ ab aſia iohãne. cõtigit tranſeũte ſeueriano vt ſtudio non aſſurgeret ſerapio. At ille exaſperat⁹ clamauit. Si ſerapio clericus mortuus fuerit. xp̃s inhumatus nõ eſt. Ob quã rem accuſat⁹ a ſerapione velut iniurioſus ⁊ in deũ blaſphemus. ciuitate pulſus eſt a iohãne. Qd auguſta cognoſcẽs p familiares ſeueriani. mox eũ a calcedona fecit euocari. Porro iohãnes m'tis rogantibꝫ eũ videre refugiebat. donec in eccleſia apoſtolo⁊ ei⁹ genibꝫ poneret auguſta theodoſiũ filiũ ſuum ſupplicans ⁊ ſepe cõiurans vt ſeuerianu₃ ſuo recõciliaret affectui.

¶ Socrates.

Capitulum.x.

Reterea monachi ab heremo ad conſtantinopolim veniũt cum dioſcoro ⁊ fratribꝫ: cum q̃bus yſidorus q̃ theophili amiciſſim⁹ dudum ob huiuſmodi cauſam poſtea fuit inimic⁹. Petrus quidã archipreſbyter alexãdrine fuit eccleſie. Hũc theophilus ab eccleſia odio faciente proiecit. culpans eũ quaſi mulierẽ quandã manicheam nõ primitus abrenunciantẽ hereſim in cõmunionẽ ſacram ſuſceperit. Cumq₃ petrus diceret ſe eam iuſſu theophili ſuſcepiſſe illo negãte yſidori teſtimoniu₃ petrus implorabat. q̃a hoc actũ non ignoraſſet epiſcopus. Eo tẽpore yſidor⁹ rome degebat a theophilo miſſus ad damaſum. vt ei flauianum antiochie recõciliaret epiſcopũ. Uerum reuerſus yſidorus petri reſponſionẽ veram eſſe firmauit. dicens quia mulier manichea cũ epiſcopi fuiſſet iuſſione ſuſcepta. Hinc accenſus theophilus ambos expulit ab eccleſia. Ob hãc ergo cauſam yſidorus cũ dioſcoro ⁊ reliquis cõſtantinopolim venit vt principi ⁊ iohãni eius facta narraret. Hec iohannes agnoſcens honorabat principi viros eorũq₃ fruebatur orationibus. cõmunione vero ſacra cu₃ eis ante cauſe cognitionem participari voluit. Hijs

ita geſtis peruenit ad theophilum ſermo falſus. quia iohannes illis cōmunicaſſet vt eis ferret auxilium. parabatq; vt non ſolum de dioſcoro ⁊ yſidoro ſemel vlciſceretur. ſed etiam iohannē epiſcopatu deponeret. Miſit ergo ad ſingularū epiſcopos ciuitatum epiſtolas celans intentionē ſuam. culpans tamen origenis libros. Deinde epiphaniū cypri fecit amicum cū prius eius fuerit inimicus. tā q̄ᵹ de deo minus ſaperet. eumq; formā hominis habere iudicaret. Tunc ergo quaſi ex penitentia eius ſe profeſſus eſt ſequi ſectā. egitq; vt ſynodus epiſcoporū cypri celebraretur. quatinus libri damnarent̄ origenis. Porro Epiphanius propter nimiam ſui reuerentiā atq; ſimplicitatem circūuentus conſtituta ſynodo lectionē librorū origenis interdixit. miſitq; litteras ad iohannē monens vt ſe ab origeniana lectione ſuſpenderet: et ſynodo congregata que placuerant ⁊ ipſe firmaret. Theophilus igitur famoſiſſimū epiphaniū circūueniens ⁊ agnoſcens ſua vota proficere. etiam ipſe collectis epiſcopis libros damnauit origenis. qui pene ante ducentos defunctus eſt annos: non quia eiuſmodi haberet intentionem. ſed ſtudens dioſcoro eiuſq; nocere ſequacibus. Johannes autē paruipendens q̄ ab epiphanio ⁊ theophilo fuerant nunciata. in doctrina eccleſiaſtica laborabat et in ea q̄dem florebat. nihil tamen de hijs que contra eum cogitabant̄ ſepe curabat. Cumq; Theophilus iam manifeſto ſtudere videret̄ vt iohannem epiſcopatu deponeret. tunc etiā inimici iohannis theophilum ſunt ſecuti. ⁊ multi clerici. multi procerum palacij tempus inuenientes oportunū. nitebantur vt ſynodus conſtantinopolim fieret contra iohannem. ⁊ hoc tam epiſtolis ſibimet q̄ᵹ verbis mandabant. Auxit igitur odium Johanni cauſa ſeueriani. et antiochi epiſcoporū que ſupra relata eſt.

Capitulum. xi.

Poſt paucū vero tempus epiſcopus. Epiphanius cōſtātinopolim venit portans damnationē librorum origenis: quibus non quidem ipſum origenem excōmunicatum decreuerat. ſed libris tantūmodo derogauerat. Egreſſus ergo ad baſilicam ſancti iohannis miliario ab vrbe ſeptimo conſtituta. ⁊ collecta ibidem celebrata. ordinatoq; dyacono rurſus venit in ciuitatem ⁊ inuitationem quidez iohannis declinauit cauſa theophili. in propria vero māſione habitare magis elegit. Et vocans tunc preſentes epiſcopos dam nationez librorum. Origenis legebat eis. ⁊ quidam habentes Epiphanij reuerentiam ſubſcribebant. plurimi autez hoc facere recuſabant. quorum fuit etiā theotimus ſcythie preſul: qui ita reſpōdit. Ego inquit o epiphani neq; ei qui dudum bene requieuit iniuriam infero. neq; rem blaſphemam temptare preſumo. damnās ea que priores noſtri reſpuere noluerunt. proinde neq; malam doctrinā in libris origenis eſſe cōſpicio. Tunc proferens libros eius origenis legit ⁊ eccleſiaſticas expoſitiones oſtēdit. ac poſtea procedens dicebat. Qui hijs contumelias inferūt neſciūt ſemetipſos. Hec ergo theothimus vite rectitudine famoſiſſim⁹ epiphanio reſpondiſſe fertur. Sed quoniā detractores plurimi ſurripientes velut blaſphemū reſpuunt origenem. pauca de hijs dicere non videtur abſurdum. Viles homines ⁊ qui p̄ ſemetipſos nequeunt apparere vt vituperando meliores ſint ſe aliquid conantur oſtendere. Hoc paſſus eſt primo methodius lycie olympi ciuitatis epiſcopus. Deinde euſtachius pauci preſul temporis. ⁊ poſt eum appolinaris. nouiſſime Theophilus. Jſti derogabant origeni. ⁊ ob aliam cauſam ad accuſationem eius acceſſerunt. Methodius igitur cū multū derogaſſet primitus origeni. poſtea velut ex penitentia miratus virum in dyalogo quem attitulauit xenonem ſic ait. Sed quid amplius ego de illorum querimonijs factis contra origenem loquor? Dum enim culpāt eum pro quibus putant cauſis ⁊ nihil quaſi male credentem de ſancta trinitate reperiunt. oſtenduntur magis in eo pietatis. ⁊ rectitudinis teſtimonia perhibere. Athanaſius autem defenſor Niceni concilij libris proprijs contra arrianos voce clara teſtē ſue fidei hūc virum vocat. illius libros coniungens ſuis. Et hec dicens. mirabilis inquit ⁊ laborioſiſſimus Origenes. Hoc de filio dei nobis teſtimoniū perhibens ait. coeternum enī eum aſſeuerans patri. Jgnorant igitur ſemetipſos derogatores origenis. etiam laudatori eius athanaſio blaſphemātes. Hec de origene dicta ſufficiant. nunc ſequamur hyſtoriam.

Capitulum. xij.

Johannes igitur conſtantinopoleos indignatus non eſt cur abſq; regulis in eius eccleſia ordinationem fe-

cerit epiphanius.ſed tamen rogabat vt inter episcopos cū eo maneret. At ille nec manere ſe cū eo nec orare reſpondit.niſi dioſcorū ⁊ q̄ cū eo erant vrbe depelleret.et ipſe in librū ori genis damnationē ſubſcriberet. Johanne ve ro hec facere differente ⁊ dicente non oporte re an̄ catholicā cognitionē aliq̄d facere petu láter. ad h̄ conſiliū ab inimicis iohannis epi phanius inſtigatus. Cum eſſet in apoſtoloꝝ eccleſia celebrāda collectio. procedere faciūt Epiphaniū.⁊ coram omni populo origenis damnare libros.⁊ adiudicare dioſcorū eiuſ quoq; ſequaces.ſimul quoq; derogare iohāni ve lut eorum defenſori. Hec iohanni nunciant. Altera vero die dū iam veniſſet epiphanius ad eccleſiā.hec p̄ ſerapionem verba mandauit. Contra regulas multa geſſiſti o Epiphani.primū quidem quia ordinationē feciſti in eccleſia ſub meo iure conſtituta. deinde quia me nō iubente in eius auctoritate propria ſacra celebraſti.rurſus quia inuitat⁹ excuſaſti. ⁊ nūc denuo in te cōfidis. Quapropter obſerua ne turbatio naſcatur in populo.et hui⁹ rei periculum ip̄e ſuſcipias. Hec dum audiſſet Epiphanius ab eccleſia formidatus abſceſſit. Cūq; reuerſurus eſſet cyprū.ferunt q̄dam hec eū mandaſſe iohanni. Spero.quia nō moriaris ep̄us. At ille remādauit. Spero te ad tuā patriā nō redire. Hec vtrum vere dicta ſint.neſcio.ambo tamē hūc habuere finem. Nā nec epiphanius viuus p̄uenit ad cyprum.ſed in naui defunctus eſt. ⁊ iohānes poſt paululū epiſcopatu depoſitus eſt.

Capitulum.xiij.

Umq; epiphanius diſceſſiſſet p̄uenit ad iohannē quoniā eudoxia auguſta eū contra iohannē armaſſet. ⁊ hinc accēſus ligue vbertate ſermonē fecit in populo.cunctarū mulierū vituperatione plenū. Hunc ſermonē populus oīs arripuit q̄ſi contra auguſtā prolatus eſſet.ita peruenit ad aures imperatorū. Qđ auguſta cognoſcens velut iniuriā ſuā narrauit imperatori. dicēs illius eſſe magis contumeliā.que eius vxori fiebat. Quamobrem geſtū eſt vt theophilus contra eum q̄m velociter ſynodū celebraret. qđ etiam ſeuerianus ſimul agebat.erat enī adhuc inimicus. Inter hec Theophilus venit. multos epiſcopoꝝ ſimul mouens. Confluebant igit̄ plurimi iohānis inimici.aderāt etiam quos epiſcopatu remouerat Om̄es ergo cōcorditer in calcedona cōuenerūt.vbi tunc erat epiſcopus cyrinus multa cōtra iohānem loquēs impiū eū ſuperbūq; vocās. Epi vero delectabant̄ in talibꝫ. Porro maruthas meſopotamenus ep̄us.nolēs cyrini calcauit tunc pedē. At ille dolore cōſtrictus cōſtantinopolim cū epiſcopis tranſire non potuit.alij ſunt tranſuecti.

C Sozomenus.

Oſtea ꝑo cū dolore laboraret ei⁹ crus freq̄nter abſciſum eſt. q̄a putredo pene omne corpus eius inuaſerat. ⁊ in pedē alium iam ſerpebat. Is ergo poſt paululū tempor̄ eſt defunctus.

C Socrates.

Heophilo aūt ab alexādria veniēte nullus occurrit.nec ſolēni honore potitus eſt.erat em̄ aptiſſim⁹ inimic⁹. Sꝫ alexādrini naute q̄ tūc venerāt cū frumentis occurrētes eū fauorabiliter ſuſceperūt. Cūq; veniſſet cōſtātinopolim refutauit in eccl'iā introire. ſed in vna domuū auguſtaꝝ vocabulo placidiana tūc habitauit. Hinc ergo ceperūt cōtra iohannē mouere cauſas. ⁊ iā nō de libris origenis memoria ferebat̄.ſed has accuſatiōes illicitas excitabant. Hijs ita preparatis cōuenientes epiſcopi in ſuburbano calcedonēſi qđ rufini nomīe vocitatur. vbi eſt in honore petri ⁊ pauli apoſtolorū cōſtituta.euocauerunt iohannē ſatiſfactuꝝ pro quibꝫ accuſabat̄.iuſſerūtq; vt cū eo venirēt ſerapion ⁊ tygrius eunuchus presbyter ⁊ paulus lector. iſti em̄ ſimul accuſabant̄. Cūq; iohānes euocātes velut inimicos refutaret. vniuerſalē ſynodū fieri proclamabat. At illi morati.quater eū vocauerūt. Qui cum noluiſſet occurrere.ſed ſynodum fieri proclamaret.damnauerūt eū in nullo culpātes.niſi quia vocatus noluit obedire. Dūq; hoc fuiſſet circa veſperā nunciatū p̄p̄l'us ad ſeditōnes maximas excitat⁹ eſt. Et nocte cōcurrentes eū trahi ab eccl'ia nō ſinebant.ſed clamabāt vt apud maius cōcilium de eo exagitaret̄ examē. Porro iuſſio principis im̄minebat velocit̄ eum eijci. ⁊ exilio deportari. Hoc agnoſcēs iohānes tercio damnatiōis die circa meridiē ſemetip̄m ignorāte populo cōtradidit. Cogitabat em̄.ne vlla ꝓpter eū ſeditio naſceret̄. Et ille q̄dē exilio ducebat̄ in p̄p̄l'o aūt ſeditio importabilis eſt exorta.ita vt etiā multi inimicorū ei⁹ miſcōdia,mouerent̄.dicētes eū calūniā paſſum: quē paulo ante deſiderabāt videre depoſitū. Quāobrē clamabāt oēs cōtra p̄ncipē atq; cōciliū ſacerdotū. ⁊ maxime cōtra theophilū. Non enim

eius machinatio iam poterat latere: que mul
tis quidem indicijs apparebat. maxime quia
dioſcoro eiuſq; fratribꝰ mox poſt iohānis de
iectionē cōmunicauerat. Tunc igit̄ ſeuerianꝰ
in eccleſia docēs iohanni derogabat dicens.
Et ſi nullo alio vituperādus iohānes eſt. eiꝰ
tñ ſupbia crimini eſt dānatiōe ſufficiēs. Om
nia nāq; peccata remittunt̄ hominibꝰ. ſuper
bis aūt deꝰ reſiſtit. ſicut ſancte ſcpture dicūt.

Capitulum. xiiij.

Rta igitur ſeditione immēſa populo
diſcurrente ⁊ ad ipa regalia procla-
mante auguſta ꝑmota rogauit impe
ratorē vt eum reuerti ꝑciperet. Miſſo igitur
tūc eunucho breſione. etiā neceſſitas Johan
ni nolenti vt in ciuitatē ingrederet̄ impoſita
eſt. Eo ſiquidē remeante cū multo eius hono
re ad eccleſiā plebs occurrit ⁊ mox vt iohan-
nes ingreſſus eſt rogabat vt epali ſede reſide
ret. ⁊ ꝑ ſe orationē pacis impenderet. Quo
reſutante atq; dicente: quia hec oportere indi
cio fieri ſynodali. ⁊ eos qui damnauerāt ſuā
ſententiā reuocare. accendebant̄ oēs videre
eū in loco proprio reſidentem. ⁊ verba docto
ris audire. Qui licet diu tardaret: ꝓualuit ta-
mē populus. ⁊ in ſede reſidere epiſcopali eā
coegit. ⁊ cōſuete orationē prebere pacis. Co-
actus etiā ſermonē fecit in populo. Hec cau
ſa aliam ꝓbuit occaſionē. ⁊ primū quidem de
heraclie ordine cōtra eū moueri dicebat theo
philus queſtionē. ⁊ de quo eius rei occaſio-
nem deponeret. Uerū heraclides nō aderat
iudicabat̄ autē veluti preſens quaſi quoſdā
iniuſte cecidiſſet: cathenisq; vinctos miſiſſet
in pompā Epheſi per mediā ciuitatē. Cūq;
pars iohannis diceret Auditoriū debere iu-
ſte conſtitui. alexandrini cōtendebant vt he-
raclidis accuſatores ſuſciperent̄. Hinc ergo
ſeditio vt cedes inter conſtantinopolitanum
populū ⁊ alexandrinū vehemens eſt exorta.
Ob quam plurimi vulnerati. pauci aūt mor-
tui ſunt. Hec videns theophilus repente dif
fugit in alexandriam. qđ etiā alij fecerunt epi
ſcopi. ꝑter paucos qui perſonā iohannis am
plectebant̄. Hijs itaq; geſtis reprehēſibilis
theophilus eſt inuentus. cuius auxit inuidi-
am quod rurſus origenis libris incumberet.
Qui dū ab aliquo fuiſſet interrogatus quo-
modo ea que abdicauerat rurſus amplectere
tur. ita reſpondit. Origenis libri ſimiles ſunt
prato floribꝰ vniuerſis pleno. Quicquid er-
go in eis bona inuenero hoc decerpo ſi quid
vero ſpinoſum occurrerit. hoc quaſi pungēs
omitto. Hec ergo theophilus nō conſiderās
ſalemonis ſapientiſſimi verba dicētis. qꝛ ver
ba ſapientū ſicut aculei ſunt. Ob hāc ꝗ cauſā.
apud omnes theophilus reꝑhenſibilis vide
batur. Porro dioſcorꝰ hermopoleos epiſco-
pus poſt paululū fuge theophili mortuꝰ eſt.
clareq; ſepultus in baſilica apud ilicem con-
ſtituta. vbi propter iohannem ſynodus fue-
rat celebrata.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xv.

Jſſus ergo tunc iohannes in exiliū
ad oriſitium habitabat ponti. quod
vocatur hieron. Cūq; per noctē ter
remotus ciuitatem regiam inuaſiſſet. lega-
ti matutino mittebant̄ ad eum. rogantes vt
velociter reuerteret̄ ad ciuitatem ⁊ orationi-
bus eius pericula remoueret. Sed ⁊ alij rur-
ſus deſtinati ſunt. ita vt legatis boſſorus im
pleret̄. Quod dū fideliſſimꝰ populus agno-
uiſſet. fluctus pro pontidis nauibus eſt oper
tus. Omnes eñ occurrerunt cereos ⁊ lampa
das accendentes pro reuerſione paſtoris.

¶ Sozomenus.

Preterea cū theophilus nauigio in ihe-
rapolim adueniſſet. mortuo eius ciuita
tis epiſcopo. nilammonē monachū elegerūt
ciues. At ille cū crebro refugeret. ei theophi-
lus ſuadebat ne ſacerdotiū refutaret. Tunc il
le promiſit dicens. Cras quod domino pla-
cet implebit̄. Altera vero die veniētes ad cel
lam eius. cogebant eū. Tunc nilammon. pri-
us inquit oremus. Qđ dum theophilus lau
daſſet. ſimul orabant. Nillammon aūt repē-
te terminū vite cum illa oratione ſuſcepit.

¶ Socrates.

Ohannes itaq; doctrinis occupabat̄.
ordinauitq; ſerapionē heraclie thracen
ſis epiſcopū. vnde cōtra eū maius odiū exci-
tat̄. Poſt paululū namq; hec cōtigiſſe noſcū
tur. Auguſte eudoxie ſtatua argentea cōſtitu
ta eſt in colūna porphiretica clamide circum
amicta. eratq; poſita nec ꝓxime nec longe ab
eccleſia ſophia. quā platee tantūmodo diui-
debat iter. Illic ergo conſuete luſus publicꝰ
concurrebat. Porro iohānes ad iniuriā hoc
arbitratus eccl'e. cōſueta fiducia rurſus ſuā
armauit linguā Et cum oporteret principes
ſupplicatiōis verbo deflectere vt a tali luſu re
cederet̄. hoc non fecit. ſed impetu ſui vſus elo
quij iubētes fieri talia lacerabat. Auguſta ve

ro rurſus ad ſuam hec trahebat iniuriā. ⁊ de-
nuo ꝑparabat vt aduerſus eum ſynodus ce-
lebraretur epiſcoporū. Hoc ſentiens iohan-
nes illam famoſiſſimā in eccl'ia protulit ome
liam. cuius initiū eſt. Rurſus herodias veſa
nit. rurſuſqꝫ turbatur. Denuo ſaltat. denuo ca
put iohānis in meſſorio cupit accipe. Quod
factū amplius ad iracundiā accēdit auguſtā.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xvj.

Rterea quidā homo cōprehenſus
eſt q̄ iohannē volebat occidere. tradi
tuſqꝫ ad ſupliciuꝫ prefecto. a iohāne
ne perimeret erept⁹ eſt Poſtera die vero etiā
helpidij ꝑſbyteri ſeru⁹ curſu in epiſcopū acce
dēs. eū interimere nitebat. Et dū a quodā te-
neret ⁊ ipm repente ꝑcuſſit. ſimul ⁊ aliū aſtan
tē ⁊ terciū. Tū clamore facto multis cōuenie
tib⁹ plurimos interemit. Nouiſſime tentus ⁊
tradatus eſt. Ex illo tēpore iohannē ꝑplus cu
ſtodiebat. noctib⁹ ac dieb⁹ ad eius domū cir-
cūſedentes.

¶ Socrates.

Capitulum. xvij.

Oſt paululū ꝓo aderāt epi leontius
ancyre galatie ammonius laoditie.
breſon. thracie. philipenſis. acatius.
berie. ſyrie. ⁊ alij quidā. Hijs ꝑſentib⁹ accuſa
tores priſci denuo mouebant. Iohānes ita-
qꝫ cōfidebat in talib⁹. rogās vt accuſatio de-
center flagitaret. Cūqꝫ ſuperueniſſet feſtiuitas
natalis ſaluatoris impator ſolemnit ad eccleſi
am nō occurrit. ſed mādauit iohāni quia nō
ei cōmunicaret niſi criminib⁹ prius exueret.
Cūqꝫ pro ſecuritate iohānis accuſatores ei⁹
valde perterrerent. ꝑſentes epiſcopi nihil ali-
ud requirebāt. niſi quia poſt depoſitioneꝫ nō
decreto concilij reſediſſet in ſede. Cūqꝫ ille re
ſponderet quia ſexagintaqꝫ epiſcopi cōmu
nicātes ei decreuiſſent. Leontius ⁊ alij recla-
mabant dicētes. Sed plurimi te o iohannes
depoſuerūt. Cumqꝫ iohannes denuo hāc re
gulā non orthodoxorū eccleſie. ſed eſſe firma
ret arrianorū. nā in antiochia congregati pro
damnatione fidei de conſubſtantialitate pro
late odio athanaſij hanc regulam protulerūt
tunc illi non recta ſatiſfactione condemnaue
runt eum: nō intelligētes quia dum hac regu
la vterent. athanaſium quoqꝫ depoſuerunt.
Hec acta ſunt circa feſtiuitatē paſche. Man
dauitqꝫ imperator Iohanni ſe non poſſe ad
eccleſiam venire: quia eum duo concilia con
demnaſſent. Uacabat ergo iohannes et ne-
quaqꝫ in eccleſiam deſcendebat. Mox igitur
omnes ei fauentes ab eccleſia recedentes pa-
ſcha quidē in thermis que cōſtantiniane vo-
cant celebrauerūt. cum quib⁹ plurimi epiſco-
porū preſbyterorū ⁊ ſacri ordinis clericorum
cōmoti ſunt. collectiones ſeorſum ꝑ loca di-
uerſa celebrantes. Unde etiam Iohānite vo
cati ſunt. Porro iohannes duob⁹ menſibus
nuſqꝫ proceſſit. donec princeps eum duci iu-
beret in exiliū. Et ille quidē tractus ab eccle-
ſia ducebatur. Quidam vero Iohannitarū.
ea die eccleſiam incenderunt. Qua ardente.
flans ventus etiam baſilicaꝫ ſenatus pariter
comprehēdit. Quod actū eſt viceſima die ia-
nuarij menſis. cōſulatu honorij ſexto ⁊ ariſte
nis. Ob quam rem optatus prefectus vrbis
cum paganus eſſet. odio chriſtianorū pluri-
mos iohannitarū diuerſis tormentoꝝ gene-
ribus laniauit.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xviij.

Ohannes igit nō ſolū ciuitate pul-
ſus eſt. ſed etiā in quandā ꝑuulā ciui
tatē. atqꝫ deſerta armenie cucuſſo de
ſtinat⁹ eſt. inde rurſus ad pytiunteꝫ vbi fines
ſunt ponti imperijqꝫ romani: que loca crude
libus barbaris ſunt vicina Sed clemēs do-
minus nō permiſit victorem athletā per loca
talia diu morari.

¶ Sozomenus.

Rter hec innocētius romanus an-
tiſtes audiēs de iohāne. ⁊ moleſte fe
rens volenſqꝫ generale celebrari cōci
liū ſcripſit iohāni ⁊ clero cōſtātinopoleos qꝫ
nō opteret iohāni ſucceſſorē dari. nec ei⁹ cle-
ro alio parere pōtifici. Quas ꝑlixitatis cauſa
nō trāſtuli. Aiūt eni iohannē cū exilio ducere-
ret ꝑ viſionē cognouiſſe dieꝫ qua moriturus
erat. oſtenſam ſibi a baſiliſco martyre inco-
manis. Ubi cū eſſet itinere fatigatus. dolorē
capitis nō ferēs. ex ardore ſolis vitaꝫ lāguore
finiuit.

¶ Socrates.

Uartadecima die mēſis ſeptēbris con-
ſulatu honorij ſeptīo ⁊ theodoſij ſcdo.

¶ Theodoricus.

Capitulum. xix.

Uius igit iniuſticie cauſas abhoīa-
ti ſunt ꝑcipue europe pōtifices ab eo
rū nāqꝫ ſe ſuſpēdere ꝯmuniōe ꝑiterqꝫ

oēs illirici eius ptis effecti ſunt. Orientales aūt plurimi q̃dez iniuſticiā declinauerūt. corp⁹ tn̄ ecclie diuidere noluerūt. Uerū moriente illo. oīm doctore terrā. nō prius occidētales epi egyptioꝝ ꝛ orientaliū. boſſoreſiū. thraceſiū ſūt ãplexi cōmūionē: q̄ꝫ illi⁹ ſacratiſſimi viri nomē inter pceſſores poneret ep̄os ꝛ arſatiū q̄dem qui poſt eūz ordinat⁹ eſt nullo habuere ſermone dignū. Atticum v̄o arſacij ſucceſſorē legationē crebro mittentez ꝛ pacis pignora poſtulantē. dipticis ſcripto. Johannis nomine poſtea ſuſceperūt.

¶ Socrates.

Capitulum. xx.

Ranſactis itaq̄ dieb⁹ paucis arſatius ꝯſtantinopoleos ordinat̄ ep̄s: nectarij frater valde longeuus. et vltra lxxx. annorū qui manſuetudine nimia regebat epiſcopatū.

¶ Sozomenus.

Uius opinio derogauit poſtea qḋ de iohānis amatorib⁹ agebat̄. Nā dū arſatio cōmunicare nollent nec orationē habere cōmunē. ſed ſicut dictū eſt ſeorſum ꝛ ꝑ loca ſecreta ꝛ vltima ciuitatis ſacra celebrarēt. h̄ ille renūciauit impatori. Cūq̄ iuſſiſſet vt eos manu militari turbaret lapidib⁹ atq̄ fuſtib⁹. populū cōuertit in fugā. nobiliores autē ꝛ ꝓniores in amore iohānis redegit in carcerē. Porro milites vt aſſolet fieri accepta fiducia predā circa mulieꝝ ornamēta faciebat zonas aureas. dextralia. monilia. libatoria. anulos. dyademata. ꝛ cū ipſis aurib⁹ earū auferētes i aures. Ob quam rē turbatio maxima ꝛ gemit⁹ in ciuitate ꝑuenit. Nec ſic tamē illi depoſuere affectū iohānis. Uerū publice plurimi cōuenire nec in platea nec in balneo p̄ſumebāt: quib⁹ etiā erat domi quoq̄ manere ꝑiculoſūz ita vt ciuitatē declinarēt. Multi ſiquidē viri plurimeq̄ mlieres nobili genere ꝓcreate v̄ginitate atq̄ virtute vite laudabilē fugerunt.

¶ Socrates.

O tempe etiam grando vehemēs conſtantinopolim ꝛ circa eius ſuburbana deſcendit quod actū eſt eodem conſulatu honorij. vi. ꝛ ariſtene die triceſima ſeptēbris mēſis: quod dicebant dei iracundia geſtūz: eo q̄ ſine iudicio iohānes fuerit cōdemnat⁹. Quibus verbis incrementūz dedit mors auguſte cōtinuo ſubſecuta quarta nanq̄ die poſt grādinem eſt defuncta.

¶ Sozomenus.

Unc eni ꝛ cyrinus calcedonenſis epiſcopus q̄ iohānez crebro lacerauerat. ſecto pede defunctus eſt.

¶ Socrates.

Lij tamē dicebāt iohannē hoc iuſte ꝑpeſſūz. eo q̄ multas eccl'ias nouatianorum quartodecimanoꝝ ꝛ aliorum tuliſſet hereticorum.

¶ Sozomenus.

Capitulum. xxi.

O ſiquidē tp̄e quidam lector eutropius eſt detētus. q̄ſi ipſe in eccliāz miſiſſet ignem. Qui dū multa fuiſſet tormēta ꝑpeſſus. redact⁹ in carcerē poſt paululū defunct⁹ eſt. Quid aūt de eo ꝯtigerit. exiſtimo eſſe memorandū. Quidā vidit in ſomnis aſtitiſſe altari virū pulcritudīe ꝛ magnitudīe decoratū: q̄ſi in honore martyris Stephani ꝯſiſtentē ꝛ q̄ſi cogitātē: eo q̄ boni viri nuſq̄ꝫ inuenirent̄ atq̄ totā ſe circuire ciuitatē. ꝛ niſi eutropiū nullū inueniſſe. Cunq̄ is q̄ viderat euigilaſſet. ſomniū retulit fidelib⁹ viris. Deinde reqrens eos q̄ a p̄fecto cōprehēſi fuerant. ꝛ verberib⁹ macerati. inuenit eutropiū eiq̄ retulit viſionē. At ille flens orōnez ſibi dari ab eo q̄ viderat implorauit. Cūq̄ diuerſos p̄fectus affligeret. nec pſonas incēdij reqireret. etiam mlieres quaſdā tenēs ſuadebat vt epi cōmunionē amplecterent̄ arſacij. ꝛ multi quidē declinauerūt. Olimpias aūt iniuſtū credens neqcie ſatiſfacere dixit. Adijce mihi calūniatores ꝛ violentias maiores impone. mihi v̄o fas nō eſt cōmunicare. ꝛ ea facere q̄ pijs nō licet ꝑpetrare. Quā dū nequiſſet declinare prefect⁹ vt cōicaret arſatio. tunc dimiſſam ꝛ poſt paucū tentā multo nudauit auro. hoc modo credēs eius frangi cōſtantiā. Eo tēpore tygrius p̄ſbyt̄ veſte nudat⁹ ꝛ dorſo ceſus ita tēſus eſt vt pedū eius ac manuū articuli ſoluerent̄.

¶ Socrates.

Capitulum. xxii.

Rſatius itaq̄ cū paucū vixiſſet tp̄us. defunct⁹ eſt cōſulatu ſeq̄nti ſtiliconi ſecūdo ꝛ antemij. vndecima die menſis nouēbris. Quo moriēte de ep̄atu cōſtantinopolitano magna cepit eſſe cōtētio ꝛ ꝓpterea cū quattuor vacaſſent mēſes. ſeq̄nti cōſulatu archadij ſexto. ꝛ probi atticus ordinat̄ ep̄us. genere armeni⁹. habitu monachus. a iuuētute ſua naturali ſapientia decoratus.

¶ Sozomenus.

Capitulum.xxiij.

Pterea cum ſyritius quinqꝫ annos romanũ rexiſſet epiſcopatũ. anaſtaſius ei ſucceſſit. poſt quem innocentius põtificatus iura ſuſcepit. Defunctus quoqꝫ eſt etiam flauianus nõ conſentiẽs in damnatione iohannis. Flauiano moriente. porphirius antiochenũ ſuſcepit epiſcopatuꝫ. Et quoniã plurimi contra iohannẽ cõſenſerant. propterea in conſtantinopolitana vrbe multa diuiſio facta eſt. ita vt miſſas apud ſemetipſos plurimi celebrarent. ⁊ ſcandala prouenirent. quoniã propter gratiã arſacij atqꝫ porphirij: necnon ⁊ theophili alexandrine ciuitatis epiſcopi. dudum ſtudio procerũ poſita lex fuerat iubens omnes in eccleſiam cõuenire ⁊ ꝙ non cõmunicarent procul expellerent.

Capitulum.xxiiij.

O tempore cũ diſcordia ſacerdotuꝫ etiam reſpublica magnis concuſſionibus turbabatur. Huni nãqꝫ trãſeuntes hyſtrum: thraciam deuaſtabãt. Iſaurie quoqꝫ latrones maxima multitudine congregata: vſqꝫ ad carinos ⁊ phenices venientes: vrbes ⁊ vicos in medio poſitos populati ſunt. Per ideꝫ tempus ſtilicon magiſter armorũ erat apud Honoriũ magna ꝑditus poteſtate. habebatqꝫ ſub ſe romanorũ plurimos atqꝫ gentiliũ. Qui contractis inimicicijs cuꝫ archadij ducibus cogitabat congredi cõtra eos. Tunc ergo agens cũ Honorio Alacriũ regem gothorum fecit ordinari magiſtrũ militum. ⁊ acceſſit aduerſus yllyricũ eiqꝫ iouinianũ prefectum conſtituit vt arma cõtra romanos attolleret. ac prouincias honorij ſubderet ditioni. Et cum alaricus barbaros ſub ſe conſtitutos ⁊ per dalmacias habitantes cõgregaſſet: venit ad Epyrum. Ubi multo tempore cõmoratus reuerſus eſt in ytaliaꝫ. quia cũ diſcedere voluiſſet: honorij litteris eſt detentus. ſicut ipſe confeſſus eſt.

Theodoricus.

Capitulum.xxv.

A tempeſtate cyrillus theophili conſobrinus alexandrie ſuſcepit epiſcopatũ hieroſolymorũ eccleſie preſidebat Johannes vir mirabilis ſucceſſor cyrilli Antiochie autem alexander vir ſermone doctus ⁊ vir virtutem oſtendens magnis operibus. Is enim porphirio ſuccedẽs qui poſt flauianum fuerat ordinatus: multa reliquit monimenta clementie. Flauianus equidem ſapientie ſubtilitate florebat. Porro ſacratiſſimus alexander cõuerſatione. ſummeqꝫ philoſophie eloquio ⁊ plurimis bonorum beneficijs abundabat. Is namqꝫ etiam partẽ euſtachij quam dudum paulinus flectere non potuit: nec poſt illum euagrius precibus vſus cetero corpori copulauit: egitqꝫ feſtiuitatem qua ſimilem nemo potuit aliquando videre. Nam dum omnes fideles ſumpſiſſet ſacerdotes ſimul ⁊ populos venit ad locũ vbi euſtaciani congregabantur. ſimulqꝫ pſallentes ⁊ vnum canticum ſub quadam congruentia predicantes: a porta vltima ciuitatis vſqꝫ ad maiorẽ eccleſiam totam plateam cõpleuit hominibus: ⁊ oſtendit fluuium rationalem ⁊ adinſtar fluminis decurrentis. Hec iudei videntes ⁊ arriani ⁊ parue reliquie paganorum ingemuerũt conſiderantes alios fluuios in mare eccleſie currentes. Is ergo pontifex iohannis magni vocabulum in eccleſiaſticis dipthicis primus inſeruit.

¶ Theodoricus.

Capitulum.xxvj.

Uius doctoris reliquie ſequenti tẽpore in regiam deuecte ſunt ciuitatẽ rurſuſqꝫ fideliſſimus populus ꝑ pelagus. quaſi per terrarũ currens vndas boſfori lampadibus ⁊ cereis obuiauit. Hunc ergo theſaurum illi ciuitati modernus theodoſius recondidit imperator. qui ſuaui ⁊ vocabulum ſortitus eſt. ⁊ pietatem ſeruauit inuiolabilem. Is in eius loculo defigens oculos atqꝫ frontẽ pro archadio ⁊ eudoxia genitoribus ſupplicauit: vt ignoranter delinquentibꝫ veniam deus condonaret. Dudũ enim mortui ſunt eius parentes hunc orphanũ relinquentes: ſed patrũ ⁊ progenitorũ deus experimenta pupilli eum ſentire non pertulit. naꝫ ⁊ pie eum nutriri fecit. ⁊ ſine cõcuſſionis metu cuſtodiuit eius imperiũ. atqꝫ tyrannorum conſilia refrenauit.

Capitulum.xxvij.

S ergo beneficiorum ſemper memor honorabat beneficij largitoreꝫ. habebatqꝫ participes hymnorũ ſorores conſeruantes conſeruationẽ in virginitate. et epulas maximas iudicantes ſacroruꝫ meditationes eloquiorũ theſaurũ inadibileꝫ eſtimantes manꝰ egentiũ. Uerũ ipſe ꝑnceps

multis preconijs adornatur. maxime vero clementia manſuetudine animi tranquillitate nunq̄ recipiens tempeſtatē. fide vera atq̄ probabili. cuius iudiciū nos conuenit oſtendere manifeſtum. Quidam vir conuerſatione quidem monachica: ſed aſperior conſilio. adhuc imperatorē pro aliqua cauſa rogans. Cumq̄ hoc crebro feciſſet: nec ea pro quibus poſtulauerat impetraſſet: eum ab eccleſiaſtica religione prohibuit ꝛ impoſita eius obligatione diſceſſit. Uerum fideliſſimus imperator ad palatium tēpore prādij aſtantibus pranſoribus ait. non ſe ſumpturū cibum: niſi prius eius vinculū ſolueret. Ob quam rē miſit ad ciuitatē epiſcopum rogans vt iuberet ei que ligauerat. quatenus eius vincula reſolueret. Cumq̄ dixiſſet epiſcopus nō debere a quolibet obligationē recipere. et mandaſſet quia ſolutus eſſet: ille tamen eius nō ſuſcepit ſolutionem donec qui ligauerat multo labore requiſitus: ei cōmunionem quā prohibuerat reddidiſſet. Ydolorū igitur templa que fuerāt derelicta a fundamentis euelli fecit. vt poſteri neq̄ veſtigiū erroris priſtini reperirēt Hunc enim ſenſum etiam in ſua lege conſcripſit. Quādo igitur roilas dux ſcythie tranſiuit hyſtrum ꝛ cum innumero exercitu vehementer thracias populatus eſt ipſamq̄ regiam ciuitatē obſidere ſe ꝛ ſubuertere minabatur. ſupernis iaculis atq̄ fulminibus cū maieſtas diuina percutiens. ꝛ ipſum ꝛ omnē ſimul cōcremauit exercitum.

Capitulum. xxviij.

Ale aliquid a dño eius conſolatore etiā ꝑthyco ꝑlio geſtū eſt. Naꝫ cū illi romanos vacare coguiſſent. ꝛ ciuitates in cōfinio ꝯſtitutas debellarēt: paciſq̄ pacta trāſcenderēt: vaſtatis finibꝰ nemo ferebat auxiliū. Imperator nanq̄ de pace ꝓſumēs: duces ꝛ milites ad alia bella direxerat. Tunc ergo imbre vehementiſſimo. et grandine depoſita vlterius eos deus accedere non ꝑmiſit. eorumq̄ ligauit curſum ita vt viginti diebus totidem ambulare ſtadia non valerent. Duces venientes ꝛ cōgregantes exercitum: primo bello obſidentes vrbē imperatoris vocabulo nominatā: reprobi ſunt inuenti. Cuꝫ enim hic pluſq̄ triginta diebus gororianus rex predictam obſideret vndiq̄ ciuitatem. et multa machinamenta conſtrueret: turres cōtra mures ciuitatis excelſas edificaret: ſolus eunomius ſacratiſſimus eius ciuitatis epiſcopus reſtitit. ꝛ impetum moliminis eoruꝫ machinaſq̄ deſtruxit. et licet duces noſtri hoſtibus bellando ceſſiſſent. ꝛ obſeſſi ciues reſiſtere non auderent: iſte ſolus pugnando ſine vaſtatione reddidit ciuitatē. Unus itaq̄ partis hoſtilis vir dum conſuete blaſphemaret. ꝛ rapſacis atq̄ ſennacherib verba profunderet. et cum veſania minaretur ſacrum ſe cōcrematurum templū: ille vir ſacratiſſimus nō ferens huius inſaniam iuſſit arcu baliſtam poni iuxta propugnaculum quod apoſtoli thome videbatur habere vocabulum. ꝛ maximo in eo lapide coaptato. In nomine inquit eiꝰ qui eſt blaſphematus lapidem tenſo arcu dimittite Tunc lapis emiſſus veniens vſq̄ ad faciem nephandiſſimi blaſphemantis: vultum eius valde corrupit. caput contriuit. cerebrumq̄ in terrā fudit. Hoc cum dux exercitus cognouiſſet: qui ſe ciuitatem capturum eſſe minabatur: ſiluit rebus ip̄is victū ſe eſſe profeſſus ꝛ metuens queſiuit pacem. Sic ergo rex omniū: fideliſſimū hunc principē conſeruauit: cum ꝛ ip̄e ſeruitutem profiteaṫ ꝛ cōpetens offerat dño miniſteriū.

Capitulum. xxix.

Ater hec innocentio mirabili romane vrbis antiſti ſucceſſit bonifacius bonifacio zoſimus. zoſimo celeſtinꝰ. Hieroſolymis vero poſt Johannē. praylius ſuſcepit eccleſie preſulatum. Uerum in antiochia poſt alexandrū theodotus caſtitatis ſpeculum eccleſie pontifex ordinatur. māſuetudine ꝛ puritate cōuerſatōnis ornatus. Is enim cohortem appollinis ſacris ouibus miſcuit: rogans eos vt vnirentur ouilibꝰ. Ea ſiquidem tempeſtate digerdis perſarū rex contra eccleſias huiuſmodi cauſa bella cōmouit.

Capitulum. xxx.

Bdas quidam erat epiſcopus: plurimis virtutibus adornatus. Is em̄ mediocriter vſus zelo diuino. piri. id eſt focos eorum ſeu veſtam deſtruxit. Pyria nanq̄ pagani vocant templa in quibꝰ igneꝫ ſeruant. Deum enim arbitranṫ ignē. Hoc dū rex cognouiſſet a magis euocauit abdan et primo quidem manſuete culpauit factū: precipiens vt pyrion rurſus edificaret. Illo reſiſtente et hoc ſe nequaq̄ facere confirmante: vniuerſas ſe rex deſtructurum interminaṫ eccleſias. Cuius interminationē terminus ſubſecutꝰ eſt. Nam ꝑus illū virū occidi ꝑcipiēs

deſtrui q̄ꝫ eccl'ias impauit. Ego ſiquidē de
ſtructionem veſte nō reor oportune commiſ-
ſam. neqꝫ eñ ſanctus apoſtolus dum veniſſet
athenas ⁊ ciuitatē repletā ydolis cōſpexiſſet:
ab illis honoratas deſtruxit: ſed ratiōe igno
rantiā redarguit ⁊ veritatis iura mōſtrauit.
Quia vero deſtructū templū reedificare no-
luit: ſed necē magis elegit. nimis admiror et
plurimis eum honorandū coronis exiſtimo.
Tale eſt ignem adorare: quale eius edificare
templū. Hinc ergo ſumēs tempeſtas initiū:
ſeuiſſime atqꝫ ferociter circa pietatis alūnos
intumuit. ⁊ triginta iugiter annis fluctuatio
dira ꝑmanſit: a magis veluti procellis agita
ta. Magos eñ appellant perſe eos q̄ elemēta
deificant: quorū fabulas in alia cōſcriptione
monſtrauim⁹: in qua horuꝫ interrogationib⁹
dignas ſolutiōes obtulim⁹. Hororianus ita
qꝫ filius Digerdis poſt mortē pr̄is cū impio
etiā contra chriſtianā pietatem bella ſuſcepit.
Quas eñ tormentorū ſpecies ⁊ ſuppliciorū
adinuentiōes pijs intulerit: nō eſt facile nūc
narrare Aliorꝫ nanqꝫ manus excoriauerunt.
aliorū dorſa. aliorū capita a fronte inchoan-
tes vſqꝫ ad ceruices: nuda cute reliquerūt. ali
os ſecātes per mediū: calamis nudos operien-
tes ⁊ ipas ſectiones calamorꝫ carnibus aptā
tes. capita vſqꝫ ad pedes funib⁹ ſtringentes.
poſtea calamos ex eorū membris vehemēter
trahebant. vt acuta ſectio calamorū dum tra
hebant eorum carnes ſecarent ⁊ tormentorū
amariſſimi doloris inferrent. Deinde fodien
tes latus ⁊ eos vndiqꝫ obturātes: ſuricū ma
iorū greges in eos miſerūt: eiſqꝫ pabulū athle
tas dederūt: impie ligantes manus eorū ⁊ pe
des. ne poſſent a ſe beſtias remouere. ſed ⁊ a-
lia tormēta ſeuiora magis exercuerūt: haben
tes doctorē veritatis inimicū: ſed non potue
runt athletarū deuincere fortitudinē. Spon
te namqꝫ currebāt: vt occaſione huius mortꝭ
incorruptibilis vite dona ꝑciperent. Duorū
tamē aut triū agones memorabo. vt ꝑ hos re
liquorū fortitudo monſtretur.

Capitulum. xxxi.

Ormidiſta quidā valde nobilis apd̄
perſas erat qui patrē prefectū habue
rat. Hunc dū rex agnouiſſet chriſtia
nū: deduci fecit ⁊ imperauit vt ſalutarē nega
ret deū. At ille. Nec iuſtū inquit. nec vtile pre
cipis impator. Nā qui docet vt deū omniuꝫ
facile cōtemnat ac denegat. facilime q̄ꝫ ſper
nit imperatorē cum ⁊ ipe ſit particeps nature
mortalis. Et ſi ſummo ſupplicio dignus eſt q̄
tua ſceptra cōtempſerit imperator: multipli-
cibus tormentis ſubdendus eſt: qui cuncto-
rum negauerit creatorē. At imperator cuꝫ de
buiſſet mirari prudentiaꝫ: fortiſſimū diuitijs
et dignitate nudauit athletam. iuſſitqꝫ vt nu-
dum traheret camelorū exercitus. Cūqꝫ plu
rimi tranſiſſent dies: reſpiciens de ſuperiori-
bus imperator: vidit illum eminentiſſimū vi
rum ſolis radijs inflammatū ⁊ puluer' ſqua
lore completū. patrieqꝫ nobilitatis memor eū
ad ſe iuſſit adduci ⁊ ex laneis veſtibus operi
ri. Deinde putans quia tam precedenti affli-
ctione q̄ eius miſeratione molliret: vel nunc
inquit illa obſtinatione priuatus nega filiuꝫ
fabri. At ille dei zelo cōpletus diſrupit veſteꝫ
et iactauit dicens. Si propter hoc me putas
a pietate recedere: habe donū cum impietate
quam poſſides. Hanc eius fortitudinē con-
templat⁹: nudū eum a ſuo proiecit imperio.

Capitulum. xxxij.

Amiū quoqꝫ mille famulorū domi-
nū reſiſtentē ſibimet negare creatorē
ſuum non ferentē: requirens qui ſer
uorū eius eſſet ſeniſſimus ⁊ aliorū ſeruorꝫ tra
didit dominatū. ſeruire precepit ſimul ⁊ eius
vxorem: per hoc putans propugnatorē ſe fle-
ctere veritatis. ſed ſpe ſua deceptus eſt. habe
bat ille domū in petra cōſtructam.

Capitulum. xxxiij.

Eniamin etiam dyaconū comprehē
dens clauſit in carcere. Cumqꝫ duo
tranſiſſent anni: ſuperuenit legatari
us romanorum pro alijs cauſis acturus. Et
dum hoc agnouiſſet poſtulauit a rege vt di
mitteretur dyaconus. Porro rex iuſſit vt pro
mitteret beniamin. quia pro nullo magorum
doctrinā chriſtianam predicare preſumeret.
⁊ dimitteretur exire. Tunc legatarius quidē
cuſtodire beniamin que rex preceperat com-
promiſit. Beniamin autē audiens monita le
gatarij. Impoſſibile eſt inquit non me parti-
cipare alijs quod ipe percepi. Quanto enim
ſupplicio dignus ſit qui talentum abſcondit:
ſacra euangeliorū teſtatur eccleſia. Sed rex
Tunchorū nihil agnoſcens iuſſit eum abſol
ui a vinculis At ille predicare nullatenus q̄
eſcebat ⁊ capiens eos qui ignorantie caligi-
ne tenebantur: intelligibili luci iugiter offere
bat. Cumqꝫ tranſiſſet annus: regi geſta illius
nunciantur. Tunc deductum ad ſe negare

iuſſit quē adoraret deum. Uerum ille requiſiuit a rege dicēs. Quo dignus honore eſt qui ſuū relinquens regnū: inuadere ſtuduerit alienū? Cūq; dixiſſ; rex. morte nouiſſimoq; ſupplicio. ſapientiſſimus vir ille reſpōdit. Quid ergo non iuſte patiatur homo: qui factorem mundiq; creatorem. nutritorē ac ſaluatorem deſerens: vnū conſeruorū ſuorū deificare voluerit & debitum illi cultum iſti magis obtulerit? Hijs ſermonib; rex accenſus: viginti clauos acui & totidem vnguib; digitorū ei⁹ manuū atq; pedū precepit infigi. Cūq; hoc ſupplicium ab eo derideri conſpiceret aliū rurſus calamū acutum in eius femore vnde humana origo deſcendit iuſſit immitti. Cumq; crebro ejcere͂t. & rurſus induceret: ineffabiles ei dolores operabatur. Poſt hoc vero ſupplicium impius atq; ferox: virga; groſſam ſpinis vndiq; plenam: per eius meatū iuſſit induci. vt hoc modo ſpiritu; fortiſſimus decertator emiſiſſet. Sed & alia mlta ab illis impijs ſūt preſumpta. Nec tamen mirandū eſt quia illorū ferocitatem & impietatē longanimit̃ deus omniū patiatur: quādo ante imperiū maximi conſtantini quicunq; fuerunt romanorū imperatores contra veritat̃ miniſtros vehementer inſanierunt. Dyocletianus namq; paſſiōis ſalutaris die: in omni imperio romanorū deſtruxit eccleſias: ſed nouem trāſactis iſte quidem denuo floruerunt & multiplicem magnitudinē ſuſceperūt. ille vero poſt rabiem ſue impietatis extinctus eſt. Nam & bella huiuſmodi futura dn̄s predixit. & eccleſie victoriam predicauit. Nos tamē ipſe quoq; edocet res. quia plus nobis vtilia ſunt bella q̄ pax. quia pax delicatos nos remiſſoſq; facit & tumidos. porro bellum & mentē acuit & preſentia quaſi tranſeuntia cōtemnere pſuadet. S; hec quidem & in alio opere crebrius enarrauimus.

Capitulum. xxxiiij.

Illo quoq; tēpore quo ſacratiſſim⁹ theodotus anthiochena; regebat eccleſiam. theodorus mompſueſtie q̄dem epiſcopus: ſed totius eccleſie doctor dū contra vniuerſam cohortē hereticoȝ fortiter dimicaſſet: terminū vite ſortitus eſt. Is enim diodori quidem magni doctrina potitus eſt. iohānes vero ſacratiſſimi fuit ſocius atq; cooperator. cōmuniter em̄ diodori pocula ſpiritualia ſunt adepti. qui ſex & triginta ān̄is māſit in preſulatu & contra arrij eunomijq; acies fortiſſime preliatus eſt. inſidias quoq; latronis appollinarij extinxit. optimaq; paſcua diuinis ouibus pparauit. Cui⁹ frater policronius apanienā rexit eccliam & gratia ſermonis & claritate cōuerſationis ornatus.

ℭ Socrates.

Capitulum. xxxv.

Non multo poſt tēpore quādo Iohānes defunct⁹: morit̃ & archadius imperator vir mitis & quietus. & circa finē vite pro huiuſmodi cauſa venerabilis eſtimat̃. In vrbe cōſtantinopoli domus eſt maxima: habēs cognomē carie. id eſt nucis. Eſt enī in eius domus veſtibulo arbor nucis in q̄ ſermo eſt. eo q: fuerat appenſus martyr acacius & defunctus eſt. Ob quā rem etiā oratoriū illic eſt edificatu;. Hanc archadius videre volens: ad orationē venit votoq; completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratoriu; habitantes: volentes imperatore; videre currebant. et alij quidē foras domū preceſſerant vt melius aſpectū principis & ordine; viderēt obſequij. alij vero ſequebant̃. Dum vero oēs cū mulierib; atq; filijs & mancipijs extra domū fuiſſent egreſſi: repēte maxima dom⁹ oratorio coherens: ſubito tota corruit. Clamor cum admiratione ſecutus eſt quomō oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaq; relicto annorū octo filio theodoſio. de quo iā plura ſunt narrata defunctus eſt conſulatu baſſi & Philippi prima die maij. anno ſecūdo ducenteſime nonageſime ſeptime olimpiadis. Is ergo cu; patre quidem theodoſio. xiij. regnauit annis Poſt mortem vero patris. xiiij. vixit annis qui ſunt. xxxj.

ℭ Explicit liber Decimus eccleſiaſtice Tripartite hyſtorie.

Incipit liber undecim⁹.

Capitulum. Primum.

Gitur archadio imperatore defuncto. honorius quidē eius frater regebat heſperiā. Orientales aūt prouincie ſub ditione manebāt theodoſij iunioris cū eſſet annorū octo athemio p̄fecto omīa diſponente. Erat eni iſte nepos philippi: qui paulū epiſcopū ſub cōſtantio ab eccl'ia expulerat. ⁊ macedoniū introduxerat. Is em̄ muro maximo vrbē cōſtantinopolim circūdedit. q̄ vir ſapientiſſim⁹ inter illius tēporis hoīes reputabat̄. ⁊ nihil inconſulte faciebat: ſed cū multorū cōſilio que erāt agēda tractabat et maxime ſophiſte troilo ſe credebat.

Capitulum. ij.

Mperatore igitur octo annos theodoſio agente: tercio anno articus habebat epiſcopatū vir clarus ⁊ eruditus. venerabilis atq₃ prudēs. vnde etiā eccleſias magnū ſub eo ſumere contigit incrementū. Nō enim ſolis ꝓprie fidei pſonis munificus erat: ſed etiā hereticis miraculū ſue ſapiētie demōſtrabat. quos fatigare q̄dē₃ volebat. Cū vero eos terrere temptaſſet: denuo māſuetudinē oſtendebat ⁊ inter hec nō negligebat eloquiū. Laborabat em̄ circa veterū lectiōes noctib⁹ eis incūbens. quapropter nō eū monebāt philoſophice aut ſophiſtice lectiones. Erat em̄ in cōfabulantib⁹ gratus. ⁊ cū triſtib⁹ meſtus. ⁊ abſolute ſcd'm apoſtolū oīb⁹ oīa factus eſt. Primo q̄dē₃ cū preſbyter eſſet libros faciebat ⁊ meditatos coram eccl'ia recitabat. poſtea ṽo etiā fiduciā cū labore ſortitus ſub oculis doctrinā laudabilē proferebat. Nō tamē tales erant ei⁹ ſermones. vt etiā ab auditorib⁹ ſcripture traderent̄. Que ṽo eius tēporibus memoranda prouenerint enarrabo.

Capitulum. iij.

N ſinnada capatiane frigie ciuitate theodoſius quidā erat ep̄us ⁊ macedonianos cū illic plures eſſent inſeqbat̄ ⁊ nō ſolū eos ciuitate: ſed etiā ab agris nimia crudelitate pellabat dū orthodoxorū eccleſie pſecutiōes inferre non amore faciebat. Contra quos vniuerſos tā clericos q̄ʒ iudices prouinciales armabat ⁊ p̄cipue agapitū eorū turbabat epiſcopū. Cūq₃ iudices ꝓuincie ad inferenda tormēta ſibi ſufficere nō putaret: cōſtantinopolim eſt profectus vt prefectorū ſolacia mereret̄. Ibiq₃ poſito theodoſio propter hm̄oi cauſam agapitus macedonianorū epiſcopus ad meliorē ſe cōtulit p̄tē. Habitoq₃ tractatu cū omni clero ⁊ euocans totū populū ſibimet ſubiacentē: ſuaſit eis vt cōſubſtantialitatis ſuſciperēt fidem. Hoc facto repente cū maxima multitudine. mag' cū omni vt ita dixerim ciuitate ad orthodoxorū eccl'iam venit. ⁊ ozōne facta ſedē in qua theodoſius preſidere ſolebat obtinuit. Tunc vniens populū. ⁊ de cetero fidē cōſubſtantialitatis docēs eccl'iam tenuit ſinnadenſem. Hijs itaq₃ geſtis nō poſt multū t̄pis theodoſi⁹ cū p̄fectianorū venit auxilio. ⁊ nihil ſciens hoꝝ q̄ fuerant geſta ad eccl'iam properauit. ex qua ab oībus expulſus rurſus cōſtantinopolim remeauit ⁊ apud ep̄m articum q̄ fuerant contra eū geſta diſſeruit quemadmodū irrationabiliter epiſcopatu fuiſſet expulſus. Artic⁹ autē cognoſcēs vtilē₃ cauſam ecclie proueniſſe theodoſiū quidē verbo cōſolatus eſt. vt patiēter ferret. Proponēs autē cauſis pſonalibus generalē vtilitatem: ſcripſit agapito vt teneret epiſcopatum. nihilq₃ de inimicicijs theodoſij cogitaret.

Capitulum. iiij.

Oc igit̄ vnū eſt rerū vtiliū que artici tēporib⁹ in eccl'ia prouenerunt: ſed neq₃ miraculoꝝ aut ſanitatū₃ defuit hijs cauſa tēporib⁹. Quidā nanq₃ iudeus cū paralyticus eſſet: plurimis annis in lecto iacebat. Cūq₃ omīs medicina ei fuiſſet exhibita ⁊ cunctoꝝ iudeoꝝ nihil oratio preualeret: nouiſſime ad baptiſmatis chriſtiani gratiam cōfugit. huic ſoli veritatis medicamenti ſe cōmittēs hoc velociter ep̄o artico nūciat̄. Quē cathecuminū factū ⁊ ſpem ei chriſti ꝓmittēs deportare eū lecto p̄cepit ad baptiſmū. Verū iudeus palyticus baptiſmū vera fide ſuſcipiens. cū de fonte fuiſſet leuatus egritudine repente ꝑuatus eſt ⁊ de cetero ſanus fuit. Hāc ergo curā virtus chriſti etiā noſtris tēporib⁹ demōſtrauit. Qua cauſa plurimi paganorū credētes baptiſati ſunt. iudeos autē ſigna licꝫ querentes. hec tamē nō prouocauerunt ad fidem. Hijs itaq₃ apud xp̄ianos geſtis plurimi paruipendētes in ſua neq̄cia ꝑmanſerūt

⁊ nō ſolū iudei tantis prodigijs reſultabant: ſed etiam ſequaces eorū ſimilia ſapuiſſe cōuicti ſunt.

Capitulum.v.

Abbatius itaq; cuius dudū fecim⁹ mentionē nolēs in ſuo ordine manere pſbyteratus deſiderabat epiſcopatū. Hijſdēq; tēporibꝫ receſſit ab eccl'ia nouatianorū occaſionē habēs quaſi ꝓpter obſeruationē paſche iudaice. faciebatq; collectas cōtra Siſinniū ſuū epiſcopū. in loco ciuitatꝭ q̄ xerolofus appellaꝛ: in archadij foro. Illic eñ cōmiſit rem valde periculoſam. Die nanq; feſtiuitatis in euāgelica lectiōe vbi ſcriptū eſt. Erat eñ paſcha iudeorū verba q̄ nuſq; ſcripta neq; audita ſunt pſumpſit adijcere. Idē. Maledictus qui pter azima celebrauerit paſcha. Hoc auditū pcucurrit in populū ⁊ ſimplices decepti nouatianorū laycorū conuenerūt ad illū. Quod tamē malū nō remāſit inultū: ſed in finē peſſimū eius falſitas eſt conuerſa. Poſt paululū eñ cū ad quandā feſtiuitatē multi cōcurrerent vt vigilias ſolito celebrarent. formido ſubito demonica irruit ſuper eos quaſi ſiſinnius eoꝝ epus veniret cū maxima multitudīe. factaq; turbatio quippe nocte ⁊ in anguſtie loco cōperti ſemetipos cōtriuerūt. ita vt vltra.lxx. hoīes morerenꝛ. Hoc facto plurimos a ſabbatianoꝝ ſecta probibuit. quidā vero in eius ruſticitate pmanſerunt.

Capitulum.vj.

O tpe dorotheus arrianorū preſul quē ab antiochia conſtantinopolim tranſtulerūt: cū centū decē et nouem vixiſſet annis defunct⁹ eſt. cōſulatu honorij ſeptimo ⁊ theodoſij ſecūdo. ſexta die nouembris. poſt quē arrianoꝝ ſupſtitionis baribas ordinaꝛ epus. Sub hoc itaq; bariba per duos pſbyteros eloquētiſſimos arrianorū religio floruit. quorū alter thimotheus. alter georgius dicebaꝛ. Sed georgius doctrina helladica eruditus erat. thimotheus ſacris litteris incūbebat. Et georgius quidē ſemp ariſtotilē ⁊ platonē habebat in manibus. thimotheus origenem: ita vt etiam lingua hebraica loquereꝛ. Thimotheus dudū pſaltirianorū fuit hereſeos. georgiū baribas ordinauit preſbyterū. Thimotheū itaq; egoipſe vidi. ⁊ cognoui queadmodū interrogantibꝫ erat reſpōdere paratus ſoluēs obſcuriſſimas queſtiōes que in diuinis inueniunꝛ eloquijs teſtem vocans veraciſſimū origenē. Mihi tamen videbaꝛ eſſe mirabile. quomodo tales viri in arrianorū lege manſerūt. quorū vnus quidē platonem habebat ſemp in manibꝫ. alter reſpirabat iugiter origenē. dum nuſq; plato ſecūdā vel terciā ſicut ipe ſolet noīare iniciū ſubſtantie aſſerat pcepiſſe. ⁊ origenes coeternū vbiq; fateatur filium patri. Qui licet in ſua ſentētia māſerint: religionē tamē arrianā perduxerūt latenter ad meliora. Multas nāq; arrij blaſphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum.vij.

Ater hec defuncto theophilo paſſione letargica conſulatu honorij nono. et theodoſij quinto: facta cōtentione ꝓpter epiſcopatū inter Thimotheū ⁊ cirillū die tercia mortis theophili cirillus ordinaꝛ epus. ⁊ maiori faſtuq; Theophilus tenebat epatū. Qui mox epatus ſui pncipio nouatianorū claudēs eccl'ias oīa vaſa eoꝝ ſacra percepit. epiſcopūq; eorū theopompum rebus quas habebat oīibus ſpoliauit.

Capitulum.viij.

O dem tēpore apud perſas eſt xp̄ianitas dilatata. Inter romanos eñ ⁊ pſas ſemp ꝓpter diuerſas cauſas mittunꝛ legatiōes. Tūc ergo caſus attulit vt maruthas meſopotamenus epus: cuius dudū meminim⁹ a romanorū impatore ad perſarū deſtinareꝛ regē qui multā reuerentiam apud maruthām inueniens: eum decenter honorabat ⁊ tanq; diuinū reſpiciebat virū. Hoc factū mordebat magos. metuētes ne regē xp̄ianū fieri ſuaderet. nam cū dolore capitis multo tēpore torquereꝛ: magis eū curare nō valētibus. Maruthas orationibꝫ fecit incolumē. Ob hanc ergo cauſam moliti ſunt quandā magi fallaciā. et quoniā per ſe ignem colūt. cōſueuitq; rex in quadā domo ignē ardentē ppetuo ſuppliciter adorare. magi ſub terra hominē abſcondentes tempore quo rex ſolebat orare: eū talia clamare fecerūt Mitte foras regem. impie eñ agit. q ſacerdotē chriſtianoꝝ iudicat eſſe venerādū. Hec audiēs digerdis rex perſarū licet reuerentiā haberet: tamē maruthā abijcere cogitabat. Porro maruthas vere deo venerabilis homo vacabat orationibus p quas inuenit dolū magicis artibus fabricatū. veniensq; ad regem. noli inquit illuc ire rex: ſed ingreſſus dū audieris vocē fodiube ⁊ doli cauſas inuenies. Nō eñ ignis

loquitur: ſed hominum molimina huiuſmodi eſſe noſcuntur. Hoc dicto: flexus eſt perſarum rex. et rurſum ingreſſus vbi ignis inextinguibilis ſeruabatur. cum audiſſet vocem: iuſſit fodi locum. Tunc qui mittebat quaſi diuinam vocem inuentus arguitur. Iratus itaque rex magorum genus vſque ad decimam iuſſit iminui portionem. Hoc facto maruthe dixit vt templa que vellet edificaret. Ex hoc apud perſas ſumpſit xpianitas incrementum. Tunc ergo maruthas a perſis conſtantinopolim remeauit et non longo poſt tempore deſtinatus eſt. iterumque magi machinabantur ne eum ſuſciperet rex feceruntque fetorem quendam in loco vnde rex tranſire ſolebat. et quaſi a chriſtianis factum fuerit derogabant. Cumque rex ſuſpectos iam habens magos cum ſtudio requiſiſſet: denuo ab eis concinnatum eſſe cognouit. Quamobrem plurimos eorum ſupplicijs tradidit. maruthan uero potiori honore coluit et romanos valde dilexit. eorumque amplexatus eſt pacem. qui pene chriſtianus fieri potuit dum aliud miraculum per maruthan et ablatem pſidis epiſcopum prouniſſet. Ambo nanque moleſtum demonem a regis filio propulerunt. orationibus vacantes atque ieiunijs. Poſt hec autem digerde defuncto: antequam fieret chriſtianus: ad eius filium peruenit imperium. cuius tempore inter perſas atque romanos pacta ſoluta ſunt.

Capitulum. ix.

Er idem tempus innocentius primus rome nouatianos perſequi cepit multaſque eorum tulit eccleſias. quo tempore roma eſt a barbaris depredata. Alaricus enim quidam barbaros ditioni romanorum et theodoſio imperatori ſubiens. atque contra eugenium tyrannum ſolacia prebens. et propterea romanis dignitatibus honoratus: felicitatem ſuam non ferens: imperare quidem non elegit: ſed diſcedens ab vrbe conſtantinopolitana: venit ad partes heſperias. Cumque veniſſet yllyricum: omnia ſubuertebat et tranſiens theſſaliam habita congreſſione circa fluuium primum: apud nicopolim epyri pene tria milia viros eius theſſalum peremerunt. Poſt hec autem quicquid eis incurreret deſtruentes nouiſſime romam venerunt. quam vaſtantes: plurima quidem miraculorum eius igne concremauerunt. pecunias autem abripuerunt. multoſque ſenatorij ordinis diuerſis ſubdidere ſupplicijs deridenteſque romanorum regnum: imperatorem fecerunt quendam nomine athalum quem vna die tam imperatorem fecerunt procedere. altera vero ſerui ſcemate miniſtrare. Hec dum egiſſent: alaricus in fugam repente conuerſus eſt fama procedente: quia theodoſius imperator contra eum miſiſſet exercitum que fama non fuit ficta. Reuera nanque exercitus veniebat. Fertur namque quando cum alaricus pergeret romam: vir quidam venerabilis conuerſatione monachus eum monuiſſet vt mala talia facere non auderet: neque necibus gauderet aut ſanguine. At ille. Non inquit ego volens romam proficiſcor: ſed quidam quotidie mihi moleſtus eſt torquens et dicens: Perge et romanam deſtrue ciuitatem. Hec etiam de hijs dicta ſufficiant.

Capitulum. x.

Aſter hec celeſtinus rome ordinatur epiſcopus. qui etiam nouatianorum abſtraxit eccleſias. et eorum epiſcopum nomine ruſticulum in occulto coegit celebrare collectas. Vſque ad illud nanque tempus plurimas nouatiani habebant eccleſias. Porro conſtantinopolim non talia pertulerunt: ſed cum eos diligerent etiam intra vrbem eos collectas facere permiſerunt. Moriente vero Siſinnio nouatianorum epiſcopo: criſantus ad epiſcopatum trahebatur vir multis romanorum dignitatibus honoratus. Quo fugiente ſabbatius tempus ſe oportunum ad epiſcopatum veniſſe credens: fecit quoſdam ignobiles ſibi manus imponere iuſiurandum quod prebuerat paruipendens. Cuius mores cum populus abhorruiſſet: criſantum per loca omnia requirebant. Quem inuenientes in bythinia: inuitum ſacerdotium ſuſcipere coegerunt. Qui nihil percipiebat eccleſie niſi die dominico duos panes.

Capitulum. xi.

Aſiquidem tempeſtate iudeorum domus ab Alexandria eſt huiuſmodi cauſa proiecta. Alexandrinorum populus inter alias generationes ſeditionibus eſt deditus. qui ſi occaſionem acceperit: importabilia mala committit. nam preter ſanguinem non ceſſat a lite. Contigit itaque tunc vt inter alterutros contentiones haberent. non propter neceſſariam cauſam: ſed propter ſtudium pantomimorum. Quia enim is qui ipſo die ſabbatorum ſaltabat plurimum habebat populum iudeorum. dum vacantes non auditioni legis: ſed theatris occuparentur. ea dies litigioſa extitit inter partes. cumque hoc aliquatenus fuiſſet ab Alexandrie prefecto correptum: nihilominus manſere iudei partis alterius inimici. et cum eſſent ſemper chriſtianis infenſi: contra pantomimos eorum amplius dimicabant. Tunc ergo oreſtis prefectus Alexandrie

festiuitatem quandā quā polliciam vocāt. in theatro celebrabat. vbi ⁊ aderant quidā amatorū cirilli diſpoſitiões pfecti volentes agnoſcere. inter quos qdã noīe gerax doctor puerilis litterarū. ⁊ cirilli feruentiſſim⁹ vehementer auditor ac ſollicitus plauſus in ei⁹ expoſitionib⁹ excitare. Hunc itaq geracem cū vidiſſet in theatro iudeorū turba clamabat aduerſus eū: quia pro nihilo venerit: niſi vt in theatro ſeditiões int populos excitaret. verꝝ oreſtis dudū habēs odiū contra cirilli ſuperbiam arreptū geracē publice fecit in theatro agi verberib⁹. Hoc cirillus agnoſcens: cõuocatis priorib⁹ iudeorū vt decebat ammonuit. ne cõtra chriſtianos ſeditiões vlterius excitarent. Porro turba iudeorꝝ hoc puipendēs: maiora ɔtra chriſtianos tractauerūt molimina. Dantes itaq ſibimet ſignū vt anulum factū ex palma oēs haberent i digito contra chriſtianos hoc modo dimicauerūt. Fecerūt eñ quoſdā de ſuis vna nocte per omnes ciuitatis diſcurrere regiões clamātes quoniā alexandri arderet ecclia. Ob quā rem chriſtiani vndiq cõcurrebant quaſi vt ecclie flammas extinguerēt. Porro iudei ignorātes interimebant: ſemetipos per ſignū anuli cognoſcētes. ac pcentes alterutrū. Facto aūt die: latere nequerūt. Ob hanc rem pmotus cirillus cū maxima multitudine ſynagogis aſtitit iudeorū ⁊ illas quidē abſtulit. iudeos autē expulit ciuitate. eorūq ſubſtantiā diripere pplis imperauit. Hoc ergo modo iudei a tēporib⁹ alexādri macedonis illā habitantes vrbem tūc nudi prorſus ſunt ⁊ p ſingula loca diſperſi. Adamanthius vero medicine ſophiſta conſtantinopolim veniēs: chriſtianū ſe fieri promittēs ⁊ poſtea reuerſus eſt in alexandriā. Igit alexandrie prefectus oreſtis valde contriſtabat eo q populoſam vrbē ita deſolatā repēte cõſpiceret. vnde etiā principi retulit qđ puenit. Sed ⁊ cirillus delicta iudeorꝝ impatori non tacuit ⁊ oreſtis amicicias cogente populo poſtulauit. Cumq pfectus amiciciarꝝ verba refutaret: euāgelia obtulit ei cirillus. ⁊ dū neq ſic eis corda ſubigerent: hec denuo puenerūt Monachorꝝ quidā in mõte nitria cõſtituti fautores theophili ex illo quo cõtra dioſcorꝝ iniuſte fuerat coarmatus. etiā pro cirillo libēter plia ſuſceperūt: relictiſq monaſterijs viri pene qngenti ⁊ veniētes ad ciuitatē pcedentē in carpento pfectū imolatorē ydolorū paganū clamabāt. At ille putās immiſſione cirilli factū clamare cepit. Chriſtianus ſum ⁊ ab artico conſtantinopolim baptiſatus. Illis hec verba deſpicientib⁹: ammonius quidā eorum prefectū petra pcuſſit in capite. Qui repente cõpletus eſt ſanguine. ⁊ recedentib⁹ officijs atq lapidū impetū declinantib⁹: cum paucis remanſit. Inter hec populus cõcurrebat: vt pfecti vindicaret iniuriā. detentūq ammoniū diu verberib⁹ caſtigauit: donec traderet morti. Non poſt multū hec nunciant imperatori. Corpus autē ammonij ſumēs cirillus in qdam ecclia ſepeliuit. eiq aliud nomē impoſuit vt nõ pro ſua culpa: ſed pro chriſto mortuus putaret. cui laudes. quaſi martyrib⁹ offerebat. Sed qui vere nouerāt. quia dignas ſuſceperat ſuo ſcelere penas cirillū valde culpant. Sed neq in hoc ſolūmodo cirilli ⁊ oreſtis aduerſitas cõquieuit quādo poſt hec aliud eſt exortum.

Capitulum. xij.

Rat in alexandria quedā mulier hipatica filia theonis philoſophi. ⁊ in tantū erudita ſup oēs philoſophos eius tēporis emineret ⁊ in platonica ſchola a plutino veniētē ſuſciperet ipa ſucceſſionem atq oēs philoſophicas lectiones exponeret. Quapropter oēs currebant ad eā propter honeſtā doctrine fiduciā. Veniebat etiam ad iudices: nec habebat vllam verecundiam publice pmixta viris: dū eam cuncti pro ſua caſtitate venerarent. Tūc ergo inuidia cõtra hanc feminā eſt accenſa. Dum eñ crebro pergeret ad oreſtem: eccleſiaſticus populus motus aduerſus eam eſt tanq ipa cum ab amicicijs prohiberet epiſcopi. Quāobrem cõſpirantes viri acerrimo feruore pulſati quorum dux erat quidā petrus lector: obſeruauerunt mulierē ad propria remeantē. eamq de vehiculo deponentes ad eccliam que vocatur ceſaris traxerūt ⁊ veſtibus exutā lapidib⁹ peremerūt. quā poſtea mēbratim dilacerātes in loco qui dicit cinarus igne cõcremauerūt. Hec res non mediocrē liuorē Cirillo ⁊ alexandrine concuſſit ecclie. Aliene namq ſunt a chriſtianis cedes ⁊ pugne. Hec igit acta ſunt qrto anno epiſcopatus cirilli conſulatu honorij decimo. ⁊ Theodoſij ſexto, menſe martio ieiunijs exiſtentibus.

Capitulum. xiij.

Oſt paucū itaq tēpus iudei rurſus illicite contra chriſtianos agētes puniti ſunt. in loco qui dicit meſtar: po

ſito inter calcidē ⁊ antiam ſyrie. Hic itaq; iudei conſuete quedã riſibilia celebrantes per ebrietatē accenſi inter alia chriſtianis ipſiq; chriſto derogare ceperunt: deludentes crucē ⁊ ſpem in eo qui eſt crucifixus habētes. Cõprehendentes ergo infantulũ chriſtianũ alligatũ cruci ſuſpenderũt. et primũ quidem deludebãt ei et irridebant. poſtea vero correpti veſania: ipſum infantulũ verberib; peremerunt. Ob hoc ergo dira congreſſio inter eos ⁊ xpianos exorta eſt. Qđ dũ principes agnouiſſent prouinciarũ iudicibus mandatũ eſt: vt huius quererent auctores. ⁊ punirentur. ⁊ hoc modo dignam vltionem ſua nequicia ꝑceperunt.

Capitulum. xiiii.

A ſiquidē tempeſtate iudeus quidã ſeductor ficta xpanitate crebro baptiſatur ⁊ hac arte pecunias congregabat. Cũq; multis hereſib; illuſiſſet arrianorũ atq; macedonianorũ: poſtremo ad eccleſiam venit orthodoxorũ. Cui dũ tẽpus ieiuniorũ fuiſſet impoſitũ multis adhuc dieb; occuparetur: cepit feſtinare vt quaſi in feruẽti ſtudio baptiſmatis dona ꝑciperet. Preparabat bap tiſma ⁊ veſtis cõgrua baptiſatis. Cũq; fons fuiſſet impletus: deducitur iudeus ad baptiſandũ. Tunc quedam inuiſibilis dei virtus aquã diſparere ꝑcepit. Cumq; preſentes nõ cogitantes dei virtutē aquã per cuniculũ propriũ defluxiſſe ſuſpicarent: diligenter vndiq; clauſũ rurſus impleuerũt fontē. et denuo deducto iudeo aqua diſparuit. Tũc ſacerdos. quid mali inquit feciſti o homo. an certe neſciens baptiſmo iam potitus es? Ob quã rē cum diuerſi concurrerent: quidã iudeũ recognouit quē baptiſatũ ab artico epiſcopo ipſe ſuſceperat et hoc modo illius fraus vniuerſis apparuit.

Capitulum. xv.

Praterea defuncto digerdo rege perſarum: eius filius barrabanis ei ſucceſſit. Hic inſtigatus a magis crudelibus torquebat ſupplicijs xpianos. Cumq; chriſtiani apud perſas opprimerent conſugiunt ad romanos eorũ petentes auxiliũ quos articus epiſcopus libent excipiens. eoſq; quãtũ erat poſſibile fouēs que geſta fuerant theodoſio nunciauit imperatori. Eo quoq; tẽpore etiã alia cauſa prouenerat que romanos ꝑſis faciebat infenſos. quoniã per ſe auriſoſſores quos a romanis ad mercedes acceperãt reddere cõtemnebant. ⁊ quia onera negociatorũ romanorũ violenter abſtulerant. Cũ illa ergo ingratitudine etiam chriſtianorũ ad romanos cõfugientiũ cauſa eſt adiecta. Mox ergo perſarũ rex legatos mittit repetēs fugiētes. Porro romani nequaq; ad ſe cõfugiētes voluerũt reddere. non ſolũ ſupplices liberare ſtudentes: ſed pro chriſtianitate libenter omnia ſuſtinere. Quãobrem dimicare q̃ perituros chriſtianos tradere potius elegerũt. Solutis ergo ꝓpter hoc pactis bellũ crudele cõmiſſum eſt. de quo abſurdũ nõ eſt pauca narrare. Romanorũ ergo impator miſit exercitũ cui prefuit militie magiſter ardaburius. Is eñ perſicam regionē per armenie fines ingrediens: vnam eius prouinciã azamenſem valde vaſtauit. Cui cũ plurimo exercitu Narſeus dux parthorũ regis occurrit. factaq; congreſſione deuictus eſt. Quo facto cogitauit ꝑ meſopotamiã romanorũ prouinciã ſine cuſtodia cõſiſtentē inuadere ⁊ hoc modo de romanis vlciſci. ſed romanorũ ducē narſei conſiliũ latere non potuit. Depredatus eñ aza et enam velociter regionē ⁊ ipē meſopotamiam venit. et ideo narſeus licet multũ habuiſſet exercitum: romanorũ terras introire nõ potuit: ſed veniēs ad niſibin perſarũ ciuitatē in confinio conſtitutam: ardaburio mandauit vt diem ⁊ locum ſtatueret preliorũ. At ille venientibus. nunciate inquit narſeo. quia nõ quando tu volueris: romanorũ pugnabũt imperatores. Uerũ impator deo ſoli ſpiritũ belli cõmittēs deſtinauit exercitũ. ⁊ quia fidelit deo ſupplicans repente impetrauit auxiliũ. Hinc datur agnoſci cum cõſtantinopoli pro euentu bellorũ eſtuatio magna cõſurgeret: angeli dei iter agentib; per bythiniam ad vrbem cõſtantinopolim ſe demonſtrauerunt iubentes vt cõfiderent ⁊ orarent ⁊ deo crederent. qa romanos victoria ſequeretur dicentes ſe mediatores belli directos a deo. Hoc auditũ nõ ſolum ciuitatē: ſed etiã milites confortauit. Cumq; ad meſopotamiã bellũ fuiſſet de armenie regione tranſlatũ romani pſas niſibi clauſos fortiter obſidebãt ligneas turres facientes aduerſus eos. eaſq; cõtra muros applicantes ⁊ plurimos de muris contra ſe pugnantiũ pimentes. Porro barrabanus perſarum rex audiens aza zenam regionē ab eis fuiſſe vaſtatã. ⁊ eos qui in niſibi clauſi videbant obſeſſos: ſeipm cũ magno exercitu preparauit occurrere. miratus quoq; romanorũ

virtutem ſarracenorū ſolatia poſtulauit. quorum tunc erat rex alamandarus vir fortis et preliator. Qui dum multa milia ſarracenoꝝ haberet: perſarū regi victoriam promittebat. ſicq; ei anthiochiam ſirie traditurum. ſed nō contigit quod putauit. Deus enim omībus ſarracenis quendā irrationabilē metum latēter iniecit. ita vt putarēt ſibimet romanos inſiſtere turbatiq;: nec habentes quo fugerent: in fluuiū Eufraten ſemetipſos armati proijciebant. vbi plus q̄ centum milia necati atq; conſumpti ſunt. Hijs itaq; prouenientibꝰ niſibin obſidentes cū audirent perſarum regeꝫ plurimos elephātes adducere: perterriti cuncta quidem obſeſſionis machinamenta concremauerunt ⁊ ad propria loca reuerſi ſunt. Que vero congreſſiones poſtea prouenerint ⁊ quomodo adreobindas alter romanorum magiſter militū fortiſſimū perſarum monachum interemit. quomodo ardaburius ſeptē fortiſſimos perſarū duces inſidijs captos occidit. vel quomodo Gratianus alter dux romanorū reliquos ſarracenos extinxit preter eundū eſt. ne videar multum a propoſita relatione digreſſus. Que tunc igitur gerebant̄ velociter imperatori theodoſio nūciata ſunt. Quomodo autē hoc cito cognoſceret: indicare non piget. Inuenit quendā virum animi. habitū: corporiſq; fortiſſimū nomīe Palladius. qui tanta velocitate veredas agebat vt tribus diebus perueniret ad termīos romanorū atq; perſarū. ⁊ rurſus totidem remearet ad conſtantinopolim ciuitatē. Is enim etiā alios romani imperij terminos velociter tranſibat. De quo quidam eloquentiſſimus ſic ait. Iſte vir cū ſit lata romana reſpublica: eā paruulam ſua velocitate demonſtrat. Que etiaꝫ perſarum rex ſepius admiratus eſt. Romanorū igit̄ imꝑator licet viderat apta collataꝫ ſibi a deo victoriam: proueniſſe tamen paceꝫ non diſſimulauit expetere. Miſitq; belioneꝫ virum prudentem ⁊ honoratum vt cū perſis loqueretur. Qui cū veniſſet meſopotamiam vbi erant foſſata romanorꝫ: miſit pro pace perēda legatariū. quendā maximū virum eloquentiſſimū ardaburij magiſtri militie conſiliarium. Qui pro pace veniens ad perſarum regē miſſum ſe nō ab imperatore ſed a ducibꝰ aſſerebat dicens: quia hoc bellum pro ſui cōtemptu: neq; perueniſſet ad principem. Cumq; perſarum rex paratus eſſet vt legatarij verba ſuſciperet: quia fame eius laborabat exercitus veniens numerus qui apud eos imortaliū appellatur. Eſt enim decem milia virorum valde fortiſſimorꝫ non dixerunt prius pacem cū romanis eſſe faciendaꝫ q̄ ipſi ſine cuſtodia conſtitutos inuaderent. Quibꝰ verbis perſuaſum eſt regi vt ſe a pace ſuſpenderet. Tunc legatarium quidē clauſum ſeruari fecit. ⁊ miſit numerū immortaliū dimicare cōtra romanos. Qui venientes in duas acies diuiſi medos habuere cōtra romanos. Porro enim romani vnam perſarū videntes aciem contra eam ſe preparabant. aliā non vidētes que paulatim acceſſit ad pugnā. Cumq; ergo iam cōgreſſio pene eſſet in opere: dei ꝓuidētia ex quodam colle exercitus alter apparuit romanoꝝ cum duce procopio. Qui cum videret ſocios in periculo: inſtabat a dorſo ꝑſarum. Tunc in medio cōcluſi qui circunderant p̄mo romanos in momento ab eis extincti ſunt. Quo facto romani ad alios qui erant in ſubſidijs poſiti cōcurrerūt: eoſq; fortiter iaculati ſunt. Sic igitur qui immortales appellabant̄. omēs mortales apparuerūt. penas exigente chriſto de gente perſarum. eo q; plurimos eius famulos occidiſſent. Porro rex perſarū infortunij ſui cauſaꝫ agnoſcēs ſimulabat ſe neſcire quod geſtum eſt. ſuſcepitq; legationē dicens legatario romanorum. Non bello cedens pacem amplector. ſed tibi preſtare volens. quia omniū romanorū te ſapientem cognoſco. Et hoc modo belluꝫ propter chriſtianos exortum de parthorū regione ceſſauit. Contigit enim cōſulatu honorij terciodecimo. ⁊ theodoſij decimo.

Capitulum. xvj.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis epiſcopū. actus optimꝰ reddidit clariorem. Cum enī romani milites captiuos perſarum de azazena regione vaſtata reddere regi parthorū nullo modo vellent. captiui fame conſumebant̄. cum eſſent circa ſeptem milia. Quod perſarū regem nō mediocriter contriſtabat. Tunc igitur acacius conuocās clericos ſibi ſubiectos. viri inquit fratres. deꝰ noſter nec diſcis nec calicibus opꝰ habet nam neq; comedit neq; bibit. ⁊ qꝛ multa vaſa aurea ⁊ argentea eccleſia noſtra ex oblatione chriſtianorū habet. cōuenit ex hijs liberari exercitū. captiuorū egentibuſq; cibos afferri. Hec ⁊ hijs ſimilia cum dixiſſet: cōflauit vaſa ⁊ militibus dedit preciū captiuorū. Quos cum recreaſſet cibis datiſ ſumptibus ad regem propriū deſtinauit. Hoc mirabile

opus acacij perſarum rex magis obſtupuit: q̄a ⁊ bello romani ⁊ beneficio euiciſſent. Aiūt enim: quia etiam deſideriū habuerit perſarū rex vt videret acaciū ⁊ hoc theodoſius prohibuerit imperator.

Capitulum. xvij.

Ictoria ſiquidē auxilio dei collata romani plurimi pollentes eloquijs cōſcribebant laudes imꝑatoris. cuius vxor heroico metro poemata multa cōfecit. Erat em̄ eloquens filia leontis ſophiſte athenienſis. a patre omnibꝫ lectionibꝫ erudita. Quā dum imperator ducturus eſſet vxorem. chriſtianā atticus fecit epiſcopꝰ. ⁊ in baptiſmate cū prius vocaretur athenais. eudoxie nomen impoſuit. Multi em̄ ſicuti dixi volētes innoteſcere. alij per ſuā facundiam preconia imperatoria conſcripſerūt. ego vero innoteſcere cupiens nec facundia ſermonis oſtendere cū veritate imperatoris bona memorare ſtudeo: quia damnoſa ſunt ſi taceantur. Primū itaq̄ regaliter natus atq̄ nutritus nihil habuit tepidū: ſed ſic ſapiens fuit vt inter cōfabulantes experimentū omniū crederetur habere cauſarū. Perdurabat in frigore ſimiliter ⁊ in eſtu. plerūq̄ ieiunabat et maxime quarta feria ⁊ ſexta ſtudio chriſtianitatis nec aliter q̄ȝ monaſteriū regalia videbantur. Ipſe nāq̄ matutino ad ſuas ſorores pergēs diuinas dicebat laudes. Quamobrem etiā ſacras litteras ſine codice recitabat: loquentibus epiſcopis velut olim ſacerdos factus ex diuina lectione reſpōdebat. cōgregabatq̄ ſacros codices. ⁊ quos cū quilibet eorū interpretes ſeu expoſitores ꝯſcripſiſſe videbatur. plus q̄ȝ ptholomeus ſtuduerat philadelfus. Patientia atq̄ clementia vniuerſis hominibus eminebat. Nam iulianus imperator licȝ philoſophus diceretur. non tamē antiocenſiū portauit iniuriam. ſed maxima theodoro tormēta indignatus impoſuit. Porro theodoſius multū gaudens ſylogiſmis ariſtotilis philoſophiā exercebat operibꝫ. iram. triſticiā. libidineſq̄ deuincens. ⁊ in nullo ſe vlciſci deſiderans. Dū igitur a quodā familiariū interrogaretur cur nullum ſe ledentiū morti ſubijceret vtinā inquit eſſet mihi poſſibile ad vitam etiā mortuos reuocare. Quem dū alter pro ea cauſa requireret. non eſt inquit magnū neq̄ difficile hominē mori. quia neq̄ deo ſoli ſemel mortuuȝ ex penitentia ſuſcitare. Sic enim fuit clemens. vt ſi quando quiſpiam dignū aliquid morte cōmitteret. nec vſq̄ ad ciuitatis portas moriturus perueniebat: ſed ex eius clementia continuo reuocatio ſequebatur. Dum alio tēpore ipſe in amphiteatro conſtantinopoleos expectaret. cepit clamare populus crudelis beſtia. ⁊ artifex parabulus pugnent. At ille. neſcitis inquit quia cōſueuimus nos expectare clementer? Tanta em̄ pietate ꝑcelluit. vt omnes quidē deo conſecratos honoraret: precipue tamen quos audiebat venerāda actione pollere. Fertur autē quia dum conſtantinoli epiſcopus chrebronenſis fuiſſet mortuus. ſagum eius valde ſordidiſſimuȝ queſierat. eo q̄ circūamictus ſit. credens aliquid ex defuncti ſanctitate promereri. Cū aliquando aeris tēpeſtas eſſet. et ille circū propter populuȝ expectaret. pleno circo tempeſtas vehemētius agebatur multo ymbre diffuſo. Cumq̄ hoc fieret ſuam voluntatē imperator aperuit. fecitq̄ per preconē clamari: quia melius eſſet ſpectaculū cōtemnere. ⁊ om̄es rogare deum vt illeſi ab imminēte tēpeſtate ſeruarentur. Quo dicto cuncti deo magno cuȝ gaudio ſupplicantes. hymnos cōcorditer offerebant ⁊ tota ciuitas velut vna pſallebat eccleſia. In medio aūt imperator exiſtēs priuato ſcemate properabat: nec ſpe ſua fruſtratus eſt. Repente namq̄ aer ad ſerenitatē diuina clementia reuocatus. annū prebuit frugibꝫ vniuerſis vberrimuȝ. Si quando bella mouerentur. ſcd̄m dauid cōfugiebat ad deū. ſciens eum prelioꝝ auctorē. inimicos orationibus ſuperabat.

Capitulum. xviij.

Oſt paululū itaq̄ tēpus perſici belli defuncto imperatore honorio conſulatu aſclipio doti ⁊ marximiani auguſto menſe quo iohannē tyrannū deo ſe cōmittens ſuꝑauit enarrabo. Sicut em̄ tunc ſub moyſe hebreis contigit rubrū trāſire mare. talia etiam eius ducibꝫ euenerunt duȝ eos mitteret contra tyrannū. Defuncto ſiquidem ſicuti diximꝰ honorio principe. cognoſcens theodoſius celauit factū. ⁊ alia dicēdo diuerſorū ſuſpitionibꝫ obuiauit. Inter hec mittit magiſtrū militum in ſalonas ciuitatē dalmaciarum. vt ſi qua bellorū cōmotio proueniret circa partes heſperias vicinus adiutor eſſet. Quo facto mortē patrui patefecit. Inter hec iohannes primus impalium conſcriptoruȝ non ferens ſuam felicitatē: imperiū contendit arripere. Miſitq̄ legatos ad imperatoreȝ theodoſiuȝ. petens vt eius ſuſciperetur imperiū

At ille legatos quidem retruſit in carcerē: miſitq; magiſtrū militū ardaburiū qui multū laborauerat apud perſas ſalonā. Ueniēs exinde nauigauit aquileiam. cōtigitq; ventū aduerſum. flare ita vt tyranni manus incideret. Quo capto. ſperabat ad neceſſitatē peruenire theodoſiū. vt per hoc cū diſcerneret imperatorē ſi vellet magiſtrū militū liberare. Imperator tamen vt audiuit factum eſtuabat ne quid mali ardaburius ſuſtineret.

Aſpar ꝟo ardaburij filius cognoſcēs patrē a tyrāno teneri. ⁊ multa milia barbarorū in ſolatio tyranni conſiſtere quid faceret ignorabat. qui tunc imperatoris oratione ꝑualuit. Angelus em̄ dei ſub ſcemate paſtoris educebat aſſparē ⁊ om̄es q̄ cū eo erant. ac per paludē adiacentē rauenne ad loca ſperata peruenerūt. In ea nanq; ciuitate tyrannus degēs habebat exercitū. vnde nullus aliquando tranſiſſe fertur. Tunc ergo deus inadibilē terram fecit adibilē. Tranſeuntes nāq; per ſiccam paludis aquā apertaſq; inuenientes ciuitatis portas. tyrannū quoq; detinuerunt. Tūc ergo pijſſimus imperator reuerentiā quā circa diuinitatē habebat oſtendit. Dum em̄ circū expectaret. nunciatū eſt ei tyrannū fuiſſe peremptū. Quamobrem ſermonē fecit in populo dicens. Uenite ſi placet relinquentes hanc voluntatē. ⁊ ꝑgentes ad eccleſiam gratificos deo ſoluam⁹ hymnos. cuius manus tyranni ꝑſumptionib; obuiauit. Quo dicto ſpectaculo ceſſante. per medium circū cuncti cum eo cōcorditer gratias agentes ad eccleſiā ꝓuenerunt. ita vt tota ciuitas vna videretur eccleſia: veniēteſq; ad locū orationis iugi die gratias domino retulerunt.

¶ Explicit liber Undecimus eccleſiaſtice Tripartite hyſtorie.

¶ Incipit liber Duodecimus eccleſiaſtice Tripartite hyſtorie.

Capitulum. Primum.

Igitur occiſo tyranno cogitabat theodoſius imꝑator cui deberet heſperiarū regnum cōmittere. Tūc valentinianus erat valde puer natus ex matre placidia ei⁹ q̄dē amica. filia ꝟo maioris theodoſij. archadij ⁊ honorij. ⁊ ſorore de patre conſtantio. q̄ ab honorio imperij iura ſuſcepat paruoq; tp̄e cū eo regnauerat. hūc ergo valētinianū cōſobrinū ſuum ceſarē factū. mittit ad p̄tes ytalie cū q̄ matrē placidiā. eiq; vniuerſam diſpoſitionē cōmiſit imperij. Cūq; voluiſſet ipſe quoq; ytaliam ꝑgere. vt cōſobrinū ſuū ad ſuū impij culmen eueheret. quatin⁹ ſui vigore tyrānorum remoueret audaciā. veniēs vſq; ad theſſalonicā languore ꝓhibit⁹ eſt Quāobrē coronā imperialē poſt hec conſobrino ꝑ patriciū ſtiliconē mittēs conſtantinopoli remeauit. Hec de talib; retuliſſe ſufficiāt. Legit̄ atticus ep̄s cauſas eccl'ie ſapiētia mirabiliter diſponebat. doctriniſq; ꝑplm ad ꝟtutis ſtudiū prouocabat.

Capitulum. ij.

Umq; videret diuiſā eccl'iam cū iohānite ſeorſū apud ſemetipſos ſacra ſolēnia celebrarēt. iuſſit vt in oronib; memoria iohānis haberet̄. ſicut aliorū dormientiū epiſcoporū fieri cōſueuit. ꝑ hoc ſperās ꝑl'imos ad eccl'iam reuocari. larg⁹ aūt ſic erat. vt nō ſolū pauperib; ſuaꝝ parrochiarū. ſed etiā in vicinis ciuitatib; multas pecunias pro egentiū ꝯſolatiōe mitteret. Calipio nāq; p̄ſbytero eccl'ie nicene trecentos aureos dirigens hec ſcripſit. Calipio. atticus in dn̄o ſalutē Cognoui decē milia eſuriētes in ciuitate ap̄ꝗs exhibenda egere miſc̄dia. Decē milia ꝟo cū dico multitudinē intelligo nō ꝑfectum nūerū cōprehendo. Quia igit̄ ego q̄dem habeo ꝑceptū nūeꝝ datū ab eo q̄ manū h; munificā. ⁊ ꝑbet cōgrue diſpēſantib;. ⁊ cōtingit aliq̄s indigere. būtes nō t̄n q̄eſcentes ſuſcipiens o chariſſimū mihi caput hos trecētos ſolidos expēdi ſicuti voluer̄. ⁊ marie illis q̄ petere cōfundunt̄. ⁊ nō eis q̄ ꝓpter vite ventres

magis negociant᷑. Ex talib⁹ igit᷑ noli religionē in hac pte cōſiderare. ſed vnā tātumīnō rē obſerues vt nutrias indigētes. nec cogites ſi q̄ nr̄a ſunt ſapere nō vident᷑. Sic igit᷑ atticus etiā procul indigentiū habebat curam. ſed etiam ſupſtitionē aliquorū ſtudebat abſcidere. Audiens eteni nouatianos iudaicū paſcha ſequētes propter ſabbatiū fuiſſe diuiſos eiuſqꝫ corpus ab inſula rhodi vbi mortuus fuerat fuiſſe tranſlatum. et plurimos ad eius tumulū orare noctanter mittentes in aliud ſepulchrum corpus ſabbatij iuſſitqꝫ abſcondi At illi conſuete venientes. effoſſumqꝫ reperiētes tumulum. de cetero eū locum colere quieuerunt. Erat enim circa nomia locoꝝ ſtudioſus. Nam dū quidam portus in ore ponti euxini conſtitutus ex antiquo farmacus appellaretur. id eſt venarius. mutato nomine eum locum ſenatoriū nomiaret: nedum ibi collecte predicarent᷑. nomine blaſphemo loc⁹ ipſe deſignaretur. Sed ⁊ aliū locum argyropolim pro huiuſmodi cauſa nominauit chryſopolis. Hec in capite biſſori conſtituta eſt. cuius multi antiquorū faciunt mentionē. De qua ciuitate xenofon in p̄mo libro helladicorū dicit. quia eam murauit alchibiadis. et in ea conſtituit. vt qui nauigabant de ponto decimas ibi preberent. Uidens ergo atticus locum in cōtraria ripa chriſopoleos poſitū delectabilem ⁊ decorū. ait. Argyropolis nominet᷑: qui locus eius repente cognomen obtinuit. Igitur quibuſdam dicentib⁹ ei nō debere nouatianos intra ciuitatem miſſas facere. Neſcitis inquit quantū nobiſcum perſecutione conſtantij atqꝫ valentis fuerint paſſi: qui etiā teſtes ſunt noſtre fidei. Nam cū dudum eccleſia fuerit diuiſa: iſti circa fidem nihil innouauerūt. Pro epiſcopi ordinatione aliquādo veniens in niccam. aſclepiadē nouatianorū vidit epiſcopum valde ſenem: interrogauitqꝫ quot in epiſcopatu ānos haberet. Quo reſpondēte. quinquaginta: felix inquit homo eſt. tanto tempore boni operis curam agens Super hec ait. Ego quidem nouatū laudo: nouatianos non approbo. Tunc aſclepiades Quo modo dicis hoc epiſcope. Uerum atticus illum inquit laudo. quoniā hijs qui ſacrificauerāt cōmunicare noluit. hoc etiā ego ipſe feciſſem: nouatianos autē non laudo. q̄a pro vilibus vicijs laycos cōmuniōis gratia excludunt. Aſclepiades extra ſacrificandi inquit peccatū. etiam alia plurima ſunt delicta ſcd̄m ſcripturas que ducunt ad mortē. propter que vos quidem clericos. nos etiam cōmunicare laycos prohibemus. deo ſoli eorū remiſſionis iudiciū cōmittentes. Atticus ergo etiam ſuā preſcribit mortem. Nam cum a nicea diſcederet. calliopio preſbytero dixit. Ante autumnū conſtantinopolim venire feſtina. ſi viuum me denuo videre deſideras: ſi tardaueris. non videbis. Quo dicto mentit⁹ non eſt. Anno namqꝫ viceſimoprimo ſui epiſcopatus. decima die mēſis octobris eſt mortuus. conſulatu theodoſij decimi. et valentiniani ceſaris primi.

Capitulum. iij.

Vero theodoſius imperator a theſſalonica reuertentes eius exequias non inuenit. Ante vnum nāqꝫ diem quā ingrederetur: ille ſepultus eſt. Poſt paucos vero dies. id eſt viginti tres menſes octobris: nunciatū eſt: quia valentinianus inſulā ſuſcepiſſet imperij. Poſt obitum igitur attici fit maxima de epiſcopi ordinatione ꝯtentio. alijs alium poſtulantibus. Quidam philippum preſbyterū querebant. alij proculū. quidam preſbyterū: ſed omnis populus cōmuniter deſiderabat ordinari ſiſinniū. qui ⁊ ip̄e preſbyter quidem erat. in nulla tamē ciuitate ordinatus: ſed in ſuburbano conſtantinopolis: cui nomen oliua eſt miniſtrabat: hoc ſuburbanum eſt poſitū contra faciem ciuitatis. vbi dies aſcenſionis ſaluatoris ſolemniter celebratur. Hunc ergo virum omnes layci deſiderabant pro ſui reuerentia: ⁊ maxime quia fouebat pauperes vltra ſui menſuram. Preualuit ergo votum laycorū: et ſiſinnius ordinatus eſt. viceſimaoctaua die menſis februarij. conſulatu ſequenti theodoſij duodecimi et valentiniani minoris ſecundo. Philippus autem preſbyter. cui prepoſitus erat ſiſinnius in hyſtoria chriſtianica: quam triginta ſex libris ip̄e conſcripſit. ordinationē ſiſinnij valde lacerauit. derogans ordinato ⁊ pariter ordinantibus. et maxime laycis. Is enim Philippus a iohanne epiſcopo dyaconus ordinatus. multa quoqꝫ conſcripſit cōtra iulianum imperatorem: cuius tamen hyſtoria mihi multam videtur habere confuſionem. et non ſatis prodeſſe legentib⁹. Siſinnio igit᷑ ordinato cōtigit epiſcopū obire cizicenū. Tunc ſiſinnius: proculū in cizico cōſecrauit. Qui anteqꝫ proficiſceret᷑ ad cizicū: ciues ꝑcedentes dalmatiū monachū epm̄ ſibimet ordinarūt. ꝑuipendētes regulā qua iube

tur pter constantinopolitanum pōtificem or dinationē ibi fieri nō debere ideo ciziceni neglexerūt. quia attico soli hec lex personaliter prestita videbatur. Māsit ergo proculus nō habens ecclesiam propriā qui tamē in doctrina ecclesiarū cōstantinopolitanarū valde florebat. Igitur sisinnius cū duos in episcopatu complesset annos defunctus est. consulatu hierij ꝛ ardeburij vicesimaquarta die mēsis decembris. vir famosissimus castitatis rectitudine vite sue. quāobrem curiosis viris inefficax videbatur.

Capitulum. iiij.

Defuncto sisinnio imperatoribus visum est nullū ex cōstantinopolitana ordinari pōtificem: eo ꝙ essent vane glorie ꝛ sibimet arrogantes. cū vtiqꝫ multi philippū. plurimi proculū habere desiderarent. Interea nestori⁹ venit ab antiochia euocatus. Erat em̄ ibi quidā nestorius noīe genere germanicīensis bone vocis et simul eloquij. ideoqꝫ eum q̄si oportunū doctrinis euocauerūt. Cumqꝫ transissent tres mēses nestorius venit ab antiochia. qui castitate int̄ plurimos p̄cipuus habebatur. Quib⁹ autē fuerit moribus institutus: sapientes a primo ei⁹ sermone non latuit. Ordinatus em̄ decima die mēsis aprilis cōsulatu felicis ꝛ tauri. mox illam diuulgatā coram omni populo protulit vocē: faciens sermonē ad principē. Da mihi o imperator terrā purgatā ab hereticis. et ego celū tribuo. ꝛ debella mecū hereticos. ꝛ ego debello persas. Hec cum dixisset. licet q̄dam odio haberēt hereticos. tamen leuitas sensus eius ꝛ indignationis initium ꝛ vane glorie tumor. eis valde displicuit: quia neqꝫ puulum tempus sustinens ad talia verba descendit. ꝛ scd̄m prouerbium. vt ita dicam cū neqꝫ ciuitatis adhuc gustasset aquā persecutor feruentissimus apparebat. Quinta p̄o ordinationis die oratoriū arrianorum. in quo latenter cōueniebant. auferre volens. eos ad tantū furorem perduxit. vt idem oratoriū cōcremarent. Que causa etiam vicinas cōsumpsit edes: turbatioqꝫ vehemens in ciuitate puenit. Uerum arriani semetipsos defendere pparabant: sed eorū consiliū custos ciuitatis dominus impediuit. De cetero autē ip̄m nestorium vocabant incendium: non solū heretici: sed etiā qui eius fidei concordabāt. Nō enim silere patiebant̄. sed semper cōtra hereses machinatus quantū ad se. subuertit funditus ciuitatem. Nouacianos autem depopulari temptabat. eo ꝙ paulus episcopus pditus esse reuerentia diceretur. sed proceres eius impetū refrenarunt. Que vero circa asiam. lidiam. cariam cōtra quartadecimanos mala cōmiserit: et quanti propter eum circa miletum ꝛ sardis. facta seditione sint mortui nunc omitto. quam vero propter hec. et propter ineffrenatam linguā receperit vltionem. post pauca narrabo. Nunc ita res memorabilis indicanda est. Quedā gens vltra renum fluuium est burgundionum. isti vitam quietam agunt. ꝛ pene omnes fabri lignorū sunt. ex qua mercede pascunt̄: quorum regionē huni crebra inuasione vastarūt. et plurimos occidebant. At illi licet anxietate constricti. ad nullum se tamen hominū contulerunt. sed alicui se cōmittere deo cogitabant. Tunc audientes: quia romanorū deus fortiter adiuuat se timentes. omnes cōmuni concilio ad credulitatem christi confugiunt. venientesqꝫ in vnam ciuitatem galliarū: rogabāt vt ab episcopo christianum baptisma mererentur. At ille eos septem diebus faciens ieiunare ꝛ imbuens fide. baptisatos octaua die abire precepit. Qui sumpta fiducia contra tyrannos. alacriter festinātes. ꝛ spe sua priuati nō sunt. Nam rex hunorum nomīe suptarus. cū per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones hunorū gentem inimicam sine duce reperientes: et pauci plurib⁹ resistentes: facta congressione vicerunt. Nā cum essent isti tria milia. circa decē milia peremerunt: et ex illo cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore Barbas arrianorū episcopus est defunctus. consulatu theodosij ꝛ valentiniani tercij. vicesima quarta die mensis iunij. in cuius loco sabbatius ordinatur. Nestorius itaqꝫ agens preter consuetudinem ecclesie. contra se plurimos incitabat: sicut actus ei⁹ ostendūt. In vermensi etenim hellesponti ciuitate: anthonius erat episcopus. Qui cognoscens instantiam nestorij aduersus hereticos macedonianos: et ip̄e persequi festinabat. quasi patriarche imitatus ymaginē. Porro macedoniani aliquantulū sunt perpessi. Cumqꝫ anthoni⁹ vehementer insistens iam molestiā non ferentes: ad scelus se durissimū cōtulerunt. Mittētes eteni quosdā viros ꝛ quod rectū est secundo loco ponentes. interemerūt eum. Hoc factū macedonianoꝝ nestorio maioris psecutionis occasionē dedit. Persuasit em̄ impera

toribus: vt eoꝝ eccleſie tollerent. Quamob
rem cōſtantinopolim eis ablata eſt. ante mu-
rū veterem poſita ciuitatis collecta. ⁊ cizico.
et alie plurime: q̄s habebant in helleſponto.
quarū ad eccleſiā alij cōfugerunt: in conſub-
ſtantialitatis fide ꝯſentientes. Sed ſicut ait
ſcriptura vinū nō deeſſe ebrioſis neqꝫ cōten-
tioſo lites. ſic quoqꝫ neſtorio amanti ꝑſecutio
nes euenit: vt ꝑſequeret̄ ſꝑ eccl'iam dei. Erat
cū eo anaſtaſius preſbyter ab antiochia pari
ter deſtinatus: quē nimis honorabat ⁊ veluti
cōſiliariū habebat in cauſis. Aliqñ igit̄ corā
eccl'ia docēs anaſtaſius: dixit. Dei genitricē
mariā: nullus appellet. Maria em̄ homo fu-
it ⁊ deū ab homīe generari. nimis eſt impoſſi
bile. Hoc cū auditū fuiſſet: plurimos clerico
rū ⁊ laycoꝝ pariter cōturbauit. Olim nāqꝫ
didicerāt deū fateri chriſtū. ⁊ nullaten⁹ eum
ꝑ diſpenſationē velut hominē a diuinitate ſe
parari. credentes apoſtolice voci que dixit.
Et ſi cognouim⁹ ſcd̄m carnē chriſtū. ſed nūc
nequaqꝫ cognoſcim⁹. Quapropter relinquē
tes de xp̄o ſermonē. ad ꝑfectionē ꝓcedamus
Tumultu ſiquidē ſicuti dixi in eccl'ia facto:
neſtorius anaſtaſij ſermonē cōfirmari volēs.
⁊ nō redargui velut blaſphemū. q̄ ab eo vide
bat̄ honorari. frequēter ex hoc corā eccl'ia do
cuit. ⁊ cū maiori intentiōe queſtionē hanc ha
bebat ſermonē dei genitricis abijciens. Un-
de diuiſio nata eſt in eccl'ia. ⁊ velut in noctur
na lite diuerſi. nūc hijs. nūc alijs cōſentiebāt
⁊ verba ꝓpria denegabāt. Neſtorius aūt apō
multos in ea erat opinione: q̄a purū hominē
diceret chriſtū ⁊ tanqꝫ pauli ſamoſateni atqꝫ
fotini dogma inter eccl'ias introduceret. Sꝫ
maxima de hijs queſtio mota eſt. et tumult⁹.
ita vt vniuerſalis ſynodus ageret̄. Ego vero
legēs neſtorij libros: q̄s intellexiſſe comperi
hunc virū ⁊ cū veritate cōſpexi. neqꝫ pro eius
inimicicijs neqꝫ pro gr̄a alterius explanabo.
Nō mihi videt̄ neſtorius. neqꝫ ſamoſatenū ſe
cut⁹ paulū. neqꝫ fotinū. neqꝫ purū hominem
dixiſſe chriſtū: ſed ſermonē tantūmodo quaſi
metuendū expauiſſe ⁊ hoc paſſum quia decē-
ter nō erat eruditus. Qui dū naturaliter elo-
quēs fuiſſet ſe putabat edoctū ⁊ libris antiq̄-
rū interpretū dedignabat̄ incūbere. omniūqꝫ
ſe meliorē putabat eſſe. ignorās q̄a in catholi
ca iohānis epiſtola in antiq̄s exemplarijs ha
beat̄. om̄is ſp̄us qui ſoluit ieſum. a deo nō eſt
Hūc em̄ ſenſum ex veteribꝫ exemplaribꝫ ab-
ſtulerūt. q̄ ſeparare nolūt ab homis diſpenſa
tione diuinitatē. Quapropter veteres interꝓ
tes hoc ip̄m deſignauerūt. quoniā aliq̄ adulte
rati ſunt hanc epiſtolā. ſoluere hominē a deo
volentes. Eſt eñi humilitas copulata diuini
tati. et iam nō ſunt duo: ſed vnū. Hac ratiōe
confidenter antiq̄ mariā dei nō timuerunt di
cere genitricē. Pamphilus em̄ euſebij tercio
libro de vita cōſtantini dixit. Eteni generati
onē ſuſtinere que nobiſcū eſt propter nos vo
luit ⁊ locus eius in charitate generatiōis no
minatus eſt. apud hebreos bethleem. Quam
obrem ⁊ helena auguſta deo amabilis locū
vbi dei genitrix peperit memorijs memora-
bilibus adornauit. hanc ſacratiſſimā ſpelun
cam decenter irradians. Sed origenes in ꝓ
mo thomo de epiſtola pauli ad romanos ait
Quomodo dei genitrix dicat̄ licet latius anī
aduertere. Apparet igit̄ neſtoriū ignoraſſe le-
ctiones antiquoꝝ. quapropter ſicut dixi. in
ſermone ſolo moratus eſt. ⁊ non ſolū cum ſer
monē examini dedit. ſed etiā omnino deū eſſe
q̄ natus eſt denegauit. Nos em̄ fatemur: quo
niam qui de ſancta virgine natus eſt. crucifi-
xus eſt. eſt ⁊ dominus glorie. ſicut dixit apo-
ſtolus. Si cognouiſſent nunqꝫ dominū glo-
rie crucifixiſſent. Porro neſtorius dicit. No
li gloriari iudee nō crucifixiſti deū tanqꝫ ipſe
domin⁹ glorie idem nō ſit deus. Nam quia
purū non dicit hominē chriſtū. ſicut fotinus.
aut paulus ſamoſatenus. etiam omelie quas
fecit oſtendūt. Nuſqꝫ em̄ dei verbi ſubſtanti
am ꝑemit. ſed vbiqꝫ eū ſubſiſtere cōfitet̄ ⁊ ha
bere ſubſtantiā nō ſicut fotinus ⁊ ſamoſate-
nus eius exiſtentiā perimētes. hoc em̄ ⁊ ma-
nichei a mōtano dogmatiſare p̄ſumūt. Sic
ergo neſtoriū ego inuenio ſapuiſſe ex eius li-
bris. Non ergo mediocrē cōcuſſionē orbi ter
rarū tepidiſſima neſtorij ratiocinatio cōcita
uit. Interea contigit ſcelus quoddā graue in
eccleſia catholica prouenire. Serui quidam
potentiū genere barbari dominū crudelē ex
perti ad eccleſiam cōfugerunt. ⁊ portātes gla
dios ingreſſi ſunt ad altare. Cumqꝫ rogaren
tur vt exirent nullo modo voluerunt: ſed im-
pediebant ſolemnia celebrare plurimis diebꝫ
tenentes gladios euaginatos. atqꝫ pati ſe vin
dicare. omnibꝫ ad eos deſcendentibus inſiſte
bant. Qui poſtremo vnū clericum perimen-
tes ⁊ aliū vulnerantes etiā ſemetipſos intere
merunt. Quo facto quidā tranſeuntium hoc
ſcelus nihil boni eccleſie ſignificare predixit.
nec veritate priuatus eſt. Significabat enim
populi diuiſionem ⁊ deiectionē eius qui fue
rat cauſa diuiſionis.

Capitulum.v.

On mlto poſt tpe iuſſio pncipis epi ſcopos vndiqꝫ ad epheſum ꝯuenire pcepit. Mox igit poſt paſchalē feſti nitatē neſtori⁹ cū maria multitudie venit ad epheſum. inuenitqꝫ plurimos epoꝝ ibi fuiſſe collectos. Porro cirillus alexandrin⁹ modicū retardat⁹ circa pēthecoſten occurrit. Quita vo die poſt pēthecoſten ⁊ iuuenalis hieroſolymoꝝ veīt. Porro iohāne antiocheno tardāte. mouebāt pſentes epi qſtionez. Cyrillus autē alexandrin⁹ epus deflorati õesquaſdaz libroꝝ faciebat eū turbare volēs. etenim erat inimic⁹ eius. Et cū plurimi deū ꝯfiteanꝛ eſſe ieſum. Ego inqt neſtori⁹ bimēbrem ⁊ trimēbrē nequaqꝫ cõfiteoꝛ deū: qua grā mūdus ſuz a ſanguie vr̄o ⁊ amodo ad vos nõ venio. Dū hec itaqꝫ dixiſſet cū reliqs ꝯgregabaꝛ epis q̄ ei⁹ ſententiā ſequebanꝛ. Preſentes g̊ in duos ordines ſunt diuiſi. Porro cirillus cū ſuis facto cõcilio neſtoriū vocauerūt. At ille nõ obediuit differēs ī pñtiaz iohis antiocheni. Qui vo circa cirillū omelias neſtorij. q̄s de hac q̄ſtione ꝓtulerat ſepi⁹ relegētes ⁊ ex ipis iudicantes eū velut blaſphemantē dei filiū damnauerūt. Hoc facto. qui circa neſtoriuz aliud apud ſe ꝯciliū faciētes damnauerūt cirillū et cū eo mēnonem epheſie ciuitatis epm. Non vo poſt multū venit etiā iohannes antiochenus epus cognoſcēs q̄ facta ſunt indignabatur cõtra cirillū. tanqꝫ ſeditiõis auctorē. eo qꝫ ſic feruentiſſime neſtorij feciſſet dānationem. Porro cirillus cū iuuenale volēs ſe vlciſci cõtra iohānē dānauit etiā ipm: Hijs tali cõmixtione cõfuſis. cognoſcēs neſtori⁹ cõtentiõez ad quādā pnitionē ꝑueniſſe dei genitricē mariā vocabat dicēs. Dicaꝛ etiā dei genitrix maria ⁊ ea q̄ ferūt triſticiā cõquieſcāt ſed nullus eū ex penitētia talia dicentē ſuſcepit. quapropter hacten⁹ dānatus ⁊ in exiliuz miſſus eas inhabitare dinoſciꝛ. Hūc ergo terminū tunc ſynodus habuit. q̄ geſta ſunt cõſulatu baſſi ⁊ antiochi viceſima octaua die iunij menſis.

Capitulum.vj.

Orro iohānes veniens antiochiam plurimos epoꝝ colligēs dānauit cirilluz cū iam eſſet in allexādria. Poſt paululū vo tēpus inimicicias reſoluētes ad gratiā ſunt regreſſi ⁊ ſedes alterutriſ reddiderunt. Poſt damnationē vo neſtorij dura conſtātinopolim turbatio cõtra eccl'ias facta eſt. Diuiſus nāqꝫ eſt populus ꝓpter tepidū eius ſicut dixi tractatū. clerici tñ om̄es cõmuni decreto eum anathematiſauerunt. Sic em̄ nos xp̄iani cõtra blaſphemos ꝓlatū ſolem⁹ appellare decretū. qñ euz velut in marmore ſcriptū manifeſtū cunctis oſtendimus.

Capitulum.vij.

Js itaqꝫ ꝯuenientib⁹ de electiõe epi queſtio rurſus exorta eſt ⁊ mlti philippū cuius iā feci memoriā. plurimi ꝓculū eligebāt. potuit em̄ ꝓculus tenere pontificatū: niſi q̄dam procerū prohibuiſſent. dicētes regulā eccl'iaſticam nõ ꝑmittere eū q̄ alteri⁹ ciuitatis epus noiatus eſt. in alterā migrare ciuitatē. qđ dictū ꝓplus reuocauit. Cūqꝫ quattuor trāſiſſent mēſes poſt neſtorij dānationē maximian⁹ ordinaꝛ epus. in monachica q̄dem vita. pſbyterorū tñ collegio conſtitutus. Js em̄ opinionez reuerēdi viri olim habuerat. eo qꝫ ꝓprijs ſumptib⁹ monumenta fabricaret vt in eis religioſorū corpora ſepeliret. Erat em̄ ideota ſermone ⁊ ſub quiete viuere eligebat.

Capitulum.viij.

Uia vo quidā dicebāt eccl'iaſticā regulā prohibere: ne proculus cõſtantinopolitanā teneret eccl'iam. cū cizico fuiſſet ordinat⁹ volo pro hac re pauca narrare. Non em̄ mihi hoc vere dixiſſe videnꝛ. ſed aut inuidia faciētes: aut ignorātes eccleſiaſticā ſanctionē ꝓhibuerūt. q̄ freq̄nter in eccleſijs vtiliter facta noſcunꝛ. Euſebius itaqꝫ pāphili in ſexto hyſtorie eccl'iaſtice libro allexādrū vnius capadocie ciuitatis epm refert. q̄ cū veniſſet cauſa orõnis ad hieroſolymā tentus ſit ab ei⁹ ciuib⁹. ⁊ in locū narciſci epi cõſtitut⁹. ⁊ de cetero omni vita ſua ipi eccl'ie preſediſſe. Si igiꝛ apud veteres ſine vlla differentia de ciuitate ad aliā migrabaꝛ epus dū vtilitas euocaret. oportet etiā ipam regulā huic operi copulari: vt oſtendaꝛ quia mentiti ſunt qui proculū intronisare prohibuerunt.

¶ Regula.

J q̄s epus ordinat⁹ ad procbiā: in q̄ ordinat⁹ eſt mime ꝓficiſciꝛ nõ ſua culpa. ſꝫ ſiue ꝓplo reſpuente aut ꝓpter aliam quamlibet cauſam non neceſſitate factam. hunc honore miniſterioqꝫ participari tantū. nec eum miſceri rebus eccleſiaſticis aliquibus. in qua collectas celebrat eccleſia. ſed ſuſtinere quod prouincie ſynodus ſuo iudicio termiauerit.

Hec itaqꝫ regula eſt. Quia ꝑo plurimi epoꝝ
ex alijs ciuitatibꝰ ad alias ꝓpter vtilitates tē
poꝝ ſunt migrati. coꝝ nomia. q̄ ſūt imitati
ſubdidimꝰ. Perigenis impatoris ordinat̄ epi
ſcopus ⁊ q̄m ciues eius eū ſuſcipe noluerunt
romane ciuitatis epus iuſſit euꝫ intronisari.
in corintho metropoli defuncto eius epo. ci=
qꝫ donec aduixit p̄fuit eccl'ie. Gregorius na=
zanzenꝰ p̄us vniꝰ capadocie ciuitatꝭ fuit epi
ſcopꝰ. Deinde nazıazo cōſtitutꝰ eſt. Meleuꝰ
p̄us in ſebaſtena eccl'ia p̄fuit. ⁊ poſtea antio=
chie p̄ſul eſt cōſtitutꝰ. Doſitheū ſeleucie epm.
allexander antiochenꝰ eps in tharſum cilicie
demigrauit. Reuerētius ab archis phenicie
in tyrū migratꝰ eſt. Johannes de gordolidie
in pronıſſum imitatꝰ eſt. ⁊ in ea p̄ſedit eccl'ia.
Palladiꝰ ab helinopoli imitat̄ in aſpona. al=
lexander ab hellinopoli in adrianos imitatꝰ
eſt. Theoſebius ab apamia aſie trāſfert̄ in eu
doxiopolim. q̄ dudū ſalambria vocabat̄. Po
licarpus de vrbe ante priſtena miſie in nico=
polim thracie imitatus eſt. Hierophilus de
trapezapoli frigie migratꝰ eſt in plutinopoli
thracie. Optinius ab agardamia phrigie in
antiochiam piſidie migrat̄. Siluanus a phi
lippopoli tracie imitat̄ in throada. Tātos igi
tur quātos ad p̄ſens inuenimꝰ ex ꝓprijs ciui
tatibꝰ ad alias migraſſe nos memoraſſe ſuffi
ciat. De ſiluano tn̄ qui ī philippopoleos thra
cie in throada migratꝰ eſt. vtile iudico pauca
narrare. Siluanꝰ rhetor q̄dā fuit filiꝰ throi
li ſophiſte. ⁊ ad ꝑfectū xp̄ianus vitamqꝫ mo=
nachicā diligēs Is enī doctoris pallio deſpe
xit. quē poſt hec atticus epus cōprehendens
epm philippopoleos ordiauit At ille tribꝰ an
nis in thraciā degēs: nec frigora ferre valēs.
cū haberet corpꝰ valde debile atqꝫ ſubtile. ro=
gauit atticū: vt eū in locū aliū conſtitueret. di
cēs nō ob aliā cauſam: niſi ꝓpter frigꝰ ea ſe lo
ca vitare. Cūqꝫ alter pro eo fuiſſꝫ ordinatus.
manſit ſiluanus cōſtantinopolim vitā mona
chicaꝫ ꝑfecte cuſtodiēs. tantūqꝫ ſine vlla fuit
arrogātia: vt plerūqꝫ in tāta multitudine ciui
tatis cū folijs de ſpartu procederet. Quodaꝫ
ꝑo tp̄e p̄tereunte troiane p̄ſul ecclie moritur.
troianiqꝫ venerūt petētes epiſcopū. Cūqꝫ co=
gitaret atticꝰ quē ordinare deberet. ſubito cō
tigit ad eū ſalutandū venire ſiluanum. At ille
vidēs eū mox cogitare ceſſauit. Tūc ad ſilua=
nū. nō habes inq̄t vlteriꝰ occaſioneꝫ pro qua
eccleſiaſticas curas poſſis effugere Troia nā
qꝫ nō habet frigus. ſed ecce apparatus eſt tuo
corpori oportunꝰ adeo locꝰ. Prepara ergo te
metip̄m. et ad troiam cōtinue ꝓficiſcere. Mi
gratur g̊ ſiluanꝰ. Quo facto miraculū q̄d in=
ter manꝰ eiꝰ acciderat enarrabo. Nauis ma
xima que grādes colūnas deuexit. nuꝑ in lit=
tore troiano fabricabat̄. Cūqꝫ ad mare duce
re voluiſſent eā multis funibꝰ populo trahen
te. nullatenꝰ trahebat̄. Q̄d dū plurimis die=
bus ageret̄. ſuſpicati ſunt nauim a demōio re
tineri. Tunc ad ſiluanū veniētes epiſcopū ro
gauerūt eū vt in eo loco daret orationē. credē
tes hoc modo trahi nauim. At illi humili ſer
mone dicebat ſe eſſe pctōrem. aſſerēs hoc opꝰ
alicuiꝰ eſſe iuſti. non tamē ſuū. Quē dū rogaſ
ſent venit ad littus. factaqꝫ orōne tetigit vnū
funē. iubēs vt inſiſterēt operi cū labore. Tūc
illis leuiter impellētibꝰ. curſum nauis ad ma
re proceſſit. Hoc miraculū reuerentiā illiꝰ vi
ri cūctos fecit habere prouiciales. Qui cum
eſſet etiā in alijs rebus eximius. videns cleri
cos etiā de cōtentione litigantiū negocia faci
entes. nullū clericuꝫ aliq̄n iudicare ꝑcepit. ſed
petitiōes poſtulantiū ipſe ſuſcepit. Rogabat
vnū fideliū laycorū amatorēqꝫ iuſticie: vt ipe
litigantibꝰ intereſſet. ⁊ terminū iuſticie defini
ret. Ob quā rem maximā apud oēs gloriā cō
ſecutus eſt. Cū igit̄ maximianus in vrbe con
ſtantinopolitana ordinatꝰ fuiſſet epus. cōſu=
latu baſſi ⁊ antimij quita ⁊. xx. die mēſis octo
bris. cauſe eccleſiaſtice quieuerunt.

Capitulum. ix.

Irca hoc tēpus multi iudeoꝝ in cre
ta xp̄iani facti ſunt ꝓpter hmōi paſſi=
onē. Quidā ſeductor iudeꝰ finxit ſe=
metip̄m eſſe moyſen. ⁊ celitꝰ deſtinatum. vt iu
deos in ſiluā illā habitātes ꝑ mare deduceret
ip̄m ſe eſſe dicēs q̄ olim filios iſrael ꝑ mare ru
brū ſaluauerat Circuibat itaqꝫ toto āno vnā
quāqꝫ illiꝰ inſule ciuitatē. ſuadebatqꝫ iudeis
vt crederēt. monēs vt oēs pecunias atqꝫ poſ=
ſeſſiōes relinq̄rent. cū vtiqꝫ deducti ꝑ ſiccum
mare ad repromiſſiōis gaudia ꝑuenirēt. At
illi hac ſpe capti om̄e opus ꝓpriū negligebāt.
cōtemnētes etiā poſſeſſiones ſuas. ⁊ dimitten
tes eas quibuſcūqꝫ ꝑſonis. Cūqꝫ veniſſet di=
es quā deſignauerat ſeductor ille iudeus. eo
p̄cedente ſequebant̄ omnes cū coniugibus ⁊
paruis etatibus. deduxitqꝫ ad quandam ru=
pē decliniꝰ incūbentē. iuſſitqꝫ thermarū ſche
mate ſemetip̄os euoluerent. Hoc ergo facie=
bant priores. ⁊ cum venirent ad rupes repē=
te moriebant̄. tā dilacerati acutis rupibꝰ q̄ꝫ in
aqua necati. Plus tamē mori potuerunt. niſi

deo prouidēte quidā viri chriſtiani ſuperue-
niſſent piſcatores atqꝫ negociatores. qui ali-
quos cū necarent̄ eripientes recrearūt. Tum
malū eorū ſtulticie ſentientes. alios ne ſemet-
ipſos iactu interficerent tenuerūt. nūciantes
eoꝝ mortē qui primo ceciderant. Qui etiā co
gnoſcētes ſeductionē. culpabāt ſe eo ꝙ facile
credidiſſent. Cumqꝫ voluiſſent illū ꝑimere ſe
ductoreꝫ cōprehendere nequiuerūt. Repente
nāqꝫ diſparuit deditqꝫ ſuſpitionē quia fuerit
demon erroneus. humano ſchemate circum
amictus. Pro hac itaqꝫ paſſiōe multi tūc cre-
tenſiū iudeoꝝ ad xp̄ianam cōuerſi ſunt fidē.

Capitulum. x.

Aterea incendiū in ciuitate cōſtanti
nopolitana factuꝫ paulatim ꝑuenit
ad thermas q̄ vocant̄ achillee. dein-
de ad locū qui dicit̄ pelargus. ita vt nouatia
norū cōprehenderet̄ eccl'ia. Tunc fertur pau
lū eoꝝ epiſcopū inter flāmas eccleſie reſtitiſſe.
ſupplicante deo ne eccl'ia ꝑiter cremaret̄. Qui
locus exceptus eſt. ⁊ hacten⁹ ſeptimadecima
die mēſis auguſti apud nouatianos collectio
celebrat̄. Hunc tamen locū non ſolū chriſtia
ni ſꝫ etiā pagani ex eo tēpore venerant̄. Ma-
ximian⁹ igitur cū duos annos ⁊ ſex menſes
eccl'iam gubernaſſet defunctus eſt conſulatu
ariobynde ⁊ aſparis die. xij. menſis aprilis in
ſeptimana maiore ieiunioꝝ feria. v. Tūc igit̄
theodoſius imꝑator ſapienter cauſe proſpe-
xit. ne rurſus de epiſcopatu ſeditiōis queſtio.
aut tumultus in eccl'ia naſceret̄. Cuꝫ adhuc
ergo corpus maximiani iaceret. p̄ſentib⁹ epi
ſcopis p̄cepit intronizare proculū. qd etiā ro
mani epiſcopi celeſtini littere firmauerūt. q̄s
ad cyrillū alexandrie deſtinauit epiſcopū. et
ad iohannē antiochenū. ⁊ rufum theſſaloni-
cenſem. docens quia nihil prohiberet alteri⁹
ciuitatis exiſtentē epiſcopū in aliā demigra-
re. Intronizatus igit̄ proculus exequias ma
ximiani corporis celebrauit. de quo tēpus eſt
vt pauca dicamus.

Capitulum. xi.

Roculus ab etate prima lector fuit.
apud doctores tamē obſeruans zela
tor quidē rethorice. Qui dū ad perfe
ctam veniſſet etatē. plerūqꝫ cū attico erat epi-
ſcopo exceptor ſermonū eius. Et dū profice
ret ab attico dyaconus ordinat̄. poſtea p̄ſby-
ter. a ſiſinnio vero cizici conſecrat̄ epiſcopus
Hec equideꝫ ei p̄mitus prouenerunt. poſtea
thronuꝫ cōſtantinopolitane ſortitur eccleſie.
Erat em̄ vir morib⁹ optimus. ⁊ ab attico vti
liter eruditus. oīa eius imitabat̄. ſed in iſta
patientia potior apparebat. Et ille quideꝫ he
reticis ſe terribilē oportune mōſtrabat. iſte ve
ro oībus mitis erat. ⁊ ſic eos potius q̄ violē-
ter flectere nitebat̄. nullā hereſim fatigare vo
lens. in hac parte theodoſiū imitatus impe-
ratorē. Ille namqꝫ iudicabat contra culpabi
les imperiali nō vti poteſtate. Hic autē parui
pendebat, ſi quis de deo non ita ſaperet ſicut
ipſe. In hijs igit̄ etiaꝫ imꝑator laudabat eū.
cū ⁊ ipſe veros ſacerdotes imitaret̄. ⁊ nequa-
q̄ perſequi volentes admitteret. Ego tamen
p̄ſumptiue dico. quia māſuetudine oēs ve-
ros ſacerdotes euiceret: ob quā cauſaꝫ hoſtes
ſuos extra belli certamina ſubiugabat. ſicut
oſtendit̄ in iohāne tyranno et facta poſt hoc
perditione barbarorū.

Capitulum. xij.

Oſt interitū namqꝫ tyranni barbari
quos ille cōtra romanos ſuū euoca-
uerat in auxiliū. parati erant roma-
norū fines euadere. Hec imperator conſuete
hanc ſollicitudinē deo cōmiſit. et orationib⁹
occupatus cito promeruit quod q̄ſiuit. Que
etiā ꝓuenerint barbaris enarrāda ſunt. Dux
enim eorū nomīe rugas fulmine ꝑcuſſus in
terijt. ſecutaqꝫ peſtis maximā partē eorū ho-
minū interemit. et nō ſolū hoc ſufficit. ſed eti-
am ignis de celo deſcendēs plurimos q̄ vide
bant̄ remanſiſſe conſumpſit. Que res barba
ros in formidinē magnā cōſtituit. non ſoluꝫ
quia cōtra gentē romanorū fortiſſimaꝫ arma
leuare p̄ſumpſerat. ſed quia ſic eos a forti deo
iuuari cōſpiciebant. Tunc enī proculus epi
ſcopus de ꝓphetia ezechiel coram eccl'ia faci-
ens ſermonē de collata ſalute. ab oībus eſt
laudatus. Cuius ꝓphetie verba ſunt hec. Et
tu fili homīs ꝓphetiza in gog p̄ncipe roſmo-
loch ⁊ thobel. iudico em̄ eum morte ⁊ ſangui
ne ⁊ ymbre diluuij. ⁊ lapidibus grandinis. ⁊
ignē ⁊ ſulphur pluam ſuꝑ eū. ⁊ oēs qui cuꝫ
eo ſunt. Et poſt pauca. ⁊ ſcient quia ego dn̄s.

Capitulum. xiij.

Situr imꝑator propter ſuū manſue
tudinē. et alia plurima preſtitit deus
quorū vnum eſt illud. Erat ei filia ex
eudoxia nomine eudoxia. Hanc valentinia-
nus conſobrinus eius heſperiarū partiū ab
eo factus imꝑator petijt vxorē. Cumqꝫ theo

doſius annuiſſet. cogitabat in medio quodā itineris loco nuptias celebrare. placueratq; vt theſſalonicā ambo venirent. Inter hec nū ciauit valentinianus ne fatigaretur theodo- ſius. ipſe enī venturū ſe conſtantinopoli cō- promiſit. Cū ergo partes muniſſet heſperias conſtantinopoli venit ad nuptias. Quib; ce lebratis. conſulatu yſidori et ſenatoris vxore ſumpta reuerſus eſt.

Capitulum. xiiii.

On multo poſt epūs proculus eos qui ꝓpter iohannis depoſitionem ſe gregabant eccleſie reſtituit. ſapientia q; ſua coꝝ triſticiā mitigauit hoc modo Cor pus enī iohannis in comanis ſepultū triceſi mo quinto anno poſt depoſitionē conſtanti- nopolim iubēte imperatore reuocauit. et pu blice diuulgatū in eccleſia apoſtolorū multo honore recondidit. Quod actum eſt ſexieſde cies conſulatu honorij et theodoſij ſeptimo decima ianuarij menſis die. Paulus quoq; nouatianorū epiſcopus eodē cōſulatu. xx. iu lij menſis die defunctus eſt. Qui cū egrota- ret: nec diē tam conſuetā tranſgreſſus eſt. nec orationes ſolitas ꝓtermiſit. Cumq; eſſet mor ti vicinus. euocauit omnes clericos ſuos di- cens. Cogitate epiſcopū eligere donec viuo. ne poſt hec turbas eccleſie noſtre ſuſtineant. Illis vero eis potius electionē dantib; pau- lus ait. Ergo ſcriptā mihi huiuſmodi date ꝓ feſſionē: quia ipm eligimus quē ego decreue- ro. Quibus hoc facientib; atq; ſubſcribenti bus marciani preſbyteri nomē in carta con- ſcripſit atq; ſignauit. fecitq; ꝓceres ſimilit̄ & ſi gnare p̄ſbyteros. eamq; cartam apud marcū depoſuit ſcytharū eccleſie nouatianorū epi- ſcopū dicens. Si vixero mihi redde: ſi mor- tuus fuero hic inuenies qui debeat ordiari. Poſt cuiꝰ obitū tercia die reſignantes & mar ciani nomē inuenientes eiꝰ laudātes electio- nē. ſine vlla mora miſerūt in tyberiadē frigie vbi tunc habitabat & tunc dep̄henſum dedu xerunt viceſima prima die eius menſis, & or- dinauerunt epiſcopum.

Capitulum. xv.

Heodoſius igitur imperator pro be neficijs a deo ſibi collatis gratias re ferebat. pluribus honoribus chriſto ſuo vota cōpenſans. cōiugemq; ſuā eudoxiā ad hieroſolymā deſtinauit. Hoc enī & ipſa vo tum habuerat. ſi filiam videret nuptā. Que tam hieroſolymis eccleſias cōſtitutas. q̄ ci- uitates poſitas honorauit. & cum pergeret. et cum denuo remearet.

Capitulum. xvi.

Roculus autē epiſcopus eodē tem- pore ſeptio decimo imꝑatoris theo- doſij conſulatu rem mirabilē opera tus eſt. quā nullus priorū fecit epiſcoporum. Cum enim firmus epiſcopus ceſaree cappa docie mortuus fuiſſet aderant ceſarienſes pe tentes epiſcopū. Cumq; cogitaret quē eis or dinare debuiſſet. cōtigit vt ad eum ſalutandū die ſabbati ſenatores vniuerſi cōuenirent. in ter quos erat thalaſſius. qui prefecture illirici am miniſtrauerat dignitatē. Cumq; futurus eſſet ſicut habebat fama oriantalem regere p̄ fecturam: miſſa manu proculus pro p̄fectu- re dignitate epiſcopatū ei ceſariane ciuitatis impoſuit. Hec equidē in eccleſia illo tempo- re gerebant̄. Nos autē hic terminū faciamꝰ hyſtorie in pace gubernari eccleſias exoran- tes. Nos ergo o ſacratiſſime homo dei theo dore tuam cōpleuimus iuſſionē. finem faciē tes hyſtorie in anno ſecundo triceſime quin- te olimpiadis conſulatu ſeptieſdecies impe- ratoris theodoſij.

¶ Explicit liber duodecimus ec- cleſiaſtice tripartite hyſtorie.

Gloria deo.

¶ Incipit Regiſtrũ Eccleſiaſtice ꝛ Tripartite hyſtorie: inſignia primitiue eccleſie virorum geſta feliciter cõplectentis: libri duodecim.

¶ Incipiunt Capitula Primi libri.

Llocutio zozomeni ad Theodoſium imperatorem. Cap̃. j. Folio. ij.

¶ Cur gentiles facilius q̃ hebrei fidem chriſti perceperunt. Cap̃. ij. folio. ij.

¶ Que fuerit intentio zozomeni hyſtoriã cõſcribendi. ꝛ ex quibus priorum geſta collegerit. Cap̃. iij. folio. iij.

¶ A quo tẽpore hyſtorie fecit initium ꝛ quomodo Conſtantino ſignũ ſit crucis oſtenſum: ꝛ qui imperatores ꝛ ceſares per idem tempus fuere. Cap̃. iiij. folio. iij.

¶ Quomodo Conſtantinus chriſtianũ dogma cognouerit et de miraculis crucis et morte Maxentij. Capit. v. folio. iij.

¶ De derogatione paganorum contra Conſtantinum. Capit. vj. folio. iiij.

¶ De legibꝫ quas Cõſtantin⁹ pro xp̃ianis ꝓtulit ꝛ de mutatiõe rituũ paganoꝝ xp̃ianorũq; profectu. ꝛ de victorijs ei⁹ ꝛ de veneratiõe ſancte religionis. Cap̃. vij. fo. iiij.

¶ Quõ Licini⁹ fugat⁹ ꝛ xp̃ianos fuerit pſecut⁹ ꝛ nouiſſime vict⁹. Cap̃. viij. fol. iiij.

¶ De diuerſis confeſſoribus eorũq; conuerſatione. Cap̃. ix. folio. iiij.

¶ De ſpiridione epiſcopo qui fures ligatos abſoluit. Cap̃. x. folio. v.

¶ De diuerſis monachis et eorum inſtitutione. Capit. xj. folio. vj.

¶ Quomodo contra eccleſiam arrius ſit exortus. Capit. xij. fol. vij.

¶ Epiſtola Alexandri pontificis alexandrini ad vniuerſas eccleſias aduerſus arrium. Cap̃. xiij. folio. viij.

¶ Eiuſdẽ ad alexãdrũ ꝯſtãtino. ca. xiiij. viij.

¶ Ep̃la arrij ad euſebiũ. Cap̃. xv. folio. xj.

¶ Epiſtola euſebij ad paulinum epiſcopum Tyri. Capit. xvj. folio. xj.

¶ De potẽtia euſebij nicomedẽ. Ca. xvij. xj.

¶ De melecianis ꝛ quõ ſint ab eccl'ia ſegregati. quia nolente allexandro arrium ſuſcipere per diuerſa loca arriani conſilia celebrabant. Cap̃. xviij. folio. xj.

¶ Quõ fautores Euſebij cõgregauerũt cõcilium in bittinia. Cap̃. xix. folio. xij.

Regiſtrum.

¶ Epiſtola Conſtantini principis ad Allexandrũ pontificem allexandrinũ et arriũ per quam hortatus eſt. vt reuerterẽtur ad pacem. Cap̃. xx. folio. xij.

¶ Quia tam pro arriana queſtiõe q̃ pro paſche diffiniẽda feſtiuitate. nicea fecit cõſtãtin⁹ celebrari conciliũ. Cap̃. xxj. fol. xij.

¶ Incipiunt Capitula libri Secundi.

E preſulibus eccleſiaꝝ: qui interfuerũt niceno conſilio. Cap̃. j. folio. xiij.

¶ De libellis imperatori oblatis ꝛ ab eo iuſſis incendi. ꝛ de diſputatiõe dogmatis arrij. Cap̃. ij. folio. xiij.

¶ De layco ſimplici cõfeſſore virum dyaleticum ſuperante. ꝛ de ſene ſimplici ph̃o xp̃ianũ dogma pandente. Cap̃. iij. fol. xiij.

¶ Quomodo in cõflictu allexander cõſtantinopoleos fecit philoſophum obmuteſcere paganorum. Cap̃. iiij. fol. xiij.

¶ De prima ſeſſione ep̃oꝝ in niceno pallatio ꝛ de abdicatione arrij. Cap̃. v. fol. xiiij.

¶ Relatio euſtachij antiocheni de cõcilio niceno. Cap̃. vj. folio. xiiij.

¶ Relatio athanaſij ad afros. Cap̃. vij. xiiij.

¶ De ſabino macedonioꝝ ep̃o. cap̃. viij.. xv.

¶ De fide niceni cõcilij. Cap̃. ix. fol. xv.

¶ Quia euſebius ꝛ theoginus dato penitentie libello recepti ſunt. Capit. x. folio. xv.

¶ Epiſtola euſebij pãphili de fide niceni concilij ad allexandriam ꝛ egyptum deſtinata. Capit. xj. folio. xv.

¶ Epiſtola niceni cõcilij. Cap̃. xij. fol. xvj.

¶ Quia nouatianoꝝ ep̃m acetium euocauit cõſtantinus ad cõciliũ. Cap̃. xiij. fo. xvj.

¶ Quia canones eccliaſtici nicea conſcripti ſunt. ꝛ de vicẽnalibꝫ ꝯſtãtini. ca. xiiij. xvj.

¶ Epiſtola Conſtantini de Arrio ꝛ ſcriptis eius. Cap̃. xv. folio. xvj.

¶ Ep̃la eiuſdẽ ad euſebiũ paleſtine de cõfeſſione ſacroꝝ libroꝝ. ꝛ de repurgio dñici ſepulchri. Cap̃. xvj. folio. xvj.

¶ Libellus de penitentia ab euſebio ꝛ theogino datur. Capit. xvij. fol. xvij.

¶ De dedicatione ꝛ ornamẽtis ciuitatis ꝛ de cultu hieroſolymoꝝ. ꝛ ligno crucis ꝛ clauis qbꝫ cõfixus eſt dñs. Cap̃. xviij. xvij.

¶ De loco vbi veſta olim colebatur. ꝛ nũc archangeli baſilica ſtat. ꝛ de miraculis: q̄ ibi ꝑ xp̃i noĩe celebrant. Cap̃. xix. fol. xvij.

¶ De tẽploꝝ deſtructiõe. Cap̃. xx. fo. xviij.

¶ De ꝯuerſiõe gẽtis migadoꝝ. ca. xxj. xviij.

¶ Quia euſebius nicomedienſis cõſtantinopolcos inuaſit epiſcopatũ ⁊ de litteris cõſtan. aduerſus eum. Cap. xxij. fol. xviij.
¶ Quia rurſus euſebius ad conſtantinũ impetrata venia pro arrianis agebat. Capit. xxiij. fol. xviij.
¶ Qua fraude euſtachius antiochen⁹ ſit de epiſcopatu depoſit⁹ ⁊ exilio deputat⁹ et q̃ poſt eũ fuerint ordĩati. Cap. xxiiij. fo. xix.
¶ De diuiſione antiocheni populi propt̃ euſtachium. Cap. xxv. folio. xix.

¶ Incipiunt Capitula libri Tercij.

¶ De conuerſatione gentis indorum ac perſarum. Capit. j. fol. xix.
¶ Quõ iudei xp̄ianos accuſauerint apõ perſas: q̃ vel quãti vel quib⁹ modis paſſi ſunt apud perſas. Cap. ij. fol. xix.
¶ Epiſtola cõſtantini ad perſaruз regem pro chriſtianis. Cap. iij. fol. xx.
¶ De allexãdri põtifice allexãdrini fine ⁊ initio pſulis athanaſij. Cap. iiij. fo. xxj.
¶ Que cõtra athanaſiũ geſta ſint ⁊ quõ refugit ad principem. Cap. v. fol. xxj.
¶ Quõ ſit arrius ab exilio reuocat⁹. ⁊ qualeз libellũ dederit conſtantino. et de fraudib⁹ arrianorum. Cap. vj. fol. xxj.
¶ Epiſtola cõſtantini euocãtis epos. vt athanaſij cauſas ipſe cog̃ſceret. Cap. vij. xxj.
¶ Quia venientes epiſcopi arrio fauẽtes athanaſio detraxerunt. ita vt in exilium mitteretur. Cap. viij. fo. xxij.
¶ Quõ marcellin⁹ ancîranus depoſitus ſit. ⁊ de aſterio ſophiſta. Cap. ix. fol. xxij.
¶ Quõ arrius dũ ſtudet ab allexãdro cõſtantinopoleos in cõmunione ſuſcipi ſit extinctus. Cap. x. fol. xxij.
¶ Quia pus arriani cũ orthodoxis cõueniebãt atq; cõmunicabant. Cap. xj. fol. xxij.
¶ De lege ꝯſtantini: qua iuſſit hereticoꝝ oratoria eccleſias appellari. nouo modo ⁊ vbi cõſtantin⁹ tres filios ſuos ordinauit ⁊ ꝑcepto baptiſmate ſic defũct⁹ eſt. ca. xij. xxiij.

¶ Incipiunt Capitula libri Quarti.

¶ Quõ per quendã preſbyteruз dogma arrij pullulauerit. Cap. j. folio. xxiij.
¶ Quõ athanaſius fauore minoris cõſtantini alexandriam remeauerit ⁊ eiuſdem epiſtola conſtantini. Capit. ij. fol. xxiij.
¶ De inſidijs arrianorum aduerſus athanaſium. Cap. iij. folio. xxiij.

¶ De morte cõſtãtini minoris. Cap. iiij. xxiij.
¶ Quia athanaſi⁹ arrianis bella ſibi denuo ſuſcitantib⁹ ad partes diſceſſit ytalie. Capit. v. folio. xxiij.
¶ Quid de athanaſio iulius decreuit epiſcopus. Capit. vj. folio. xxiij.
¶ Quia conſtans imperator partes fauerit. Capit. vij. folio. xxiij.
¶ De morte alexãdri cõſtãtinopolitani põtificis ⁊ ordinatiõe apõ orthodoxos pauli apud arrianos macedonij. Ca. viij. xxiij.
¶ Quia remoto paulo euſebius nicomedienſis cõſtantinopoleos inuaſit ep̄atũ ⁊ de antiocheno ꝯcilio ⁊ ordinatiõe euſebij in alexandriã ⁊ poſt eũ gregorij ⁊ de trãſformatione meeni. Capit. ix. folio. xxiiij.
¶ Epiſtola antiocheni cõcilij de fide ⁊ de bello francico. et de antiochie terremotu. Capit. x. folio. xxiiij.
¶ Quomodo gregorius alexandriaз venerit ⁊ fugerit athanaſius ⁊ que mala per gregorium geſta ſint. Cap. xj. fol. xxiiij.
¶ Quia mortuo euſebio paulus in eccleſiaз rurſus introduct⁹ eſt ⁊ ab arrianis macedonius inſtitutus. Cap. xij. folio. xxiiij.
¶ Quõ hermogenes magiſter militũ volens paulũ eccl'ia pellere a ꝑp̄lo ſit ꝑemptus ⁊ q̃ vindicta proceſſerit. Cap. xiij. fol. xxiiij.
¶ Quia gregorius ab alexandria remotus et georgius ab arrianis ibi fuerit euocatus. Capit. xiiij. folio. xxiiij.
¶ De athanaſio paulo ⁊ alijs orthodoxis epiſcopis rome poſitis. quid orientalib⁹ iuli⁹ romanis ſcripſerit. Cap. xv. folio. xxiiij.
¶ Quid orientales Julio reſcripſerunt. Capit. xvj. folio. xxiiij.
¶ Quid athanaſio alexandriã remeante prouenerit. Capit. xvij. folio. xxv.
¶ Quomodo paulus denuo cõſtantinopoli ſit expulſus ⁊ q̃ neces in eccl'iam introducto macedonio facte ſunt. Cap. xviij. xxv.
¶ Denuo de calumnijs contra athanaſium. Capit. xix. folio. xxv.
¶ De legatis orientalium epiſcoporuз apud conſtantem directis pro hijs que geſſerũt. Capit. xx. folio. xxv.
¶ Quia conſtans fratrem pro fide mouerit ⁊ quia conſtantius ſardice conciliũ conuocari precepit. Cap. xxj. fol. xxv.
¶ Athanaſij relatio de nece pauli cõſtantinopolitani epiſcopi. Cap. xxij. fol. xxv.
¶ De conuentu epiſcoporũ in ſardicenſe con

Regiſtrum.

cilium. Capit. xxiij. folio. xxv.
¶ Littere ſardicenſis concilij ad vniuerſos epiſcopos. Capit. xxiiij. folio. xxvj.
¶ De legatis ſardicenſiū ad conſtantinū deſtinatis ⁊ de nephāda machinatiōe cōtra eos ab ſtephano antiocheno preſule cōcinnata. Capit. xxv. folio. xxvij.
¶ Epiſtola conſtancij ad athanaſium vt ad eum veniret. Capit. xxvj. fol. xxviij.
¶ Alia ep̄la eiuſdē ꝓ eadē re. ca. xxvij. xxviij.
¶ Tercia eiuſdem. Capit. xxviij. fo. xxviij.
¶ Epiſtola iulij pape ad Alexandrinos pro athanaſio. Cap̄. xxix. folio. xxviij.
¶ Quid conſtantius petierit athanaſiū. ⁊ q̄d athanaſius a cōſtantio. ⁊ quomodo orthodoxis ep̄is recipientibus ſuas eccl̄ias heretici ſunt expulſi. Cap̄. xxx. folio. xxix.
¶ Ep̄la ꝯſtancij ꝑ quē oīa geſta ꝯ athanaſiū habita ſunt ceſſata. Cap̄. xxxj. fol. xxix.
¶ Ep̄la cōſtancij ad alexandrinos vt ſuſciperent athanaſiū. Cap̄. xxxij. fol. xxix.
¶ Ep̄la ꝯſtancij ꝓ athanaſio vt aboleret q̄cq̄d pro eo geſtū eſt. Cap̄. xxxiij. fo. xxix.
¶ Quomodo athanaſius alexandriam ſit reuerſurus. Capit. xxxiiij. folio. xxix.
¶ Quibus occaſionibus tunc reſpublica turbabatur ⁊ de viſione antiocheni populi ꝓpter fidem. Capit. xxxv. folio. xxix.
¶ Ep̄la hieroſolymitani concilij ad egyptiacos epiſcopos. Capit. xxxvj. fo. xxx.
¶ De magnentio tyrāno ⁊ de betranione atq; nepotiano. Cap̄. xxxvij. folio. xxx.
¶ De inſidijs contra athanaſiū geſtis ⁊ de leuitate conſtancij. Cap̄. xxxviij. fo. xxx.
¶ De Macedonio eiuſq; crudelitate. Capit. xxxix. folio. xxx.

¶ Incipiunt Capitula libri Quinti.

¶ Quia defuncto cōſtante rurſus arriani cōſtantiū aduerſus athanaſiū incitauerunt. Cap̄. j. fol. xxx.
¶ Quid athanaſius in ſatiſfactione ſue fuge retulerit. Cap̄. ij. fo. xxx.
¶ Quid rurſus athana. de geſtis georgij in libro de fuga ſua retulerit. Cap̄. iij. fo. xxxj.
¶ Quēadmoduꝫ betrānio ſit ꝓuat⁹. Ca. iiij. (fol. xxxj.
¶ De gallo ceſare ⁊ de ſigno crucis qō tunc in eccl̄ia apparuit. Cap̄. v. xxxj.
¶ De fotino hereſiarcha eiuſq; damnatōne. Cap̄. vj. folio. xxxj.
¶ Fides expoſita ſyrmio cū capitulis ſubiectis. Cap̄. vij. fol. xxxj.
¶ Alia fides expoſita ſyrmio ⁊ de diſputatione fotini. Cap̄. viij. fol. xxxij.
¶ De oſio hiſpano. Cap̄. ix. fol. xxxij.
¶ De magnentio tyranno ⁊ de tyrannide ſiluani. Capit. x. fol. xxxij.
¶ De reſultatione iudeorum ⁊ tyranni pemptione. Cap̄. xj. fol. xxxij.
¶ De iuliano ceſare ⁊ quia iulio ſucceſſit liberius. Capit. xij. fo. xxxij.
¶ De aetio heretico. Cap̄. xiij. fol. xxxiij.
¶ De inimicis athanaſij. Cap̄. xiiij. xxxiij.
¶ De ſynodo apō mediolanū facta. Ca. xv. (fol. xxxiij.
¶ De exilio ep̄oꝝ orthodoxoꝝ q; quod athanaſius in fuge ſue ſatiſfactione conſcripſit. Cap̄. xvj. fo. xxxiij.
¶ Dialogus intra liberiū ⁊ cōſtantiuꝫ geſtus ⁊ quomodo liberius exilio fuerit deſtinatus. Cap̄. xvij. fol. xxxiij.
¶ Quō liberius ꝓ aditionē romanoꝝ ab exilio ſit reductus. Cap̄. xviij. fo. xxxiiij.
¶ Quō eudoxius antiochenū vſurpauit epiſcopatum. Cap̄. xix. fol. xxxiiij.
¶ De ariminenſi concilio ⁊ de contentionib⁹ ibi factis. Cap̄. xx. fol. xxxiiij.
¶ Epiſtola concilij ariminenſis ad imperatorem conſtantium. Cap̄. xxj. fol. xxxv.
¶ Epiſtola conſtantij ad ariminenſem concilium. Capit. xxij. fol. xxxv.
¶ Epiſtola ariminenſis concilij ad imperatorem conſtantium. Cap̄. xxiij. fo. xxxv.
¶ Quia diſcedentib⁹ ep̄is fuerit conſtantius indignatus. Capit. xxiiij. fo. xxxvj.
¶ De ſynodo in nichea trachie celebrata. Capit. xxv. fol. xxxvj.
¶ Quomodo athanaſius furorē denuo conſtantij declinauit. Cap̄. xxvj. fol. xxxvj.
¶ Quō paganis inſultantib⁹ futuram triſticiam prophetauit. Cap̄. xxvij. fo. xxxvj.
¶ Que mala per georgiū in alexandria geſta ſunt. Capit. xxviij. fol. xxxvj.
¶ Lr̄e damaſi ⁊ ceteroꝝ ad illiricū ꝯ cōciliū in nicea trachie factū. Cap̄. xxix. xxxvj.
¶ Ex litteris athanaſij de ariminenſi concilio. Capit. xxx. fol. xxxvj.
¶ Que mala macedoni⁹ in ꝯſtantinopolitana vrbe cōmiſit ⁊ q꞉ poſt hec offendit imperatorem. Capit. xxxj. fol. xxxvij.
¶ De leontio antiocheno ep̄o ⁊ ecio q̄ magiſter fuit eunomij. Cap̄. xxxij. fo. xxxvij.
¶ De eudoxio q̄ antiochenū inuaſit ep̄atuꝫ ⁊ de terremotu in nicea bithinie geſto. Capit. xxxiij. folio. xxxvij.
¶ De cōcilio ſeleutia celebrato. Cap̄. xxxiiij. folio. xxxviij.

¶ De legatis concilij ſeleutie ⁊ de examinatione actij ⁊ de geſtis ariminenſibus. Capit.xxxv. folio.xxxix.
¶ Quomodo affirmauerũt fidem ariminenſis concilij.⁊ etium ſimul ⁊ alios depoſuerunt. Cap̄.xxxvj. folio.xxxix.
¶ Pro qua cauſa ſit cyrillus hieroſolymorũ ep̄us depoſitus. Cap̄.xxxvij. fo.xxxix.
¶ Enumeratio expoſitionũ hereticaruꝫ poſt nicenũ concilium. Cap̄.xxxviij. fol.xl.
¶ Quia eudoxiꝰ arrianꝰ poſt antiochenũ cõſtãtinopoleos inuaſit ep̄atum et de praua eiꝰ doctrina. Cap̄.xxxix. folio.xl.
¶ De crudelitate georgij apud alexandriaꝫ et q̄ poſt cyrillũ hieroſolymã tenuerit epiſcopatum. Cap̄.xl. folio.xl.
¶ De macedonio ⁊ macedoniãis.ca.xlj. xl.
¶ De hijs que rurſus ab arrianis contra ipſos arrianos geſta ſunt:et quõ euſtachius nequiciam patefecit eudoxij ⁊ epiſtole conſtantinopolitani concilij ad georgium alexandrinũ condemnantes etium cum ſcriptis eius. Cap̄.xlij. fol.xl.
¶ De eunomio ⁊ quomodo cizico fuerit ordinatus ⁊ inde rurſus expulſus hereſeos auctor extiterit. Cap̄.xliij. fol.xlj.
¶ De appollinare patre ſimul ⁊ filio ⁊ eorum ſimul hereſi. Cap̄.xliiij. fol.xlj.
¶ Quõ iacobi epiſcopi orationibꝫ pſaruꝫ rex nõ potuit p̄ualere romanis. Cap̄.xlv. xlj.
¶ De concilio denuo apud antiochiam congregato. Cap̄.xlvj. fol.xlij.
¶ De tranſlatione ſancti miletij ad antiochenũ epiſcopatuꝫ ⁊ de eius expoſitione ⁊ de vnitate trinitatis. Cap̄.xlvij. fo.xlij.
¶ Quia expulſo Melitio euzoius arrianus antiochie ordinat̄ ep̄us. Cap̄.xlviij. xlij.
¶ De conſtantia euſebij propter melitiũ. Capit.xlix. folio.xlij.
¶ Quomodo iulianus negata chriſtiana religione bellũ contra conſtantiũ p̄parabat ⁊ de morte conſtantij. Cap̄.l. fol.xlij.

¶ Incipiunt Capitula libri Sexti.

¶ De iuliani genere ⁊ diſciplinis eius ⁊ quõ p̄uenerit ad imperiũ. Cap̄.j. folio.xliij.
¶ Quõ iulianꝰ ad ritũ deuenerit paganoꝝ ⁊ de ſacrificijs ydoloꝝũ. Cap̄.ij. fol.xliiij.
¶ Quomodo etiã ante imperiũ latenter fuiſſet paganus. Cap̄.iij. fol.xliiij.
¶ Quõ fuit xp̄ianis infenſus. Ca.iiij. xliiij.
¶ Quia initio imperij ſui magis pepcit xp̄ianis. Cap̄.v. fol.xliij.
¶ Quomodo maris epiſcopus calcidonie in facie redarguerit iulianũ. Cap̄.vj. xliij.
¶ Quia eos qui fuerant deportati a conſtãtio reuocauit. Cap̄.vij. fol.xlv.
¶ De ſeditione apud alexandriam orta cõtra paganos. Cap̄.viij. fol.xlv.
¶ Quomodo alexandrinus georgius ſit extinctus. Cap̄.ix. fol.xlv.
¶ Quia iulianus eccleſias clauſit ⁊ eccl'ie ornamenta diripuit. Cap̄.x. folio.xlv.
¶ De euſebio nectareo ⁊ zenone martyribus. Capit.xj. folio.xlv.
¶ De hylarione monacho ⁊ crudelitate heliopolitanoꝝũ ⁊ arethoſiorum contra chriſtianos ⁊ de marco epiſcopo eiuſq; martyrio. Cap̄.xij. folio.xlv.
¶ De macedonio theodolo ⁊ datiano martyribus. Cap̄.xiij. fol.xlvj.
¶ De baſilio martyre ⁊ euſebio conſtituto. Cap̄.xiiij. fol.xlvj.
¶ Que in gaza contra chriſtianos crudeliter ſint cõmiſſa atq; ſebaſtea.necnon ⁊ in phenice. Cap̄.xv. fol.xlvj.
¶ De ſimulachro androgino a paganis in eccleſia conſtituto. Cap̄.xvj. fo.xlvj.
¶ De legibus quas iulianus contra chriſtianos poſuit. Cap̄.xvij. fol.xlvj.
¶ De reditu athanaſij ad alexandriam. Capit.xviij. folio.xlvj.
¶ De lucifero ⁊ euſebio. Cap̄.xix. fol.xlvj.
¶ De concilio apud alexandriã cum athanaſio celebrato, Cap̄.xx. fol.xlvj.
¶ De differentia ſubſtantie ⁊ ſubſiſtẽtie. Capit.xxj. folio.xlvij.
¶ Pars libri athanaſij de ſatiſfactione fuge. Capit.xxij. folio.xlvij.
¶ Quia euſebius veniẽs antiochiaꝫ propter paulinũ diuiſum videns populum fuerit indignatus. Cap̄.xxiij. fol.xlviij.
¶ De hylario pictauiẽſe. Cap̄.xxiiij. xlviij.
¶ De macedonianis. Cap̄.xxv. fol.xlviij.
¶ Quia iulianus quoq; perſecutus ſit athanaſium. Cap̄.xxvj. fol.xlviij.
¶ Quomodo iulianus fuerit cizicũ propter paganitatis cultũ. Cap̄.xxvij. fol.xlviij.
¶ De tito ep̄o boſtrenſi. Ca.xxviij. fo.xlviij.
¶ Quia iulianꝰ p̄cepit vt ſcd̄m xp̄ianoꝝ ritũ etiã pagani orõnes ⁊ elemoſynas facerẽt ⁊ decimas tẽplis offerrẽt ⁊ cetera q̄ xp̄ianis moris eſt adimplerẽt. Cap̄.xxix. fol.xlix.
¶ Quibꝫ modis locutꝰ eſt paganitatẽ extollere ⁊ milites ydolis inclinare. Ca.xxx. xlix.

 Regiſtrum.

¶ De corpore martyris babille ⁊ de ſimulacbro apollinis fulmine concremato. Capit. xxxj. folio. l.
¶ De publicatione vaſorū eccleſiaſticorum ⁊ quō iulian⁹ pfectus ⁊ felix adnihilātes eccleſiā diuinit⁹ ſint puniti. Cap̄. xxxij. fo. l.
¶ Quō apud antiochiā ſacerdotis fili⁹ ſit cōuerſus. Cap̄. xxxiij. fol. l.
¶ Quō iulianus aquis immolaticijs vniuerſa polluerit eicꝫ reſtiterint iuuentius ⁊ maximus. Cap̄. xxxiiij. fo. l.
¶ Quō valentinianus q̄ poſt euꝫ imparauit ꝑ aſperſione immolaticie aque miniſtrū percuſſit eccleſie. Cap̄. xxxv. fol. l.
¶ De arthemio martyre ⁊ publia abbatiſſa. Capit. xxxvj. fol. l.
¶ De baſilio atcꝫ gregorio. Cap̄. xxxvij. fo. lj.
¶ De hijs qui amore pecunie a fide declinauerunt. Cap̄. xxxviij. fo. lj.
¶ Quomodo pecunias iulian⁹ abſtulit chriſtianis. Cap̄. xxxix. folio. lj.
¶ Quomodo ab antiochenis irriſus ſit. Capit. xl. folio. lj.
¶ De ſimulachro chriſti quod depoſuit iulianus. Cap̄. xlj. fol. lj.
¶ De beneficio herbe q̄ naſcit̄ iuxta ſimulachrū chriſti. ⁊ de miraculis q̄ ꝑ loca diuerſa pro noīe chriſti fiūt. Cap̄. xlij. fol. lj.
¶ Quō iudeos iulianus armauerit ꝯtra chriſtianos ⁊ de templo hieroſolymorū. Capit. xliij. folio. lij.
¶ De bello parthico ⁊ quomodo illuc iulianus perrexit. Cap̄. xliiij. folio. lij.
¶ Quō iulianus monachus eius mortē antecꝫ audiret ꝓnūciauit. Cap̄. xlv. fol. lij.
¶ De incōſultu iuliani ducatu. Ca. xlvj. lij.
¶ De ꝑemptiōe iuliani. Cap̄. xlvij. fol. lij.
¶ Que magie poſt morteꝫ eius inuente ſint. Capit. xlviij. folio. liij.

¶ Incipiunt Capitula libri Septimi.

¶ De Iouiniani imꝑatoris auſpicijs ⁊ quēadmodū pſide finib⁹ ſit egreſſus. ca. j. liij.
¶ Quid ſophiſta libanius cōtra chriſtianos ſcripſit ⁊ quomodo hyſtoriographus ei⁹ dicta deſtruxerit. Cap̄. ij. fol. liij.
¶ De rectitudie fidei iouiniani. ⁊ q̄d athanaſius alexādrin⁹ ſcripſerit. Cap̄. iij. fo. liiij.
¶ Quō iouiniani tꝑib⁹ orthodoxi floruerūt. ⁊ heretici ſunt oppſſi. Cap̄. iiij. fo. lv.
¶ Quia athanaſius venit ad iouinianū ⁊ ab eo decenter honoratus eſt. Cap̄. v. fol. lv.
¶ De ꝯſulatu ⁊ fine iouiniani. Ca. vj. fo. lv.
¶ De ortu ꝓncipis valētiniani. ⁊ quō fratreꝫ valentē ipſe fecit imꝑatorē. Ca. vij. fo. lv.
¶ De ambroſij mediolanenſis epiſcopatu atcꝫ fiducia. Capit. viij. fol. lvj.
¶ Per dictū valētiniani ⁊ valētis de cōſubſtātialitate trinitate. Capit. ix. folio. lvj.
¶ Epl'a illiricianoꝝ epoꝝ ad oriētales ep̄os ꝓfitentiū ꝯſubſtātialē trinitatē. Ca. x. lvj.
¶ De hereſi audemorum. Capit. xj. fo. lvij.
¶ De lapſa niceno concilio. Cap̄. xij. fo. lvij.
¶ Quemadmodū valens factus ſit arrian⁹. Capit. xiij. folio. lvij.
¶ Qua crudelitate valens ſit vſus aduerſus orthodoxos. Capit. xiiij. folio. lvij.
¶ De tyrannide ⁊ de perditiōe procopij. Capit. xv. fo. lvij.
¶ De exilio ſancti euſebij ſamoſateni pontificis ⁊ q̄a ciues eius amore fidei alij epiſcopo ſe ſubdere noluerūt. Ca. xvj. fo. lviij.
¶ De exilio barſini epiſcopi. Cap̄. xvij. lviij.
¶ Item de crudelitate valentis quam geſſit aduerſus orthodoxos extincto procopio. Capit. xviij. folio. lviij.
¶ Quō eunomi⁹ notarius etij ei⁹ ſophiſticuꝫ modū ſecutus eſt. Cap̄. xix. fol. lviij.
¶ De ſeuitia valentis cōtra cōſtantinopolitanos orthodoxos. Capit. xx. fol. lix.
¶ De deſtructione murorum calcedonēſiuꝫ. Capit. xxj. folio. lix.
¶ De natiuitate valētiniani minoris ⁊ de immenſitate grādinis. ⁊ de ortu ꝓncipis grattiani. Capit. xxij. fol. lix.
¶ Quomodo arriani macedonianos fuerint perſecuti ⁊ illi ſe contulerint ad liberium. Capit. xxiij. fol. lix.
¶ Libellus macedonianorū liberio romano datus epiſcopo. Capit. xxiiij. fo. lix.
¶ Epiſtola liberij concilij. ⁊ ſicilienſis epiſcopi ad macedonianos epiſcopos poſt penitentiam. Capit. xxv. folio. lx.
¶ Cur eunomius ab eudoxio ſegregatus ſit. Capit. xxvj. folio. lx.
¶ De latebris athanaſij. Cap̄. xxvij. fol. lx.
¶ De cōcilio tyamēſi vbi littere liberij ⁊ occidentaliū ſunt accepte. Cap̄. xxviij. fo. lx.
¶ De eudoxio arriano q̄ fuerat ꝯſtantinopolitan⁹ ep̄us ⁊ de ꝑſecutiōe valētis xp̄i euāgeliū orthodoxoꝝ ep̄m. Capit. xxix. fo. lx.
¶ Quia. lxxx. orthodoxoꝝ a valente in naui cremati ſunt. Cap̄. xxx. folio. lxj.
¶ Quid valens geſſerit capadocia. ⁊ antiochia. Capit. xxxj. fol. lxj.

Regiſtrum.

¶ Quid in ediſſa vel quomodo mulier cum ſuo filio currens ad martyriũ ⁊ prefectum ⁊ imperatorẽ ſtupefactos de crudelitate remouerit. Capit. xxxij. folio. lxj.
¶ De examinatiõe ⁊ exilio plurimoruꝫ orthodoxorum. Cap̃. xxxiij. folio. lxj.
¶ De miraculis cõfeſſoꝝ. Ca. xxxiiij. fo. lxj.
¶ De reſponſo demonis q̃ poſt valentẽ impaturus eſſet. ⁊ quia ob hoc valens multos occideret. Capit. xxxv. folio. lxij.
¶ De baſilio epiſcopo capadocie. ⁊ quomodo exilij minas ⁊c. Cap̃. xxxvj. fol. lxij.
¶ De fine athanaſij alexandrini. ⁊ ſucceſſiõe petri. ⁊ ſeditione contra eum facta ⁊ q̃a rome profectus eſt. Cap̃. xxxvij. folio. lxij.
¶ Qua crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus. Cap̃. xxxviij. fol. lxij.
¶ Que miracula geſſerũt heremite in exiliuꝫ a lucio deſtinati. Cap̃. xxxix. fol. lxij.
¶ Littere petri alexandrini pontificis. in quibus lucij mala referunt. Cap̃. xl. fol. lxij.

¶ Incipiunt Capitula libri Octaui.

¶ De ꝯuerſione. miraculis ⁊ reſponſionibus vel ſcriptis diuerſorum epiſcoporũ ⁊ monachorum. Cap̃. j. folio. lxiiij.
¶ Quia arriani conſtantinopolim cõprehẽdentes orthodoxos multos in nauim cõcremauerunt. Capit. ij. folio. lxvj.
¶ Quia valẽs paganis iudeis ⁊ hereticis tribuit licentiam ſuas feſtiuitates agendi. et orthodoxos vbiqꜫ prohibuit ⁊ de flauiani diodoriqꜫ virtutibꜫ. Cap̃. iij. fol. lxvj.
¶ De laudibus afratte monachi. ⁊ qua fiducia valent. Capit. iiij. folio. lxvij.
¶ De iuliano monacho. Cap̃. v. fol. lxvij.
¶ De acepſama ⁊ alijs. Cap̃. vj. fol. lxvij.
¶ De malis q̃ ſub valẽte in alexãdria ⁊ ꝑ egyptũ geſta ſũt ⁊ ei⁹ miraclis. ca. vij. fo. lxvij.
¶ De didimo ⁊ ſcriptis eius ⁊ gregorio pontico. Capit. viij. folio. lxvij.
¶ Quia nouatiani feſtiuitatẽ paſce mutauerũt ⁊ de ſciſmate int̃ corneliũ romanũ epiſcopum ⁊ nouatũ facto pro recipiendis errantibus. Cap̃. ix. folio. lxvij.
¶ De damaſo ⁊ vrſatio qui roma in epiſcopi pariter ordinati ſunt. Cap̃. x. fol. lxviij.
¶ De fine valẽtiniani maioꝛ ⁊ auſpicijs valẽtini mioꝛ. ⁊ quõ iuſtinã matrẽ eius valentini viuo ꝑori ꝯiuge duxit vxorẽ. Cap̃. xj. (fo. lxviij.
¶ Quia themiſtri⁹ ph̃us valentẽ ab orthodoxoꝝ nece tenuit. ca. xij. lxviij.
¶ Queãdmodũ ſe gothi cõtulerũt ad valentem ⁊ quomodo ad gothos arriana peſt is peruenerit. Cap̃. xiij. folio. lxviij.
¶ De reuerſiõe petri epiſcopi alexandriam et de eius morte ⁊ ſucceſſione thimothei. Capit. xiiij. folio. lxix.
¶ Quõ valẽs cõtra gothos pugnando ſit deuictus ac mortuus. Cap̃. xv. folio. lxix.

¶ Incipiunt Capitula libri Noni.

¶ Quia mortuo valẽte cõſtantinopolim barbari deuaſtabant. Cap̃. j. folio. lxix.
¶ De benignitate gratiani. ⁊ fidei rectitudine. Capit. ij. folio. lxix.
¶ De cõtentione apud antiochiã inter paulinũ ⁊ meletiũ facta ⁊ de apollinare laodiceno eiuſqꜫ ſecta. Cap̃. iij. fol. lxix.
¶ De theodoſij ducatu vl' quõ a gratiano imperatore fuerit ordinat⁹ ⁊ ad oriẽtale miſſus imperiũ. orthodoxis ꝓfuit ⁊ retrudit hereticos trãſmutato. Cap̃. iiij. fol. lxx.
¶ Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuiſi ſunt. Cap̃. v. folio. lxx.
¶ Quomodo theodoſius imperator theſalonica baptiſatus ſit. Cap̃. vj. fol. lxx.
¶ Profeſſio theodoſij de fide. Ca. vij. fo. lxx.
¶ De gregorio nazanzeno conſtantinopolim Capit. viij. folio. lxxj.
¶ De baſilica ſancte anaſtaſie. Ca. ix. fo. lxxj.
¶ Quomodo theodoſius imperator ab eccleſia conſtantinopolitana arrianos expulerit. Capit. x. folio. lxxj.
¶ De eunomij calliditate. Cap̃. xj. fo. lxxj.
¶ De conſtantinopolitano concilio cõtra macedonianos. Cap̃. xij. folio. lxxj.
¶ De ordinatione maximi cinici eiuſqꜫ depoſitione. ⁊ ordinatione recta nectarij. ⁊ de canonibus in ea ſynodo conſtitutis epiſcopos. Capit. xiij. folio. lxxj.
¶ Epiſtola cõſtantinopolitani concilij ad papã damaſij ⁊ occidẽtales. Cap̃. xiiij. lxxij.
¶ Epiſtola damaſi de damnatiõe apollinares ad thimotheũ. Cap̃. xv. fol. lxxij.
¶ Statuta ſedis apoſtolice contra diuerſas hereſes. Capit. xvj. folio. lxxiij.
¶ Pauli cõſtantinopolitani põtificis fecit reuocari theodoſius. Cap̃. xvij. lxxiij.
¶ De auſpicijs imperatoris archadij. Capit. xviij. folio. lxxiij.
¶ Quõ theodoſius examiatione facta hereticorum omẽs expulerit ⁊ fouerit ſolos orthodoxos. Capit. xix. folio. lxxiij.

¶ De ſciſmate facto int' oriētales ⁊ egyptios ꝑ' flauianū antiochenū. Ca. xx. fo. lxxiij.
¶ Quō iuſtina ambroſiū fuerit ꝑſecuta ⁊ de ḡtiani nece ⁊ inuaſiōe maxi. ca. xxj. lxxiiij.
¶ De morte thimothei alexādrini ⁊ ordiatione thimothei atq̧ victorē. ca. xxij. lxxiiij.
¶ De prelio theodoſij contra maximum. Capit. xxiij. folio. lxxiiij.
¶ Queādmodū latrocinia q̄ rome ꝑ piſtrina fiebant theodoſius remouerit impator ⁊ de lege contra adulteras prolata mulieres. Capit. xxiiij. folio. lxxv.
¶ Queādmodū amphilogus theodoſio perſuaſerit vt arrianorum conciliabula prohiberet. Capit. xxv. fo. lxxv.
¶ De morte paulini antiocheni epiſcopi ⁊ ordinatiōe euagrij ⁊ quō paulinus ſit damaſo reconciliatus. Cap̄. xxvj. fo. lxxv.
¶ Quō apud alexandriā paganorū templa deſtructa ſunt. Capit. xxvij. fo. lxxv.
¶ De fraudib⁹ quas ꝑ templa ſua pagani faciebant. Capit. xxviij. folio. lxxv.
¶ De caracterib⁹ ſub cruc̄ figura factis q̄ in tēplo ſerapidis ſūt inuēti. Ca. xxix. lxxvj.
¶ De cede q̄ ſub theodoſio theſalonice facta eſt ⁊ de penitētia eiuſdē theodoſij ambroſijq̧ conſtantia. Cap̄. xxx. fol. lxxvj.
¶ De ꝟtutib⁹ vxor̄ theodoſij. ca. xxxj. lxxvij.
¶ De indignatione ⁊ recōciliatione theodoſij ꝓpter antiochenos ſtatuā eiuſq̧ cōiugis deponentes. Cap̄. xxxij. fol. lxxvij
¶ Quomodo theodoſius fuerit paganis infenſus. Cap̄. xxxiij. fol. lxxvij.
¶ Quomodo marcellus epiſcop⁹ apanne tēpla deſtruxit. Cap̄. xxxiiij. fol. lxxvij.
¶ Ob quā cauſam pſbyteri ſup penitētes poſiti ſint remoti. Capit. xxxv. fol. lxxviij.
¶ De diuiſione hereticorū inter ſemetipſos. Capit. xxxvj. fol. lxxviij.
¶ De ſabatio hereſiarcha. ca. xxxvij. lxxviij.
¶ De paſcha vel diuerſitate inſtitutionū ſeu obſeruationū que per diuerſas eccl'ias celebrantur. Cap̄. xxxviij. folio. lxxviij.
¶ De paſcha mōtaniſtaꝝ. Cap̄. xxxix. lxxix.
¶ De arrianoꝝ diuiſiōe. Cap̄. xl. fol. lxxix.
¶ De diuiſiōe macedonioꝝ. Cap̄. xlj. lxxx.
¶ De receſſu nili fluminis ⁊ rurſus acceſſu. Capit. xlij. folio. lxxx.
¶ Queādmodū caput iohis batiſte ꝯſtātinopolim fuerit deportatū. Cap̄. xliij. lxxx.
¶ Queādmodū flauian⁹ antiochenū ſolus ꝑcepit epiſcopatū. Cap̄. xliiij. fol. lxxx.
¶ De eugenio tyranno ⁊ quemadmodū fuerit ſupatus. Capit. xlv. fol. lxxx.
¶ De miraclis donati pōtific̄ beroee de theotino comitano pōtifice. Cap̄. xlvij. lxxxj.
¶ De epiphanio ciprio. Cap̄. xlviij. lxxxj.
¶ Quō abacuc ⁊ michie prophetarū corpora ſint oſtenſa. Cap̄. xlix. folio. lxxxj.
¶ De fine theodoſij ꝑncipis. Ca. l. fo. lxxxj.

¶ Incipiunt Capitula libri Decimi.

¶ De ſucceſſiōe archadij ⁊ honorij. cap̄. j. fo. lxxxij.
¶ Quō honori⁹ ludū gladiatoꝝ remouerit. Cap̄. ij. folio. lxxxij.
¶ De morte nectarij ꝯſtātinopolitani pōtificis ⁊ ordinatiōe actibuſq̧ iohis. ca. iij. fo. lxxxij.
¶ Quō eutropi⁹ ꝑpoſit⁹ impator̄ fuerat interemptus. Cap̄. iiij. fol. lxxxij.
¶ De ꝯuerſiōe celticoꝝ ꝑ iohēz. ca. v. lxxxiij.
¶ De gaina mgr̄o militū. Cap̄. vj. fo. lxxxiij.
¶ De q̄ſtione int' egyptios monachos exorator vtrū de⁹ ſit corpore⁹. Cap̄. vij. lxxxiij.
¶ Quomodo hymni nocturni a iohāne ſunt incepti. Capit. viij. folio. lxxxiiij.
¶ Quia epo ignatio angelorū deū laudantiū viſio ſit oſtenſa. Cap̄. ix. fo. lxxxiiij.
¶ De inimicis iohānis. Cap̄. x. fo. lxxxiiij.
¶ Quomodo epiphanius ciprius Johanni fuerit inimicus. Capit. xj. folio. lxxxiiij.
¶ Quō iohes habuerit epiphaniū. ca. xij. fo. lxxxiiij.
¶ Cur auguſta graui⁹ et ꝑ q̄s iohāni facta ſit inimica ⁊ quō fuerit exilio deportatus. Cap̄. xiij. fol. lxxxv.
¶ Quō ſit reuerſus. ⁊ denuo a calūniatorib⁹ impeditus. Cap̄. xiiij. folio. lxxxv.
¶ Qualiter Johannes tractauit Auguſtam. Capit. xv. folio. lxxxv.
¶ De inſidijs q̄ iohāni fiebāt. ca. xvj. lxxxvj.
¶ De ſecunda depoſitione iohānis ⁊ de facto ſciſmate propter eum. Cap̄. xvij. lxxxvj.
¶ De exilio ⁊ de morte iohis. ca. xviij. lxxxvj.
¶ Quomodo illiricus ⁊ occidens propter iohannem ab orientalibus ſe ſuſpendit epiſcopis. Cap̄. xix. folio. lxxxvj.
¶ De ordinatione arſacij conſtantinopolitani et eius odio propter Johannem. Capit. xx. folio. lxxxvj.
¶ De eutropio lectore propter iohānē tento. Capit. xxj. folio. lxxxvj.
¶ De morte Arſacij. et ordinatione pontificis artici. Cap̄. xxij. fol. lxxxvj.
¶ De ſucceſſione diuerſorum patriarcharū. Cap̄. xxiij. folio. lxxxvij.
¶ De concuſſionib⁹ quas barbari reipublice

faciebant. Cap. xxiiij. fol. lxxxvij.
¶ Quomodo alexander antiochenus epiſcopus diſcordantē populū ad vnitatē reuocauit eccleſie. Cap. xxv. fol. lxxxvij.
¶ Quō corpus iohānis ꝯſtantinopolim fuerit reuocatum. Cap. xxvj. fol. lxxxvij.
¶ De laudibꝫ theodoſij iuniorꝭ. Cap. xxvij. folio. lxxxvij.
¶ De miraculis contra perſas geſtis. Capit. xxviij. folio. lxxxvij.
¶ De ſucceſſiōe pōtificū. cap. xxix. lxxxvij.
¶ De virtutibus abde apud perſas epiſcopi Capit. xxx. fol. lxxxvij.
¶ De hormidiſta apud pſas nobiliſſimo cōfeſſore. Cap. xxxj. folio. lxxxviij.
¶ De ſamio apud perſas confeſſore. Capit. xxxij. folio. lxxxviij.
¶ De beniamin perſico dyacono eiuſqꝫ martyrio. Capit. xxxiij. fol. lxxxviij.
¶ De theodoto antiocheno epō et theodoro mōpſueſteno pōtifice. ca. xxxiiij. lxxxviij.
¶ De fine imperatoris archadij. Cap. xxxv. folio. lxxxviij.

¶ Incipiunt Capitula libri Undecimi.

¶ Quia theodoſij iunioris imperiū pfectus regebat anthemiꝰ. Cap. j. fol. lxxxix.
¶ De artico epiſcopo eiuſqꝫ moribus. Capit. ij. fol. lxxxix.
¶ De theodoſio epiſcopo ſumade. et quemadmodū illic macedoniani conuerſi ſunt. Capit. iij. fol. lxxxix.
¶ Quō iudeus paralyticus per baptiſmū ſit curatus. Capit. iiij. fol. lxxxix.
¶ De ſabbatio hereſiarche. eiuſqꝫ ſequacibꝫ. Capit. v. folio. lxxxix.
¶ De morte theodorici arrianorū epiſcopi et ordinatione faubaſti. ꝛ que ſub eo ſint geſta. Cap. vj. folio. lxxxix.
¶ De ordinatiōe cirilli epi. Cap. vij. lxxxix.
¶ Quō apud pſas p maruthā epm ſit xpianitas dilatata. Cap. viij. folio. lxxxix.
¶ Quemadmoduꝫ ytaliam vaſtat alaricus. Capit. ix. fol. xc.
¶ De celeſtino romano pōtifice et quomodo nouatianos fuerit inſecutus ꝛ de ſabbatio. Cap. x. fol. xc.
¶ De ſeditiōe ꝛ necibꝫ xpianoꝝ que p iudeos alexandria prouenerunt. Cap. xj. fol. xc.
¶ De hypatica philoſophia quō i alexādria fuerit interempta. Cap. xij. fol. xc.
¶ Quō iudei preſumptiōis ſue penas exſolverint. Cap. xiij. fol. xc.
¶ De iudeo q̄ dum ſepe baptiſaret: aqua fontis abceſſit. Cap. xiiij. fol. xcj.
¶ Quō digerdꝰ rex pſaꝝ xpianos fuerit pſecutꝰ ꝛ a romanis euictꝰ. Cap. xv. fo. xcj.
¶ Quō acatius eps antide captiuos pſaꝝ redemit a romanis militibꝫ venditis eccleſie militibꝫ ꝛ paſtos cū ſumptibꝫ ad propria deſtinauit. Cap. xvj. fol. xcj.
¶ De eudochia vxore theodoſij ꝛ de laudibꝫ ipſius. Cap. xvij. folio. xcij.
¶ Quō ihannes tyrannos in occidente fuerit ſuperatus. Cap. xviij. fol. xcij.

¶ Incipiunt Capitula libri Duodecimi.

¶ De ortu valentiniani principis filij placide. Cap. j. fol. xcij.
¶ De bonis attici conſtantinopolitani pontificis. Cap. ij. fol. xcij.
¶ De ordinatiōe ſiſinnij ꝛ moribꝫ ipſius. et q̄a proculus ordinatꝰ cizici non ſit ſuſceptus. Cap. iij. fol. xciij.
¶ De ordinatiōe neſtorij ꝛ q̄ ſub eo in ecclijs mala prouenerūt. Cap. iiij. fol. xciij.
¶ De epheſino ꝯcilio ꝯ neſtoriū. ca. v. xciij.
¶ Quomodo iohānes antiochenus cyrilluꝫ damnauerit. Cap. vj. fol. xciiij.
¶ De ordinatione maximiani conſtantinopoli. Cap. vij. fol. xciiij.
¶ Quanti epiſcopi ex alijs ad alias eccleſias ſint mutati. Cap. viij. fol. xciiij.
¶ Quō apus cretā quodā iudeo dicēte ſe eſſe moyſen plimi iudeoꝝ deceptiōe ſint mortui ꝛ reliq̄ facti ſunt xpiani. ca. ix. fol. xcv.
¶ De magno incēdio cōſtantinopoli facto. ꝛ morte maximiani atqꝫ conſtitutione proculi. Cap. x. fol. xcv.
¶ De cōuerſatiōe ꝛ moribꝫ ꝓculi. ca. xj. xcv.
¶ De victoria barbaroꝝ. Cap. xij. fol. xcv.
¶ Quomodo filia theodoſij valentiniano ſit iuncta. Cap. xiij. fol. xcv.
¶ Quō corpus iohānis ſit conſtantinopoli reuocatum. Cap. xiiij. fol. xcvj.
¶ Quō eudoxia vxor imꝑatoris ad hieroſolymā properauit. Cap. xv. fol. xcvj.
¶ Quia proculus thalaſſiū ſenatorem auctoritate ſua ceſarie cappadocie fecit epiſcopū Cap. xvj. folio. xcvj.

Laus deo.